Frank *Norris* The epic of Wheat THE OCTOPUS

A Story of California üoughton Mlffiln Company, Boston, 1999

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

FRANK NORRIS

CARACATIŢA

Roman din Californiei

În româneşte de Al. Ştefănescu-Medeleni

PREFAŢA

Apărută în Statele Unite în primul an al veacului nostru, cartea de faţă a cunoscut de la început un semnificativ succes de public şi s-a bucurat de aprecierea criticilor literari. Acest succes, care, după o perioadă de eclipsă, se confirmă prin consacrarea ce i se aduce astăzi în istoria literaturii americane, înseamnă ceva mai mult decât aprecierea unei reuşite literare. Romanul lui Norris marchează, de fapt, o etapă în evoluţia prozei narative americane, o confirmare şi o valorificare a tendinţelor realiste care, spre sfârşitul secolului trecut, se manifestau în acest sector, cel mai activ, al literaturii Statelor Unite.

Caracatiţa este opera cea mai realizată din seria destul de numeroaselor încercări de a povesti cât mai aproape de realitate întâmplări şi evenimente caracteristice din istoria contemporană a S.U.A. În aparenţă, romanul, al cărui subtitlu este: „Roman din viaţa Californiei”, nu istoriseşte decât întâmplări reale, petrecute în acest stat situat pe coasta Pacificului. Însă prin suflul epic de largi proporţii şi prin felul în care uriaşa informaţie documentară relativă la evoluţia proceselor economice şi sociale este integrată în desfăşurarea naraţiunii şi în mişcarea unor personaje cu valoare de tipuri sociale, romanul depăşeşte stadiul aşa-numitului „realism provincialist”, ilustrat pe atunci în Statele Unite de proza şi versurile cu tematică locală, lipsite de orizont

şi semnificaţie, publicate de scriitori daţi uitării şi, în orice caz, fără influenţă rodnică în evoluţia literaturii americane.

Caracatiţa oferă o imagine – şi o judecată aspră – despre metodele folosite pentru făurirea şi consolidarea „imperiilor marilor trusturi” şi despre luptele şi frământările care au însoţit acest proces.

În cea de a doua jumătate a secolului trecut, mai exact după Războiul de secesiune – care în istoria Statelor Unite a consemnat victoria politică a Nordului industrial asupra Sudului agrar – marele capital industrial a început o proliferare cu adevărat tentaculară în regiunile „de frontieră” din sud şi vest, profitând de condiţiile mai rentabile de aici (întinsele spaţii agricole, sau virgine, mâna de lucru mult mai ieftină etc.). Au luat fiinţă atunci marile trusturi ale familiilor Rockefeller, Vanderbilt, Pierpont Morgan etc. Şi, în general, acea „ierarhie a uriaşilor finanţei”, care a creat un mit al eficienţei americane. Cum era şi natural, aceste trusturi au intrat în conflict cu „libera iniţiativă”, atât de lăudată, ca o trăsătură tipică a economiei capitaliste în S.U.A., şi, într-un fel, în regiunile agrare ale S.U.A. războiul civil dintre industrie şi agricultură a continuat până spre sfârşitul secolului.

Una dintre formele principale pe care le-a îmbrăcat acest conflict au fost ciocnirile dintre fermierii izolaţi sau constituiţi în grupuri, de o parte, şi campaniile feroviare (care acţionau fie singure, fie sprijinind interesele marilor trusturi industriale sau financiare ale căror sucursale erau), de cealaltă parte.

Expansiunea fermierilor pe întinderile nesfârşite ale Vestului Mijlociu şi ale Vestului îndepărtat fusese reglementată prin legea federală din 1862 (cunoscută sub numele de *Homestead Act* – Legea bunului familial), care prevedea că o anumită suprafaţă de pământ va trece în proprietatea celor care o stăpâniseră şi o cultivaseră o anumită perioadă de timp, precum şi prin sistemul

donaţiilor (Land-grants) către companiile de cale ferată. După o vreme, însă – mai ales în ultimele trei-patru decenii ale secolului – odată cu extinderea reţelei de căi ferate, aplicarea acestei legi a fost serios limitată prin ciocnirea de interese dintre fermieri şi companiile feroviare, care, de asemenea, primiseră loturi de pământ de-a lungul căilor ferate în construcţie, implantându-se în felul acesta în regiunile agricole. Conflictele au izbucnit nu numai în ce priveşte stăpfnirea pământurilor, ci şi în legătură cu transportul recoltelor pe căile ferate, pentru care se fixau tarife exorbitante. Arbitrarul companiilor feroviare în domeniu? taxelor de transport ducea invariabil la ruinarea fermierilor mici şi mijlocii şi chiar a latifundiarilor care n-au acceptat „compromisuri" cu marile companii. În perioada 1870 – 1900 f în Statele Unite acest război intern s-a ascuţit şi a căpătat forme complexe: „Industriaşii, acum puternici şi stăpâni, spurié William Foster, ţineau la strâmtoare pe fermieri. Controlând guvernul, ei îşi protejau prin tarife ridicate profiturile, lăsându-i pe fermieri în întregime expuşi concurenţei... Trusturile îi împovărau pe fermieri cu taxe extraordinare puse pe mărfurile transportate pe căile ferate, îi storceau de bani pentru maşini şi alte materiale pe care aceştia trebuiau să le cumpere şi provocau o scădere artificială a preţurilor pe piaţă, în aşa fel încât fermierii trebuiau să vândă la preţul de cost sau chiar sub preţul de cost; astfel, trusturile îi prindeau în laţul strâmt al ipotecilor şi arenzilor. Sărăcia pândea vastele regiuni cultivate cu grâu şi porumb din Vestul Mijlociu".1

În ultimii ani ai secolului, în statele din extremitatea vestică a S.U.A., de pildă în California, acest proces a ajuns să determine chiar conflicte sângeroase, şi cadrul romanului Caracatiţa transcrie cât se poate de fidel împrejurări istorice reale.

1 W.Z. FOB – ter, Schiftf *a istoriei* politice a celor

doufl Americi, Editura pentru Literatură Politică, 1954, pp. 338 – 339.

În acest context, cu semnificaţii general valabile pentru evoluţia istorică a Statelor Unite, romanul pare o ilustrare a procesului social expus de Foster. Cartea descrie modul în care o companie feroviară – înfăţişată pe harta Californiei ca un polip, ca o uriaşă caracatiţă – cuprinde şi sugrumă cu tentaculele ei comunităţile fermierilor. Şi această imagine a realităţii nord-americane constituie totodată şi un comentariu pe marginea ei, căci semnificaţia ultimă a romanului nu stă în simpla consemnare a unor fapte istorice, ci în condamnarea, cu vibraţii de sinceră indignare, a unor procedee tipice pe atunci pentru manifestările şi dezvoltarea societăţii monopoliste.

În intenţia autorului această carte constituie de fapt prima treaptă dintr-o analiză mai adâncă a realităţilor sociale ale S.U.A. în pragul secolului nostru. Ea urma să reprezinte prima parte dintr-o trilogie care îşi propunea să urmărească grâul, una din principalele bogăţii ale Statelor Unite, pe toate treptele producţiei şi valorificării ei. „Epopeea grâului”, cum urma să se numească întreaga operă, avea să îmbrăţişeze „producţia” acestei avuţii naturale (expusă în *Caracatiţa*), „distribuţia”, sau, mai exact, speculaţiile comercianţilor şi misiţilor de cereale, care nu sunt, de fapt, decât braţe ale aceleiaşi caracatiţe a trusturilor (subiectul romanului Bursa – The Pit – apărut în 1903), şi „consumul”, sau, mai precis, folosirea grâului ca armă pentru expansiunea tentaculară a aceloraşi cercuri peste ocean, împânzind lumea întreagă (Norris n-a apucat să scrie această lucrare, care urma să fie intitulată Lupul – The Wolf).

Planul întregii epopei aruncă o lumină deosebit de interesantă asupra părţii realizate, şi în special asupra *Caracatiţei*, care depăşeşte cadrul strict al naraţiunii, reprezentând una din primele faţete ale unei imagini a

Americii trusturilor şi arbitrarului economic şi social convenabil marelui capital, pe care literatura realistă a acestei ţări avea să o producă mai târziu, în primele decenii ale veacului al XX-lea. Este evident că în elaborarea trilogiei sale închinate carierei lui Frank Cowpervood, Dreiser a profitat de planul lui Norris, şi că în tripticul de romane intitulat U.S.A., John Dos Passos a încercat să valorifice viziunea şi anumite procedee tehnice de compoziţie folosite de autorul *Caracatiţei*.

Norris nu a ajuns însă dintr-odată la soluţia „realismului poetic" – de fapt o formă a realismului critic – pe care o reprezintă trilogia sa rămasă neterminată. Etapele carierei sale de scriitor – despre care s-ar putea spune că oglindeşte evoluţia prozei narative americane în pragul secolului nostru – permit câteva constatări interesante în legătură cu precizarea orientării realiste în literatura americană.

Fiul unui bogat negustor de bijuterii, Frank Norris s-a născut în 1870 la Chicago. Câţiva ani mai târziu, din motive de sănătate, părinţii săi s-au mutat în California.

Mijloacele materiale de care dispunea familia i-au permis să-şi facă o educaţie artistică îngrijită, la Paris şi la Londra, unde, între 1888 şi 1889, scriitorul de mai târziu manifesta predilecţie pentru pictură. La un moment dat, tânărul Norris pregătea o compoziţie de mari dimensiuni despre marea bătălie de la Crécy, din Războiul de 100 de ani, şi unii istorici literari au crezut că descoperă în interesul acesta al lui Frank Norris pentru tablourile de mari dimensiuni, cu subiecte de un dramatism intens şi pline de mişcare, explicaţia pentru un anume romantism al viziunii sale ulterioare de scriitor înclinat să considere literatura ca un mod de oglindire dramatică a realităţii, ca o imagine a ciocnirilor unor forţe în permanent conflict.

Treptat, interesul pentru asemenea antiteze eroice, caracteristice, mai ales, pentru viziunea profană despre evul mediu, s-a deplasat spre literatură, şi prima operă a

lui Norris, *Yvernelle* (1891), este un poem epic inspirat din cronicile lui Froissart.

Hotărându-se pentru cariera de scriitor, Norris s-a înapoiat în Statele Unite, unde a studiat patru ani la universitatea statului California, fără a obţine vreo diplomă, şi unde încercările sale literare au fost criticate ca „lipsite de perfecţiune sintactică11. Între 1894 şi 1895 Norris a mai urmat un an la Universitatea „Harvard”, de asemenea fără a-şi încheia studiile, iar apoi a lucrat ca ziarist, colaborând la una din revistele din San Francisco, The Ware, iar mai târziu, ca reporter pentru unele ziare californiene. În 1895, a fost acreditat corespondent de război în Africa de Sud (unde începuseră ostilităţile între Anglia şi republicile bure).

Aici nu a activat însă decât scurtă vreme, deoarece, fiind luat prizonier şi expulzat de autorităţile bure, a fost silit să părăsească această ţară. Mai târziu, în calitate de corespondent al unui cotidian din San Francisco, a urmărit războiul americano-spaniol din Cuba (în acelaşi timp cu Stephen Crane, talentat scriitor realist american, autorul unuia dintre cele mai realizate romane de război din literatura americană, msigna cea roşie a curajului – *Red Badge of* Cou” rage, şi a unui număr de nuvele, poate pe nedrept considerate naturaliste).

Frank Norris a devenit celebru ca scriitor de-abia după apariţia romanului *Caracatiţa*, în 1901.

Cu toate că devenise un personaj oarecum celebru, părăseşte cu totul viaţa mondenă, pentru a scrie romanul oare urma să constituie partea a doua a trilogiei iniţiată de *Caracatiţa*, şi pe care-l termină în 1902. Spre sfârşitul aceluiaşi an moare, în vârstă de 32 de ani, în urma unei operaţii de apendicită, în momentul când plănuia o călătorie în jurul lumii, şi în special o călătorie mai lungă în Europa occidentală, în cursul căreia intenţiona să adune materialul ce avea să-i servească pentru partea a treia a „Epopeii griului”.

În ultimii ani ai vieţii, Norris a fost unul dintre consilierii literari ai editurii „Doubleday”, funcţie în care îi revenea obligaţia să citească şi să refere asupra manuscriselor prezentate firmei spre publicare. Lecturile acestea din literatura contemporanilor i-au prilejuit reflecţii şi generalizări asupra artei scrisului, consemnate în eseurile adunate postum în volumul Răspunderile romancierului (Responsibi Zities *of the* Novelist, 1903), şi au contribuit la cris.

talizarea anumitor puncte de vedere personale în ce priveşte activitatea scriitoricească. Marele volum de maculatură pe care era obligat să-l parcurgă i-a inspirat, la un moment dat, o adevărată repulsie faţă de ceea ce ajunsese să copsidere drept „ficţiune nesemnificativă11 şi i-a întărit părerea mai veche, dar până atunci încă nu destul de consecvent aplicată în practică, despre rolul de mărturie şi instrument de cunoaştere al creaţiei literare. „Cui îi mai pasă astăzi de scrisul frumos? scria el în 1899. Ceea ce se cere e să povesteşti cât mai exact ce ai de povestit, fără să te mai ocupi de stil. Acum noi nu mai avem nevoie de literatură, avem nevoie de viaţă”. Crezul acesta în valoarea unei viziuni cât mai exacte, cât mai conforme cu realitatea – chiar şi atunci când operele respective sunt expuse într-un stil deficitar din punctul de vedere al realizării estetice – l-au făcut să recomande spre publicare Sora *Carrie*, cartea de debut a lui Theodore Dreiser, şi, în acelaşi timp, să manifeste oarecare răceală faţă de literatura pe care o considera prea estetizantă, a lui Stephen Crane, de pildă.

De fapt, însă, cu puţin timp înainte, în anul petrecut la „Harvard”, când se afla la începutul carierei sale scriitoriceşti, scrierile lui Norris purtau amprentele influenţei unor anumite modele literare, primele sale opere fiind mai puţin romane de observaţie realistă, cât încercări de a face literatură pe marginea vieţii, de a crea caractere şi situaţii naturaliste, sau, dimpotrivă, de a se lăsa tentat

să istorisească întâmplări şi aventuri romantice.

Primele sale cărţi sunt două studii de caracter, începute la „Harvard”, însă tipărite mult mai târziu: e vorba de romanul *McTeague*, apărut în 1899, după ce scriitorul publicase o „fantezie romantică”, scrisă ulterior, şi romanul *Vandover* fi bruta (*Vandover and the Brute*), care n-a văzut lumina tiparului decât postum, în 1914. Ambele sunt „romane ale descompunerii”, cum avea să-şi denumească, im sfert de veac mai târziu, unele opere proprii F. Scott Fitzgerald, un scriitor interesat, ca şi Norris, să studieze dezagregarea caracterului omenesc în anumite împrejurări sociale. Faptul că aceste două romane au fost începute scurtă vreme după ce Norris cunoscuse literatura naturalistă franceză, în special opera lui Zola, despre care, de altfel, a scris cu entuziasm, a făcut să se vorbească despre influenţa naturalismului european asupra lui Norris şi, în special, despre semnificaţia lui Norris ca exponent tipic al acestui curent în literatura americană. O influenţă naturalistă există, bineînţeles, în cele două cărţi, dar amândouă, şi, în special, McTeague, pe care Norris a îmbunătăţit-te câţiva animal târziu în vederea publicării, înseamnă ceva mai mult decât simple opere de imitaţie, ele prezentând o serie de trăsături prin care se deosebesc de operele naturaliştilor. Criticul american Alfréd Kazin, în a sa istorie a literaturii americane moderne, On *Native Grounds*, N.Y., 1942, nu numai că recunoaşte romanului McTeague calităţi specifice, dar merge mai departe, considerând că ar reprezenta „una din marile opere ale imaginaţiei moderne americane”.

McTeague – care, în intenţia autorului, trebuia să fie o cronică a vieţii drojdiei unui mare oraş american – este povestea decăderii morale şi fiziologice a unui personaj şovăitor, adesea stăpânit de accese de melancolie, sau, dimpotrivă, de sadism şi furie. Despre acesta iese la iveală că nu posedă pregătirea medicală cerută pentru meseria

de dentist pe care o exercită într-un cartier sărac al oraşului. Lipsit de dreptul de a profesa, care-i dădea o anumită justificare socială, personajul alunecă pe panta dezagregării morale. Acest declin se împleteşte cu fazele descompunerii caracterului soţiei eroului – fosta amantă a unui prieten al său

— O femeie subjugată tot mai mult, în cursul povestirii, de avariţie. Demascat de fostul său rival şi pierzându-şi dreptul de a profesa, McTeague cade pradă alcoolismului şi perversităţii. Soâdiditatea cam căutată a acestor personaje este accentuată prin prezenţa unei intrigi secundare, care aminteşte, prin intenţie, dacă nu prin realizare, romanele dostoievskiene. Este vorba de un personaj căsătorit cu o servitoare pe jumătate nebună, de la care el doreşte să sustragă un serviciu de masă de aur. În cele din urmă acest personaj îşi omoară soţia şi se sinucide. Reproducând parcă în linii îngroşate crima eroului secundar, McTeague îşi asasinează fievasta şi încearcă să se facă nevăzut cu banii ei. Romanul se încheie după o urmărire într-un deşert din Vest, când McTeague este ajuns de fostul său rival, pe care izbuteşte să-l răpună. Înainte de a sucomba, acesta îşi leagă prin cătuşe mâna sa de mina eroului, care, silit să-l târască după sine, moare de sete în pustiu.

McTeague ar putea fi considerat un roman naturalist pentru că în el autorul a urmărit să ofere o imagine a vieţii în marile oraşe americane şi a felului în care aceasta acţionează asupra caracterelor, frângându-le rezistenţele, deformându-le, dezagregându-le. În realitate, însă, prin forţa anumitor scene şi prin izbucnirile romantice ale unora dintre personaje, prin finalul care prefigurează parcă romanele americane de acţiune, prin „deschiderea către Vest**, cartea depăşeşte proporţiile unei simple cronici a dizolvării morale a unui personaj, urmărită prin procedee naturalista. Se prea poate ca Norris să nu-şi fi dat seama că i-a depăşit pe naturaliştii pe care-i admira,

deşi principiile sale teoretice trebuiau să-l ducă în mod necesar la acest rezultat. „Naturalismul, aşa cum îl înţelege Zola – afirma el într-un eseu reprodus în Răspunderile *romancierului* – este, la urma urmei, doar o formă a romantismului”. Mai mult decât lui Zola, observaţia este aplicabilă operei lui Norris însuşi.

Această formă a romantismului – cate pentru el însemna, în primul rând, o expunere dramatică de mari proporţii, cu contraste puternice, a unor ciocniri şi desfăşurări de forţe formidabile, o lume a „lucrurilor enorme” – Norris nu avea s-o găsească decât după ce avea să treacă prin experienţa naturalismului propriu-zis, concretizată în romanul Vandover ţi bruta.

În această a doua parte a sa Norris descrie decăderea unui tânăr de familie, care, terminându-şi studiile, cade pradă viciului, rupe treptat legăturile cu lumea respectabilă, îşi părăseşte logodnica şi prietenii şi coboară pas cu pas scara socială, ajungând o victimă neputincioasă a „brutei” ascunse în el, cu care, în cele din urmă, se identifică. Scenele finale – în care Vandover se târăşte cu limba scoasă şi cu privirea fixă – sunt mai degrabă simbolice şi atestă

Influenţa unui scriitor mult apreciat de Norris, influent englezului R.L. Stevenson, care, în Dr. *Jekyll and* Mr. *Hyde*, a prezentat o fabula similară. Dar în vreme ce lucrarea lui Stevenson este aproape din toate punctele de vedere o parabolă, adică o povestire indirectă, cu morală, lipsită de valoare ca expunere realistă, în romanul lui Norris se constată o preocupare permanentă pentru observaţia imediată, şi chiar multe detalii, care par imaginare, sunt, de fapt, notaţii directe şi servesc unei ilustrări realiste. De altfel, într-un articol scris cam în aceeaşi vreme, publicat în revista The Waue, Norris proclama că „imaginaţie nu există – nu poţi să-ţi imaginezi nimic până n-ai văzut şi observat în realitate”.

Romanul *Vandover* ţi bruta este însă nerealizat din

punct de vedere literar, şi autorul, dându-şi seama de influenţele naturaliste prea puternice, l-a păstrat în sertar, din care pricină n-a văzut lumina tiparului decât după moartea lui.

Slabul interes pe care-l prezintă cele trei romane scrise de Norris între 1898 – 1900 – Moran de pe *„Lady Letty** (Moran *of the „Lady* Letty”), O *femeie pe* gustul bărbatului (*A* Man’s Womani şi Blice – se datorează poate tocmai faptului că a încercat să se bazeze mai mult pe imaginaţie şi mai puţin pe observaţie.

Despre primele două s-a afirmat la un moment dat că ar oglindi chiar influenţa exercitată de Melville, pare-se pentru că relatează călătorii pe mare şi pentru că personajele, de altfel nerealizate, au acea crispare a obsedatului care îi împinge uneori la gesticulaţii extravagante. Cea de a treia, Bliz, lucrare în parte autobiografică, este construită în jurul idilei scriitorului cu viitoarea sa soţie, episoadele cele mai interesante fiind cele care, ironizând şi criticând aşa-zisa lume bună americană, exprimă convingerile sincere ale lui Norris. Într-un fel, aceste trei cărţi au valoare numai în intenţia autorului de a înfiera conformismul şi convenţionalismul.

Cu Morun *de pe „Lady Letty”* şi cu o *femeie pe gustul* bărbatului Norris mai urmărea însă şi un alt scop, anume valorificarea spaţiilor larg deschise ale peisajului american. „Am mare încredere în posibilităţile pe care le oferă oraşul San Francisco şi coasta Pacificului ca scenă în care să se desfăşoare acţiunea romanelor şi povestirilor. Nu mă refer, bineînţeles, la povestiri de genul celor scrise de Bret Harţe…” spunea el într-o scrisoare după apariţia lui Mora*n.*

Mărturisirea este interesantă pentru că explică atitudinea lui Norris faţă de un sector important al literaturii S.U.A. din acel moment. Este vorba de aşa-numita „literatură a frontierei”, adică de literatura de aventuri, cu subiecte din viaţa pionierilor în Vestul

sălbatic, care constituia unul din aspectele caracteristice ale prozei americane. Mai târziu, expansiunea spre vest a ajuns să simbolizeze câteva trăsături considerate trăsături esenţiale ale literaturii şi ale naţiunii americane. Ea a alimentat un realism la început descriptiv doar, şi apoi o atitudine realistă, care s-a manifestat nu numai în creaţiile literare, ci şi în cultul inergiei, al spiritului de iniţiativă şi al capacităţii de a face faţă diferitelor cerinţe ale realităţii şi de a se adapta lor în modul cel mai practic.

Limitarea la aspectele pitoreşti şi de suprafaţă – fără un efort serios de a cerceta complexul de împrejurări social-istorice care au determinat şi au însoţit deplasarea frontierei spre vest – explică de ce, treptat, literatura pe această temă a devenit din ce în ce mai puţin interesantă, înregistrând numai câteva aspecte exterioare, şi anume cele mai superficiale şi mai puţin importante, ale procesului istoric respectiv. „Literatura frontierei”, care s-a limitat de obicei la simple povestiri de aventuri – deseori viciate de o optică de-a dreptul rasistă, care au acreditat mitul despre „sălbăticia pieilor-roşii” şi despre „eroismul pionierilor” – şi-a găsit expresia în toestem-urile din literatura şi cinematografia americană din zilele noastre. Aşadar, cu rezerva că opera lui Bret Harţe, în ceea ce are ea mai durabil, nu este caracteristică pentru această literatură de aventuri, respingerea ei sumară, dar categorică, de către Norris este îndreptăţită.

Norris urmărea’s& realizeze o viziune mal complexa şi mal completă a timpului său, şi, după părerea lui, epica frontierei ar fi *trebuit să exprime – În cadrul spaţiilor* imense deschise poporului american de migraţiunea spre vest – evenimentele remarcabile, vehementele ciocniri de interese şi de forţe ce s-au desfăşurat în ultimele decenii ale veacului trecut în ţinuturile de la graniţa apuseană a S.U.A. Unul dintre motivele datorită căruia Norris – ca şi London – a fost obsedat de o viziune romantică, de dorinţa de a descrie încordări imense, epopeice, este faptul că

însăşi viaţa contemporană evolua în încleştări sălbatice în spaţiul uriaş al pământurilor noi descoperite, care serveau drept cadru gigantic pentru ciocnirile dintre industrie şi agricultură în multe şi întinse regiuni alg Statelor Unite.

„Liixnea frontierei în acea vreme – observă un critic american referindu-se la cadrul social-istoric în care debutează activitatea literară în America la începutul secolului al XX-lea – era o lume a proporţiilor imense, a enormului, a formidabilului. Teribilul este elementul dominant – în această lume nu e loc pentru tragedii meschine. Violenţa în literatura respectivă ilustrează pe plán simbolic dislocările economice şi sociale care aveau loc pe acea vreme. *11

Norris nu a găsit modalitatea de a valorifica posibilităţile pe care i le ofereau San Franciscoul şi, în general, California pentru o asemenea literatură semnificativă a frontierei decât atunci când a conceput opera sa cea mai importantă

— „Epopeea griului” – iniţiată cu *Caracatiţa*.

Scriitorul a început prin a căuta să pătrundă mai adânc esenţa proceselor sociale contemporane şi pe care le alesese drept simboluri ale evoluţiei ţării sale, iar un istoric al literaturii americane povesteşte că, în timp ce tânărul Dreiser cutreiera străzile Chkagoului, acumulând astfel impresii pentru prima sa carte, Norris devora tratate de specialitate despre istoria Vestului, pregătindu-se să scrie acel „roman din viaţa Californiei” contemporane care este *Caracatiţa*. Fiindcă îşi alesese pentru a ilustra mecanismul evoluţiei statului monopolist anumite aspecte ale producţiei agricole (şi ale speculei asupra cerealelor), Norris s-a văzut nevoit să studieze şi o anumită literatură de specialitate, care începuse pe atunci să oglindească preocuparea economiştilor americani pentru aceste aspecte.

Dintre aceşti teoreticieni, cel mai important, a cărui înrâurire este vădită în *Caracatiţa* (unde, de altfel, se află

citat), este Henry George, economist mic-burghez american, originar din California, care a trăit între 1839 şi 1898. Lucrarea acestuia, Progres şi sărăcie (Progress *and Poverty*), apărută în 1879, căuta răspuns celor două întrebări care-i frământau pe contemporani: „De ce dezvoltarea civilizaţiei este urmată de o intensificare a sărăciei? M şi: „De ce sărăcia indivizilor sporeşte, în vreme ce ţara devine tot mai bogată V4 După părerea lui George, cheia enigmei ar consta în rolul de exploatator, de profitor necinstit, de pe urma muncii altora, al marii proprietăţi funciare. În realitate, acest răspuns este incomplet, căci reduce problema numai la aspectul exploatării rurale şi nu se ocupă de loc nici de exploatarea industrială, nici măcar de implantarea marilor companii industriale în regiunile agricole. Norris însă s-a inspirat şi dintr-o observaţie anterioară a lui George, care, într-un articol publicat în 1868 în revista *Overland Monthly*, îşi avertizează cititorii: „Căile ferate vor aduce bogăţie câtorva şi sărăcie celor mulţi**. Această observaţie, care exprimă o cale tipică pentru acea vreme în S.U.A., şi anume calea prin care marele capital se infiltra în economia rurală, agravând exploatarea fermierilor şi acaparându-le produsele, avea să-l facă pe Norris să înţeleagă că ciocnirea dintre monopolurile industriale şi agricultura era mai importantă decât conflictele dintre marii şi micii fermieri.

Caracatiţa urmăreşte penetraţia monopolurilor într-un stat tipic pentru regiunile agrare ale S.U.A., şi romanul reproduce, fără modificări esenţiale, împrejurări istorice petrecute în acea vreme în California, când, printr-o succesiune rapidă de lovituri economice – scumpirea arbitrară a tarifelor de transport, scoaterea în vânzare a unor loturi de pământ în condiţii de-a dreptul ruinătoare pentru fermierii care le deţinuseră până atunci etc. – o companie feroviară îşi stabilise controlul asupra unor vaste regiuni producătoare de cereale. Când aminteşte în roman metodele imaginarei companii „Southwestem Pacific

Railroad**, autorul nu face decât să se inspire din practicile grupului Huntington, proprietarul reţelei „Southern Pacific*, o adevărată hidră moropolistă, care, controlând peste 14.000 km de cale ferată şi o puternică flotă comercială, a dominat economia şi viaţa politică a Californiei între 1884 şi 1910.

Romanul descrie cum o comunitate de ranch-uri, caracteristică pentru agricultura californiană (care, ca un simbol rău prevestitor, este denumită „Los Muertos” – „Morţii”), este pulverizată, ca de explozia unei bombe, prin efectul acestor manevre. Dar scopul lui Norris era să scrie o epopee de proporţii uriaşe, cu implicaţii şi simboluri enorme, „o idee gigantică, pe măsura spaţiilor deschise” ale Americii, cum singur spunea. De aceea, scriitorul a folosit în mod deliberat procedee de „amplificare”: un număr foarte mare de personaje, care evoluează parcă într-un fel de aranjament contrapunctic de interese, ca o orchestraţie ce urmăreşte să imprime rezonanţe profunde, ample întregii povestiri; o tehnică compoziţională proprie, în care notaţiile strict realiste alternează cu divagaţii lirice somptuoase; prezenţa permanentă, subliniată cu insistenţă, a marilor spaţii ale Vestului, transformate într-un ocean vibrant de grâne, simbol care, în intenţia autorului, avea misiunea să extindă semnificaţiile fabulei până la proporţiile continentale ale Statelor Unite. Acestea constituiau unul din planurile de compoziţie ale romanului, cel în care scriitorul căuta să-şi folosească înclinaţiile romantice spre a lansa un mesaj al încrederii în viaţă, al încrederii în anumite valori omeneşti care există, dăinuie, revin dincolo de orice înfrângeri, compensând sumbra istorisire din planul strictei anecdote. Altminteri, urmărit pe acest al doilea plan, al povestirii directe, romanul ar fi riscat să fie interpretat ca o cronică, expusă cu răceală, a decăderii unor caractere, a dezagregării unor comunităţi şi existenţe sub presiunea irezistibilă a unor forţe pe care nimic şi nimeni – nici chiar cei care le imprimaseră iniţial

mişcarea – nu le mai puteau controla.

Personajele povestirii reprezintă tipuri şi categorii sociale bine definite, şi evoluţia – mai degrabă involuţia – lor reproduce atât de exact însăşi evoluţia acestor categorii sociale, încât, dacă n-ar exista reala capacitate a scriitorului de a nuanţa şi de a însufleţi concret personajele, ele ar părea simple scheme, exemple alese pentru un naiv roman cu teză.

Í2 vorba, în primul rând, de un mare proprietar funciar, Magnus Derrick, a cărui sărăcire este însoţită de o corespunzătoare prăbuşire fizică şi intelectuală; de fiul acestuia, Lyman Derrick, exponent al unei „noi clase”, trădător al propriei sale familii, al lumii producătorilor agricoli, aliat cu capitaliştii industriali, de la care va primi drept răsplată o funcţie importantă în aparatul de stat; de un reprezentat al parveniţilor – S. Behrman, personaj asemănător, prin meticulozitatea fioros de neomenească a gesticulaţiilor şi exprimării, cu personaje de acest tip din Faulkner

— Care, profitând de pe urma extinderii influenţei trusturilor, se dovedeşte deopotrivă de activ şi eficient în slujirea intereselor companiei, ca şi în activitatea de îmbogăţire personală; de reprezentanţi ai marilor monopolişti, cum ar fi directorul companiei feroviare, prezentat într-o atmosferă de penumbră, vătuită (în contrast cu lumina lucidă care-i detaliază pe ceilalţi), personaj a cărui impasibilitate de automat îl împiedică să capete proporţii şi contururi umane chiar şi atunci când îşi afirmă sentimente şi bunăvoinţe, deopotrivă de neputincios ca şi adversarii săi în faţa evoluţiei monstruoasei încrengături de interese care este marea companie.

În roman sunt prezente exemplare caracteristice pentru diferitele pături ale fermierilor mici şi mijlocii, oameni ezitanţi în atitudine şi feluriţi în gradul de combativitate; din rândul acestora nu lipsesc nici spiritele practice care îşi aleg cu precizie armele de luptă împotriva

companiei, fără a manifesta scrupule pentru motivul că, din punct de vedere etic, aceste arme (mituirea, falsificarea alegerilor în diferitele comitete etc.) sunt tot atât de condamnabile ca şi cele folosite de trust. Printre ei se numără şi un fermier sărac, Dyke, ruinat de îndată ce este prins în angrenajul pus în mişcare de compania ferovıară împotriva fermierilor, care se manifestă prin gesticulaţii anarhice de protest iluzoriu şi este, de la început, condamnat la ineficienţă.

Nu există însă – şi aceasta constituie o limită generală pentru realismul critic al acestei perioade – personaje care să portretizeze atitudinea muncitorilor industriali sau măcar a muncitorilor agricoli, care începuseră totuşi pe acea vreme să se organizeze în sindicate. Este evident că preocuparea consecvent mărturisită de Norris faţă de formula realismului celui mai cuprinzător nu înseamnă câtuşi de puţin că scriitorul înţelesese şi soluţiile crizei indicate de agravarea conflictelor sociale ale timpului său. Norris a înţeles şi a expus în unele cărţi ale sale, şi în primul rând în *Caracatiţa*, anumite manifestări esenţiale ale acestei crize, dar, asemenea multor scriitori ai vremii şi luxnii lui, nu a reuşit să identifice forţele capabile să rezolve această criză.

Personajele care concentrează simpatiile personale ale scriitorului şi, până la un punct, exprimă vederile lui sunt fermierul Annixter şi poetul Presley. Sub aparenţele nehotărârii şi ale excentricităţii, primul ascunde o reală forţă omenească, în vreme ce al doilea se dovedeşte un observator cam apatic al evenimentelor care se precipită în faţa sa şi doar spre sfârşit se lasă împins, pentru scurtă vreme, la acţiuni mereu inoperante. Presley este însă un fel de oglindă unde se întipăresc cu o intensitate dureroasa episoadele sumbre ale tragediei pe care o povesteşte cartea, şi, prin aceasta, reprezintă într-adevăr un alter *ego* al scriitorului, un personaj ale cărui reacţii mereu

încărcate de emoţie trădează reacţiile autorului. Figura este cu atât mai reală cu cât – după cum au remarcat unii istorici literari – el este o transpunere destul de exactă a unei personalităţi reale, liricul Edwin Markham (1852 – 1940), a cărui principală operă, poemul Omul cu sapa (The *Man with the Hoe*), descrie cu o indignare nereţinută, ameninţătoare portretul ţăranului abrutizat de muncă şi exploatare dintr-un tablou celebru al pictorului francez Millet. Apărută într-un ziar din San Francisco în ianuarie 1899 t opera lui Markham a înregistrat de îndată un succes de proporţii naţionale similar celui descris în carte în episodul consacrat poemului lui Presley. Poemul acesta – se spune în Istoria literaturii poporului american (Literature *of the American* People, publicată, în 1951, de un colectiv condus de profesorul Arthur Hobson Quinn) – „a devenit îndată focarul neliniştii sociale vagi, difuze4, care domina atmosfera sfârşitului de secol în America. Omul cu sapa a constituit, din punctul de vedere al afirmării semnificaţiilor sociale ca temă în literatura americană, scânteia de la care s-a extins „vâlvătaia”, aşa cum, cu aproape jumătate de secol mai devreme, apariţia Tomanului Coliba lui Moş Toma, de Harriet Beecher Stowe, a marcat, în pragul Războiului de secesiune, începutul răspândirii ideilor umanitare în Sudul sclavagist. Din acest punct de vedere, *Caracatiţa* constituie cea dintâi cristalizare de seamă în proza americană a notei de revoltă socială exprimată iniţial în poemul lui Markham. Norris a reprodus desigur în mod deliberat cu atâta precizie în termeni împrejurările reale ale apariţiei şi succesului de public al poemului tocmai pentru a-şi mărturisi aderenţa la nota protestatară.

Mai există în roman şi un personaj ciudat la extrem, Vanamee, păstorul obsedat de imaginea iubitei sale moarte, care-şi petrece nopţile în visări dureroase, în viziuni esoterice. Figură prin excelenţă de inspiraţie romantică, el aminteşte deopotrivă – ca o verigă de

legătură în evoluţia acestui tip în literatura anglo-saxonă – de Heathcliff din la *răscruce de vânturi* şi de unele personaje minate de suferinţe extreme, paroxistice, din scrierile lui Faulkner. În economia cărţii, Vanamee era destinat să lege planul uman, pe care se desfăşoară ciocnirile dramatice dintre fermieri şi compania de cale ferată, de planul liric, de invocaţie a forţei impersonale, aproape mistice, telurice, vitale a griului, a pământului fecund şi atotcuprinzător.

Este evident ilă Norris a încercat echilibrarea celor două planuri, nutrind intenţia să-şi construiască astfel romanul încât epopeea lirică, *saga* forţei mereu reînnoite, imperturbabile, dar mereu răscumpărătoare a vieţii şi fecundităţii marilor spaţii ale oceanului de grâu, să imprime un sens optimist întunecatei povestiri despre distrugerea economică şi fizică a fermierilor striviţi de angrenajul marilor companii industriale. (Este semnificativ, de altfel, în această privinţă faptul că S. Behrman, agentul „caracatiţei” trusturilor, este făcut să dispară, înecat de revărsarea liniştită a griului în cala unui vas, într-o cernere nesfârşită şi indiferentă, care-l acoperă, ca o mare netulburată de zbaterea deznădăjduită a victimei.) Deşi alăturarea celor două planuri amintite nu este totdeauna convingătoare, romanul capătă până la urmă o semnificaţie mai luminoasă, depăşind limitele unei producţii naturaliste şi impunându-se într-adevăr ca un poem epic prin vigoarea personajelor, vigoare datorită în parte procedeelor de portretizare, ce le conferă totodată personalitate şi viaţă distincte, dar mai ales propriilor lor energii, care le dau o independenţă reală în faţa presiunilor sociale sau a vitregiilor vieţii.

Înfrângerea fermierilor, asasinarea lor, directă sau indirectă, prin aruncarea pe străzile marilor oraşe, unde vor muri literalmente de foame, victoria forţei impersonale, nemiloase a companiei feroviare, toate aceste concluzii întunecate ale unei întâmplări tipice pentru

stabilirea dominaţiei unei anumite orânduiri şi organizări sociale în America nu pot totuşi anula impresia de forţă de sine stătătoare pe care o degajează, în anumite momente, personajele angrenate în lupta împotriva „caracatiţei”, chiar dacă lupta e deznădăjduită, chiar dacă nu e ireproşabil eroică.

Prin aceasta *Caracatiţa* depăşeşte cadrul romanelor naturaliste europene, cu care prea adesea a fost asemuit de către unii critici şi istorici literari americani. Într-un roman de Zola, de pildă, personajul este biruit de împrejurările biologice, şi, în fond, sociale, care îi determină, îi restrâng libertatea de acţiune. Lucrul acesta se întâmplă până la un punct şi cu personajele scrierilor americane puternic influenţate de naturalism, cum sunt nuvelele contemporanului lui Norris, Hamlin Garland, de pildă. Acesta s-a străduit să prezinte „imagini veridice din viaţa fermierilor americani”, însă, după cum remarca un critic, aceste imagini sunt „prea rar înseninate”, fiind dominate în schimb de o atmosferă de „neputinţă, sărăcie, lipsă de perspective”, oglindind cu fidelitate inerţia indivizilor izolaţi, striviţi de evoluţia socială. Cele mai valoroase cărţi ale lui Norris exprimă însă tocmai rezistenţa faţă de această evoluţie destul de precis înţeleasă, sau comunică măcar speranţa în posibilitatea unei asemenea rezistenţe. Includerea lui Norris în categoria naturaliştilor înseamnă, poate mai mult decât o apreciere grăbită, bazată pe primele sale romane, un anumit fel de a exprima resentimentul criticii conformiste faţă de un scriitor care în opera sa a contestat tocmai conformismul şi inerţia. Căci pentru o anumită şcoală critică americană, epitetul de „naturalist” atribuit unui scriitor are o precisă semnificaţie peiorativă, exprimă intenţia de a minimaliza importanţa unei opere sau a unui creator realist-critic, căutând să-l împingă într-un fel de periferie a literaturii „serioase”, într-o arie a sordidităţii şi mizeriei.

xxn

Convingerea cu care Norris îşi impune personajele şi încrederea evidentă în autenticitatea vieţii lor conferă figurilor care-i populează scrierile o independenţă reală faţă de vicisitudinile ce le asaltează şi, uneori, le anihilează. Exprimată, de altfel, de autor într-un fel de post-scriptum liric, semnificaţia unei cărţi cum este *Caracatiţa* constă în afirmarea încrederii în forţa omului, care dăinuie dincolo de falsitate şi nedreptate, dincolo de moartea individuală, şi care, până la urmă, se va afirma, biruind trecătoarea dominaţie a unor forţe inumane cum sunt acelea ale trusturilor.

Din nefericire, această convingere, nefiind susţinută de înţelegerea ştiinţifică a mecanismelor istorice, rămâne sentimentală, constituind o manifestare a romantismului, cuceritor şi fecund, dar neorganizat în sistem de acţiune eficientă, al scriitorului. Poetul Presley, personaj care, în fond, este purtătorul de cuvânt al autorului, ilustrează acest punct de vedere, căci Presley reacţionează întotdeauna pe planul sentimentelor, şi gesturile la care este împins în cele din urmă – discursul cu intenţii politice, dar lipsit de putere de convingere şi roade practice, sau maşina infernală folosită după cea mai bună tradiţie bakuninistă – dovedesc o neînţelegere adolescentină a proceselor istorice, pe care totuşi, în manifestările lor, Norris le-a observat cu atâta minuţiozitate. Poate şi din cauză că viaţa i s-a încheiat prea timpuriu, înainte de a-şi desăvârşi pregătirea teoretică necesară înţelegerii procesului istoric la care a asistat, acest scriitor a rămas cum îl denumea un critic, „un mare adolescent, preocupat mai mult de manifestările dramatice ale realităţii şi mai puţin de sensul acestor manifestări”.

Din acest punct de vedere, interesul juvenil parcă pe care îl manifestă Norris pentru forţă, pentru forţa în care el credea că rezidă adevărul omului şi al vieţii, l-a făcut ca în cel de-al doilea roman al ciclului, *Bursa*, să se abată pe

nesimţite de la analiza manevrelor de bursă ale magnaţilor financiari, de la urmărirea în continuare a procesului de dezvoltare a imperiilor financiare spre descrierea concepută în termeni aproape exclusiv psihologici a unui personaj în –, zestrat cu o mare forţă interioară, care nu este apreciat în termeni etici sau sociali, ci constituie doar mărturia unei admiraţii fascinate. Din această cauză *Bursa* reprezintă un dublu eşec – întâi, pentru că intenţia iniţială de continuare a «epicii colective”, a „epicii griului”, este părăsită, şi apoi, pentru că protagonistul principal, Cur tis Jadwin, încetează să mai fie un personaj tipic pentru o anumită lume şi categorie socială şi devine tui studiu abstract asupra unui caracter, expresia unei forţe care nu este examinată în implicaţiile sociale, sau măcar etice, ale acţiunilor ei, ci pur şi simplu admirată din cauza energiei pe care o degajează.

Nu se poate şti cum ar fi evoluat trilogia dacă Norris ar fi avut posibilitatea să o desăvârşească, şi presupunerile care pot fi formulate pornind de la involuţia manifestată în partea a doua nu sunt prea încurajatoare, mai ales dacă ţinem seama de faptul că spre sfârşitul vieţii scriitorul şi-a manifestat intenţia de a se dedica unui studiu mai îndepărtat de actualitatea imediată – un ciclu de romane istorice despre bătălia de la Gettysburg din vremea Războiului de secesiune.

Caracatiţa rămâne însă o carte valoroasă pentru că aici capacitatea lui Norris de a exprima forţa vie a personajelor sale este cel mai precis angrenată în împrejurări şi situaţii cu valoare tipică pentru realitatea istorică a vremii.[1] În limitele ei de concepţie şi compoziţie, *Caracatiţa* depăşeşte viziunea naturalistă în care. evoluează, întunecoase, personajele cărţilor contemporane şi pentru că afirmă permanenţa unor constante umane,

---

1 Aceasta explică şi ecoul larg al cărţii, tradusă In nenumărate limbi şi ecranizată intr-unui din filmele demne de Interes din Derloada „eroică" a HoUywoodului.

încrederea într-un adevăr poate nu îndeajuns de elocvent şi limpede exprimat, dar care este însuşi adevărul vieţii. „Eu nu am trişat niciodată, spunea Norris într-o scrisoare. Eu nu mi-am scos niciodată pălăria în faţa a ceea ce era la modă şi n-am întins-o să cerşesc. Eu le-am spus adevărul. Se poate să le fi plăcut, se poate să nu le fi plăcut. Dar ce-are a face asta cu mine? Eu le-am spus adevărul”.

MXRCEA IVĂNESCU

NOTA ASUPRA EDIŢIEI

Traducerea de faţă, întâia versiune românească a romanului THE OCTOPUS (CARACATIŢA), s-a efectuat pe baza textului tipărit în 1948 de „Doubleday, & Company Inc”, New York, colaţionându-se apoi cu textul stabilit de Kenneth S. Lynn, publicat în 1958 de „Houghton Mifflin Company”, Boston. Ori de câte ori s-au constatat nepotriviri între cele două texte, s-au adoptat soluţiile ediţiei din 1958.

Lista *principalelor personaje ale romanului*, precum ţi harta*ţ mutului în care se* desfăşoară *acţiunea, reproduse de* noi *în* fruntea olumului, au fost întocmite *de autor* ţi-au însoţit prima *ediţie a CARACATIŢEI* în *1901*, precum ţi majoritatea *ediţiilor ulterioare*. În cuprinsul *hărţii, redacţia s-a mărginit să pună de* acord toponimicele cu textul traducerii.

Portretul lui *Frank Norris* şi facsimilul *semnăturii* sale, reproduse în fruntea volumului nostru, ne-au fost puse la *dispoziţie* cu titlu graţios de *„The Bancroft* Library”, *de* pe lângă *Universitatea* statului *California*.

Notele care însoţesc ediţia noastră aparţin *redactorului*.

EDITURA PENTRU LITERATURA UNIVERSALĂ

1 Fredrick Hottman, Romanul *modern* în America, Boston, 1954.

Soţiei mele

Îi

Principalele personaje ale romanului

Magnus Derrick, proprietarul ranch-ului Los Muertos Annie Derrick, soţia lui Magnus Derrick Lyman Derrick

Harran Derrick or prieteni şi vecini ai lui Magnus Derrick

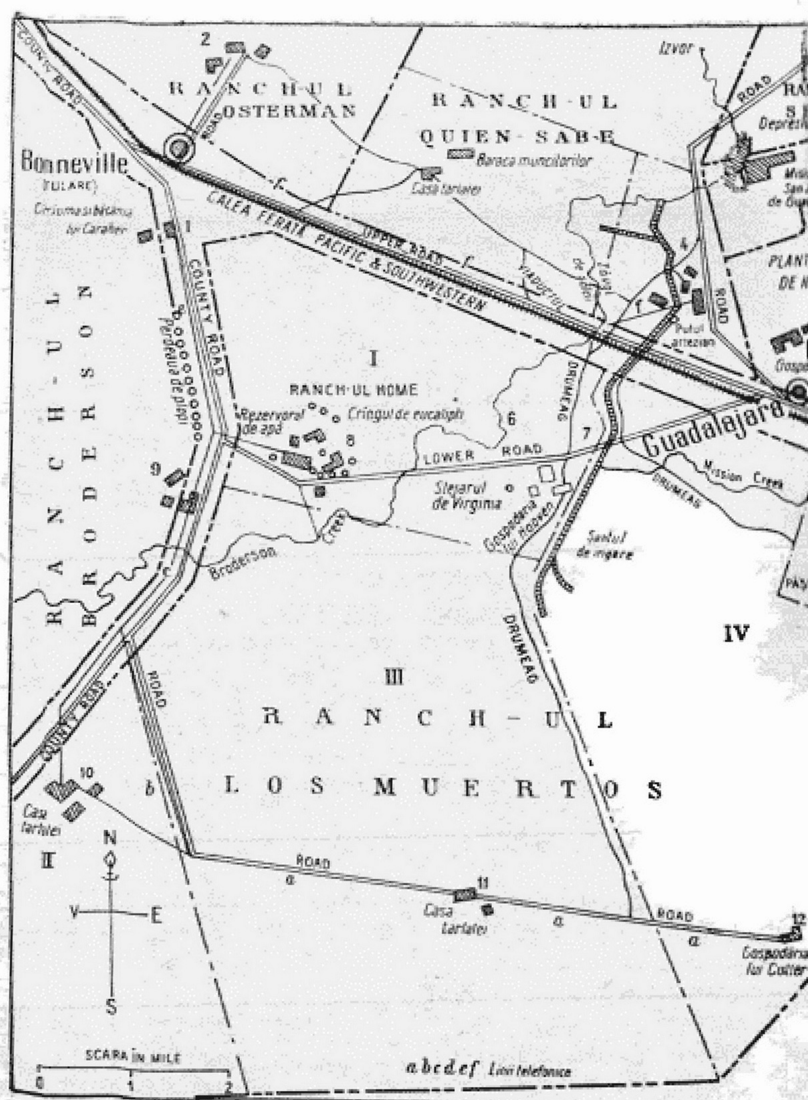
Annixter, proprietarul ranch-ului Quien Sabe Hilma Tree, îngrijitoare de vaci la ranch-ul lui Annixter

Genslinger, directorul ziarului *Bonneville Meâcury*, organul din Bonneville al companiei de căi ferate S. Behrman, reprezentantul companiei de căi ferate Presley, un prieten al familiei Derrick Vanamee, păstor Angéle Varian *Pater* Sarria, preot misionar

Dyke, mecanic de locomotivă, trecut pe „lista neagră” *Missis* Dyke, mama mecanicului Sidney Dyke, fiica lui Caraher, cârciumar

Hooven, arendaş pe ranch-ul lui Derrick Missis Hooven, soţia lui Minna Hooven, fiica lor Cedarquist, industriaş, constructor naval *Missis* Cedarquist, soţia lui

Garnett, Gethings, Dabney, Keast, Chattern, ranchers din Valea San Joaquinului

TOPOGRAFIA ŢINUTULUI ÎN CARE SE DESFĂŞOARĂ ACŢIUNEA ROMANULUI *CARACATIŢA*

2 Casa *ranch*-ului Osterman ; 4 Casa *ranch*-ului Annixter ; 8 Casa *ranch*-ului Derrick ; 9 Casa *ranch*-ului Broderson

RANCHUL HOME %Htzervorvf°° *O* Crângul Oeeucalipţi

tarlalei

Gosfoőina lui Colier.

abc de f kim MetoKB

TOPOGRAFIA ŢINUTULUI ÎN CARE SE DESFĂŞOARĂ ACŢIUNEA ROMANULUI CARACATIŢA

2 Casa ranch-ului Osterman; 4 Casa ranch-ului Annixter; 8 Casa ranch-ului Derrick; 9 Casa ranch-ului Broderson

CARTEA I

Tocmai câmid trecuse de drchuna lud Carâher de pe County Hoajd[2] – drumul cane duce de la Bonneville1 spre miazăzi, printre *ranch* [3]-urile Broderson şi Los Muertos – Presley auzi deodată iun şuier slab, prelung, oare venea fără îndoială de la sirena atelierelor de cale ferată de lângă gara din bonneville. Dimineaţa când plecase de la *ranch* îşi uitase ceasul, şi acum se întrebă nedumerit dacă sunase de 12 sau de 1. Spera să fie numai 12. Dis-de-dimineaţă hotărâse să facă o excursie mai lungă prin împrejurimi, în parte pe jos, în pante cu bdeddeitoa, şi iată că sosise amiaza, iar el de-abia pornise la drum. După ce luase micul dejun, missis Derrick îl rugase să-i aducă poşta din Bonneville şi nu putuse s-o refuze.

Drumul fiind stricat după strânsul recoltei, care abia se isprăvise, strânse zdravăn miner ele de plută ale ghidonului şi se strădui să pedaleze mai repede. Îşi zicea că, indiferent cât ar fi fost ceasul, nu se va opri să ia masa de prânz la *ranch*, ci se va grăbi să ajungă la Guadalajara,

---

2 In traducere : şoseaua comitatului.

3 - Caracatiţa

pentru a se delecta cu un prinz spaniol la Solotari, aţa cum plănuise de la început.

lin anul acela recolta nu fusese prea îmbelşugată. Mai bine de jumătate din griul M Brodersan nu legase rod, şi chiar Derrick abia scosese atât cât să-şi poaită asigura sămânţa pentru semănăturile de toamnă. Deşi reooba fusese slabă, drumurile din împrejurimi ajunseseră într-o stare jalnică, şi ultimele lumi fiind secetoase, stratul de praf se îngroşase atât de mult, încât Presley se vedea mereu nevoit să descalece şi să-şi continue drumul pe jos, împingând bicicleta înaintea lui.

Era în a doua jumătate a lumi septembrie, dud se sfârşea cu adevărat anotimpul secetos. îmitreg comitatul Tulare, toată vasta întindere a văii fluviului San Joaquín[4] – la drept vorbind, toată partea centrală a Californiei de miazăzi – ora uscată, rumenită, pârjolită, secătuită, după patru luni de arşiţă, câtă vreme soarele dogorise năprasnic de dimineaţă până seara de-a lungul văii, de! La Coast Range, în apus, până la colinele de la poalele Sierrei Nevada, spre răsărit.

Presley dădu în Lower Road*, drumul care ducea de-a curmezişul peste câmpul ranch-ului Los Muertos, spre Guadalajara. În punctul acela se afla unul din rezervoarele de apă ale comitatului, un mare tunn de lemn, încins cu cercuri de fier, aşezat greoi la marginea drumului.pe patru picioare de lemn. După ce fusese instalat, negustorii mari şi mici din Bonnevi Me zugrăviseră fel de iei de reclame pe el. Rezervorul era ca un punct de reper. Pe întinderea netedă a câmpiei, literele albe scrise pe el puteau fi zărite de la câteva mile*, lângă rezervor se «film un jgheab, şi fiindcă îi ena o sete cumplită, Presley hotărî să se oprească o clipă ca să bea apă.

Se apropie de rezervor şi-şi sprijini bicicleta de gardul împrejmuitor. Stând în nişte leagăne atârnate cu

---

4 In traducere : drumul din vale.
Unitate de mfisură folosită în ţirUe anglo-saxone, egală cu 1.609,3 m.

cârlige de marginea de sus a rezervorului, doi oameni în halate albe pictau o firmă, o reclamă. Reclama era gata şi suna astfel: „S. Behrman – vânzări-cumpărari imobiliare, ipoteci, Main Street\ Boime viile, peste drum de Poştă”. În umbra rezervorului, pe jgheabul din oare se adăpau caid, se citea o altă inscripţie, pictată de curând: „S. Behrman are ceva de spus care ră interesează”.

Când Presley se îndreptă de spate după ce băuse apa la caneaua de la capătul jgheabului, zări o cisternă ivindu-se de după cotul ce-l făcea Lower Road. Doi oatiri şi doi cai, albi de praf, moandindu-se uşor în hamuri, păşeau agale, în timp ce urechile lor mlădii maraau cadenţa. Presley recunoscu în omul cocoţat pe csapna cisternei, sub umbrela de bumbac galben, pe Hooven, unul dintre arendaşii lud Dérnek, un neamţ căruia toată lumea îi aicea Bismarck *, un omuleţ supărăcios, veşnic nemulţumit, turuind la nesfârşit într-o engleză stilată.

— *Hello*, Bismarck! strigă Presley, vă înd. a-l pe Hooven că vine cu cisterna spre rezervor, ca s-o umple din nou.

— Tummefostr est om pe care caut! strigă acesta, înfăşurând hăţurile în jurul frânei. Termin numaitedt, aşteptaţ, la mine, la? Freu să forpesc cefa cu tumnefostr.

Presley era nerăbdător să-şi vadă de drum. Dacă mai întârzia dit de puţin, ziua era irosită de pomană. N-avea nimic dena face cu administrarea ranch-ului, şi daa A Hooven îi cerea un sfat, ar fi însemnat pur şi simplu să-şi piardă timpul cu el. Aceşti muncitori agricoli şi mici fermieri necioplıţi, murdari de pămâmbul pe care trudeam, îi erau mai mult decât antipatici. Nu-i plăcea nimic la ei – nici felul în oare. trăiau, nici modul în oare se comportau, se căsătoreau, mureau, se certau – pe scurt, îi repugna toată monotonia vieţii lor meschine.

— Hai, Bismarck, spune iute ce ai de spus, răspunse el sec. Şi aşa am intimat de la masă.

— Se*. Acum. Toü minut, şi fiu la tumnefostr.

1 Strada Mare.

1 bi anii când se desfăşoară acţiunea, numele omului de stat prusac Ottó Bismarck (1815 – 189»), care făurise „prin fler şi sânge” unitatea Germaniei, se afla pe buzele tuturor şi era considerat drept simbolul germanismului.

— Aşa (în limba germani în original).

al

Coborî furtunul rezervorului, îl duse la vrana cisternei şi mase de lanţul oare dădea drumul la apă, apoi sări Pe oapră, puse un picior pe obada roţii, sări jos şi fojâruliu-l pe Presley de braţ, îl duse ceva mai încolo, pe druiu.

— Uite, începu el, uite, aş íré să am o eoni erzaţ cu toHDtiafostră. Tumnefostră sinteţ der om pe care freu se-l fet. Uite, Caraher mi-a şpuz az *Morgen* „uite, mi-a şpuz că tomou Terrick o să lucrez tot pemâint el inzuş aii fiitar. N-o să mai fi arentaş. Uite, Oaraher mi-a şpuz că tot anentaş o să fii conjetiat. Tomnu Terrick o să muncesc tot pemint el inzuş, ei? AIso *, eu am ze fi conjetiat, ei? Tumnefostr aţ ausit de acest? Spuneţ, eu fost la ranch *sieben* an… şept an. Also, şi eu…

— Bismark, despre asta trebuie să stai de vorbă cu Derrick sau cu Harran, îl întrerupse Presley, încercând să se îndepărteze. Eu n-am nimic de-a face cu treburile acestea.

Noi ana uşor să scapi de Hooven. Cugetase, fără îndotoaită dimineaţa asupra „conversaţiei”, alegându-şi cuvintele, pregătiindu-şi frazele.

— Spuneţ, mu, nu! stărui el. La mine, eutoresc să remin pe loc. Şepte an am ştat. Tomnu Terrick nu paté tari să ne conjetiez. Unde are să ajung *den* canal? Spuneţ, o să forpiţ cu ei, ca Bismarck să fie sicur c-o să remin der loc? Spuneţ, tumnefostr afeţ trecer la der oafattior? Siceţ un foepa pun pentru mán.

— Harran are trecere pe lângă tatăl lui, Bismarck, răspunse Presley. Roagă-l pe Harran să vorbească pentru

dumneata, şi o să fie bine.

— *Stábén* an am ştat! protestă Hooven. Cin o să ai p griji de oanal, cin o să faită de de?

— Bine! Vorbeşte ou Harran, răspunse Presley, dând să înoateoe pe bicicletă.

— Spuneţ, tumnefostrn-aţ ausit de ast?

N-am auzit nimic, Bismarck. Nu ştiu absolut nimic despre felul în care e administrat ronch-ul.

1 dimineaţă (în limba germană în original).

— Aţadar (În limba germană în original).

— *Und der pipe-line ge*mend1 şi evmtuel trebe fezi?! izbuani Hooven, aducându-şi deodată aminte de un argument uitat. Dădu din mână: Ah, contuct Mission Creek şi ţeva de apa pântr fite. Spuneţ, n-o să facă el inzuş toate, nu creţ!

— Bine, vorbeşte ou Harran.

* – Spuneţ, n-o se lucrez tot pemint de la ranch el inzuş. La mâne freu ştat aici!

Apa începu deodată să gâlgâie, revărsându-se din vrana cisternei. Hooven fu silit să-şi îndrepte atenţia asupra ei. Presley îşi văzu de drum.

— O s-o am un conferzaţ cu Herram! strigă Hooven după el. 1 n-o se pot s-o fac inzuş tot, *mist r* Terrick, ah, nu! Ştiau.la *ranch* se grdjesc fite.

Se căţără pe capră sub umbrelă şi, în vreme ce-şi îndemna catârii, poanind răsunător din biciul lung, se întoarse spre cei doi oameni în halate albe care pictau firma şi declară cu un ton oarecum sfidător:

— *Sieben ya.hr**, la, tomnilor, *sieben yahr* fost la *ranch* ăst. Hii, catâr, hii!

Între timp, Presley apucase pe Lower Road. Se afla acum pe pământul lui Derrick, pe lotul or. 1, sau, cum i se mai spunea, pe ranch-ul Home *, care făcea parte dón marele Los Muertos Rancho. Pe acolo drumul era bun. Stropit de cisterna lui Hooven, praful se mai aşezase. După câteva minute ajunse laoasa ranch-ului, cu gard de uluci

albe, ascuţite la vârf, cu răzoare de flori şi cu crângul şi de eucalipţi. Pe pajiştea din latura casei îl văzu pe Harran punând în funcţiune stropitoarea automată. În umbra casei, lângă verandă, se aflau doi-trei ogari, care făceau parte din haita de câini folosită la vânătorile de iepuri. Printre ei era şi Godfrey, preţuitul copoi al lui Harran pentru vânătoarea de căprioare.

(Bresley o luă pe alee şi-l ajunse pe Harmn în dreptul grajdului cailor. Harran, mezinul lui Magnus Derrick.

Şi reparaţia conductei (pe jumătate în limba germană, pe jumfitate în limba engleză în original).

— Şapte ani (Incorect în limba germană în original).

În traducere: tarlaua conacului; marile Inunderl de pbmint ale ranch-urilor erau Împărţite în tarlale, denumite lle dupb principalele construcţii, fie după culturile aflătoare pe ele.

era tânăr chipeş, între 23 şi 25 de ani. Avea o statură frumoasă, întocmai ca şi tatăl său. Era bine făcut, ca şi acesta, şi moştenise nasul lui Denrick – acvilin, proeminent, care semăna cu nasul ducelui de Wellington[5] din ultimele sale portrete. Era blond, şi faptul că muncea tot timpul în soare, în loc să-l înnegrească, doar îi rumenise şi mai mult obrajii. Părul lui bălai se dr-Hanţa spre tâmple, în dreptul urechilor.

Prasley se deosebea de el în mod izbitor, părând să fie rezultatul unui amestec de rase şi să aibă o fire mai complicată, un temperament mai complex. Spre deosebire de Harran Denrick, era mai curând expresia unui caracter decât a unui tip. Pe el soarele îl bronzase, îl înnegrise de tot. Ochii îi erau de un căprui-închis, iar fruntea, lată şi înaltă, cu un anume aer de superioritate, de certă spiritualizare, atestând educaţia, nu numai a sa, dar şi a înaintaşilor lui, era fruntea unui intelectual. Gura şi bărbia trădau o natură delicată şi nespus de sensibilă – avea buze

---

5 Arthur Wellesley, duce de Wellington (176S - 1<5Z), general englez.

subţiri, pe care le ţinea întredeschise, iar bărbiia-i mică era ştearsă, lipsită de energie. Îţi făcea impresia că îşi ciob&ndise rafinamentul în dauna vigoarei fizice. Părea să aibă un temperament nervos, introspectiv, şi se putea presupune că viaţa lui spirituală nu era de iei rezultatul impresiilor şi senzaţiilor percepute dinafară, ci mai curând al unor gânduri şi reflecţii încolţite în forul lui interior. Deşi bolnăvicios de sensibil la schimbările petrecute în mediul înconjurător, reacţiona cu întârziene la asemenea senzaţii, nu era impulsiv, asta nu fiindcă ax şi fost apatic, ci doar pentru că avea o fire şovăielnică. S-ar fi putut spune că, din punct de vedere moral, făcea parte din acea categorie de oameni care nu săvârşesc fapte rele dintr-un simţ estetic, din nehotărâre şi datorită faptului că nu li s-au prezentált ocazii favorabile. Avea temperamentul unui poet. Cirad îşi spunea că gândise asupra unei probleme, se înşela. De fapt, în asemenea cazuri doar visa.

Cu optsprezece luni mai înainte fusese în pericol de e oomtnacta o tuberculoză şi, profitând de faptul că Magnus Derrick îl invitase adeseori la *ranch*, venise să stea câtva timp în climatul uscat, unii arm din Vadea San Jaaquiin. Avea 30 de ani. Era licenţiat *magna cum laude* al uneia universităţi de pe coasta Atlanticului, umde se dedicase cu pasiune studiului literaturii şi îndeosebi poeziei.

Năzuinţa lud cea mai fierbinte era să sorie poezie. Dar nu dăduse la iveală decât lucrări efemere, aşternute pe hintáé în grabă – o notă aici, alta dincolo – care fuseseră citite, apreciate şi uitate. Era în căutarea unui subiect, a unei teme grandioase, nu ştia nici el prea bine ce anume, o temă vastă, formidabilă, eroică, neobişnuită, pe oare s-o dezvolte în marşul tunător al hexametrilor.

Orice şi oricum ar fi scris, însă, Presley hotărâse ca poemul lui să oglindească Vestul[6], acel hotar mondial aii

---

6 vestul Sălbatic sau, Intr-un cuvlnt, Vestul, reprezintă în S.U.A. o noţiune istorico-geograiiiriă complexă, al cărei conţinut a suferit schimbări succesive. Treptat, frontiera de vest a coloniilor engleze,

romantismului, unde o nouă rasă, un nou popor – îndrăzneţ, viteaz, pasionat – clădea un sitait, unde viaţa năvalnică fremăta cu înflăcărare din zori până în noapte şi din noapte până în zori, simplu, brutal, făţiş, fără teamă. Până atunci se făcuse ceva (deşi, după părerea lui, nu prea mult) pentru a zugrăvi în treacăt această viaţă, dar poetul ei nu se ivise încă. Puţinele încercări răzleţe, îşi spunea el, dăduseră doar tonul. Încercaa să-şi fixeze diapazonul unei cântări de mari proporţii, care să îmbrăţişeze o epocă, o eră, în totalitatea ei, glasul unui întreg popor, al unei cin tárd care să oglindească toate neamurile – neamurile şi legendele lor, földönül lor, luptele lor, iubirile şi patimile lor, umorul lor direct, aspru, stoicismul lor, aventurile, averile agonisite într-o zi şi pierdute la joc într-o noapte, felul lor de a vorbi, deschis, fără înconjur, mărinimia şi cruzimea lor, eroismul şi bestialitatea lor, credinţa lor în Dumnezeu şi spiritul lor profan, abnegaţia şi cinismul lor – să descrie ou fidelitate şi îndrăzneală, sincer şi fără a face vreo concesie, o fază trecătoare a istoriei; să descrie fiecare comunitate în mediul ei: vale, câmpie, munte, *ranch*, prerie, mină – toate acestea, toate& tipurile de comunităţi, cu itarăsăturile lor caracteristice, din Dakota până în Mexic, de la Winnipeg1 până la Guadalupe, adunate laolaltă, împreunate, contopite, sudate într-o singură amtare avântată – Imnul Vestului. Acesta era visill lui, şi între timp imagini fără nume – gânduri, pentru care niciun om încă niu zămislise cuvinte, năluciri înfiorătoare, vedenii uriaşe, monstruoase, schimonosite – goneau prin închipuirea lui.

---

care, iniţial (1703), urma linia Munţilor Appalachian, a fost tmpinafi pînă la fluviul Mississippi, apoi pînă la Munţii Stîncoşl, pentru ca în cele din urmă, în a doua jumătate a secolului trecut, să ajungă la ţărmurile Pacificului. Iureşul acaparatorilor şl speculanţilor de terenuri şl mlgraţla maselor de colonişti înfometaţi de pămînt, care au înaintat spre ocean, lzgonlndu-1 cu brutalitate pe indieni, au fost proslăvite şl învăluite de scriitorii şl istoricii burghezi americani Intr-un nimb de poezie şl romantism.

Harran îl întâmpină, şi Presley se scotoci în buzunarele scurtei de vânătoare, decolorată de soare, din care scoase un teanc de scrisori şi ziare.

— Poftim poşta. Şi acum o să-mi văd de drum.

— Dar mâncarea e gata, spuse Harran. Tocmai ne aşezam la masă.

Presley clătină din cap.

— Nu, mă grăbesc. Cred c-o să iau o gustare la Guadalajara. Am să lipsesc toată ziua.

Mai zăbovi puţin, pentru a strânge o piuliţă slăbită la roata din faţă, în timp ce Harran, recunoscând scrisul tatălui său pe unul din plicuri, îl desfăcu şi aruncă o privire rapidă peste filele scrisorii.

— Tata se întoarce mâine dimineaţă cu primul tren! exclamă el. Zice să vin cu şareta la Guadalajara. Apoi, continuând să citească, şuieră printre dinţii încleştaţi: Am pierdut procesul.

— Ce proces? A, în privinţa tarifelor!

Harran dădu din cap afirmativ. Ochii îi scânteiau. Faţa i se învăpăiase pe neaşteptate.

— Ulsteen s-a pronunţat ieri, continuă el, citind mai departe scrisoarea. A afirmat, vorbesc de Ulsteen, că preţurile pentru transportul cerealelor sunt atât de scăzute, încât noul tarif echivalează cu o confiscare a proprietăţii şi că pe o asemenea bază Calea Ferată nu poate lucra cu rentabilitatea la care are dreptul. Întrucât el nu are căderea de a legifera în această materie, nu poate decât să aducă tarifele înapoi la niveliil anterior reducerii efectuate de Comisia căilor ferate[7]. Ceea ce s-a şi

---

7 Spre a tnfrtna rapacitatea companiilor de cale ferată, care fixau tarile exorbitante pentru transportul cerealelor, dupfi criza economica din 1873, fermierii din vestul S.U.A. s-au organizat in aşa-numltele Farmer's Granges. El au Izbutit să obţină (tnttl In California şl tn alte ctteva state, şl apoi. tn 1M7, pe tntreg cuprinsul S.U.A.) Înfiinţarea unor comisii însărcinate s8 supravegheze întocmirea şl apucarea tarifelor.

in S.tJ.A. cerealele se vlnd cu bushel-ul, preţurile se Înţeleg deci pentru

făcut. Aici e tot mâna prietenului nostru S. Behrman, adăugă Harran, scrâşnind din dinţi. A rămas în oraş tot timpul cât s-a întocmit noul tarif. Şi el, şi Ulsteen, şi Comisia căilor ferate au fost iuţi de mână, ca nişte tâlhari. A stat acolo toată săptămâna aceasta, ca să pună ta, cale manevrele murdare ale Căii Ferate şi să-l susţină pe Ulsteen. „Profitul legitim, rentabilitatea legitimă!" striga el. Dar noi putem oare să cultivăm grâu şi să ne alegem cu un câştig rezonabil când, pentru a-l transporta două sute de mile până la coastă, ni se impune un tarif de patru dolari per tonă, şi când grâul însuşi nu este cotat decât la optzeci şi şapte de cenţi[8]? De ce nu ni se pune pistolul în piept şi nu ni se strigă: „Sus în! mile", şi cu asta, basta?!

Harran bătu cu piciorul în pământ, se întoarse brusc şi se îndreptă spre casă înjurând, cu răsuflarea tăiată de furie.

— A, era să uit! îi strigă Presley din urmă. Hooven vrea să-ţi vorbească. M-a întrebat ce ştiu despre intenţia pe care ar avea-o tatăl tău de a o scoate la capăt fără arendaşi anul acesta. Hooven ar vrea să rămână ca să întreţină sistemul de irigaţie şi să vadă de vite. I-am spus să stea de vorbă cu dumneata.

Harran, cu gândul în altă parte, dădu din cap în semn că a înţeles.

Ca să nu pară nepăsător la necazurile lui, Presley aşteptă până ce-l văzu dispărând în casă, apoi, încălecând din nou pe bicicletă, pomi iute şi, ieşind pe poarta cea mare, îşi continuă drumul pe Lower Boad, îndreptându-se spre Guadalajara. Conflictele acestea violente dintre fermierii din Valea San Joaquinului şi compania „Pacific & Southwestern Railroad" îl enervau, îl oboseau. Nu-l interesau. Nu făceau parte din preocupările, din lumea lui. În tabloul vast, romantic al Vestului, imaginat de el,

---

tttastfi unitate de mfisură, care este egală cu 35,231 1.

8 Regiunea de atepă din Jurul lacului cu acelaşi nume, situat In partea de mlazAzl a CanadeL

asemenea neînţelegeri constituiau singura notă discordantă, care nu se încadra în marea sa viziune armonioasă. În ochii lui ele nu reprezentau decât ceva material meschin, nespus de banal. Totuşi, oricât se străduia să închidă ochii şi să-şi astupe urechile, acest lucru persista. În rest, tabloul romantic părea perfect, dar din pricina acestui detaliu se dezintegra, degenera într-un realism necruţător, hidos, neînduplecat. Totuşi, ca să fie cinstit cu el însuşi – şi acesta era cel dintâi punct al crezului său, a fi cinstit, de o cinste fără pată – nu putea să-l nesocotească. În mintea lui, toată măreaţa poezie a ranch-urilor – a văii aceleia – părea eclipsată, stâlcită de acele realităţi implacabile. Presley nu prea ştia exact ce voia. Pe de o parte, ar fi vrut să zugrăvească viaţa aşa cum o vedea

— Direct, fără zorzoane, nu prin intermediul personalităţii sau temperamentului său. Pe de altă parte, ar fi vrut să vadă totul printr-un văl care estompa toate liniile aspre, toate nuanţele crude, ţipătoare. îşi spunea că, făcând parte din speţa umană, iubea oamenii, simpatizând cu speranţele şi temerile, cu bucuriile şi necazurile lor. Totuşi, un om ca Hooven, murdar şi asudat, veşnic nemulţumit şi cu un orizont mărginit, îl irita, îşi luase sarcina să dea în mod cinstit, aibsolut cinstit, expresie poetică vieţii ranch-urilor, dar se lovea mereu de calea ferată ca de o îndărătnică barieră de fier, în faţa căreia romantismul lui se destrăma, se spulbera, ca un balon de săpun. Inima i se îndrepta spre popor, dar mâna lui întinsă dădea de mâna unui biet neamţ murdar, caraghios. Căuta cu înfrigurare adevăratul romantism, şi până la urmă se lovea de preţul cerealelor şi de inechitatea tarifelor de transport.

— Totuşi, sursa aici e, murmură el, în timp ce roţile bicicletei sfârâiau pe podul de peste Broderson Creek.

Romantismul, adevăratul romantism e pe undeva pe aici. Până la urmă am să dau eu de el.

Aruncă o privire de jur-împrejur, ca şi când ar fi căutat motive de inspiraţie. Străbătuse abia pe jumătate colţul de miazănoapte al ranch-ului Los Muertos, care în punctul acela avea o lăţime de aproximativ opt mile. Se afla încă pe tarlaua ranch-ului Home. La câteva mile spre miazăzi se distingea linia gardului de strmă ghimpată care o despărţea de tarlaua a treia. Spre miazănoapte se zărea – estompat şi albăstrui, din pricina pielii şi a radiaţiilor soarelui, care se ridicase în înaltul cerului – un lung şir de stâlpi de telegraf, marcând linia ferată şi hotarul de nord-est al ranch-ului Los Muertos. Drumul pe care mergea Presley ducea drept într-acolo, aproape în diagonală. Înainte, departe de tot, putea să desluşească uriaşul stejar de Virginia[9] şi, lângă el, acoperişul roşu al hambarului lui Hooven.

De jur-împrejur pământul era neted cât vedea cu ochii, pe mile întregi. Secerişul tocmai se terminase. Pe tot câmpul nu mai rămăseseră decât tulpinile retezate. Cu excepţia stejarului de lângă hambarul lui Hooven, nu se zărea nicăieri un petic de verdeaţă. Miriştea avea o nuanţă gălbuie, murdară, iar pământul, pârjolit, uscat, crăpat, era cafeniii, mohorât. Pe marginea drumului praful zăcea gros, sur, iar pe ambele părţi ale acestuia, înşiruindu-se până în zare, pierzându-se departe, în pâclă, se întindeau la nesfârşit liniile paralele ale gardului de sârmă ghimpată. Asta era tot. Asta, iar deasupra capului, albastrul arzător al cerului şi licărirea arşiţei.

Liniştea era desăvârşită. După seceriş, deşi recolta fusese destul de slabă, ranch-urile păreau adormite, ca şi când glia, după zilele zămislirii, după muncile facerii, îşi dăruise rodul pântecului, şi acum dormea, istovită.

Era perioada dintre anotimpuri, când totul se odihnea, când elementele naturii păreau a sta în cumpănă. Nu ploua, nu bătea vântul, nu era nici vegetaţie, nici viaţă.

---

9 Specie de stejar cu frunze persistente, din sudul S.U.A., care atinge dimensiuni considerabile (Quercus virginiana sau Quercus virus).

Miriştea nu avea putere nici măcar să putrezească. Doar soarele se mai rotea pe cer.

Spre ceasurile 2, Presley ajunse la gospodăria lui Hooven, alcătuită din câteva clădiri sure, în jurul cărora mişunau o mulţime de câini. Câţiva porci rătăceau fără rost de colo-colo. Sub şopronul de lângă grajd, o semănătoare stricată ruginea, se dărăpăna de tot. Stejarul de Virginia, cel mai înalt copac din împrejurimi, se ridica măreţ. Pe scoarţa lui atârnau ciorchini de vâsc alb şi lungi plete de *Tillandsia* *. Pe ramura cea mai de jos era prinsă lădiţa cu pereţi de sârmă, în care Hooven păstra carnea.

Gospodăria lui Hooven prezenta un interes special datorită faptului că se afla în punctul unde Lower Road trecea peste canalul principal de irigare al *ranch*ului Los Muertos, un şanţ lung, încă neterminat, pe care Derrick şi Annixter, care exploata ranch-ul Quien Sabe, se apucaseră să-l sape împreună. Canalul tăia şoseaua în unghi drept, brăzdând adânc câmpul între gospodăria lui Hooven şi orăşelul Guadalajara, situat la vreo trei mile de acolo. În afară de aceasta, canalul constituia hotarul natural între două tarlale ale ranch-ului Los Muertos – întâia şi a patra.

Presley avea de ales acum între două drumuri. Ţinta lui era izvorul, obârşia pârâului Broderson Creek, sus, pe colinele de la răsărit de ranch-ul Quien Sabe. O potecă îi îngăduia să scurteze drumul într-acolo. În timp ce trecea prin dreptul gospodăriei lui Hooven, nevasta acestuia se ivi în uşă, urmată de mezina ei, Hilda, într-o salopetă de băiat şi cu ghete greoaie, care i se agăţa de fustă. Pe Minna, fiica ei mai mare, o fată foarte frumoasă, ale cărei legături amoroase constituiau un permanent subiect de clevetiri pentru cei de la rancâi-ul Los Muertos, o zări printr-una din ferestrele casei spălând rufe, îndeletnicirea ei din fiece săptămână. *Missis* Hooven, o femeie ofilită, spelbă, banală, între două vârste, nu se deosebea cu nimic de miile de femei din clasa şi categoria ei. îl salută pe Presley, şi apoi îl urmări cu o privire rece, strecurată pe sub mâna dusă

streaşină la ochi.

Presley pedala de zor. Bicicleta lui zbura. Hotărâse în cele din urmă să se ducă la Guadalajara. Trecu podul peste canalul de irigare şi ţâşni la vale pe porţiunea din Lower Road care* despărţea gospodăria lui Hooven de oraş. Acum se afla pe a patra tarla a ranch-ului, singura pe care griul crescuse frumos, ajutat fără îndoială de apa adusă de pârâiaşul Mission Creek care o străbătea. De data aceasta Presley nu mai părea atent la peisaj. Singurul lucru care-l preocupa acum era să gonească din răsputeri. Avusese de gând să-şi petreacă aproape toată ziua pe colinele împădurite, în colţul dinspre miazănoapte al ranefi-ului Quien Sabe, citind, trândăvind, pufăind din pipă. Acum însă ar fi fost bucuros să poată ajunge acolo către jumătatea după-amiezii. Curând se opri în faţa gardului care împrejmuia *ranch-ul*. Dincolo de gard era calea ferată, şi mai departe, peste linie, se zărea o îngrămădire de acoperişuri

— Orăşelul Guadalajara. La marginea lui se vedeau ici-colo căsuţe de chirpici. Aproape de tot, chiar în faţa lui Presley, se aflau magaziile de mărfuri şi staţia pentru pasageri a liniei „Pacific & Southwestem Railroad” vopsite în cenuşiu şi alb, care păreau a fi culorile oficiale ale clădirilor campaniei. Gara era pustie. La ora aceea nu trecea niciun tren. Presley auzi dinspre fereastra ghişeului de bilete ţăcănitul sacadat al telegrafului. Pe peron, în umbra unuia din cărucioarele de bagaje, pisica mare, gălbuie, a şefului gării, moţăia, mulţumită de sine, cu lăbuţele sub ea. Trei vagoaneplatformă, încărcate cu maşini agricole vopsite în culori vii, zăceau pe o linie moartă mai sus de intrarea în staţie, iar pe o linie secundară, o uriaşă locomotivă de marfă, căreia îi lipsea grătarul de siguranţă, se odihnea pe roţile sale monstruoase, nemişcată, masivă, pufăind prelung. Răsuflarea ei era punctată de zgomotul ritmic, înfundat al pistonului.

Neîndoielnic, însă, că în ziua aceea lui Presley îi fusese scris să fie mereu oprit din drum, fiindcă îndată ce apucă să-şi treacă bicicleta peste şine, auzi cu mirare că-l strigă cineva:

— *Hello, mister* Presley! Ce plăcere!

Presley ridică repede privirea şi-l zări pe Dyke, nis-I canicul locomotivei, aplecat pe braţele împreunate la fereastra cabinei. De data aceasta, însă, perspectiva unei noi întârzieri îl nelinişti mai puţin pe Presley. Dyke şi el se cunoşteau de mult, fiind buni prieteni. Viaţa pitorească a mecanicului îl atrăgea pe Prealsy, şi de mul, te ori mersese şi el pe locomotiva lui Dyke între Guadalajara şi Bonneville. O dată făcuse chiar un voiaj la San Francisco.

Dyke locuia la Guadalajara, într-o căsuţă de cărămidă, unde maică-sa îi făcea menajul. Soţia lui murise cu vreo cinci ani mai înainte, lăsându-i o fetiţă, Sidney, pe care o creştea cum putea. Dyke. era un flăcău chipeş şi voinic, având aproape de două ori greutatea lui Presley, cu umeri laţi, braţe robuste, păroase, şi o voce tunătoare.

— *Hello*! răspunse Presley, apropiindu-se de locomotivă. Ce faci aici la ora asta? Credeam că luna asta eşti în tură de noapte.

— S-au mai schimbat lucrurile, răspunse mecanicul. Urcă sus. Nu sta în soare. Aşteptăm dispoziţii, explică el, în timp ce Presley îşi sprijini bicicleta de tender, se urcă în cabină şi se aşeză pe scaunul de piele verde, uzată, al fochistului. Au schimbat itinerarul uneia din lotomotivele rapide pentru trenurile de pasageri, au trimis-o la Fresno *. S-a întâmplat nu ştiu ce accident la mama dracului, în sectorul Bakersfield2, şi are mare întârziere. Cred că o să treacă pe aici zbârmind. I-au dat cale liberă peste tot, până la Fresno. M-au oprit ca să-i dea drumul înaintea mea.

Scoase din buzunarul scurtei pipa veche de argilă, vopsită cu un lac negru, strălucitor, o umplu şi o aprinse.

— Nu cred să-ţi pară rău că te-au oprit aici, observă Presley. Ai prilejul să-ţi vezi mama şi fetiţa.

— Aş! Tocmai azi şi-au găsit să se ducă la Saicramento*, răspunse Dyke. Aşa am eu baftă. S-au dus la familia fratelui meu. A, să nu uit, se pare că frate-meu o să vină încoace, cred c-o să se statornicească aici şi o să se apuce să cultive hamei. A căpătat opţiune pentru cinci sute de acri undeva pe aici, în apropierea oraşului. Zice că se pot face bani buni cu hameiul. Mai ştii?! Poate c-o să lucrez şi eu cu el.

— Şi cu calea ferată cum rămâne?

Dyke puiăi de vreo două ori din pipă şi-i aruncă o privire lui Presley.

— S-a isprăvit cu ea! M-au dat afară.

— Te-au dat afară? Pe dumneata?! exclamă Presley, întorcându-se brusc spre el.

— Da, pe mine, răspunse Dyke posomorât.

— Glumeşti? Cum aşa? Pentru ce?

— Hm, poate-o să-mi spui *dumneata* pentru ce! tună mecanicul, mânios. De zece ani, de când eram un băieţandru, muncesc pentru ei, şi n-am auzit niciodată din gura lor vreo dojană. Ştiu bine, lua-i-ar dracu', că, la drum, n-au om mai de nădejde ca mine. Şi mai mult decât atât – mai mult decât atât! – nici nu fac parte din sindicat. Când a izbucnit greva, am fost alături de ei, alături de companie. Ştii prea bine. Şi mai ştii, ceea ce ştiu şi ei, că atunci, la Sacramente, am condus trenul după orar, cu câte un pistol în fiecare mfuă, fără să fiu sigur că n-o să trec peste vreun podeţ minat. A fost vorba atunci să mi se dea un ceas de aur! La dracu' cu ceasurile lor de aur! Nu vreau decât dreptate. Şi să se poarte cinstit cu mine. Iar acum, când au venit vremuri grele şi scad salariile, ce fac dumnealor? Se gândesc la mine? îşi amintesc de omul care a rămas lângă ei, care şi-a pus viaţa în primejdie pentru ei? Nu. Mi-au scăzut leafa fără să stea pe gânduri, aşa cum ar fi făcut cu ultimul măturător. Mi-au scăzut-o, ascultă aici, mi-au scăzut-o, ca şi celor trecuţi pe *lista neagră*, ca şi greviştilor pe care i-au primit înapoi la lucru pentru că n-au avut

încotro. Dyke pufăi cu furie din pipă. M-am dus la ei, da, am făcut-o şi p-asta. Am fost la direcţie, m-am înjosit! Le-am spus că sunt familist, că nu văd cum o să mă descurc de-acum încolo cu noua leafă, le-am amintit ce am făcut pentru ei în timpul grevei. Porcii, mi-au răspuns că n-ar fi cinstit să se facă vreo excepţie cu careva, că reducerea trebuie aplicată tuturor salariaţilor, fără deosebire. „Cinstit”! exclamă el râzând. instit! Să-i auzi pe cei de la „P. & S. W”. vorbind despre cinste şi tratament egal. Straşnic, da, da 1 Ei, şi mi-a sărit ţandăra. Cred că am făcut o boacănă. Le-am spus, ca să nu-mi fie ruşine de mine însumi, că n-o să fac o muncă de categoria întâi pentru o leafă de categoria a treia. La care mi-au răspuns: „Bine, *mister* Dyke, treaba dumitale!” Da, treaba mea. Le-am spus: „Vă rog să-mi daţi lichidarea pentru cât am muncit”. Şi mi-au plătit numaidecât, ca şi când s-ar fi bucurat că scapă de mine. Asta-i, domnule Presley. Asta-i „P. & S. W.”, compania de căi ferate a Californiei! Acum fac ultima cursă.

— Ruşinos, declară Presley revoltat, de data aceasta fiind vorba de un prieten al lui. E ruşinos, Dyke. Apoi îi veni o idee şi adăugă: Asta nu înseamnă însă că n-ai să mai poţi lucra. Mai sunt în California şi alte căi ferate care nu aparţin companiei „P. & S. W”.

Dyke se izbi peste genunchi cu pumnul.

— Spune-mi şi mie *măcar una*.

Presley nu răspunse. Nu avea ce să-i răspundă lui Dyke. O vreme tăcură amândoi. Presley bătea toba în braţul scaunului, gândindu-se la acea nedreptate strigătoare la cer, iar Dyke privea în depărtare spre câmpiile din jurul oraşului, tot mai încruntat, în timp ce scrâşnea din dinţi, strângând muştiucul pipei. Întinzându-se şi căscând, şeful staţiei se ivi în uşa gării. Înaintea locomotivei, şinele, ce se pierdeau în zare, emanau unde vizibile de căldură. Telegraful ţăcănea necontenit.

— Aşadar, sunt pe picior de ducă, spuse Dyke după o

bucată de vreme, când mânia i se mai potoli. O să iau ferma aia împreună cu frate-meu şi o să cultivăm hamei. Am făcut economii în ultimii zece ani, şi hameiul zice-se că ar fi bănos!

Presley porni mai departe cu bicicleta, pedailând tăcut pe străzile pustii ale părăginitului orăşel mexican care agoniza. Era ora siestei. Nu se zărea ţipenie de om. Orăşelul lâncezea. Era prea aproape de Bonneville. Înainte de a-şi face apariţia calea ferată, în zilele când localnicii se ocupau îndeosebi cu creşterea vitelor, în oraş pulsa o viaţă trepidantă, strălucitoare. Acum viaţa agoniza. *Drugstore*-ul, cele două restaurante, hotelul din colţul vechii Piaza2 şi prăvăliile unde se vindeau „curiozităţi" mexicane turiştilor veniţi când şi când de pe coasta Atlanticului spre a vizita misiunea „San Juan", toate acestea concentrau întreaga activitate a oraşului.

La micul restaurant ai lui Solotari, situat în Piaza, peste drum de hotel, Presley îşi savură prânzul mexican mult amânat – omletă, preparată după moda hispanomexicaină, *frijoles* şi tortíjlas4, salată şi un pahar de vin alb. Într-un colţ al restaurantului, tot timpul cât prinzi, doi tineri mexicani, dintre care unul uimitor de frumos, în genul romanţios al naţiei sale, şi un bătrân în vârstă de o sută de ani, cumplit de senil, îngânară un nesfârşit cântec de dragoste, acompaniaţi de o ghitară şi de o armonică.

Hispano-mexicanii, decăzuţi, pitoreşti, vicioşi şi romantici, îl interesau întotdeauna pe Presley. În Guadalajara mai rămăseseră câteva asemenea exemplare, care-şi iroseau vremea în restaurante şi în Piaza, rămăşiţe ale vechii lumi, exponenţi ai unei orânduiri diferite, trândavi fără de leac, trăind Dumnezeu ştie din ce, desfătându-se cu o ţigară, cu ghitara, cu un pahar de *mescal* şi cu nelipsita lor siestă. Bătrânul îşi amintea de Frémont e, de guvernatorul Alvaredo7, de brigandul Jésus Tejeda şi de zilele când Los Muertos era un vast fel

spaniol, un adevărat principat, întins pe zeci de leghe, când de la Visalia1 până la Fresno nu existau nici garduri, nici drumuri pietruite. Presley îi oferi foătrinului un pahar de *mescal*, îndemnându-l să-şi depene amintirile. Se înţelegeau în limba spaniolă, pe care Presley o cunoştea.

— Odinioară, domeniul Los Muertos îl ţinea de La Cuesta, un om foarte puternic, începu bătrânul. Avea drept de viaţă şi de moarte asupra celor dimprejur. Cuvântul lui era lege! Pe atunci, nici pomeneală de grâu, credeţi-mă. Pe vrem ea aceea oamenii se îndeletniceau numai cu creşterea vitelor, oi, cai, juncani – nu prea mulţi – şi dacă bani erau puţini, în schimb mâncare se găsea din belşug, şi îmbrăcăminte de-ajuns pentru toţi, iar vin, ehei! cu butoiul, şi ulei, de asemenea. Călugării misionari aveau de toate. Ba era şi grâu – acum îmi aduc aminte, dar destul de puţin – pe câmpul de >la miazănoapte de misiune, pe locurile unde se află acum ranch-ul Seed[10]. Da, pe acolo erau lanuri de grâu, şi, de asemenea, o vie, toate pe pământurile misiunii. Grâu, măslini şi viţă-de-vie. Călugării le cultivau pe toate ca să aibă azimă, ulei şi vin pentru sfintele taine, înţelegeţi. Aşa au început treburile acestea în California – prin biserică. * Ce-ar zici azi – şi bătrânul ridică bărbia – ce-ar zice azi *pater** Ullivari de grânele pe care le cultivă señorb Derrick?! Zeoe mii de acri de grâu! Nimic altceva

---

10 In traducere : seminţerie.

> Deşi zadarnice, Încercările bisericii catolice de a organiza America pe baza sistemului medieval de dominaţie clericală au Jucat un anumit rol In istoria expansiunii teritoriale a coloniilor spaniole şl portugheze din cele două Americi. In California, de pildă colonizarea a fost începută In 1768 de guvernul mexican, cu ajutorul Ordinului franciscanilor, care a Implnzlt ţinutul cu misiuni, menite să propage catolicismul, ;i ale căror pămtnturl erau lucrate de băştinaşii indieni, transformaţi In muncitori agricoli semi- iobagi sau peonl.

1 Părintele (în limba latină In original).

‘ Domnul (in limba spaniolă în original).

decât grâu de la Sierra până la coastă. Ei, mi-aduc aminte când s-a însurat de La Cuesta. N-o văzuse niciodată pe tânăra cu pricina, ci numai portretul ei, în miniatură, pictat – bitrânul ridică dili ümár – nu ştie de cine, mititel, o jucărioară de ţinut în palmă. S-a îndrăgostit de miniatură şi a hotărât s-o ia de nevastă. S-a învoit cu părinţii fetei. Când a venit însă ziua în care mirele trebuia să se ducă la Monterey ca să-şi întâlnească mireasa şi să se cunune cu ea pe neaşteptate, Jésus Tejeda a început să-i calce pe micii *rancheros*[11] de lângă Terrabella. Nu era momentul ca de La Cuesta să mai plece, aşa că l-a trimis pe fratele lui, *don* Esteban, la Monterey, să se cunune cu fata prin procură. M-am dus şi eu cu *don* Esteban. Eram un regiment întreg – aproape o sută de oameni. De La Cuesta a trimis logodnicei în dar un cal de şa, un cal alb, alb ca laptele, cu şaua din piele roşie. Fruntarul, zăbalele, cataramele, toată lucrătura metalică era din argint curat. Cununia s-a celebrat la misiunea „Monterey” 2, unde don Esteban i-a ţinut locul fratelui său. La înapoiere, De la Cuesta a ieşit călare în întâmpinarea noastră. Am întâlnit cavalcada lui la Agatha Dos Paloş. Niciodată n-am să-i uit privirile în clipa când a dat cu ochii de mireasă. Hm! îi fugeau ochii în toate părţile. Bătrânul pocni din degete. Numai eu l-am văzut, fiindcă mă aflam aproape de el. Privirile acelea nu înşelau. De La Cuesta părea dezamăgit.

— Şi fata? întrebă Presley.

— Ea n-a bănuit lucrul acesta niciodată. Ei, De La Cuesta era un mare *señor*. Întotdeauna o trata ca pe o regină. Niciodată nu s-a văzut un soţ mai drăgăstos, mai curtenitor, mai cavaler. S-o iubească, însă? [Bătrânul îşi ridică bărbia şi închise ochii cu o căutătură atotştiutoare: Totul dovedeşte că n-o iubea! Aşa a fost, cum spun! S-au cununat încă o dată la misiunea „San Juan de Guadalajara” – misiunea *noastră* – şi, o săptămână, tot oraşul

---

11 In sărbătoare (in limba franceză tn original).

Guadalajara a fost ere *fete* *. S-au dat lupte de tauri pe Piaza, chiar aici, cinci zile la rând, şi de La Cuesta a dăruit tuturor arendaşilor titulari câta un cal, un butoi cu untură, o uncie de argint şi o jumătate de uncie de pulbere de aur. Ehei... ce vremuri... veselă viaţă era pe-atunci... Astăzi – şi făcu un gest semnificativ cu mina stângă – în ziua de azi totul s-a urâţit.

— Ai dreptate, confirmă Presley, mohorât, întristat de vorbele bătrânului.

În sufletul lui înviaseră toate îndoielile şi nesiguranţele. Niciodată n-avea să prindă din zbor subiectul marelui său poem. Acum viaţa era ştearsă, searbădă. Romantismul pierise. Se născuse prea târziu. Să scrie despre trecut? Nu-l incinta aşa ceva. Tânjea după viaţa reală, după lucrurile pe care le vedea cu ochii. Totuşi, cum să le împaci pe toate acestea cu romantismul? Se ridică, îşi puse pălăria şi oferi bătrânului o ţigară. Acesta o acceptă cu aerul unui *grande*[12], şi-i întinse tabachera cu tabac de prizat. Presley clătină din cap”.

— M-am născut prea târziu pentru aşa ceva, declară el. Pentru aşa ceva, şi pentru multe alte lucruri. *Adios* *.

— Ce faceţi astăzi, vă plimbaţi, señor?

— Dau o raită prin împrejurimi, ca să mă mai dezmorţesc, răspunse Presley. O să urc la Quien Sabe, pe platoul din jurul misiunii.

— A, la ranch-ul Quien Sabe?! Pe-acolo pasc oile săptămâna asta.

— TÂnărul Annixter şi-a vândut miriştea oierilor, explică Solotari, patronul restaurantului, arătând spre răsărit, către colinele de la poalele Sierrei. Turmele au coborât încă de duminică. Tare isteţ acest Annixter! A încasat bani buni pentru miriştea lui, pe care altfel ar fi trebuit s-o ardă, şi totodată Îşi îngraşă pământul, fiindcă turma se mişcă din loc în loc. Un adevărat yankeu acest

12 Poreclă batjocoritoare dată anglo-amerlcanllor de către spaniolii din cele două Amerlcl.

Annixter, un *gringo** din cap până în picioare.

După ce-şi sfârşi prânzul, Presley încăleca din nou pe bicicletă şi, lăsând în urmă restaurantul, traversă Piaza şi străbătu oraşul adormit, luând-o pe Strada Mare. Ieşi în şoseaua ce cotea brusc spre miazănoapte, ducând drept înainte printre câmpurile de hamei şi ranch-ul Quien Sabe spre misiunea „San Juan”.

Ranch-ul Home, de la Quien Sabe, se afla în micul triunghi mărginit la sud de linia ferată, la nord-vest de Broderson Creă” k şi la est de plantaţiile de hamei şi de pământurile misiunii. Era tăiat cruciş şi curmeziş aici de cărarea care ducea spre casa lui Hooven, colo de canalul de irigare, peste care Presley trecuse mai devreme, şi mai departe, de şoseaua pe care înainta Pxesley. În centrul triunghiului se aflau casa ranch-ului şi acareturile lui Annixter, dominate de turla, ca o schelă, a puţului artezian care a limenta canalul de irigare. Mai departe, Broderson Creek era marcat de linia şerpuitoare a sălciilor verzi-cenuşii. Pe măsură ce Presley înainta, vechea misiune „San Juan de Guadalajara*, cu clopotniţa şi cu naosul acoperite de olane roşcate, începea să.se ivească pe colinele scunde dinspre miazănoapte, deasupra coroanelor bătrânilor peri care se înşiruiau unul după altul în grădina misiunii.

La casa ranch-ului Presley îl găsi pe Annixter întins în hamac pe veranda din faţă, sub plasa care-l apăra de pişcăturile ţânţarilor, citind *David, Copperfield* şi înfulecând prune uscate.

După ce-şi strânseră mâinile, Annixter se plânse că avusese colici îngrozitoare toată noaptea. Stomacul era de vină, dar fireşte că ştia cum să se doftoricească. Cu prilejul ultimei crize consultase un medic la Bonneville, un individ pedant, care-l îndopase cu tot felul de fierturi, ce-i făcuseră şi mai rău. Se pricepeau şi medicii ăştia!… Oricum, cazul lui era special. Ştia el. Lui *îi* făcea bine dacă mânca prune uscate cât mai multe.

Annixter, care exploata ranch-ul Quien Sabe – vreo

patru mii de acri de argilă mănoasă şi humă grea – era tânăr, mai tânăr chiar decât Presley, şi, întocmai ca el, absolvise o facultate. Uscăţiv şi proaspăt ras, părea exact de vârsta pe care o avea. În ciuda înfăţişării tinereşti, avea un chip bărbătesc. Buza de jos proeminentă înainta ferm deasupra bărbiei mari, cu o gropiţă la mijloc. Studiile universitare mai curând îl căliseră decât îl şlefuiseră. Rămăsese un om simplu, aspru până la insolenţă, vorbind fără ocol, intolerant) în opinii, bizuindu-se numai şi numai pe sine însuşi. În pofida tuturor acestor trăsături, avea o inteligenţă remarcabilă şi un spirit practic aproape genial. Muncea cu ferocitate, neîngăduindu-şi nicio plăcere şi cerând acelaşi lucru de la toţi cei ce depindeau de el. Era urât de mulţi, dar se şi bucura de multă încredere. Toţi îi criticau firea morocănoasă, arţăgoasă, fără însă a uita să-i laude de fiecare dată însuşirile, capacitatea. Avea în el demonul conducătorului, era un om dur, încăpăţânat, dârz, impulsiv, cu care nu te puteai înţelege uşor. Dar deştept, deştept foc! Nu exista omul care să-l îmbrobodească cu prilejul vreunei afaceri. Se trăsese asupra lui de două ori, dintr-un asetinziş, la raneftul lui Osterman, altă dată fusese cât pe ce să-l împuşte chiar unul din oamenii lui, pe care, pentru o neglijenţă gravă, îl zvârlise de pe platforma batozei. La universitate studiase finanţele, eoonomia politică şi agronomia. După ce-şi luase licenţa (aproape în fruntea promoţiei), se apucase să studieze din nou, obţin înd diploma de inginer. Apoi i se năzărise deodată că un bun fermier modern trebuia să posede neapărat cunoştinţe practice de drept. Muncise în opt luni cât alţii în trei ani, pregătindu-se pentru examenele de admitere în barou. Metoda sa de studiu era caracteristică. Făcuse rezumate după toate manualele pe care trebuia să le studieze şi alcătuise apoi note sinoptice esenţiale după aceste rezumate, pe care le lipise pe pereţii camerei. În cămaşă, cu o ţigară ieftină între dinţi, cu mâinile în buzunare, dădea mereu roată camerei, încruntat, înverşunat, cu ochii

la note, memorându-le, devorându-le, mistuindu-le. Din când în când dădea pe gât câte o ceaşcă întreagă de cafea amară. La examen a reuşit în fruntea tuturor candidaţilor, primind felicitările profesorului examinator. Îndată după aceea, însă, l-a doborât o astenie nervoasă. Stomacul i-a jucat festa. S-a chinuit îndelung într-o pensiune din Sacramento, refuzând cu încăpăţânare să consulte vreun medic, căci îi socotea pe toţi o clică de şarlatani, şi doftoricindu-se singur cu pilule hepatice şi cu prune uscate.

Pentru a se restabili complet în urma bolii, făcuse o călătorie în Europa. Avea de gând să rămână un an pe vechiul continent, dar s-a întors după şase săptămâni, ocărind de mama focului bucătăria europeană. Petrecuse aproape tot acest timp la Paris. Din călătorie nu adusese decât două amintiri, două lucruri care-i stârniseră interesul: un cosor galvanizat şi o colivie goală.

Era bogat. Tatăl lui, văduv, făcuse avere speculând terenuri agricole şi murise abia cu un an mai înainte, iar Annixter, singurul fiu, îl moştenise.

Annixter îl admira nespus pe Presley, având o mare stimă pentru oamenii care ştiau să facă versuri, şi i se adresa ori de câte ori îl interesa ceva în legătură cu y lucrările beletristice. Fireşte, poezia nu prea intra în preocupările sale. Cât despre proză, pentru el nu conta decât opera lui Dickens. În ochii lui, orice alte scrieri nu erau decât pălăvrăgeală, maculatură. Ca să poţi scrie un poem, trebuia însă să ai cap. Nu oricine putea „aşterne rime măiestre”, care să aibă totodată şi sens. Categoric, nu!

Încrederea lui în Presley constituia însă o excepţie. Annixter n-ar fi acceptat, fără rezerve, părerea altcuiva în nicio privinţă. Într-o discuţie cu el, era aproape imposibil să exprimi făţiş o opinie oricât de lipsită de importanţă, pe care s-o accepte cu una, cu două. Avea o adevărată pasiune pentru controversele violente. Era gata să dezbată

orice subiect din aria cunoştinţelor omeneşti, de la astronomie până la tarifele vamale, de la înălţimea cailor până la concepţia predestinării. Niciodată n-ar fi admis că a greşit. Când era strâns cu uşa, bătea în retragere concesiv, dar nu prea: „Bine. Fie. Pe de o parte, ai dreptate; pe de alta, nu”.

Fapt cu totul ciudat, el şi Presley erau prieteni la cataramă. De multe ori Presley se mira de lucrul acesta, spunându-şi că nu avea nimic comun cu Annixter. Din tot cercul cunoştinţelor lui Annixter, Presley era singurul om cu care nu se certase niciodată. Păreau să aibă temperamente diametral opuse. Presley era domol; Annixter, vioi. Presley, visător incorigibil, era nehotărât, pasiv, cu o puternică înclinare spre melancolie. Rânărul fermier se dovedea un om activ, hotărât, combativ, al cărui singur gând orientat asupra propriei sale persoane era obsesia bolnăvicioasă în legătură cu capriciile stomacului său. În pofida tuturor acestor deosebiri, se întâlneau întotdeauna cu o plăcere împărtăşită reciproc, fiecare dintre ei manifestând un interes sincer pentru preocupările celuilalt, străduindu-se adesea să se ajute unul pe altul.

În sfârşit, Annixter pretindea că ar fi misogin convins, şi acest lucru nu pentru alte motive decât pentru faptul că era nespus de stângaci în preajma femeilor. Muieruşti! Fleacuri! Straşnic prilej pentru un bărbat de a-şi irosi timpul şi banii petrecând cu o muieruşcă sau alta. Nu, mulţumesc, nu vă fie cu supărare, nu-i ardea lui de aşa ceva! O singură dată se încurcase cu o fetişcană sfioasă dintr-o spălătorie de mănuşi din Sacramento, de care dăduse Dumnezeu ştie cum. După ce se întorsese la *ranch*, întreţinuseră amândoi o oarecare corespondenţă, Annixter având grijă, din exces de prudenţă, să-şi bată la maşină scrisorile şi să nu le semneze niciodată. Mai mult chiar, făcea copii după toate aceste scrisori, clasindu-le cu grijă şi încuindu-le într-un compartiment al casei de fier. Ehei,

isteaţă ar fi trebuit să fie femeia care să-i sucească lui capul! Curând însă intrase în panică, temându-se c-a mers prea departe, şi rupsese orice relaţii cu fetişcana. Acesta fusese singurul lui roman de dragoste. După aceea îşi păstrase cu grijă libertatea. Nicio fustă n-avea să-l mai prindă în mreje vreodată. Hotărât 1

În timp ce Presley se apropie de marginea verandei, împingând bicicleta înaintea lui, Annixter se scuză că nu se ridica, pretextând că îndată ce făcea acest lucru îl apucau din nou crampele.

— Ce vânt te aduce? îl întrebă el pe Presley.

— Am venit doar aşa, să te văd, răspunse Presley. Cum merge ranch-ul?

— Ia spune, întrebă la rândul lui Annixter, e adevărat ce se aude, că Derrick are de gând să se descotorosească de arendaşi şi să muncească singur întreg ranch-ul Los Muertos?

Presley făcu un gest de nerăbdare.

— De azi-dimineaţă numai asta aud. Presupun că trebuie săle adevărat.

— Hm! mormăi Annixter, scuipând un sâmbure de prună. Spune-i lui Magnus Derrick din partea mea că e un prost.

— Ce vrei să zici?

— Derrick îşi închipuie, pare-se, că încă îşi exploatează mina, şi ca să scoată grânele din pământ, poate aplica aceleaşi metode cu care scotea aurul. N-are decât să facă ce vrea, o să vadă el unde ajunge! Da, da, aceştia sunt fermierii dumitale din Vest! exclamă el dispreţuitor. Storc şi măduva din pământul lor, îl exploatează până îl secătuiesc! De odihnă, de asolament, nici pomeneală, şi când ogorul e sleit de tot, încep să strige că-s timpuri grele.

— După câte ştiu, Magnus socoteşte că pământul a avut suficient repaus în aceşti doi ani secetoşi, observă Presley. De doi ani a-a mai dat recoltă în adevăratul înţeles

al cuvântului. S-a odihnit destul.

— Asta-i bună! Hm! îl contrazise Annixter, nevoind să se lase convins. Pe de o parte, s-a odihnit; pe de alta, nu.

Presimţind că s-ar putea încinge o discuţie, Presley nu răspunse nimic, pregătindu-se să-şi vadă de drum.

— Buck, zise el, dacă n-ai nimic împotrivă, aş vrea să-mi las bicicleta aici. Mă duc până la izvor, şi drumul până acolo e prost.

— Când te întorci, rămâi să luăm cina împreună, îl – invită Annixter. O să te delectezi cu vânat. Săptămâna trecută, unul din băieţi a vânat o căprioară. Sezonul a trecut, dar n-are importanţă. Eu nu pot să mănânc. Stomacul meu nu mai vrea să digere delicatese. Vino pe la şase.

— Bine, cred c-am să vin, acceptă Presley. Mulţumesc pentru invitaţie. Dar ce văd?! exclamă el. Ai şi ridicat grajdul?

— Te cred. Peste vreo două săptămâni e gata.

— Ce mare e! murmură admirativ Presley, uitându-se după colţul casei, unde se ridica o bina înaltă.

— Mi se pare că înainte de a depozita grânele în podul lui, o să-i tragem o dănţuială, făgădui Annixter. Aşa e obiceiul pe aici.

Presley plecă. Când ajunse la poartă, Annixter strigă după el cu gura plină de prune:

— Hei, aruncă în treacăt o privire şi la turma de oi. Paşte la răsărit de şosea, la vreo jumătate de milă de aici. Cred că e cea mai mare turmă pe care ai văzut-o vreodată. Poţi scrie un poem despre ele. Mioare… berbeci… oile pasc… zile însorite. Ce mai vrei?

Dincolo de Broderson Creek, pe măsură ce Presley înainta, în faţa ochilor lui se desfăşurau din nou aceleaşi întinderi nesfârşite de pământ cafeniu, presărat icicolo cu mirişti, privelişte pe care i-o oferise şi ranch-ul Los Muertos. Spre răsărit, peisajul neted, trist, pârjolit de arşiţă, se depăna ca un sul uriaş către licăririle zării

îndepărtate. Din loc în loc, sumbra lui monotonie era întreruptă de câte un stejar răzleţ. Mărginind drumul spre apus, câmpia începea să unduiască, să se înalţe, devenind un platou, pe care se distingeau limpede clădirile vechii misiuni şi perii de care erau înconjurate.

Dincolo de misiune, drumul cobora repede spre răsărit, de-a curmezişul ranch-ului Seed[13]. Im punctul acela Presley părăsi drumul, luând-o de-a dreptul peste câmp. Nu se ză Tea nicio cărare. Era aproape ora 3. Discul mut, arzător al soarelui încă se rotea sus pe cer. Era istovitor să mergi peste hârtoape, peste bulgării arăturii, întinderea de pământ se învălura tot mai mult, şi deodată, de pe un dâmb mai înalt, Presley zări oile.

Cea mai mare parte a turmei o lăsase în urmă – dâmbul i-o ascunsese vederii. Se întoarse pe jumătate, privind văiuga din jurul lui şi şerpuiturile pinului, care se zăreau foarte clar. Oile cele mai apropiate se aflau la vreo două sute de iarzi*, dar în amăgitoarea licărire a văzduhului încins, marginea cealaltă a turmei părea că se află departe de tot, la câteva mile de acolo. Oile se risipiseră, parcă închipuind un 8, despărţite în două turme mai mari şi unite printr-un mai mică, şi, minate spre miazăzi, se mişcau încet, păscând pe mirişte. Părea că turma nu avea sfârşit. Sute şi sute de spinări sure, rotunde, toate ca una, învălmăşite, îmbulzindu-se, mişcându-se, vioaie, ascundeau pământul. Nu mai erau atâtea şi atâtea oi. ETA o masă compactă, omogenă, care se deplasa încet, uriaşă, informă, ca o excrescenţă deasă de ciuperci, răspândindu-se pe pământ în toate direcţiile. Dintr-acolo se auzea o larmă nedesluşită, confuză, întretăiată, ca vuietul unei tălăzuiri îndepărtate, în vreme ce, de jur-împrejur, aerul, greu, era îmbibat de duhoarea caldă, amondacală, a miilor de trupuri înghesuite.

Coloritul întregii privelişti era sumbru – pământul,

---

13 In traducere: seminţeria.

s Unitate de măsură, folosită în Anglia şl S.U.A., egală cu 0,914 m.

cafeniu; miriştea, uarată, veşted-gălbuie; sumedenia de spinări unduitoare, cenuşie. Numai la o margine, drept, neclintit, o singură notă întunecată, ca o pată, ca un punct – păstorul, singuratic şi grav, rezemat de un jgheab – atrăgea privirile.

Presley se opri în loc, dând roată cu ochii. În clipa când păşi înainte, se petrecu un Iuctu ciudat. Avea impresia că4 strigă cineva. Se opri. Ascultă. Nu se auzea decât larma nedesluşită a turmei care se mişca, îndată ce această primă, impresie pieri, i se păru că i se făceau semne. Totuşi, de jur-împrejur nu se mişca nimic. În afară de silueta singuratică din marginea turmei, nu se zărea ţipenie de om. Porni mai departe. După câţiva paşi se trezi uitându-se peste umăr. Fără să-şi dea seama de ce, privi spre păstor, apoi se opri şi se uită la el încă o dată, şi încă o dată. Oare acesta să-l fi chemat? Presley era sigur că nu auzise un glas omenesc. Deodată, atenţia i se concentră asupra siluetei îndepărtate. îşi duse mâna streaşină la ochi, spre a se feri de razele soarelui, şi privi dincolo de turmă. Nu încăpea nicio îndoială, îl chemase păstorul. O clipă după aceea, însă, tresări. Punctul cel negru din depărtare începuse să se agite. Făcea gesturi largi către el. Deşi mai înainte necunoscutul nu-i făcuse semn, acum era neîndoielnic că-l chema. Nespus de intrigat, Presley se întoarse brusc şi, fără să şovăie, se îndreptă iute spre păstor, ocolind turma, mirat că răspunsese la chemare atât de prompt, fără a sta pe gânduri.

Păstorul se apropie şi el de Presley, urmat de unul dintre câini. În timp ce veneau unul spre altul, Presley îl cerceta cu atenţie, întrebându-se nedumerit unde-l mai văzuse. Pesemne că-l întâlnise mai demult, cu prilejul uneia din vizitele precedente la *ranch*. Neîndoielnic, chipul şi întreaga făptură a păstorului aveau pentru el ceva familiar. Când fac apropiară unul de altul, şi Presley putu să-l vadă mai bine, această impresie, convingerea că-l mai văzuse cândva, crescu în intensitate, deveni şi mai vie.

Păstorul să tot fi avut 35 de ani. Era nespus de slab, de uscăţiv. Pantalonii cafenii, de pânză, îi vârâse în cizmele cu şireturi. Avea Petre «uţă peste piept o cartuşieră fără niciun cartuş. Cămaşa de flanelă cenuşie, descheiată la gât, îi dezgolea pieptul ars de soare, bronzat. Era cu capul gol. Părul, foarte negru, îl purta destul de lung. O bărbuţă ţuguiată îi ascundea bărbia, firele de păr crescând netede, frumoase de pe obrajii scofâlciţi. Fără îndoială, umbla în mod obişnuit cu capul gol, fiindcă faţa îi era cafenie ca a unui indian, un cafeniubronzat, cu totul deosebit de măsliniul negricios al lui Presley. Pentru spiritul de observaţie ascuţit, obsesiv, al acestuia, înfăţişarea cu totul neobişnuită a păstorului era deosebit de interesantă. Imaginaţia vie a lui Presley ar fi dorit să vadă în el un ascet, un pustnic, aproape un tânăr proroc. Aşa trebuie să fi arătat păstorii legendelor ebraice, tinerii profeţi ai lui Israel, care sălăşluiau în pustietăţi, frământaţi de vedenii, visând necontenit, vorbind cu Dumnezeu, înzestraţi cu puteri stranii.

Când ajunse la vreo douăzeci de paşi de păstorul care se apropia, Presley se opri deodată, cu ochii aţintiţi spre acesta.

— Vanamee! exclamă el.

Păstorul zâmbi şi, întinzând braţele, păşi repede spre Presley.

— Mi-am închipuit că eşti dumneata. Când te-am văzut pe dâmb, te-am strigat.

— Nu cu glasul, răspunse Presley. Am simţit că vrea cineva să mă vadă. Da, am simţit. Ar fi trebuit să-mi amintesc că ai darul acesta.

— Nu cred să fi dat greş vreodată. Mi-e de folos la oi.

— La oi?

— Oarecum. N-aş putea spune precis în ce chip. Deocamdată, nu putem înţelege aceste lucruri. Uneori, când închid ochii şi-mi strâng tâmplele în pumni, opresc în loc toată turma aproape un minut. Poate că e doar o

închipuire. Cine ştie?! Ce bine îmi pare că te văd din nou! Cât e de când ne-am întâlnit ultima oară? Doi, trei, aproape cinci ani.

De fapt, trecuse mai multă vreme. Erau şase ani de când Presley şi Vanamee se întâlniseră pentru scurt timp, cu prilejul uneia din revenirile vremelnice ale păstorului pe ade meleaguri. Vreme de o săptămână, el şi Presley stătuseră îndelung de vorbă, fiind buni prieteni. După aceea, tot atât de brusc, tot atât de misterios cum sosise, Vanamee se făcuse nevăzut. Într-o bună dimineaţă Presley nu-l mai găsise nicăieri. Aşa se petreceau lucrurile cu Vanamee de şaisprezece ani. îşi trăia zilele singuratic, straniu, undeva în necunoscut

— Nimeni nu putea spune unde anume – în deşert, în munţi, pretutindeni, în nemărginitul şi enigmaticul sud-vest. Treceau trei, patru, cinci ani. Păstorul era aproape uitat. În tot acest timp, la Los Muertos niu mai sosea nici cea mai vagă ştire despre el. Se mistuise în licărirea, în mirajul depărtărilor, pierise dincolo de zare, îl înghiţise deşertul năpădit de pelin alb. Apoi, pe neaşteptate, fără veste, se ivea iar din pustietăţi, răsărind din necunoscut. Pentru toţi era o enigmă. Prin părţile locului nu avea decât trei prieteni: pe Presley, pe Magnus Derrick şi pe *pater* Sarria, de la misiunea „San Juan de Guadalajara”. Era pentru toţi un adevărat mister, trăind o viaţă pe jumătate reală, pe jumătate fantastică. În toţi acei ani nu părea să fi îmbătrânit nici măcar cu o singură zi. Presley ştia că împlinise 36 de ani, dar din prima zi când se întâlniseră, fizicul şi purtarea păstorului i se păreau neschimbate. Acum se uita la omul acesta pe care nu-l mai văzuse de atâţia ani. Pe chipul lui era întipărită o negrăită tristeţe, o durere cumplită, pecetea neştearsă a unei tragedii petrecute de mult, dar ale cărei urme rămăseseră încă vii. Presley îşi spunea că era cu neputinţă să priveşti mai multă vreme în ochii lui Vanamee fără a-ţi da seama că ai în faţă un om a cărui întreagă fiinţă fusese cândva

zdruncinată, sfărâmată până în străfundurile sale, a cărui viaţă fusese curmată brusc într-o clipă anume a dezvoltării sale.

Cei doi prieteni se aşezară pe marginea jgheabului, urmărind din ochi turma care înainta încet spre miazăzi, păscând pe mirişte.

— De unde ai răsărit? întrebă Presley. Pe unde ai umblat atâta amnar de vreme?

Vanamee făcu un gest vag cu mâna spre zare.

— Încolo, spre miazăzi, departe de tot. Am cutreierat atâtea locuri, că nu le mai ţin minte. (De astă dată am parcurs Long Trail, cale lungă, nesfârşit de lungă. Am străbătut Arizona 2, Mexiouriles, apoi Utah4 şi Nevada5, mergând mereu către zarea îndepărtată, încotro vedeam cu ochii. Întói am intrat în Arizona prin Monument Pass, apoi am luat-o spre miazăzi peste meleagurile locuite de triburile Navajos7 şi am ajuns la Aga Thia Needle, un stei roşu, care străpunge deşertul ca lama unui cuţit. Apoi, mai departe, tot mai departe, prin Mexicuri, de-a curmezişul ţinuturilor de la sud-vest, după aceea am luat-o înapoi, făcând un mare ocdl prin Chihuahua8 şi Aldama până la Laredo 10, şi de acolo la Torreon[14] şi la Albuquerque. De acolo, peste podişul Umcompahgre12, în masivul Uintah[15]*. Apoi, în sfârşit, de-a dreptul spre apus, prin Nevada către California, spre valea San Joaquinului.

---

14 In statul Utah, la sud-est de Great Salt Lake (Marele Lac Sărat).

15 Denumire dată uneia dintre rutele deschise de primii colonişti americani spre Vestul îndepărtat. In traducere, Long Trail înseamnă : drumul cel lung.

1 Stat din sud-vestul S.U.A.

1 Pluralul este folosit spre a desemna cumulativ teritoriului Neg Mexico, anexat de S.U.A. in 1848, şl republica federală a Mexicului. 'i"~~

* - * State din vestul S.U.A.

Ţipătoare in Munţii Stîncoşi.

Glasul lui depăna monoton cuvintele, ochii lui priveau fix, în gdl Povestea înainte, ca şi cum ar fi fost pe jumătate adormit, cu gândurile aiurea, văzând din nou cu ochii minţii întinderea deşertului şi a colinelor roşii, muntele de purpură, podişul neted de sare alcalină, albul lui lepros, pustietatea şi minunăţiile sălbatice ale Long Trailului.

O clipă uită de prezenţa lui Presley. Acesta îl asculta şi el numai pe jumătate. Întoarcerea lui Vanamee îi trezise amintirile. I se perindau înaintea ochilor întâmplările din viaţa acestuia, retrăia drama îngrozitoare care-i cutremurase întreaga fiinţă, făcând din el un pribeag, un mizantrop, un pustnic. Vanamee avea, lucru dpgfail de ciudat, studii universitare, fiind foarte citit şi posedând o inteligenţă sclipitoare. Totuşi, îşi alesese el însuşi acea viaţă de sihastru.

Cu o fire în multe privinţe asemănătoare aceleia a lui Presley, Vanamee avea însuşiri care nu puteau fi întâlnite la oamenii obişnuiţi. Trăind în sânul naturii, era poet din instinct, pe câtă vreme Presley era poet prin formaţie. Viaţa pe care o ducea dezvoltase în el o mare sensibilitate pentru frumos, precum şi o receptivitate aproape nefirească pentru marile bucurii şi marile dureri ale vieţii: simţea, percepea totul intens, profund. Nu uijiase niciodată nimic. O întâlnise pe Angéle Varian când împlinise 18 sau 19 ani, perioada de formare şi cea mai impresionabilă a vieţii sale. Presley şi-o amintea vag. ETA pe atunci o fată de 16 ani, nespus de frumoasă. Locuia cu o mătuşă vânstmcă la ranch-ul Seed, dincolo de misiune. Presley încercă să-şi aducă aminte cum arăta. Avea un păr auriu care îi încadra ţaţa cu două codiţe, datorită cărora din fruntea boltită, albă, nu se vedea decât un triunghi.

Grup de triburi Indiene, care trăieşte înghesuit intr-o rezervaţie la hotarul dintre Arizona, New Mexico şl utah.

* - 11 Localităţi din Mexic şi din New Mexico.
“ In Munţii Stîncoşi, la izvoarele lui Rio Grande.

Ochii minunaţi, albaştri ca vioreaua, crasu alungiţi uimitor spre tâmple, ceea ce dădea un straniu aer oriental chipidui ei tulburător, plin de farmec. Buzele-i erau pline, ca ale vechilor egipteni, şi-şi legăna capul pe gâtul gingaş cu acea mişcare stranie a şarpelui când se pregăteşte de atac. Nicicând nu văziuse o frumuseţe mai radioasă ca a ei, o frumuseţe atât de ciudată, de tulburătoare, atât de ieşită din comun. Nu era de mirare că Vanamee se îndrăgostise de ea, şi cu atât mai puţin că dragostea lui fusese atât de profundă, atât de pătimaşă, atât de înrădăcinată în însăşi fiinţa lui. Angèle îl iubea tot atât de mult. Între ei se înfiripase una din acele pasiuni din poveşti, aşa cum numai rareori se întâmplă, idilică, nefalsificată de civilizaţie, care crescuse spontan, aşa cum cresc copacii, firească, aşa cum firesc cade roua, neclintită, ca munţii.

Când o cunoscuse pe Angèle, Vanamee locuia la ranch-ul Lqs Muertos. Era student, şi hotărâse să-şi petreacă acolo vacanţa. Stătea tot timpul în aer liber, muncind, uneori păzind vitele, alteori întorcând finul, săpând cu cazmaua, sau deapicând pământul cu dinamită în tarlaua a patra a ranch-ului, unde se făceau şanţuri de irigare, ufnbiind călare pe dealuri, reparând gardul de sârmă ghimpată, căutând îndeobşte să se facă util. Deşi primise o educaţie universitară, era sănătos la minte şi ia trup, şi dorea să trăiască în sânul naturii, să muncească laolaltă cu truditorii pământului, să se bucure de plăcerile simple. Simţea nevoia de a munci zdravăn, de a mânca pe săturate, de a bea după pofta inunu şi de a dormi fără vise.

În fiecare seară punea şaua pe ponei şi se îndrepta spre grădina străvechii misiuni. Zidul care despărţise cândva grădina misiunii de ranch-ul Seed se năruise de mult, şi hotarul dintre cele două proprietăţi era acum marcat numai de un şir de peri bătnâni. Acolo, sub peri, îl aştepta Angèle, acolo şedeau îmbrăţişaţi în serile calde, liniştite, privind luna care răsărea deasupra colinelor, ascultând clipocitul fântânii năpădite de muşchi şi

orăcăitul broaştelor care se prăsiseră în colţul umed de la miazănoapte al zidului împrejmuitor. Farmecul iubirii proaspete, minunate, pure, neprihănite umpluse cu dulceaţa ei vieţile amândurora de-a lungul verii întregi. Vara trecuse, vremea secerişului venise şi se dusese. Nopţile erau acum foarte întunecoase. În bezna adâncă de sub peri, aproape că nu se mai vedeau unul pe altul. Când venea la întâlnire, Vanamee o găsea bâjbâind prin întuneric cu mâinile. Nu-şi prea vorbeau. N-aveau nevoie de vorbe. În tăcere, îndată ce mâinile-i atingeau trupul ei cald, o îmbrăţişa, – căutându-i gura cu buzele.

Şi, într-o seară, năpasta s-a abătut asupra lor din beznă, pe neaşteptate.

N-a fost cu putinţă niciodată să se afle în amănunt ce se petrecuse. În mintea Angélei – ceea ce mai supravieţuise din ea – întâmplarea aceea rămăsese pentru zilele care le mai avusese de trăit ca un stigmat hidos, o pată murdară, ceva confuz, îngrozitor. Fără îndoială că amândoi fuseseră pândiţi – ticăloşia izbutise ţtrea bine spre a se presupune altfel. Într-o noapte fără lună, Angéle, pătrunzând sub bolta cufundată în întuneric a perilor mai devreme ca de obicei, găsise silueta aparent familiară aşteptând-o. Fără a bănui nimic, s-a dăruit îmbrăţişării a doua braţe necunoscute, iar când a sosit, că te va clipe mai târziu, Vanamee a dat peste trupul ei ţeapăn, fără cunoştinţă, în bezna de sub pomi.

Cine era *Celălalt*? Angéle fusese dusă la ranch-ul Seed în delir, vorbind fără şir. Vanamee, cu pumnalul şi revolverul în mâini, alergase toate noaptea nebun de colo-co lo. Nu era Singur. Se ridicase în picioare tot ţinutul, indignat, plin de oroare. Echipe după echipe au pornit în toate părţile şi s-au (întors fără să dezlege enigma. Nu putea fi aruncată asupra nimănui nici măcar umbra unei bănuieli. *Celălalt* se învăluise într-un mister de nepătruns. Şi aşa rămăsese pentru totdeauna. Nu fusese descoperit niciodată. Nu rămăsese decât amintirea transformată în

legendă a acestui nelegiuit al nopţii, a acestei stranii, nevăzute făpturi a întunericului, care răsărise deodată din beznă, se ivise şi pierise în aceeaşi clipă, lăsând în urma ei spaima şi moartea, mínia şi durerea nepieritoare. În mai puţin de un an, Angelemurise, dând naştere unui prunc.

Copilul îl luaseră părinţii dispărutei, şi aceasta fusese înmormântată în grădina misiunii, aproape de vechiul cadran solar cenuşiu. Vanamee asistase la ceremonia funebră, dar aproape că nu-şi dăduse seama de cele ce se petreceau în faţa lui. În ultima clipă făcuse un pas înainte, uitându-se la chipul neînsufleţit, cu cosiţele-i aurii care nu lăsau să se vadă decât un triunghi din fruntea albă, boltită, privind din nou ochii închişi, g – Caracatiţa cu uimitoarea lor linie – aduşi spre tâmple, orientali, ciudaţi – cu buzele pline ca acelea ale vechilor egipteni, cu gâtul delioat, subţire, cu mâinile fine, prelungi, apoi se întorsese brusc. Ultimii bulgări de pământ umpleau groapa, în timp ce Vanamee ajunsese departe, calul lui gonind spre deşert.

Timp de doi ani nu se mai auzise nimic despre el. Se credea că-şi făcuse seama. Vamamee nu se gândise însă la acest lucru. Doi ani încheiaţi rătăcise prin Arizona, trăind ca un schimnic, un nomad, un ascet, în deşert, în pustietăţi. Fără îndoială însă că toată inima lui rămăsese în micul sicriu din grădina misiunii. Până la urmă avea să se întoarcă acolo. Într-o bună zi apăruse din nou în valea Sain Joaquiinului. *Pater* Sarria, care se întorcea de la Bonneville, unde vizitase nişte bolnavi, se întâlnise cu el pe Upper Road.

Trecuseră optsprezece ani de la moartea fiinţei iubite, dar firul vieţii lui Vanamee fusese rupt pentru totdeauna. Din el rămăsese numai un ghemotoc încâlcit. Vanamee nu putuse uita niciodată cele întâmplate. Durerea adâncă, suferinţa sfâşietoare făceau acum parte organică din făptura lui. Presley ştia acest lucru.

În timp ce dânsul se gândea la toate acestea, Vanamee povestea înainte. Presley ascultase în parte ceea

ce-i spusese. În timp ce memoria reconstituia amănuntele dramei lui Vanamee, o altă parte a creierului său înregistra repede, imagine după imagine, şuvoiul monoton al cuvintelor acestuia, parcă ar fi fost imprimate pe un sul ce se mişca necontenit. Rezonanţa numelor necunoscute, evocate în povestirea lui, stimulau imaginaţia poetului. Presley avea o pasiune poetică pentru nume expresive, sonore. Pe măsură ce răsunau şi piereau în psalmodia monotonă a lui Vanamee, ca nişte note armonice într-o compoziţie muzicală, Presley se delecta cu rezonanţa lor. Navajo, Quijotoa, Uintah, Sonora, Laredo, Un compangre erau pentru el tot atâtea simboluri. Era Vestul său, care defila, rula pe dinaintea ochilor minţii: nesfârşita panoramă a deşertului pârjolit de arşiţă. Mesa[16], ca un altar nemărginit, purpura ifiâjestuoaselor apusuri de soare, tăcutele, uriaşele culmi, înllţâindu-se până la cer din abisul canioanelor 2 (viaţa trepidantă, pătimaşă din oraşele răzleţe, uitate, pierdute, departe, dincolo de zare. Şi deodată în imaginaţia lui învie marele poem, Imnul Vestului. Simţea că se înfiripase în mintea lui. I se părea că peste o clipă va putea să-i dea viaţă.

— Da, da! exclamă el. Văd totul. Deşertul, munţii, totul – elementar, primordial, neîntinat. Mult mi-ar fi plăcut să merg şi eu cu tine. Atunci poate că viziunea mea s-ar fi cristalizat.

— Viziunea dumitale?

— Marele poem al Vestului. O asemenea operă aş dori să scriu. O să pun toate acestea în hexametri, să fac să răsune o strună sonoră, de fier! Să o în un grandios, un formidabil imn, imnul poporului, al pionierilor, aii întemeietorilor!

Vanamee îl înţelese foarte bine. Dădu din cap cu gravitate.

---

16 Poem eroic de la sfîrşltul secolului al VII-lea sau de la începutul secolului al VlII-lea, cea mal de seami creaţie a vechil literaturi anglo-saxone.

— Da, e adevărat. Aici e Viaţa, viaţa primitivă, simplă, spontană, pasionată, tumultuoasă, da, acesta-i un subiect de epopee!

Presley prinse din zbor cuvântul lui. Până atuinci nu-i venise în iminte.

— Ai dreptate: e un subiect de epopee. Este epopeea. pe care o caut. Şi cum o mai caut! Nici nu-ţi poţi închipui. Uneori, căutarea aceasta e un chin. De atâtea şi atâtea ori o simt aproape, aici, în vârful degetelor, dar niciodată n-am putut-o prinde din zbor. Totdeauna m-a ocolit. M-am născut prea târziu. Ah, să te întorci la acea primă viziune, limpede, să vezi ca Homer, ca autorii lui *Beowulj* *, ca făuritorii *Cântecului Nibelungilor*. Aici viaţa clocoteşte aidoma ca atunci. Iată poemul meu! Iată Vestul meu! Viaţa primitivă, epică d-aici» în faţa noastră, în deşert, în munţi, ia *ranch*, pretutindeni, de la Winnipeg la Guadalupe. Lipseşte însă omul, poetul! Educaţia noastră ne-a ţinut departe de toate acestea. Ne lipseşte contactul cu realitatea epică. Nu suntem la acelaşi diapazon cu ea.

Vanamee îl ascultă până la capăt, cu expresia lui gravă, tristă, gânditoare, atentă, apoi se ridică.

— Mă duc la misiune, să stau de vorbă cu *pater* Sarria, spuse el. Nu l-am văzut încă.

— Dar cu oile ce faci?

— Au câinii grijă de ele, nu le lasă să se îndepărteze. Şi apoi am un băiat care mă ajută. E în latura cealaltă. Nu se vede de aici.

Presley se miră că lăsa oile fără o pază de nădejde, dar nu spuse nimic, şi o luară amândoi pesta câmp, spre biserica misiunii.

— Da, într-adevăr, qpopeea pe care o cauţi e aici, observă Vanamee, în timp ce mergeau. Dar de ce să o aşterni pe hârtie? De ce să n-o *trăieşti*? De ce nu te-ai căli în arşiţa deşertului, de ce să nu contempli măreţia apusului şi ceţurile albastre ale înălţimilor, ale canioanelor?

— Aşa ciim ai făcut dumneata?

Vanamee dădu din cap afirmativ.

— Nu, asta nu pot s-o fac, declară Presley. Aş dori să mă întorc în sânul naturii, dar nu pot merge atât de departe ca dümneata. Simt că trebuie să ajung la un compromis. Trebuie să găsesc o modalitate de exprimare. Nu pot să mă pierd eu însumi în deşertul dumitale. Când nemărginirea lui mă va copleşi, când frumuseţea lui mă va fascina, când singurătatea lui mă va apăsa, va trebui să-mi consemnez impresiile. Altminteri, m-aş sufoca.

— Fiecare cu felul lui de a vedea viaţa, observă Vanamee.

Misiunea „San Juan", clădită din blocuri cafenii, tencuită cu ipsos gălbui, ici-colo căzut de pe ziduri, se afla pe creasta unei coline, cu faţa spre miazăzi. În stânga era flancată de un peristil, pardosit cu cărămizi bombate, tocite de vreme, în care dădeau uşile chiliilor părăsite. Acoperişul misiunii era din olane semicilindrice, tăiate de-a lungul şi aşezate alternativ, un rând concav, altul convex. Naosul bisericii era aşezat în unghi drept faţă de colonada peristilului, şi la punctul de intersecţie cu acestea se înălţa clopotniţa, o veche campanilă S de unde răsunau cele trei clopote plesnite, dăruite de un rege al Spaniei. Alături de biserică erau grădina misiunii şi cimitirul, care domina ranch-ul Seed, aflat într-o vâlcea de partea cealaltă a colinei.

Presley şi Vanamee păşiră de-a lungul lungii colonade spre ultima uşă de lângă clopotniţă. Acolo, Vanamee trase de cureaua care atârna într-o scobitură a uşii, fixată la un clopoţel, care sună undeva, înăuntru. Cu excepţia acestui zgomot, fiind duminică, totul era cufundat într-o tăcere, într-o linişte adâncă. Dar din când în când se auzea clipocitul unui havuz nevăzut şi gânguritul porumbeilor din grădină.

Pater Sarria deschise uşa. Era un omuleţ grăsuliu, cu faţa netedă, lucioasă. Purta o sutană cam soioasă, papuci

şi o veche şapcă marinărească din stofă albastră, cu cozorocul din piele plesnită. Fuma o ţigară ieftină de ioi, foarte groasă şi neagră.

Îl recunoscu îndată pe Vanamee. Faţa lui se lumină de bucuria surprizei. Părea că nu va mai sfârşi tot scuturându-i amândouă mâinile. În sfârşit, dădu drumul uneia dintre ele, îl bătu afectuos pe umăr şi, foarte expansiv, îi ură bun venit când în spaniolă, când în engleză.

Ia te uită! Se întorsese fiul rătăcitor, ars de boare ca un indian, zvelt ca un indian, cu părul negru şi lung ca al unui indian. Nu se schimbase însă câtuşi de puţin. Barba lui nu crescuse cu o iotă. Aha! împieliţatul! Nu dăduse niciun semn de viaţă, picase aşa, pe nepusă masă! Sihastrul! Ca sfântul Ieronim[17]! Acolo, în Arizona, îl hrăniseră oare niscai lei, sau niscaiva corbi, ca pe prorocul Ilie *? în orice caz, bunul Dumnezeu nu-l îngrăşase de loc, dar fiindcă venise vorba de asta, *pater* Sarria tocmai se pregătea să ia masa. Făcuse o salată de lăptuci din propria lui grădină. Va lua masa cu el, nu-i aşa? Căci pierdut a fost, şi l-a aflat.

Presley îşi ceru iertare, pretextând că avea treburi, îşi dădea seama că *pater* Sarria şi Vanamee voiau să vorbească între patru ochi despre atâtea şi atâtea lucruri. Iar Vanamee poate dorea să-şi petreacă jumătate din noapte înaintea preasfântului altar al bisericii.

Se depărtă, gândindu-se la ciudata viaţă, la ciudata fire a lui Vanamee. În timp ce cobora de pe colină, tresări deodată, auzind un ţipăt prelung, răguşit, strident, supărător, repetat de trei ori la intervale regulate. Ridicând privirile, zări unul din papagalii lui *pater* Sarria, care se legăna pe sârma de sus a gardului, bâţâindu-şi coada lungă, întinţând gâtul, ţipând năuc, numai din

---

17 Aluzie la viaţa de anahoret a lui Ieronim (340 ? - 420), traducătorul Bibliei în limba latină.
Potrivit legendelor biblice, prorocului Ilie, cînd s-a retras în pustietate, i-ar ii adus merinde nişte corbi.

dorinţa de a face zgomot.

Pe la ceasurile 4 după amiază Presley ajunse la izvorul de la intrarea micului canion din colţul de nord-vest al ranch-ului Quien Sabe, ţinta pe care şi-o alesese de dimineaţă. Locul acela nu era lipsit de farmec. Numeroşi stejari de Virginia străjuiau canionul şi malurile pârâului Broderson Creek – care aici nu era decât un firişor de apă ce se rostogolea la vale – răcorind aerul. În colţul acela vegetaţia supravieţuise secetei din anul precedent. Celelalte izvoare din apropiere secaseră cu totul, iar din Mission Creek, pârâul care străbătea ranch-ul lui Derrick, nu mai rămăsese decât o viroagă prăfuită, cu albia plină de lespezi, de clisă uscată şi crăpată de arşiţă.

Presley se căţără pe cea mai înaltă dintre crestele care mărgineau canionul, de unde putea să vadă la treizeci, cincizeci ba chiar şi la şaizeci de mile, şi, umplându-şi pipa, pufăi alene mai bine de un ceas, fără a se gândi la nimic precis, lăsându-se pradă unei delicioase trândăvii şi somnolenţei, simţindu-se bine în locul unde stătea întins, încălzit tocmai de-ajuns de razele soarelui care se strecurau prin frunzişul stejarilor de Virginia, şi, savurând tutunul bun, asculta murmurul prelung al izvorului şi al pârâului. Încet-încet, simţământul propriei făpturi se toci, rotiţele, zimţii gândirii începură să se mişte lot mai alene, conştiinţa de sine scăzu treptat, până ce animalul din el se tolăni şi începu să toarcă. O dulce toropeală îi năpădise mintea şi trupul. Nu era nici treaz, nici adormit, era doar amorţit şi restituit stării originare de faun, de satir.

O clipă după aceea se ridică puţin, se lăsă pe partea cealaltă şi, scoţând din buzunarul scurtei de vânătoare un exemplar legat în piele de viţel al unei ediţii de buzunar a *Odiseei*, reciti din cartea XXI ei pisodul în care, după ce, spre ruşinea lor, niciunul din pretendenţi nu izbutise să încordeze arcul lui Ulise, până la urmă acesta este dat în mâinile stăpânului său. Dramatismul povestirii îl trezi

brusc din toropeală. Într-o clipă redeveni poetul cu nervii încordaţi, receptiv la orice senzaţie, reacţionând prompt la fiece impresie. Dorinţa de creaţie, de a-şi aşterne gândurile pe hârtie se înteţi în sufletul lui. Hexametrii făuriţi de imaginaţia sa îi răsunau tumultuos în minte. De mult nu-şi mai „simţise poemul”, aşa cum numea el această inspiraţie bruscă. O clipă se gândi că îl are în mână.

Fără îndoială, cuvintele lui Vanamee îi stimulaseră imaginaţia. Povestea despre Long Trail, cu deşertul şi munţii, cu >cei care sălăşluiau între stânci, cu vestigiile împărăţiei aztecilor, povestea lui, plină de culoare, de dinamism, de romantism, i se perinda prin faţa ochilor, imagine după imagine. Epopeea defila pe dinaintea sa ca un alai, ca o procesiune. îşi aruncă încă o dată privirile în jur, parcă în căutarea inspiraţiei, şi. de data aceasta o simţi. Se ridică şi privi de jur-împrejur şi jos în vale.

De unde se afla, domina împrejurimile ca de pe un pisc. Soarele scăpăta spre asfinţit, şi tot ceea ce se afla în raza privirilor sale era scăldat într-o strălucire de aur.

Cel mai apropiat era ranch-ul Seed, situat în vilceaua de dincolo de misiune, aşternută cu un covor de verdeaţă, aici mai întunecată, dincolo mai vie, ori mai pală, aproape gălbuie... Dincoace de ea era însăşi misiunea, cu venerabila ei campanilă, de ale cărei arcade erau aninate clopotele dăruite de regele Spaniei, sclipind roşietice în razele asfinţitului. Mai departe se putea desluşi casa ranch-ului Quien Sabe, turla puţului artezian, şi ceva mai departe, spre răsărit, vălmăşagul acoperişurilor de ţiglă ale Guadalajarei. Departe, către apus şi miazănoapte, se zărea foarte limpede oraşul Bonneville, cupola tribunalului profilându-se ca o siluetă de purpură pe cerul învăpăiat. Alte repere înotau într-o pâclă aurie, proiectând umbre albastre departe înaintea lor: uriaşul stejar de Virginia al lui Hooven se înălţa impunător, măreţ, crângul de eucalipţi, dincolo de care se afla casa ranch-ului Los

Muertos, unde era găzduit Presley; rezervorul de apă, marele turn de lemn strâns în cercuri, aflat în punctul unde Lower Road se încrucişa cu County Road, apoi lunga perdea de protecţie, alcătuită din plopi, şi, în sfârşit, pe County Road, zidurile albe ale prăvăliei lui Caraher.

Toate acestea păreau însă doar un prim-plan, un simplu etalaj de accesorii, o masă de amănunte inexpresive. Dincolo de Quien Sabe, de Guadalajara, de Lower Road şi de Broderson Creek, spre miazăzi şi spre apus, se desfăşurau de la o zare la alta, nesfârşite, nemărginite, întinzându-se sub strălucirea asfinţitului, netede, vaste, neîntrerupte, ca un sul uriaş, întinsele tarlale ale ranch-ului Los Muertos, golaşe, curăţate bine cu prilejul ultimului seceriş. În apropiere erau crestele colinelor, dar spre îndepărtata zare de la miazăzi numai curbura globului terestru stăvilea vederea. Spre apus, învecinându-se cu Los Muertos, se întindea ranefi-ul Broderson. Ranch-ul Osterman continua către miazănoapte vasta panoramă, neţărmuritul peisaj alcătuit din *ranch* după *ranch*. Şi în închipuirea poetului, îmboldită de nesfârşitul lanţ de imagini, aceste mari întinderi de pământ se contopeau, formând un simplu prim-plan, în care jucau un rol secundar, în care nu reprezentau decât nişte detalii nesemnificative. Dincolo de linia subţire a orizontului, ascunse de curbura globului – umărul pământului – se aflau alte ranch-uri, tot atât de întinse, după care urmau altele, şi apoi altele, şi altele tot mai întinse şi mai întinse, mereu mai multe şi mai multe. Toată acea vastă panoramă a văii San Joaquinului se desfăşura la nesfârşit înaintea închipuirii sale mistuite de arşiţă, vibrând, licărind sub ochiul roşu al soarelui.

Rareori o pală de vânt de la miazăzi trecea uşor peste netezimea pământului pârjolit, golaş, accentuând liniştea, punctând tăcerea. Parcă doborâtă de o adâncă oboseală, însăşi ţarina scotea un suspin prelung. Era după seceriş, şi uriaşa glie, maica noastră, după ceasul zămislirii, după

muncile facerii, după ce-şi dăruise rodul pântecelui, dormea istovită somnul unei fiinţe uriaşe, blajine, nemuritoare, puternice, care hrănea omenirea, întreaga omenire.

Da! Iată substanţa epopeii sale, iată motivele lui de inspiraţie, Vestul lui, tunătorul marş al hexametrilor săi. Un imbold subit, un simţământ de voioşie, de exaltare fizică îl făcu să sară în picioare. Ca de pe un pisc înalt, părea că domină un univers întreg, o masă nesfârşită de realităţi. Era buimac, ameţit, năuc. Morbida, suprasensibila lui imaginaţie era tulburată, intoxicată de simţământul imensităţii. Viziuni neobişnuite, pentru care nu găsea cuvinte, îi roiau prin cuget. Năluciri înfiorătoare, informe, imagini nedesluşite, uriaşe, monstruoase, hâde se perindau în galop prin faţa ochilor săi.

Încă ameţit, făcu cale întoarsă. Coborând dealul, ieşi din canion şi o luă de-a dreptul peste ranch-ul Quien Sabe, lăsârad Guadalajara departe la stânga. Păşea repede, cu hotărâre, peste mirişte, cu caipul vuind.

Inspiraţia nu fusese niciodată atât de aproape ca acolo, sus, pe creasta colinei. Chiar şi acum, deşi văpăile asfinţitului se stingeau, deşi întinderea vastă a văii se ascundea încet-încet privirilor, inspiraţia îl însoţea mai departe. îi reveneau în minte tumultuos amănuntele, elementele componente ale poemului, semnele şi simbolurile Vestului. Erau ai aproape de tot, le simţise toată ziua în preajma lui: amintirile viu colorate ale bătrânului mexican; imaginea lui de La Cuesta, stăpân cu drept de viaţă şi de moarte peste locuitorii domeniilor sale, dăruite de coroana spaniolă; romantismul căsătoriei acestuia – calul alb cu şaua de piele roşie şi cu harnaşamentul bătut în argint, luptele de tauri de pe Piaza, pulberea de aur, caii şi untura, dăruite oamenilor; povestea stranie a lui Vanamee – tragedia dragostei sale, Angèle Varian, minunata ei frumuseţe, buzele-i pline ca ale vechilor egipteni, ciudata croială a ochilor ei, albaştri ca

vioreaua, traşi în sus, stranii, orientali, fruntea albă, din care cosiţele aurii nu lăsau să se vadă decât un triunghi, misteriosul necunoscut, moartea ei la naşterea pruncului, fuga lui Vanamee în pustietate, povestea despre Long Trail, arşiţa, apusurile de soare în deşert, viaţa trepidantă, aprigă a oraşelor pierdute în depărtările de la sud-vest, muzicalitatea numelor neobişnuite – Quijotoa, Ulntah, Sonora, Laredo, Un compangre; misiunea, cu clopotele ei plesnite, cu zidurile năruite, cu bătrânul cadran solar, cu havuzul şi vechea grădină, cu membrii misiunii, preoţi şi călugări, care semănaseră cei dintâi grâu pe meleagurile acelea, scoseseră ulei şi făcuseră vin pentru sfânta împărtăşanie, trei îndeletniciri de căpetenie, care-şi aveau obârşia în tainele bisericii.

Deodată, ca o adeverire a gândurilor sale, Presley auzi dinspre misiune un dangăt de clopot. Clopotul care bătea De profundis[18] stârnea parcă amintirea Lumii Vechi, a feudalismului, părea un ecoii de pe colnicele Europei medievale şi suna ciudat, nefamiliar, în ţara aceea nouă, la sfârşitul acelui veac.

Se întunecase de-a binelea. Presley iuţi pasul. Într-un târziu ajunse la gardul ranc/i-ului Quien Sabe. De jur-împrejur domnea o linişte adâncă. Cerul era spuzit de stele. În afară de dangătul clopotului care încă răsuna departe în urmă, nu se auzea niciun zgomot. Când şi când, uriaşa glie suspina visătoare în somnul ei. De jur-împrejur părea să pogoare din stele, ca o binecuvântare, simţământul unei păci adânci, a liniştii, a siguranţei, a unei fericiri netulburate, împlinite. Frumuseţea poemului ce-l întrevedea, idila lui îl încântau: atât îi lipsise! Poate de aceea nu-i fusese hărăzită o asemenea bucurie până atunci. În sfârşit, era pe punctul de a avea viziunea deplină în faţa ochilor.

---

18 „Din «dineuri" (In limba latină în original), primele cuvinte ale unul psalm, care, la catoUcl, se cîntă la mort şi care, totodată, desemnează şi dangStul clopotelor pentru morţi.

Gândurile îi fură însă curmate brusc. Sărise gardul ranch-ului Quien Sabe, dincolo de care trecea linia de cale ferată care-l despărţea de ranch-ul Los Muertos.

Abia apucase să coboare de pe terásament, când, cutremurând pământul, o locomotivă, singură, trecu în goană pe lângă el, vuind, răspândind o duhoare grea de ulei încins, împroşcând fum şi scântei, aruncându-şi departe înainte lumina roşie a ochiului său uriaş, ciclopic, tunând şi fulgerând, revărsând în noapte zăngănitul înspăimântător al copitelor sale de fier.

Presley îşi zise că era pesemne locomotiva aceea rapidă pentru trenuri de pasageri despre care Dyke îi povestise că fusese împiedicată să-şi continue cursa de accidentul din sectorul Bakersfield şi căreia îi dăduseră cale liberă până la Fresno.

Mai înainte ca Presley să se poată dezmetici din şocul provocat de irupţia locomotivei, în timp ce pământul mai vibra şi şinele mai zbârnâiau încă, locomotiva ajunsese departe, zvârlind ecoul galopului său frenetic de-a lungul întregii văi. O clipă vui în gol pe viaductul de peste Broderson Creek, apoi, înfundându-se într-un debleu, licărirea felinarelor pieri în noapte, iar vuietul ei se transformă deodată într-un duduit surd, îndepărtat. Totul amuţi. Locomotiva dispăruse.

În clipa însă în care zgomotul pierise în întuneric şi Presley tocmai voia să-şi vadă de drum, i se păru că pe urmele ei aude înălţându-se în noapte o larmă tânguitoare, ţipete prelungi de durere, gemete jalnice, sfâşietoare, cumplite.

Larma se auzea undeva aproape. Presley o luă la goană de-a lungul liniei, trecu peste podeţ, peste canalul de irigare, şi la capătul lungului rambleu, între canal şi podul metalic, se opri brusc, încremenit cu ochii spre pământ, spre liniile de cale ferată dimprejurul lui.

Oile lui Vanamee găsiseră o spărtură în gardul de sârmă ghimpată şi se urcaseră pe rambleu. Câteva dintre

ele traversau linia chiar în clipa când trecuse locomotiva. Priveliştea – un masacru, un măcel al unor făpturi nevinovate – era de nedescris. Monstrul de fier se năpustise necruţător, neîndurător asupra turmei.

Micile trupuri ale oilor fuseseră zvârlite de o parte şi de alta a liniei pe toată întinderea pasajului. Spinările lor fuseseră zdrobite de stâlpii gardului, capetele – sparte. Oile atârnau agăţate în sârma ghimpată. Priveliştea era îngrozitoare. Sângele negru licărea în lumina stelelor, scurgându-se pesfe zgura dintre traverse cu un gâlgâit prelung.

Presley întoarse capul înfiorat, zguduit deodată până în adâncul inimii de o milă copleşitoare pentru acea groaznică durere pe care nu putea s-o uşureze. Frumuseţea acelei seri dispăruse, simţământul de linişte, de siguranţă, de mulţumire deplină pierise. Prăpădul lăsat în urmă de locomotivă îi alungase din minte poemul. Inspiraţia i se risipise ca luată de vânt. De *profuniis* nu mai răsuna din depărtări.

Alergă pe câmpul ranch-ului Los Muertos, astupându-şi urechile, până ajunse destul de departe ca să nu mai audă tânguirea aceea aproape omenească. În sfârşit, *se* opri şi întoarse capul, trăgând cu urechea. Liniştea nopţii se aşternuse din nou. O clipă, ea domni adâncă, netulburată.

Apoi, şuierul slab, prelung al locomotivei se auzi dincolo de câmpul neted al ranch-ului, spre Bonneville. Din nou şi din nou, la intervale scurte, în cursa ei vertiginoasă, sirena fluiera rău prevestitor, răguşit, strident la pasajele de nivel, la curbele scurte, la poduri. În glasul sirenei răsunau accente de ameninţare, de sfidare. Şi deodată Presley văzu din nou în închipuire monstrul înspăimântător de oţel cu un ochi roşu, ca de ciclop, gonind din zare în zare, învăluit în aburi. Acum însă vedea în el simbolul unei puteri nemărginite, uriaşe, îngrozitoare, care-şi zvârlea ecoul tunetului de-a lungul întregii văi, lăsând în urmă

sânge şi prăpăd, Leviathanul[19] cu gheare de oţel înfipte în pământ, forţa neînsufleţită, Puterea cu inimă de fier, Monstrul, Colosul, Caracatiţa.

Capitolul *i* în dimineaţa următoare, Harran Derrick se sculă puţin după ora 6, şi, un sfert de ceas mai târziu, lua micul dejun în bucătărie, nemaiaşteptând ca bucătăreasa chinezoaică să pună masa în sufragerie. Avea o sumedenie de treburi şi se grăbea. El conducea de fapt ranch-ul Los Muertos. Ajutat de un administrator şi de trei supraveghetori de la tarlale, ducea pe umerii lui aproape întreaga gospodărie a ranch-ului, aplioand amănuntele planurilor tatălui său, executând dispoziţiile acestuia, semnând contracte, achitând notele de plată şi ţinând socotelile.

În ultimele trei săptămâni se lucrase puţin. Grínéle, atâtea câte ieşiseră, fuseseră recoltate şi vândute, apoi urmaşe o încetinire generală a activităţii pentru mai bine de o lună. Totuşi, acum venea toamna, vremea uscată era pe sfârşite. După 20 ale lunii puteau fi aşteptate de pe o zi pe alta primele ploi, care aveau să înmoaie pământul, îngăduind începerea arăturilor. Cu două zile mai înainte, Harran ceruse supraveghetorilor de la tarlalale trei şi pateu să trimită grânele puse deoparte pentru sămânţă. La tarlaua a doua grâul nici măcar nu încolţise, pe când la tarlaua întâi, la ranch-ul Home, care se afla sub supravegherea lui directă, sămânţa era gata sortată şi selecţionată.

Harran avea de gând să înceapă chiar în ziua aceea stropirea cu piatră-vânătă, o operaţie delicată şi importantă, menită să prevină apariţia ruginii şi mălurei atunci când grâul avea să răsară. În afară de aceasta, voia să-şi facă timp spre a-l întâmpina pe tatăl lui în gara Guadalajara, la trenul de dimineaţă. Ziua se anunţa deci încărcată.

---

19 Element bibUc - fiară acvatică nemăsurat de mare şi puternici.

Tocmai când Harran îşi sfârşea ultima ceaşcă de cafea, Phelps, supraveghetorul ranch-ului Home, care avea în grijă hambarele cu grâne, se prezentă cu şapca în mână la uşa din spate a bucătăriei.

— Aş vrea să vă vorbesc despre sămânţa de la patru, domnule, spuse el. N-a fost adusă încă.

Harran dădu din cap afirmativ.

— Am eu grijă de treaba asta. Ai primit toată piâtra-vânătă de care ai nevoie, Phelps? Şi, fără a aştepta răspunsul, adăugă: Spune-i grăjdarului să înhame caii către ora nouă. Vreau să mă duc la Guadalajara. Să-i înhame la şaretă. Murgii, bineînţeles.

După ce plecă supraveghetorul, Harran goli ceaşca de cafea şi, ridicându-se, trecu prin sufragerie, străbătu coridorul, cu plafon de sticlă, pardosit cu lespezi de piatră, şi intră în cancelarie.

Cancelaria era centrul nervos al celor zece mii de acri ai ranch-ului Los Muertos. După înfăţişare şi mobilier, nu arăta însă câtuşi de puţin ca un birou de fermă. Încăperea fusese împărţită în două aproape prin mijloc cu o plasă de sârmă vopsită în verde şi bronz, înapoia acestei plase se aflau pupitrele înalte pe care erau îngrămădite registrele, casa de bani, presa, clasoarele şi maşina de scris a lui Harran. Un plan topografic amănunţit al ranch-ului Los Muertos, cu fiece curs de apă, văiugi şiridicături de teren, precum şi cu indicaţia grosimii diferitelor straturi de lut şi de humă ale solului, trasate cu îngrijire, atârna pe perete, între ferestre, iar telefonul se afla la îndemână, lângă casa de bani.

Fără îndoială că lucrul cel mai semnificativ din birou era. aparatul telegrafic. Acesta reprezenta o noutate în valea San Joaquinului, o idee a agerului, inteligentului tânăr Annixter, pe care Harran şi Magnus Derrick o adoptaseră numaidecât, urmaţi de Broderson, Osterman şi de mulţi alţi cultivatori de grâu din ţinut. Cancelariile ranch-urilor aveau astfel legătură telegrafică directă cu

San Francisco, şi prin centrala acestuia, cu Minneapolis Duluth2, Chicago3, New York şi, în sfârşit, cu cel mai important dintre toate, cu Liverpool. Fluctuaţiile preţurilor griului pe piaţa mondială, în timpul şi după încheierea secerişului, erau numaidecât înregistrate în biroul ranch-ului Los Muertos, la fel ca şi în cancelariile ranc h-urilor Quien Sabe, Osterman şi Broderson. Cu prilejul unei crize la bursa griului din Chicago, în august anul acela, care afectase şi bursa din San Francisco, Harran şi Magnus vegheaseră aproape o noapte întreagă, urmărind banda de hârtie albă care se desfăşura necontenit de pe rolă. În asemenea clipe simţeau că nu mai sunt singuri. Ranch-ul devenise o părticică dintr-un întreg uriaş, o unitate din vasta piaţă mondială a griului, sensibilă la repercusiunile unor cauze care acţionau la mii de mile depărtare

— O secetă în preriile din Dakota, ploi pe câmpiile Indiei, ger în stepele Rusiei, vânt fierbinte în pampasurile Argentinei.

Harran străbătu încăperea spre telefon şi învârti manivela de şase ori – apelul pentru casa tarlalei a patra. Aceasta era cea mai izolată din întregul *ranch*, aflându-se în depărtata extremitate de la sud-est, unde se ducea rareori careva, zărindu-se aproape de gară, ca un punctuleţ, o pată pierdută pe întinderea câmpiei. De la birou până acolo erau unsprezece mile pe şosea, iar pe drumeag, trecând pe la Hooven şi apoi pe Lower Road, în totul, nouă.

Când Cutter îi răspunse, Harran îl întrebă:

— Ce se aude cu sămânţa?

Cutter îşi ceru scuze pentru întârzierea inevitabilă şi adăugă că tocmai voia să plece spre birou, dar Harran îl întrerupse:

— Ai face mai bine să vii pe drumeag. Ajungi mai repede. Mă grăbesc. Pune sacii în samare, pe cai. Ascultă, Cutter, dacă-l vezi pe Hooven când treci pe lângă casa lui, spune-i că vreau să-i vorbesc. În drum aruncă, te rog, o

privire la capătul canalului de irigare. Interesează-te cum merge treaba acolo şi dacă nu cumva Billy are nevoie de ceva. Spune-i că aşteptăm cupele noi pe mâine sau poimâine, până atunci să lucreze cu ce are… Ce mai e nou la patru?… Atunci e în ordine, da?… Când ajungi aici, dacă nu mă găseşti, predai sămânţa lui Phelps. Mă duc la Guadalajara să-l întâmpin pe tata. Se întoarce astăzi. Asta-i o grijă în plus. Am pierdut procesul, ştii? Am primit ieri o scrisoare de la tata… Da, am avut ghinion. S. Behrman ne-a făcut-o.

Ei, la revedere, şi nu întârzia cu sămânţa, griul trebuie stropit astăzi.

Terminând convorbirea, Harran îşi puse pălăria şi plecă spre hambar după Phelps. Phelps spălase cada în care trebuia dizolvată piatra-vânătă, şi în clipa aceea cerceta sămânţa. Şirurile de saci se aflau lângă zidul din spatele lui. Harran tăie legăturile acestora şi examina conţinutul cu grijă, luând din ei pumni de grăunţe pe care le prefira printre degete sau strângea un bob între unghii, încercându-i tăria.

Sămânţa, de foarte bună calitate, era din toate varietăţile albe de grâu, boabele fiind tari şi grele, rigide, pline de amidon.

— Ehei, domnule, dacă toate ar fi la fel… observă Phelps.

Harran ridică bărbia.

— Atunci pâinea ar fi cozonac, nu alta, răspunse el, trecând de la un sac la altul, examinându-le conţinutul şi cercetând etichetele prinse la gura lor. Ia te uită, remarcă el, aici e grâu roşu. De unde vine sacul ăsta?

— Acesta este „Clawson” roşu, cu care am semănat parcela de la miazănoapte de Mission Creek, ca să vedem cum merge. Nu-i mare scofală.

— Cel mai bun lucru ar fi să rămânem la „White Sonora” şi la „Propo”, observă Harran. Cu ele am obţinut cele mai bune rezultate. Morarii europeni obişnuiesc să le

amestece cu soiurile de grâu din răsărit, care au mai mult gluten decât ale noastre. Asta, bineînţeles, dacă vom avea recoltă anul viitor.

Îl apăsa un simţământ de descurajare. I se întâmpla aşa ceva din când în când, şi câteva clipe starea aceasta sufletească era copleşitoare. Gândul: „La ce bun?” devenea uneori o obsesie. Toate împrejurările nefavorabile păreau să se unească pentru a scădea preţul griului. Extinderea suprafeţelor cultivate cu grâu depăşea sistematic creşterea populaţiei. Concurenţa era an de an tot mai înverşunată. Câştigurile fermierului constituiau obiectul asalturilor ce se dădeau din toate părţile. Un cârd întreg de corbi se reipezeau la pradă – intermediarul, cartelul proprietarilor de silozuri, gaşca proprietarilor de vânturătoare, băncile, trepăduşii antrepozitelor, muncitorii agricoli şi mai cu seamă Calea Ferată. Achizitorii din Liverpool ofereau preţuri tot mai reduse, fiecare împrejurare, fiecare element al pieţii mondiale tindea să împingă preţul în jos, spre ultima treaptă la care puteai să exploatezi pământul cu o oarecare rentabilitate. De astă dată grâul ajunsese la optzeci şi şase de cenţi. Cu un asemenea preţ fusese vândută recolta anul acela! Şi când te gândeai că pe timpul războiului ruso-turc[20] Magnus Derrick vânduse grâul cu doi dolari şi cinci cenţi!

După ce-i dădu lui Phelps ultimele instrucţiuni, Harran plecă înapoi spre casă, mohorât, deprimat, C11 mâinile vârâte adânc în buzunare, întrebându-se unde aveau să ajungă. Rentabilitatea agriculturii scăzuse atât de mult, încât un an secetos însemna falimentul pentru fermierii mai mici din întreaga vale. Harran ştia foarte bine cât se agravase criza în ultimii doi ani. Situaţia arendaşilor de pe ranch-ul Los Muertos era dezastruoasă. Derrick se văzuse silit, nici mai mult, nici mai puţin, decât „să-i ducă în spate” pe Hooven şi pe alţi câţiva. El însuşi nu

20 Războiul din 1877 - 187J.

realizase aproape nimic în anul acela. Încă un an asemănător, la care să se adauge scăderea continuă a preţurilor, ar fi însemnat pur şi simplu ruina.

Harran îşi făcu curaj. Doi ani de secetă, unui după altul, nu se pomeniseră încă în California. Un al treilea ar fi fost de necrezut. Şi apoi, faptul că în cea mai

* mare parte a ţinutului pământul nu rodise era o compensaţie. Nu avuseseră niciun câştig, era adevărat, dar nici nu pierduseră nimic. Slavă Domnului, ranch-ul nu era grevat de nicio ipotecă. Un an bun ar fi însemnat mai mult decât recuperarea tuturor pagubelor.

Harran ajunse mai înviorat pe aleea principală care ducea spre casa ranch-ului, pe care o privi cu drag. Casă, înconjurată de un crâng de eucalipţi, stejari, chiparoşi uriaşi, se înălţa în mijlocul unei pajişti cu iarba pe cât de fragedă, pe atât de verde, îngrijită ca într-o grădină de la oraş. Pajiştea flanca o întreagă latură a casei. În partea aceea le plăcea alor săi să-şi petreacă cea mai mare parte a timpului. Pe latura Cealaltă, de unde se zăreau oraşul Bonneville şi linia ferată, stăteau mai puţin. Spre pajişte se întindea o verandă spaţioasă pe toată lungimea casei. Pentru maică-sa Harran ridicase Un chioşc sub ramurile unui stejar din preajma scării. pe latura din stânga casei, spre County Road, se afla o baracă – dormitoare şi bucătărie pentru câţiva muncitori. De pe treptele verandei se deschidea perspectiva spre miazăzi, cât vedeai cu ochii. Nicio rămurică nu împiedica privirile. Acestea se opreau departe, în zare, la linia subţire, gingaşă, unde se întâlneau pământul şi cerul. Peisajul neted, monoton, fără garduri, era întrerupt doar de un punct ceva mai negru ca pământul – acoperişul casei supraveghetorului tarlalei a treia. Casa lui Cutter de pe tarlaua a patra nici măcar nu se zărea, se afla dincolo de orizont.

Când Harran ajunse aproape de casa ranch-ului, o găsi pe maică-sa luându-şi micul dejun pe verandă. *Missis* Derrick avea într-o mână ceaşca de cafea, şi cu cealaltă

ţinea deschise paginile, unei cărţi, *Marius* de Walter Pater *l*. La picioarele ei, Princess Nathalie, pisica albă de Angora, lucioasă, ghiftuită, alintată, şedea pe picioarele dinapoi, lingându-şi cu sârguinţă blana pe piept, în timp ce nu departe de ea, lângă balustrada verandei, Presley potrivea fitilul şi umplea cu ulei noua lampă a bicicletei sale.

Harran o sărută pe maică-sa, se aşeză într-un jilţ de nuiele pe verandă şi, luându-şi pălăria de pe cap, îşi trecu d&getele prin părul bălai.

Soţia lui Magnus Derrick nu părea atât de vârstnică încât să fie mama unor vlăjgani ca Harran şi Lyman Derrick. Abia trecuse de 50 de ani. Părul ei castaniu îşi păstra strălucirea şi se mai putea apune despre ea că e o femeie drăguţă. În ochii ei mari stăruia o expresie de curiozitate inocentă, aşa cum te puteai aştepta să vezi la o fată tânără. Avea o fire retrasă, închizându-se în sine cu multă uşurinţă. Nu era făcută spre a înfrunta greutăţile vieţii. Totuşi, în tinereţe cunoscuse aceste

— Marlus *Epicurianul*, roman istorico-filozolic, a cărui acţiune se desfăşoară în zilele împăratului roman Marc Aureliu, publicat în 1885 ţie scriitorul şi criticul de artă englez Walter Pater (1839 – 1894).

greutăţi. Magnus se căsătorise cu ea când avea 21 de ani, după ce absolvise de câţiva ani şcoala normală a statului California, şi preda literatura, muzica şi caligrafia într-un pension din Marysville[21]. Activitatea aceea continuă, încordată, peste puterile ei, o istovea. Totuşi, muncea cu sârguinţă, conştientă de faptul că nu avea alte mijloace de existenţă. Părinţii îi muriseră, astfel că trebuia să-şi câştige singură pâinea cea de toate zilele. Visul ei era

21 (^imitat din statul California, numit după ţara imaginară nespus de bogată In aur, despre care spaniolii presupuneau ci ar fi .exlstînd undeva pe valea fluviului Amazoanelor (în traducere El Dorado înseamnă auritul).

să vidă Italia şi golful Napoli. Idealurile ei estetice în legătură cu literatura şi arta erau *Faunul de marmură* 2 madonele lui Rafael şi *Trubadurul*. Dgrea nespus să viziteze Italia, Roma, Napoli şi marile centre de artă ale lumii. Fără îndoială că se căsătorise din dragoste cu Magnus, dar Annie Payne ar fi iubit pe orice bărbat care ar fi scos-o din rutina zgomotoasă, istovitoare a clasei şi a camerei de muzică, îl urmase fără nicio şovăială, mai întâi la Sacramento, în timpul agitatei sale cariere politice, apoi la Placerville, în comitatul El Dorado3, după ce Derrick fusese cointeresat în perimetrul minier Corpus Christi, şi, în sfârşit, la Los Muertos, unde, după ce lichidase o porţiune din participaţia sa la Corpus Christi, se apucase de agricultură, stabilindu-se pe noile pământuri de cultură devenite accesibile mulţumită căii ferate. Trăiau acolo de aproape zece ani. Totuşi, din ziua când privirile i se pierduseră peste acele întinderi nesfârşite, nu cunoscuse o clipă de mulţumire. În ochii ei frumoşi, larg deschişi, ochii unei tinere căprioare, se oglindeau permanent neliniştea, îndoielile, temerile. Ranch-ul Los Muertos o înspăimânta. îşi amintea de zilele fragedei tinereţi pe care le petrecuse la o fermă din răsărit, în Ohio, cinci sute de acri împărţiţi în loturi, iazuri, păşuni pentru vaci, parcele de orz şi grâu. Ferma aceea fusese pentru ea un adevărat cămin, plăcut, comod, confortabil. Fermierii îşi iubeau pământul, îngrijindu-l, cocolindu-l, îngrăşându-l. ca şi când ar fi fost o fiinţă vie. Acolo semănăturile se făceau cu mina, şi un singur plug cu doi cai era de-ajuns pentru întreaga fermă. Coasa era suficientă pentru a strânge recolta, şi grânele erau treierate cu îmblăciiuri.

Noua privelişte – pământul acesta, care se întindea din zare în zare, cât vedeai cu ochii, spre miazănoapte, spre răsărit, spre miazăzi şi apus, un singur trup, un adevărat domeniu, un principat pe care-l guvernai cu fierul şi cu aburul, dând la o recoltă trei sute cincizeci de mii de *bushels*, unde grâul încolţea chiar atunci când pământul

era lăsat să se odihnească, nearat, negrăpat, neînsămânţat – o tulbura, şi uneori chiar o năpădea o spaimă nedefinită. Mintea ei nu putea înţelege toate acestea, părându-i-se aproape nefireşti. Priveliştea izbitoare a celor zece mii de acri de grâu, nimic altceva decât grâu, cât vedeai cu ochii, aproape că o uluia. Fosta profesoară de caligrafie din pensionul de fete, cu frumoşii ei ochi de căprioară şi cu degetele-i delicate, era speriată de atâta întindere de holde. Nu voia să vadă înaintea ochilor atâta grâu. Era oarecum indecentă acea hrană a oamenilor, acea forţă elementară, acea energie primordială ce se lăfăia acolo, sub soare, în toată goliciunea unui Titan de la începuturile lumii.

Monotonia atmosferei raach-ului îi rodea inima ceas de ceas, an de an. Şi apoi, când avea ea să mai vadă Italia, Roma, Golful Napoli? Ce vis minunat! Magnus îi făgăduise că îndată ce *ranch*-ul va fi pus pe picioare, vor face un voiaj. Dar mereu se văzuse obligat să amâne călătoria, când pentru un motiv, când pentru altul – maşina nu voia să meargă de la sine, trebuia să ţină bine mâna pe cârmă – vor pleca poate anul viitor, când grâul va ajunge la nouăzeci de cenţi, sau vor cădea ploi din belşug. Ea se făcea mică, doar îngăduindu-şi din când în când să-i întâlnească privirile cu ochii ei frumoşi, întrebători. Între timp se retrăgea în sine. Se înconjura de cărţi. Avea gusturi delicate, fine, ca o dantelă de mână. îl ştia pe de rost pe Austin Dobs-n

Citea poeme, eseuri, concepţiile mediului de la pensionul din Marysville stăruindu-i încă în minte. *Marius Epicurianul*, *Eseurile lui Elia* 1, *Susan şi crinii* 2, *Pietrele* Veneţiei3 şi micnie reviste pline de banalităţile placide ale atâtor poetaştri erau necontenit în mâinile ei.

Când Presley sosise la Los Muertos, îl întâmpinase cu bucurie. Iată, în sfârşit, un spirit înrudit cu al ei. Prevedea conversaţii îndelungate cu tânărul poet, despre literatură, artă şi etică. Presley, însă, o dezamăgise. Faptul că el – cu

excepţia câtorva zeităţi preferate – se preocupa atât de puţin de literatură o şoca nespus. Considera un afront flagrant indiferenţa lui pentru „stil”, pentru engleza elegantă. Dispreţul lui brutal şi de-a dreptul ridicol pentru rondelele frazate limpede, pentru sestine şi pentru şansonetele din reviste era în concepţia ei o absurditate şi o dovadă de grosolănie negrăită. Ea îl găsea violent, primitiv pe Homer al lui, cu masacrele, cu hecatombele, cu ospăţurile barbare şi pasiunile aprinse. În viaţa dimprejur nu reuşea să descifreze nici romantismul, nici poezia în faţa cărora se extazia Presley. De aceea privea spre Italia. Imnul Vestului, viziunea lui, pe care numai o dată încercase să i-l explice, incoerent, cu pasiune, viaţa trepidantă, tumultuoasă a acestui Vest, realităţile, nobleţea $ primitivismul, eroismul şi vulgaritatea lui o revoltau: „Dar, Presley, murmurase ea, asta nu e literatură!” „Nu, şuierase el printre dinţi, nu, slavă Domnului, nu este”.

În sfârşit, unul dintre rândaşi aduse şareta cu cei doi murgi la scara verandei, şi Harran, punându-şi altă haină şi o pălărie neagră, plecă spre Guadalajara.

Dimineaţa era frumoasă, pe cer nu se zărea niciun nor. În timp ce şareta ieşi din crângul care înconjura casa ranch-ului la câmp. pe Lower Road, Harran privi cu atenţie cerul şi linia estompată a colinelor de dincolo de ranch-ul Quien Sabe. Peisajul avea o nuanţă anumită.

1 Culegere de eseuri ale scriitorului englez Charles *Lamb* (1775 – 1834).

8 şi Lucrări ale criticului şi publicistului englez John Rusktw (1819 – 1900), care a atacat capitalismul ţie pe poziţiile esteticii Idealiste.

care nu putea să-i înşele privirile. Ploaia, cea dintâi din anul acela, n-avea să întârzie mult.

— Straşnic! murmură el, atingând murgii cu biciul.

O să putem începe arăturile mai devreme.

Cu câteva luni mai înainte, Magnus Derrick comandase pluguri noi la un fabricant din est, fiind

nemulţumit de rezultatele obţinute cu cele vechi, de provenienţă locală. Livrarea acestora fusese amânată de câteva ori, neaşteptat, exasperant. Magnus şi Harran contaseră că vor avea chiar în săptămâna aceea plugurile în şoproanele ranch-ului, dar omul trimis după ele le găsise încă în drum, undeva între The Needles şi Bakersfield. Şi acum iată că ploile păreau să-şi vestească sosirea chiar pentru săptămâna aceea. Arăturile puteau să înceapă după ploi, îndată ce pământul avea să se înmoaie, dar iată că exista primejdia ca fanch-ul să rămână inactiv din lipsa utilajului agricol.

Când Harran ajunse la gara Guadalajara, mai erau zece minute până la sosirea trenului. Presa din ziua precedentă sosise de la San Francisco cu alt tren. Harran cumpără câteva ziare de la chioşcul din gară şi începu să le frunzărească. Deodată un şuier îndepărtat, prelung vesti ai proprierea trenului pe care îl aştepta.

Harrâni îl recunoscu pe tatăl lui printre cei patru călători care coborâră din tren. Se ridică pe jumătate de pe capră, scoţând un şuier ascuţit printre dinţi şi fluturând mâna, iar Magnus Derrick îl zări şi se îndreptă repede spre el.

Magnus, un bărbat înalt de şase picioare[22], deşi acum mergea pe al şaizecilea an, era drept ca un ofiţer de cavalerie. Voinic, chipeş, impozant, impresiona, impunea de îndată respect cu aerul său grav, demn şi un anumit fel mândru de a fi. Ras proaspăt, cu îngrijire, avea buzele subţiri, bărbia lată, iar nasul, acvilin – caracteristica familiei – era subţire, cu rădăcina înaltă, asemănător aceluia al ducelui de Wellington, aşa cum se vede în ultimele sale portrete. Părul sur şi des avea o tendinţă de a se cârlionţa spre tâmple, în dreptul urechilor. Purta joben cenuşiu cu bor lat, redingotă şi baston cu măciulia de fildeş îngălbenită.

22 Unitate de măsură, folosită in ţările anglo-saxone, egală cu 30,48 cm.

În tinereţe visase să-şi reprezinte statul natal – North Carolina 1 – în Senatul Statelor Unite; Calhoun2 era pentru el „un om mareu, dar fusese înfrânt în două campanii succesive. Cariera lui Magnus Derrick ratând în direcţia aceasta, în deceniul al cincilea venise în California. Cunoscuse şi fusese prietenul intim al unor oameni ca Terry 3, Broderick 4, generalul Baker 5, Lick 8, Alvarado7, Larkin 8 şi, mai presus de toţi, al nefericitului şi neînţelesului Ralston?. La un moment dat candidase din partea democraţilor pentru funcţia de guvernator, dar căzuse. După aceea abandonase definitiv politica şi-şi investise toţi banii în perimetrul minier Corpus Christi. Apoi îşi vânduse participaţiile cu un mic beneficiu tocmai la timp pentru a pierde şansa de a deveni multimilionar în perioada de prosperitate a Comstock 10-ului. Se gândea să facă investiţii în alte direcţii tocmai când începu să se răspândească vestea că în California griul creştea de minune. În mod practic»

1 Stat din sud-estul S.U.A.

2 John Caldwetl Calhoun (1782 – 1650), unul dintre fruntaşii politici ai statelor din sudul S.U.A., exponent al intereselor proprietarilor de sclavi şi adversar al burgheziei Industriale şi financiare dominante în nordul ţării.

s – t personalităţi marcante, care au jucat un rol de seamă în viaţa publică a Californiei, atât în perioada anterioară desprinderii acesteia de Mexic, cât şi în anii, goanei după aur” şi al războiului civil (1860 – 1864): Dávid Smith Terry (1823 – 1889), preşedinte al Tribunalului Suprem al Californiei şi fruntaş al partidului sclavagist; *David Coloreth* Broderick (1819 – 1852), lider al partidului sclavagist; *Edwară Dickinson Baker* (1811 – 1861), omul de încredere al lui Abraham Lincoln în statele California şi Oregon; *James* Lick (1796 – 1876), speculant şi acaparator de terenuri, unul dintre marii bogătaşi zi Californiei; Juan Bautista. Alvarado (1809 – 1882), fost guvernator al

Californiei; *Thomas* O. Larkin <1802 – 1875), în calitate de consul al S.U.A. la Monterey (1842 – 1846), a contribuit la desprinderea Californiei de Mexic; Willtan *Chapmart* Ralston (1B26 – 1875), conducător al puternicei „Bank of California”, care a dat faliment în 1875.

— Descoperirea, în 1856, în statul Nevada, a unor bogate zăcăminte de aur şi argint, de către H.T.P. Comstock, a determinat o perioadă de înfrigurate speculaţii asupra terenurilor miniere, desemnată Bub numele de „perioada de prosperitate a «Comstock»-ului”.

di aceasta avea valoarea unei descoperiri. Cea dintâi recoltă de grâu. a doctorului Glenn în comitatul Colusa pentru care acesta muncise moderat, fusese realizată cu o repeziciune tulburătoare, dând din nou de gândit celor din Noul Vâst. pe neaşteptate, California îşi făcuse intrarea pe piaţa mondială ca un concurent în producţia de grâu. În câţiva ani valoarea producţiei sale de grâu o depăşise pe aceea a producţiei de aur; şi când, mai târziu, campania de căi ferate „Pacific & Southwestern Railroad” deschisese coloniştilor drumul spre bogatul comitat Tulare, pris la dispoziţia companiei de către guvern pentru a finanţa construcţia căii ferate, Magnus se grăbise să profite de ocazie, luând în exploatare cei zece mii de acn ai ranch-ului Los Muertos. Oriunde se ducea, Magnus îşi lui, familia cu sine. Lyman se născuse la Sacrairiento, în timpul zarvei, a agitaţiei prilejuite de campania electorală în care Derrick candida pentru funcţia de guvernator, iar Harran, cu şase ani mai târziu, ia Shingle Springs, în comitatul El Dorado.

În Pofida, eşecurilor sale, Magnus era considerat în toate împrejurările „un om proeminent”. În orice anturaj s-ar fi aflat, el era figura dominantă. Spontan, oamenii îl ascultau cuvântul. Mândru de acest semn de respect, îşi însuşise manierele corespunzătoare, jucându-şi rolul cu pricepere. Ca orator, era unul dintre ultimii discipoli ai vechii şcoli de retorică. Chiar şi în viaţa particulară folosea stilul şi dicţiunea de la tribună. Se spunea că cea mai

banală conversaţie a lui putea îi dată drept exemplu, ca un model admirabil de limbă engleză pură, aleasă. îi plăcea să acţioneze pe scara mare, să prezideze, să domine. În momentele de bună dispoziţie avea ceva de Jupiter. Când se mânia, toţi cei din jur tremurau. Nu-i plăceau însă îndeletnicirile ftrărunte, nu avea răbdare pentru aşa ceva. Vederile lui largi îl făceau să se apropie mai mult de rezultate doit de mijloace. Era întotdeauna gata să se hazardz) să rişte, scontând rezultate mai mult decât satisfăcătoare. În zilele când exploata mina la Placerville, nu exista în ţinut jucător de pocher mai temut

1 statul California.

decât el. Avusese noroc atât cu minele, cât şi la masa da joc, săpind puţuri şi galerii fără – a ţine seama de „teoriile experţilor11 şi izbutind de fiecare dată să se aleagă cu un câştig. Fără a-şi da seama, îşi exploata ranch-ul cum îşi exploatase mina pe vremuri. Vechiul spirit – din '49[23], empiric, neştiinţific, persista încă în mintea lui. Totul e un joc de noroc, îşi zicea el, cine nu riscă nu câştigă! Ideea de a îngrăşa pământul ranchului Los Muertos, de a-i economisi gospodăreşte marile resurse ar fi respins-o cu dispreţ, ca o meschinărie.

Magnus se urcă în şaretă apucând mâna întinsă a lui Harran şi ţinând-o mai departe în ale sale. Cei doi – tatăl şi fiul – aveau o nemărginită afecţiune unul pentru altul, fiind mândri unul de celălalt. Erau necontenit împreună, şi Magnus nu avea secrete faţă de fiul lui favorit.

— Bună, băiatule!

— Bună ziua, *Governor2*!

— Îmi pare bine că ai venit tu însuţi, Harran. Mă temeam că o să fii prea ocupat şi o să-l trimiţi pe Phelps. Frumos din partea ta.

Harran tocmai voia să-i răspundă, dar în clipa aceea privirile lui Magnus se opriră asupra a trei

---

23 La propriu, cuvîntul englezesc govemor înseamnă guvernator ; aici este folosit în sensul figura: de tati.

vagoaneplatformă, încărcate cu maşini agricole, viu colorate, trase pe o linie de garaj. Puse mâinile pe hăţuri, şi Harran opri caii.

— Harran, observă Magnus, privind maşinile cu sprânceana ridicată, gânditor. Harran, acelea parc-ar fi plugurile noastre. Ia mână într-acolo, băiatule.

Între timp trenul de persoane plecase, şi Harran mână spre linia de garaj.

— Ia te uită, am avut dreptate, spuse tatăl lui. „Magnus Derrick, Los Muertos, Bonneville. Expeditor: «Ditson & Co.», Rochester”. Ale noastre-s, băiatule!

Harran răsuflă uşurat.

— În sfârşit, exclamă el, au sosit tocmai la vreme! După toate semnele, o să plouă înainte de sfârşitul săptămânii. Mă gândesc, cât sunt încă aici, să-i telefonez lui î>helps să trimită camioanele după ele. Astăzi am început să stropesc sămânţa cu piatră vânătă.

Magnus dădu din cap, aprobându-l cu gravitate.

— Bine-ai făcut, băiatule. Cât despre ploaie, cred că eşti bine informat: iploile vor începe de timpuriu anul acesta. Plugurile au sosit la momentul potrivit.

— Asta pentru noi înseamnă bani, *Governor*, remarcă Harran.

Când întoarse caii pentru a-i da tatălui său posibilitatea să se urce din nou în şaretă, amândoi auziră însă cu surprindere o voce groasă, guturală, urându-le bună dimineaţa. Se întoarseră şi dădură cu ochii de S. Behrman, care se apropiase în timp ce ei cercetau plugurile. Ochii lui Harran scăpărară, iar nările îi fremătară, în timp ce spatele şi umerii lui Magnus Derrick deveniră rigizi. Magnus nu se urcase încă în şaretă. Privea calm peste crupele cailor spre S. Behrman. S. Behrman ocoli şareta, apropiindu-se de Magnus.

Era un om corpolent, gras, pântecos. Obrajii şi partea de sug a gâtului i se împreunau, formând o gârbiţă de carne tremurătoare, rasă, vineţie. O cută de grăsime

presărată, cu păr rar, înmuiată de sudoare, i se răsfrângea ja ceafă peste guler. Avea o mustaţă groasă, neagră. Pe cap purta o pălărie de paie, cafenie, lăcuită. O jiletcă de olandă maro, pe care erau imprimate nenumărate potcoave de cal îmbucate, îi acoperea pântecele Voluminos, pe care lanţul greu al ceasului, alcătuit din inele mari, răsucite, se ridică şi se lăsa odată cu răsuflarea grea, lovindu-se de bumbii din imitaţie de sidef ai jiletcii.

S-Behrman era bancherul oraşului Bonneville. În afară de aceasta, avea multe alte îndeletniciri. Era misit de imobile, achiziţiona cereale, dădea bani cu ipotecă. Se număra printre boss-ii politici locali, dar înainte de toate era reprezentantul companiei „Pacific & Southwestern Railroad”, în comitatul Tulare. Fără avizul lui g Behrman, compania nu făcea nicio mişcare în acea parte a ţării. Totul, de la preluarea unei încăr caturi de cereale până la intentarea unei acţiuni în daune şi chiar până la supravegherea măruntelor reparaţii de întreţinere, totul era în mâinile lui. În perioada în care fermierii din comitat susţinuseră acţiunea în problema tarifelor de transport pentru cereale, S. Behrman fusese adesea văzut în sălile de judecată şi în camerele de chibzuinţă ale tribunalului din San Francisco şi pe coridoarele Adunării legislative din Sacramento. Nu se întorsese la Bonneville decât de curând, întrucât se aştepta pronunţarea unei decizii nefavorabile fermierilor. Locul pe careul ocupa pe statele de salarii ale companiei „Pacific & Southwestern Railroad” nu putea fi lesne definit, fiindcă nu figura în ele nici ca achizitor de mărfuri sau de pasageri, nici ca procurist, nici ca misit de imobile, nici ca *boss* politic, deşi activitatea lui în toate aceste direcţii era neîndoielnică şi de mare greutate. Cu toate acestea, fermierii din preajma oraşului Bonneville ştiau prea bine cine era capul răutăţilor. În ochii lui Osterman, Broderson, Annixter şi Derrick, S. Behrman era însăşi Calea Ferată.

— Bună dimineaţa, *mister* Derrick! strigă el,

apropiindu-se. Bună dimineaţa, Harran. îmi pare bine că te-ai întors, *mister* Derrick.

Şi îi întinse mâna lui grasă.

Magnus, zvelt, drept, cu un cap mai înalt, privi în jos spré S. Behrman, înclinându-se, făcându-se că nu-i vede mâna întinsă.

— Bună dimineaţa, răspunse el, aşteptând ca S. Behrman să mai spună ceva.

— Ei, *mister* Derrick, continuă S. Behrman, ştergându-şi ceafa cu batista, am citit ieri în ziarele din oraş că aţi pierdut procesul.

— Bănuiesc că pentru *dumneata* n-a fost cine ştie ce surpriză, observă Harran, roşindu-se la faţă. Fără îndoială că ştiai foarte bine ce decizie va pronunţa Ulsteen chiar după prima întrevedere pe care ai avut-o cu el. Dumitale, *mister* Behrman, nu-ţi plac surprizele.

— Ei, ştii bine că nu aşa stau lucrurile, Harran, îi reproşă blajin S. Behrman. Înţeleg ce vrei să spui, dar nu vreau să mă supăr. Doream să-i spun tatălui dumitale, doream să vă spun, *mister* Derrick, de la om la on*> lăsând deoparte pentru o clipă faptul că în acest PrOces ne aflăm pe baricade opuse, doream să-mi ex-Prin regretul că n-aţi câştigat. Aţi luptat frumos, dar au luptat pentru o cauză pierdută. Aici e buba. Ce naiba, trebuia să vă daţi seama înainte de a intenta acest proces că tarifele care pretindeţi să ne fie impuse insamnă de fapt o expropriere! Cred să ne permiteţi că permiteţi Căii Ferate – să aibă un venit rezonabil în raport cu investiţiile sale. Cred că nu doriţi să ajungem în stare de faliment, nu-i aşa, *mister* De*Tick?

Comisia a fost mituită, remarcă Magnus tăios, cu ocii scăpărând.

Totul a fost ticluit, interveni Harran, comisia a fost determinată să reducă tarifele la un nivel ridicol, cu mult sub ceea ce era rezonabil, aşa încât să pari O Apropiere. În felul acesta, lui Ulsteen, fie că este unealta dumneavoastră

sau nu, nu-i rămânea altceva de făcut decât să restabilească tarifele la nivelul iniţial.

Dacă aţi reuşi să ne impuneţi aceste tarife, îi răspunse calm S. Behrman, nu vom fi în măsură’s& fac&m faţă cheltuielilor de regie şi impozitelor, fără a, rzi spune că nu ne-ar rămâne niciun beneficiu din car& să plătim dividendele.

Ia spuneţi-mi, a plătit vreodată compania divizie?

Tarifele cele mai scăzute, continuă S. Behrman, Pe care le poate stabili organul legislativ trebuie să süre investiţiilor noastre o rentabilitate echitabilă.

Ei bine, care sunt pretenţiile dumneavoastră? Să au2 m! Cine poate să-mi spună care este tariful cores Punzător acestor pretenţii? Calea Ferată are uneori notiiini stranii despre echitate!

Legile statului, ripostă S. Behrman, fixează dobândg ia şapte la sută. Acesta este un criteriu satisfăcător pentru noi. Nu văd nicio raţiune, *mister* Hartan pentru ca un dolar investit într-o întreprindere căi ferate să nu aducă un venit de şapte în sută, adică acelaşi venit pe care-l aduce un dolar duc cu împrumut contra unui bilet la ordin. Dacă am aplica tariful propus de dumneavoastră, fermierii, n-atfl câştiga niciun cent; am da faliment!

— Rentabilitatea investiţiilor! exclamă Harran aprins. E frumos să vorbeşti despre o dobândă echitabilă. Ştii tot atât de bine ca şi mine că veniturile totale ale companiei „P. & S. W”. – cu liniile ei principale, secundare şi cele concesionate în ultimul an – au fost între nouăsprezece şi douăzeci de milioane de dolari. Vrei să spui că douăzeci de milioane de dolari înseamnă şapte la sută din investiţiile iniţiale ale Căii Ferate?

S. Behrman întinse mâinile zâmbind.

— Acestea au fost venituri brute, nu nete! Şi apoi, cum ai putea să ştii dumneata la cât se cifrează investiţiile iniţiale ale Căii Ferate?

— Aha, asta-i adevărat! strigă Harran, apăsând pe

fiece cuvânt, lovindu-se de fiecare dată cu pumnul în genunchi, cu ochi scânteietori. Aţi avut grijă să nu se cunoască investiţiile iniţiale ale Căii Ferate! Ştim însă că aveţi datorii care se cifrează la de trei ori valoarea investiţiilor, şi mai ştim că linia ar fi putut fi construită pentru cincizeci şi patru de mii de dolari mila, dar spuneţi că v-ar fi costat optzeci şi şapte de mii. E o mică deosebire, nu, S. Behrman? La care din aceste două cifre calculaţi cei şapte la sută!?

— Toată discuţia aceasta dovedeşte încăpăţânare, Harran, observă S. Behrman, confuz, dar nu învederează câtuşi de puţin bun-simţ.

— Am impresia că nu facem decât să batem apa în piuă, observă Magnus. Chestiunea aceasta a fost examinată de tribunale pe toate feţele.

— Într-adevăr, confirmă S. Behrman. Cel mai bun lucru este ca fermierul şi Calea Ferată să se înţeleagă între ei, să meargă mână în mână, paşnic. Depindem unii de alţii. Plugurile dumneavoastră, nu, *mister* Derrick? întrebă S. Behrman, arătând spre vagoaneleplatformă.

— Da, mi-au fost expediate, în sfârşit.

— Se pare că vine ploaia, observă S. Behrman, degajându-şi gâtul în gulerul moale. Cred că vreţi să începeţi arăturile săptămâna viitoare, nu?

— Posibil, încuviinţă Magnus.

— Atunci am să dau dispoziţii ca plugurile dumneavoastră să fie reexpediate urgent. Le vom reexipedia cu „mare viteză”, pentru dumneavoastră, fără să vă coste nimic în plus.

— Ce vrei să spui? întrebă Harran. Plugurile au sosit la destinaţie. Nu mai avem nimic de-a face cu Calea Ferată. Camioanele vor veni să le ridice după amiază.

— Îmi pare rău, răspunse S. Behrman, dar vagoanele merg spre nord, nu vin de la nord, cum presupui dumneata. Încă n-au fost la San Francisco.

Magnus tresări uşor, ca atunci când îţi aminteşti un

lucru pe care l-ai furat. Dar Harran încă nu înţelesese.

— La San Francisco? exclamă el. Avem nevoie de ele aici! Ce tot vorbeşti?!

— Ei, desigur, cunoaşteţi regulamentul, răspunse S. Behrman. Încărcăturile de felul acesta care vin din est sunt îndrumate întâi spre unul din punctele noastre de grupare, de unde le reexpediem.

Harran îşi aminti şi el de acest lucru, care acum îl contraria mai mult ca oricând. Uluit de-a binélea, se lăsă o clipă pe speteaza caprei. Chiar şi Magnus păli imperceptibil. Deodată Harran izbucni violent, cu furie:

— Asta-i culmea! De ce nu intraţi noaptea în casele oamenilor? De ce nu-mi furaţi ceasul din buzunar, de ce nu-mi luaţi caii din ham, de ce nu ne puneţi pistolul în piept: „Mâinile sus, banii sau viaţa!?" Am adus plugurile pe linia dumitale, dar nu eşti mulţumit cu banii grei pe care ţi i-am plătit pentru transportul lor din est până la Bonneville. Acum vrei să ne strângi de gât, să ne aplici tariful de jaf pe trasee scurte – Bonneville – San Francisco şi retur. Bravo! Ai un transport pentru Bonneville, dar nu-l livrezi la Bonneville, unde este expediat, ci-l trimiţi mai întâi la San Francisco – via Bonneville – cu patruzeci şi cinci de cenţi per tonă, apoi îl reexpediezi de la San Francisco înapoi la Bonneville cu patruzeci şi unu de cenţi per tonă – tariful de transport pe trasee scurte. Şi noi trebuie să-ţi plătim totul, sau să ne descurcăm cum om şti. Plugurile sunt aici, aproape de câmpul pe care trebuie să-l arăm, timpul e tocmai potrivit pentru asta, dar nu ne putem atinge de ele! Ptiu! exclamă Harran, profund scârbit. Mare potlogărie! Ce batjocură! Ce ticăloşie!

S. Behrman îl asculta neclintit, cu ochii lui mici clipind sub fruntea slinoasă, cu lanţul din verigi de aur ţăcănindu-i în ritmul respiraţiei pe bumbii de sidef ai jiletcii.

— La ce bun să te aprinzi în felul acesta, Harran?! exclamă el în sfârşit. Sunt gata să fac tot ce pot pentru

dumneavoastră. Voi urgenta tranzitul plugurilor, dar nu pot schimba regulamentul de transport al Căii Ferate.

— Şi ce ne cereţi în schimb? strigă Harran. Cât vreţi ca să ne lăsaţi în pace? Cât să vă plătim ca să ne daţi voie să folosim propriile noastre pluguri? Care-i preţul? Hai, spune odată!

— Încerci cu tot dinadinsul să mă scoţi din sărite, Harran, dar n-o să izbuteşti, ripostă S. Behrman. Mai bine te-ai lăsa păgubaş, băiete. Aşa cum am mai spus, cel mai bun lucru este ca fermierul şi Calea Ferată să meargă mână în mână, prieteneşte. E singura cale pe care putem face afaceri împreună. Ei, să auzim de bine, mister Derrick! Am plecat. Salutare, Harran.

Şi se depărtă.

Înainte de a părăsi Guadalajara, Magnus intră în mica băcănie a orăşelului, unde cumpără o cutie de ţigări, o marcă mexicană, care nu se igăsea în altă parte. Harran rămase în şaretă.

În timp ce-l aştepta pe tatăl lui, în capătul străduţei se ivi Dyke. Zărindu-l pe mezinul lui Derrick, acesta se apropie de el şi-şi strânseră mâinile. Dyke îi spuse despre păţania lui cu cei de la compania „P. & S. W". şi-l întrebă ce părere avea în privinţa perspectivelor unei creşteri a preţului la hamei.

— Hameiul are perspective frumoase, spuse Harran. În Germania şi la New York s-a simţit lipsă mare de hamei în ultimii trei ani, şi atâţia agricultori au fost ruinaţi, încât e posibil că va fi lipsă, deci cerere mare, şi preţurile se vor ridica. Anul viitor s-ar putea să ajungă la un dolar. Categoric, hameiul are perspective. frumoase. Ce mai fac mana dumitale şi Sidney?

— Foarte bine, mulţumesc, Harran. S-au dus la Sacramente, la fratele meu. Vream să cultiv hamei împreună cu el. Am primit însă o scrisoare azi-dimineaţă. Nu poate să lucreze cu mine. S-a apucat de altă afacere. Dacă n-o să mai lucrăm împreună, şi pesemne că aşa o să

se întâmple, încep singur, dar atunci trebuie să fac un împrumut. Mă gândeam că banii lui şi ai mei au să ne ajungă ca să-i dăm drumul la treabă fără să ipotecăm nimic. Hm! După cum se vede, cred că trebuie să stau de vorbă cu S. Behrman.

— Mai bine m-aş spânzura decât să fac aşa ceva! exclamă Harran.

— Ei, S. Behrman e un cărpănos, încuviinţă mecanicul, şi apoi e omul Căii Ferate până în vârful degetelor, dar afacerile-s afaceri. Va trebui să respecte o învoială scrisă negru pe alb. Chestia asta cu hameiul e prea surâzătoare ca să nu încerc. Trebuie s-o fac neapărat. O să-mi iau un om care se pricepe bine la hamei, şi dacă treburile au să meargă, ei, aş vrea s-o trimit pe Sid la şcoală, la San Francisco.

— Dă recolta în gaj, dar nu ipoteca ferma, Dyke, îl sfătui Harran. Şi fiindcă veni vorba, te-ai interesat de tariful pentru transportul hameiului?

— Nu, încă nu m-am interesat, răspunse Dyke. Da, ar trebui să lămuresc treaba asta cu tariful înainte de orice. Totuşi, am auzit că nu-i prea ridicat.

— Cel mai bun lucru e ca în primul rând să ajungi la o înţelegere clară cu Calea Ferată în privinţa tarifului, îl sfătui Harran.

Magnus ieşi din băcănie, se urcă în şaretă şi-i spuse lui Harran:

— Dă-i drumul, băiatule. Să trecem pe la Annixter. Vreau să-l invit pentru diseară la cină. Osterman şi Broderson au să vină şi ei, sper, aşa că aş dori să stau de vorbă şi cu Annixter.

Magnus era oricând bucuros.de oaspeţi. Porţile raneft-ului Los Muertos erau permanent deschise pentru toţi vecinii, şi mai totdeauna Magnus avea prieteni invitaţi la cină.

În timp ce Harran şi tatăl lui se îndreptau cu şareta spre casa ranch-ului Quien Sabe, Magnus îl întrebă ce se

mai întâmplase în lipsa lui.

Se interesă ce făcea Annie Derrick, ce mai era pe la *ranch*, cum mergea lucrul la canalul de irigare. Harran îl puse la curent cu tot ce se petrecuse în săptămâna aceea, îi povesti că Dyke fusefee concediat şi că hotărâse să cultive hamei, că Vanamee se întorsese. îl informă despre oile călcate de tren şi îi spuse că Hooven îl rugase să nu-l alunge de la *ranch*. Faptul că Harran puse o vorbă bună pentru el fu de ajuns pentru ca Magnus să-şi dea pe loc încuviinţarea.

— Ştii mai bine decât mine cum stau lucrurile în privinţa aceasta, băiatule, spuse el, şi de vreme ce crezi tu că aşa e bine, aşa să fie.

Harran şfichiui murgii, îndemnându-i să iuţească pasul. Mai aveau o bucată bună de drum până la Annixter şi era nerăbdător să se întoarcă la *ranch*, ca să supravegheze stropirea cu piatră-vânătă a griului.

— Ce face Lyman? îl întrebă pe tatăl lui;

Lyman, fiul mai mare al lui Magnus, nu se împăcase niciodată cu viaţa la *ranch*. Semăna cu mama lui mai mult decât cu Magnus, moştenind de la ea repulsia faţă de agricultură, preferând să exercite o profesie oarecare. În timp ce Harran ucenicea la *ranch*, Lyman intrase la Universitatea statului California, unde studiase dreptul trei ani, pregătindu-se pentru examenul de diplomă. Mai târziu însă se conturaseră la el anumite trăsături asemănătoare acelora ale tatălui său. Începuse să-l intereseze politica. Convins că avea aptitudini politice înnăscute, era abil, sociabil, se pricepea la manevre politice, ştia să-şi facă prieteni şi, mai presus de orice, avea un adevărat talent în a-şi îndatora oamenii influenţi. Încă de pe atunci izbutise să ocupe două posturi importante în administraţia municipală din San Francisco – unde locuia – ipostul de ajutor de şerif, şi mai târziu pe acela de substitut de procuror al districtului. Aceste mici succese nu-l satisfăceau însă. Firea largă a tatălui său, degaturată la

Lyman prin influenţa egoismului, născuse în el o ambiţie nemăsurată. Pe câtă vreme Magnus Derrick, în timpul carierei sale politice, se considera doar un exponent al Principiilor pe care năzuia să le traducă în fapt, Lyman se gândea doar la onoruri, era un carierist, un arivist. Aparţinea noii şcoli, care urmărea să-şi atingă obiectivele nu prin cuvântări rostite în faţa corpurilor legiuitoare, ci în cadrul şedinţelor de comitet, prin compromisuri şi expediente. Ţelul lui era de a ajunge în fapt ceea ce Magnus era numai cu numele – guvernator. Încleştând dinţii, Lyman hotărâse ca într-o bună zi să ocupe scaunul de guvernator din Sacramento.

— Lyman e bine, răspunse Magnus. Aş dori să fie mai ferm în convingerile lui, mai puţin înclinat spre compromis. Totuşi, cred că e bine intenţionat şi că are aptitudini pentru politică şi administraţie. îmi pare bine că are ambiţie. Dacă ar fi ceva mai scrupulos în alegerea mijloacelor şi mai puţin înclinat să-şi atingă scopurile cu orice preţ, sunt sigur că ar putea să devină un slujitor ideal al poporului. Totuşi, nu mi-e teamă. Va veni o zi când California va fi mândră de el.

Când Harran coti pe aleea ce ducea spre casa lui Annixter, Magnus îl întrebă:

— Harran, nu e chiar tânărul Annixter pe verandă?

Harran încuviinţă din cap şi zise:

— Nu-l invita prea stăruitor. Vine bucuros, fără doar şi poate, dar dacă i se va părea că doreşti prea mult să vină, în încăpăţânarea lui zănatecă o să te refuze.

— Da, ai întrucâtva dreptate, recunoscu Magnus, în timp ce Harran mâna caii spre verandă. Annixter ăst. i are o fire ciudată, îndărătnică, dar în multe privinţe e un om de valoare.

Annixter şedea în hamac pe verandă, întocmai cum îl găsise şi Presley în ziua precedentă. Citea *David Copperfield* şi se îndopa cu prune uscate. Când îl zări pe Magnus, se ridică totuşi, deşi cu precauţie, ca să se vadă

că e tare suferind. Se tângui de mama focului, plângându-se că stomacul lui ajunsese un adevărat burete. Magnus şi Harran nu doreau să coboare din şaretă şi să bea ceva? Mai avea pe undeva o sticli de *whisky*.

Magnus refuză. Arătă scopul în care venise, poftindu-l pe Annixter la Los Muertos pentru seara aceea, spre orele şapte, la cină. Osterman şi Broderson urmau să vină şi ei.

Spre mirarea chiar şi a lui Harran, Annixter îşi ridică deodată bărbia şi-şi ceru scuze, temându-se să nu se compromită dacă va accepta invitaţia prea repede. Nu credea să poată veni, ba, la drept vorbind, era chiar sigur că nu va putea. Era ocupat. Da, diseară trebuia să se întâlnească cu un cunoscut la Bonneville. În afară de asta, avea de gând să plece la San Francisco a doua zi de dimineaţă şi trebuia să se culce devreme. De altfel, era foarte suferind, stomacul lui era harcea-parcea! Dacă se obosea, aveau să-l apuce din nou colicele. Nu, nu, să-şi vadă de treburi fără el.

Ştiind cu cine avea de-a face, Magnus nu stărui, fiind convins că Annixter ar fi fost în stare să discute despre invitaţie toată ziua. Se aşeză mai bine în şaretă, şi Harran puse mâna pe hăţuri.

— Bine, încheie el. Îţi cunoşti mai bine socotelile. Dacă poţi, vino. Cinăm la şapte.

— Am auzit că anul viitor aveţi de gând să lucraţi singur tot pământul ranch-ului Los Muertos, observă Annixter cu o notă de sfidare în glas.

— Da, aşa avem de gând, răspunse Magnus. Annixter mormăi ceva, apoi întrebă:

— V-a spus Presley ce părere am eu despre lucrul acesta? întrebă el.

Lipsit de taci, vorbind verde, fără ocol, Annixter ar fi fost în stare să-i spună în faţă lui Magnus că e un prost. Dar înainte de a apuca să facă acest lucru, S. Behrman, în docarul lui, se ivi pe poartă şi, trăgând încet lângă

verandă, se opri de partea cealaltă a şaretei lui Magnus.

— Bună dimineaţa, domnilor, rosti el, înclinându-se spre Derrick-tatăl şi spre fiul lui, ca şi când nu i-ar fi văzut mai adineauri. Ce mai faci, *mister* Annixter?

— Ce dracu' pofteşti? îl întrebă Annixter, sfredelindu-l cu privirile.

S. Behrman sughiţă uşor şi-şi netezi jiletca cu mâna lui grasă.

— Ei, nu vreau eu cine ştie ce, *mister* Annixter*, replică el, ignoţând tonul bătăios cu care-l întâmpinase tânărul *rancher*. Am să fac plângere împotriva dumitale, *mister* Annixter, fiindcă nu repari gardul. Noaptea trecută oile dumitale au ieşit pe linie dincoace de viaduct, şi mă tem că au răscolit rău balastul. Calea Ferată nu-şi poate împrejmui toată linia. Fermierii au datoria să facă acest lucru, aşa că trebuie să te rugăm să ţii gardul de sirenă ghimpată în bună stare. îmi pare rău, dar am să fac plângere…

Annixter se urcă în hamac şi se întinse în el cât era de lung, rostind calm:

— Du-te dracului!

E atât în interesul dumitale, cât şi în interesul nostru ca siguranţa publicului…

— Ai auzit ce-am spus? Du-te dracului!

— Asta nu poate însemna altceva decât încăpăţânare, *mister* Annixter, dar…

Deodată Annixter sări din hamac şi se apropie de marginea verandei. Faţa i se învăpăiase până la rădăcina părului său bălai, aspru. Cu bărbia scoasă agresiv înainte, întinse pumnul, scrâşnind:

— Am să… strigă el, am să-ţi spun eu acum cine eşti… Eşti o… o… o jigodie.

Pentru el, asta era cea mai mare insultă, cea mai injurioasă invectivă. N-avea la îndemânăun epitet mai urât.

— Nu poate însemna decât încăpăţânare, continuă S. Behrman, grijuliu să-şi sfârşească fraza, dar nu-i o

atitudine înţeleaptă.

— Repar gardul, nu-l repar, mă priveşte! strigă Annixter. Ştiu unde vrei să ajungi, la blestemata aceea de locomotivă *dz* azi-noapte. Află că n-aveţi dreptul să goniţi cu asemenea viteză în raza oraşului.

— Ce rază? Oile erau dincoace de viaduct.

— Asta înseamnă că erau în raza oraşului Guadalajara.

— Vai, domnule Annixter, dar viaductul e la mai bine de două mile de Guadalajara.

Annixter voi să riposteze cu un argument zdrobitor:

Două mile! Nu e nicio milă şi un sfert. Nu, nicio milă. Uite, să-ţi spună *mister* Derrick!

— Oh, nu ştiu cât o fi, declară Magnus, nevoind să se amestece.

„— Ba da, ştiţi, da, da. Ştiţi foarte bine. Orice prost ştie cât e de la Guadalajara până la viaduct. Sunt aproximativ cinci optimi de milă.

— De la gară, stărui Behrman flegmatic, până la capătul podului sunt aproximativ două mile.

— Nu e adevărat. Ştii bine că nu e adevărat! strigă Annixter, scos din sărite de calmul lui. Pot dovedi că nu e adevărat. Am străbătut distanţa aceasta pe Upper Road, şi dacă eu fac patru mile pe oră…

Magnus şi Harran plecară, lăsându-l pe Annixter să-l întărâte pe S. Behrman.

Când, în sfârşit, plecă şi S. Behrman, Annixter se întoarse, se urcă din nou în hamacul lui, mâncă prunele rămase şi citi încă un capitol din *David Copperjield*. După aceea îşi puse pe faţă cartea deschisă şi adormi.

Un ceas mai târziu, spre prânz, propriile lui sforăieli îl treziră deodată şi sări în sus, ştergându-şi faţa de năduşeală şi clipind din pricina soarelui orbitor. Simţea un gust rău în gură pentru că dormise cu ea căscată. Intrând în sufragerie, îşi turnă un pahar cu *whisky* şi sifon, pe care-l goli din trei înghiţituri. Constată că se simţea mai

bine, ba chiar că îi era foame. Apăsă de trei ori pe butonul din perete, alături de bufet, pentru a anunţa bucătăria, care se afla într-o atenansă, că aştepta masa. În aceeaşi clipă, îl săgetă un gând, întrebându-se dacă Hilma Tree avea să-i aducă mâncarea şi să aştepte la masă până ce va mânca.

Pe lângă *ranch*, Annixter avea o mică crescătorie de vaci, care producea cam atâta unt şi brânză cât era nevoie pentru personalul Tarcch-ului. Îngrijeau de vaci bătrânul Tree, soţia lui şi fiica lor, Hilma. Nu aveau însă întotdeauna de lucru toţi trei, aşa că uneori Hilma dădea o mână de ajutor şi la alte treburi. Când nu robotea pe la bucătărie, de două sau de trei ori pe săptămână o înlocuia pe maică-sa, trebăluind prin casă, dereticând prin dormitor, făcând paturile, aducând mâncarea de la bucătărie. În vara aceea plecase în vizită la nişte rude, într-unul din oraşele de pe coastă. Într-o zi. după ce se întorsese, Annixter dăduse peste ea în căşărie, unde, cu mânecile bluzei albastre suflecate până la umeri, prepara brânza. De atunci Annixter era obsedat de braţele ei netede, goale, durdulii, răcoroase, fragede. N-ar fi crezut că o fată atât de tânără să aibă braţe atât de vânjoase. atât de împlinite. Spre mirarea lui, după ce se culcase1 în seara aceea, se surprinse gândindu-se la ea, iar dimineaţa, când se trezise, se tot întrebase dacă nu cumva visase peste noapte frumoasele braţe albe ale Hilmei. Deodată se mâniase pe sine însuşi. La gândul că-l preocupa atât de mult acest subiect, începuse să tune şi să fulgere împotriva întregii speţe femeieşti, din a cărei pricină bărbaţii îşi pierdeau atâta vreme. Avea la activul lui o experienţă cu fetişcana aceea sfioasă de la spălătoria de mănuşi din Sacrament»! Destul! Femei! Prostii! Slavă Domnului, nu-l interesa niciuna! Surprinsese el privirea Hilmei Tree în căşărie! Ehei, ştia el ce urmărea! încerca să-l prindă în mreje, asta era! O să-i arate el! S-aştepte, dau ei ochii din nou. O s-o expedieze pe uşă afară, ia treaba ei. Hotărâse să se poarte

aspru când o va vedea, să pară cu totul nepăsător, să-i arate o totală indiferenţă. În dimineaţa următoare, însă, când îi adusese micul dejun, se fâstâcise îndată ce intrase în cameră, rămânând cu ochii pironiţi în farfurie, cu coatele lipite de trup, stângaci, stânjenit, copleşit, nespus de stingher.

Antifeminist convins, dispreţuind-o în sinea sa pe Hilma) atât ca femeie, cât şi ca subordonată, faptul că-i stăpânea gândurile îl irita, îl scotea din sărite. Mai presus de toate era furios din pricina acelei timidităţi prosteşti care îl cuprindea când se afla ea pe aproape. La început îşi spusese că era un nerod dacă nu putea să-i ignoreze existenţa ca până atunci, iar mai apoi că era un nerod şi mai şi dacă nu profita de situaţia lui. Fără îndoială, nici nu-i trecea prin cap că s-ar putea îndrăgosti, însă Hilma era o fată frumuşică. Îi pusese însă gând rău.

Ăpăsând încruntat, absent, pe butonul soneriei, sé gândea la treaba aceasta, întorcând lucrurile pe toate feţele. îşi aminti că în ziua aceea se bătea untul, şi că doamna Tree pesemne că era ocupată la căşărie. Asta însemna că Hilma avea s-o înlocuiască. Se apropie de oglinda bufetului, privindu-se în ea cu o severă dezaprobare. După o clipă, ştergându-şi în răspăr bărbia aspră, murmură spre imaginea din oglindă:

— Ce mutră, Doamne! Ce mutră grozavă! Şi după o clipă adăugă: Mă întreb dacă toanta o să vină astăzi.

Intră în dormitor, apoi se uită pe furiş pe după perdeaua trasă. Fereastra dădea spre rezervorul puţului artezian. Bucătăria şi căşăria erau în apropierea acestuia. Deodată o văzu pe Hilma ieşind din camera cuptorului şi alergând spre bucătărie. Fără îndoială, se ducea să-i pregătească prânzul. Lângă puţul artezian îl întâlni pe tânărul Delaney, unul dintre argaţi, care, cu un colac mare de sârmă ghimpă în mâinile înmănuşate şi un cleşte înfipt la cingătoare, venea pe cărare de-a lungul canalului, ducându-şi calul la grajd. Fără îndoială, reparase gardul de

sârmă ghimpată lângă viaduct. Când dădu cu ochii de Hilma, îşi scoase pălăria cu boruri late şi se opriră amândoi să schimbe câteva vorbe. Hilma chiar râdea foarte amuzată de ceea ce-i spunea Delaney. Bătu prieteneşte calul pe greabăn, şi Delaney, scoţând cleştele de la cingătoare, sé făcu că o ciupeşte cu el de braţ. Fata îl prinse de încheietura mâinii şi-l împinse înapoi, râzând din nou. În închipuirea lui Annixter cei doi păreau uimitor de intimi, şi el se aprinse brusc.

Aha, ia te uită, va să zică asta era? Delaney şi Hilma se au bine! Se hârjoneau chiar acolo, în văzul lumii, sub ochii lui. Ce dezgustător! N-aveau nici pic de ruşine? Ei bine, n-au să zburde mult. Curmă el numaidecât tărăşenia asta. Aşa ceva nu se putea petrece sub ochii lui. Câtuşi de puţin! O s-o gonească de la ranch chiar în ziua aceea. Nu îngăduia el asemenea lucruri. Destul! Nici să n-o mai vadă în ochi! O să vorbească după-amiază despre treaba asta cu bătrânul Tree. Orice s-ar întâmpla, dar el ţinea la morală.

— Şi masă mea! exclamă el deodată. Mă face să aştept, să rabd de foame, ba chiar să mă îmbolnăvesc din nou, în timp ce lor le arde de hârjoneală!

Se întoarse brusc şi, făcând câţiva paşi spre butonul soneriei, apăsă din nou violent.

„Vine acuşi femeiuşcă! O întreb eu de ce a trebuit să aştept atât! Nu mai vede ea în ochi Quien Sabe! Am fost destul de îngăduitor. La naiba! N-au să-şi bată joc de mine la nesfârşit”.

Câteva clipe după aceea, în timp ce Annixter se prefăcea că citeşte ziarul comitatului la o fereastră a sufrageriei, Hilma intră să aşeze masa. Annixter. şedea cu picioarele pe pervazul ferestrei, pufăind dintr-o ţigară de foi, dar îndată ce Hilma intră în odaie, lăsă fără voie picioarele jos şi strivi de marginea ferestrei vârful ţigării aprinse, privind-o când şi când pe furiş pe deasupra ziarului.

Deşi Hilma nu avea» decât 19 ani, era voinică,

dezvoltată, ca o femeie în floarea vârstei. Formele durdulii, rotunde ale şoldurilor şi umerilor vădeau o împlinire generoasă, o precoce maturitate a unei vieţi animale sănătoase, robuste, trăite sub soarele cald, sudic al unei ţări subtropicale. Avea, ceea ce se vedea dintr-o privire, un organism energic, viguros şi un temperament echilibrat. Grumazul plinuţ îi împreună umerii prin curbe frumos rotunjite, iar sub bărbie şi sub urechi pielea-i era albă şi fină ca satinul de borangic, uşor umbrită la ceafă şi la rădăcina părului, unde căpăta o nuanţă oacheşă, delicată. Gâtul se rotunjea pentru a-i întâlni bărbia şi obrajii, cu pielea întinsă, palä, ca de chihlimbar, în părţile umbrite, dar colorându se imperceptibil până la îmbujorarea gingaşă, caldă a obrajilor. Tonul acesta tindea spre albăstriu acolo unde pielea era mai subţire, deasupra vinelor fine. Ochii, căprui, luminoşi, erau atât de larg deschişi, încât la cea mai uşoară tresărire se vedea tot irisul. Pleoapele – puţin mai închise decât nuanţa feţei – erau mărginite cu gene aproape negre. Deşi nu prea lungi, genele erau însă groase, încadrând ochii cu o linie subţire, drăgălaşă. Gura îi era măricică, buzele strânse, dar nimic nu părea mai graţios, mai fermecător decât conturul acestor buze pllnuţe şi bărbia rotundă, albă, modulându-se delicios înapoi, spre gât, spre deplinătatea graţioasă, feminină a pieptului. Cea mai uşoară mişcare a capului şi umerilor stârnea o gingaşă unduire prin toată acea drăgălăşenie de contururi dulci şi suprafeţe delicate, umbrele fine de chihlimbar întunecându-se, pălind sau pierzându-se imperceptibil în trandafiriul suav al obrajilor sau în umbra, cald colorată, a părului des, castaniu.

Părul ei gros, lucios, moale, bogat, plăcut mirositor, învoit deasupra frunţii şi sfârcurilor trandafirii ale urechilor, revărsat în jos spre ceafă, părea să aibă viaţă proprie, ca părul Meduzei. În adâncimea cârlionţilor şi cosiţelor era de un castaniu-întunecat, ca antracitul, dar în lumina soarelui licărea ca aurul lustruit.

Mişcările ei, ca ale multor fete voinice, nu erau repezi, dar o oarecare hotărâre nedefinită a gesturilor, o uşoară graţie, o anume cumpănire în atitudini îi dădeau un farmec cu totul deosebit.

Aspectul cel mai încântător al Hilmei consta însă din simplitatea ei – o simplitate vădită nu numai în trăsăturile regulate ale feţei, cu modularea lor statuară, cu fruntea şi obrajii mari, cu cosiţele netede, fine, dar şi în întreaga ei făptură, din cap până-n picioare, precum şi în mlădierea unică, bine conturată a bustului. Aproape fără să-şi dea seama, se îmbrăca în deplină armonie cu această notă de simplitate. Acum purta o fustă de stambă simplă, de un albastru-închis, şi o bluză albă scrobită.

Totuşi, în pofida acestei simplităţi grave, riguroase, se vădeau la ea uşoarele amănunte ale gingăşiei feminine, care încântau fără cuvinte. Nici chiar Annixter nu se putuse împiedica să observe că picioarele îi erau delicate, subţiri, că micile catarame de oţel ale pantofilor sclipeau, că vârfurile degetelor şi unghiile erau de un roz-diafan.

Se surprinse mirându-se cum de era cu putinţă ca o fată de categoria Hilmei să rămână atât de drăgălaşă, atât de feminină, să fie atât de îngrijită, atât de curată, dar se pândi că munca ei era îndeosebi la căşărie, şi ca atare destul de uşoară. Şedea la *ranch* mai mult spre a fi împreună cu părinţii decât din nevoia de a avea o slujbă. îşi dădea seama că în acea ţară nouă din Ves un (je oamenii îşi puteau agonisi lesne cele trebuincioase trăind o viaţă sănătoasă în aer liber, fineţea putea fi găsită uşor la tinerele femei, nu fineţea rezultată din educaţie sau cultură, ci aceea firească, instinctivă, încă neîntinată, r. ea spriță de sordida, înverşunata luptă pentru existenţă din regiunile suprapopulate. Era fineţea originară, firească, hărăzită existenţei elementare, strâns legată de natură, de viaţă, de pământul damic.

Hilma întinse faţa de masă, dându-şi braţele larg în lături, şi pânza aibă îi aruncă o licărire sub bărbie.

Annixter se fOi slínjenit.

A, dumneata eşti, domr. işoară Hilma? rosti el, ca să spuny ceva. Bună dimineaţa. Ce mai faci?

Buă dimineaţa, sir, răspunse ea, ridicându-şi privirea şi rămânând o clipă cu braţele întinse. Sper că vă simţiţi rai bine.

Vocea Ü era profundă, catifelată, părea să izvorască mai mult din piept decât din gât.

Mulţumesc, mi-e mai bine, murmură Annixter. Apoi întrebă deodată: Unde e câinele?

Un hjtrân setter irlandez dădea uneori târcoale ranch-ul Uij dormind sub vreun pat şi mâncând atunci când se găsea cineva să-i dea un blid cu resturi.

Pe Anjxter nu-l interesa câinele în mod deosebit. Săptămâni ţig. a rândul uita de el. Nu era al lui. În ziua ace&a însă părea că nu vrea să renunţe la acest subiect, pără niciun motiv plauzibil pentru sine însuşi, revgnea mereu la el. O întrebă pe Hilma fel şi fel de amănunte: Al cui era? câţi ani credea că are? O fi boljjay? Unde dispăruse? S-o fi târât undeva să moară? yorbi numai despre acest lucru tot timpul mesei. Plrea că nu mai ştia să spună altceva. Când, în cele din urmă, Hilma plecă, după ce strânsese masa, el ieşi pe verandă şi o strigă:

Aseuită, domnişoară Hilma.

— Poftiţi, sir.

— Dacă se întoarce câinele, te rog să-mi spui.

— Bine, sir.

Annixter se întoarse în sufragerie şi se aşeză din nou pe scaunul de pe care tocmai se ridicase.

— Să-l ia toţi dracii de câine! scrâşni furios, fără a-şi da seama nici el pentru ce.

În sfârşit, când gândurile îi zburară de la Hilma Tree, se trezi cu ochii la termometrul ce atârna pe peretele din faţa lui. îşi aduse aminte că hotărâse de mult să cumpere un barometru de precizie, un instrument pe care să se poată bizui. Gândul acesta îi aminti de starea timpului şi

de ploaia ce se vestea. îl aşteptau multe treburi. Trebuia să pregătească sămânţa, să verifice plugurile şi semănătoarele. Nu ieşise din casă de două zile. Gata, să se scoale şi să treacă la acţiune! Hotărî ca după-amiază să dea o raită peste tot şi să cineze mai târziu. Nu se va duce la Los Muertos. Hotărâse să nu dea urmare invitaţiei lui Magnus Derrick. Totuşi, n-ar fi fost rău să se repeadă până acolo, să vadă despre ce era vorba.

„Dacă mă duc, îşi spuse în sine, plec călare pe Şarg”.

Şargul era un ponei sălbatic, pe jumătate îmblânzit, care se zvârcolea ca un diavol sub şa până ce îl potoleau dârlogii şi pintenii. Annixter îşi aminti că locuinţa familiei Tree, de lângă căşărie, dădea spre grajduri. De acolo ar fi fost posibil ca Hilma să-l vadă când încalecă, s-o impresioneze cu bărbăţia lui.

— Hm, mormăi el, aş vrea să văd dacă nătărăul de Delaney poate struni sălbăticiunea asta!

În timp ce cobora scările verandei, observă cu mirare că se lăsase o pâclă sură. Lumina soarelui se înceţoşase. Se simţea o adiere răcoroasă. Girueta anemometrului de pe grajd – un frumos cal auriu, în goană, cu coama şi coada fluturând în vânt – se întorsese, vestind vânt de la sud-vest. Fără îndoială, ploaia aşteptată se apropia.

Annixter străbătu curtea spre grajduri gândindu-se să vină călare la fereastra Hilmei şi să-i spună că nu va cina acasă. Consfătuirea de la ranch-ul Los Muertos putea fi o explicaţie plauzibilă. Hotărî pe loc să se ducă la Derrick.

În timp ce trecea prin dreptul casei în care locuia Hilma, o zări bucuros – păşea de colo-colo prin odaia din faţă. Dacă va încăleca în faţa grajdului, nu se putea să nu-l vadă. Găsi rândaşul în spatele grajdului ungând osiile docarului şi-i porunci să pună şaua pe Şarg.

— A, mi se pare că nu-i aici, domnule, răspunse rândaşul după ce se uită în grajd. Nu, acum îmi amintesc. L-a luat Delaney îndată după prânz. Calul lui şchiopăta şi

voia să se ducă la viaduct ca să dreagă gardul. Se întoarce curând.

— Ce, Delaney poate să-l încalece?

— Da, domnule. A făcut el tărăboi, dar până la urmă i-a venit de hac. Ehei, în treaba asta nu-l întrece nici dracu' pe Delaney!

— Ia te uită, poate să-l strunească! se miră Annixter. O clipă tăcu, apoi zise:

— Bine, nu-i nimic, Billy, pune şaua pe oricare dintre cai. Plec la Los Muertos.

— Vedeţi că vine ploaia, *mister* Annixter, observă Billy. Cred că se porneşte înainte de a se înnopta.

— O să-mi iau impermeabilul, răspunse Annixter. Când eşti gata, adu-mi calul la scară.

Nespus de plictisit, fără să arunce vreo privire spre căşărie sau spre locuinţa familiei Tree, Annixter se întoarse spre casă ca să-şi ia impermeabilul. Când urcă în verandă, auzi telefonul sunând. îl chema Presley de la Los Muertos. Auzise de la Harran că Annixter urma să vină probabil şi el în seara aceea la cină. În caz că va veni, îl întreba dacă n-ar fi atât de bun să-i aducă bicicleta, pe care o lăsase la *ranch-ul* Quien Sabe în ajun şi uitase să se întoarcă s-o ia.

— Nu ştiu, răspunse Annixter, ursuz, voiam să vin călare.

— Nu-i nimic, răspunse Presley fără supărare. Eu sunt de vină că am uitat-o acolo. Nu-ţi face griji. Vin eu în una din zilele astea şi o iau.

Annixter agăţă receptorul la loc cu o mişcare bruscă, apoi ieşi din cameră cu paşi grei, trântind uşa. îşi găsi impermeabilul pe coridor şi-l îmbrăcă cu mişcări violente, dând din umeri, făcându-l să-i pârâie cusăturile. Totul părea să conspire împotriva lui. Atât mai lipsise, ca aiuritul acela de poet, zănatecul acela de Presley, să-şi uite bicicleta. N-avea decât să vină să şi-b ia. El, Annixter, se va duce călare, şi basta! Ieşind pe verandă, zări bicicleta

rezemată de gard, unde o lăsase Presley. Dacă rămânea acolo, avea s-o ude ploaia. Annixter înjură printre dinţi. Proasta dispoziţie îi creştea cu fiece clipă. Totuşi, în ciuda acestei proaste dispoziţii, se întoarse la grajd, împingând bicicleta înaintea lui, şi, răzgândindu-se, îi porunci rândaşului să pregătească docarul. Apoi aşeză el însuşi bicicleta în docar, acoperind-o cu câţiva saci goi şi cu prelata care servea drept coviltir.

În timp ce făcea acest lucru, rândaşul, care tocmai băga calul între hulube, se opri, scoase o exclamaţie, ridică o mână şi trase cu urechea.

De pe acoperişul grajdului care n-avea pod, de pe stratul gros, catifelat de praf, din bătătură, din frunzişul pomilor şi al plantelor, de pretutindeni se auzea un susur monoton, ce părea să răsune în tuspatru zările deodată, un freamăt prelung, surd, ferm, stăruitor, uniform.

— Iată c-a sosit şi ploaia, vesti rândaşul, cea dintâi din toamna asta.

— Şi tocmai acum trebuie să plec, spuse Annixter clocotind. Te pomeneşti că porcii aceia au să înceteze lucrul la grajdul cel mare.

Când docarul fu în sfârşit gata, îşi puse din nou impermeabilul, pe care şi-l scosese între timp, se urcă pe capră şi, fără a mai aştepta ca rândaşul să ridice coşul, porni pe ploaie, cu o nouă ţigară aprinsă între dinţi. În timp ce trecea prin dreptul căşăriei, o zări pe Hilma în prag, cu mâna întinsă în ploaie, cu faţa ridicată spre cerul sur, bucuroasă, plecându-şi urechea la susurul ploii, cea dintâi din toamna aceea. Era atât de concentrată, încât nu-l observă nici pe Annixter, nici salutul lui stângaci, din cap.

„S-a făcut dinadins că nu mă vede, îşi zise Annixter, muşcând cu înverşunare din ţigară. îşi bate joc de mine! Hm! Bine! O pun eu la punct! Ó să-şi ia tălpăşiţa de la *ranch* chiar mâine".

Hotărâse să-şi amâne inspecţia pentru ziua următoare. Ca să ajungă la Derrick, trebuia s-o ia pe un

drum care făcea un mare ocol pe la Guadalajara. Ploaia avea să transforme praful adânc de pe drum într-o clisă groasă. Abia peste vreo trei ore va ajunge la casa ranch-ului Los Muertos. Se gândea la Delaney şi la poneiul Şarg scrâşnind din dinţi. Şi toată tevatura aceea – ptiu! din pricina unei muieruşti neruşinate. Nimerit prilej ca să-şi irosească timpul. Ehei, dar acum s-a terminat. Hotărârea era luată. O s-o alunge de acolo, şi bună pace!

Ploaia se înteţea. Nu se simţea nicio adiere. Vălul gros de umezeală cobora din văzduh estompând contururile îndepărtate, răspândind pâcla sură până în zare, tot mai deasă, iar susurul prelung al ploii devenea tot mai intens, tot mai profund. La poarta ce dădea în drumul care ducea spre Guadalajara peste câmpul de hamei al lui Dyke, Annixter se văzu silit să coboare şi să ridice coşul docarului. Tot căznindu-se să-l tragă în sus, îşi prinse degetele în articulaţia cotului de fier care susţinea coşul, zdrelindu-se destul de rău. Era ultima şi cea mai mare din lungul şir de supărări al acelei zile. În clipa aceea o ura pe Hilma Tree atât de crâncen, încât dinţii lui încleştaţi aproape că retezară ţigara.

În timp ce trăgea şi smucea de coşul docarului, de pe borurile late ale pălăriei apa începu să-i picure pe nas, iar calul, care nu putea să suporte şfichiuiala ploii, se mişca încolo şi încoace exasperat.

— Prrr! îl struni Annixter furios. Perr!

Pe neaşteptate, la o cotitură a drumului, se ivi călare pe Şarg, mergând în trap domol, Delaney. Annixter, care tocmai se urcase din nou în docar, se trezi faţă în faţă cu el.

— Bună ziua, *mister* Annixter, îl salută acesta, oprind Şargul. Straşnică ploaie, nu?

Aprins la faţă, Annixter se lăsă pe capra docarului, exclamând:

— A, dumneata erai? Dumneata?

— Am fost, răspunse Delaney arătând din cap spre

linia ferată, să dreg gardul lângă pod şi m-am gândit s-o iau de-a lungul gardului spre Guadalajara, să văd dacă nu mai sunt şi alte spărturi. Acum cred că totul este în regulă.

— Aha, crezi că totul este în regulă… şuieră Annixter printre dinţi.

— Da, răspunse Delaney, descumpănit de tonul agresiv al lui Annixter. Adineauri am dres gardul lângă pod.

— Ei bine, de ce nu l-ai dres acum o săptămână?! strigă Annixter furios. Te-am căutat toată dimineaţa. Cine ţi-a dat voie să iei Şargul? Oile şi-au făcut aseară loc printre sârme, şi nesuferitul de Behrman

a tăbărât pe mine azi-dimineaţă, vrea să-mi facă mizerii! Deodată răcni: Spune, de ce-ţi dau să mănânci? De ce te plătesc? Crezi că numai aşa, ca să-ţi îngraşi hoitul? Ai?

— Staţi, *mister* Annixter… începu Delaney.

— Să taci! strigă Annixter, aprinzându-se la auzul propriului său glas. Să taci, nici măcar să nu-ţi ceri iertare. Ţi-am spus de cincizeci de ori să controlezi gardul.

— Cum asta, domnule?! răspunse Delaney, începând să fiarbă de indignare. Oile au slăbit sârmele aseară.

— Ţi-am spus să taci! răcni Annixter.

— Staţi, ascultaţi-mă…

— Să pleci de la *ranch*. Să pleci. Auzi, ia calul fără să-mi ceară voie! Să nu-ţi mai calce piciorul pe-aici! Am fost destul de îngăduitor, Dumnezeu ştie! N-o să mă las mereu dus de nas. Pleacă! Călătorie sprâncenată! Du-te la administrator şi spune-i că am poruncit să-ţi plătească ce ai de luat, apoi şterge-o. Şi ascultă bine ce-ţi spun, urmă el întinzând înainte, ameninţător, falca de jos, ascultă: dacă te prind că mai dai târcoale casei ranc/i-ului, dacă te mai văd vreodată la Quien Sabe, am să-ţi arăt drumul, drăguţule, cu vârful cizmei. Şi acum dă-te la o parte, lasă-mă să trec.

Amuţit de mânie, Delaney înfipse pintenii în coastele

poneiului, şi dintr-un salt fu dincolo de docar. Annixter puse mâna pe hăţuri şi porni mai departe bombănind pe sub nas şi uitându-se din când în când înapoi la Şargul care zbura spre casa ranch-ului într-o volbură de stropi. Delaney îl îndemna cu capul aplecat înainte, ferindu-se de ploaie.

— Hm, mormăi Annixter cu o satisfacţie înverşunată, dar în sfârşit şi cu oarecare umor, te-nvăţ eu minte, drăguţule!

După o bucată de drum, Annixter coborî iar din docar pentru a deschide altă poartă care dădea nu departe de Guadalajara în Upper Road, drumul ce lega acest oraş de Bonneville, mergând paralel cu linia ferată. De cealaltă parte a terasamentului se întindea până în zare pământul golaş, cafeniu al ranch-ului Los Muertos, care se schimba acum, sub mângâierea strălucitoare a ploii, într-o plămadă fragedă, moale. Bulgării grei, răscopţi de soare, se sfărâmau, crăpăturile pământului sorbeau, sorbeau apa cu un susur pripit. Priveliştea era însă mohorâtă. Zarea îndepărtată se boltea neguroasă, mânjită de şuvoaiele ploii. Peisajul monoton, nesfârşit se întindea neted, searbăd, melancolic sub cerul jos, întunecat, fără nicio podoabă, fără nicio variaţie. Sârmele de telegraf zumzăiau stins sub şfichiuirile stăruitoare ale stropilor. Stâlpii se înălţau negri, lucioşi, umflaţi de ploaie, în timp ce micii izolatori de sticlă şi barele care-i susţineau oglindeau adumbrirea tristă a amurgului.

Annixter voi să pornească mai departe, dar în clipa aceea dinspre Guadalajara se apropie un tren de marfă mergând spre miazănoapte, către Bonneville, Fresno şi San Francisco. Garnitura, lungă, trecea încet, tacticos, locomotiva pufăia ritmic, vagoanele-platformă ţăcăneau sacadat la încheieturile şinelor. Pe două sau trei din platformele de la coadă Annixter văzu limpede plugurile lui Magnus Derrick, lacul lor roşu şi verde punând o notă aparte, sclipitoare, pe tot acel fond cenuşiu şi cafeniu.

Annixter privi toată garnitura, întreg trenul acela care ducea plugurile lui Magnus Derrick departe de ranch-ul lui tocmai atunci când dăduse cea dintâi ploaie, când era nevoie mai mult ca oricând de ele. Le privea tăcut, gânditor. Chiar şi după ce trecură, rămase pe loc îndelung, se uită după ele cum se pierdeau încet în depărtare, ascultând huruitul care scădea tot mai mult, până ce ajunse un zumzet slab. Deodată locomotiva şuieră la intrarea pe viaduct.

Trenul acela în mişcare nu mai stârnea groaza, impresia de nimicire care-l cutremurase pe Presley seara trecută. Acum lunecase cu un huruit înfundat, lugubru, ca un cortegiu funebru, ca un şir de chesoane de artilerie pline de morţi, fumul locomotivei ascunzându-l într-un văl macabru, lăsând în urmă o senzaţie de melancolie, mişcându-se jalnic, nesfârşit de jalnic, sub cerul plumburiu, sub stropii suri de ploaie care cădeau mereu, susurând înfundat, stăruitor, un susur vast, monoton, ce părea să răsune în tuspatru zările.

CAPITOLUL 3

Când Annixter sosi către seară îi cava ránefi-ului Los Muertos, găsi micul grup de invitaţi adunat în sufragerie. Magnus Derrick, în redingota de rigoare, pe care şi-o pusese anume pentru acea ocazie, stătea cu spatele la cămin. Harran şedea aproape de el cu un picior aruncat peste braţul scaunului. Presley, cu pantaloni de catifea reiată şi cizme înalte cu şireturi, se tolănea pe sofa, pufăind într-una din pipă. Broderson şedea la un colţ al mesei, cu braţele încrucişate, iar Genslinger, directorul şi proprietarul principalei gazete locale, *Bonneville Mercury*, cu mănuşile de călărie şi pălăria sub braţ, şedea în faţa lui Derrick, care ţinea în mână un pahar cu *whisky* golit pe jumătate.

În clipa în care intră, Annixter îl auzi pe Genslinger:

— Mâine apare în *Mercury* un editorial care are să vă intereseze, dragii mei. Se vorbeşte că la iarnă terenurjje

ranch-urilor dumneavoastră vor fi reevaluate. Cred c-o să-l cumpăraţi cu toţii.

Aceste cuvinte atraseră îndată atenţia tuturor celor de faţă. Annixter rupse tăcerea ce urmă:

— Ei, era şi timpul să-şi reevalueze pământurile. Problema pe care o amintise Genslinger era de o importanţă vitală pentru fermierii din preajma oraşelor Bonneville şi Guadalajara. Magnus Derrick, Broderson, Annixter sau Osterman nu erau de fapt proprietari ai raâich-urilor pe care le exploatau. Cea mai mare parte a acestor grânare aparţineau companiei „Pacific & Southwestern Railroad”. Explicaţia situaţiei trebuia căutată în trecutul apropiat al companiei, când, ca primă pentru construcţia căii ferate, guvernul federal îi donase o serie de terenuri situate de ambele părţi ale traseului ce avea să-l urmeze linia ferată pe o adâncime de douăzeci mile. Indiscutabil că aceste parcele aparţineau companiei „Pacific & Southwestern Railroad”. Terenurile netede care rămăseseră în proprietatea statului puteau fi şi fuseseră cumpărate de *ranchers*, dar parcelele Căii Ferate „sau cum, erau denumite, „parcelele alternate”, urmau a fi cumpărate direct de la Calea Ferată.

Lucrul acesta nu-i împiedicase pe *ranchers* să se stabilească pe acele terenuri din Valea San Joaquinului. Cu mult înainte, Calea Ferată declarase disponibile aceste terenuri, şi prin circulare şi comunicate răspândite în tot statul, îi invitase în mod expres să se stabilească acolo. Pe atunci, cei de la Calea Ferată încă nu se aflau în posesia documentelor legale prin care aceasta era pusă în posesia parcelelor, dar îndată ce obţinuseră documentele, hotărâseră să împartă pământul pe categorii şi să-l ofere spre vânzare, primilor ocupanţi acordându-le dreptul de preemţiune. Preţul acestor terenuri urma să fie stabilit după acela fixat de guvern pentru propriile sale suprafeţe de pământ învecinate – aproximativ doi dolari şi jumătate acrul.

Terenurile fuseseră între timp cultivate şi ameliorate de fermieri, ceea ce, fără îndoială, le sporea valoarea. Era o ocazie favorabilă pentru a face bani buni. Când parcelele Căii Ferate de lângă Bonneville fuseseră date în exploatare, amatorii începuseră să se îmbulzească, Broderson şi Annixter, Derrick şi Osterman as prezentaseră cereri cei dintâi, asigurându-şi astfel cele mai bune loturi. Îndată însă ce terenurile începuseră să fie exploatate, compania nu se mai grăbi nici să fixeze preţurile parcelelor încorporate în diferite rauch-uri, nici să le scoată în vânzare. Problema fusese tărăgănată an după an şi dată uitării luni de-a rândul, fiind amintită doar în împrejurări ca aceasta, când se răspândise zvonul că direcţia generală a Căii Ferate ar fi fost pe punctul de a lua măsuri concrete.

— Îndată ce Calea Ferată va dori să stea de vorbă cu mine în ceea ce priveşte vânzarea ranch-ului Quien Sabe, zise Annixter, îi stau la dispoziţie. Valoarea pământului a crescut mai bine de patru ori. Pun rămăşag că l-aş putea vinde mâine cu cincisprezece dolari acrul, şi dacă am să-l cumpăr de la Calea Ferată cu doi şi jumătate, am făcut o afacere straşnică.

— Doi şi jumătate! sări Genslinger. îţi închipui c-au să-ţi dea pământul la acest preţ? Cum îţi poate trece prin minte una ca asta?

— Aşa scrie în circularele şi în broşurile pe care le-a difuzat Calea Ferată când a oferit spre exploatare aceste terenuri, răspunse Harran. Sunt obligaţi să le respecte. Nici chiar „P. & S. W”. nu poate să-şi calce cuvântul. Dumneata ai venit de curând prin părţile acestea, domnule Genslinger. Nu cunoşti condiţiile în care am luat noi terenurile.

— Dar investiţiile noastre? exclamă Annixter. Până azi, Magnus Derrick şi cu mine am pus la bătaie cinci mii de dolari ca să săpăm canalul de irigare. Cred că n-am adus ameliorări pământului ca să-l valorificăm pentru

proprietarii Căii Ferate. La urma urmei, n-are-a face ce investiţii am făcut sau cu cât a crescut între timp valoarea pământului, Calea Ferată trebuie să respecte clauzele contractuale pe care le-au oferit – doi dolari şi jumătate acrul. În împrejurarea aceasta, „P. & S. W”. *uită* anumite lucruri.

Genslinger se încruntă nedumerit.

— Sunt nou aici, aşa cum spune *mister* Harran, dar mi se pare că în treaba asta ceva nu e în regulă. Construcţia căii ferate a contribuit la creşterea valorii terenurilor cel puţin în aceeaşi măsură ca investiţiile dumneavoastră. De ce să încasaţi numai dumneavoastră acest plus de valoare, şi Calea Ferată să nu ia nimic? Soluţia cea mai justă ar fi să împărţiţi câştigul pe din două.

— Nici să nu aud! declară Annixter. Au convenit să primească doi dolari şi jumătate, să se ţină de cuvânt.

— Ei bine, murmură Genslinger, din câte ştiu, nu cred că au câtuşi de puţin intenţia să accepte doi dolari şi jumătate. În aceste vremuri grele, reprezentanţii Căii Ferate vor să scoată cel mai bun preţ posibil.

— Pentru Calea Ferată vremurile nu sunt niciodată grele, observă bătrânul Broderson.

Broderson era cel mai vârstnic dintre oaspeţi, având aproape 65 de ani. Cu barba albă, cu capul înclinat grav spre pământ, avea o înfăţişare venerabilă.

Om cu vederi înguste, îşi căuta chinuitor cuvintele, de teamă ca nu cumva să supere pe cineva, gândea încet, şi când se angaja într-o conversaţie, o lungea la nesfârşit. Abia îşi exprimase remarca despre vremurile grele, şi îndată se socoti dator să explice:

— Vremuri grele! repetă el cu o notă de tulburare, de stânjenire în glas. Ei, poate că şi Calea Ferată *întâmpină greutăţi*, desigur, n-am vrut să spun că nu! Toată lumea întâmpină greutăţi! Cred că eu sunt un om drept şi cinstit faţă de oricine. Socot însă că noi am transportat totdeauna cerealele pe liniile lor, şi că pentru asta le-am plătit, şi în

anii buni, şi în cei răi, căci „P. & S.W”. e singura companie de cale ferată de pe teritoriul statului nostru. Asta-i! Când spun singura companie, ei, zic şi eu aşa, fireşte, nu-i *singura*, mai sunt şi altele. Mai sunt „D.P. & M”. \ şi „San Francisco & North Pacific”, care duce la Ukiah2. Am un cumnat în Ukiah. Pământ arabil nu prea e pe-acolo, deşi se *cultivă ceva* grâu, aşa cred. Se pare însă că e prea la miazănoapte. Ei, adevărul e că n-au prea mult pământ. Să fie vreo şaizeci de mii de acri în tot ţinutul, dacă pui la socoteală şi parcelele pe care se cul

1 Iniţialele companiei de cale ferată „Denver, Pueblo & Mojave*.

1 Orăşel în nord-vestul statului California.

e otivă orz şi ovăz. Ei, ce să zic, poate să fie mai curând patruzeci de mii, nu ştiu nici eu prea bine. Sunt atâţia ani de când n-am mai fost pe acolo. Eu…

Ajuns la capătul răbdării, Annixter se întoarse spre Genslinger, întrerupându-l scurt pe bătrân:

— Fleacuri! Fapt e că au să ne dea pământul la doi dolari şi jumătate! strigă el. Avem acte.

— Atunci, vedeţi ce scriu actele, domnule Annixter, replică Genslinger semnificativ, vedeţi ce scriii! încredinţaţi-vă dacă punctul dumneavoastră de vedere este justificat.

Îndată după aceasta, Genslinger plecă. Servitorul chinez al lui Derrick intră să pună masa.

— Ce credeţi c-a vrut să spună? întrebă Broderson după ce Genslinger ieşi.

— De pământ? întrebă Annixter. Habar n-am! Fleacuri! Există sau nu clauzele lor scrise negru pe alb în circulare? Aşa s-au obligat.

— Ei, s-au obligat! murmură Broderson. Calea Ferată n-a prea ţinut cont niciodată de asemenea lucruri.

— Unde e Osterman? întrebă Annixter, schimbând brusc subiectul, ca şi când n-ar fi fost demn de discuţie. Zăpăcitul ăla de Osterman nu vine încoace astă-seară?

— I-ai telefonat, nu, Presley? întrebă Magnus. Presley o luase pe genunchi pe Princess Nathalie şi îi mângâia părul lung, mătăsos. În culmea fericirii, pisica închisese ochii, în locul cărora se zăreau doar două liniuţe subţirele, zgrepţănând uşor catifeaua pantalonilor lui Presley când cu ghearele unei lăbuţe, când cu ale celeilalte.

— Da, sir, răspunse Presley. A spus că vine. În aceeaşi clipă Osterman deschise uşa.

Era încă tânăr, dar neobişnuit de predispus spre pleşuvie. Urechile-i roşii şi mari ieşeau în unghi drept de fiecare parte a capului, iar sub nas gura i se contura ca o crăpătură întinsă, orizontală. Umerii obrajilor, stacojii, erau uşor proeminenţi; faţa ca a unui actor de comedie, a unui cântăreţ, a unui om care nu rămâne niciodată dator cu răspunsul, predispus tot timpul să stârnească râsul. Administrarea ranch-ului nu prea II interesa, lăsând exploatarea pământului pe seama administratorilor şi supraveghetorilor, el însuşi locuind la Bonneville. Era un filfizon fercheş, totdeauna pozând, străduindu-se să facă impresie, să atragă atenţia asupra lui. Poseda o oarecare energie, dar şi-o irosea îndeletnicindu-se cu lucruri neînsemnate, alergând necontenit după altceva, incapabil să stăruie multă vreme într-o anumită direcţie. La un moment dat îi intrase în cap să facă scrimă, apoi să înveţe prestidigitaţia, sau să tragă cu arcul. Mai bine de o lună exersase cu pasiune la două banjouri, concomitent, apoi, abandonând această îndeletnicire, se preocupase pe neaşteptate de gravura în piele, făcând tot felul de poşete, cordoane şi benzi de pălării, pe care le dăruia tinerelor doamne cunoscute. Căuta să nu-şi facă niciodată duşmani. Era mai curând iubit decât respectat. Cunoscuţii îi ziceau „zăpăcitul acela de Osterman”, sau „prostănacul de Osterman”, şi-l invitau la cină. Făcea parte dintre acei oameni care, aşa-zis, nu puteau fi ignoraţi. îşi dădea importanţă, dacă nu prin altceva, măcar prin felul lui gălăgios de a fi. Dacă avea o trăsătură statornică, apoi

aceasta era dorinţa de a uimi, şi într-o anume direcţie în care excela, izbutea să pună în circulaţie cele mai năstruşnice poante, în care personajul principal era el însuşi. Volubil şi îndemânatic, îl găseai pretutindeni, fiind un neobosit colportor de anecdote picante.

Înglodat în datorii, ducea povara acestora cu cea mai desăvârşită nepăsare. Cu un an mai înainte, S. Behrman îi luase în gaj mai bine de o treime din recoltă şi îi storsese dobânzi cămătăreşti.

Cu toate acestea, Osterman şi S. Behrman erau mereu văzuţi braţ la braţ pe Strada Mare din Bonneville. Osterman obişnuia să-l bată pe S. Behrman pe spatele lui puhav, spunându-i: „La urma urmei, burduhănosule, eşti un băiat bun, nu?”

În timp ce Osterman intra pe uşa care dădea spre verandă, după ce îşi atârnase impermeabilul şi pălăria, de pe care picura apa, în cuierul de afară, *missis* Derrick apăru pe uşa sufrageriei, din coridorul cu plafon de sticlă. Ósterman o salută curtenitor, cu efuziune.

— N-am să rămân cu dumneavoastră, spuse ea, zâmbind afabil, cu ochii ei căprui, frumoşi, larg deschişi, care aruncau priviri cercetătoare, candide celor de faţă. Am venit să văd numai dacă doriţi ceva şi să vă întreb ce mai faceţi.

Se apropie apoi d3 bătrânul Broderson, întrebându-l cum se mai simţea soţia lui, care fusese bolnavă în ultima săptămână. În timpul acesta, Osterman păşea de colo-colo, strângând mâinile în stânga şi în dreapta, turuind fără încetare.

— *Hello*, băieţi, *hello*, fetelor! *Helio*, *Governor*! Parcă ar fi marea adunare a clanurilor astă-seară! Uite-l şi pe Annixter! *Hello*, Buck[24]. Habar n-aveţi! Straşnic îi trage,

---

24 In S.U.A., cuvîntul englezesc buck, care înseamnă berbec, este folosit - ca în cazul de faţă - drept poreclă batjocoritoare pen* tru bărbaţii negri.

- Budincă garnisită cu stafide* coacăze ele., care In ţările an- glo-

afară, în noaptea asta!

Annixter se înroşi brusc, retrăgându-se stânjenit spre un colţ al încăperii, unde se opri stângaci lângă vitrina cu păsări împăiate. Cât timp *missis* Derrick rămase în sufragerie, el stătu în picioare, neclintit, cu coatele lipite de trup. Nespus de jignit, Annixter îl ocăra în gând pe Osterman, care îi spusese Buck înaintea soţiei lui Magnus. „Prostănacul ăsta de Osterman. N-are niciun pic de ruşine, neghiobul! N-a învăţat încă să se poarte când e de faţă o femeie! Să mi se adreseze astfel de faţă fiind 'nissis Derrick! Ptiu! Un grăjdar, un om tocmit cu ziua ar şti să vorbească mai frumos!"

În timpul cinei Annixter stătu mohorât, îmbufnat, fără a lua nimic în gură, hotărât să-l repeadă pe Osterman dacă îi va mai spune Buck.

Ca desert, bătrânul chinez le servi un *plum* pudding2, pe care Annixter – amintindu-şi de alte mese la Derrick – îl aşteptase nerăbdător tot timpul cinei. Fără îndoială că budinca avea să-i redea buna dispoziţie, căci spera ca stomacul lui era suficient restabilit ca să poată rezista.

Din nefericire, budinca fu servită cu un sirop pe care nu putea să-l sufere – o mixtură incoloră, groasă ca terciul, făcută din apă şi zahăr. Până să deschidă gura, chinezul şi stropise cu sirop porţia lui de budincă.

— Vai! exclamă Annixter. îmi face rău. Nu-mi place pelteaua asta. Ia-o de-aici! Dacă nu te superi, aş vrea budinca simplă.

— Îţi prieşte la stomac, Buck, observă tânărul Osterman. Face budinca să alunece pe gât, nu vezi? Peltea! Vezi cum îi zice?!

— Ascultă, te rog să nu-mi mai spui aşa. N-are niciun haz! Ş-apoi siropul nu-mi face bine la stomac. La urma urmei, îmi dau seama mai bine decât tine. Ce ştii *tu* despre stomacul meu? Numai când văd pelteaua asta, şi-mi vine greaţă.

---

saxone se serveşte de Crăciun.

Curând după aceea chinezul făcu rânduială pe masă, după care aduse cafea şi ţigări. Sticla cu *whisky* şi sifonul apărură din nou. Oaspeţii se lăsară pe spetezele scaunelor, aprinzându-şi ţigările de foi, vorbind despre ploile care se anunţau şi de perspectivele unei urcări a preţului la grâu. Broderson chibzuia când anume să facă vizita de mult proiectată la Ukiah, iar Osterman făcea scamatorii cu cocoloaşe de pâme. Princess Nathalie se foia neliniştită. Annixter se aşezase în fotoliul în care ea obişnuia să doarmă în fiece noapte. Nu putea să se culce, şi de aceea nu-şi mai lua de la el ochii gălbui, sclipitori, limpezi ca două mărgele de chihlimbar, pândindu-i fiece mişcare.

În sfârşit, Magnus, care se afla în capul mesei, se aşeză mai bine pe scaun, luând o poziţie profesorală.

— Ei bine, domnilor, începu el, procesul împotriva Căii Ferate, cu privire la tariful de transport al cerealelor, l-am pierdut. Ulsteen a pronunţat o hotărâre în favoarea Căii Ferate, şi acum se aude că tariful va fi majorat.

După ce Magnus sfârşi, urmară câteva clipe de tăcere, toţi cei de faţă rămânând pe gânduri. Apoi Harran vorbi:

— Toate sforile le-a tras S. Behrman. A mirosit că e un os de ros, ei, şi cine altul să-şi bage coada decât S. Behrman? Cine se află însă în spatele lui? Shelgrim!

Shelgrim! Numele acesta răsunase abrupt, grav, sumbru, plin de tâlc, tăios, stârnind numeroase asociaţii de idei. Cei de faţă îl cunoşteau bine. Această figură proeminentă, copleşitoare a finanţelor la acel sfârşit de veac, excrescenţă a împrejurărilor, produs inerent al unor condiţiuni caracteristice, tipice, simbol al unor forţe oarbe, era bine cunoscută. În tot comitatul, în California întreagă, în tot Vestul, pe tot întinsul Statelor Unite. În epoca Noii Mişcări, a Noii Finanţe, a reorganizării capitalului, a coalizării forţelor, a creării întreprinderilor uriaşe nu se afla alt om care să fie urmărit cu mai multă atenţie, sau altă personalitate mai urâtă, mai temută, căreia să i se

acorde, vrând-nevrând, tributul datorat geniului său, minţii sale, care acţiona pe toată întinderea continentului, ca acestui Shelgrim, preşedintele şi proprietarul companiei „Pacific & Southwestern Railroad”.

— Totuşi, nu-mi vine a crede că ar fi intrat în acţiune chiar şi dânsul, zise Magnus.

— Atunci, exclamă Osterman, problema ce ni se pune este să acţionăm înainte de a o face el.

— N-a intrat el în acţiune! pufni Annixter. Pesemne că acţionează el de mult, dar n-am observat noi.

— În orice caz, stărui Magnus, e puţin probabil ca acţiunea aceasta – oricare ar fi ea – să se fi încheiat. Dacă intervenim repede, mai putem avea oarecare şanse.

— Să acţionăm repede! Cum? întrebă Annixter. Dragă Doamne! Ce mai putem face când ne-a şi jucat festa? Adevărul e că *nu poţi ţine piept Căii Ferate*! Am sucit-o, am învârtit-o, dar ne-au făcut *knock-out* de fiecare dată. Chiar şi dumneavoastră, *mister* Derrick, iată că aţi pierdut procesul cu privire la tarife. S. Behrman v-a jucat festa. Shelgrim i-a cumpărat pe judecători. Are în buzunar tot felul de oameni ca Ulsteen. Are în buzunar Comisia căilor ferate. îl are în buzunar chiar şi pe guvernatorul statului. În intervalul cât durează o sesiune a corpurilor legiuitoare din Sacramento cheltuieşte un milion de dolari cu lobby-ul. Are oameni chiar şi în Senatul Statelor Unite. A organizat totul ca o armată. Ce mai puteţi face atunci dumneavoastră? El şade în biroul lui din San Francisco, şi noi trebuie să jucăm după cum ne cântă.

— Bine, dar, dar, obiectă Broderson, mai e şi Comisia pentru reglementarea comerţului.[25] Cel puţin în ceea ce

---

25 După ce Curtea Supremă a S.U.A. a declarat anticonstituţionale legile prin care anumite state înfiinţaseră comisii pentru supravegherea întocmirii şl aplicării tarifelor de cale ferată. Congresul a adoptat, în anul 1887, o lege federală privind reglementarea schimburilor comerciale între statele federale, creînd o bază constituţională pentru funcţionarea comisiilor dc căi ferate si

priveşte tarifele pe distanţe mari…

— A, da, Comisia pentru reglementarea comerţului! exclamă Annixter dispreţuitor. E tare şi mare, nu? Cea mai mare panoramă de pe lume! Nu-i mai brează decât Comisia căilor ferate! În California n-a existat şi nu va exista nicicând o comisie a căilor ferate care să nu fie cumpărată de cei de la „P. & S.W”.

— Totuşi, obiectă Magnus, oamenii din statul nostru caută ajutor la Comisia căilor ferate. Unica noastră speranţă ea e. O dată aleşi, dacă membrii ei sunt loiali alegătorilor, întregul sistem al tarifelor excesive cade la pământ.

— Ei bine, atunci de ce să nu ne punem oamenii noştri în această comisie a căilor ferate? opină pe neaşteptate tânărul Osterman.

— Fiindcă aşa ceva nu e posibil, răspunse Annixter. Nu poţi ţine piept Căii Ferate, şi dacă ai putea, n-ai izbuti să-i organizezi pe fermierii din valea San Joaquinului. Am încercat o dată şi mi s-a întors stomacul pe dos. Calea Ferată i-a cumpărat pur şi simplu pe delegaţi prin S. Behrman, şi ne-a dat peste cap!

— Hm! Ăsta-i jocul, încheie Osterman. Şperţul!

— E singurul joc cu care uneori se pare că poţi câştiga, încuviinţă Harran posomorât.

— Ba câştigi întotdeauna, exclamă Osterman, aprinzându-se deodată. Faţa lui – ca aceea a unui clovn, cu o crăpătură mare în locul gurii, cu urechile clăpăuge, roşii – se învăpăiase.

— Ascultaţi, strigă el; aşa nu mai merge. Ne-am zbătut, am luptat în faţa instanţelor de judecată şi în afara lor, ne-am agitat, am făcut, am dres, dar S. Behrman ne jumuleşte de fiecare dată. Acum iată că avem în perspectivă recoltă bogată. N-a plouat de doi ani, pământul s-a odihnit îndelung. Dacă în iarna asta va ploua

---

lepallzînd astfel intervenţia statelor în relaţiile dintre Căile Ferate şi clienţii lor. ••

bine, vom avea un an îmbelşugat. Ei, tocmai acum, când se iveşte pentru noi speranţa de a ne ridica pe picioare, de a lichida datoriile, de a radia ipotecile, tocmai acum iată că Shelgrim unelteşte cu scopul de a urca tarifele, de a ne da peste cap. Da, unelteşte acum, când alegerile bat la poartă şi când urmează să intre în funcţiune noua Comisie a căilor ferate. Momentul acesta şi l-a ales Shelgrim pentru a ne da lovitura. Dacă-l lăsăm să lucreze în linişte, fără doar şi poate că s-a isprăvit cu noi! Dacă nu deschidem bine ochii, suntem pierduti! Situaţia e disperată. Domnul Derrick a spus că cheia întregii probleme este Comisia căilor ferate. Ei bine, de ce să nu ne punem oamenii noştri în comisie? Nu trebuie să ne gândim la mijloacele prin care vom putea ajunge la acest lucru, totul e să ajungem. Dacă e vorba să cumpărăm comisia, s-o cumpărăm. Să ne punem oamenii noştri acolo şi să dictăm tarifele cele mai convenabile. Să zicem că acest lucru ne va costa o sută de mii de dolari. Ei bine, dacă vom obţine reducerea tarifelor, vom recupera această sumă, şi chiar mai mult decât atât.

— Mister Osterman, îl întrerupse Magnus, fulgerându-l cu o privire, dumneata propui o tentativă de corupţie.

— Întocmai, repetă Osterman, propun o tentativă de corupţie.

— O tentativă nesăbuită, aprecie Annixter posac. Presupunând că ai să cumperi Comisia căilor ferate şi ai să obţii scăderea tarifelor, ce se va întâmpla? Gaşca de la „P. *Şi* S.W.”, va obţine o suspendare a aplicării tarifelor, şi iar ne-au legat la gard.

— S-ar lega la gard şi pe ei! mai bine să transporţi cu tarife scăzute decât să nu transporţi de loc. Grâul e făcut ca să circule.

— Prostii! strigă Annixter. Ia spune, n-o să-ţi vină niciodată mintea la cap? Nu ştii că de tarifele scăzute vor beneficia achizitorii din Liverpool, şi nu noi? Nu înţelegi odată că nu poţi ţine piept Căii Ferate? Vrei să cumperi

întreaga comisie? Nu-ţi cfai seama că ai face-o împotriva Căii Terate, împotriva unui trust, care poate să pună la bătaie milioane împotriva miilor noastre? Crezi că poţi să le faci concurenţă?

— Până nu ne-am văzut oamenii înscăunaţi, cei de la Calea Ferată nu trebuie să ştie că noi acţionăm împotriva lor.

— Şi când ai să-i vezi înscăunaţi, ce va împiedica trustul să-i cumpere peste capul dumitale?

— Dacă vom avea acolo oameni corespunzători, nu vor putea fi corupţi cu una, cu două, interveni Harran. Nu ştiu, mi se pare însă că Osterman are oarecare dreptate. Dacă am putea să punem în comisie oamenii noştri, am alege desigur în acest scop oameni cinstiţi.

Exasperat, Annixter dădu cu pumnul în masă.

— Oameni cinstiţi! strigă el. Oamenii care vor accepta să se amestece într-o asemenea manoperă vor fi în primul rând necinstiţi.

Broderson, care nu-şi n-ai găsea locul pe scaun, ciupindu-şi barba îngândurat, luă cuvântul din nou:

— Am avea măcar *şansa* ca oamenii noştri din comisie să dejoace uneltirile pe care Shelgrim le-ar întreprinde neîndoielnic. Da, se grăbi el să adauge, *aproape* neîndoielnic, ca să zic aşa, aproape neîndoielnic.

— Fireşte că am putea, încuviinţă Osterman. Dacă am ajuns să acceptăm un risc, să punem la bătaie o miză mare, pentru a da o lovitură mare. Riscul este preferabil prăbuşirii sigure.

— Eu, *mister* Osterman, nu mă voi amesteca într-un asemenea proiect de mituire, de corupţie flagrantă, declară Magnus Derrick, cu o notă de severitate în glas. Sunt surprins, domnul meu, că ai putut să aduci în discuţie un asemenea subiect în prezenţa mea.

— şi apoi, striga Annixter, lucruri ăsta râu e realizabil.

— Nu ştiu, murmură Harran, poate e nevoie de o

mică scânteie ca asta, pentru a determina o reacţie în lanţ.

Magnus îşi privi fiul cu nespusă uimire. Nu se aşteptase la aşa ceva din partea lui Harran. Avea însă pentru el o afecţiune atât de profundă, se obişnuise atât de mult să-i ia în seamă părerile, încât, pentru moment, după primul şoc al surprizei, al dezamăgirii, ceva îi şoptea că ar trebui să acorde atenţie sugestiei. Nu era însă dispus s-o susţină câtuşi de puţin. Avea poftă să se ridice de pe scaun şi să înfiereze atât sugestia, cât şi pe Osterman. Considera infamant acest sistem odios, un sistem, socotea el, necunoscut de vechea şcoală politică a conducerii treburilor publice, şcoală căreia era mândru că-i aparţine. Dar de vreme ce Harran, chiar pentru o clipă, reflectase asupra acelei sugestii, el, Magnus, care avea instinctiv încredere în Harran, va face acelaşi lucru, de ar fi numai spre a o respinge, spre a o repudia din capul locului.

Începură numaidecât s-o dezbată sub toate aspectele, încet-încet, peroraţia lui Osterman, insistenţele sale înfocate, temeinicia argumentelor, raţionamentele, replicile prompte, uşurinţa cu care riposta la contraargumente îl câştigară complet de partea sa pe bătrânul Broderson. Volubilitatea lui Osterman îl buimăcea, rapiditatea fulgerătoare cu care aluneca de la un subiect la altul, plin de efuziune, spiritual, sclipitor, zugrăvindu-i perspectiva iminentă a ruinei, îl înspăimânta.

Annixter, care susţinea teza contrară, deşi pleda cu înfocare, era în inferioritate, neizbutind să-şi prezinte argumentele temeinic. îl făcea pe Osterman nerod, nătărău, zurliu, măgar zănatec, dar nu putea să-i combată afirmaţiile. Consideraţiile lui erau evazive, rudimentare, abrupte. Contrazicea *de plano* orice afirmaţie a lui Osterman, făcea observaţii tăioase sau afirmaţii absolut contradictorii, şi când Osterman sau

Harran le întorceau împotriva lui, răspundea în doi peri: „Pe de o parte, aşa ar fi, pe de alta, nu”. În sfârşit, Osterman invocă un ultim argument:

— Dacă reuşim să facem ceva în direcţia aceasta, strigă el, îi luăm piuitul burduhosului de Behrman!

— El trage sforile de fiecare dată, strigă Harran. Dacă e vorba de o afacere murdară în care Calea Ferată nu vrea să apară, Behrman e pus să tragă sforile. Dacă tarifele de transport trebuie „ajustate”, că să mai fim jumuliţi de ceva bani, Behrman hotărăşte cât ne ţin curelele. Dacă trebuie mituit un judecător, târgul îl face S. Behrman. Dacă trebuie şperţuiţi membrii unui juriu, S. Behrman strecoară banii. Dacă trebuie măsluite nişte alegeri, S. Behrman operează. Behrman în sus, Behrman în jos! Cum faci un pas, dai de S. Behrman. Behrman a pus gheara pe noi, şi până nu ne-o stoarce la sânge, n-o să ne mai dea drumul. Ptiu, uneori, când mă gândesc la el, mă mir că mă pot stăpâni să nu-i înfig mâna în gât.

Cu faţa lui pe jumătate serioasă, pe jumătate comică, cu fruntea prelungită de chelie şi urechile clăpăuge, roşii, Osterman se ridică în picioare. Se sprijini de masă agitat. Luă cuvântul, gesticulă violent cu mâna dreaptă, căutând efecte, ţinând neapărat să capteze auditoriul, jucându-şi rolul ca pentru o galerie, perorând frenetic, cu patos.

— Ei bine, acum e momentul. Nu-l scăpaţi! vociferă el. Acum, ori niciodată! Acum vă puteţi salva pe dumneavoastră şi întreaga Californie. Dacă scăpaţi această ocazie, ranch-urile dumneavoastră se vor duce de râpă. Buck, te cunosc bine. Ştiu că nu te temi de nimic pe lumea asta. Ştiu că toţi sunteţi gata de luptă, şi mai ştiu că dacă v-aş arăta cum am putea învârti lucrurile ca să ne punem oamenii în comisie, n-aţi da înapoi. Dumneavoastră, Governot, sunteţi un om hotărât. Dumneavoastră ştiţi ce înseamnă o acţiune promptă, îndrăzneaţă. Dumneavoastră nu sunteţi dintre oamenii care dau înapoi când se iveşte o ocazie favorabilă. A juca tare, a miza o avere pe o carte, tocmai asta vă caracterizează! Doar nu degeaba aţi dobândit reputaţia celui mai tare jucător de pocher din comitatul Ei

Dorado. Iată că aveţi prilejul de a juca cea mai mare partidă din viaţa dumneavoastră. Dacă acţionăm neînfricaţi, cu îndrăzneală, o vom câştiga. Dacă şovăim, suntem pierduţi.

— Se pare că nu te pot împiedica să ţopăi ca un ţap, Osterman, îl ironiză Annixter. Hai, zi, cum vezi tu lucrurile? Ce crezi că putem face? N-am spus, se grăbi el să adauge, că toată pălăvrăgeala asta a ta m-a convins câtuşi de puţin. îmi dau seama tot atât de bine ca şi tine că suntem la ananghie. Am ştiut-o înainte de a veni aici astă-seară. Nimic din ceea ce ai spus nu m-a convins. La urma urmei, ia spune, ce propui? Să auzim!

— Ei bine, cred că cel dintâi lucru pe care trebuie să-l facem e să stăm de vorbă cu Disbrow. El este agentul politic al lui „Denver, Pueblo & Mojave”. Mai întâi trebuie să tatonăm cum stau lucrurile. De aceea aş dori în mod special ca *mister* Derrick să ni se alăture. Disbrow se pricepe la politică mai abitir decât oricare dintre noi, şi dacă nu vrem să fim traşi pe sfoară din nou, în fruntea noastră trebuie să fie cineva care se pricepe să ne conducă.

— *Mister* Osterman, răspunse Magnus cu severitate, singura politică la care mă pricep e politica cinstită. Caută-ţi alt impresar politic care-ţi trebuie dumitale. Nu doresc să am nici în clin, nici în mânecă cu această afacere. Dacă membrii Comisiei căilor ferate pot. fi numiţi pe căi legale, dacă proiectele dumitale pot fi realizate cu mijloace oneste, sunt alături de dumneata din tot sufletul.

— Ei, nu poţi obţine ceea ce doreşti fără a plăti pentru asta, obiectă Annixter.

Broderson tocmai voia să deschidă gura să spună ceva, când Osterman, fără a scoate o vorbă, îl lovi cu piciorul pe sub masă. Era destul de isteţ ca să-şi dea seama că dacă putea stârni o dispută între Magnus şi Annixter, Annixter îl va combate pe acesta numai de dragul de a-l combate, pledând pentru propunerea lui fără a-şi da

seama de asta.

Şi chiar aşa se întâmplă. Câteva clipe după aceea, Annixter se declară gata, dacă era necesar, să gajeze recolta ranch-ului Quien Sabe numai ca să-l dea peste cap pe S. Behrman. Nu i se părea prea greu să poată fi influenţată comisia, aşa încât să se asigure numirea a doi oameni de-ai lor în Comisia căilor ferate. *Doi*, atât, şi nimic mai mult. Asta avea să coste bani, fără îndoială. Pe degeaba nu se putea obţine nimic. I-ar costa şi mai scump dacă ar sta ca nişte momâi, jucându-se de-a „v-aţi ascunselea”, în timp ce Shelgrim îi scotea la mezat. Mai era încă ceva: compania „P. & S.W”. era şi ea la ananghie. Recoltele mai mult decât slabe din ultimii doi ani afectaseră şi interesele ei. De aceea strângea cureaua. Nu redusese de curând salariile în toate sectoarele? Dovadă, concedierea lui Dyke. Totuşi, membrii consiliului de administraţie nu erau uniţi, unii dintre ei se împotriveau totdeauna la angajarea unor cheltuieli prea mari. Ar fi putut pune prinsoare că în momentul acela ei aveau cuvântul hotărâtor. Şi-apoi se săturase să tot fie lovit cu copita de S. Behrman. Nu venise oare chiar în ziua aceea piaza-rea la *ranch-ul* lui şi-l luase la rost din pricina gardului? Rândul viitor avea să-i spună şi cum să se îmbrace. Harran avea dreptate. Ar trebui să-i dea cineva la cap.

— În sfârşit, ai spus şi tu ceva înţelept, observă Osterman. Ei, ascultă ce propun eu. Cred c-ai să fii de acord.

— Ce propui tu, ce propui tu? strigă Annixter. Află că eu m-am gândit la lucrul acesta de trei ani încoace.

— Ce-i cu Disbrow? întrebă Harran, grăbindu-se să intervină. De ce vrei să stai de vorbă cu el?

— Disbrow este agentul politic al companiei de Cale Ferată „Denver, Pueblo & Mojave”, repetă Osterman. Ştiţi că linia ferată „Mojave” nu trece prin valea noastră. Punctul terminus al acestei linii e la miazăzi, deci pe ei nu-i

interesează tarifele de transport din Valea San Joaquinului Nu le-ar păsa dacă. membrii comisiei ar fi ostili companiei „P. & S. W.”, întrucât normele de funcţionare ale acestei comisii nu-i afectează. Ei îşi împart însă traficul cu „P. *St* S. W”. În zona de miazăzi a statului şi au multă influenţă asupra liniei respective. Mă gândesc ca prin Disbrow săi de termin pe cei de la compania „Mojave” 1 să recomande în comisia pentru „P. & S. W”. un membru propus de noi, şi totodată să ea cem astfel încât „P. & S. W”. să-l considere ca un om al ei.

— Pe cine, de pildă?

— Pe Darrell din Los Angeles. Îţi aminteşti de el?

— Ei, Darrell nu e în relaţii prea strânse cu Disbrow, obiectă Annixter. De ce l-ar lua în braţe Disbrow?

— Îl ia, cum mă vezi şi te văd! strigă Osterman. Îl ungem bine pe Disbrow, şi-o să-l ia! Ne ducem la el şi-i spunem: „*Mister* Disbrow, dumneata tai şi spânzuri la «Denver, Pueblo & Mojave». În consiliul de administraţie cuvântul dumitale e lege. Am dori să sprijini candidatul propus de noi pentru Comisia Căilor Ferate în districtul al treilea. Cât ceri pentru serviciul acesta?” *Ştiu* foarte bine că Disbrow nu se dă în lături de la aşa ceva. În felul acesta am avea un om al nostru în comisie şi nu ne-ar mai durea capul. În districtul întâi nu facem nicio mişcare. Agenţii politici ai companiei „P. & S. W”. n-au decât să numească acolo pe cine vor. Iar noi ne concentrăm toate forţele pentru a pune un om al nostru în districtul al doilea. Acolo se va da o luptă grea.

— Planul dumitale de acţiune e limpede, *mister* Osterman, observă Magnus, dar nu cumva să-ţi faci iluzii în ceea ce priveşte atitudinea mea în această chestiune. Poţi să mă socoteşti de pe acum cu totul în afara jocului.

— Dar dacă vom reuşi, obiectă Annixter agresiv, recunoscându-se de pe acum amestecat în manevra ce se propunea, dacă vom reuşi, dacă tarifele vor fi scăzute? Cum rămâne atunci cu dumneavoastră? O să vă socotiţi

îndreptăţit să profitaţi de ele şi dumneavoastră, nu? Să trageţi foloase, fără a fi împărtăşit cu noi riscurile. Şi, fireşte, nici cheltuielile. Desigur, n-o să vă murdăriţi, n-o să ne daţi o mână de ajutor ca să facem treaba, dar când va fi vorba să culegeţi beneficii, oare o să mai faceţi mofturi?

Pe scurt pentru „Denver, Pueblo & Mojave”.

Magnus se ridică brusc în toată înălţimea lui, cu nările nasului său subţire, acvilin, fremătând, cu faţa bărbierită îngrijit mai palidă ca niciodată.

— Opreşte-te! exclamă el. Nu mai ştii ce vorbeşti, *mister* Annixter! Îţi dai seama desigur că nu pot îngădui nimănui, nici măcar unui oaspete al meu, să insinueze asemenea lucruri. Te poftesc să-ţi ceri scuze.

O clipă îi domină pe toţi, impunându-le un respect în care era şi teamă, şi admiraţie. Nimeni nu mai scoase o vorbă. În clipa aceea era din nou căpetenia lor, Conducătorul. Ca nişte şcolari vinovaţi, se făcuseră mici înaintea lui, se simţeau ruşinaţi, fâstâciţi, muţi. În scurta clipă de tăcere care urmase izbucnirii lui Magnus, întreg eşafodajul planurilor lor de a mitui, de a folosi metode de necinste se clătină din temelii. Era ultimul protest al vechii şcoli, care se ridica să denunţe noile rânduieli, omul de stat îl veştejea pe politician; cinstea, onestitatea, integritatea triumfau pentru ultima oară împotriva manevrelor şi maşinaţiunilor, lipsite de scrupule.

Câteva clipe nimeni nu scoase o vorbă, apoi Annixter, mişcându-se neliniştit pe scaun, murmură:

— În ceea ce priveşte scuzele, dacă vă face plăcere, să considerăm că nu s-a spus nimic. Nu ştiu unde vom ajunge, dar presupun că până la urmă vom fi daţi peste cap.

— Îl înţeleg foarte bine pe Magnus, interveni Osterman. N-are de ce să se amestece în afacerea asta dacă este împotriva conştiinţei sale. Suntem de acord. Poate sta deoparte dacă doreşte, dar aceasta nu ne poate împiedica pe noi să mergem înainte, să vedem ce putem

face. Şi cu asta, basta! apoi se întoarse către Magnus, şi urmă deosebit de grav, şi în aparenţă cu convingere: De la bun început n-am să tăgăduiesc, *Covernor*, că la mijloc e vorba de mită. Să nu vă închipuiţi că pe *mine* mă încântă această perspectivă! Dacă ar mai exista un mijloc, o posibilitate legală care n-a fost încă încercată, oricât de lipsită de şanse ar fi, aş încerca-o. Dar nu există. Adevărul adevărat este că au fost încercate toate mijloacele, toate mijloacele! Shelgrim este pe punctul de a ne doborî. Pe de o parte.

tariieíe de transport pentru cereale sunt în creştere, pe.de altă parte, preţul griului scade neîncetat! Dacă nu facem ceva, suntem ruinaţi.

Osterman tăcu, lăsând să treacă exact clipele necesare, apoi continuă cu glas scăzut:

— Respect principiile lui Magnus. Le admir. Ele îl onorează. Apoi, adresându-se direct lui, Magnus, încheie: Însă în forul dumneavoastră interior aş vrea să vă întrebaţi: într-o asemenea situaţie disperată, este oare posibil ca un om să se gândească numai la el, să aibă în vedere numai principiile sale personale? În aceste clipe dorim să fii alături de noi, dacă nu pe faţă, dacă nu poţi accepta aşa ceva, cel puţin tacit. N-am să-ţi cer răspuns chiar în seara aceasta, dar ceea ce am să te rog este să reflectezi serios asupra acestei probleme, să chibzuieşti asupra întregii chestiuni. O vei face?

Osterman tăcu, aplecându-se înainte peste masă, cu ochii aţintiţi asupra lui Magnus. Urmară câteva clipe de tăcere. Afară, ploaia susura necontenit. Niciunul dintre cei adunaţi în jurul mesei nu se mişca, nu scotea o vorbă. Îl priveau drept în faţă pe Magnus, care deocamdată se uita gânditor înaintea lui, spre masă. O clipă după aceea îşi înălţă capul şi-şi roti privirile asupra celor de faţă. La urma urmelor, erau vecinii şi prietenii lui, oameni cu care se afla în relaţii strânse. Într-un anume fel acum reprezentau lumea lui. Privirea sa pătrunzătoare, ageră trecea de la

unul la altul. Annixter, aspru, impulsiv, cam din topor, şezând stângaci, incomod, pe scaunul lui, cu faţa banală, cu buza de jos scoasă în afară, cu bărbia bărbătească, adânc crestată, îmbujorat, aprins, cu părul bălai în neorânduială, din care, pe creştet, se înălţa un smoc de păr sirmos ca o pană înfiptă în chica unei piei-roşii; Broderson, care-şi netezea barba absent, cu un gest stăruitor, obsesiv, neliniştit, trist, stingherit; Osterman, cu faţa lui de clovn, de cântăreţ de *musie-hall*, cu capul pleşuv, încadrat de urechile lui mari, roşii, stătea rezemat de spătarul scaunului, trosnindu-şi uşor încheietura arătătorului; în sfârşit, alături de el se afla Harran, fiul lui, sprijinul, confidentul, tovarăşul lui, tare-i semăna atât de mult – zvelt, chipeş, cu nas subţire, acvilin, cu păr bălai, ce tindea să se cârlionţeze în dreptul urechilor, tânăr, voinic, curajos, cu tot viitorul înainte. Ochii lui albaştri priveau drept în ochii tatălui său., şi Magnus avea impresia că citeşte în ei o chemare, o rugă. Aceeaşi expresie rugătoare se citea foarte limpede şi pe feţele celorlalţi. Îl priveau ca pe conducătorul lor firesc – ca pe comandantul lor – care trebuia să-i scoată din acea primejdie îngrozitoare, care-i ameninţa tot mai mult, şi în ochii lui fiecare dintre ei întruchipa un tip anume. În aceşti oameni, care şedeau la masa lui în seara aceea a primei ploi de toamnă, părea să vadă mulţi alţii, părea să-i vadă pe toţi fermierii, toţi *rancher-ii*, pe toţi cultivatorii de grâu din întinsa Vale a San Joaquinului. Prin glasul lor vorbea o întreagă comunitate; nefericirea lor era aceea a statului întreg *, jecmănit, încolţit, împins la zid, stors, exploatat, hărţuit până la limitele exasperării.

— Voi reflecta, răspunse el. Şi îndată se grăbi să adauge: Pot să vă spun însă de pe acum că nu trebuie să vă aşteptaţi decât la un refuz.

După aceste cuvinte se aşternu o tăcere adâncă. Consfătuirea părea că se sfârşise. Presley îşi aprinse o ţigară de la chiştocul celei pe care o fumase până atunci,

iar pisica, Princess Nathalie, supărată de mişcările sale şi de un rotocol de fum, sări jos de pe genunchii lui şi, străbătând camera spre Annixter, începu să se frece de piciorul acestuia, cu coada în sus şi cu spinarea graţios arcuită. Fără îndoială, socotea că sosise timpul să se culce, şi cum Annixter nu părea c-ar avea de gând să părăsească fotoliul, căuta să-l înduplece să-i cedeze locul. Neînţelegând mobilul pisicii, Annixter era iritat de atenţiile ei”.

— Piei de-aici! se răsti el, ridicând piciorul pe stinghia scaunului. Dumnezeu să mă ierte, dar nu pot să sufăr pisicile.

— A, era să uit, exclamă Osterman, când am venit, l-am întâlnit în poartă pe Genslinger. A fost aici?

— Da, a fost, răspunse Harran, şi…

Annixter îi luă vorba din gură:

— Zicea că la iarnă Calea Ferată are să ne facă vânzătoare parcelele ce-i aparţin.

— Zău? Aşa a zis? sări Osterman, interesat deodată. De unde a aflat?

— De unde vrei să-şi culeagă ştirile gazeta Companiei de Cale Ferată? Eu aş zice că de la direcţia generală.

— Sper că nu de la direcţia lor generală a aflat că terenurile vor fi evaluate la douăzeci de dolari per acru, mormăi Broderson.

— Ce vorbă-i asta? strigă Osterman. Douăzeci de dolari? Ia te uită! Cum adică? A spus Genslinger aşa ceva?

— Ei, nu te speria, îl linişti Annixter. Genslinger nu ştie cum stau lucrurile! Habar n-are de angajamentul luat de „P. & S. W”. ca să nu majoreze preţul pământului atunci când se va hotărî să ni-l vândă!

— Aha, murmură Osterman, uşurat.

Magnus, care ieşise spre a se duce în biroul său, situat la celălalt capăt al coridorului cu plafon de sticlă, tocmai se întorcea cu un plic mare, galben, plin cu tăieturi din ziare şi cu prospecte şi broşurele tipjirite la rânduri

strânse.

— Iată circulara, zise scoţând din plic una dintre broşurele. Clauzele aranjamentului la care se obligă Calea Ferată sunt foarte limpezi.

Parcurse circulara, apoi citi tare:

— „Compania invită pe colonişti să se *stabilească pe* terenurile sale înainte de transcrierea acestora pe numele său sau de terminarea construcţiei liniei ferate, intenţionând în asemenea cazuri să le vândă pământul, cu precădere faţă de *alţi* amatori, la un preţ ce va avea ca bază valoarea pământului fără ameliorări. Pe *cealaltă pagină, observă Magnus, e o referinţă asemănătoare*: „La stabilirea preţului, valoarea oricărei ameliorări pe care colonistul sau orice altă persoană a adus-o terenului nu va fi luată în considerare şi, ca atare, preţul nu va creşte… Coloniştii sunt asiguraţi că vor fi preferaţi altor cumpărători”. Iar *în ceea ce priveşte ameliorările aduse solului, continuă Magnus, în*

Secţiunea a IX-a se prevede: „Terenurile nu sunt evaluate uniform, ci sunt oferite spre vânzare la diferite pre (un, de la doi dolari şi cincizeci în sus per acru. În general, terenurile împădurite vor fi evaluate la cinci dolari per acru, iar acelea pe care se află păduri de pini, la zece dolari. Cea mai mare parte a terenurilor sunt oferite spre vânzare la preţul de doi dolari şi cincizeci per acru şi de cinci dolari”.

— Când stai şi citeşti mai atent, îşi dădu cu părerea bătrânul Broderson, textul circularei nu e *prea* liniştitor „*Cea mai mare parte* a terenurilor sunt oferite spre vânzare la preţul de doi dolari şi cincizeci per acru”, aşa zice. Deci nu *toate terenurile*, ci numai *unele* din ele. Bine ar fi fost să fi obţinut clauze mai precise de la „P. & S. W.”… Cât despre Genslinger, e foarte normal ca el să cunoască intenţiile Companiei de cale ferată. Doar… el are… are legături cu *ea. Toţi* ziariştii au legături cu compania. Vorbesc de cei care primesc „subvenţii” de la

direcţia generală. Poate însă că Genslinger nu primeşte subvenţii. Ce să zic… ei… nu sunt sigur. Poate că… mai ştii?

— Ei, ba ştii, ba nu ştii, ba eşti sigur, ba nu eşti! în apostrofă Annixter. Cum stă treaba cu ameliorările? În privinţa asta textul e limpede. Se spune ritos că la stabilirea preţului terenurilor nu vor fi luate în considerare ameliorările. E clar, nu? Fără ameliorări, terenurile sunt evaluate la doi dolari şi jumătate. Numai pentru zonele împădurite vor fixa preţuri mai mari. De altfel, la noi nu prea sunt parcele împădurite.

— Să rezolvăm problemele pe rând, zise Harran. Primul lucru de făcut este să participăm la alegerea candidaţilor şi să facem tot ce trebuie spre a ne pune oamenii noştri în Comisia căilor ferate.

— Asta-i, confirmă Annixter şi, ridicându-se de pe scaun, îşi duse mâinile la ceafă şi se întinse. Mi s-a scrântit limba de cât am vorbit astă-seară, spuse el. Cred că-i timpul s-o iau din loc. E aproape miezul nopţii.

Oaspeţii lui Magnus îşi amintiră că trebuiau să se întoarcă acasă. Constatară însă pe neaşteptate că afară turna cu găleata.

Câmpul şi drumurile – o adevărată mare de noroi

— Se cufundaseră în beznă. Fără îndoială, nu era cazul să se aventureze în noapte. Magnus stărui ca oaspeţii să înnopteze la Los Muertos. Osterman acceptă pe loc. Annixter nu binevoi să se lase convins decât după o discuţie interminabilă, ca şi cum ar fi făcut cuiva vreo favoare. Broderson spuse că soţia lui nu se simţea bine şi-l aştepta, aşa că va fi, fără îndoială, foarte neliniştită dacă nu s-ar întoarce la *ranch*. De altfel, casa lui era aproape, la întretăierea dintre County Road şi Lower Road. îşi puse un sac pe cap şi pe umeri, refuzând cu încăpăţânare umbrela şi impermeabilul oferite de Magnus, şi plecă în fugă, amintind că, neavând administrator, trebuia să fie în picioare la 5 dimineaţa pentru a-şi supraveghea oamenii

tocmiţi la lucru.

— Nerodul! mormăi Annixter după ce plecă bătrânul. Crede că poate conduce singur fără administrator un *ranch* mare ca al lui.

Harran le arătă, lui Osterman şi lui Annixter, unde aveau să doarmă, în odăi alăturate. Îndată după aceea Magnus se retrase.

Osterman îşi ceru scuze şi se duse să se culce, dar Annixter şi Harran rămaseră în camera acestuia din urmă, într-un nor de fum albăstrui de tutun, vorbind şi iar vorbind. În cele din urmă, încheind discuţia, Annixter se ridică.

— Ei, m-am dus la culcare. E aproape două.

Intră în odaia lui, închizând uşa, iar Harran deschise fereastra, ca să iasă fumul de tutun, şi rămase o clipă cu privirile aţintite spre câmp, către miazăzi.

Bezna era adâncă, de nepătruns. Ploaia cădea cu un ropot neîntrerupt. Aproape că auzeai foşnetul frunzelor ce cădeau şi susurul avid al pământului care sorbea apa cu nesaţ. Deodată, în timp ce Harran privea neclintit, cu o mână sprijinită de canatul ridicat[26], o trâmbă de vânt năvăli în odaie, aducând aroma pământului reavăn, mireasma fertilităţii, pătrunzătoare, grea, călduţă. Harran închise fereastra şi rămase câteva clipe pe marginea patului, cu o gheată în mână, cufundat în gânduri, întrebându-se dacă tată-său avea să se amestece în acţiunea pusă la cale; întrebându-se dacă, la urma urmei, ar fi dorit ca tată-său să lă parte la treaba asta.

Deodată i se păru că aude strigăte din camera lui Annixter şi, o clipă după aceea, răsună limpede vocea acestuia, mânioasă, exasperată. Smucită violent, uşa camerei se deschise şi, cu glasul aprins de mânie, Annixter strigă:

— Ei da, are haz, ce să spun! Ca să vezi!

---

26 In ţările anglo-saxone ferestrele culisante (care se deschid prin ridicarea verticala a canaturilor) se tnttlnesc la mal toate casele.

Uşa era smucită atât de năprasnic, încât toate geamurile zăngăneau în cercevele.

Harran ieşi din cameră şi se repezi în sufragerie, unde dădu peste Presley şi Magnus, care fuseseră treziţi şi ei de strigătele lui Annixter. Osterman era şi el acolo, cu capul pleşuv lucind ca o măciulie de fildeş. În lumina lămpii adusă de Magnus.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Osterman. Ce Dumnezeu a păţit Buck?

În camera lui Annixter răsuna un vălmăşag de zgomote înfiorătoare. Se auzea un monolog prelung, înciudat, întrerupt de explozii de mânie, de o forfotă turbată. Pe neaşteptate, când Harran tocmai voia să bată la uşă, Annixter o dădu de perete. Faţa-i ardea de mânie, buza de jos îi ieşise în afară mai mult ca oricând, iar deasupra părului vâlvoi, ţepos, gălbui, smocul din creştet se zburlise ca o coamă de dulău furios. Era vădit că se îmbrăcase precipitat – vesta şi haina nu şi le pusese încă, ci le ducea pe o mână, în timp ce cu cealaltă îşi trăgea bretelele pe umeri, cu un gest stăruitor, hipnotic. În aceeaşi clipă indignarea lui se dezlănţui într-un şuvoi de cuvinte:

— În patul meu, murdăria aia! Ştiu eu cine-a pus-o acolo, urmă el, holbându-se la Osterman. Piaza-rea! Ticălosul! Lepădătura! Stârpitura! se mira că nu-mi place atunci când chinezul mi-a dat-o la cină, de aceea mi-a pus-o în pat... am dat cu piciorul peste ea. Spiritual, nu? Desigur! Foarte spiritual! Dacă aş fi în locul tău, aş râde zdravăn.

— Ei, Buck, protestă Harran, observând că Annixter era cu pălăria în mână, doar n-o să pleci pe vremea asta numai pentru atâta lucru...

Annixter se întoarse către el, exclamând:

— Ba chiar plec! tună el. Nu mai stau nici „b clipă! îşi îmbrăcă vesta şi haina, smulgând nasturii de mânios ce era.

— Plec, chiar dacă am să mă îmbolnăvesc din nou pe o vreme ca asta. Nu, nu mai stau. Sunt glume şi glume! Ia uite, ticălosul! Bine, foarte bine! Dacă e vorba pe aşa, şi eu pot fi spiritual! Nu mai scoate el de la mine un cent[27]! N-are decât să învârtească singur afacerea lui murdară. Nu mă mai amestec câtuşi de puţin în treaba asta. Mă spăl pe mâini. E o mârşăvie, o ruşine, o infamie, o infamie de la început până la sfârşit! Toţi o să înfundaţi puşcăria. Pe *mine* să nu mai contaţi.

— Hei, Buck, ascultă aici, zănatecule! strigă Harran. Nu ştiu cine a pus pelteaua în patul dumitale, dar nu te las să pleci pe o ploaie ca asta!

— Eu ştiu cine mi-a pus-o în pat! răcni Annixter, vânturând pumnii. Şi să nu-mi mai spui „Buck", te rog! Fac ce vreau. Plec acasă. Plec glonţ! Regret c-am venit. îmi pare rău că mi-am plecat urechile la jocul acela murdar de-a şperţuiala, la urzelile acelea respingătoare, necinstite, pe care le-aţi pus la cale în seara asta. N-am să dau un cent!

Şi, surd la orice argument, se repezi la uşa care dădea spre verandă. Harran şi Presley se luară după el, stăruind să nu plece acasă noaptea, atât de târziu şi pe o asemenea furtună, dar Annixter era neînduplecat. Tropăind pe alături de drum, călcând în băltoace, împroşcându-se cu noroi, se repezi spre grajd, unde se aflau calul şi docarul lui. Nu le îngădui lui Presley şi lui Harran să-l ajute ca să înhame calul.

— Ce-i nebunia asta? îl dojeni Presley în timp ce Annixter trăgea calul dintre stănoage. Te porţi ca un băietan de zece ani. Ce te supără atât că Ostermaţi se ţine de pozne *1*

— E o jigodie! vociferă Annixter. Dumneata nu înţelegi, Presley. Un Annixter nu suportă aşa ceva! E... e... ereditar. Cum ţi-ar plăcea să te urci în pat la două dimineaţa şi să dai cu piciorul în ciulamaua aceea băloasă?

---

27 Monedă divizionară ; reprezintă o sutime dintr-un dolar

Hm? N-ar fi prea nostim, nu? Şi dumneata ia notă, Harran Derrick, urmă el, urcându-se în docar şi vânturând biciul spre Harran, să nu contaţi pe mine în afacerea despre care am vorbit astă-seară. E o murdărie, o ruşine!

Şfichiui calul, ieşind în ploaia torenţială. Câteva clipe după aceea, huruitul roţilor docarului se pierdu în ropotul surd al potopului.

Harran şi Presley închiseră grajdul şi, la adăpostul unei prelate, se întoarseră spre casă. Intrară înăuntru, şi Harran începu să-l dojenească pe Osterman, care nu se culcase încă. Magnus se retrăsese. În casă domnea din nou liniştea.

Presley străbătu sufrageria, îndreptându-se spre camera lui de la etaj. Se opri în loc o clipă, privind de jur-împrejur. În pâlpâirea lămpilor cu fitilele micşorate, lambriurile din lemn roşcat de *sequoia*, cu care erau căptuşiţi pereţii încăperii, păreau de un purpuriuântunecat, ca şi când ar fi fost pătate cu sânge. Pe tăblia masivă a mesei din sufragerie, paharele pe jumătate golite şi sticlele stăteau în neorânduiala în care fuseseră lăsate, oglindindu-se adânc în lemnul lustruit. Geamurile vitrinei cu păsări împăiate licăreau nedesluşit. Scoarţa Navajo multicoloră, aşternută pe sofa, părea doar o pată roşcată.

Jur-împrejurul mesei, scaunele în care oaspeţii şezuseră toată seara se înşiruiau încă în semicerc, amintind oarecum, de consfătuirea care avusese loc acolo mai înainte, evocând perspective fericite şi nefericite, scrutând viitorul rău prevestitor. În încăpere era linişte. Pe perna fotoliului pe care şezuse Annixter, Princess Nathalie, în sfârşit aşezată în tihnă pe locul ei obişnuit, dormea, cu lăbuţele ascunse sub piept, torcând surd, mulţumită.

m

La Quien Sabe, pe una din tarlalele dinspre apus, în apropierea gardului de sârmă ghimpată care despărţea ranch-ul de proprietatea lui Osterman, Vanamee, ajutat de

un om de la grajdul tarlalei, înhăma caii la plugul ce-i fusese încredinţat cu două zile mai înainte.

Desărcinat din slujba de păstor îndată după nefericitul accident de lângă viaduct, Vanamee venise la Harran şi-i ceruse de lucru. Începeau arăturile la toate ranch-urile. Ploaia umezise bine pământul. Annixter, Broderson, Osterman, toţi îşi scoseseră oamenii la lucru. Vanamee constata nespus de mirat că la Los Muertos nu se simţea încă nicio mişcare, caii fiind încă în grajduri, oamenii strânşi în umbra dormitorului, a sălii de mese, fumând, moţăind sau umblând de colo-colo fără rost, cu mâinile bălăbănindu-se. Plugurile, pe care Magnus şi Harran le aşteptau nerăbdători, nu sosiseră încă şi, întrucât socotiseră să le primească cu mult mai înainte, nu se îngrijiseră să le repare pe cele vechi; dintre acestea, cele mai multe erau stricate, de neîntrebuinţat. Câteva fuseseră chiar vândute. Nu se putea şti când aveau să sosească plugurile noi. Harran hotărâse să mai aştepte o săptămână, şi dacă n-aveau să vină între timp, să cumpere un număr de pluguri model vechi de la negustorii din Bonneville. Mai bine să piardă bani decât să întârzie muncile.

Negăsind de lucru la Los Muertos, Vanamee se dusese la Quien Sabe. Vorbise mai întâi cu Annixter, care îl trimisese la supraveghetorul unei tarlale, şi acesta, după ce se încredinţase că Vanamee se pricepea la cai, având experienţă – deşi cam îndepărtată

— În această direcţie, îl tqcmise să conducă atelajul unuia din plugurile care lucrau pe tarlaua lui.

Cu o seară mai înainte, la 6, când supraveghetorul fluierase, şirul de pluguri se oprise brusc, şi conducătorii deshămară caii şi-i duseseră înapoi la grajdurile tarlalei, lăsând plugurile unde se aflau, pe brazde.

În zori, cam la un ceas după ce se crăpase de ziuă, munca reîncepuse. După gustarea de dimineaţă, Vanamee, călărind pe unul din cai, în fruntea atelajului, se întorsese

la pluguri împreună cu ceilalţi. Acum înhăma caii. La atelierul de fierărie improvizat pe tarla aşteptase ca unul din caii lui să fie potcovit, şi astfel întârziase vreo cinci minute. Aproape toate celelalte atelaje fuseseră înhămate, iar conducătorii aşteptau pe locurile lor semnalul.

— Gata? întrebă supraveghetorul, apropiindu-se cu docarul de plugul lui Vanamee.

— Gata, sir, răspunse Vanamee, strângând ultima chinga.

Se urcă pe cotiga plugului, puse mâna pe hăţuri şi, întorcându-se, privi întreg şirul de atelaje, apoi îşi roti ochii asupra priveliştii scăldate în lumina strălucitoare a zorilor.

Era o zi minunată. De la prima ploaie nu mai căzuse niciun strop. Cerul se boltea senin, azuriu, gingaş» luminos, sclipitor în razele soarelui. Întinderea de pământ cafenie se unea cu el în zare, rouă zorilor aburind pe deasupra. Văzduhul bine spălat de praf şi de neguri era străveziu, ca de cleştar. Mai departe, spre răsărit, siluetele colinelor de dincolo de Broderson Creek se profilau atât de distinct şi limpede pe orizontul de culoarea şofranului, de ai fi zis că erau lipite de cer. Campanila venerabilei misiuni „San Juan de Guadalajara” se zărea diafană, ca sculptată în gheaţă. Covorul câmpiei se întindea cât vedeai cu ochii în tuspatru zările, însă pământul nu mai era uscat de arşiţă, crăpat, pârjolit de soarele dogoritor, prăfuit. Ploaia îşi îndeplinise menirea – nu se mai afla niciun bulgăre de pământ care să nu fie umflat de umezeală fertilizatoare, nicio fisură care să nu respire fecunditate. Nu puteai să faci câţiva paşi peste câmp fără să nu. Ţi se pasă deodată că ţarina înviase, se trezise în sfârşit din somnul ei, fremătând de dorinţa zămislirii. Adânc, în tainiţele gliei, marea ei inimă palpita din nou, tremurând de patimă, vibrând de dorinţă, dăruindu-se dezmierdării plugului stăruitor, arzător, năvalnic. îi simţeai nedesluşit adâncul zbu Cium, zvâcnetul măruntaielor, spasmui tăinuit al

pântecelui, ce dorea să fie însămânţat, să rodească, să dăruiască veşnic renăscutul germen al vieţii care mişca, tresălta la sânul ei.

Plugurile, treizeci şi cinci la număr, trase fiecare de câte zece cai, alcătuind o coloană lungă de aproape un sfert de milă înapoia şi înaintea lui Vanamee, se rânduiseră nu la rând, nu unul în spatele altuia, ci eşalonate lateral şi în adâncime la intervale egale cu lungimea lor! Fiecare plug avea cinci brăzdare, aşa încât atunci când întreaga coloană se punea în mişcare, erau răsturnate deodată o sută şaptezeci şi cinci de brazde. De departe, plugurile păreau o mare coloană de artilerie de câmp. Fiecare conducător se afla la locul lui, uitându-se când la cai, când spre supraveghetorul cel mai apropiat. Alţi supraveghetori, aflaţi în docare sau în trăsuri de ţară, se postaseră la intervale de-a lungul şirului de pluguri, ca nişte comandanţi de baterii. Călare pe calul lui, Annixter, cu o pălărie de campanie pe cap şi cu ţigara între dinţi, supraveghea operaţiunile.

Din celălalt capăt al şirului de pluguri, administratorul tarlalei galopa înainte, spre a lua poziţie în capul coloanei. O vreme domni tăcerea. Simţământul asaltului apropiat străbătu coloana de la un cap la altul. Totul părea gata în acest scop, fiecare om se afla la postul lui, iureşul zilei era pe punctul de a se dezlănţui.

De departe, din capul coloanei, se auzi şuieratul vibrant al unui fluier. Supraveghetorul cel mai apropiat de Vanamee îl repetă îndată, întorcându-se în acelaşi timp spre coloană cu mâna ridicată. Semnalul fu repetat de fiecare supraveghetor, până ce şuierele se pierdură în depărtare. Deodată linia plugurilor se urni din loc, caii se opintiră în hamuri, şi coloana porni încetişor înainte. Un freamăt prelung undui de la atelaj la atelaj, lăsând în urmă o mulţime de zgomote – clinchetul cataramelor, pârâitul curelelor întinse, ţăcănitul înfundat al metalului, pocnetele bicelor, răsuflarea adâncă a celor aproape patru sute de

cai, comenzile răspicate, strigătele vizitiilor şi, în cele din urmă, susurul prelung, liniştitor al brazdelor grase, cafenii, răsturnate aprig de mulţimea brăzdarelor în înaintare.

Arăturile începuseră. Soarele se ridica tot mai sus. Cele o sută de braţe de fier răscoleau, frământau, dezmierdau ţarina cafenie, reavănă, cei o sută de dinţi de fier muşcau adânc în carnea uriaşei glii. Cu hăţurile umede alunecându-i în mâini, cufundat în acel aprig vălmăşag de simţăminte, mereu altele, de zgomote îmbinate cu imagini, pe scaunul lui ce se clătina şi vibra, tremurând odată cu tresărirea prelungă a pământului, Vanamee se lăsase în voia unei toropeli plăcute, oarecum hipnotizat de caleidoscopul ce se rotea pe dinaintea ochilor săi. Să ţină caii la pas, într-un ritm regulat, uniform, să respecte cu atenţie intervalele, să despice brazda cât mai aproape de cele făcute de plugul dinainte, deocamdată acestea constituiau singurele lui preocupări. În timp ce o secţiune a creierului său era trează, lucidă, veghind asupra acestor amănunte, cea mai mare parte amorţise, toropită de îndelunga monotonie a muncii.

Parcă s-ar fi rostogolit într-o viitoare nedesluşită, fără sfârşit. Sub el plugul zăngănea, hurducăia, trepida. Niciun bulgăre nu era răsturnat, nicio piedică întâlnită, fără ca dânsul să nu înregistreze rapid, cu toată fiinţa, acea adevărată plămădire a ţarinei revene ce luneca necontenit de pe suprafaţa lucioasă a brăzdarelor, şi impresiile pe care le primea dinafară parcă se reproduceau în vârfurile degetelor şi în ceafa lui. Auzea tropotul cailor îmbinat cu sumedenia de foşnete uşoare, adânci ale pământului, cu zornăitul prelung al lanţurilor, fâşiitul bucilor netede, cafenii ale cailor, frecate de ştreanguri, scârţâitul pieselor de lemn, scrâşnetul zăbalelor, ţăcănitul potcoavelor când loveau vreo piatră, pârâiturile miriştii fragede, în timp ce brazdele erau răsturnate, gâfâielile adânci ce ieşeau din piepturile trudite, strânse în chingi, lucind de sudoare, ale cailor, şi peste tot, de-a lungul coloanei, glasurile

oamenilor care-i îndemnau. Pretutindeni se zăreau spinări cafenii, lucioase, încordate, muşchi contractaţi, hamuri stropite de spumă, urme de potcoave, copite mânjite de humă cafenie, feţe omeneşti roşii, arse de soare, salopete albastre, pătate cu ulei, braţe vânjoase, încheieturi înălbite de sforţarea pe care o făceau strângând hăţurile şi, laolaltă cu toate acestea, duhoarea de amoniac a cailor, mirosul greu al animalelor şi oamenilor, izul de curele încinse, adierea miriştii uscate, şi, mai viu, mai viu decât toate acestea, pătrunzătoarea mireasmă a brazdelor răsturnate.

Când şi când, de pe creasta unuia din dâmbuleţele răzleţe de pe câmpie, Vanamee cuprindea un orizont mai larg. Munca era în toi şi pe celelalte tarlale ale ranch-ului Quien Sabe. Când şi când zărea altă coloană de pluguri pe tarlaua vecină, uneori atât de apropiată, încât vuietul înăbuşit al înaintării ajungea până la urechea lui, alteori atât de îndepărtată, încât pirea o linie lungă, cafenie pe fondul cenuşiu al pământului. Mai departe, la apus, pe ranch-ul lui Osterman, alte coloane înaintau şi se întorceau. La un moment dat, Vanamee zări în depărtare, de pe creasta dâmbului celui mai înalt de pe tarlaua lui, ranch-ul Broderson. Pete mişcătoare arătau că şi acolo începuseră arăturile. Mai departe, departe, dincolo de linia subţire a zării, de curbura globului, de umărul pământului, ştia că sunt alte ranch-uri, şi după acestea altele, şi altele, spaţiile neţărmurite întinzându-se unele după altele la nesfârşit.

De-a lungul întinsei văi a San Joaquinului, O mie de pluguri scurmau pământul pretutindeni. Nevăzute, neauzite, zeci de mii de brăzdare se împlântau adânc în ţărâna caldă, umedă.

Era mult doitta dezmierdare bărbătească, puternică, viguroasă, sub care glia părea că freamătă, era apriga îmbrăţişare a sumedeniei de braţe de fier, care se înfigeau adânc în carnea brună, caldă, înfiorată, aprinsă de acea mângâiere atât de năvalnică, încât părea uneori un asalt,

atât de apăsată, încât părea de-a dreptul brutală. Acolo, sub soare, sub seninul fără de pată al cerului, se dezlănţuise patima Titanului, vasta pasiune primordială dintre cele două forţe elementare ale lumii, masculul şi femela, încleştate într-o îmbrăţişare uriaşă, copleşită de spasmele unei dorinţe nesecate, zguduitoare, şi totodată dumnezeieşti, necunoscând lege, neîmblânzită, sălbatică, firească, sublimă.

Din timp în timp, la semnalul conducătorului sau al supraveghetorului, coloana în care lucra Vanamee se oprea. Caii tropăiau pe loc, larma nedesluşită amuţea. Clipele treceau. Munca se întrerupsese. Ici şi colo, de-a lungul rândurilor, oamenii se întrebau ce se întâmplase. Administratorul parcelei trecea în galop contrariat, neliniştit. Unul din pluguri nu mai funcţiona, pierduse un şurub, nu mai lucra o pârghie, sau se înţepenise în pământul tare, ori un cal şchiopăta. La un moment dat, spre prânz, un plug ieşi cu totul din acţiune, având o defecţiune atât de serioasă, încât fu trimis un om la fierăria tarlalei ca să aducă un fierar.

Annixter nu se mai vedea. Se îndreptase spre celelalte parcele ale ranch-ului, să vadă cum mergea munca acolo. La 12. conform ordinului său, toţi şefii de tarlale luară legătura cu el prin telefonul care unea casele tarlalelor, raportându-i situaţia, numărul de acri araţi, perspectivele de a se îndeplini media de douăzeci de mile zilnic, fixată pentru fiecare plug.

La douăsprezece şi jumătate, Vanamee şi ceilalţi vizitii prânziră pe câmp. După-gustarea de dimineaţă le fuseseră împărţite castroanele. Seara se procedă întocmai ca şi în ajun. Vanamee deshămă caii şi, încălecând pe unul din ei, se întoarse în fruntea celorlalţi la grajdurile şi dormitoarele tarlalei.

Să fi fost 6 sau 7 seara. Cei cincizeci de oameni care lucrau pe tarla se aruncară asupra cinei pe care bucătarii chinezi o împărţeau în sala lungă ca o popicărie, cu pereţii

nevăruiţi, cu mese acoperite de muşamale şi cu bănci. Deasupra capetelor pâlpâiau câteva lămpi de gaz fumegânde.

Masa fu luată cu asalt. Zgomotul cuţitelor de fier care izbeau farfurii. e de cositor semăna cu răpăitul grindinii pe tabla unui acoperiş. Cu coatele sprijinite pe mese şi cu frunţile roşii, oamenii de la pluguri îşi clăteau gâtlejurile ci câte o duşcă zdravănă de vin, înfulecau de zor carne de vită şi pâine, mestecând neobosiţi, de parcă n-aveau să se sature niciodată. Pretutindeni, deasupra muşamalei de pe masă, în care lămpile îşi oglindeau lumina, se auzea clefăitul necontenit al muncitorilor, se zăreau mişcările neîntrerupte ale fălcilor. În fiece clipă, când unul, când altul cerea încă o porţie de carne, încă o cană de vin, încă o jumătate de pâine. îmbucară mai bine de un ceas. Nu mai era o cină. Era un adevărat ospăţ câmpenesc, un praznic sălbatic, primitiv, barbar, homeric.

Vanamee nu vedea nimic respingător în priveliştea aceea. Presley ar fi simţit o repulsie faţă de acea ghiftuire a gloatei, acea îmbuibare a animalului uman, hămesit. Vanamee, fire simplă, necomplicată, trăind aproape de natură, de viaţa primitivă, înţelegea semnificaţia unor asemenea clipe. Ştia foarte bine că, după cel mult un sfert de oră, oamenii se vor prăvăli pe paturile lor şi, zdrobiţi de oboseală, aveau să doarmă duşi până dimineaţa. Muncă, hrană şi somn, viaţa redusă la elementele ei esenţiale, sobră, cinstită, sănătoasă. Aceşti oameni îşi trăgeau vlaga din vlaga pământului pe care-l munceau, trăind în contact cu lucrurile primordiale, întorşi la punctul de plecare al civilizaţiei – primitiv, autentic, viguros.

Îndată după masă, lulelele se aprinseră pentru câteva clipe, şi aerul se îngroşă de fumul aromat al tutunului. Într-un colţ al mesei se înjghebă o partidă de pocher. Unul dintre vizitii, un suedez, scoase la iveală o armonică. Vreo câţiva se aşezaseră pe scările dormitorului şi-l ascultau pe binecunoscutul povestitor al echipei, când, gravi, când

izbucnind în hohote de râs. Curând însă începură să intre în dormitor, unde se trânteau cât erau de lungi pe cergile aşternute peste paturile ce aduceau a iesle. Sforăiturile se înteţiră, lămpile fură stinse, şi înainte ca ultimele reflexe ale amurgului să se fi mistuit în beznă, toată lumea dormea dusă.

Numai Vanamee veghea. Noaptea era frumoasă, caldă, iar cerul surargintiu, spuzit de stele. Curând avea să răsară luna. În prima strajă după amurg, o adiere uşoară începu să sufle dinspre miazăzi. De pretutindeni se răspândea năvalnic în întuneric mireasma tare, pătrunzătoare a brazdelor răsturnate. După câteva clipe, când răsări luna, putu să distingă giganticul sân cafeniu al pământului întors către ea. Departe, în zare, ieşiră la iveală imagini argintii: uriaşul stejar de Virginia de lângă gospodăria lui Hooven, la marginea canalului de irigare de la Los Muertos, turla motorului eolian de pe *ranch*-ul Home al lui Annixter, zăvoiul de sălcii de-a lungul gârlei Broderson Creek, aproape de viaduct, şi, în cele din urmă, pe platoul de dincolo de gârlă, venerabila campanilă a misiunii „San Juan”.

Într-acolo zburau gândurile lui Vanamee, ca nişte porumbei ce se întorc acasă. Aproape de campanilă, chiar lângă ea, în mica vâlcea, ascunsă acum vederii, se afla seminţeria, ranch-ul Seed, unde trăise Angéle Varian. Încordându-şi privirile, străbătând unduirile câmpului, Vanamee îşi închipuia că e pe punctul de a vedea linia bătrânilor peri în a căror umbră îl aşteptase de atâtea ori. În câte nopţi ca aceasta străbătuse ogoarele pentru a o întâlni acolo! Mintea lui se întorcea spre acele zile minunate, cu optsprezece ani în urmă, când Angéle trăia, şi amândoi se pierduseră în vârtejul unei iubiri atât de gingaşe, atât de pure, atât de fermecătoare, încât le părea amândurora un miracol, un semn, un dar într-adevăr dumnezeiesc, hărăzit inimii lor de însuşi Dumnezeu. Pentru acea iubire se născuseră! Pentru acea dragoste veniseră

pe lume, şi îmbinarea vieţilor lor trebuia să însemne poruncită contopire a sufletului bărbatului cu sufletul femeii, contopire de nezdruncinat, indisolubilă, armonioasă ca muzica, minunată, mai presus de orice închipuire, prevestirea cerurilor, chezăşia nemuririi.

Nu, el, Vanamee, nu avea să uite niciodată, niciodată, clipele acelea. De-a pururi îl va mistui durerea. Timpul nu i-o va alina nicicând. Cum şedea acolo, privind peste câmpie, cu ochii aţintiţi spre vechea campanilă a bisericii misiunii, chinul nepieritor îl sfredelea din nou, îi sfâşia inima, cutremurându-l, sfârtecându-l atât de adânc, atât de năprasnic, de parcă totul s-ar fi petrecut abia în ajun. Durerea izbucni din nou în inima lui, o durere fizică, ascuţită. Mâinile încleştate i se frământaii, ochii i se umplură de lacrimi, întreaga-i făptură zguduită se zbuciuma din cap până în picioare.

O pierduse. Dacă Dumnezeu nu i-o hărăzise, totul nu fusese decât o amăgire. Deci acea iubire nemărginită, minunată nu fusese decât o batjocură josnică. Vanamee se ridică brusc. Ştia ce noapte îl aştepta. Când şi când, în goana lui prin deşert, sus pe *mesa*, în adâncul vreunui canion pierdut, uitat, pe costişele unor munţi fără nume, singur sub stele şi sub ochiul alb al lunii, trăia mereu şi mereu asemenea clipe, durerea izbucnind din nou, ca reculul unei arme uriaşe, năprasnice. Atunci, chinuit de durerea lui, se zvârcolea toată noaptea, iar uneori se ruga fără şir, cu mintea aproape rătăcită, cerând nopţii şi stelelor să-i răspundă: „De ce?”

O asemenea noapte se năpustea şi acum asupra lui. Ştia că va trebui să se zbată până în zori, sfâşiat de suferinţă, chinuit de amintiri, copleşit de nălucirile unei fericiri apuse. Dacă acea durere covârşitoare avea să-l încleşteze din nou în noaptea aceasta, ştia că un singur loc exista pentru el. Trebuia să se ducă la misiune, să stea de vorbă cu *pater* Sarria. Să petreacă noaptea în bezna adâncă de sub bătrânii peri din grădina misiunii.

Slab ca un ascet, negru de durere, porni peste pământurile ranch-ului Quien Sabe, spre biserica misiunii. După aproape o oră ajunse la drumul ce ducea de la Guadalajara spre miazănoapte către ranch-ul Seed, apoi ceva mai departe trecu prin Broderson Creek, acolo unde acesta străbătea un colţ al domeniului misiunii. Urcă povârnişul şi se opri cu răsuflarea tăiată la capătul porticului misiunii.

Până atunci Vanamee nu cutezase să se ducă la misiune noaptea. Când venise acolo întâia oară, ziua, împreună cu Presley, o luase la goană înainte de a amurgi, neîndrăznind să înfrunte mulţimea fantomelor care, i se părea lui, aveau să umple grădina misiunii după ce se va întuneca. Pe lumină totul avea o înfăţişare stranie în ochii lui. Niciuna din imaginile care-i treceau prin minte în legătură cu vechiul ediiicíu şi cu împrejurimile sale nu era asociată cu lumina Soarelui, cu strălucirea ei. Ori de câte ori, în timpul lungii sale pribegii prin deşerturile din sud-vest, Se gândea la aceste locuri, ele îi apăreau totdeauna; n întunericul tainic al nopţilor fără lună, zărind bătrânii peri negri în beznă, auzind mai curând decât vzjnci havuzul.

Încă nu intrase în grădină. Ea se afla în partea cealaltă a misiunii. Vanamee păşi pe cărămizile zgrunţuroase, roşii, tocite, pe sub peristil, spre ultima uşă de lângă campanilă, şi, trăgând de cureaua care atârna lângă clanţă într-o firidă a uşii, sună clopoţelul.

Slujnica Ü deschise uşa după o lungă aşteptare. Clipind buimacă – fusese trezită din somn – îi spuse lui Vanamee că Sarria nu era în chilia lui. Cunoscându-l totuşi pe Vanamee ca protejat şi bun prieten al preotului> îi îngădui să intre, spunându-i că, fără îndoială, îl va găsi pe Sarria în biserică. îi arătă drumul prin coridorul răcoros, zidit din cărămidă crudă, spre o încăpere mare care ocupa întreaga suprafaţă a bazei campanilei şi de unde un şir drept de trepte tocite ducea în sus, în întuneric. La

picioarele scării era o uşă care dădea în biserică. Slujnica îl conduse înăuntru şi apoi închise uşa în urma lui.

Interiorul bisericii, o sală prelungă, zidită din cărămidă văruită, cu plafonul drept, era slab luminată de o candelă prinsă în trei lanţuri lungi, ce atârna în fundul bisericii, deasupra balustradei altarului, şi de două savi trei lămpi cu gaz, aşezate pe aplice din imitaţie de bronz. Pretutindeni de-a lungul pereţilor se zăreau inevitabilele suite de picturi, înfăţişând patimile Domnului Erau de o cruditate supărătoare în ceea ce privea concepţia şi compoziţia, fiind însă lucrate cu o naivitate indiscutabilă, căreia nu-i lipsea farmecul. Fiecare tablou, în ramă poleită, purta inscripţia corespunzătoare, cu verzale frapante: „Simon Chirineul îl ajută pe Iisus să-şi ducă crucea11, „Sfânta Veronica şterge faţa lui Iisus”, „Iisus cade pentru a patra oară” şi aşa mai departe. În mijlocul bisericii începeau confesionalele, un soi de cutii ca nişte sicrie, din stejar înnegrit, lustruite de-a lungul atâtor ani, fiecare cu uşa ei, în vreme ce deasupra lor, ieşind în relief din perete, era amvonul, cu uraniscul lui plin de rezonanţe, acoperit cu bronz patinat, semănând cu capacul ridicat al unei cutii mari de pălării. Între strane, în naos, sărea în ochi roşul-viu al unui covor lung. Mai departe se zăreau treptele ce duceau spre altar, balustrada din stejar mâncat de care, preasfântul altar pe care erau aşternute feţe de masă cumpărate de la raionul de solduri al unui magazin din San Francisco, sfeşnicele de argint masiv, fiecare atât de greu, încât un om abia îl putea duce, dania unei defuncte regine a Spaniei, şi, în sfârşit, picturile altarului, înălţarea Fecioarei, un crucifix şi sfântul Ioan Botezătorul, San Juan Bautista de altă dată, patronul misiunii, o făptură cenuşie, slabă, goală, cu două degete ridicate în gestul binecuvântării.

Aerul era rece, umed, greu de mireasma stătută, dulceagă a fumului de tămâie. Domnea o linişte mormântală. Ecoul stârnit de uşa ce se închisese în urma

lui Vanamee răsună din colţ în colţ ca un tunet prelung.

Pater Sarria nu era în biserică. Vanamee străbătu de câteva ori naosul, în toată lungimea lui, cercetând paraclisele înşirate pe ambele părţi ale altarului. Nu era nicăieri. Totuşi, fusese acolo de curând, deoarece odoarele de pe altar se aflau în neorânduială, ca şi când voise să le aranjeze numai cu câteva clipe mai înainte. În mijlocul celor două ziduri laterale ale bisericii se afla, încadrată de o arcadă, câte o uşă de lemn masiv, ferecată. Uşa din partea amvonului era întredeschisă. Vanamee păşi către ea şi o dădu de perete, privind în diagonală, deasupra unui mic strat de legume – sfeclă, ridichi şi lăptuci – spre clădirea din fund, unde se aflau chiliile în care locuiseră cândva călugării. Prin fereastra deschisă a unei chilii îl zări pe *pater* Sarria lustruind cu grijă crucifixul de argint care se afla de obicei pe altar. Vanamee nu-l strigă. Ducând câte un deget la fiecare tâmplă, se uită la el câteva clipe printre gene, încordat. Pupilele i se contractară. Fruntea i se lăsă în josfeu o expresie nespus de concentrată. Îndată dujíá aceea, în clipa când voi să pună acoperâmântul este crucifix, preotul se opri brusc, privind în toate părţile. Dădu din nou să acopere crucifixul, dar’s opri iar uimit, intrigat. Cu paşi şovăielnici, mirindif-ae vădit că făcea acest lucru, se îndreptă spre uşa chiliei şi o deschise, privind afară, în noapte. Ascuns în întunericul adânc de sub arcadă, Vanamee nu se înişca, dar ochii i se închiseră, şi concentrarea spori pe faţa lui. Preotul şovăi, făcu un pas înainte, se întoarse, se opri, apoi o luă de-a dreptul prin straturile de legume, ciocnindu-se pe neaşteptate de Vanamee, care şedea nemişcat în nişa arcadei.

Sarria tresări. I se tăie răsuflarea.

— Oh, oh, dumneata erai? Pe dumneata te-am auzit strigând? Nu, nu se poate să te fi auzit, acum îmi amintesc. Ce putere stranie! Mă îndoiesc că e bine să faci acest lucru, Vanamee. Simţeam… simţeam că trebuie să vin. Nu ştiu de ce. Ce forţă, ce putere! Nu-mi place, Vanamee.

Uneori mi-e frică.

Vanamee îşi dădu capul pe spate.

— De-aş fi vrut, v-aş fi făcut să veniţi tocmai de la ranch-ul Quien Sabe.

Preotul clătină din cap.

— Mă tulbură când mă gândesc că propria mea voinţă poate să însemne atât de puţin. Adineauri n-am putut să mă împotrivesc. Dacă între noi ar fi fost un fluviu adânc, aş fi trecut prin el. Ia spune-mi, dacă dormeam, ce se întâmpla?

— Ar fi fost cu atât mai uşor, răspunse Vanamee. Nici eu nu înţeleg prea bine aceste lucruri. Cred însă că de aţi fi dormit, puterea dumneavoastră de împotrivire ar fi fost cu atât mai slabă.

— Te pomeneşti că nu m-aş fi deşteptat, că aş fi venit prin somn.

— Poate.

Sarria se închină.

— Asta-i ocultism. Nu, nu-mi place. Te rog, dragul meu, urmă el punând mâna pe umărul lui Vanamee, altă dată să nu mă mai chemi în felul acesta. Făgă-QUieşie-mi. Üite, şi întinse mâna, tremur tot. Ei, să nu mai vorbim de asta. Aşteaptă-mă o clipă. Mai am să pun crucifixul la locul lui şi o faţă de masă curată pe altar, şi cu asta am isprăvit. Mâine e înălţarea sfintei cruci şi am pregătit cele de trebuinţă. Ce spui? Frumoasă noapte, nu? Aşteaptă-mă o clipă. Fumăm câte o ţigară de foi în grădină.

Curând ieşiră amândoi pe uşa ce se deschidea din zidul celălalt, din faţa amvonului. Sarria îşi aşeză o calotă de mătase pe creştetul ras. În sutană şi cu calotă avea o înfăţişare mai bisericoasă decât ultima dată când îl văzuseră Vanamee şi Presley.

Ieşiră în grădina mănăstirii. Priveliştea era încântătoare. Pretutindeni se înălţau pâlcuri de palmieri şi de magnolii. În unghiul zidurilor care împrejmuiau grădina pe două laturi, un butuc de viţă-de-vie, vechi de peste un

veac, îşi înălţa mlădiţele, formând o boltă bogată peste pergola de lemn. De-a lungul celei de a treia laturi se înălţa biserica, în timp ce a patra era deschisă – zidul se năruise. Locul pe care fusese cândva zidul îl indica un şir de opt peri mari, noduroşi, răsuciţi. Mai bătrâni decât viţa, acum nu mai făceau fructe. În dreptul perilor, în zidul de la miazăzi al grădinii, se afla un portal cu arcadă, a cărui poartă totdeauna închisă dădea spre pajiştea din faţa misiunii. Mici alei bine îngrijite, aşternute cu pietriş şi mărginite de albăstrele, şerpuiau încoace şi încolo printre răzoare de flori şi pe sub magnolii. În mijlocul grădinii se ridica un mic havuz de piatră, înverzit de muşchi, iar între el şi şirul de peri se afla ceea ce mai rămăsese dintr-un cadran solar, un stâlp de bronz, patinat de vreme, inscripţiile de pe semicercul cadranului fiind tocite, neciteţe.

Dincolo de havuz, în dreptul porţii, se înşiruiau, la picioarele zidului, nouă morminte – trei străjuite de pietre funerare, celelalte acoperite cu lespezi. Două dintre ele erau ale înaintaşilor lui Sarria, şi alte trei, ale indienilor misiunii. Într-unul se credea că fusese înmuimântat un alcat de al Guadalajarei. Alic două erau ale lui de La Cuesta şi ale tinerei sale soţii – care dusese cu ea în mormânt iluzia dragostei soţului său – şi ultimul, al nouălea, la sfârşitul şirului, cel mai apropiat de peri, era străjuit de o mică piatră funerară, cea mai mică dintre toate, pe care, pe lângă datele obişnuite, între care nu se scurseseră decât şaisprezece ani, fusese săpat numele: „Angèle Varian”.

Liniştea, pacea, izolarea micii grădini a mănăstirii erau de-a dreptul fermecătoare. Colţişorul acela discret, romantic, rupt din întinsa vale ce-l înconjura, era un locaş al viselor, al încântărilor, al iluziilor. Dincolo de el, departe, lumea largă, necruţătoare, îşi urma drumul, hurducăind pe făgaşul ei, dar acolo, în taina grădinii, nicicând nu pătrunsese nici chiar ecoul scrâşnetului roţilor sale, pentru

a tulbura murmurul surd, neîntrecut al havuzului.

Sarria şi Vanamee se îndreptară spre banca de piatră lipită de zidul lateral al misiunii, aproape de uşa pe care tocmai ieşiseră, şi se aşezară. Sarria îşi aprinse o ţigară de foi, iar Vanamee îşi răsuci şi fumă o ţigaretă după moda mexicană.

Pretutindeni în jurul lor noaptea se întindea liniştită, fără sfârşit. Cerul era o mare de stele. Răsărea luna. Domnea o linişte adâncă. Susurul stăruitor al havuzului, mai curând bănuit decât auzit, părea să simbolizeze scurgerea timpului, de neînlăturat, veşnică. Din când în când, o adiere uşoară, ca o suflare, se strecura în grădină peste zidurile împrejmuitoare şi trecea pe deasupra capetelor, împrăştiind pretutindeni mireasma suavă, contopită, a florilor de magnolii şi rezede, precum şi a muşchiului, a ierbii, a întregii vieţi liniştite, vegetale, ce pulsa în tăcere, intens, între acele ziduri.

Din locul în care şedea, întorcând capul, şi privind pe sub peri, Vanamee avea deschisă priveliştea spre miazănoapte. Nu departe, între platoul pe care se înălţa misiunea şi linia colinelor de dincolo de Broderson Creek şi de *ranch-ul* Quien Sabe, se afla vilceaua în care se întindea rauch-ul Seed, pe care-l ţineau părinţii Angélei, o grădină minunată, neasemuită, ce se întindea pe cinci sute de acri, o mare de trandafiri, violete, crini, lalele, stânjenei, garoafe, chiparoase, maci, heliotropi – fel de fel de flori, vânjoase, dese, exuberante – înflorind şi ofilindu-se, dăruindu-şi sămânţa şi răsadurile, vândute pretutindeni în Statele Unite. Cultivarea florilor de sămânţă fusese vocaţia părinţilor Angélei. Ranch-ului Seed îi mersese vestea în toată ţara. Acum era arid, aproape uscat, dar când se afla în plină înflorire, spre mijlocul verii, priveliştea celor cinci sute de acri scăldaţi în splendoarea atâtor culori – stacojiu, azuriu, galben-aprins

— Era feerică. Dacă bătea vântul dinspre răsărit, pe străzile oraşului Bonneville, aproape la douăsprezece mile

depărtare, se simţeau miresmele acelei văi a florilor, ale acelui uriaş buchet de parfumuri.

În acea lume a florilor, a culorilor, în acea atmosferă copleşitoare, îmbibată, saturată, îngroşată de parfumuri suave, acolo se născuse Angéle. Acolo îşi trăise cei şaisprezece ani ai vieţii ei. Acolo murise. Nu era de mirare că Vanamee, cu sensibilitatea lui ascuţită, profundă, delicată pentru frumos, cu receptivitatea lui aproape anormală pentru o mare fericire, fusese atras de ea, că o iubise atât de mult.

Venise spre el dintre flori, cu mireasma trandafirilor în – părul de aur ce-i încadra faţa cu două cosiţe, cu oglindirea viorelelor în adâncul uimitor, albastru-închis, al ochilor ei, cu gene lungi, migdalaţi, orientali, cu roşul-imperial şi cu aroma garoafelor pe buzele-i plinuţe, ca ale vechilor egiptene, cu albul neprihănit al crinilor – cu parfumul lor, cu graţia lor gingaşă – în legănările gâtului. Mâinile îi miroseau suav a heliotrop, iar cutele rochiei emanau mireasma copleşitoare a macilor şi a zambilelor.

Preotul şi Vanamee se aşezară pe bancă şi tăcură îndelung. Într-un târziu, Sarria luă ţigara de foi dintre buze şi spuse:

— Ce linişte adâncă e în grădina asta veche şi frumoasă, atât de paşnică, atât de tihnită! Aici voi fi înmormântat cândva. Gândul acesta nu-mi displace. La 1 fel, şi dumneata, Vanamee.

— Quien Sabe?[28]

— Da, şi dumneata. Unde ar putea să fie mai frumos decât alături de fetiţa aceea?

— Nu mă gândesc încă la viitor. Ceea ce se va petrece cândva nu prea înseamnă mare lucru pentru mine.

— Are totuşi o însemnătate, fiule.

— Poate. Pentru o parte din mine. Nu însă pentru acea parte din mine – cea mai bună – care aparţine

---

28 In tradusere : Cine ştie 7 (în limba spanioli Sn original.)

Angélei. Oh, nu puteţi înţelege, exclamă el, făcând o mişcare bruscă, nimeni nu poate înţelege ce înseamnă pentru mine când îmi spuneţi uneori că după ce voi muri o voi întâlni din nou, undeva, într-un loc oarecare, pe care dumneavoastră îl numiţi cerul! Credeţi că acest gând a făcut vreodată pe cineva să poată îndura mai uşor suferinţa?

— Cu toate astea, crezi că…

— A crede, a crede! îl îngână Vanamee. Ce cred? Nu ştiu. Cred sau nu cred. Nu pot uita ceea ce *a fost* dânsa şi totodată nu pot nădăjdui să aflu ce va fi în viitor. La urma urmei, speranţa nu este decât cealaltă faţă a memoriei. Când încerc s-o văd în altă viaţă – oricum i-ai spune… în cer… dincolo de mormânt, acel loc atât de vag al dumneavoastră – când încerc s-o văd – aici sau acolo – în mintea mea învie aşa cum era aici, materială, pământească, aşa cum am iubit-o. Imperfectă, o să spuneţi; totuşi, aşa am văzut-o, şi aşa cum am văzut-o, am iubit-o. Aşa cum a fost – m*ateri*ală, pământească, imperfectă – aşa m-a iubit. Aşa o doresc! exclamă el. Nu vreau alta. N-o doresc spiritualizată, aureolată, glorificată, cerească. Pe ea o *vr*e*au*, aşa cum a fost. Cred că numai simţământul acesta m-a făcut să nu-mi ridic viaţa. Mai curând să fiu nefericit cu amintirea a ceea ce a fost decât fericit cu imaginea ei transfigurată, cerească. Sunt doar un biet om. Sufletul ei a fost frumos, fără îndoială. Totuşi, era oarecum vag, intangibil, nu mai mult decât o vorbă, sau cam aşa ceva. Atingerea mâinii ei era reală, glasul ei era real, îmbrăţişarea ei era reală. Oh, strigă el cutremurat de amintiri, daţi-mi înapoi toate acestea! Spuneţi-i dumnezeului dumneavoastră să-mi dea înapoi totul – glasul ei, atingerea mâinilor ei, îmbrăţişarea ei, reală, r*eală – şi at*unci îmi veţi putea vorbi de cer!

— Ei, observă Sarria dând din cap, atunci când o

vei întâlni din nou în cer, şi dumneata vei fi altul.

O vei vedea spiritualizată, cu ochii spiritului. Aşa cum

e acum, n-o să te atragă. îmi dau seama de asta. Precum spui şi dumneata, eşti numai om, pe când ea e divină. Dar când vei ajunge şi dumneata ca şi ea, aşa cum e acum, o vei vedea cum e în realitate, nu cum părea să fie, fiindcă glasul ei era dulce, fiindcă părul

— ei era frumos, fiindcă mâna ei era caldă în a dumitale. Dragul meu, vorbele dumitale sunt ca ale unui copil prostuţ. Eşti ca unul dintre corintenii cărora le scria epistole apostolul Pavel. Îţi aminteşti? Ascultă. Ce cuvinte frumoase şi grozave în acelaşi timp, dar, totodată, ce măreţe! Defilează ca nişte trâmbiţaşi: „Dar va zice cineva", cum ai spus şi dumneata adineauri: „«Cum înviază morţii? Şi cu ce trup se vor întoarce?» Nebun ce eşti! Ce sameni tu nu înviază dacă nu moare mai întâi. Şi când sameni, sameni nu trupul care va fi, ci doar un grăunte: fie de grâu, fie de altă sământă. Apoi Dumnezeu îi dă un trup, după? cum voieşte; şi fiecărei seminţe îi dă un trup al ei... Este semănat trup firesc şi înviază trup duhovnicesc. ** Fiindcă ai un trup firesc, de aceea n-o poţi înţelege.

F nici n-o doreşti ca o întrupare duhovnicească. Când veţi fi însă amândoi numai spirit, vă veţi cunoaşte unul pe altul aşa cum sunteţi, aşa cum nu v-aţi cunoscut niciodată mai înainte. Grăuntele vostru de grâu este simbolul nemuririi voastre. Îl îngropaţi în pământ. Moare, şi se înalţă din nou, de o mie de ori mai

— Frumos. Vanamee, fata dumitale dragă a fost doar un grăunte al umanităţii, pe care l-am îngropat aici. Cu

1 asta nu s-a sfârşit însă totul... Doar toate aceste în I cercări sunt de când lumea. Omenirea trece prin ele

I de mii şi mii de ani, şi totuşi fiece om care a stat vreodată lângă mormântul deschis al unei fiinţe dragi trebuie să le trăiască din nou, de la început.

Vanamee tăcu câteva clipe, privind în gol printre trunchiurile perilor, pe deasupra vâlcelei.

— S-ar putea să fie aşa cum spuneţi, răspunse el într-un târziu. Totuşi, n-am mai trecut prin asemenea încercări.

Deocamdată ştiu doar c-o iubesc, oh, parcă a fost ieri totul, şi că suiăr, sufăr fără încetare.

Se aplecă înainte, sprijinindu-şi capul în pumnii în3 cleştaţi. Nesfârşita durere de pe faţa lui se adânci ca o umbră, lacrimile îi podidiră ochii duşi în fundul capului. În clipa aceea îi veni în minte o întrebare în legătură cu cele petrecute, la care abia îndrăznea să se gândească. Şovăi îndelung şi în sfârşit se hotărî:

— Am lipsit multă vreme, şi de când am plecat 1 n-am mai avut veşti de aici. N-aveţi ceva să-mi spuj neţâi părinte? S-a descoperit ceva, se bănuie ceva în legătură cu… cu acela care…

Preotul dădu din cap.

— Nimic. Nu s-a auzit nimic. E un mister. Şi aşa va rămâne.

Vanamee îşi strânse capul între pumnii încleştaţi, clătinându-se înainte şi înapoi.

— Oh, ce îngrozitor! murmură el. Ce îngrozitor! Şi ea, gândiţi-vă, părinte, avea numai şaisprezece ani, era i încă o fetiţă… ea, atât de inocentă, care nu ştiuse niciodată ce înseamnă răul, pură ca un copilaş, care crede că totul e bun pe lume, matură numai în dra” gostea ei, ea să fie lovită astfel, în timp ce dumnezeul dumitale o privea din cer şi nu-i lua apărarea!

Deodată Vanamee păru că-şi pierde stăpânirea de sine, îl cuprinse brusc unul din acele accese de mânie oarbă, iraţională, nesăbuită, stârnite de durerea neputincioasă, care se abăteau asupra lui din timp în timp. Repezind în sus cu o mişcare sălbatică, fulgerătoare, deznădăjduită, pumnul încleştat, sfidând şi totodată implorând, de pe buzele lui ţâşni un şuvoi de cuvinte:

— Nu, dumnezeul dumitale nu i-a luat apărarea. Unde era milostivirea lui în clipa aceea, unde era ocrotirea cerului? Unde erau bunătatea, dragostea, pe care le propovăduieşti în stânga şi în dreapta? De ce i-a mai dat Dumnezeu viaţa, de vreme ce avea să-i fie luată? De ce i-a

dat Dumnezeii puterea de a iubi, dacă-i era dat să aibă un asemenea sfârşit? Ascultă-mă: de ce a zămislit-o Dumnezeu atât de pură, de cerească dacă a îngăduit ticăloşia aceea? Ptiu! exclamă el cu amărăciune. Dumnezeul dumitale! Ptiu! Un tâlhar ar fi fost mai milostiv. Dumnezeul dumitale! Nu există Dumnezeu! Nu există decât Diavolul! Cerui pe care-l propovăduieşti e numai o batjocură, o amăgire mârşavă, o iluzie. Numai iadul există.

Sarria îl luă de braţ.

— Eşti un nebun, un copil! exclamă el. De ce huleşti? Opreşte-te. Taci! Ai auzit? Taci!

Vanamee se întoarse spre el strigând:

— Atunci spune-i dumnezeului dumitale să mi-o dea înapoi!

Sarria se îndepărtă de el, privindu-l cu ochii mari, uimit, uluit de izbucnirea lui. Faţa oacheşă a lui Vanamee era palidă, obrajii scofâlciţi, iar ochii duşi în fundul capului, umbriţi şi adânc întunecaţi. Nici nu-l mai recunoştea. Faţa, acea faţă de ascet, slabă, încadrată de părul lung, negru, şi barba ascuţită tremurâu n exaltarea halucinaţiei. Era faţa păstorilor inspiraţi din legendele ebraice, trăind în sânul naturii, a tinerilor profeţi ai lui Israel, ce sălăşluiau în pustietăţi, singuratici, având vedenii, fiind înzestraţi cu puteri stranii. Într-o clipită, Sarria înţelese totul. Vanamee îşi ascunsese durerea departe, în pustietate, în nesfârşiful deşert din sud-vest. Zile, săptămâni de-a rândul, chiar luni, fusese singur, un grăunte pierdut în imensitatea zărilor. Cugeta necontenit, chinuit de suferinţa lui, cugeta, cugeta mereu, cugetarea aceasta înlocuindu-i adesea hrana. Trupul lui fiind hrănit neîndestulător, iar mintea concentrată permanent asupra aceluiaşi subiect, nervos din fire cum era, se închidea în sine, se zbuciuma, iar imaginaţia lui, acum exaltată, bolnăvicios de fecundă, morbidă, asaltată de halucinaţii, era mereu în căutarea unor fenomene neobişnuite, a miracolului. Nu era câtuşi de puţin de mirare că Vanamee,

întorcându-se cu o imaginaţie atât de deformată pe locurile fericirii pierdute, era chinuit de cele mai înfiorătoare vedenii şi aruncat în convuâsiunile unei adevărate isterii.

— Spune-i dumnezeului dumitale să mi-o dea înapoi, repetă el cu o stăruinţă înverşunată.

Era culmea misticismului, imaginaţia lui hărţuită, îmboldită peste măsură, fusese zvârlită deodată din orbita ei, depărtându-se acum tangenţial, în vid, unde totul părea cu putinţă. Speriată de întunericul de acolo, imaginaţia lui bâjbâia în căutarea supranaturalului, a miracolului. Era de asemenea omenescul, firescul protest împotriva a ceea ce e de neînlăturat, definitiv, revolta împotriva durerii, răzvrătirea sufletească împotriva triumfului morţii.

— 7Poate să mi-o dea înapoi, numai să vrea! strigă Vanamee. Trebuie să mă ajuţi, Sarria. Îţi spun, te previn, n-am să mai pot trăi multă vreme astfel. Capul mi-e bolnav, îmi pierd minţile. Dacă nu se întâmplă ceva, înnebunesc. Mă prăbuşesc, mi se năruie şi trupul, şi mintea. Dă-mi-o înapoi, spune-i lui Dumnezeu să mi-o arate. Acest lucru nu s-ar întâmpla pentru întâia oară dacă parabolele sunt adevărate. Dacă nu mai poate fi a mea, cel puţin lasă-mă s-o văd, aşa cum era, reală, pământească. Nu-mi arăta spiritul, stafia ei. O vreau materială, neprihănită, aşa cum a fost cândva. Dacă asta-i nebunie, lasă-mă să fiu nebun, dar ajutaţi-mă, dumneata şi dumnezeul dumitale; creaţi iluzia, faceţi minunea.

— Opreşte-te! strigă preotul din nou, scuturându-l cu asprime de umăr. Opreşte-te! Vino-ţi în fire. Asta-i nebunie curată. Nu te voi lăsa pradă ei. Cugetă la ceea ce spui. Să-ţi fie dată înapoi! Aşa a vrut Dumnezeu! Credeam că eşti bărbat! Vorbele acestea sunt ale unei fete cu mintea slabă.

Vanamee tresări, răsuflă adânc şi privi în jurul lui nedumerit, ca şi cum s-ar fi trezit din somn.

— Aveţi dreptate, murmură el. Uneori nu prea-mi dau seama ce vorbesc. Sunt însă clipe când toată mintea, tot sufletul meu par să se răzvrătească împotriva a ceea ce s-a

întâmplat, când am impresia că sunt mai puternic decât moartea, că, de-aş şti să-mi încordez voinţa, să-mi concentrez mintea, aş putea… cum să spun… nu, nu s-o aduc înapoi, dar… cum să spun…

— O minte bolnavă, rătăcită poate avea halucinaţii, pesemne că asta vrei să spui, îl ajută Sarria.

— Da, poate că asta vreau să spun. Poate că, la urma urmelor, caut numai iluzia.

Sarria nu-i răspunse. Se aşternu o tăcere îndelungată. În colţurile umede, de la miazăzi, ale zidurilor, o broască începu să orăcăie. Micul havuz susura monoton. O floare de magnolia căzu drept, ca plumbul, prin aerul nemişcat, aşezându-se cu un foşnet uşor pe pietrişul aleii. Altfel, domnea o linişte adâncă.

O clipă mai târziu, ţigara de foi a preotului, stinsă de mult, îi lunecă dintre degete. Începu să moţăie uşor. Vanamee îi atinse braţul.

— Aţi adormit, părinte?

Preotul tresări şi-şi şterse ochii.

— Pe legea mea, cred că da.

— Duceţi-vă şi vă culcaţi, părinte. Eu, unul, nu sunt obosit. Aş vrea să mai stau o vreme.

— Da, poate ar fi mai bine să mă duc să mă culc. Patul *dumitale* te aşteaptă oricând.

— Nu mă culc… o să mă întorc la Quien Sabe… ceva mai târziu. Noapte bună, părinte.

— Noapte bună, fiule.

Vanamee rămase singur. Fără a se mişca, stătu astfel îndelung, cu coatele sprijinite pe genunchi, cu bărbia în palme. Trecură minute, ore. Luna se înălţa tot mai sus printre stele. Vanamee răsucea şi fuma ţigară după ţigară. Fumul albastru plutea nemişcat pe deasupra capului său sau se risipea unduind uşor.

Atmosfera dintre acele ziduri vechi, din acel colţ romantic, misterios, din acea izolată grădină a visurilor, plină de miresmele trecutului, de legende, cu mormintele

ei, cu cadranul solar năruit, cu havuzul năpădit de muşchi, toate acestea erau copleşitoare. Acum, când preotul îl lăsase singur, aceeaşi exaltare care pusese stăpânire pe Vanamee mai devreme, în seara aceea, încet-încet se înteţi din nou în mintea lui, în închipuirile lui. Durerea începu să-l şfichiuiească din nou, şi dragostea pentru Angèle să-i clocotească iar în inimă, părându-i mai profundă, mai tandră, mai vie ca niciodată. Fără îndoială, avea o înrâurire asupra lui grădina misiunii, pe care o vedea aievea cum fusese în zilele când o întâlnea pe Angéle acolo, aidoma priveliştii ce-o avea sub ochi, înviindu-i în minte chipul drag. Deşi nu îndrăznea să se apropie de mormântul ei, se ridică şi, cu mâinile încleştate la spate, începu să se plimbe încet de colo-colo pe aleile presărate cu pietriş mărunt, care-i aminteau de cele petrecute cu optsprezece ani mai înainte. Pe banca de pe care tocmai se ridicase, el şi Angéle stătuseră adesea. Acolo, lângă cadranul solar năruit, îşi aminti de noaptea în care o sărutase întâia oară. Aici, lângă havuzul năpădit de verdeaţă, Angéle se oprise o dată şi, dezgolindu-şi braţul până la umăr, îl vârâse adânc în apă, după care îl ridicase şi i-l întinsese umed, răcoros, ca să i-l sărute. În sfârşit, tot acolo, sub umbra perilor, şezuseră seară de seară, uitându-se spre vâlceaua de la picioarele lor, privind cum bolta nopţii se arcuia din zări până la zenit, ca o cupolă.

Vanamee întoarse brusc capul, ca să nu mai vadă priveliştea. În anotimpul acela, ranch-ul Seed, lipsit de flori, era întunecat. Departe, în mijlocul vâlcelei, zări o licărire în geamurile casei, acolo unde trăise Angéle. Luminiţa licărise în fereastra ei. Întoarse capul ca să n-o mai vadă. Durerea lui atinse deodată culmea. Străbătu grădina cu paşi mari şi intră din nou în biserică, cufundându-se ca într-o baie în aerul răcoros dinăuntru. Nu ştia sau mai curând nu putea să-şi dea seama ce caută. Ştia numai că suferă, că dorul după Angéle, după tot ceea ce înconjurase marea lui iubire îi încleşta inima, muşca din

ea cu dinţi de fier. Era gata să se lase pradă vedeniilor, să dorească cu nesaţ halucinaţiile, să caute chinuitor iluzia, orice, numai să uite de hăul acelei nopţi pustii, de liniştea aceea adâncă, de singurătatea aceea nesfârşită sub nemărginita boltă a cerului. Ajungând înaintea altarului, sub candelă, Vanamee căzu în genunchi, cu mâinile încleştate de balustradă, cu capul lăsat pe ea. Se rugă cu vorbe pe care nu le putea rosti, pe care nu le putea înţelege, cerând ajutor, uşurare, cerând un răspuns la strigătul lui.

În direcţia aceasta se concentră în sfârşit mintea lui rătăcită: un răspuns. Implora, implora, cerea un răspuns. Nu un semn vag, nedefinit al milostivirii lui Dumnezeu, nu un simţământ, ci un răspuns material, real, chiar dacă realitatea era amăgitoare, un glas în noapte, drept răspuns la al său, o mână care să-i prindă. degetele ce bâjbâiau în întuneric, o răsuflare caldă, omenească, înmiresmată, dragă, o mângâiere blândă, duioasă pe obrajii lui slăbiţi de suferinţă. Singur în semiobscuritatea sumbră a bisericii părăginite, cu tencuiala ici-colo căzută, cu ornamentele şi picturile ei crude, naive, se zbuciuma crunt, sfâşiat de dor, şoptind, scrâşnind cuvinte nearticulate, crâmpeie de fraze.

Răspunsul nu era însă în biserică. Deasupra lui, deasupra altarului, Fecioara cu nimb, cu ochii în jos, cu mâinile împreunate, se înălţa în întuneric vagă, nedesluşită, căci culorile, înnegrite de fumul de tămâie al atâtor veacuri, se estompaseră. Hristosul care agoniza pe cruce era doar o jalnică viziune de anatomie zbuciumată, de came cenuşie pătată cu carmin. Ioan Botezătorul, San Juan Bautista, patronul misiunii, făptura goală şi slabă, cu două degete ridicate în gestul binecuvântării, privea nepăsător în sus, spre plafonul cufundat în semiobscuritate, ignorând nefericirea oménească ce se zvârcolea zadarnic dedesubt, lângă balustrada altarului, iar Angéle rămânea ca şi până atunci doar o amintire îndepărtată, intangibilă, pierdută pentru totdeauna.

Vanamee se ridică şi, cu un vag gest de deznădejde, întoarse spatele altarului. Străbătu biserica, ieşind din nou în grădină pe sub arcada scundă a uşii din faţa amvonului. Acolo cel puţin era realitatea. Aerul cald, liniştit îl învălui cu o mantie plăcută, îmbătătoare, risipind răceala emanată de mucegaiul şi de igrasia zidurilor.

De astă dată se îndreptă, însă, de-a curmezişul grădinii, de cealaltă parte a havuzului, unde, la picioarele gardului de zid dinspre răsărit, erau înşiruite cele nouă morminte. Acolo, în cel mai mic dintre ele, străjuit de mica piatră funerară cu două date, între care nu se scurseseră decât şaisprezece ani, era înmormântată Angéle. Se întorsese, în sfârşit, lângă ea, după anii petrecuţi în deşert, în pustietate, după atâtea pribegii pe Long Trail. Dacă ar fi fost cu putinţă, aici trebuia să simtă apropierea ei. Lângă el, la mai puţin de patru picioare, sub muşuroiul acela de iarbă, se afla făptura pe care o îmbrăţişase adeseori; faţa, faţa pe care o sărutase, părul de aur, cu cosiţele datorită cărora din fruntea albă nu se vedea decât un triunghi, ochii albaştri ca vioreaua, cu gene lungi, cu strania lor linie orientală, aduşi în sus, spre frunte, dulcile buze plinuţe, ca ale vechilor egiptene, toată acea ciudată, uimitoare, minunată frumuseţe, atât de tulburătoare, atât de încântătoare, atât de neobişnuită.

Se aplecă, lăsându-se într-un genunchi, puse mâna pe piatra funerară şi citi din nou inscripţia. Apoi, instinctiv, luă mâna de pe piatră şi o puse pe scundul muşuroi de pământ, atingându-l cu gingăşia unei mângâieri. Deodată, mai înainte de a-şi da seama ce face, se întinse jos, alături de mormânt, cuprinzând cu braţele scundul muşuroi, cu buzele lipite de iarba de deasupra. Din inima lui, durerea, încătuşată de aproape douăzeci de ani, ţâşni covârşitoare, năprasnică, mistuitoare. Nimeni nu-l auzea, nimeni nu-l vedea. Nu avea de ce să se stăpânească. Nu mai lupta împotriva durerii. Simţea chiar o alinare să se lase copleşit de ea. Reacţiunea stârnită însă de această izbucnire fu tot

atât de năprasnică. Revolta împotriva inevitabilului, protestul împotriva morţii îl cutremurau din cap până-n picioare, îl zguduiau dincolo de marginile raţiunii, aducându-l în pragul rătăcirii, al nebuniei. Nu mai era stăpân pe sine, nu-şi mai dădea seama ce face. În prima clipă scoase un strigăt sălbatic, dement, cerând cerului ca Angèle să-i fie dată înapoi, dar nemărginitul egoism care pare să mocnească în toate formele de rătăcire a minţii dădu o nouă întorsătură imaginaţiei sale. îl uitase pe Dumnezeu. Nu se mai bizuia pe cer. îşi aroga puterea acestuia, voia să ajungă prin el însuşi, nesprijinit de nimeni, mai tare decât moartea, mai puternic decât nimicnicia. Lui Sarria îi ceruse că Dumnezeu să i-o dea înapoi pe Angéle, acum însă o chema de-a dreptul pe ea. Zăcând acolo, îmbrăţişându-i mormântul, i se părea atât de aproape de el, încât îşi închipuia că o.va auzi din clipă în clipă. Şi deodată îşi aminti de strania lui putere de concentrare cu care-l chemase pe Presley de la jumătatea drumului spre ranch-ul Quien Sabe, cu care îl adusese pe Sarria spre el în seara aceea. Gândindu-se intens la fiinţa care-l obseda de atâta vreme, cu ochii închişi, cu faţa îngropată în palme, Vanamee strigă:

— Vino, Angéle! Mă auzi oare? Vino!

Mormântul însă nu-i dădu niciun răspuns. Pământul fără glas zăcea tăcut, neclintit, ascunzându-şi taina, ţinând-o zdravăn în încleştarea lui, nevoind să dea înapoi ceea ce fusese încredinţat păstrării sale, nepăsător faţă de chinul omenesc, care, deasupra lui, îmbrăţişa deznădăjduit un mormânt venerabil. Pământul, care abia în dimineaţa aceea răspunsese atât de prompt, atât de vibrant la cea mai mică chemare, acum, noaptea, ţinând adânc pecetluită taina morţii, era surd la orice rugă, refuza să-i dea răspuns, şi Angéle rămânea, ca şi mai înainte, doar o amintire îndepărtată, spulberată.

Vanamee înălţă capul şi privi în jurul lui fără să vadă, tremurând din pricina zadarnicei sforţări. Totuşi, nu mai

voia să se lase pradă deznădejdii. Până atunci nu se întâmplase ca acea ciudată putere a voinţei sale să nu izbutească. Se simţise atât de tare în această privinţă, încât era încredinţat că dacă se concentra din răsputeri, ceva, nu putea spune ce, *trebuia* să se întâmple. Dacă ar fi fost numai o autosugestie, o. halucinaţie, şi tot ar fi rămas mulţumit.

Aproape de la sine, mintea lui rătăcită se concentra din nou, îndreptându-şi toată puterea voinţei spre Angéle, chemând-o, ca şi când ea ar mai fi fost în viaţă, îşi încordă nervii, încleştă pumnii şi-şi pironi spre piatra funerară ochii contractaţi, cu pupilele micşorate.

Rămase astfel neclintit câteva clipe, fără să răsufle, pândind, aşteptând vedenia, minunea. Atunci, fără să ştie de ce, abia dându-şi seama ce se petrece, observă tă privirea lui se îndepărta de piatra funerară, părăsea mormântul. Dar nu numai atât, întreaga lui făptură se întorcea în aceeaşi direcţie în care priveau ochii. Înainte de a-şi da seama prea bine ce se petrece, întorsese spatele mormântului, privind spre miazănoapte, spre şirul de peri, spre vâlceaua în care se afla ranch-ul Seed. O clipă gândi că acest lucru se întâmpla fiindcă îngăduise voinţei sale să slăbească, nemaiîncordându-şi mintea. Atunci, întorcându-se din nou spre mormânt, încleştând dinţii, strângându-şi fruntea între mâini, îşi concentră toate gândurile într-o sforţare supremă. Se încredinţă pe sine însuşi că Angéle era vie şi se adresă acestei închipuiri a minţii sale, strigând cu glas sugrumat:

— Angéle, Angéle, te chem, mă auzi? Vino, vino imediat, chiar acum.

În locul răspunsului pe care îl cerea, prin şuvoiul gândurilor sale îşi croi din nou drum inexplicabila contrainfluenţă de mai înainte. Deşi se împotrivea din răsputeri, trebui să se întoarcă din nou spre miazănoapte, către peri. Supunându-se acestei porniri, se întoarse şi, încă mirat, făcu un pas, apoi încă unul, şi încă unul.

Deodată, în întunericul de sub peri îşi recăpătă stăpânirea de sine şi, deschizând ochii, se surprinse privind în depărtare spre ranch-ul Seed, către căsuţa din mijlocul vâlcelei, în care trăise cândva Angéle.

Uluit, se întoarse lângă mormânt, încordându-şi voinţa din nou. Îndată ce aceasta atinse o oarecare tensiune, acelaşi fluid contrar i se puse de-a curmezişul, nu mai putea să se uite la piatra funerară, să se gândească la mormânt, la ceea ce ascundea acesta. Totuşi, trebuia să se uite. Întoarse privirile către miazănoapte. Paşi spre peri, şi acolo, drindu-se în întunericul de sub ei, privi uluit, buimac, fără un scop anume, către ranch-ul Seed. Fluidul nu-l trăgea mai departe, dar până la acel punct – până la şirul de peri – nu putea să le reziste.

O vreme, ciudăţenia acelui fenomen îi stârni interesul, făcându-l să uite chiar de nefericirea lui. Se concentră din nou o dată, de două ori, parcă ar fi făcut o experienţă, petrecându-se mereu acelaşi lucru: îndată ce părea că Angèle învia în mintea lui încordată, ceva îl împingea să se întoarcă spre miazănoapte şi să alerge către peri, pe creasta colinei care domina vâlceaua.

Durerea îi era însă prea adâncă pentru a stărui mai mult asupra ciudăţeniilor minţii sale. În cele din urmă, supunându-se acelei porniri, părăsind mormântul, se lăsă jos în întunericul de sub peri, unde-şi sprijini capul în palme, lăsându-se pradă amintirilor zguduitoare, dorului sfâşietor. Trecutul îi învie în minte aievea. Gândurile zburară înapoi cu ani şi ani. îşi aminti de nopţile calde de iulie şi august, cufundate în linişte, de cerul înstelat, de grădiniţa misiunii, plină de toate miresmele distilate de dogoarea zilei, de arşiţa înverşunată a soarelui de vară. Se vedea pe sine, ca pe altcineva, sosind la întâlnire. Ea îi stăpânise gândurile toată ziua. Toată ziua visase acel ceas liniştit pe care avea să-l împartă cu ea. Era întuneric. Nu putea să vadă nimic. Deodată auzea foşnetul uşor al ierbii, pe coasta colinei, sub pasul care înainta. Curând zărea

luciul pal, de aur stins, al părului ei: o licărire slabă în lumina stelelor. În răstimpul cât înceta adierea ce se simţea, când şi când îi auzea răsuflarea. Şi atunci, printre miresmele gingaşe ale grădinii, printre balsamurile magnoliei, printre straturile de rezede, printre zidurile părăginite, printre atâtea miresme deosebite sau abia îmbinate, adia parfumul trandafirilor aninaţi în părul ei, al crinilor de la gâtul ei, al heliotropului de care îi erau îmbibate mâinile şi braţele, şi al zambilelor de la picioare. Şi deodată iat-o aproape, iată-i ochii cu gene grele, albaştri ca viorelele, tandri, iată-i buzele dulci, plinuţe, rostindu-i numele, iată-i mâinile apucându-i-le şi cuprinzându-i-le pe ale lui, iată-i umerii, gâtul, întreaga-i fiinţă, scumpă, dăruindu-se îmbrăţişării lui, buzele ei lipite de ale lui, mâinile ce-i ţineau capul apropiindu-i faţa de a ei.

Amintindu-şi de toate acestea, Vanamee întinse înainte o mână şi scoase un strigăt de durere. Ochii sfredeleau bezna, mintea îi era aprinsă de o aprigă răzvrătire împotriva triumfului morţii. Privirea străpungea întunericul în direcţia din care Angéle obişnuia să vină spre el.

— Vino, vino! strigă cu răsuflarea tăiată, ţeapăn din pricina neasemuitei, zadarnicei sforţări a voinţei. Vino, vino! Mă auzi, Angéle? Vino, vino!

Deodată se dezmetici. Deschise ochii. Se ridică în capul oaselor. Mintea rătăcită îşi veni în fire fulgerător. Ce se întâmplase cu el? O luase razna? sări în picioare, privind în noapte spre ranch-ul Seed.

— Ce a fost asta? murmură el buimac.

Privi de jur-împrejur, ca şi când ar fi vrut să-şi dea seama unde se află. Se uită la mâinile lui, la scoarţa aspră a părului lângă care şedea, la zidurile brăzdate, măcinate de ploi ale bisericii şi ale grădinii. Încet-încet se linişti. Fluidul anormal sub care acţionase se stinse. Deveni din nou cu totul stăpân pe sine, conştient, lucid.

În aceeaşi măsură însă în care îşi dădea seama că

acele mâini erau ale lui, că scoarţa perilor era aspră, că zidurile mucegăite ale misiunii erau igrasioase, tot atât de încredinţat era că se întâmplase *ceva*, ceva vag, nelămurit, având ecou numai asupra unui al şaselea simţ al său, straniu, fără nume, nu mai puţin perceptibil, totuşi. Mintea, închipuirea lui, care Rătăcea în noapte peste vâlceaua de la picioarele sale, orbecăind încoace şi încolo prin întuneric, năucă, hoinară, se oprise deodată, şovăitoare. Descoperise *ceva* /* Nu se întorsese la el cu mâinile goale. Venise înapoi, aducând cu ea o schimbare – misterioasă, iluzorie. Nu existau cuvinte pentru a exprima ceea ce se petrecuse. Deocamdată însă un lucru era sigur: noaptea nu mai era fără glas, întunericul nu mai era pustiu. Undeva, departe, unde privirea nu ajungea, în beznă, şerpuise o licărire, se înălţase o clipă spre stele, apoi se stinsese numaidecât. Noaptea pogorâse din nou. Nu se auzea un zgomot, nu se simţea o mişcare.

O clipă, Vanamee rămase buimac, năuc, înmărmurit, cu ochii larg deschişi, cu răsuflarea tăiată. Apoi, încet-încet se cufundă din nou în beznă, păşind cu deosebită grijă, ca un leopard ce se furişează. îl cuprinse un simţământ straniu, vecin cu teama. Îndată după aceea, peste cele dintâi impresii veni să se suprapună îndoiala în propriile sale simţuri. Orice s-ar fi întâmplat, era atât de trecător, atât de insesizabil, încât acum se întreba mirat dacă, la urma urmei, nu se înşelase. Reacţia urmă însă prompt: totuşi se petrecuse *ceva*. Din clipa aceea începu pentru el cea mai chinuitoare nesiguranţă a minţii. Se întoarse încet în grădină, ţixându-şi răsuflarea, trăgând cu urechea spre cele mai uşoare zgomote, păşind în vârful degetelor. Ajunse la havuz, unde îşi umezi degetele şi le trecu peste frunte, le duse la ochi. Se opri încă o dată şi ascultă. Domnea o linişte adâncă.

Tulburat, răscolit, păşi mai departe, ieşi din grădină şi începu să coboare devale. Trecu peste Broderson Creek, acolo unde gârla tăia drumul care ducea la Guadalajara,

păşind încet înainte peste câmpul Tanch-ului Quien Sabe, cu capul lăsat în piept, gânditor, uluit.

CAPITOLUL 5

La ora 7, în dormitorul casei ranch-ului, în patul de metal alb, aşternut cu cearşafuri albăstrii, cazone, sub plapuma roşie, Annixter mai dormea încă, îmbujorat la faţă, cu gura căscată, cu părul lui gălbui, ţepos, vâlvoi. Pe scaunul de la capul patului se afla lampa cu gaz, la lumina căreia citise seara trecută. Lângă ea era o pungă cu prune uscate, şi alături, ponositul *David Copperţield.*, pe care-l citea, fila la care ajunsese fiind însemnată cu o şuviţă de hârtie ruptă din marginea pungii.

Annixter dormea adânc, dar nu putea nici măcar să se odihnească liniştit. Strângea ochii atât de aprig, încât pielea pleoapelor se încreţise. Ţinea pumnii încleştaţi sub pernă. Când şi când scrâşnea crunt sau izbucnea brusc în sforăituri, dominând tic-tacul vioi al deşteptătorului care atârna de măciulia de alamă a patului, la câţiva ţoli de urechea lui.

Puţin după 7, soneria Ceasului izbucni ca o explozie, şi în aceeaşi clipă Annixter zvârli plapuma de pe el, sări în sus şi rămase aşezat pe marginea patului, gâfâind, trăgând aer în piept, clipind des şi frecându-şi capul, zăpăcit, buimac, năucit de repeziciunea cu care fusese trezit din somn.

Prima lui grijă fu să înşface ceasul deşteptător şi să-i înăbuşe sub perne şi sub pături ţârâitul prelung. Apoi stătu mai departe năuc pe marginea patului, ridicându-şi degetele picioarelor cât mai departe de duşumeaua rece. Ochii lui, pe jumătate închişi, grei de somn, imobili, fără expresie, când se închideau, când se deschideau. Câteva minute în şir, ba aţipea, ba se trezea din nou, clătinându-se brusc când într-o parte, când în cealaltă. În sfârşit, dezmeticindu-se puţin, se îndreptă de spate, îşi trecu degetele prin păr şi, căscând de mama focului, îngăimă: „O, Doamne! *Doamne*!”

Se întinse de câteva ori, răsucindu-se pe loc, îndoindu-şi şi dezdoindu-şi degetele picioarelor, murmurând din timp în timp, între două căscături: „O, Doamne! Doamne!”

Îşi roti privirile prin odaie, adunându-şi gândurile, căutând să-şi amintească ce avea de făcut peste zi.

Camera, aproape goală, avea pereţii căptuşiţi cu scânduri fălţuite, vopsite cafeniu, ca pereţii unui grajd. Câteva litografii neînrămate, „suvenire” de Crăciun, tăiate din revistele săptămânale, erau bătute ici-colo în cuie mari. Un mănunchi de buruieni sau de flori veştede, jalnice, pline de praf, era prins de oglindă deasupra lavoarului negru de nuc de lângă fereastră, alături de o fotografie îngălbenită, în care se vedea secerătoarea mecanică a lui Annixter, şi în faţa ei, dânsul, cu oamenii lui, în grup. Pe duşumea, lângă pat, şi înaintea mesei de scris, erau aşternute nişte preşuri zdrenţuite, făcute din petice. În colţurile camerei zăceau o pereche de ghete murdare de noroi, o şa „McClellan”, un binoclu, o ladă de cărbuni goală şi o cutie piină cu şuruburi şi piuliţe. Pe perete, deasupra patului, era prinsă, într-o ramă poleită, diploma de studii a lui Annixter, iar pe birou, într-un talmeşbalmeş de perii de cap, gulere murdare, mănuşi de călărie, ţigări şi altele, se afla o maşină stricată pentru încărcarea cartuşelor de vânătoare.

Era o odaie tipică de holtei, aspră, neconfortabilă, bărbătească, duhnind a tutun, a piele şi a fier ruginit. Duşumeaua goală era scobită de ţintele de pe tălpile ghetelor grele ale stăpânului, care lăsau urme. Pereţii fuseseră zgâriaţi cu obiecte grele de metal. Lucru ciudat, însă, pe singurul scaun din cameră, hainele lui Annixter erau aşezate cu o grijă şi o pedanterie de fată bătrână. El însuşi le rânduia astfel de cu seară. Ghetele erau una lângă alta, pantalonii, frumos îndoiţi pe dungă şi cu salopeta deasupra, se aflau pe scaun, iar haina era atârnată pe spetează.

Casa ranch-ului Quien Sabe avea şase camere, toate la parter. Cu oricâtă bunăvoinţă, nu putea fi numită un cămin. Annixter era un om bogat. Ar fi putut să-şi mobileze locuinţa cu tot atâta eleganţă ca şi Magnus Derrick. Adevărul era că el îşi socotea casa numai un cotlon unde trebuia să mănânce, să doarmă, să-şi schimbe hainele, să se adăpostească de ploaie, un birou în care îşi rezolva treburile, şi nimic mai mult.

După ce sé dezmetici de-a binelea, îşi vârî picioarele în papucii împletiţi din papură şi-o porni târşâind prin biroul de lângă dormitor, îndreptându-se spre baia de alături, unde rămase câteva minute sub şuvoiul îngheţat al duşului, clănţănind din dinţi, tunând şi fulgerând că apa era prea rece. Încă tremurând, îşi aruncă hainele pe el şi, apăsând pe butonul soneriei electrice, ca să anunţe că era gata pentru micul dejun, se apucă de îndată de treburile zilei. În momentul acela, duba măcelarului din Bonneville intră în curte cu proviziile zilnice de came. Duba aducea zilnic şi ziarul din Bonneville, şi poşta sosită peste noapte. În teancul de corespondenţă pe care Annixter îl primi în dimineaţa aceea, se afla şi o telegramă de la Osterman, care între timp plecase la Los Angeles pentru a doua oară. Aceasta glăsuia:

FINANŢAREA COMPANIEI ASIGURATA ÎN ACEST DISTRICT STOP OBŢINUT CONCURSUL PERSOANEI INDICATE STOP SUNT ÎN MĂSURA SA PLASEZ ACŢIUNILE POTRIVIT PLANULUI STOP

Rupând în bucăţele telegrama, Annixter mormăi:

— Perfect! înseamnă că partea asta e rezolvată.

Strânse grămăjoară bucăţelele de hârtie deasupra sobei în care nu era foc şi le arse cu grijă, urmărind încruntat, gânditor, preocupat pâlpâirile flăcărilor.

Ştia foarte bine ce voia să spună Osterman prin „finanţarea companiei”, de asemenea ştia ce însemna „persoana indicată1.

Protestând şi invocând tot felul de scrupule, după

discuţii interminabile, Annixter catadicsise să se împace cu Osterman, lăsându-se convins în sfârşit să participe la proiectata „acţiune” politică. Pentru a o finanţa, fusese format un comitet, din care făceau parte Osterman, bătrânul Broderson, însuşi Annixter şi, cu rezerve, abia ceva mai mult decât ca observator, Harran Derrick. Osterman era privit ca preşedintele comitetului. Magnus Derrick refuzase categoric să adere, încerca să găsească o cale de mijloc. Situaţia lui era delicată: dacă prin eforturile membrilor comitetului s-ar fi ajuns la reducerea tarifelor de transport, în mod normal ar fi profitat şi el de noul tarif. Ar fi profitat fără să fi înfruntat riscurile odată cu toţi, fără să fi participat la cheltuieli. Între timp, zilele treceau. Alegerea candidaţilor bătea la uşă. Comitetul nu-şi putea îngădui să aştepte şi, ca un prim pas, Osterman se dusese la Los Angeles, înarmat cu o sumă frumuşică, la care contribuiseră Annixter, Broderson şi însuşi Osterman. La Los Angeles intrase în legătură cu Disbrow, agentul politic al companiei de cale ferată „Denver, Pueblo & Mojave”, având cu el două întrevederi. Telegrama pe care o primise Annixter în dimineaţa aceea voia să spună că Disbrow fusese câştigat de partea lor şi avea să-l sprijine pe Darell ca să fie numit candidat pentru Comisia căilor ferate din partea companiei „D. P. & M”. În districtul al treilea.

În dimineaţa aceea, micul dejun îi fu adus lui Annixter de unul din bucătari. Mâncă la repezeală, citindu-şi corespondenţa şi parcurgând în acelaşi timp paginile ziarului *Bonneville Mercury*, fiţuica lui Genslinger. Annixter avea convingerea că acesta primea subsidii de la compania „Pacific & Southwestern Railroad”, şi nu era altceva decât purtătorul de cuvânt prin care Shelgrim şi direcţia generală se adresau *rancher*-ilor din împrejurimile oraşului Bonneville. Editorialul gazetei suna astfel:

„Pentru cei iniţiaţi *nu* va fi o surpriză dacă mult tărăgănata reevaluare *a parcelelor aparţinând companiei de căi* ferate, *cuprinse* în *ranch-urile* Los Muertos, Quien

Sabe, Osterman şi Broderson, va fi efectuată înainte de sfârşitul *acestui* an. Fireşte, ocupanţii acestor pământuri sunt *interesaţi în ceea ce* priveşte preţul pe care Calea Ferată *îl* va *stabili* asupra terenurilor sale, *şi* circulă zvonul că ei se aşteaptă ca parcelele să le fie oferite la doi dolari şi *cincizeci* decenţi per acru. Nu *e* necesar cine ştie ce clarviziune pentru a trage concluzia că aceşti domni vor fi dezamăgiţi”.

„Mofturi! exclamă Annixter când termină editorialul şi, boţind gazeta în pumn, o zvârli cât colo. Mofturi! Mofturi! Ce poate şti Genslinger despre treaba asta?! Am să invoc înţelegerea mea cu «P. & S. W.»: de la doi dolari şi jumătate până la cinci dolari per acru – stă scris negru pe alb. La asta Calea Ferată este obligată. Dar investiţiile mele?! Am ameliorat pământul, l-am irigat, l-am drenat, l-am cultivat, asta înseamnă valorificare, nu glumă! Să stea de vorbă cu mine! Am să le arăt eu!”

Cea mai adâncă impresie pe care o făcu asupră-i editorialul lui Genslinger era că, la urma urmei, s-ar fi putut ca *Mercury* să nu primească subvenţii din partea companiei de cale ferată. Dacă ar fi primit, Genslinger nu s-ar fi lăsat indus în eroare asupra evaluării pământului. Ar fi trebuit să ştie că cei de la Calea Ferată se angajaseră să vândă terenurile la doi dolari şi jumătate per acru, şi nu numai atât, ar fi trebuit să ştie că atunci când loturile vor fi puse în vânzare, actualii deţinători aveau să se bucure de un drept de preemţiune. Annixter căută să-şi amintească clauzele explicite ale înţelegerii dintre el şi Calea Ferată, dar până la urmă alungă toate aceste gânduri, îşi aprinse o ţigară de foi şi, punându-şi pălăria, ieşi pe uşă.

Dimineaţa era frumoasă, aerul proaspăt, tare. În vârful turlei puţului artezian, aripile motorului eolian se învârteau de zor, mişcate de vântul ce sufla dinspre sud-vest. Canalul de irigare era plin de apă. Pe cer nu se zărea niciun nor. Departe, spre răsărit şi spre apus, parapetele văii San Joaquinului – Munţii Coast Range şi colinele de la

poalele Sierrei Nevada – se conturau violete, ca ametistul pal, pe fondul unduitor, gingaş, roz-alb al orizontului. Lumina soarelui era o adevărată revărsare cristalină, străvezie, iscând un simţământ de veselie, stârnind o efervescenţă în sânge, un tumult, o înviorare în toată fiinţa.

În drum spre grajduri, Annixter trebuia să treacă prin faţa uşii deschise a căşăriei. Înăuntru, Hilma Tree trebăluia cântând. Vocea ei profundă, catifelată, ieşind mai mult din piept decât din gât, se îmbina cu gâlgâitul laptelui turnat în budace, în putineie şi cu zăngănitul garniţelor. Annixter se abătu din cale şi se opri în prag, privind în jurul lui. Hilma era învăluită din cap până în picioare de razele soarelui ce se revărsau şuvoi prin cele trei ferestre deschise. Era fermecătoare, strălucind de tinereţe, sănătate şi voioşie. Soarele punea o săgeată de diamant în ochii ei larg deschişi, căprui, încadraţi de linia gingaşă, subţire a genelor negre. Aceeaşi lumină aurie îi mângâia părul des, moale, frumos, strălucitor, al cărui luciu aproape metalic se oglindea pe buzele umede inişcându-se în ritmul cuvintelor cântecului. Sub dezmierdarea intensei şi năvalnicei lumini a dimineţii, albul-pur, de o gingăşie nespusă, al pielii ei lua ochii. Razele reflectate de vasele de aramă lustruită, cu care trebăluia, aruncau o licărire de aur-pal sub suava rotunjime a bărbiei. Atunci când şedea în lumina soarelui, pe obrajii ei îmbujoraţi se zărea o sclipire uşoară de borangic, atât de fin, ca polenul unei flori sau ca pulberea impalpabilă de pe aripa unui fluture de noapte. Păşea de colo-colo vioaie, veselă, voinică. Din minunata, din adorabila împlinire a făpturii ei, din gâtul vânjos, alb, lunecând către umeri, din dolofana, feminină amplitudine a pieptului, din robusta maturitate a şoldurilor se desprindea o notă vibrantă de voioşie, de viaţă fizică exuberantă, sănătoasă, pură, viguroasă. Purta o fustă de stambă, simplă, albastră, şi o bluză de in roz, curată, îngrijită. Mânecile, suflecate până la umeri, îi dezgoleau

braţele durdulii, albe, ude de lapte, mirosind a lapte, strălucind în lumina soarelui.

În prag, Annixter îşi scoase pălăria.

— Bună dimineaţa, *miss* Hilma.

Hilma puse garniţa de aramă pe budacă şi se întoarse repede.

— Oh, bună dimineaţa, sir.

Fără să-şi dea seama, făcu un uşor gest de salut cu mâna, ridicând-o puţin spre cap, cum obişnuiesc bărbaţii.

— Ei, întrebă Annixter, cum merge treaba?

— O, foarte bine. Astăzi n-am cine ştie ce treabă. Am şi tras zerul. Acum pun brânza la presă. Tocmai făceam curăţenie. Priviţi tingirile. Nu lucesc ca oglinda, sir? Celelalte vase de aramă le-am frecat şi iar le-am frecat. Oh, puteţi să vă uitaţi. Nici în colţurile cele mai ascunse, nicăieri n-o să găsiţi nici cea mai mică urmă de murdărie sau de grăsime. Tare-mi place *curăţenia*! Odaia asta e colţişorul meu. Aici pot să fac ce-mi place, frec pardoseala de ciment, budacele, putineiele, separatoarele şi mai ales garniţele şi tingirile, le fac limă… mi-e drag să văd laptele curat, să-l poată bea cu plăcere un copilaş; şi-mi place aerul proaspăt, şi soarele, oh, cât mai mult soare – şi dimineaţa, şi la prânz, şi după-amiază – totul să strălucească în razele lui! Uite, încă n-am văzut niciodată apusul soarelui fără să mă întristez. Totdeauna mă întristează puţin. Nu e caraghios? Aş vrea să fie lumină tot timpul. Atunci când ziua e mohorâtă, întunecoasă, sunt tot atât de tristă ca şi când m-aş fi despărţit de un foarte bun prieten. Mi credeţi? Până acum câţiva ani – eram destul de mare, aveam şaisprezece ani şi mai bine – mama trebuia să stea lângă patul meu în fiecare seară înainte de a adormi. Mi-era frică de întuneric. Şi acum mi-e frică uneori. Închipuiţi-vă, acum am nouăsprezece ani, sunt o tânără doamnă.

— Ţi-e frică? întrebă Annixter ca să spună ceva. Ţi-e frică de întuneric? De ce… de stafii?

— Nuuu... Nici eu nu ştiu. Vreau lumină, vreau... Hilma răsuflă adânc şi, întorcându-se spre fereastră, arătă cu un degeţel trandafiriu lumina. Oh, soarele l *Iubes*c soarele. Poftim, puneţi mâna aici, pe budacă, poftim. Nu e cald? Nu e plăcut? Şi nu vă bucură şuvoaiele de raze care intră pe fereastră? Dar pulberea din aer care străluceşte în lumină? Acolo unde-i soare, cred că oamenii sunt foarte buni. Numai oamenilor răi le place întunericul. Cred că răutăţile sunt puse la cale şi săvârşite întotdeauna în întuneric. Poate de aceea urăsc eu lucrurile tainice... lucrurile pe care nu le pot vedea, care se petrec în întuneric. Pe faţa ei se oglindea o uşoară expresie de aversiune. Urăsc orice e ascuns. Poate că de aceea mi-e frică de întuneric... Mai bine zis, mi-era frică. Nu-mi place să mă gândesc că în jurul meu se întâmplă ceva şi eu nu pot să văd, să înţeleg, să-mi explic ce se petrece.

Trecea de la un subiect la altul, vorbăreaţă, rostind cuvintele cu vocea ei profundă, viguroasă, catifelată, numai pentru plăcerea de a-şi exprima gândurile, crezând cu naivitate că ele erau tot atât de interesante pentru alţii ca şi pentru ea însăşi. Era încă o copilă, nedându-şi seama că se făcuse mare, arătând deschis, sincer, fără prefăcătorie, un interes copilăresc pentru tot ce vedea în jurul ei. Tot vorbind, spăla garniţele cu apă caldă, cu sodă, făcându-le lună şi înşirându-le în lumina soarelui pe budacă.

Din când în când, Annixter o privea cu coada ochiului, printre gene, tot mai cucerit de prospeţimea ei adorabilă, de tinereţea ei pură, gingaşă. Stângăcia care îl imobiliza de obicei în prezenţa femeilor se risipise spontan. Simplitatea firească a Hilmei Tree îl făcea să se simtă la largul lui. În minte îi încolţea un gând: dacă ar încerca s-o sărute? Cum ar reacţiona ea? Scânteia unei bănuieli îi licări în minte. Nu cumva comportarea ei era oarecum un îndemn, o invitaţie?

Niciodată nu ştii ce urmăresc femeile. De aceea

sporovăia ea atât de mult, şi îl ţinea acolo, fără îndoială, ca să-i ofere prilejul. Ehei! mai bine-ar face să se astâmpere, că altfel avea să-i urmeze invitaţia.

— Oh, exclamă deodată Hilma, am uitat lucrul pe care vreau neapărat să vi-l arăt – presa cea nouă. Vă amintiţi că luna trecută am cerut să cumpărăm o presă? Asta e. Uite cum lucrează. Pe aici iese brânza, priviţi. Capacul se strânge în şuruburi, aşa. După aceea apeşi pârghia, uite-aşa.

Apucă pârghia cu amândouă mâinile şi o apăsă cu toată puterea. Braţele ei netede, goale se ridicau, rotunde, încordate din pricina sforţării, în timp ce un picior zvelt i se întindea, sprijinindu-se de zid cu pantofiorul a cărui cataramă de oţel sclipea.

— Ehei, aici trebuie să ai putere, nu glumă, zise ea cu răsuflarea tăiată, privindu-l zâmbitoare. E frumoasă, nu? Tocmai ceea ce ne trebuia.

Annixter îşi drese glasul.

— Unde ţii brânza şi untul?

Se gândi că foarte probabil se aflau în beciul căşăriei.

— În pivniţă. Vreţi să le vedeţi? întrebă Hilma, ridicând chepengul, la celălalt capăt al încăperii. Vreţi să vedeţi? Poftiţi, să vă conduc.

Coborî înaintea lui în întunericul rece din beci, unde mirosea a brânză nouă şi unt proaspăt. Annixter o urmă. Se simţea tot mai aţâţat. Acum era aproape sigur că Hilma dorea s-o sărute, deşi, ca şi până atunci, nu era cu totul convins de acest lucru. În orice caz, putea să încerce. Dacă se înşela? Dacă ea se va simţi jignită şi-l va fulgera cu o privire de gheaţă? Numai la gândul acesta, şi se zgribuli. Mai bine s-o lase baltă şi să-şi vadă de treabă. Ptiu! Pierduse acolo atâta timp! Totuşi, dacă Hilma dorea să-i dea ocazia să o sărute, şi dânsul nu va profita de această ocazie, avea să-l creadă un prostănac şi avea să-l dispreţuiască, zicându-şi că i-a fost frică. Lui, să-i fie frică! El, Annixter, să se teamă de o gâsculiţă! La naiba! Era

datoria lui de bărbat să meargă atât de departe cât era posibil. Se gândi că nătărăul de Osterman ar fi sărutat-o pe Hilma de mult. Spre a se pune la încercare, se închipui hotărât s-o sărute, dar în aceeaşi clipă îl străbătu un fior de emoţie, inima îi zvâcni năvalnic, răsuflarea i se tăie. De temut însă nu se temea câtuşi de puţin. O să încerce, şi basta! Asta îl făcea să simtă o şi mai mare stimă pentru el însuşi. Siguranţa de sine îi crescu, şi când Hilma se întoarse spre el, îmbiindu-l să guste o feliuţă de brânză, se apropie pe neaşteptate de ea, îşi petrecu un braţ după umerii ei şi întinse gâtul.

În ultima clipă însă şovăi; Hilma se dădu înapoi, mlădioasă ca o trestie tânără. Annixter o apucă brutal de un braţ, călcând-o cu toată greutatea pe unul din picioarele ei delicate. Obrazul şi bărbia lui atinseseră delicatul lob trandafiriu al uneia din urechile Hilmei, iar buzele o cută a bluzei, între gât şi umăr. Dăduse greş pe toată linia, şi pe loc îşi dădu seama că Hilmei nici prin gând nu-i trecuse c-ar putea s-o sărute.

Sărise speriată înapoi, cu mâinile strânse la piept, cu răsuflarea tăiată, simţind un nod în gât de încordată ce era. Tremura, străbătută de un fior. În ochii ei larg deschişi se oglindea o privire copilărească, mai mult de uimită decât de mânioasă. Luată pe neaşteptate, peste măsură de surprinsă, descumpănită, când îşi veni în fire, oftă adânc, nefericită, mâhnită.

O clipă, Annixter rămase pe loc, stângaci, stânjenit, ridicol, murmurând fără încetare:

— Ei, ei… nu te speria… ţi-a făcut cineva vreun Tău? Nu te speria… nu-ţi face nimeni nimic… nu te speria… Apoi, deodată, făcând cu mâna un gest brusc, nedefinit, exclamă: La revedere. îmi… îmi pare rău…

Se întoarse, urcă scara şi, străbătând căşăria, ieşi afară la aer, clocotind de mânie. Se îndreptă spre grajduri, trântindu-şi pălăria pe cap şi mormăind cu răsuflarea tăiată:

— Nătărău mai sunt! Caraghios! *Dumnezeule*, m-am făcut de râs!

Deodată însă hotărî să nu se mai gândească la Hilma Tree. Asta-l distrăgea de la treburile lui. Şi pe deasupra nu-i aducea niciun profit. Se scutură, ca şi când ar fi zvârlit de pe umeri o povară apăsătoare, şi-şi concentra întreageţ atenţie asupra treburilor grabnice.

Îl atrase bocănitul prelung al ciocanelor tinichigiilor pe acoperişul grajdului celui mare. Străbătu curtea spre puţul artezian, contemplând îndelung uriaşa clădire a grajdului, încântat, amuzat de vălmăşagul sunetelor – ciocanele bocăneau, fierăstraiele scârţâiau cadenţat, rindelele hârşâiau ritmic, tinichigiii şi dulgherii finisau acoperişul şi stănoagele. Un tânăr cu două ajutoare montau o mare uşă glisantă la capătul dinspre miazăzi al grajdului, în timp ce zugravii – sosiţi de la Bonneville dis-de-dimineaţă – potriveau pompa cu care Annixter ceruse să se văruiască suprafeţele întinse ale pereţilor grajdului, socotind întrebuinţarea în acest scop a bidinelelor ca o metodă depăşită, demodată.

Îl chemă pe unul din şefii de echipă şi-l întrebă când vor da gata grajdul. Acesta îi răspunse că la sfârşitul săptămânii va putea să aducă vitele şi nutreţul.

— De câtă vreme puteaţi să-l terminaţi! observă nemulţumit Annixter.

— Ei, ştiţi şi dumneavoastră… ploaia…

— Fleacuri! Ce ploaie? *Eu* muncesc şi pe ploaie. Voi şi sindicatele voastre îmi faceţi greaţă.

— Totuşi, *mister* Annixter, nu puteam vărui pe ploaie. Toată munca ar fi fost zadarnică.

— Ei, zadarnică! Poate că da, poate că nu.

După ce şeful de echipă se depărtă, Annixter nu-şi putu stăpâni un mormăit de satisfacţie. Ce-i drept, grajdul era admirabil, ba de-a dreptul monumental! Aproape toate celelalte grajduri din împrejurimi puteau fi numite mai curând nişte cuşti unde n-aveai loc. nici să te învârteşti.

Din toate punctele de vedere grajdul ieşise întocmai cum şi-l dorise. Bucuros de această reuşită, deocamdată o uitase chiar şi pe Hilma.

— Şi acum, murmură Annixter, o să dau în el o serată dansantă. O să rămână toţi cu gura căscată!

Se gândi că pentru treaba asta cel mai bine ar fi fost să înceapă prin a trimite invitaţii. În încurcătură, neputând să se hotărască cum să pună la cale lucrurile, hotărî că ar trebui să se sfătuiască cu Magnus şi cu *missis* Derrick.

„Oricum, n-ar strica să vorbesc cu Magnus despre telegrama nătărăului ăluia, îşi zise gânditor. De altminteri, mai am şi alte treburi la Bonneville acum, înainte de sfârşitul lunii”.

Se întoarse pe călcâie, aruncând o ultimă privire noii construcţii, şi se îndreptă către grajdul cel vechi. Hotărâse să pună şaua pe cal şi să plece la Bonneville, abătându-se pe la Los Muertos. Va sacrifica o zi în acest scop, va sta de vorbă cu Magnus, cu Harran şi cu bătrânul Broderson, precum şi cu câţiva dintre oamenii de afaceri de la Bonneville.

Câteva clipe mai târziu, cu altă ţigară de foi între dinţi, cu pălăria lăsată pe ochi, deşi soarele era încă jos, la răsărit, ieşi călare din curtea ranch-ului. Trecu peste canalul de irigare şi apucă pe drumeag spre gospodăria lui Hooven, pe unde era cel mai scurt drum către Los Muertos. Ducea către sud-vest prin zăvoiul cu sălcii verzui ce se întindea de-a lungul lui Broderson Creek, care în anotimpul ploios se umfla, curgând la vale vijelios pe sub viaduct. Annixter trecu apoi peste Upper Road şi deschise poarta gardului lui Derrick. Reuşi să facă acest lucru fără a descăleca, tot îndemnând calul şi dându-i pinteni. O dată intrat pe poartă, porni repede, în galop mărunt.

Porţiunea de circa cinci sute de acri, mărginită de canalul de irigare şi de pârâul Broderson, din ranch-ul Los Muertos, o lucra Hooven. Ajungând la jumătatea drumului, Annixter dădu cu ochii de el. Hooven tocmai înlocuia un

trior al semănătorii. Hilda, mezina lui, cu ghetuţe ţintuite şi salopetă băieţească din pânză tare, şedea pe unul din caii înhămaţi la semănătoare, cu mâinile înfipte în grebănar, extaziată, în culmea fericirii, cu ochii larg deschişi, ciufulită.

— Hello, Bismarck! strigă Annixter, apropiindu-se de el. Ce *mai* faci *aici*? Se aude că *Governor* vrea s-o scoată la cap anul acesta fără arendaşi.

— Ah, *mister* Annixter! strigă Hooven, îndreptându-se de spate. Ah, tumnefostr sinteţ? Ei, tumnefostr creteţ chemisir Terrick o s-o scot la capet fier min?! Eu am se remin pe loc. Am sé forpesc te ia om la om cu *Cofernor*. Aranşez eu. Tumnefostr freţ să plec? *Sieben Jahr* eu fost la renci. Ta, sir. Orice alt om pot se plece, tar nu eu. Ei? Ce spuneţ?

— Cheia asta ţi-ai procurat-o de pe aici? întrebă Annixter, privind scula din mâna lui Hooven.

— A, răspunse Hooven, răsucind cheia în mână. *Soh*! Pine, am se fe spun acum teunte o am. Ia uitaţi fel Ast nu mericken te loc. O am te ia Gravelotte[29], în ziua chind i-am bătut pe franţuz, ah, tumnefostr credeţ?

Eu fost din reghiment „Württemberg”, pe care pus să sprijin paterie lu’ prinţ von Hohenlohe[30]. Tot *z*\ ştat culcat pe purt, pe chimp, în spate paterie şi chiulele te ia tun franţuzesc făceau exploz în spat meu. Ach, *donnerwetter* / Creteam flecar chiuie explorez în ceaf me. Şi ast întâmpla tot zi, nimic altcev nimic dechit chiulele franţuzesc pum, pum, pum, pum, pum şi fum, şi paterie trage încet, hoterit, ca tangat clopot... Gloc*k, ei*ns, zmei | *p*um! eins*, zm*ei*, bu*m! tangat ca Glock, mereu, şi mereu, tot zi. Chind sosit nopte, ei spus che noi făcut mare Sieg – *v*ictorie. Nu ştii. Ce putem se fet te acolo? Nimic. Atunci ne ridicam, şi

---

29 La Gravelotte» în Lorena, a avut loc la ÎS august 1870 o bătălie
30î n care armatele franceze au suferit o infrîngere care a prevestit

merji, şi merji alle *nop*te, und *in der Mor*g*en auz*[31]im tun din nou, nu pre ţepart der trum încolo, nu ştii unde. Da1 ştiai să fez. S-a tăiat răsuflare, ach, Gott – *f*[32]aţa lui se îmbujora – ach, *du* l*ie*b*er Got*t. *Ac*olo aprobe era der Kaiser, şi Fritz, unse*r Fri*tz. Be[33]i *Got*t*? a*m[34] nepunit! Deodat, ach, *se* fezi întreg reghiment; „Hoch *der Kai*ser! Hoch *das Vat*e*rland!" Ş*i lacrimi fin la ochi, nu ştii de ce, şi oameni merje şi flutur mâini, şi în tot reghiment mergi aşa mândri, bei Gott, cap sus, şi chinta Die *Wac*h*t am* R*he*i*nt. Aş*a fost Gravelotte.

— Dar cu cheia cum e?

— Ah, am luat la ea chind paterie trecut. funar uitat cheie. Pus la ea în raniţ. Ghindeam folosesc chind întorc acas la trebur. Eram lucrător vagon fabric la Karlsruhe, dar niciodat nu întors acas. Chind război terminat, mers la Ulm, unde însurat *und* schirbit de militerie. Chind demobilizat, emigrat. Blecat Americ. Mai întâi, New York. *Dann*[35], Milwaukee *Dann* Springfieldt – Illinoye. Dann Californie, şi aici remas.

— Şi patria? Te gândeşti să te întorci vreodată?

— Pine, spun acum şi ast, tomle Ennixter. Totteaun amintesc mult *Deutschland, Jermany, unde der Kaiser, und*[36] niciotat nu uit Gravelotte, dar eu mai spus la tumnefostr lucru ast: und est nefast şi *4 ei Kinder*[37]

— Drăguţ de fata Hilde – acol est *Vaterland*! Eh?

---

31 Trăsni-i-ar ! (In limba germană în original.)

32C lopotul, un, doi (în limba germană în original).

33s Toată... şi dimineaţa (în limba germană în original).

" Ah, Doamne (în limba germană in original).

' 7 Porecli dată prinţului Friedrich Wllhelm de Prusia (lBai - igag).
■ Pentru numele lui Dumnezeu (în limba germană Sn ongtnal).

34 Trăiască împăratul ! Trăiască patria ! (In limba germană în

35 Apoi (în limba germană în original).

36 Germania şi împăratul şi (în limba germană în original).

37C opilul (într-o limbă germană stîlcită în original).

Americ, ea e *Vaterland* me acum, şi aici – arătă peste umăr spre casa de sub uriaşul stejar de Virginia de pe Lower Road – ast caz me. Ast destul de pun *Vaterland* pentru min.

Annixter puse mâna pe dârlogi, vrând să-şi vadă de drum.

— Deci îţi place America, aşa-i, Bismarck? îl întrebă el. Ia spune, cu cine votezi?

— Americ? Nu ştii, răspunse Hooven cu tărie. Aici e cămin me. E *Vaterland* me. Noi *Deutsch* jerman tot place ast. Jermany, mai frumos ca ea nu-i alt, sicur. Dar *Vaterland* e unde caz şi nefast şi *Kinder* est. Cu cine fotez? A… nu… eu niciotat fotez. Nu-m pat cap cu aşest lucru. Cultivi griu şi chiştig piini für der *nef*ast [38]şi Hilde, asta tot. Asta eu – Bismarck.

— La revedere, îşi luă rămas bun Annixter, văzându-şi de drum.

După ce înlocui triorul stricat, Hooven mână caii, continuându-şi munca. Semănătoarea înainta huruind.

— Acii, Hilda, tragă fata! strigă el. Ţine strâns cure! Hei, hei, catâr! Dii! Hai!

Annixter mergea mai departe în galop mărunt. Curând trecu peste Broderson Creek, intrând pe ranch-ul Home. Drept înainte, atât de departe încât erau aproape cu totul sub orizont, abia se vedeau casa şi acareturile lui Derrick, un acoperiş sau două pe fondul verde, şters, al eucalipţilor şi chiparoşilor. Altceva nu se zărea. Pământul cafeniu, neted, nearat se întindea cât vedeai cu ochii, ca un ocean nemărginit, gloduros, cufundat într-o linişte adâncă.

Deodată ochiul ager al lui Annixter desluşi o pată la orizont, spre miazănoapte. Pata se micşoră până ajunse un punct, apoi crescu din nou, mişcându-se încet, având o nuanţă nedefinită, puţin mai închisă decât pământul şi devenind în sfârşit neagră ca cerneala. Pata se urca pe un

---

38 Pentru (în limba germană în original).

dâmbuleţ şi rămase acolo o clipă, conturată pe cerul azuriu. Annixter întoarse calul şi o luă de-a dreptul peste câmp, vrând să vadă ce era pe dâmb. Pe măsură ce pata se mărea, se dezintegra în părţile componente, acum zărindu-se o adunătură de unităţi. Forma ei deveni neregulată, alcătuită din crâmpeie, înaintând către Annixter ca un vălmăşag nedesluşit, dinspre care începu să se audă încet-încet o hărmălaie de sunete stinse. Acum nu mai era o pată, ci o coloană în mişcare, însoţită de nişte puncte. Pe măsură ce se apropiau, aceste puncte se contopeau, părând nişte căruţe sau nişte oameni călări care însoţeau o coloană în mişcare. Erau cai chiar şi în coloană. La prima vedere părea că nu e nici mai mult, nici mai puţin decât un escadron de cavalerie care înainta năvalnic peste ogoarele ranch-ului. În sfârşit, se apropiară. Erau pluguri trase de câte şase cai înhămaţi în linie. Zgomotul creştea, era tot mai desluşit. Se auziră câteva strigăte. Când şi când, câte un cal scotea pe nări un fornăit prelung, fremătător. Piesele de metal zăngăneau necontenit, roţile, pinioanele şi arcurile huruiau. Coloana se apropia tot mai mult. În sfârşit, ajunse aproape de tot. Zgomotele se contopiră într-un vuiet înfundat, într-o hărmălaie asurzitoare. Ropotul nenumăratelor copite părea un adevărat tunet. Se iveau plug după plug. Annixter se trase într-o parte, privind îndelung, captivat, în timp ce, ca o armată de care triumfale, zăngănind, lovindu-se, scârţâind, clinchetind, un alai nesfârşit, maşină după maşină, atelaj de şase cai după atelaj de şase cai, vânzolindu-se, gonind, cele treizeci şi trei de semănători ale lui Magnus Derrick, fiecare cu opt sape, treceau vijelios ca asaltul unei armate, semănând cei zece mii de acri ai marelui *randi*, fecundând glia vie, împlântând adânc în pântecele întunecos al pământului sămânţa vieţii, hrana unei lumi întregi, pâinea cea de toate zilele a unui întreg popor.

După ce semănătorile trecură, Annixter făcu cale întoarsă spre Lower Road peste ogoarele acum

însămânţate. Nu se mira că semănăturile erau făcute în grabă la ranch-ul Los Muertos. Magnus şi Harran Derrick nu putuseră încă să recupereze timpul pierdut la începutul toamnei, când aşteptaseră atât de mult sosirea plugurilor. Muncile rămăseseră în urmă. Pământul lui Annixter fusese nu numai grăpat de-a lungul şi semănat, dar pe alocuri grăpat bine şi de-a curmezişul. Munca grea a semănăturilor fusese terminată. Acum nu mai avea altceva de făcut decât să aştepte, în timp ce sămânţa germina în tăcere, şi să observe când va încolţi grâul.

Când Annixter ajunse la casa rancii-ului Los Muertos, sub umbra eucalipţilor şi a chiparoşilor, o zări pe *missis* Derrick pe verandă, într-un fotoliu de răchită, îşi spălase părul, şi şuviţele şaten-deschis, care îşi păstrau aproape toată strălucirea, erau întinse cu grijă la Soare pe spătarul scaunului. Annixter nu putu să nu remarce că, în ciuda celor peste 50 de ani ai săi, Annie Derrick era încă destul de drăguţă. Ochii ei erau încă aceia ai unei fete tinere, cu o nuanţă vagă de inocenţă şi curiozitate, dar îndată ce privirea îi căzu asupra lui, observă că acea expresie se schimbă într-una de stânjenire, de neîncredere, aproape de repulsie.

În noaptea aceea, după ce Magnus şi soţia lui se culcaseră, nu adormiseră ore întregi. Priveau în întuneric, tot vorbind şi vorbind. Magnus nu putea să nu-şi informeze soţia despre coaliţia înjghebată împotriva

Căii Ferate, nici că membrii ei erau hotărâţi să-şi atingă scopurile prin orice mijloace. Îi povestise despre tertipurile prin care Osterman voia să strecoare oameni de paie ai fermierilor în Comisia căilor ferate. Magnus şi soţia lui vorbiseră deschis, îndelung, despre acest subiect. Discuţia începută seara, după cină, durase până noaptea târziu.

Annie Derrick fusese cuprinsă de o spaimă subită: nu cumva până la urir. a Magnus avea să cedeze presiunilor tot mai puternice exercitate asupra lui în fiecare zi Nimeni

nu cunoştea mai bine decât ea integritatea soţului. Nimeni nu-şi amintea mai bine decât ea cum cel mai scump vis al lui, acela al ascensiunii politice, fusese zădărnicit pentru că nu voise să se ploconească, să caute o popularitate ieftină, să facă compromisuri cu ideile sale de dreptate. În ultima vreme părea schimbat. Necontenitele samavolnicii, nedreptăţile de tot felul, abuzurile, spolierea, şantajul îl aduseseră la exasperare. Jignirile ce-i fuseseră aduse de S. Behrman îl mai rodeau. Părea gata-gata să adere la planul lui Osterman. Însuşi faptul că dorea să discute cu ea atât de des, atât de îndelungat, era o dovadă evidentă că problema îl obseda. Trist! Tragic! Era oare cu putinţă ca tocmai el, Magnus – atât de fidel principiilor sale, atât de corect, de nestrămutat, de tăios în denunţarea noii politici, atât de muşcător în atacurile sale împotriva necinstei şi corupţiei ce colcăiau de jos până sus – să fie ademenit, să nu osândească intrigile tenebroase ale unor oameni lipsiţi de scrupule, care unelteau chiar sub ochii lui? Faptul că Magnus nu-i poruncise lui Harran să nu se amestece câtuşi de puţin cu cei ce complotau era o mare surpriză pentru *missis* Derrick. Altă dată, Magnus interzicea fiului său chiar şi să se uite la un om necinstit.

Pe lângă toate, *missis* Derrick tremura însă la gândul că soţul şi fiul ei s-ar putea angaja într-o luptă pe viaţă şi pe moarte cu Calea Ferată, monstrul cu inima de fier, necruţător, nesfârşit de puternic, care ieşise triumfător din orice împrejurare. S. Behrman, paladinül companiei, rămânea totdeauna pe câmpul de bătaie, flegmatic, netulburat, învingător, inexpugnabil. De data aceasta însă se contura la Orizont o luptă ameninţătoare, mult mai îngrozitoare decât toate cele de până atunci. Banii aveau să curgă gârlă. Trebuia pusă în joc cinstea personală. Un eşec ar fi însemnat dezastrul total, ruina materială, prăbuşirea morală, dezonoarea, decăderea. După părerea ei, izbânda era aproape imposibilă. Annie Derrick se temea nespus de Calea Ferată. Noaptea, când totul amuţea,

vuietul îndepărtat al trenurilor se rostogolea peste câmpiile de la Los Muertos, de la Guadalajara, de la Bonneville, sau de la viaduct, oprindu-se de-a dreptul în inima ei. În asemenea clipe i se părea că vede aievea balaurul, monstrul de abur şi oţel, cu un singur ochi, ciclopic-roşu, galopând, ţâşnind din zare în zare, simbol al unei puteri nemărginite, uriaşe; îngrozitorul Leviathan cu gheare de oţel, care nimicea pe loc orice împotrivire, sub roţile lui zăngănitoare. Nu, mai bine era să te supui, să te resemnezi în faţa inevitabilului. Şi Annie Derrick se ghemuia, se făcea mică în faţa asprimilor lumii, străduindu-se zadarnic să-l tragă şi pe soţul ei după ea.

Până a-l zări pe Annixter, şezuse gânditoare în fotoliu, cu un volum de versuri deschis pe genunchi. Privirea i se pierdea peste arătura ce unduia, se învălura cât vedeai cu ochii dincolo de pajişte, spre îndepărtata zare de la miazăzi. Câmpia, până atunci cenuşie, prăfuită, acum răscolită de brăzdarele plugurilor, se întindea cafenie, nemărginită, golaşă, lugubră, mută. Şi acum, din acea imensitate, în închipuirea ei bolnăvicioasă, ce tânjea, lâncezea, toropită de monotonia aceleiaşi privelişti, se desprindea simţământul nedesluşit, neliniştitor al unei primejdii de moarte. Groaza de acea imensitate, exagerată de imaginaţia ei, creştea tot mai mult; o senzaţie de nespusă singurătate o învăluia tot mai mult. Se simţea pierdută pe acele întinderi fără de sfârşit. Nici dacă s-ar fi văzut singură într-o barcă părăsită în largul oceanului, groaza ei n-ar fi fost mai mare. Simţea viu acea lipsă de afecţiune care există permanent între umanitate şi pământul care o ţine. Îşi dădea seama de totala nepăsare a naturii faţă de om, care nu era ostilă, ba putea fi chiar blândă, prietenoasă, atâta vreme cât furnicarul omenesc i se supunea, acţionând odată cu ea, alergând alături de ea în misterioasa goană a secolelor. Însă când gâza răzvrătită încerca să ridice capul împotriva puterii ei, acea natură blândă deodată devenea necruţătoare – o maşină uriaşă, o

putere formidabilă, un Leviathan cu inima de oţel, crud, neîndurător, neînduplecat, strivind cu o linişte mută atomul uman, fără ca durerea nimicirii să pricinuiască un freamăt, sau un fior cât de slab acelui uimitor mecanism de roţi şi angrenaje.

În mintea ei toate aceste gânduri nu luau formă desluşită. Nici n-ar fi ştiut să spună precis ce o nelinişte. Percepea doar o senzaţie vagă despre aceste lucruri, ca o adiere, nedefinită, confuză, tulbure, ca o senzaţie de ostilitate în aer.

Un ropot de copite pe pietrişul de pe alee o adusese la realitate. Întorcându-şi privirea de la ogorul pustiu, dădu cu ochii de tânărul Annixter, care tocmai îşi oprea calul la scările verandei. Apariţia lui nu făcu însă decât să-i abată atenţia spre cealaltă frământare. Nu putea să-l privească decât cu repulsie. Era unul dintre complotişti, unul din fruntaşi în acea bătălie iminentă. Fără îndoială, venise spre a face o nouă încercare de a-l câştiga pe Magnus de partea tenebroasei coaliţii.

Totuşi, abia se simţea vreo urmă de ostilitate în felul în care îl primi. Pe prosopul alt de pe spătarul fotoliului, părul ei părea o întinsă pată de iarbă-de-mare cafenie. Se scuză că, având părul ud, nu se poate ridica. Când Annixter o întrebă dacă Magnus era acasă, îi răspunse afirmativ, şi îndată îl trimise pe bucătarul chinez să-l cheme din birou. După ce-şi legă calul de belciugul bătut în trunchiul unuia din eucalipţi, Annixter urcă scara verandei şi, scoţându-şi pălăria, se aşeză pe ultima treaptă.

— Harran e aici? întrebă. Aş vrea să stau de vorbă şi cu el.

— Nu, răspunse *missis* Derrick. Harran a plecat dis-de-dimineaţă la Bonneville. Se uită la Annixter neliniştită, fără a întoarce capul, ca să nu-şi deranjeze părul. Despre ce vreţi să staţi de vorbă cu soţul meu? întrebă ea precipitat. Despre proiectul cu privire la alegerile pentru Comisia căilor ferate? Magnus nu e de acord cu aşa ceva,

declară ea cu energie. Mi-a spus aseară.

Annixter se foi stângaci pe locul lui, netezindu-şi cu o mână smocul gălbui, rebel, din creştet, ca moţul unui indian. Deodată îl cuprinseră bănuielile. Aha! Femeia asta voia să se amestece în treburile lui, să-i pună beţe în roate. Deveni pe loc nespus de şiret. Într-un acces de prudenţă, abia mai îndrăznea să rostească un cuvânt de seamă, ca nu cumva să-şi dea gândurile pe faţă. Privi în jur cu teamă, nerăbdător ca Magnus să apară mai repede, spre a înlătura tensiunea.

— Am venit să vă spun că aş vrea să dau o serată dansantă în noul meu grajd, răspunse el încruntat, cu privirile aţintite în fundul pălăriei, ca şi cum ar fi citit nişte însemnări pe care le ascundea acolo. Aş vrea să mă sfătuiesc cu dumneavoastră cum să procedez cu *invitaţiile*. Mă gândeam să dau pur şi simplu un anunţ în *Bonneville Mercury*.

În timp ce Annixter vorbea, Presley se apropie de el pe la spate şi, prinzând subiectul conversaţiei, observă:

— Nu e indicat, Buck. Nu dai un bal public. Trebuie să trimiţi invitaţii.

— *Hello*, Presley, aici erai? exclamă Annixter, întorcându-se şi strângându-i mâna. Să trimit invitaţii? repetă Annixter contrariat. Trebuie neapărat?

— Altfel nu se poate.

— Ce spui! Ce spui! exclamă Annixter, mirat, descumpănit.

Niciunul dintre cunoscuţii lui nu l-ar fi putut contrazice fără să stârnească pe loc o dispută aprinsă. De ce oare tânărul şi arţăgosul *rancher* se pleca întotdeauna în faţa poetului Presley? Era o lipsă de consecvenţă cu totul inexplicabilă. Doamna Derrick îl ascultă uimită:

— Ei, cred că ai dreptate, Press. Zici că trebuie să trimit *invitaţii*?

— Desigur.

— Tipărite?

— Oh, ce catâr eşti, Buck! observă Presley, calm. Mă tem că înainte de a trimite invitaţiile, o să insulţi trei sferturi din oamenii pe care s-ar cuveni să-i pofteşti, ai să ai pe cuget vreo sută de scandaluri şi un proces, două.

În clipa aceea, mai înainte ca Annixter să poată răspunde, Magnus ieşi pe verandă, drept, grav, ras proaspăt. Fără voie, instinctiv, Annixter se ridică în picioare, de parcă Magnus ar fi fost comandantul suprem al unei armate nevăzute, şi el, un subaltern. Urmă o scurtă discuţie în legătură cu serata dansantă pe care avea de gând s-o dea Annixter, apoi acesta găsi un pretext spre a-l lua deoparte. În timp ce păşeau încet de-a lungul aleii presărate cu pietriş, *missis* Derrick se uita după ei cu ochi plini de o nelinişte chinuitoare.

Se opriră la poartă, discutând cu gravitate. Înalt, cu buze subţiri, calm, cu o mână la reverul redingotei, în capul gol, Magnus fixa cu ochii lui albaştri sfredelitori faţa lui Annixter. Annixter abordase din capul locului punctul principal:

— Am primit o telegramă de la Osterman azi-dimineaţă. Ei bine, Disbrow e omul nostru. Asta înseamnă că domnii de la „Denver, Pueblo & Mojave” ne vor sprijini. Lupta e pe jumătate câştigată!

— Presupun că Osterman l-a mituit, observă Magnus. Annixter ridică din umăr, agasat.

— Totul se plăteşte. Nu capeţi nimic pe gratis. *Governor*, continuă el, nu văd cum aţi putea să mai staţi deoparte. Este limpede încotro bate vântul. Suntem pe punctul de a câştiga lupta, şi nu văd cum aţi putea socoti că e just să ne lăsaţi să ducem tot greul, să suportăm toate cheltuielile. N-a existat acţiune cât de cât importantă în preajma dumneavoastră şi să nu fiţi în fruntea ei. Toţi locuitorii comitatului Tulare şi ai văii san Joaquinului vă cunosc în privinţa aceasta. Oamenii vor un conducător, şi sunt cu ochii pe dumneavoastră, ştiu ce concepţii aveţi asupra politicii de astăzi, dar, *Goverxior*, moravurile s-au

schimbat, şi toţi, chiar şi oamenii cei mai onorabili, procedează azi aşa cum procedăm şi noi. Nici dumneavoastră nu puteţi face altfel. Şi cu asta, basta! Principalul e ca până la urmă să învingă dreptatea. Vă chemăm în mijlocul nostru, vă chemăm din suflet. Aţi chibzuit destul asupra acestei probleme. Aţi luat vreo hotărâre? Veniţi alături de noi.

Vă sfătuiesc să priviţi lucrurile acestea dintr-un punct de vedere mai larg. Gândiţi-vă mai ales la rezultate. Ei bine, ce spuneţi? Veniţi alături de noi?

O clipă, Magnus îşi lăsă privirile în pământ, încruntat, de astă dată mai mult din pricina încurcăturii în care se afla decât din pricina enervării. Mintea îi era agitată, hărţuită de o mie de gânduri.

Una dintre cele mai puternice porniri ale lui Magnus, unul dintre cele mai aprinse visuri ale sale era de a fi, chiar şi pentru scurt timp, conducător. Să conducă oamenii, aceasta fusese totdeauna ambiţia lui. Ura de moarte supunerea de orice fel. Energia ţâşnea din el îmboldită de scânteia mâniei, a simţului de înjosire, de ofensă. Oh, măcar o clipă să-şi poată doborî, să-şi poată zdrobi vrăjmaşul, să învingă Calea Ferată, să-l strângă în pumn, să-l dea peste cap pe S. Behrman, să se reabiliteze în faţa lui însuşi, să-şi recâştige respectul de sine. Să mai fie o dată puternic, să domine. Buzele subţiri i se strânseseră, nările nasului acvilin fremătau, şi, fără să-şi dea seama, făptura lui dreaptă, autoritară, devenise ţeapănă. Pentru o clipă se simţi arbitrul situaţiei, se văzu o figură proeminentă în statul California, un om temut, respectat, ascultat de mii de oameni, ambiţia lui era în sfârşit satisfăcută, cariera lui, cândva aparent spulberată, realizată, iar succesul, rezultatul concret, asigurat. La urma urmei, dacă aceasta era şansa, prilejul care se ivise în sfârşit după atâţia ani? Şansa lui! La acest cuvânt, în el se treziră toate instinctele jucătorului de altă dată, cel mai temut jucător de pocher din comitatul El Dorado. Şansa!

Ea e totul! S-o adulmeci când se iveşte, s-o recunoşti când trece în zbor ca vântul, s-o prinzi fără să te uiţi, s-o înşfaci, jucând la noroc, mizând totul pentru tot. Totul! Asta însemna să ai geniu. Oare nu era aceasta şansa lui? I se păru deodată că ar fi! Dar onoarea lui, multoreţuita sa integritate, toată viaţa, puritatea neîntinată a principiilor sale? Să le sacrifice la aceşti ani târzii? Putea el oare acum să-şi calce în picioare caracterul şi principiile? După aceea, cum îi va mai putea privi în faţă pe Lyman şi pe Harran? Şi totuşi, totuşi, pendulul oscila, a ignora această şansă însemna eşecul, o viaţă care începuse promiţător avea să sfârşească în obscuritate, poate în ruină financiară, sau chiar în mizerie. Să nu scapi prilejul, asta însemna să te realizezi, însemna faimă, influenţă, prestigiu, poate chiar o mare bogăţie.

— Îmi pare rău că vă întrerup, spuse *missis* Derrick, apropiindt-se de ei. Sper că *mister* Annixter mă va ierta. Magnus, te-aş ruga să-mi deschizi să/e-ul. Am uitat cifrul, şi-mi trebuie bani Phelps se duce în oraş, şi aş vrea să achite nişte note de plată ale mele. Poţi veni chiar acum, Magnus? Phelps e gata de drum. Aşteaptă.

Annixter lovi cu tocul în pământ, înăbuşind o înjurătură. Femeiuştile astea toante se amestecau totdeauna în treburile lui, îi puneau beţe în roate. Magnus fusese tocmai pe punctul de a spune ceva, hotărâse poate să intre în acţiune, şi soţia îl întrerupsese în momentul decisiv. Clipa favorabilă fusese pierdută. Se întoarseră tustrei spre casa ranch-ului. Înainte de a-şi lua rămas bun, Annixter obţinu de la Magnus promisiunea că avea să mai stea de vorbă cu el înainte de a lua o decizie definitivă în această problemă.

Presley aştepta pe verandă. Se ducea în oraş cu Phelps şi-i propuse lui Annixter să-i însoţească.

— Mă duc să-l văd pe bătrânul Broderson, răspunse Annixter refuzând invitaţia.

Presley îl informă însă că Broderson se dusese la

Bonneville dimineaţa, devreme. îl văzuse trecând cu cabrioleta... Plecară toţi trei, Phelps şi Annixter călări, Presley pe bicicletă.

După ce se îndepărtară, *missis* Derrick se duse la soţul ei în birou. În dimineaţa aceea era foarte drăguţă, cu obrajii îmbujoraţi din pricina agitaţiei, cu ochii ei, inocenţi, de fată, dilataţi. îşi strânsese părul încă umed cu o panglică neagră, legată la ceafă, şi valurile lui mătăsoase, castanii, îi ajungeau până la mijloc, dându-i un aer foarte tineresc.

— Ce tot îndruga Annixter? îl întrebă ea pe Magnus, intrând pe uşa din reţea de sârmă verde ce dădea în birou. Ştiu eu ce vrea Annixter. Încearcă să te moUnească, să te împingă la fapte necinstite, nu-i aşa? Spune-mi, Magnus, nu-i aşa?

Magnus dădu din cap afirmativ.

Soţia se apropie de el şi-i puse mâna pe umăr.

— Dar tu n-ai să accepţi, nu? N-ai să-l mai asculţi niciodată. N-ai să le mai permiţi lui şi *nimănui* altuia nici măcar să le dea prin minte că ai putea să-ţi pleci urechea la asemenea vorbe, nu-i aşa? O, Magnus, nu ştiu ce-i cu tine în ultima vreme. Cum e cu putinţă? Mai înainte te-ai fi socotit insultat dacă cineva ar fi presupus numai că ţi-ar putea trece prin cap un lucru necinstit. Magnus, mi s-ar rupe inima dacă te-ai alătura lui Annixter şi Osterman. N-ai mai putea fi pentru mine acelaşi om, tu, care ai rămas atât „de curat până acum. Şi băieţii; ce-ar spune Lyman, şi Harran, şi toţi cei care te cunosc şi te respectă dacă te-ai înjosi pe tine însuţi până acolo încât să ajungi un aventurier politic?!

Pentru o clipă, Derrick îşi sprijini capul pe mână, evitându-i privirea. În cele din urmă răsuflă adânc şi spuse:

— Sunt tare necăjit. Grele zile trăim! Am multe griji pe cap.

— Grele sau nu, stărui ea, făgăduieşte-mi un singur lucru, că n-ai să te alături lui Annixter. îi luase mâna între

palmele ei şi-l privea în faţă cu ochii săi frumoşi, rugători Făgăduieşte-mi, repetă ea. Dă-mi cuvântul tău. Orice s-ar întâmpla, lasă-mă să fiu mândră de tine, cum am fost întotdeauna. Dă-mi cuvântul tă ştiu că nu te-ai gândit niciodată serios să te alături lui Annixter, dar sunt uneori atât de tulburată, atât de speriată. Numai pentru a mă linişti, Magnus, dă-mi cuvântul tău.

— Da, ai dreptate, răspunse el. Nu, niciodată nu m-am gândit serios la aşa ceva. Numai în treacăt am simţit ambiţia să fiu… nu ştiu ce nădăjduiam să fiu! Ei, acum s-a terminat! Annie, soţul tău e un om tare dezamăgit.

— Dă-mi cuvântul tău, stărui ea. Apoi vom vorbi şi despre alte lucruri.

Magnus şovăi din nou, pe punctul de a ceda celor mai bune porniri ale lui, cât şi rugăminţilor soţiei. Se gândea ce primejdios de departe ajunsese în acea poveste. Şuvoiul îl lua cu fiece clipă tot mai mult. De pe acum căzuse în cursă, de pe acum era prins de plasa care se ţesea de jur-împrejurul lui.

Şi deodată dădu înapoi cu aprindere. Onoarea lui se revoltă din nou. Nu, orice se va întâmpla, îşi va păstra integritatea. Soţia lui avea dreptate. Avusese întotdeauna o înrâurire asupra a ceea ce avea mai bun în el. În clipa acsea, uneltirea pusă la cale i se păru de-a dreptul respingătoare. Se mira cum îşi putuse îngădui chiar să-i treacă prin cap gândul de a se asocia cu ceilalţi. Nu, o singură clipă să dea dovadă de voinţă, şi-şi va redobândi libertatea de acţiune, se va descotorosi de toate legăturile comprotniţătoare. Se întoarse spre soţia lui… îi stătea pe buze făgăduiala pe care dânsa o implora. Deodată, însă, îşi aduse aminte de promisiunea pe care i-o făcuse lui Annixter cu câteva clipe mai înainte. îi dăduse cuvântul că înainte de a lua o hotărâre definitivă va mai sta o dată de vorbă cu el. Pentru Magnus, cuvântul dat era sfânt. Deşi acum ar fi dorit să bată în retragere, nu-i putea făgădui soţiei că va hotărî să meargă pe calea cea dreaptă…

Trebuia să amâne făgăduiala cu câteva zile.

Îi explică acest lucru cam în doi peri. Annie Derrick nu spuse nimic. Îl sărută pe frunte şi ieşi din birou tristă, neliniştită, pradă unor temeri nedesluşite, lăsându-l pe Magnus în birou, cu capul în palme, cufundat în gânduri, posomorât, chinuit de presimţiri rău prevestitoare.

În timpul acesta, Annixter, Phelps şi Presley îşi continuau drumul spre Bonneville. Curând, în dreptul marelui rezervor de apă cotiră pe County Road şi merseră mai departe în umbra şirului nesfârşit de plopi, puşi ca perdea împotriva vântului, ce se întindeau de-a lungul drumului, mărginind *ranch*-ul Broderson. „La vreo jumătate de milă de Bonneville, când se apropiară de cârciuma lui Caraher, zăriră calul lui

Harran legat de gardul din faţă. Annixter se despărţi de ceilalţi şi intră să stea de vorbă cu Harran.

— Harran, începu el, după ce se aşezară amândoi la o măsuţă. Trebuie să hotărăşti într-un fel cât mai repede. Ce-ai de gând? Vrei să stai deoparte, cu mâinile în buzunare, să te uiţi la noi cum cheltuim bani cu nemiluita pentru treaba asta? Dacă reuşim, ai să profiţi şi tu, ca şi ceilalţi. Cred că ai ceva bani strânşi, nu? Doar eşti procuristul tatălui tău!

Descumpănit de atacul direct al lui Annixter, Harran îngăimă ceva afirmativ şi adăugă:

— E greu să te hotărăşti. Sunt într-o situaţie ingrată, Buck. Aş vrea să vă ajut, dar mi-ar plăcea să jucăm o partidă cinstită. Altfel nu ştiu să joc. Aş vrea să primesc o dezlegare din partea tatii, dar în ultimele zile n-am putut scoate nicio vorbă de la el. Parc-ar dori să mă lase să hotărăsc singur.

— Ei bine, ia ascultă, sugeră Annixter. Ce-ai zice să rămâi deoparte până se termină totul, şi atunci să participi în mod egal cu ceilalţi membri ai comitetului la cheltuielile necesitate de acţiune?

Harran rămase pe gânduri, cu mâinile în buzunare,

privindu-şi încruntat, posomorât vârful ghetei.

— Nu-mi place să merg orbeşte, răspunse el după câteva clipe de tăcere. Fireşte, ar trebui să împart cu voi răspunderea acestei acţiuni. Sunt un partener leal. Pe de altă parte, însă, nu vreau să am dificultăţi cu tata. Ne-am înţeles întotdeauna perfect. Nu i-ar plăcea, ştii bine, să fac un asemenea pas.

— Ascultă, strigă Annixter deodată, dacă ar spune că nu se amestecă şi că poţi face ce vrei, vii alături de noi? Pentru numele lui Dumnezeu, hai să mergem o dată mână în mână cu toţii. Să luptăm cot la cot.

Fără a-şi da seama, Annixter atinsese punctul dureros.

— Ce să zic, cred că ai dreptate, îngăimă Harran. Descurajarea, scepticismul lui nu fuseseră niciodată mai apăsătoare. Toate mijloacele cinstite fuseseră epuizate. Cultivatorii de grâu ajunseseră, în cele din urmă, cu spatele la zid. Pentru faptul că în această situaţie nu-şi mai alegeau mijloacele de luptă, întreaga răspundere o purtau duşmanii, nu ei.

— E singura cale ce ne mai rămâne, continuă Harran. Să fim strâns uniţi… ei bine… mergi înainte şi vezi ce se poate face. Dacă tata îşi va da încuviinţarea, voi vărsa partea mea la fondul comun.

— Şi asta-i ceva! exclamă Annixter, scuturându-i mâna. Lupta e pe jumătate câştigată. Disbrow e de partea noastră, ştii? Acum trebuie să punem mâna pe unul dintre ticăloşii ăia din San Francisco. Osterman are să…

Harran îl întrerupse, dând repede din mână.

— Nu-mi mai spune nimic, zise el. Nu vreau să ştiu ce vreţi să faceţi tu şi Osterman. Dacă aş şti, n-aş mai veni alături de voi.

Totuşi, înainte de a se despărţi, Annixter obţinu din partea lui Harran promisiunea că va lua parte la următoarea şedinţă a comitetului, la care, după întoarcerea de la Los Angeles, Osterman avea să dea

raportul.

Harran îşi continuă drumul spre Los Muertos, iar Annixter încălecă şi se îndreptă spre Bonneville.

Bonneville, care era un oraş foarte animat, avea vreo douăzeci-treizeci de mii de locuitori. Primăria, clădirea şcolii medii şi a Operei constituiau mândria localnicilor. Bine gospodărit, curat, oraşul, tânăr, era plin de energie, de o viaţă activă, trepidantă. Pe străzi şi trotuare circulaţia era intensă. Cartierul comercial, concentrat în jurul Străzii Mari, era totdeauna plin de lume. Ajungând în faţa Poştei, Annixter fu martorul unei succesiuni rapide de imagini şi sunete. Cai de călărie, furgoane – inevitabilele „Studebaker” – cabriolete acoperite de praful drumurilor, brişti cu borcane de pastă de fructe şi produse de băcănie îngrămădite sub capră, şarete şi brecuri erau legate de-a lungul trotuarelor de garduriletoase şi de stâlpii de telegraf îmbrăcaţi în zinc. Ici-colo, la marginea trotuarelor, vedeai biciclete aşezate în rasteluri pe care erau pictate reclame de ţigări. Pe asfaltul moale şi lipicios din pricina căldurii era o mişcare continuă. Bărbaţi corpolenţi, cu sacouri de olandă, fără jiletci, se plimbau gravi în sus şi în jos. Fete cu fuste de batist, cu bluze şi pălării de vară treceau încet încoace şi încolo, de obicei câte două, intrând şi ieşind din *drugstore*, din băcănie, sau din magazinul de mercerie, ori stând în colţ în faţa localului Poştei, deasupra căruia se afla sala de întruniri a asociaţiei „I.O.O.F”. În faţa băcăniei forfoteau, grijulii, aferaţi, tineri în cămaşă, care purtau mânecuţe cafenii de rafie, ca să le apere manşetele, şi cu creioane după ureche. Un mexican bătrân, cu pantaloni albi zdrenţuiţi, desculţ, şedea pe o piatră în faţa unei frizerii, ţinând un cal de dârlogi, Un chinez trecu pe acolo clătinându-se sub greutatea coşurilor cu mărfuri, agăţate de cobiliţa purtată pe umăr. În preajma hotelului „Yosemite House”, misiţi, voiajori ai firmelor de bijuterii din San Francisco, achizitori, agenţi de asigurări, bine îmbrăcaţi, urbani, bine dispuşi, stăteau, în picioare,

glumind, sau forfoteau ba intrând, ba ieşind din barul hotelului prin uşile-i albe, batante. Tramcarul hotelului „Yosemite” şi acela al hotelului „City” tocmai veneau de la gajţă, de la trenul de dimineaţă, aducând câte doi-trei pasageri fiecare. Un camion foarte lung, aparţinând firmei „Cole & Colemore Harvester Works”, încărcat cu bare lungi de fier, trecu făcând un zgomot asurzitor. Tramvaiul electric, mândria oraşului, făcea treabă bună. Vagoanelş goneau de-a lungul Străzii Mari, huruind şi sunând strident din clopoţel. Stând pe zidul scund de piatră care împrejmuia peluza din jurul noii clădiri a Primăriei, obişnuiţii pierde-vară mestecau tabac, sporovăind una-alta. Parcul era ca întotdeauna plin de dădace, de perechi de îndrăgostiţi şi de copii desculţi şi zdrenţăroşi. La intrarea parcului, rezemat de un stâlp, un poliţist cu veston cenuşiu şi coif, prieten şi cunoscut al tuturor localnicilor, stătea jucându-se cu bastonul de cauciuc.

În mijlocul celui mai frumos grup de imobile comerciale de pe Strada Mare, se afla un edificiu cu două etaje, din piatră zgrunţuroasă, roşcată, cu geamuri de cristal şi firme poleite. Pe una dintre firme sta scris „Pacific & Southwestern Railroad – servi – ciul mărfuri şi pasageri”, în timp ce pe alta, mai mică, atârnată sub ferestrele etajului întâi, se citea „P. & S.W. – serviciul bunurilor imobiliare”.

Annixter îşi legă calul de stâlpul de fier din faţa acestui edificiu şi urcă la etajul întâi, intrând într-un birou în care – câţiva funcţionari şi contabili lucrau dincolo de un panou înalt de reţea. Unul dintre funcţionari îl recunoscu şi veni la ghişeu.

— *Hello*, îi zise Annixter scurt. Ruggles e înăuntru? Şeful e aici?

Deschizând o uşă cu geam givrat, pe care scria „Cyrus Blakelee Ruggles11, funcţionarul îl conduse pe Annixter în biroul alăturat. Acolo, un bărbat în redingotă, cu cravată îngustă ca un şiret şi cu o pălărie moale pe cap,

scria la un birou cu oblon. Deasupra biroului se afla un mare plan topografic al terenurilor Căii Ferate din jurul oraşelor Bonneville şi Guadalajara, parcelele care aparţineau companiei fiind trasate cu grijă.

Ruggles îl întâmpină cordial pe Annixter. Avea un obicei de a se foi permanent în timp ce vorbea, smângălind ici şi colo pe hârtiuţe cu creionul linii vagi, cuvinte şi nume. Annixter nici nu apucă să se aşeze, că el şi începu să caligrafieze cu litere rotunjite *Ann Ann*, peste tot pe sugativa mapei de pe birou.

— Aş dori să stăm de vorbă despre terenul meu, adică al dumneavoastră... al Căii Ferate, începu Annixter fără altă introducere. Aş vrea să ştiu când îl pot cumpăra. M-am săturat de când se tot tărăgănează fără rost treaba asta.

— Ei, *mister* Annixter, observă Ruggles, caligrafiind un L mare înainte de *Ann* şi sfârşind cu lin D înflorat. Terenurile – trase o linie peste un n şi aprecie efectul cu o privire repede – terenurile sunt în fapt ale dumneavoastră. Aveţi asupra lor o opţiune pe termen nelimitat. Astfel stând lucrurile, deocamdată *t* nu sunteţi obligaţi să plătiţi niciun fel de impozite pentru ele.

— N-am nevoie de opţiunea voastră! Vreau ca pământul să fie al meu, stărui Annixter. Ce urmăriţi de tot amânaţi perfectarea formelor de vânzare? Treaba asta se tot tărăgănează de opt ani. Când am venit la Quien Sabe, ne-am înţeles ca parcelele să fie trecute pe numele meu în câteva luni.

— Terenurile nu erau încă transcrise pe numele nostru.

— Ei, dar acum sunt transcrise, cred, replică Annixter.

— Nu vă pot spune cu siguranţă acest lucru, domnule Annixter.

Plictisit, Annixter se aşeză picior peste picior.

— Oh, la ce bun să umbli cu minciuni, Ruggles? Ştii

bine că la mine nu se prinde!

Faţa lui Ruggles se învăpăie deodată, dar se stăpâni şi izbucni în râs:

— Oh, de vreme ce ştiţi mai bine decât mine…

— Ei, când aveţi de gând să-mi faceţi actele?

— Eu, *mister* Annixter, nu sunt decât un reprezentant al direcţiei generale, răspunse Ruggles. Îndată ce consiliul de administraţie va lua în discuţie această chestiune, voi fi foarte bucuros să vă dau de ştire.

— Mă iei aşa, de parcă habar n-ai avea ce se petrece! Bagă de seamă, nu vorbeşti cu bătrânul Broderson! Hai, dă cărţile pe faţă, Ruggles. Ce au fost toate aiurelile acelea din fiţuica lui Genslinger despre reevaluarea terenurilor noastre, lucru care zice că se va face la iarnă, şi despre mărirea preţului?

Ruggles ridică mâinile contrariat.

— Nu eu sunt proprietarul lui *Bonneville Mercury*! protestă el.

— Ei, dumneata nu, dar compania este.

— Se prea poate, dar eu, unul, nu ştiu nimic despre treaba asta.

— Lasă mofturile! Parcă nu se ştie că aici sforile voi le trageţi, dumneata, Genslinger şi S. Behrman.

Hai, spune, Ruggles! Cât îi plăteşte S. Behrman lui Genslinger pentru reclama aia de trei ţoli a companiei, pe care o publică în gazeta lui? Zece mii pe an, ai?

— Oh, de ce nu i-ar plăti şi o sută de mii! i-o întoarse Ruggles, căutând să ia totul în glumă.

În loc de răspuns, Annixter scoase din buzunar carnetul de cecuri.

— Dă-mi voie să iau stiloul dumitale, îl rugă el.

Ţinând carnetul pe genunchi, completă un cec, îl desprinse cu grijă de cotor şi-l puse pe birou în faţa lui Ruggles.

— Ce-i asta? întrebă acesta.

— Trei pătrimi din preţul parcelelor Căii Ferate

cuprinse în ranch-ul meu, calculat la doi dolari şi jumătate per acru. Pentru rest îţi pot da bilete la ordin, plătibile în şaizeci de zile.

Ruggles clătină din cap, trăgându-se repede înapoi, ca şi când cecul ar fi fost plin de microbi.

— Nu-l pot primi, declară el. Nu sunt încă împuternicit să vă vând parcelele.

— Zău dacă vă înţeleg! exclamă Annixter. Am oferit să le cumpăr în aceleaşi condiţiuni acum patru ani, şi mi-ai cântat acelaşi cântec. La naiba, asta-i o afacere proastă! Aţi pierdut atâta dobândă! Şapte la sută, timp de patru ani, calculează cât face. Sunt bani, nu glumă!

— La urma urmei, nu văd de ce ţineţi atât de mult să scăpaţi de bani. Cei şapte la sută rămân în buzunarul dumneavoastră.

— Vreau ca pământul să fie al meu, stărui Annixter. Vreau să ştiu că fiecare grămadă de gunoi dinapoia gardului e a mea. Chiar şi casa în care locuiesc, casa ranch-ului, este clădită pe pământul Căii Ferate.

— Dar aveţi o opţiune!

— Ţi-am mai spus că n-am nevoie de afurisita dumitale de opţiune! Vreau ca pământul să fie al meu, şi acelaşi lucru îl vor Magnus Derrick, bătrânul Broderson, Osterman şi toţi *rancher-ii* din împrejurimi. Dorim ca pământul să fie al nostru, să putem face cu el ce poftim. Să zicem c-aş vrea să-l vând. Nu-l pot în vinde până nu-l cumpăr de la Calea Ferată! Nu-i pot da nimănui un act ca lumea. Valoarea pământului s-a înzecit datorită ameliorărilor pe care le-am făcut de când ne-am stabilit aici. Acum face, cum te văd şi mă vezi, douăzeci de dolari per acru. Dar eu nu pot să profit de această creştere a valorii atâta vreme cât nu-mi faceţi actele, cât nu sunt proprietar. Sunt legat de mâini şi de picioare.

— Deci, după părerea dumneavoastră, Calea Ferată nu poate în niciun caz să profite de creşterea valorii terenurilor? Dumneavoastră socotiţi că puteţi vinde cu

douăzeci de dolari, dar că *noi* nu vă putem cere decât doi şi jumătate?!

— Dar cine i-a sporit valoarea de douăzeci de ori? Ameliorările i-au sporit valoarea până la acest preţ. Şi Genslinger pare că îşi dă seama de acest lucru. Credeţi că pentru scopuri speculative puteţi ţine terenurile neevaluate până vor ajunge la treizeci de dolari, şi apoi să le vindeţi cine ştie cui, peste capul nostru? Dumneata şi Genslinger nu eraţi la Calea Ferată când s-a încheiat această tranzacţie. Întreabă-l pe şeful dumitale, vorbeşte cu S. Behrman, *el* ştie. Direcţia generală şi-a luat angajamentul să ne vândă nouă aceste terenuri, înaintea oricui, cu doi dolari şi jumătate.

— Ei bine, replică Ruggles ferm, ciocănind cu tocul în masă şi aplecându-se înainte pentru a-şi accentua cuvintele, nu vindem *acum*! Scurt şi cuprinzător, *mister* Annixter!

— De ce nu? Hai, zi! De data aceasta ce mai puneţi la cale?

— Nu vindem, fiindcă nu ne-am hotărât să vindem. Poftim cecul!

— Nu-l iei?

— Nu.

— Voi depune suma respectivă în numerar la dispoziţia lui Cyrus Blakelee Ruggles, pentru contul lui „P. & S. W”.

— N-o încasez!

— Îţi ofer banii pentru a treia şi ultima oară.

— Nu-i primesc.

— Atunci, du-te dracului!

— Nu-mi place de ioc felul dumneavoastră de a vorbi, *mister* Annixter, protestă Ruggles, înroşindu-se de mânie.

— Am spus, şi basta, fie că-ţi place, fie că nu! replică Annixter, ridicându-se şi vârând cecul în buzunar. Ia seama, *mister* Ruggles, dumneata, şi S. Behrman, şi Genslinger, şi Shelgrim, întreaga voastră bandă de tâlhari!

într-o zi, tot făcându-vă de cap; o să ridicaţi California toată, şi în curând vor fi aleşi din popor, de către popor şi pentru popor[39] membrii Comisiei căilor ferate. Ce o să vă mai zvârcoliţi atunci, amice, dumneata şi patronii dumitale, toţi escrocii, toţi şarlatanii! Atunci o să se aleagă praful de dumneata. Ascultă ce-ţi spun eu! Şi să te ia dracu', domnule Cyrus Blackleg1 Ruggles.

Annixter ieşi valvârtej din birou, trântind uşa, iar Ruggles, tremurând de furie, se întoarse la masa lui, şi la mapă, pe care scria peste tot: *Terenuri*, *Douăzeci de dolari*, *Doi şi jumătate*, *Opţiune*, după care urmau, caligrafiate cu litere mari rotunjite, înflorate: Calea *Ferată*, *Calea Ferată*, *Calea Ferată*.

În timp ce Annixter străbătea biroul exterior, zări de cealaltă parte a panoului de reţea un om care vorbea la ghişeu cu unul dintre funcţionari. Făptura masivă, umerii laţi, spatele vânjos, vocea tunătoare, felul în care îi vorbea funcţionarului îi erau familiare lui Annixter. îl recunoscu numaidecât pe Dyke.

Se bucură că-l vede. Dyke îi era drag, aşa cum le era drag tuturor localnicilor din Bonneville şi din împrejurimi. Annixter se opri, strânse mâna mecanicului concediat şi-l întrebă ce mai făcea Sidney, fetiţa lui, ştiind cât o iubea Dyke.

— Mormolocul e cea mai isteaţă fetiţă din Tulare, răspunse Dyke. E din ce în ce mai drăgălaşă, *mister* Annixter. Mormoloc, dar născută să ajungă o adevărată doamnă. Recită cu ochii închişi *Snow*-Boundfără să se oprească! Nu credeţi! Ei bine, e adevărul adevărat. E destul de mare ca să intre la iarnă în pensionul din Marysville, şi acolo se va duce dacă plantaţia de hamei îmi dă doi la sută la capitalul investit.

---

39 Poem al poetului aboliţionist american John Greenleaf WMttier (1807 - 1892), în care sînt zugrăvite aspecte din viaţa trudnică a fermierilor din statul Massachussetts; In romîneşte titlul poemului ar 11 Trofenifl.

— Cum merge treaba? îl întrebă Annixter.

— Cultura de hamei? Merge strună! Am amenajat terenul şi am angajat un om care se pricepe la hamei. Am avut noroc. Mulţi au să se apuce de treaba asta la anu' când au să vadă că hameiul a ajuns la un dolar. Au să arunce pe piaţă hamei berechet şi-au să strice preţul; eu însă am să iau caimacul acum. Am zis doi la sută. Ei, Dumnezeu să mă ierte, dar o să iasă mult mai mult decât atât. Musai! Căci s-o ştiţi: ca să-i dai drumul la treabă, costă mai mult decât mi-am închipuit, aşa că poate va trebui să împrumut ceva bani de undeva. Ei, dar cu hameiul mergi la sigur. Vreau să fac ceva din mormolocul meu.

— Mai rămâi? întrebă Annixter, pregătindu-se să plece.

— Sunt gata într-o clipă, răspunse Dyke. Aşteptaţi-mă, mergem puţin împreună.

Annixter mormăi că se grăbeşte, dar aşteptă totuşi, în timp. ce Dyke se apropie din nou de funcţionar.

— În toamna asta o să am nevoie de la dumneavoastră de nişte vagoane goale, continuă el discuţia întreruptă. Acum sunt cultivator de hamei şi vreau să ştiu care-i tariful la hamei. Am auzit ceva, dar vreau să ştiu sigur, înţelegeţi?

Funcţionarul studie îndelung tarifele. În timpul acesta, Annixter se foia nerăbdător. Dyke, tot mai neliniştit, se sprijinea greu pe coate, uitându-se îngrijorat la funcţionar. Dacă tarifele erau prea împovărătoare, îşi vedea planurile năruite, banii în primejdie şi pe Sidney lipsită de educaţie. Începu să-şi facă mustrări de conştiinţă fiindcă nu se interesase cum se cade din capul locului care erau tarifele Căii Ferate pentru transportul hameiului. îşi spunea că nu prea avea stofă de om de afaceri, că procedase fără cap.

— Doi cenţi, anunţă pe neaşteptate funcţionarul, plictisit, absent.

— Doi cenţi pfundul?

— Da, doi cenţi pfundul, fireşte! Vagoane complete. Tariful acesta nu e aplicabil pentru încărcături mai mici. /

— Da, vagoane complete, desigur… doi cenţi, murmură Dyke. Bine, foarte bine.

Se întoarse apoi către Annixter, oftând din rărunchi, uşurat.

— Mă cam trecuseră sudorile, îi spuse el în timp ce mergeau amândoi pe stradă, când l-am văzut că se buchiseşte – şi face pe grozavul. Totuşi, doi cenţi nu-i rău. Cred c-o să iasă bine. Fandoseala lui era numai prefăcătorie. Cunosc eu pramatiile astea de la Calea Ferată! Ştia de la început că am fost concediat şi făcea pe nebunul ca să mă simt mic, să mă rog de el. Poate că cei de la direcţia generală nu-i sfătuiesc pe trepăduşii lor să se poarte ca nişte porci, dar ce să-i faci, aşa-i toată gaşca lor: „Sunteţi la cheremul nostru. Trăiţi cât avem noi chef, şi n-aveţi încotro, nu? Dacă vă place, dacă nu, marş afară!”

Annixter şi mecanicul ieşiră pe Strada Mare şi băură o duşcă la barul hotelului „Yosemite”, după care intrară la magazinul universal, unde Dyke cumpără o pereche de papucei roşii pentru Sidney. Mai înainte ca vânzătorul să-i împacheteze, Dyke strecură câte o monedă de zece cenţi în fiecare papucei, făcându-i cu ochiul lui Annixter.

— Mormolocul o să dea de ei înăuntru, şopti el cu glas surd. O să fie straşnic!

— Acum încotro o iei? îl întrebă Annixter după ce ieşiră din nou în stradă. Eu mă duc devale, la Poştă, şi pe urmă mă întorc la *ranch*. Mergi tot într-acolo?

Dyke şovăi, trăgându-se de vârful frumoasei lui bărbi blonde.

— Nu, nu, cred că trebuie să vă las aici. Mai am ceva treburi în susul străzii. La revedere.

Se despărţiră. Annixter îşi croi repede drum prin mulţime spre Poştă. Scrisorile care sosiseră cu trenul de dimineaţă erau neobişnuit de numeroase. Cartarea lor

dură aproape o jumătate de oră. Fireşte că Annixter dădu toată vina întârzierii pe Calea Ferată, făcând câteva observaţii tăioase în auzul mulţimii care aştepta. Era iritat la culme. În sfârşit, ieşi din nou pe trotuar, cu buzunarele doldora de corespondenţă. O cauză a proastei sale dispoziţii era faptul că în teancul de scrisori pentru Quien Sabe se afla una către Hilma Tree, cu un scris bărbătesc.

„Hm! bombăni el. Aici e la mijloc jigodia aia de Delaney. Mi se cam pare că acum fac pe codoşul lor. Cine ştie, poate că gâsculiţa o să ia scrisoarea, poate că nu”.

Deodată însă atenţia îi fu atrasă în altă parte. Chiar în faţa Poştei, în colţul străzii, se afla cel mai frumos edificiu comercial, mândria oraşului Bonneville. Impunător, monumental, era zidit din granit de Colusa. Pe placa groasă de lângă fereastra parterului scria cu litere aurii şi roşii: „Banca de credit şi economii a comitatului Tulare”. Preşedintele băncii era S. Behrman. La intrare se afla o firmă de alamă lustruită, fixată în zid: „S. Behrman”, iar dedesubt, cu litere mai mici: „Vânzări imobiliare. Ipoteci”.

Când privirea lui Annixter căzu asupra acestei clădiri, dădu cu ochii, surprins, de Dyke, aşezat în faţa băncii, pe bordura trotuarului, părând că citeşte un ziar. Annixter îşi dădu seama însă că nu citea câtuşi de puţin. Când şi când, fostul mecanic de locomotivă arunca o privire cu coada ochiului în sus şi în jos pe stradă. Annixter îşi dădu seama că Dyke voia să se încredinţeze că nu-l vede vreun cunoscut şi se dădu puţin înapoi, pitindu-se după un stâlp de telegraf. Se uita nespus de curios, vrând să vadă ce se va întâmpla. Curând, Dyke vârî în buzunar ziarul şi pomi încet spre vitrinele unei papetării, aproape de intrarea birourilor lui S. Behrman. Câteva clipe stătu acolo, în aparenţă absorbit de cele ce vedea în vitrină, scrutând însă cu atenţie strada. În sfârşit, se întoarse, aruncă o ultimă privire de jur-împrejur şi dispăru repede pe uşa de lângă firma cea mare de alamă. Annixter ieşi din ascunzişul lui, de după stâlpul de telegraf, îmbujorat de

ruşine. Era atâta jenă şi umilinţă în mişcările şi în purtarea acelui flăcău voinic şi cinstit, încât, fără voie, Annixter se simţi stânjenit pentru el. împrejurările erau de aşa natură, încât în ochii lui Dyke o simplă tranzacţie părea o faptă aproape culpabilă, o înjosire, un lucru care trebuia ascuns.

„Să împrumuţi bani de la S. Behrman, comenta Annixter, să dai Căii Ferate o ipotecă pe mica ta fermă, înseamnă să-ţi pui ştreangul de gât! Sărmane prostănac. Păcat de tine! Dumnezeule mare, hameiul ăsta al tău trebuie neapărat să-ţi aducă bani, nu glumă, amice!”

Annixter prinzi la „Yosemite Hotel”, şi după aceea porni călare, în trap, pe Upper Road, drumul care, paralel cu linia ferată, ducea la Guadalajara. Pe la jumătatea drumului îl ajunse din urmă pe *pater* Sarria, care, obosit, cu sutana-i lungă, prăfuită de jos până sus, se întorcea la „San Juán”. Într-o mână căra un coş, iar în cealaltă, o mică valiză cu cele necesare administrării sfintelor taine. Din zori, străbătuse aproape cincisprezece mile pe jos, spre a da ultima împărtăşanie unui biet muribund, un fochist metis, Jumătate indian, jumătate portughez, care trăia într-un colţ îndepărtat al imaşului lui Osterman, la intrarea unui canion. De acolo se întorsese la Bonneville, ca să ia coşul care-i fusese trimis de la San Diego. Primise în ajun aviz de sosirea lui. t

Annixter încetini pasul ca să meargă împreună.

— Nu prea ne întâlnim des, spuse el, strunind calul, ca să meargă în rând cu Sarria.

Preotul îşi şterse sudoarea de pe faţa netedă, lucioasă.

— Ei, dumneata ca dumneata, răspunse el, dar sunt atâţia catolici în comitatul ăsta – unii chiar pe ranch-ul dumitale – şi tare puţini vin la misiune. Duminică la liturghie mai vezi pe câte unul, mai cu seamă mexicani şi spanioli din Guadalajara, dar în zilele de lucru, la utrenie, la vecernie şi la privegheri, slujesc adesea în biserica goală, glasul meu strigi în pustiu! Dumneavoastră,

americanii, nu sunteţi prea bisericoşi. Duminica dormiţi… citiţi ziarele.

— În schimb, îl ai pe Vanamee, observă Annixter. Cred că e acolo din zori şi până-n noapte.

Sarria schiţă un gest de mirare.

— Ei, Vanamee e un tânăr ciudat. Are o fire bizară!

E un om neobişnuit. Tare mă nelinişteşte. Ştii că umblu noaptea ca bufniţele. Ies şi dau ocol misiunii la orice ceas. Într-o singură săptămână l-am văzut pe Vanamee de trei ori în grădina misiunii, în toiul nopţii. Venise fără să-mi dea de veste. Nu m-a observat. Totul era straniu. O dată, când m-am sculat în zori ca să trag clopotele de utrenie, l-am zărit ieşind pe furiş din grădină. Trebuie să fi stat acolo toată noaptea. Purtarea lui mă pune pe gânduri. E mai palid şi mai slab ca niciodată. Se petrece ceva rău cu el. Nu pot să-mi dau seama ce. E o taină. Ce-ar fi să stai dumneata de vorbă cu el?

— Nici nu mă gândesc. Am destule griji şi aşa. Vanamee nu e în toate minţile. Într-o zi o să se facă nevăzut din nou şi o să lipsească alţi trei ani. Lasă-l în apele lui, Sarria! îi lipseşte o doagă. Ce face fochistul dumitale, care locuieşte pe imaşul lui Osterman?

— Ah, sărmanul, răspunse preotul cu ochii înrouraţi de lacrimi. S-a prăpădit azi-dimineaţă, ca să zic aşa, în braţele mele. S-a chinuit îngrozitor, dar nu şi-a pierdut credinţa, nu şi-a pierdut-o. A fost un bun creştin.

— Un trântor, un hoţ de vite, un dago[40] cu cuţitul la carâmbul cizmei.

— Îl judeci greşit. A fost un om într-adevăr cumsecade, cu cugetul curat.

Annixter bombăni dispreţuitor. Blândeţea, bunătatea lui Sarria faţă de cei mai mari ticăloşi de pe la ranchuri era cunoscută. Ajuta o mulţime de familii care trăiau în colibe părăsite, pierdute, aproape inaccesibile, în colţurile

---

40 Poreclă batjocoritoare dată Imigranţilor de origine spanioli, portugheza iau ltallanfi.

îndepărtate ale păşunilor şi. ale canioanelor.

Îndeosebi fochistul acela era cel mai trândav, cel mai ticăloşit, cel mai netrebnic dintre toţi. Inima lui Sarria făcuse din potlogarul acela obiectul afecţiunii sale sincere, neşterse. De trei ori pe săptămână, cu un coş plin de merinde – şuncă rece, câte o sticlă cu vin, măsline, pâine şi chiar un pui sau doi – se târa pe nesfârşita întindere a câmpiei dintre misiune şi colibă. În ultima vreme, cât ţinuse boala golanului, aceste vizite erau aproape zilnice. Rareori pleca de lângă patul lui fără să strecoare o jumătate de dolar în palma nevestei sau a fiicei mai mari. Şi acesta era un caz din atâtea altele.

La fel era şi blândeţea preotului faţă de animale. O haită întreagă de javre răpănoase trăia din bunătatea lui. Nerecunoscători, răi ca lupii, câinii scoteau adesea colţii la el, fără a auzi însă vreodată un cuvânt aspru din gura lui. Un măgar ghiftuit, leneş, incorigibil, păştea toată ziua pe povârnişul din spatele misiunii, împotrivindu-se cu încăpăţânare să fie înhămat la şareta lui Sarria, zbierând şi muşcând ori de câte ori se făcea o asemenea încercare, iar preotul îl suporta, se supunea toanelor sale, născocind scuze pentru el, afirmând că animalul se spetise de muncă, că n-avea potcoave sau că era istovit de bătrâneţe. Pe cei doi papagali nepăsători, mândri, îngâmfaţi, care-i respingeau orice familiaritate, îi servea cu o afecţiune sfioasă, timorată, ca o doamnă de onoare pe o regină, răbdând cu resemnare manifestările lor de dispreţ, fiind fericit atunci când binevoiau să ciugulească cu plăcere grăunţele cu care îi hrănea.

În dreptul viaductului, Annixter şi preotul părăsiră Upper Road, apucând pe cărarea care trecea peste Broderson Creek lângă zăvoiul cu sălcii şi străbătea ogorul, ducând la casa ranch-ului Quien Sabe, şi mai departe, la misiune. Acum erau nevoiţi să păşească pe cărare unul după altul. Annixter, care făcuse loc preotului să meargă înainte, se uită la coşul pe care-l ducea acesta

şi-l întrebă ce avea în el. Încurcat, Sarria îi răspunse că era „un coş care-i fusese trimis din oraş”.

— Ei, asta ştiu, dar ce e în el?

— Nişte orătănii, un puişor sau doi.

— De rasă, părinte?

— Da, de rasă.

Ajunseră la casa ranch-ului către ora 5. Annixter stărui ca preotul să rămână câteva clipe ca să bea împreună un pahar de Xeres. Sarria lăsă coşul şi valiza neagră la picioarele scărilor verandei şi se aşeză într-un balansoar, făcându-şi vânt cu pălăria lui cu boruri mari şi sejuturând praful de pe sutană. Annixter aduse garafa cu vin, pahare, şi băură amândoi, închinând unul în sănătatea celuilalt.

În clipa când preotul puse jos paharul, ştergându-şi buzele cu un murmur de satisfacţie, bătrânul setter irlandez, care se pripăşise pe lângă casa lui Annixter, ieşi de sub verandă şi începu să adulmece agitat coşul, până la urmă răsturnându-l. Micul cârlig care ţinea capacul scăpă într-o parte, se deschise, şi dinăuntru sări în sus, orbeşte, un cocoş, cu capul vârât într-o punguţă de piele de căprioară, din acelea în care se păstrează ceasurile de aur. Ţâşni apoi şi un al doilea cocoş, îmbrobodit la fel. Ambii cocoşi, zăpăciţi, rămaseră nemişcaţi, cu capetele în pungi, cloncănind neliniştiţi. Cozile le erau tăiate scurt. Picioarele lor vânoase, solzoase, neobişnuit de lungi, erau înarmate cu pinteni uriaşi, de-a dreptul înspăimântători. Nu încăpea îndoială ce fel de cocoşi erau. Annixter le aruncă o privire şi izbucni în hohote de râs.

— Nişte orătănii… un puişor sau doi… „de rasă1 … da, da, aşa-i. Cocoşi pentru jocuri! Pentru lupte! Ehei, şobolan bătrân ce eşti! Cocoleşti un măgar şi ţii o infirmerie pentru jigodii schiloade, dar pui cocoşii să se lupte. Oh, Doamne! Ei, părinte, asta-i cea mai straşnică şotie la care am fost martor vreodată. Asta dovedeşte că sângele spaniol nu se face apă”.

Amuţit de supărare, preotul vârî cocoşii în coş, înhăţă valiza şi o luă la picipr, aproape alergând, până când nu mai auzi batjocurile lui Annixter. Chiar după zece minute, Annixter încă râdea înfundat, de unul singur, pe treptele verandei, privind în depărtare după preot, care urca grăbit spre misiune, cu sutana fâlfâind în urmă, cu capul lăsat în piept, după cum i se părea lui Annixter, o adevărată imagine a zăpăcelii, a buimăcelii…

În clipa când Ariiixter se întoarse, vrând să intre în casă, se pomeni aproape faţă în faţă cu Hilma Tree. Tocmai trecea pragul. Învăpăierea asfinţitului se revărsa pe sub streaşina verandei, învăluindu-i în cadrul uşii părul des, mătăsos, care atârna în jos, pe ceafă, spre picioarele zvelte, strecurând săgeţi de aur în micile catarame de oţel ale pantofiorilor ei. Venise să pună masa de seară pentru Annixter. Surprins de acea întâlnire neaşteptată, Annixter exclamă brusc, fără rost: „Scuză-mă”, dar Hilma, fără a ridica ochii, trecu mai departe nepăsătoare şi intră în sufragerie, lăsându-l pe Annixter să-şi vină în fire, jucându-se cu borul pălăriei pe care constată cu uimire că şi-o luase de pe cap. Îl otărât, profitând repede de prilejul care se ivise, intră după ea în sufragerie.

— Văd că s-a întors setterul irlandez, spuse el voios. Ştii că am întrebat de el.

Trandafiriul gingaş al obrajilor ei se îmbujoră şi mai mult. Nu răspunse nimic. Doar dădu din cap, zvârlind faţa de masă de sub braţ peste tăblia mesei şi netezind-o uşor cu palmele.

— Ai o scrisoare, spuse Annixter după câteva clipe de tăcere, punând scrisoarea pe masă, aproape de ea.

Hilma o luă.

— Ascultă-mă, *miss* Hilma… urmă Annixter. După cele ce s-au întâmplat azi-dimineaţă, cred că mă socoteşti demn de dispreţuit. Dacă mai e de vreun folos să-mi cer scuze, iată, o fac. Aş vrea să rămânem buni prieteni. Am făcut o greşeală grosolană. Am luat-o razna. Nu prea

cunoşt femeile. Te rog să uiţi cele întâmplate azi-dimineaţă şi să nu crezi că sunt un bădăran, un ticălos. Vrei? Vrei să rămânem prieteni?

Hilma puse farfuria şi ceaşca de cafea pe masă la locul lui Annixter. Mai înainte ca ea să răspundă, Annixter repetă întrebarea. Hilma oftă adânc, agitat, şi obrajii i se îmbujorară din nou.

— A fost, a fost… atât de urât din partea dumneavoastră, murmură ea. Oh! Nicinţi vă închipuiţi cât m-a mâhnit. Am plâns, oh… un ceas.

— Ei, ai dreptate, bâigui Annixter, clătinând din cap stânjenit. Nu mi-am dat seama ce fel de fată eşti… Am făcut o greşeală. Credeam că n-are-a face, că toate femeile sunt la fel.

— Sper că acum nu mai credeţi, murmură Hilma tristă. Am plătit destul ca să înţelegeţi acest lucru. Am plâns… oh… nici nu ştiţi cât am plâns. Da, niciodată n-am fost atât de jignită. Sper că acum vă daţi seama.

— Da, acum îmi dau seama! exclamă el.

— Credeaţi că nu e mare lucru ceea ce aţi încercat să faceţi… ceea ce aţi făcut, spuáe Hilma, căreia, de emoţie, i se pusese un nod în gât. Credeţi că oricine poate să obţină ceea ce doreşte… că sunt aşa… de pe drumuri… Oh! strigă ea cu un suspin înăbuşit. Niciodată n-am să uit ceea ce s-a întâmplat. Dumneavoastră nu vă daţi seama ce înseamnă asta pentru o fată.

— Ei, tocmai de aceea, repetă Annixter, aş vrea să uiţi şi să rămânem prieteni.

Nespus de stânjenit, nu putea să găsească alte cuvinte. Repeta mereu:

— Cât aş vrea să uiţi! Ai să uiţi? Ai să uiţi ce a fost… azi-dimineaţă şi să rămânem buni prieteni??

Vădit, era adânc mâhnită. Annixter se mira că fata dădea atâta importanţă acelei întâmplări… La urma urmei, ce era dacă încercase s-o sărute? Ei, trebuia neapărat să recâştige terenul pierdut.

— Ai să uiţi, *miss* Hilma? Aş vrea să mă simpatizezi.

Fata luă un şervet curat din sertarul bufetului şi-l puse lângă farfurie.

— Aş… aş vrea să mă simpatizezi, stăruia Annixter. Aş vrea să uiţi tot ce s-a întâmplat şi să mă simpatizezi.

Hilma tăcea. Ochii i se înrouraseră de lacrimi.

— Hai, spune. Ai să uiţi ce s-a întâmplat? S-ar putea… s-ar… s-ar putea să mă simpatizezi?

Ea clătină din cap.

— Nu.

— Nu ce? Nu s-ar putea să mă simpatizezi? Nu? C «ochii spre şervet, Hilma clipi printre lacrimi, dând din cap afirmativ. Nu, n-avea să-l simpatizeze.

Annixter şovăi o clipă, încruntându-se contrariat, mirat.

— Nu mă simpatizezi niciun pic? Hai, spune!

În sfârşit, Hilma îşi regăsi graiul. Cu vocea ei profundă, mai profundă şi mai catifelată ca niciodată, spuse:

— Nu, nu vă simpatizez.

Deodată o podidiră lacrimile. îşi acoperi ochii cu mâna, ieşind repede din odaie.

Annixter rămase o clipă pe gânduri, cu buza lui proeminentă întinsă înainte, cu mâinile în buzunare.

— Ei, o să plece, murmură el. Dacă nu mă poate suferi, o să plece de la *ranch*… Ei, n-are decât… asta-i… n-are decât să plece! O muieruşcă prostănacă, mormăi el printre dinţi. O gâsculiţă! Să te mai încurci cu femeile astea!

Tocmai voia să se aşeze la masă, când pe neaşteptate dădu cu ochii în prag de setterul irlandez. Câinele aştepta ceva. Ochii lui sinceri se gudurau umili. Fără îndoială, socotea că sosise timpul să mănânce.

— Marş afară! răcni Annixter, spumegând de furie. Câinele se furişă înapoi, cu coada între picioare, cu urechile pleoştite, dar, în loc s-o ia la fugă, se lăsă jos,

răsturnându-se pe spate, adevărata imagine a supunerii, domesticit, josnic, dezgustător. Acest lucru îl scoase din sărite pe Annixter. Lovindu-l cu piciorul, îl alungă de pe verandă, înjurându-l de mama focului, şi se trânti pe un scaun de lângă masă, clocotind de furie.

— Lua-i-ar dracu' şi pe câine şi pe ea, şi toată povestea asta scârboasă! Pliu! exclamă el, părându-i-se că i se face brusc greaţă. Acum totul o să-mi facă rău. Ar fi trebuit să-mi dau seama! Oh, asta mai lipsea ca să-i pun capac. N-are decât să plece! Puţin îmi pasă! Cu cât mai repede, cu atât mai bine!

Nu mâncă nimic. Se culcă înainte de a se întuneca, aprinzând lampa aşezată pe scaunul de la capul patului şi deschizând romanul *David Copperfield* la pagina la care pusese hârtia ruptă din punga cu prune. Citi mai bine de o oră, înghiţind câte o prună când ajungea la sfârşitul fiecărei pagini. Spre ora 9 stinse lampa şi, înfoindu-şi perna, hotărî să doarmă.

În timp ce mintea lui se destindea în acea stare ciudată, hipnotică, dinainte de a aţipi, o înşiruire de imagini ale întâmplărilor petrecute peste zi începu să i se perinde pe dinainte, ca pelicula unui kinetoscop în primul rând se ivi chipul Hilmei Tree, aşa cum o văzuse la căşărie – fermecătoare, drăgălaşă, strălucitoare de tinereţe, cu gâtul ei vânjos, cu reflexe pale de chihlimbar sub bărbie, cu ochii ei larg deschişi, încadraţi de gene negre, cu rotunjimea durdulie a pieptului şi şoldurilor, cu borangicul din obraji, fin ca polenul florilor. O vedea stând în lumina scânteietoare a dimineţii, cu braţele ei netede, umezite, înmiresmate de lapte, întreaga ei făptură, atât de ispititoare, mişcându-se în nimbul de aur al razelor soarelui, muiată într-o văpaie strălucitoare, sclipitoăe, voioasă ca zorile.

Apoi se perindară Los Muertos, Hooven, neamţul mărunţel, murdar, mânjit de pământul pe care îl muncea, neuitând zilele de glorie militară, înflăcărându-se el însuşi

când îşi amintea de Gravelotte şi de Kaiser, dar fericit acum, în noua patrie pe care şi-o alesese, spunând că patria e acolo unjle trăiesc nevasta şi copiii lui. Se perindară apoi casa ranch-ului Los Muertos, crângul de eucalipţi şi chiparoşi, aleea netedă, aşternută cu pietriş, pajiştile bine îngrijite, *missis* Derrick, cu ochii ei larg deschişi, cu o expresie de nelinişte candidă, curioasă, îngrijorată, chipul încă drăguţ, părul şaten, care păstra totuşi atât de mult din frumuseţea lui, revărsat pe spătarul scaunului, în plin soare, apoi Magnus Derrick, drept ca un ofiţer de cavalerie, ras cu îngrijire, cu buze subţiri, impunător, cu nasul acvilin şi părul cărunt, cârlionţat spre tâmple, apoi Presley, cu faţa lui negricioasă, cu gura delicată, cu buzele întredeschise, senzuale, cu pantaloni de catifea reiată şi cizme cu şiret, fumând ţigarete – un tip interesant, expresiv, un amalgam de rase, sensibil, melancolic, cu năzuinţe nedefinite. După aceea văzu oraşul Bonneville, forfota voioasă de pe Strada Mare, huruitul tramvaielor electrice, stâlpii de telegraf îmbrăcaţi în zinc, brişţile cu borcane îngrămădite sub capre. Apoi Ruggles, în redingotă, cu pălăria moale şi cravata îngustă ca un şiret de pantofi, smângălind distrat pe mapă, apoi Dyke, mecanicul ciolănos, voinic, cu glas adânc, blajin, cu frumoasa lui barbă blondă şi braţe vânjoase, tot lăudându-şi fetiţa, stăpânit de o singură ambiţie, să-şi poată educa odrasla într-un pension, strecurând monede de zece cenţi în papuceii ei, apoi furişându-se copleşit de ruşine în biroul lui S. Behrman, ca să-i dea acestei ticăloase unelte a companiei de cale ferată care îl concediase o ipotecă asupra fermei sale. Prin asociaţie de idei, lui Annixter îi apăru îndată în faţa ochilor şi chipul lui S. Behrman, gras, pântecos, cu fălcile şi gâtul împreunate într-o singură halcă de carne tremurătoare, cu cute de grăsime pe grumaz, presărate cu peri rari, ţepoşi. îi văzu pălăria tare maro, din pai lăcuit, jiletca pe care erau imprimate nenumărate potcoave îmbucate, lanţul ceasului ce scotea

clinchete când atingea bumbii de sidef ai jiletcii, întotdeauna calm, netulburat, senin, mare şi tare, de nu-i ajungeai cu prăjina la nas.

În cele din urmă văzu din nou ranch-ul lui, spre care-şi aruncase privirile înainte de a se culca, ogoarele însămânţate, în sfârşit liniştite, plămădind germenul vieţii implântat în ele, roşietice în învăpăierile asfinţitului, apoi dflP nou zările purpurii, alunecarea uşoară a zilei într-un măreţ şi tihnit amurg care se înălţa încetişor spre zenit ca un dom. Păsările se căţăraseră în pomii din apropierea grajdului, caii mestecau fân între stănoage, truda zilei se ogoia încet-încet. Apăru în sfârşit şi preotul spaniol, *pater* Sarria, vestigiu al unei orânduiri apuse, cumsecade, blajin, crezând că totul e bun pe lume, iubindu-şi aproapele, lăsându-se prostit până şi de animale, luând-o la goană ruşinat, ducând într-o mână cele necesare administrării sfintelor taine şi în cealaltă coşul cu cocoşii de luptă.

Era ziua în amiaza mare, şi razele soarelui, care pluteau drept deasupra capului într-o insuportabilă aureolă incandescentă, se revărsau drepte ca sfoara cu plumb peste acoperişurile şi străzile Guadalajarei. Zidurile de cărămidă crudă şi trotuarele pavate ale orăşelului somnolent radiau căldură, văzduhul vibra, uleios, fremătător. Frunzele eucalipţilor care mărgineau Piaza atârnau neclintite, veştede, pleoştite de arşiţă. Umbra copacilor se micşorase de tot, strângându-se aproape de trunchiuri, rămânând până la urmă o simplă linie. Soarele pătrundea pretutindeni. Căldura pe care o emanau cărămizile, ipsosul şi metalul o întâlnea pe aceea care cădea înăbuşitoare, nezăgăzuită, ca o aluviune, din cerul palid, pârjolit Numai şopârlele, care-şi aveau ascunzişurile prin crăpăturile pereţilor fărâmiţaţi şi printre rosturile trotuarelor, stăteau nemişcate, nepăsătoare, ca înfipte în pământ, toropite, cu ochii închişi. Când şi când, bâzâitul prelung al unei gâze, éurmind brusc tăcerea, vibra o clipă, emiţând o notă adormitoare, apoi pierea în liniştea ce se

aşternea din nou. Undeva, într-una din casele de cărămidă crudă, o ghitâră zumzăia, murmură somnolent. Pe acoperişul hotelului câţiva porumbei uguiau fără contenire, tânguindu-se înăbuşit, gâlgâitor, nespus de jalnic. O pisică, albă din cap până-n picioare, cu nasul şi buzele subţiri, trandafirii, moţăia mulţumită în plin soare pe cuşacul unui gard. Într-un colţ al aşa-numitei Piaza, trei găini se scăldau în praful răscopt, împroşcându-l, bătând din aripi, cârâind de plăcere.

Asta era tot. O linişte paşnică, adâncă, duminicalii se aşternuse peste oraşul agonizant. Un simţământ de toropeală, de moleşeală plăcută adia din ipsosul încins. Nu mişca nimic, nu se auzea niciunul din zgomotele îndeletnicirilor omeneşti. Bâzâitul slab al gâzei, zumzetul intermitent al ghitarei, gângureala dulceagă a porumbeilor, torsul prelung al pisicii albe, cârâitul bucuros al găinilor, toate aceste sunete se îmbinau într-un murmur stins, prelung, somnolent, adormitor, evocând o linişte, o Viaţă tihnită, plăcută, veche de veacuri, scurgându-se încet pe crugul ei, sub nemărginirea feerică a unui cer azuriu, fără nori, sub arşiţa năvalnică a unui soare atotstăpânitor.

În restaurantul hispano-mexican al lui Solotari, Vanamee şi Presley şedeau faţă în faţă la una din mesele de lângă uşă, cu o sticlă de vin alb, cu *tortillas* şi o oală de lut cu *frijolles* dinainte. Erau singurii muşterii. În ziua aceea Annixter dădea serata dansantă, inaugurându-şi astfel noul grajd, şi prin urmare Quien Sabe era *en jéte*, lucrul fiind suspendat. Presley şi Vanamee se înţeleseseră să-şi petreacă ziua împreună, să prânzească la Solotari şi după-amiază să facă amândoi o lungă plimbare. Deocamdată, sfârşindu-şi prânzul, se lăsaseră pe spătarele scaunelor. Solotari aduse cafeaua neagră şi o garafă mică de *mescal*, apoi se retrase într-un colţ, unde începu să moţăie.

Tot timpul cât prânziseră, Presley observase cu mirare la prietenul lui o schimbare. îl privi din nou.

Faţa slabă, ascetică a lui Vanamee avea o paloare măslinie. Pletele lungi, negre, care îi atârnau pe umeri, erau ca ale sfinţilor şi evangheliştilor din icoanele pictorilor prerafaeliţi[41]. Presley remarcă din nou barba lui ascuţită, neagră, fină, ce cobora din obrajii scofâlciţi. Chipul era asemănător cu acela al unui tânăr vizionar, al unui păstor inspirat din legendele ebraice, a unui pustnic înzestrat cu puteri stranii. Era îmbrăcat ca atunci când Presley îl întâlnise întâia oară în fruntea turmei de oi, cu aceeaşi salopetă de pânză groasă, cafenie, cu pantalonii vârâţi în carâmbii înalţi ai cizmelor, cu cămaşa de flanelă cenuşie deschisă la gât, dezvelindu-i pieptul ars de soare, încins cu o cartuşieră goală.

De data aceasta, însă, pe măsură ce Presley îl privea cu tot mai multă luare-aminte, descoperea cu mirare o nouă expresie în ochii lui afundaţi în orbite. îşi amintea că Vanamee fusese neobişnuit de tăcut toată dimineaţa. Era tot timpul dus pe gânduri, absent, distrat. Fără îndoială că se petrecuse ceva cu el.

În sfârşit, Vanamee rupse tăcerea. Lăsându-se pe speteaza scaunului, cu degetele mari înfipte în brâu, cu barba în piept, începu să vorbească monoton, ca din somn.

În puţine cuvinte îi povesti lui Presley ce se întâmplase în timpul acelei prime nopţi pe care o petrecuse în grădina vechii misiuni, îi vorbi despre răspunsul pe jumătate închipuit, pe jumătate real care-i fusese dat.

— Nu i-aş povesti nimănui altuia asemenea lucruri, adăugă el. Dumneata cred c-ai să înţelegi sau cel puţin ai să-ţi pleci urechea. Simt noia să mă uşurez, să mă destăinuiesc cuiva. La început nu am dat crezare propriilor

41 Nume sub care sînt desemnaţi membrii unei grupări de pic* tori şl scriitori englezi, întemeiată în 1B43, care au criticat societatea şi cultura burgheză de pe poziţiile romantismului reacţionar, în- cercînd Bă reînvie arta Renaşterii timpurii, anterioară creaţiei lui Rafael SanziQ (1403 - 1520).

mele simţuri. Eram sigur că mă înşelasem. A doua noapte însă mi s-a întâmplat acelaşi lucru. Atunci m-am speriat, sau IIU, nu m-am speriat, ci am fost tulburat… oh, zguduit până în străfundul sufletului. Am hotărât să nu mai fac, să nu mai încerc niciodată aşa ceva. Multă vreme am rămas departe de misiune, văzându-mi de treburi, căutând să uit ceea ce se întâmplase. Dar ispita era prea mare. Într-o noapte m-am pomenit din nou acolo, în întunericul de sub peri, chemând-o pe Angèle, chemând-o din beznă, din noapte. De astă dată răspunsul a fost prompt, limpede. Nu-ţi pot lămuri ce a fost, cum s-a întâmplat, fiindcă n-am auzit nimic. N-am văzut absolut nimic decât noaptea pustie. Nu era lună. Totuşi, undeva, departe, dincolo de vâlcea, întunericul fremăta. Urmându-mi gândul dincolo de grădina misiunii, dincolo de vâlcea, chemând-o, căutând-o, am găsit nu ştiu ce anume, am găsit un loc de odihnă şi un însoţitor. De atunci m-am dus de trei ori, pe întuneric, în grădina misiunii. Azi-noapte am fost a treia oară.

Tăcu, agitat, cu ochii scânteietori. Aplecat spre el, Presley asculta neclintit, cu atenţia încordată.

— Şi azi-noapte… ce a fost? îl îndemnă el să povestească mai departe.

Vanamee se mişcă pe scaunul lui, ciocănind cu degetele în masă.

— Azi-noapte s-a petrecut o schimbare. Răspunsul… zise el şi trase aer în piept, răspunsul s-a apropiat.

— Eşti sigur?

Vanamee zâmbi cu un aer de certitudine nestrămutată.

— Sunt sigur nu numai că răspunsul mi-a fost dat mai curând şi mai uşor, dar… nu-i cu putinţă să mă înşel, dar nu numai atât. Nu! Acel ceva care a fremătat în întuneric, care s-a ivit în noaptea pustie… s-a apropiat şi mai mult de mine… s-a apropiat fizic, aproape… real, palpabil.

Vocea se stinse din nou. Chipul lui, ca acela al tinerilor profeţi vizionari, avea o expresie pe jumătate

inspirată. Privea în gol, înainte, fără să vadă nimic.

— Închipuie-ţi, murmură el, închipuie-ţi: stau Sub peri în beznă, o chem mereu, mereu, şi de fiecare dată răspunsul se apropie tot mai mult. tot mai mult. Aştept, am să aştept, şi până la sfârşit, într-o noapte, în noaptea cea mare, dânsa… Deodată tensiunea încetă. Scoţând o exclamaţie, făcând cu mâna un gest violent, evaziv, Vanamee se dezmetici: Oh, strigă el, cum de îndrăznesc? Ce să fie asta? Uneori mi-e teamă, alteori mă înfioară o plăcere, o bucurie cum n-am mai încercat după ce a murit. Dar ce tulbure e totul! Cum pot să-ţi explic ceea ce s-a întâmplat atuiici când am chemat-o, în noapte… Acel slab, îndepărtat, nevăzut freamăt în întuneric, acea imaterială, abia sesizabilă, acea bănuită fluturare. Ceva nedesluşit, perceptibil numai de un al şaselea simţ. Uite, ceva cam în felul acesta: la Quien Sabe toată săptămâna trecută am semănat ogoarele; Grăunţele sunt acum sub ţărână, îngropate în întuneric, în tăcerea neagră, sub bulgării de pământ. Poţi să-ţi închipui primul… cel dintâi freamăt uşor al vieţii pe care bobul de grâu orb, surd trebuie să-l simtă după ce a fost semănat atuiici când răspunde, acolo în întuneric, chemării soarelui, poţi să-ţi închipui cea dintâi zvâcnire din inerţie cu mult înainte de a se fi petrecut orice schimbare fizică… cu mult înainte ca microscopul să poată descoperi cea mai mică transformare… atunci când coaja seminţei e împinsă de cea dintâi tresăltare a vieţii? Ei bine, şi cu mine s-a pe trecut un fenomen tot atât de imaterial ca acesta. Vanamee se opri din nou, pierdut în visul lui, apoi murmură încetişor: „Ce sameni tu nu înviază dacă nu moare mai întâi…” şi ea, Angèle… a murit…

— Nu cumva a fost o închipuire? întrebă Presley. Eşti sigur că s-a petrecut ceva? Imaginaţia poate avea o influenţă atât de mare în asemenea împrejurări, şi înrâurirea celor înconjurătoare e atât de puternică! Cum e cu putinţă să se întâmple aşa ceva? Spui că n-ai auzit şi n-ai văzut nimic?

— Cred, răspunse Vanamee, în existenţa unui al şaselea simţ, sau mai curând a unui întreg sistem de alte simţuri nedefinite, care deocamdată n-au fost identificate. Oamenii care trăiesc mult timp singuri în mijlocul naturii simt prezenţa acestora. Poate că e un fenomen elementar, pe care-l împărtăşim împreună cu plantele şi animalele. Acest fenomen îndeamnă păsările să plece spre miazăzi cu mult înainte de a se răci vremea, el face bobul de grâu să răzbată spre soare. Simţul acesta nu înşală niciodată. Poţi să nu vezi bine, să nu auzi bine, dar, o dată sesizat, acest al şaselea simţ reacţionează prompt. Te poţi bizui pe el. Nu, n-am auzit nimic în grădina misiunii. N-am văzut nimic, nu m-a atins nimic, dar sunt sigur că s-a petrecut ceva.

Presley şovăi o clipă, apoi întrebă:

— Te mai duci acolo? Mai faci vreo încercare?

— Nu ştiu.

— Destul de straniu… murmură Presley mirat.

Vanamee se lăsă din nou pe speteaza scaunului, ochii lui devenind din nou inexpresivi.

— T) a, destul de straniu… şopti el.

Tăcură îndelung. Niciunul nu vorbea, nu se mişca. Acolo, în oraşul vechi, agonizant, cufundat în siesta lui, toropit de arşiţă, părăsit, uitat, mocnind în liniştea amiezii acelei zile de vară, cei doi oameni ciudaţi, unul poet din fire, altul prin formaţie, ambii neadaptaţi lumii în mijlocul căreia trăiau, visători, introspectivi, morbizi, rătăciţi, străini de atmosfera acelui sfârşit de veac, bâjbâind în căutarea unui semn, rătăcind în mijlocul tenebrelor uluitoare ale Iluziei, şedeau în faţa paharelor goale, muţi, pătrunşi de tăcerea înconjurătoare, întreruptă doar de uguitul porumbeilor şi de zumzetul albinelor. Liniştea era atât de adâncă, încât puteau să desluşească limpede din când în când pufăitul şi şuierul unei locomotive de manevră în gara din Bonneville.

În cele din urmă, aceste zgomote supărătoare îl treziră pe Presley din toropeala lui. Cei doi prieteni se

ridicară. Solotari se apropie somnoros. Plătiră prânzul şi, ieşind în arşiţă, străbătură străzile strălucitoare ale oraşului şi o luară pe drumul care ducea spre miazănoapte, tăind peste câmpul de hamei al lui Dyke. Hotărâseră să urce pe înălţimile din colţul de nord-est al rancâi-ului Quien Sabe. Era drumul pe care Presley îl urmase atunci când îl întâlnise întâia oară pe Vanamee în fruntea turmei de oi. Plimbarea pe drumul acela care ocolea împrejurimile era o zăbavă preferată a sa şi dorea ca Vanamee să împărtăşească acea plăcere.

Îndată ce ieşiră din Guadalajara, o luară peste terenul cumpărat de Dyke, pe care acesta voia să cultive faimosul lui hamei. Lângă locuinţa lui Dyke, o căsuţă albă foarte drăguţă, cu obloane verzi şi mici verande adânci, se aflau în construcţie două magazii mari şi un hambar, unde avea să fie depozitat şi uscat hameiul. Totul vădea că fostul mecanic pusese umărul zdravăn la treabă. Pământul fusese pregătit pentru semănături, şi peste tot se înălţau araci uniţi printr-o urzeală de sârme şi sfori. Mai departe, la o cotitură a drumului, îl zăriră chiar pe Dyke într-o căruţă încărcată cu araci, în cămaşă, cu braţele lui puternice, păroase, goale până la cot, lucind de sudoare, înroşit la faţă de arşiţă, îi chema cu voce sonoră, tunătoare, pe ajutorul lui şi pe un băiat care-i muncea cu ziua, să-l ajute să lege aracii. Văzându-i pe Presley şi pe Vanamee, îi întâmpină bucuros, strigându-le: „*Hello*, băieţi!” şi stăruind să se urce în căruţă alături de el, să meargă împreună acasă, ca să bea un pahar de bere. Mamă-sa se întorsese abia în ajun din Marysville, unde se interesase de înscrierea la pension a mormolocului. Va fi încântată să le facă cunoştinţa. În afară de asta, Vanamee trebuia neapărat să vadă cât crescuse mormolocul. De când nu mai fusese pe la ei, nu mai era gâgâlicea de atunci! Cât despre bere, o pusese la gheaţă încă de dimineaţa. Nu cumva să-l refuze.

Se urcară în căruţa care-i hurducă peste câmpul

unde o adevărată pădure de araci golaşi aştepta hameiul. În căsuţă o găsiră pe mama lui Dyke, o bătrână cu o fizionomie foarte distinsă, care purta o rochie cu crinolină şi o bonetă din alte vremuri. Bătrâna trebăluia într-un colţ al salonaşului. Dyke îi prezentă pe cei doi oaspeţi şi scoase berea de la gheaţă.

— Mamă, întrebă el, ştergându-şi spuma de pe barba blondă, unde e Sid? Vreau ca Vanamee s-o vadă ce mare s-a făcut. Băieţi, e cel mai isteţ mormoloc din comitatul Tulare. Ştie să recite *Snow-Bound, pe* de rost, de la cap la cap, fără să sară ceva sau să se uite în carte. Poate nu credeţi! Mamă, e adevărat – fără să sară un vers – e adevărat?

Missis Dyke dădu din cap în semn de încuviinţare. Spuse că Sidney era la Guadalajara. Când îşi pusese pentru întâia oară noii ei papucei, în ajun, dimineaţa, găsise o monedă de zece cenţi într-unul din ei, şi de atunci nu-i mai dăduse pace, vrând să se ducă să-i cheltuiască.

— Nu cumva s-a dus să cumpere lemn-dulce, ca să-şi facă. sirop? întrebă grav Dyke.

— Ba da, răspunse maică-sa. Înainte de a pleca, am întrebat-o ce dorea să-şi cumpere şi mi-a spus că se duce să-şi ia lemn-dulce.

Deşi maică-sa obiectă că pe Presley şi pe Vanamee nu-i interesau copiii, Dyke ţinu morţiş să le arate caietele fetiţei. Acestea erau nişte monumente ale silinţei, ale conştiinciozităţii, pe fiecare filă erau repetate cu o stăruinţă obositoare maxime banale, aforisme enunţate de filantropi şi de publicişti. „Şi eu sunt cetăţean american. S. D”. „Rămurica se apleacă, pomul se înclină. ** „Adevărul iese la lumină ca untdelemnul”. „Libertate sau moarte!” La urmă, printre multe alte aforisme dulcege, răsuflate, două maxime ciudate: „Deviza mea: Controlul public al libertăţilor cetăţeneşti11 şi: „«P. & S. W.» este un inamic al statului”.

— Ia te uită, comentă Presley, vrei ca mormolocul să

înţeleagă „situaţia[42]* de timpuriu.

— I-am spus că e o prostie să-i dea fetiţei să copieze asemenea lucruri, spuse *missis* Dyke, mustrindu-şi fiul cu surâsul pe buze. Ce ştie fetiţa ce sunt libertăţile cetăţeneşti?

— N-ai grijă, răspunse Dyke, o să-şi amintească de ele când va fi mare şi au s-o frece cei de la pension. Atunci vă începe să întrebe şi să înţeleagă. Să nu-ţi închipui, mamă, urmă el, că mormolocul nu ştie cine-s duşmanii tăticului. Dar de asta ce părere aveţi, băieţi? Ascultaţi aici. Eu, unul, despre Calea Ferată şi despre felul în care mi-au dat paşaportul nu i-am spus mai nimic. Totuşi, ce să vezi, mai deunăzi lucram la gard, lângă linia ferată, şi Sid era cu mine. îşi adusese păpuşile de cârpă şi se juca de-a mama şi copilul după o stivă de araci. Ei, şi a trecut un tren de marfă... o garnitură mixtă, mărfuri din Missourr, şi un şir de vagoane goale de la New Orleans2, şi după ce au trecut, ce credeţi c-a făcut Sid? Nu ştia că o văd S-a dus la gard şi a stupit după tren şi apoi a scos capşorul şi – vă rog să mă credeţi – a fluierat. Mama spune că aşa face de fiecare dată când vede un tren, că niciodată nu trece peste linii fără a stupi. De asta *ce* părere aveţi?

— De fiecare dată o dojenesc, protestă *missis* Dyke cu seriozitate. Nu ştiu de unde o fi luat năravul acesta de a fluiera! Nu, nu e de loc de râs. E îngrozitor să vezi o fetiţă care pare atât de dulce, de cuminte, şi pe de altă parte e atât de afurisită. Zice că la şcoală toate celelalte fetiţe, şi băieţii de asemenea, fac la fel. O, dragul meu, suspină ea, de ce or fi atât de lăi şi de nedrepţi cei de la Calea Ferată? Eu n-aş putea fi fericită cu toţi banii de pe lume dacă aş şti că mă urăşte chiar şi un copilaş, că vrea să scuipe după mine şi să mă fluiere. Şi pui vorba numai de unul, ci de toţi copiii; aşa zice Sidney. Şi când te gândeşti că urăsc Calea Ferată atâţia oameni în toată firea, femei şi bărbaţi, mii şi

---

42 Stat din centrul S.U.A.

% Port situat în 6udul S.U.A.

mii, din tot comitatul, din tot statul! S-or gândi vreodată la asta membrii consiliului de administraţie şi directorii companiei? S-or gândi vreodată la ura care-i înconjoară de pretutindeni, din toate părţile, la oamenii cumsecade care scrâşnesc din dinţi cum aud numele companiei? De ce i-or face să-i urască? Nu, murmură ea cu ochii plini de lacrimi. Nu, îţi spun, domnule Presley, proprietarii Căii Ferate sunt nişte oameni răi, câinoşi, cărora nu le pasă de suferinţele săracilor atâta vreme cât compania câştigă optsprezece milioane pe an. Nu se sinchisesc dacă oamenii îi urăsc sau îi iubesc atâta vreme cât se tem de ei Nu e drept, şi într-o bună zi Dumnezeu o să-i pedepsească.

Într-un târziu, cei doi tineri îşi luară rămas bun. Îndatoritor, Dyke îi conduse până la poarta care dădea spre ranch-ul Quien Sabe. Pe drum, Presley aduse iar vorba despre cele spuse de doamna Dyke, îndemnându-l pe Dyke să vorbească şi el despre „P. & S. W”.

— Ei, *mister* Presley, răspunse acesta, de fapt eu n-am dreptul să m» plâng. Cu cei care cultivă grâu au, cred, alte socoteli, dar hamei, vedeţi, nu-i prea mult în California. Hameivnu-i cine ştie ce afacere, aşa că nu-şi bat capul să dijmuiască la sânge şi aici. Calea Ferată îi stoarce pe marii cultivatori. Tarifulla hamei este echitabil. Trebuie să recunosc acest lucru. Am fost de curând la Bonneville să văd cum stau lucrurile. Mi-au spus că iau doi cenţi de pfund, aşa că, Dumnezeu să mă ierte, e destul de convenabil pentru oricine. Nu, încheie el, trebuie să recunosc, sunt acum pe drumul cel bun cu hameiul, o să fac bani! Că m-au dat afară, ei, până la urmă poate să fie… vorba ceea: tot răul spre bine! Mi-au făcut figura la ţanc. Aveam ceva bani puşi deoparte, şi afaperea asta cu hameiul e o afacere sigură; peste un an preţul hameiului o să fie de patru şi de cinci ori mai mare. Nu, am avut noroc, cu toate că lor nici nu le-a trecut prin cap că-mi fac unj bine atunci când m-au pus pe liber… aşa că la toamnă mormolocul o să intre la pension.

Mergând repede pe drumul ce ducea spre miazănoapte, peste câmpul ranch-ului Quien Sabe, Presley şi Vanamee ajunseră la casa lui Annixter, cam la un sfert de oră după ce-şi luaseră rămas bun de la fostul mecanic. Acolo era o forfotă grozavă, neobişnuită. Se opriră câteva clipe, urmărind amuzaţi activitatea febrilă ce se desfăşura.

Uriaşul grajd fusese terminat. În soare, pereţii din bârne, vopsiţi de curând, luau ochii cu albeaţa lor, dar interiorul era încă neîntinat de vopsea. Dinăuntru, de dincolo de uşile glisante, venea o mireasmă plăcută de lemn nou tăiat, de talaş. O mulţime de oameni, muncitori agricoli tocmiţi de Annixter, tiebăluiau peste tot. Unii se legănau pe treptele din vârful scărilor mobile, atârnând din pom în pom şi peste tot prin faţa grajdului lampioane japoneze. În grajd, *missis* Tree, fiica ei Hilma şi încă o femeie tăiau fâşii lungi de chembrică roşie, albă şi albastră, dând îndrumări cum să se drapeze cu ele tavanul şi pereţii. Bocănitul ciocanelor se auzea de pretutindeni. Un furgon încărcat până la refuz cu arbuşti verzi şi cu frunze de palmier se opri în faţa grajdului, şi imediat frunzele fură luate şi prinse ca decoraţii suplimentare pe chembrică tricoloră întinsă pe pereţii interiori ai grajdului. Dintre arbuştii verzi, doi, cei mai mari, fură aşezaţi de o parte şi de alta a intrării, vârfurile lor fiind înclinate, spre a forma o arcadă. Deasupra acestei arcade urma să se fixeze un uriaş scut de carton, pe care să se scrie cu litere aurite: *Bun venit*! Grămezi de scaune, luate cu chirie de la sediul „I.O.O.F”. din Bonneville, zăceau pe jos; la capătul din fund al grajdului, doi dulgheri lucrau de zor la estrada destinată orchestrei.

Pretutindeni domnea o mare însufleţire. Toată lumea era foarte bine dispusă. Hohote de râs întrerupeau necontenit convorbirile. Bărbaţii se ţineau de năzbâtii. Făceau glume deşucheate pe socoteala femeilor, ducând mâna la gură ca să nu fie auziţi, şi izbucneau în râs şi săreau în sus de bucurie. Invitaţii deveniseră mai

comunicativi, femeile şi „fetele îi scoteau din unghere pe băieţi, îmbrâncindu-i zdravăn. Într-o clipită, vestea că Adela Vacca, soţia unui supraveghetor de tarla, îşi pierduse jartiera şi aceea că fiica supraveghetorului de la ranch-ul Home fusese sărutată după uşa căşăriei făcură ocolul grajdului.

Annixter, foarte prost dispus, se ivea din când în când, fără pălărie, cu părul lui gălbui, aspru, ciufulit.

Alerga între grajd şi casa ranch-ului, ducând când o damigeană, când o ladă cu sticle de vin, când un coş cu lămâi şi ananas. În afară de supravegherea generală, îşi asumase sarcina de a prepara *punch-ul*, o băutură care te pişcă la limbă, pur şi simplu te zvârlea din cizme şi îţi ridica părul măciucă.

Pentru el şi pentru cei mai apropiaţi îşi rezervase magazia destinată hamurilor. Adusese din casă o masă lungă, pe care pusese cutii de ţigări, sticle de *whisky* şi de bere şi ceşti mari, de porţelan, pentru punch. Dacă prietenii nu vor pleca veseli, gălăgioşi de la petrecere, nu va fi vina lui, declara el. Despre serata lui dansantă, locuitorii comitatului Tulare aveau să vorbească ani de-a rândul de acum înainte. Hotărâse să-şi alunge din minte toate grijile. De altminteri, treburile mergeau destul de bine. Osterman se întorsese de la Los Angeles cu veşti îmbucurătoare în legătură cu cele discutate cu Disbrow şi cu Darell. Comitetul se întrunise din nou. Asistase şi Harran. Deşi acesta nu luase parte la discuţii, Annixter era mulţumit. Magnus Derrick cedase, în sfârşit, dându-i voie lui Harran să li se alăture, dacă dorea acest lucru, şi Harran se oferise să suporte a şasea parte din cheltuieli, cu condiţia ca acestea să nu depăşească o anumită sumă.

L& un moment dat, Annixter ieşi în uşa grajdului şi-l luă la zor pe bucătarul chinez, care, zăpăcit de atâta treabă, tăia lămâi în bucătărie. Zărindu-i pe Presley şi pe Vanamee, le făcu semn cu mâna.

— *Hello*, Pres, vino încoace să-l vezi! strigă el,

arătând din cap spre grajd. Diseară vă aşteptăm, continuă el când cei doi prieteni se apropiară. Nu văd cum o să putem termina totul până la opt! închipuiţi-vă că jigodia aia de Caraher n-are lămâi tocmai acum. I-am spus – să tot fie o lună de atunci: – c-am nevoie de trei lăzi, şi acum trebuie să umblu după lămâi. Şargul a dispărut din curtea grajdului. Mi l-au furat! La toţi dracii! Am să-l dau în judecată pe hoţ, care-o fi! Mi-a luat odată cu el şaua – care m-a costat şaizeci de dolari – şi frâul. În sfârşit, mai bine de jumătate din lampioanele japoneze n-au fost aduse, şi nici pentru astea n-am destule lumânări. Ajunge ca să te scoată din sărite, nu? Nimic nu se face dacă nu pui mâna tu însuţi, poate numai să stai pe capul acestor pierde-vară cu un retevei! Tevatura asta m-a îmbolnăvit, ba mi-am mai pierdut şi pălăria. Dracu' m-a pus să mă apuc de asemenea aiureală?! Şi pe lângă asta, uite ce de femei mişună în toate părţile. Fără îndoială că n-am fost în toate minţile când mi-a trecut prin cap aşa ceva. Apoi, uitând că el însuşi îi chemase pe cei doi tineri, adăugă: Ei, am o zi grea. îmi pare rău că nu putem sta de vorbă mai mult.

Se mai răsti o dată la chinez, apoi intră din nou în grajd. Presley şi Vanamee îşi văzură de drum. În timp ce străbătea sala grajdului, Annixter se ciocni pe neaşteptate de Hilma Tree, care tocmai ieşea dintr-o boxă. cu o lădiţă de lumânări în braţe.

Mormăind o scuză, Annixter intră în magazia hamurilor. Închise uşa după el şi, uitând de toate grijile, îşi aprinse o ţigară de foi şi se aşeză pe un scaun cu mâinile în buzunare, cu picioarele pe masă, încruntându-se gânditor, învăluit de fumul albastru.

Până la urmă se văzuse silit să-şi mărturisească că nu putea s-o alunge din minte pe Hilma Tree. Aşadar, „îl prinsese în mreje”. Lucrul de care se temuse mai mult ca de orice se întâmplase. Muieruşca îl îmbrobodise, şi acum nu mai avea linişte. Se gândea la ea tot timpul. Chipul ei îl urmărea toată ziua, seara se culca cu el, dimineaţa se

scula cu el. îl tulbura în muncă, în treburile lui zilnice. Dureroasă mărturisire pentru un bărbat! Ce pierdere de timp stupidă! De necrezut! Nu mai departe decât în ajun, se oprise în faţa magazinului cu articole muzicale din Bonneville şi se gândise cu toată seriozitatea să-i cumpere Hilmei un fonograf. Numai ideea că-i venise în minte una ca asta îl făciu să roşească de ruşine, mai cu seamă după ce Hilma îi spusese în faţă că nu-l simpatiza. El, Annixter, să alerge după o muieruşcă! înjură furios, izbind în masă cu tocul ghetei. De multe ori hotărâse să o alunge din gândurile sálé. O dată reuşise chiar s-o uite, dar în ultima vreme, cu fiece zi, îi era tot mai greu. N-avea decât să închidă pleoapele, şi o vedea aievea în faţa ochilor. O vedea în nimbul razelor soarelui, care punea o lumină gingaşă, pală, aurie pe ludul mătăsos al pielii ei albe, îi vedea părul scânteind, gâtul vânjos, coborând spre umeri cu rotunjimi mlădioase, părând a radia lumină. Ochii ei căprui, nevinovaţi, cu pupile care, la cea mai mică tresărire, sclipeau ca diamantele în lumina soarelui.

Annixter era zăpăcit. Cu excepţia gâsculiţei aceleia de la spălătoria de mănuşi din Sacramento, nu mai cunoscuse altă femeie. Lumea lui era aspră, necruţătoare, lumea bărbaţilor pe care trebuia să-i înfrunte, împotriva cărora trebuia să lupte. Da, aproape cu toţi se luase la harţă! N-avea încredere în femei instinctiv, ca şcolarul adolescent, şi iată că acum, în sfârşit, în viaţa lui intrase muieruşca asta. îl zăpăcise de tot, pe neaşteptate. Iritat, vrăjit, înciudat, furios, să-şi iasă din sărite, nu alta! N-avea încredere în ea, dar o dorea, neştiind câtuşi de puţin cum să se apropie de dânsa; ura sexul frumos, în general, dar era atras de ea, personal, şi aceste sentimente se întrepătrundeau. Ca urmare, uneori o ura pe Hilma, şi totdeauna era agitat, nemulţumit şi mânios.

În cele din urmă zvârli ţigara cât colo şi-şi concentră gândurile asupra treburilor ce le mai avea de făcut. În iureşul şi hărmălaia aceea, nici nu băgase de seamă când

trecuse vremea. În mod inexplicabil, grajdul cel nou era gata pentru serata dansantă. Ultima fâşie de chembrică fusese prinsă de grinzi, ultima creangă de verdeaţă, ţintuită de bârne, ultimul lampion, atârnat, ultimul cui, bătut în estrada destinată orchestrei. Soarele apusese. Slugile alergau încolo şi încoace, pregătind masa şi ducându-se să se îmbrace. Când începu să se întunece, Annixter ieşi din grajd cel din urmă, singur, cu fierăstrăul sub braţ, cu geanta de scule în mână, în cămaşă, cu haina pe umeri, cu un ciocan într-unul din buzunarele de la şold. Obosit peste măsură, era într-o dispoziţie foarte proastă. Şi-apoi, nu-şi găsise nici pălăria.

— Pe deasupra, mi-a mai dispărut şi Şargul, cu şaua aceea care m-a costat şaizeci de dolari, mormăi el. Frumos, n-am ce zice!

Missis Tree îi servise în sufragerie o masă rece, şi ca desert îi adusese nelipsita farfurie cu prune. După ce mâncă, Annixter făcu o baie şi se îmbrăcă. În ultima clipă se hotărî pentru costumul cu care se ducea de obicei la oraş, un costum negru, făcut la un croitor din Bonneville. Numai că îi dispăruse pălăria. Avea el şi alte pălării, dar fiindcă o pierduse pe aceea anume, se frământă cu gândul tot timpul cât se îmbrăcă, şi până la urmă hotărî s-o mai caute o dată prin grajd.

Forfoti de colo-colo mai bine de un sfert de ceas pe lângă grajd, intrând din boxă în boxă, scotocind prin magazia hamurilor şi prin magazia de furaje, dar în zadar. În cele din urmă, lăsând baltă pălăria, reveni în hala cea mare şi privi cercetător în jurul lui, ca să vadă dacă totul era în ordine.

Ghirlandele de lampioane japoneze, aninate în grajd şi jur-împrejurul lui, nu fuseseră încă aprinse, dar vreo câteva lămpi cu oglinzi mari de cositor, agăţate în cuiele de pe pereţi, ardeau cu flacără scăzută, abia luminind hala vastă, pustie, răsunătoare, lăsând să stăruie umbre negre, de nepătruns, în colţuri. Grajdul era aşezat cu faţa la apus,

şi prin uşile glisante, deschise, asfinţitul arunca o rază strălucitoare, care distona cu pâlpâirile firave ale lămpilor de petrol.

În timp ce privea în jur, Annixter zări ivindu-se brusc din întunericul unui ungher al sălii o umbră care rămase o clipă în bătaia razei de lumină, dar apoi, văzându-l, se trase iute înapoi. Auzi un lipăit de paşi grăbiţi.

Amintindu-şi de calul furat, Annixter strigă tăios:

— Cine-i acolo?

Niciun răspuns. Într-o clipă pistolul fu în mâna lui.

— Care eşti acolo? Răspunde, sau trag!

— Nu, nu, nu trageţi, răspunse tare o voce. Oh, fiţi atent. Eu sunt… Hilma Tree.

Annixter băgă pistolul în buzunar. Descumpănit, se apropie de Hilma.

— Dumnezeule mare, murmură el. Ştiu că m-am speriat! Dacă trăgeam…

Hilma stătea înaintea lui, încurcată, zăpăcită, într-o rochie albă de organdi, nespus de simplă, fără vreo floare sau altă podoabă. Datorită acestei simplităţi a toaletei, părea mai voinică, mai trupeşă ca de obicei, şi chiar fără impresia aceasta, ochii ei erau la acelaşi nivel cu ai lui Annixter. Era oarecum izbitoare nepotrivirea dintre statura şi firea Hilmei – o fată voinică, înaltă cât un bărbat, dar pe jumătate copil.

Urmă o clipă de tăcere, de stânjenire, apoi Hilma explică:

— M-am… m-am întors… după pălărie. Cred că am lăsat-o aici după-amiază.

— Şi eu am venit tot după pălărie, după pălăria *mea*! strigă Annixter. Destul de caraghios, nu?

Amândoi râseră din inimă, ca nişte copii. Nu se mai simţeau chiar atât de stingheriţi. Annixter o privi deodată încruntat şi o întrebă:

— Ei, domnişoară Hilma, tot mă mai urăşti?

— O, nu, domnule, răspunse ea. N-am spus niciodată

că vă urăsc.

— Ei, n-ai spus atunci că nu mă simpatizezi? Nu-i aşa?

— Am… nu mi-a plăcut ce aţi, aţi vrut *să* faceţi. M-a supărat şi m-a jignit. N-ar fi trebuit să spun aşa ceva atunci, dar dumneavoastră sunteţi vinovat, nu?

— Cu alte cuvinte, n-ar fi trebuit să spui că nu mă simpatizezi? întrebă Annixter. Aşa e?

— Eu… eu… simpatizez pe toată lumea, explică Hilma.

— Atunci pot s-o iau în sensul că mă simpatizezi şi pe mine? Da?

— Simpatizez pe toată lumea, stărui Hilma.

— Dar ce, ţi-am cerut eu mai mult decât atât? insistă Annixter, făcând-o să se simtă jenată. Ţi-aminteşti, deunăzi ţi-am spus că aş vrea să mă simpatizezi. Repet şi de astă dată: aş vrea să mă simpatizezi.

Hilma îşi ridică ochii nedumeriţi şi-l întrebă cu inocenţă, cu o vădită sinceritate:

— De ce?

Annixter amuţi. O asemenea candoare, o asemenea totală naivitate îi luase graiul.

— Ei… ei… bâigui el. Şi izbucni deodată: Habar n-am! Asta-i! urmă el, căutându-şi cuvintele. Nu pot să-ţi spun de ce. îi trecu prin minte să spună o minciună gogonată: Aş vrea că oamenii din jurul meu să mă simpatizeze, afirmă el. Aş… aş vrea să le fiu apropiat, înţelegi? Da, asta-i, urmă cu mai multă îndrăzneală. Nu pot să sufăr gândul că-i displac cuiva. Aşa sunt eu. Asta-i firea mea.

— Oh, atunci, răspunse Hilma, nu trebuie să vă faceţi griji. Nu, nu-mi displăceţi.

— Ei, atunci e bine, declară Annixter cu înţelepciune. Atunci e bine. Dar ia stai, se întrerupse el, am uitat… Nu-i destul că nu-ţi displac. Aş vrea chiar să mă placi. Despre asta ce spui?

Hilma tăcu o clipă, privind afară în gol, spre fereastra

luminată a căşăriei, cu capul lăsat în piept.

— Nu, nu pot să-mi dau seama dacă m-am gândit vreodată la „aşa ceva, răspunse ea.

— Ei, gândeşte-te! stărui Annixter.

— Nu m-am gândit încă niciodată să plac pe cineva anume, îşi menţinu ea punctul de vedere. Şi asta fiindcă îmi place toată lumea. N-aţi observat?

— Ei, pe unii oameni trebuie să-i placi mai mult decât pe alţii, zise Annixter într-o doară, şi eu aş vrea să fiu unul dintre aceştia, pricepi? Dumnezeule mare, nu ştiu cum de-ţi spun toate prostiile astea. Când stau de vorbă cu o fată, vorbesc ca o cizmă, nu mă ascultă limba de loc. Aşa-i firea mea. Află c-am minţit când am spus c-aş dori ca oamenii să mă simpatizeze… să-mi fie apropiaţi. Prostii! Puţin îmi pasă ce cred oamenii despre mine. Ei, sunt câţiva oameni care înseamnă pentru mine mai mult decât toţi ceilalţi… Presley, de pildă, şi alţi câţiva, care aş dori să mă placă. Numai ce gândesc ăştia contează pentru mine. Ptiu! Altminteri, ştiu că am duşmani; sumedenie! Pot să-ţi înşir destui care ar avea o poftă grozavă să mă cureţe. Dar ce să mai vorbim de cei de la ranch? C*rezi* că nu ştiu, că nu-i aud cum mă înjură pe înfundate când mă depărtez? La fel şi în ce priveşte afacerile, continuă el, vorbindu-şi mai mult sieşi. În Bonneville şi în tot comitatul nu-i un singur om care n-ar urla de bucurie dacă i s-ar ivi prilejul să-l dea grămadă pe Buck Annixter. Ei, dar crezi că-mi pasă? Nicidecum! Ba chiar mă amuză*. îmi ex*ploatez ranch-ul cum poftesc şi-mi învârtesc afacerile cum cred de cuviinţă. Mân cî – menii „cu gârbaciul” şi-mi dau seama că-s un „cârcotaş fără pereche”. Ehei, ştiu eu cum îmi spun… „O fiară sălbatică”, „un scrântit care ar scoate din ţâţâni şi un mieluşel”! „Un arţăgos1, „un încăpăţânat1, „un îndărătnic! Spun ei despre mine toate astea, dar au învăţat să mai spună şi altceva: că nu-s ageamiu ca ei. Nu-i unul să-mi poată ţine piept. Ochii lui Annixter scânteiau. N-au decât să scrâşnească până n-or mai putea. Nu pot să mă

doboare. Când încleştez pumnul, niciunul dintre ei nu mi-l poate desface. Nu, nici măcar cu dalta. Se în*toars*e către Hilma: Ei bine, un om pe care atâţia îi urăsc, e firesc, nu-i aşa, miss Hilma, *să d*orească să-şi păstreze puţinii prieteni pe care şi i-a făcut? În ochii oamenilor care mă cunosc mai bine, de pildă, în ochii acestui nătărău de Presley, nu-s chiar atât de porc. Aş băga mâna în foc ca să-i pot fi de folos cu ceva. Uneori mă simt cam singur, mă întreb dacă mă înţelegi! E vina mea, dar nu există cal prin părţile astea să nu ciulească urechile când mă apropii de el. Nu există câine să nu-şi tragă coada între picioare îndată ce mă apropii de el. Nu s-a născut încă la Quien Sabe vreun cal care să mă arunce din şa, niciun câine care să scoată colţii la mine. îi trag un picior setterului irlandez de fiecare dată când îl văd. Mă întreb însă, ce-aş face dacă nu s-ar furişa atât de umil, dacă ar da din coadă, dacă ar fi vesel când m-ar vedea? Pe scurt: mi-ar face plăcere să ştiu că dumneata mă priveşti ca pe un bun prieten, să ştiu că mă simpatizezi…

Flacăra lămpii din faţa Hiimei se alungi, se subţie şi începu să fumege. Hilma se apropie de lampă şi, ridicându-se pe vârful picioarelor, coborî fitilul. Ciad ea întinse mâna, Annixter observă cum pâlpâirea firavă, întunecată a lămpii aruncă o lucire caldă pe braţul ei neted, durduliu.

— Înţelegi ce vreau să spun?

— Da, sigur că da, răspunse ea întorcându-se. E foarte frumos din partea dumneavoastră că doriţi să fiţi prieten cu mine. Totuşi, nu asta mi-am închipuit când aţi încercat să mă sărutaţi. Dar e poate mai bine că aţi lămurit lucrurile. Vedeţi, eu sunt altfel din fire. Vreau ca toată lumea să mă privească cu plăcere şi să privesc pe fiecare cu plăcere. Asta te face atât de fericit… N-o să credeţi, dar ar trebui să încercaţi. Numai să vedeţi. E aşa de plăcut să fii bun cu oamenii şi oamenii să fie buni cu tine. Şi toată lumea a fost întotdeauna atât de bună cu mine… Mămica şi tăticul, de pildă, şi Billy, rândaşul, şi Montalegre, vătaful

portughez, chiar şi bucătarul chinez, şi mister D*elaney*... Din păcate, el a plecat... Şi missis Vacca, şi *fetiţ*a ei...

— Delaney zici? izbucni Annixter. Aţi fost buni prieteni, nu?

— O, desigur, răspunse ea. Era atât de *bun* cu mine. Vara, obişnuia în fiecare zi să dea o goană la ranch-ul Seed, în dosul misiunii, ca să-mi aducă un braţ mare de flori, atât de gingaşe, atât de frumoase! De obicei mă făceam că i le plătesc cu „dolari” pe care-i tăiam din brânză cu cuţitul de pesmet. Caraghios, nu? Eram cei mai buni prieteni.

— Uite, filează altă lampă, mormăi Annixter. Vrei să cobori fitilul? Şi vezi să măture careva duşumeaua. Peste tot sunt răspândite ace de brad. Am atâtea treburi pe cap! La revedere.

— La revedere, sir.

Scrâşnind din dinţi, turbat, cu faţa aprinsă de mânie, Annixter se întoarse la casa ranch-ului.

„Aha, bombăni el, Delaney, ai? Să mi-o arunce în faţă că l-am gonit. Dinţii i se încleştaseră cu mai multă înverşunare decât oricând. Cei mai buni» prieteni, ai? Pe dumnezeul meu, am s-o pun jos! îi arăt eu văcarului! Nu sunt eu stăpânul, ai? Le arăt eu lor, şi ei şi lui Delaney! Nu-i mare treabă... După aceea, n-are decât Delaney... dacă pofteşte... După mine...”

O privire duşmănoasă fulgeră sub sprâncenele lui încruntate, fluturându-i pe faţă. Instinctele masculine ale posesiunii iraţionale, perfide, tăinuite şerpuiau în el, ieşind la iveală. Firea josnică, chinuită în acelaşi timp de vrăjmăşie şi dorinţă, a bărbatului care nu cunoscuse femeia scotea capul ca o fiară hidoasă, înspăimântătoare. În momentul acela, Hilma se îndrepta spre casă fredonând, şi, luminată de ultima rază a asfinţitului, rochia ei albă strălucea cu licăriri de şofran.

Puţin după şapte şi jumătate, cel dintâi brec, în care se aflau farmacistul din Bonneville şi familia lui, opri în

faţa noului grajd, urmat îndată de un camion, din care coborî o familie de hispano-mexicani, femeile fiind gătite cu rochii ţipătoare, în care roşul se îmbina cu galbenul. Billy, rândaşul, şi ajutorul lui luară în primire atelajele, deshămând caii şi legându-i de uluci în spatele grajdului. Curând după aceea, îşi făcu intrarea, cu cabrioleta, aducând lada cu lămâi întârziată, Caraher, proprietarul cârciumii de pe County Road, cu melon model „Derby”, cu redingotă „Prince Albert” „cu pantofi galbeni cu vârfurile ascuţite şi cu inevitabila cravată roşie. Se aşteptau ca după ei să vină, într-o procesiune neîntreruptă, întregul şirag al invitaţilor, totuşi vreme de o jumătate de oră nu mai apăru nimeni. Annixter şi Caraher se retraseră în magazia hamurilor, începând de îndată să se ciorovăiască în legătură cu reţeta faimosului punch. Din timp în timp glasurile lor puteau fi auzite ridicându-se într-o controversă zgomotoasă.

— Două sticle şi jumătate de câte un sfert, plus o cupă de *chartreuse*.

— Fleacuri! Fleacuri! Ştiu eu mai bine! Numai şampanie şi un strop de coniac.

Soţia şi sora farmacistului se retraseră la bufet, unde fusese amenajată o boxă cu o oglindă mobilă, care să servească drept garderobă şi toaletă femeilor. Farmacistul şedea în faţa uşii, stângaci, agitat, cu gulerul redingotei ridicat din pricina curentului ce se simţea în grajd, întrebându-se îngrijorat dacă nu era cazul să-şi pună şi mănuşile. Cei din familia hispanomexicană – tatăl, mama, cinci copii şi cumnata – şedeau ţepeni pe marginile scaunelor, tăcuţi, încordaţi, cu ochii în jos, cu coatele lipite de trup, privind cu coada ochiului, pe sub sprâncene, aranjamentul sălii sau fixându-l cu interes nespus pe tânărul Vacca, fiul unuia dintre şefii de tarla, care, în redingotă de stofa cadrilată, cu mănuşi albe de aţă, păşea de colo-colo de-a lungul sălii, încruntat, nespus de important, răzuind o luminare şi împrăştiind fulgi de ceară

pe duşumea, ca s-o facă lunecoasă pentru dans.

Sosi şi muzica oraşului Bonneville, căci în ultimul moment Annixter izbutise să-l ofenseze în aşa măsură pe dirijorul orchestrei clubului „Dingo”, încât acesta refuzase să vină. Membrii muzicii oraşului se instalară îndată pe estrada din colţul sălii. Începură să facă haz de unul din colegii lor, un francez, pe care-l porecliseră „Skeezicks”, şi râdeau zgomotos, iar hohotele lor de râs, reflectate de grinzile care susţineau acoperişul, răsunau puternic, metalic. Farmacistul îi spuse tânărului Vacca, tocmai când trecea pe lângă el, că, după părerea lui, muzicanţii erau cam nelalocul lor.

— Sunt foarte ocupat, răspunse tânărul Vacca, văzându-şi de drum încruntat, împrăştiind fulgii de ceară.

— Două sticle şi jumătate de câte un sfert. Două sticle şi jumătate de câte un sfert.

— Ei, dintr-un punct de vedere aşa este, şi totuşi *nu este*. Ştiu eu mai bine.

De-a lungul unei laturi a grajdului se afla un şir de boxe nou-nouţe – paisprezece la număr – care răspândeau o mireasmă de lemn proaspăt; rosturile duşumelei mai erau pline de rumeguş. Farmacistul le trecu în revistă, oprindu-se contemplativ înaintea fiecăreia. După aceea se întoarse şi, dând din cap satisfăcut de ceea ce văzuse, se aşeză la locul lui în dreptul uşii şi luă hotărârea să-şi pună mănuşile.

Afară se întunecase de-a binelea. În spaţiul dintre grajd şi casa ranch-ului, urcaţi pe scări, câţiva bărbaţi aprindeau lampioanele japoneze. Ici şi colo, pe sus, feţele lor se iveau stranii, groteşti în lumina roşiatică. Treptat, pe măsură ce lampioanele fură aprinse, întunericul se risipi. Iarba de sub picioare părea de un verde-viu. Alţi câţiva oameni intrară acum în grajd şi se apucară să aprindă lămpile şi lampioanele dinăuntru. Curând licăreau pretutindeni lumini. Tânărul Vacca se făcuse nevăzut, dar se întoarse peste puţin cu buzunarele pline de lumânări şi

se apucă din nou să răzuieşte ceară, refuzând să răspundă la întrebări, pe motiv că era foarte ocupat.

Afară răsună deodată tropot de copite şi larmă de glasuri. Sosiseră mai mulţi invitaţi. Farmacistul, fâstâcit, speriat – oare nu cumva pusese mănuşile prea devreme? – îşi vârî mâinile în buzunare. Sosise Cutter, unul dintre şefii de tarla de pe ranch-ul lui Magnus Derrick, împreună cu soţia şi cu două verişoare ale acesteia. Veniseră călare pe drumeag, de la îndepărtata casă a tarlalei a patra a ranch-ului Los Muertos, străbătând cincisprezece mile. Missis Cutter, spunea că e mai mult moartă decât vie, că ar prefera să se trântească într-un pat şi să doarmă dusă. Cele două verişoare, în rochii de satin azuriu elveţian, cu picăţele, se străduiau din răsputeri s-o îmbărbăteze, dar ea o lua din nou de la cap. Când şi când i se auzea glasul: „M-aş trânti în pat!”, „Sunt frântă”, „De fapt, nici n-am vrut să vin”. Băgând de seamă că noul-venit scoate o pereche de mănuşi din săculeţul soţiei sale, farmacistul prinse curaj şi se hotărî să-şi scoată mâinile din buzunare.

Deodată izbucni un incident. Din colţul muzicanţilor se auzi larmă. Un scaun fu răsturnat. Ocările se amestecară cu râsetele batjocoritoare. Skeezicks, franţuzul, se supărase pe cei care râdeau de el.

— Ei, striga el, la urma urmelor, aţi depăşit măsura, caraghioşilor! Vedem noi care pe care. Hai, cară-te, până nu-ţi stâlcesc mutra cu un pumn!

Oamenii care aprindeau lampioanele se văzură siliţi să intervină spre a-i linişti.

Apoi veni şi Hooven, cu nevasta şi fiicele sale. Miiuia o ducea în braţe pe mica Hilda, care adormise de pe acum. Cu părul ei negru, cu faţa albă, cu buzele-i foarte roşii şi ochii albaştri-verzui, Minna era drăguţă, chiar atrăgătoare. Purta rochia de mireasă, din satin ieftin, „pentru fermieri”, a mamă-sii. Missis Hooven se gătise cu cercei lunguleţi, imitaţie de agat, iar soţul ei îmbrăcase o veche redingotă a lui Magnus Derrick, cu mâneci prea lungi şi cu umeri

caraghios de laţi. Hooven se apropie îndată de Cutter şi începu să discute cu aprindere al cui era un anumit taur.

— Cum asta?! Dar semnul…

— *Ach*, *mein Gott*, semn, obiectă Hooven dând din cap, *ach*, semn, asta face la min să râd prâpăteşti! Care semn?… N-am văzut… Sincur semn taur stea neagră la frunt în mijloc. Cinefa aici ţi-a spus că nu e taur meu? Ai intrepat pe cinefa? Semn? La tracu cu semn! Cret că îţi mai aminteşti chite cefa despre lucru asta.

— Vă rog, daţi-vă la o parte, domnilor, îi rugă tânărul Vacca, ocupat să dea mereu roată prin sală.

Hooven se întoarse brusc pe călcâie.

— Ce? Ce spui? strigă el aprins, pus pe harţă cu oricine. Nu ta peste min, ei, cret că crajt ăst nu-i al *tumitale*!

— Am treabă, sunt ocupat, spuse tânărul îndepărtându-se, foarte absorbit.

— Două sticle şi jumătate de câte un sfert. Două şi jumătate de câte un sfert.

— Ştiu eu mai bine! Fleacuri!

Venea lume tot mai multă. În fiece clipă se auzea afară huruitul unui vehicul nou sosit. Invitaţii se iveau în prag, singuri, perechi, familii întregi, ori grupuri gălăgioase de cinci-şase persoane: Phelps, cu mamă-sa, de la Los Muertos; un om de pe ranch-ul lui Broderson, cu familia; un funcţionar din Bonneville, îmbrăcat ţipător, stingher, căutând, fâstâcit, un loc să-şi pună pălăria; două tinere hispano-mexicane din Guadalajara, cu toalete negru cu galben; un grup de portughezi negricioşi, spilcuiţi, cu mustăţile răsucite, mirosind de departe a parfumuri ieftine, care luaseră în arendă pământ de la Osterman. Sosi apoi şi *pater* Sarria, cu faţa-i blândă, lucioasă, radioasă, scăldată în sudoare. Purta o sutană nouă şi ţinea sub braţ pălăria cu boruri late. Prezenţa lui stârni o oarecare însufleţire. Trecea de la grup la grup, politicos, amabil, strângând mâini în stânga şi în dreapta. Pe faţă îi

flutura un zâmbet binevoitor, care nu pieri toată seara.

Deodată se auzi o rumoare. Din mijlocul grupului de oameni care se îmbulzeau tot timpul în dreptul uşii, îşi făcu apariţia Osterman. Era în frac, cu jiletcă albă şi pantofi de lac.

— Ia te uită

Rumoarea străbătu sala întreagă. Invitaţii îşi dădeau coate, şuşotind de zor, cu mâinile la gură. Ce fercheş, dumnealui! Să-l iei de pulpană, nu alta! Se gătise ca de mascaradă. Mare şugubăţ nătărăul ăsta de Osterman, niciodată nu ştii la ce te poţi aştepta de la el.

Muzicanţii începură să-şi acordeze instrumentele. Din colţul unde se afla estrada răsună un vălmăşag de sunete, zumzetul surd al viorilor, bâzâitul domol, profund al contrabasului, gâlgâitul flajeoletului, murmurul profund al cornului englez, îmbinat când şi când cu duduitul asurzitor al tobei. Atmosfera se învioră. Mulţimea sporea cu fiece clipă tot mai mult. Mirosul lemnului proaspăt tăiat, al talaşului începu să se amestece cu parfumul femeilor, al punguţelor cu miresme şi al florilor. Aerul vibra de murmurul conversaţiilor

— Duete între baritoni şi soprane – întrerupte când şi când de hohote de râs sau de ciripitul sec, reţinut al unei fete. Grupurile de invitaţi începură să se aşeze pe scaunele înşiruite de-a lungul zidurilor. îmbulzeala din dreptul uşii stărui multă vreme. La un capăt al sălii era înghesuială, la celălalt nu se afla nimeni. Treptat, însă, şiragul toaletelor de muselină albă, de satin roz şi bleu, punctat de hainele negre ale bărbaţilor, se întinse. Pe măsură ce sfiala primelor clipe se risipi, conversaţiile deveniră tot mai însufleţite. Vorbele zburau încolo şi încoace de la grup la grup. Ici-colo se auzeau discuţii gălăgioase. La un moment dat, o întreagă ceată străbătu sala, alergând de la un capăt la altul.

Annixter, învăpăiat de mânie – pesemne, se certase cu cineva – ieşi din magazia hamurilor. Se opri în dreapta

intrării şi, tuşind nervos, începu să strângă mâna noilor-sosiţi, poftindu-i stăruitor înăuntru, ca să facă loc la uşă. Prietenilor mai apropiaţi le făcea cu ocMul, şoptindu-le la ureche că ceva mai târziu în magazia hamurilor aveau să găsească punch şi ţigări.

Sosiră şi *rancher-ii* din colţurile mai îndepărtate ale comitatului: Gamett, de la ranch-ul Ruby, Keast, de la ranch-ul cu acelaşi nume, Gethings, de la ranch-ul Sau Pablo, Chattern, de la ranch-ul Bonanza, şi alţii şi alţii, cei mai mulţi bărbaţi vârstnici, bărboşi, domoli la vorbă, chibzuiţi, în haine largi, ca bătrânul Broderson, care tocmai intra la braţ cu soţia. Cu ei o dată sosi şi un oarecare Dabney, despre care nu se ştia nimic altceva decât că se numea astfel, un bătrân tăcut, care n-avea prieteni, nici cunoscuţi, şi nu vorbea cu nimeni, fiind văzut numai în asemenea ocazii, venea de unde anume nu se ştia şi pleca nimeni nu întreba unde.

După 8 sosi şi Magnus Derrick cu familia. Apariţia lui Magnus nu trecu neluată în seamă. „Iată, a venit şi *Governor*!” exclamară câţiva, atrăgând atenţia celor din jur asupra siluetei zvelte, drepte a acestuia, asupra făpturii sale autoritare, impunătoare, care domina întreaga adunare. Harran purta un costum negru. Blond, voinic, tânăr, proaspăt, îmbujorat, era poate cel mai chipeş dintre tinerii din sală, având o anume curtoazie care îl făcea plăcut întotdeauna. îi oferi braţul mamei şi o conduse spre un scaun de lângă doamna Broderson.

Într-o toaletă de mătase cenuşie, cu guler de catifea roz, Annie Derrick era foarte drăguţă în seara aceea. Părul şaten-deschis, care îşi păstra încă strălucirea, pieptănat după moda spaniolă, era fixat cu o agrafă de sidef. Expresia de nelinişte din ochii ei mari – ochii unei fete tinere – se accentua însă cu fiece zi tot mai mult. Aerul candid, curios era tulburat de o uşoară nuanţă de descumpănire, aproape de teamă. Se aşeză într-un colţ al sălii, pe un scaun din rândul al doilea, puţin intimidată de

strălucirea luminilor, de zumzetul conversaţiilor, de forfota mulţimii, bucuroasă că acolo nu putea atrage atenţia, dornică să treacă neobservată.

Annixter, care tocmai dăduse mâna cu Dyke, cu mama acestuia şi cu Mormolocul, tresări deodată şi-şi trase suflarea agitat. Mulţimea din jurul uşii mari, larg deschise, de la intrare, se mai rărise, şi printre cei care încă se aflau acolo îi zări pe bătrânul Tree, pe soţia lui şi pe Hilma croindu-şi drum spre cele câteva scaune neocupate de lângă uşa sălii în care se amenajase bufetul.

Mai devreme, în seara aceea, în semiobscuritatea din sală, Annixter nu putuse s-o vadă mai bine pe Hilma. Acum, când trecu prin faţa lui în lumina lămpilor şi lampioanelor, de mirare i se curmă răsuflarea. Niciodată nu i se păruse atât de frumoasă. Era oare cu putinţă să fi fost aceeaşi fată care trecea în fiecare zi încolo şi încoace în preajma casei ranch-ului şi a căşăriei, fata în fuste simple de stambă, cu bluze simple, care-i întindea masa şi-i aşternea patul? Nu-şi mai putea lua ochii de la ea. Pentru întâia oară Hilma se pieptănase în sus. Părul ei des, plăcut mirositor, care în umbră părea şaten-închis, sclipea acum în lumină de parc-ar fi fost de aur. Rochia de organdi, lungă, mai lungă decât orice rochie purtată până atunci, era decoltată, iar braţele îi erau goale până sus.

Annixter îşi stăpâni o exclamaţie. Ce braţe! Cum putea să le ţină de obicei ascunse?! Vânjoase, mlădiindu-se fermecător spre coate şi la încheieturi, aveau o textură gingaşă, mătăsoasă. De câte ori întorcea capul, mişcarea lui transmitea o uşoară unduire de-a lungul gâtului şi umerilor, umbrele de chihilimbar de sub bărbia ei apropiindu-se şi depărtându-se pe pielea albă ca laptele, făcând ape ca moarul de mătase. Obrajii, de obicei trandafirii, acum erau îmbujoraţi. Cu mâinile la spate, Annixter o privi pierdut.

Câteva clipe după aceea, Hilma fu înconjurată de un grup de tineri care o invitau zgomotos la dans. Părăsindu-

le pe celelalte fete, precipitat, aproape grosolan, tinerii din toate colţurile sălii roiau în jurul ei. Nu mai putea fi nicio îndoială cine avea să fie aleasă frumoasa seratei. Triumful Hilmei fu imediat şi desăvârşit. Din când în când Annixter auzea timbrul profund, catifelat al glasului ei vibrând de o veselie exuberantă.

Deodată muzica atacă un marş – *Marele marş*. Acesta stârni o goană însufleţită după „partenere”. Tânărul Vacca încă dădea roată prin sală, şi în clipa aceea fu împins deoparte. Zăpăcit de învălmăşeală, funcţionarul din Bonneville, în haine ţipătoare, nu reuşea să-şi regăsească partenera. Umbla de colo-colo prin sală, năuc, rotindu-şi ochii în toate părţile. Până la urmă hotărî ca pe dosul unui plic vechi să-şi întocmească un carnet de bal. Linia dansatorilor se formă repede, în frunte cu Hilma şi cu Harran Derrick. Annixter nu luă parte la procesiunea de deschidere a balului şi nu dansă toată seara. Curând, târşâitu] învălmăşit al dansatorilor se transforma într-o cadenţă regulată. Orchestra cântă cu însufleţire. Toba bubuia la intervale egale, iar cornul puncta măsura. Trecuse de opt şi jumătate.

Annixter răsuflă uşurat.

— În sfârşit, mormăi el, serata merge bine.

Ciudat era faptul că nici Osterman nu voia să danseze. Se întorsese de la Los Angeles cu o săptămână mai înainte, plin de importanţa misiunii pe care o avusese. Reuşise în totul. îl avea pe Disbrow în „buzunar”. Era nerăbdător să pozeze înaintea celorlalţi membri ai comitetului ca un diplomat abil, priceput în a trage sforile. Renunţase la atitudinea de la începutul serii, când atrăsese atenţia prin ţinuta lui extravagantă. Acum, faţa sa de clovn, cu obrajii stacojii şi cu gura ca o tăietură orizontală, părea copleşită de gravitate. Fruntea pleşuvă îi era brăzdată de cutele responsabilităţii. Se retrase cu Annixter într-una din boxele goale şi începu să-i explice totul de-a fir-a-păr, cu lux de amănunte, turuind la nesfârşit,

repetând ceea ce raportase sumar comitetului.

— Am izbutit… am uneltit… m-am prefăcut… am stat la pândă…

Annixter îşi pierdu răbdarea.

— Ia mai dă-le dracului de planuri! în magazia hamurilor am un *punch* care va face să-ţi crească părul în chelie, acolo unde ar trebui să-ţi crească. Vino! Ne adunăm acolo câţiva de-ai noştri.

Se strecurară de-a lungul pereţilor sălii în care se dansa marşul cel mare, îndreptându-se spre cămăruţa hamurilor şi luându-i cu ei pe Caraher, pe Dyke, pe Hooven şi pe bătrânul Broderson. Cum intrară în magazie, Annixter trase zăvorul.

— Afară, observă el, treburile merg de la sine, aici, în cămăruţa asta, e însă un mic orfan care se plictiseşte de unul singur.

Annixter începu să amestece pimeh-ul şi să umple paharele. Osterman închină pentru Quien Sabe şi pentru grajdul cel nou. Ridicară paharele în tăcere. Bătrânul Broderson puse paharul jos şi, netezindu-şi barba lungă, remarcă:

— Hm, hm, nimic de zis, e straşnic! îmi amintesc de un punch pe care l-am băut de Crăciun în ’83, sau nu, în ’84… şi, oricum, puncJi-ul ăla… l-am băut la Ukiah… era în ’83…

Bătrânul bâiguia anapoda, neputând să stăvilească şuvoiul cuvintelor, pierzându-se în amănunte, încărcându-şi frazele cu năvalnice şi încâlcite digresiuni care nu interesau pe nimeni câtuşi de puţin.

— Eu nu beau, preciza Dyke, dar câteva picături într-un pahar cu apă n-ar strica Mormolocului, o să-şi închipuie că-i limonadă.

Era pe punctul de a amesteca un pahar pentru Sidney, dar în ultima clipă se răzgândi.

— Ar trebui să adăugăm şi puţină *chartreuse*, îşi dădu cu părerea Caraher, aplecându-se la urechea lui

Annixter.

Acesta se aprinse numaidecât.

— Da’ de unde, da’ de unde! Ştiu eu mai bine. Uneori trebuie, alteori nu.

Lui Hooven îi era însă hărăzit succesul zilei.

— *Gesundheit*![43] strigă el, ridicând al doilea pahar, îl goli şi îl puse înapoi pe masă, răsuflând adânc de plăcere. *Ach*, *Gott*! strigă el, acest şnaps, ei, cret ca acest şnaps e pun ca îngrăşământ, nu?

— Ca îngrăşământ! exclamară cei de faţă, hohotind de râs.

— Ai nimerit-o, Bismarck! îl felicită Annixter. Vorba lui Hooven avu mare succes. De aceea, toată seara nu i s-a mai spus punch-ului decât „îngrăşământ”. Osterman vărsase câţiva stropi pe duşumea şi o ţinea morţiş că acolo încolţise de îndată nişte grâu. La un moment dat se întoarse spre bătrânul Broderson.

— Sunt chel, aşa-i? Vrei să ştii cum mi-am pierdut părul? Dacă-mi făgăduieşti că nu întrebi nimic mai mult, îţi spun. Dă-ţi cuvântul de onoare.

— Ce? Ce spui? Nu înţeleg. Părul dumitale? Da. îţi dau cuvântul meu de onoare! Cum l-ai pierdut?

— Mi-a fost smuls.

Bătrânul îl privi mirat. Toţi izbucniră în râs. Bătrânul Broderson crezu că făcuse o glumă şugubeaţă şi-şi râse în barbă, clătinând din cap. Deodată, însă, împins de curiozitate, întrebă grav:

— Dar… dar… cine ţi l-a smuls?

— Ei, vociferă Osterman, mi-ai făgăduit să nu întrebi nimic mai mult!

Cei de faţă izbucniră m şi mai zgomotoase hohote de râs. Rezemat de uşă, Caraher se ţinea de şolduri, făcând un haz nebun. Hooven, însă, cu totul absent, neînţelegând nimic, se holba la unul şi la altul cu un zâmbet silit, şters,

---

43 Sănâtate I (In Umba germană In original.)

crezând că încă era vorba de faimoasa lui vorbă.

— Îngrăşământ, nu? Aşa că-i glum pun? Asta-i! Din pricina larmei şi râsetelor, trecu o vreme până ce Dyke auzi cel dintâi o bătaie stăruitoare în uşa zăvorâtă. îi atrase atenţia lui Annixter. Bombănind şi înjurând, Annixter trase zăvorul şi deschise uşa. Expresia lui se schimbă însă numaidecât.

— *Hello*! Presley! Intră! Intră, Preş.

Răsunară strigăte de bun venit din partea tuturor. Se înstăpânea tot mai mult o atmosferă de voioşie. Annixter îl zări pe Vanamee în spatele lui Presley şi, trecând pentru o clipă peste distanţa dintre patron şi salariat, îi pofti pe amândoi să intre, declarând solemn:

— Prietenii lui Presley sunt şi ai mei.

După ce intrară şi strânseră mâinile celor de faţă, Presley îl luă pe Annixter deoparte.

— Vanamee şi cu mine venim de la Bonneville. L-am văzut pe Delaney acolo. Era călare pe Şarg. Părea plin de *whisky* şi de vin roşu ieftin şi pus pe scandal. Ar fi trebuit să-i vezi tot echipamentul de *cowboy*[44] – pantaloni de piele netăbăcită, sombrero *, pinteni, şi ditamai pistolul la şold. Zicea că n-a fost poftit la serată, dar că o să vină să spargă petrecerea. Ne-a spus că l-ai ameninţat c-ai să-l pui pe goană de la Quien Sabe şi că are să vină la noapte ca să-ţi dea acest prilej!

— Ce spui?! exclamă Annixter, dând din cap. Ca să-mi dea prilejul?...

Presley îl privi dezamăgit. Cunoscând emotivitatea lui Annixter, se aşteptase să producă asupra lui un efect mult mai dramatic. Începu să-i arate ce primejdie îl ameninţa. Delaney înjunghiase cândva un fochist în părţile Panamintului *. Era cunoscut pretutindeni ca zurbagiu. Annixter însă nu se lăsă impresionat câtuşi de puţin.

---

44 Pălărie de fetru moale, cu boruri largi (tn limba spaniolă în original).
District In California.

— Perfect! exclamă el. Perfect! Nu sufla o vorbă nimănui, ar putea să se sperie fetele. Poftim şi trage-i o duşcă.

În sală dansul era în toi. Orchestra cânta o polcă.

Tânărul Vacca răzuise a cincisprezecea luminare, şi duşumeaua luneca straşnic. Farmacistul, rigid ca un automat, făcând piruete după piruete, tot timpul pe aceeaşi parte, cu ochii sticloşi, cu dinţii încleştaţi, dansa cu una din tinerele hispano-mexicane. Hilma Tree dansa pentru a doua oară cu Harran Derrick. Dansa cu o graţie neasemuită. Rumenă, radioasă, ţinea ochii pe jumătate închişi, şi printre buzele-i întredeschise ieşea din timp în timp un suspin prelung, fremătător, expresia unei fericiri nespuse. Muzica, vârtejul culorilor, căldura cam apăsătoare din sală, monotonia mişcărilor şi chiar oboseala fizică o exaltaseră. Era primul ei bal. Se simţea ca într-un vis fermecător. Ar fi dansat fără încetare până dimineaţa. Minna Hooven şi Cutter se plimbau prin sală. *Missis* Hooven, cu micuţa Hilda, care îi adormise pe genunchi, nu-şi lua ochii de la rochia fiicei sale. Când Minna trecea pe lângă ea, şoptea cu energie: „Pst! Pst!” De sub corsetul Minnei ieşise vârful de metal al unui şiret alb. Văzându-l, lui *missis* Hooven aproape că-i dădeau lacrimile.

Funcţionarul din Bonneville, îmbrăcat ţipător, se plimba stingher de colo-colo, ca năuc. Pierduse carnetul de bal. Neliniştit, buimac, alerga încolo şi încoace prin sală, ciocnindu-se de perechile care dansau, călcându-i pe picioare pe cei aşezaţi pe scaune, holbându-se necăjit sub scaune şi de-a lungul sălii, întrebând în stânga şi în dreapta.

Magnus Derrick, lângă uşa cea mare a grajdului, care era deschisă în centrul unui cerc de *ranchers* – Garnett, de la *ranch-ul* Ruby, Keast, de la ranch-ul cu acelaşi nume, Gethings, de la ranch-ul San Pablo, şi Chattern, de la Bonanza – discuta despre perspectiva unei crize pe piaţa mondială a griului în anul viitor.

Pe neaşteptate, muzica încheie bucata cu un duduit al tobei, o modulaţie a cornului şi câteva note prelungi ale contrabasului. Dansul încetă, perechile se îndreptară iute spre locurile lor, numai funcţionarul îmbrăcat ţipător rămase în mijlocul sălii, rotindu-şi ochii în toate părţile. Farmacistul se opri cu o precizie matematică în mijlocul mulţimii dansatorilor şi se înclină ţeapăn în faţa tinerei hispano-mexicane, coborându-şi bărbia până.la cravată. Tot timpul cât ţinuse dansul nu scosese o vorbă. Fata îşi croi drum singură spre un scaun, iar farmacistul, ameţit de piruetele făcute tot timpul pe aceeaşi parte se îndreptă spre perete clătinându-se. Deodată totul începu să i se învârtească înaintea ochilor şi căzu pe duşumea cât era de lung. Se auziră hohote de râs, dar farmacistul se ridică îndată, şi, alb ca varul, cu mâna la stomac, o zbughi spre uşă, făcându-se nevăzut în întuneric.

Dabney, bătrânul cel necunoscut, se apropiase de rancher-ii care făceau cerc în jurul lui Magnus Derrick şi, cu bărbia înfundată în gulerul lui tare, stătea deoparte, ascultându-l tăcut, fără a exprima nicio părere.

Deodată, dirijorul muzicii agită arcuşul şi strigă:

— Toţi cavalerii să-şi ia partenerele pentru lansie şi promenadă2 în jurul sălii!

Dansul nu începu însă numaidecât. Tinerii se îmbulziră în jurul estradei, se auziră vociferări. Skeezicks, care cânta din tubă, îi învinuia pe comist şi pe toboşar că-i şterpeliseră gustarea rece. Când şi când striga:

— A, nu! Asta-i culmea! Daţi-mi cârnaţii, că de nu, vă rup gâtul, să ştiţi! Aha! Las, că nu-s prost! Vă ţineţi de şotii! Cârnaţii şi friptura de porc, sau plec!

Şi puse ostentativ tuba în cutie. Tinerii de faţă începură să protesteze în gura mare. Friptura de porc şi unul dintre cirnaţi ieşiră la iveala. Celălalt dispăruse. Până la urmă Skcezicks binevoi să se liniştească. Dansul începu din nou.

După o jumătate de oră, numărul celor din magazia

hamurilor sporise mult. Bărbaţii gravitau în mod firesc spre colţul acela. I se dădu drumul înăuntru şi lui Harran Derrick, care de altfel nu stătu prea mult, neavând alt gând decât să danseze cu Hilma Tree. Mai târziu intrară în cameră Garnett, de la ranefi-ul Ruby, şi Gethings, de la ranch-ul San Pablo. Se prepara al patrulea vas de *punch*. Annixter şi Caraher se ciorovăiau în privinţa ingredientelor. Cei de faţă îşi aprinseră ţigări de foi. Curând, aerul din cameră deveni albastru, înceţoşat, din pricina fumului înecăcios. Era tare cald. Aşezaţi pe scaunele înşiruite de-a lungul pereţilor, oaspeţii goleau pahar după pahar.

Numai Vanamee nu voia să bea. Absent, cu ţigara între degete, şedea deoparte, privindu-i pe ceilalţi calm, puţin dispreţuitor.

După al treilea pahar, Hooven fusese copleşit de o tristeţe adâncă; ofta din greu. Le spuse că se simţea „debrimat" şi se plânse de Cutter, care-i luase taurul. Se retrăsese într-un colţ şi se aşezase pe un scaun, cu tocurile pe stinghie, ştergându-şi lacrimile, inconsolabil.

Annixter tresări uimit când deodată îl văzu pe bătrânul Broderson făcându-i cu ochiul, nespus de şiret.

— Éhei, când eram eu flăcăiandru la Ukiah, şopti acesta răguşit, ce mai diavol eram cu fetele! Dar, Doamne-Dumnezeule, adăugă el înghiontindu-l, n-aş vrea să se ştie.

Dintre cei de faţă, numai Annixter nu era ameţit. Deşi ţinea pasul cu ceilalţi, golind pahar după pahar, nu se clătina pe picioare, şi mintea-i era limpede. Organismul lui ţeapăn, îndărătnic părea impermeabil la alcool. Nu se îmbătase niciodată şi se fălea cu rezistenţa lui. Aşa-i era firea, şi bună pace!

— Ascultaţi! strigă bătrânul Broderson adresându-se tuturor şi trăgându-se de barbă neliniştit. Ascultaţi! Eu… Eu… Ascultaţi! Sunt un diavol cu fetele. Dădu din cap cu încăpăţânare, închizând ochii cu un aer de expert şi apoi

continuă: Da, domnilor, sunt un diavol! Când aveam şaptesprezeci ani, se afla o tânără doamnă la Ukiah. Obişnuiam să ne întâlnim la cimitir în fiecare după-amiază. Trebuia să plec la şcoală la Sacramento. În după-amiaza când urma să plec ne-am întâlnit din nou la cimitir şi am stat atât de târziu, încât era cât pe-aci să pierd trenul. O chema Célestine.

Tăcu câteva clipe. Ceilalţi aşteptau să-şi continue povestirea.

— Şi pe urmă? întrebă Annixter.

— Pe urmă? Pe urmă nimic. N-am mai văzut-o niciodată. O chema Célestine.

Izbucniră toţi în râs. Osterman strigă batjocoritor:

— Ei! Asta a fost bună! mai povesteşte-ne una! Bătrânul râse şi el, crezând că fusese la înălţime. îl chemă pe Osterman şi-i şopti la ureche:

— Ssst! Ascultă! Hai să mergem într-o seară la San Francisco… Vrei? Să ne facem de cap. O să fie vesel. Ehei, nu găseşti altul ca mine! Sunt un… un… un ţap bătrân! *Aşa*-s eu! Află că nu m-am ramolit de loc. O să vezi.

Annixter numai voi să prepare al cincilea castron de *punch* şi încredinţă această onoare lui Osterman, care afirma că are o reţetă de la Solotari care avea să ia şi spoiala de pe polonic. îl lăsă să se ciorovăiască cu Caraher, care stăruia să se adauge *chartreuse*, apoi ieşi să vadă cum mai mergea petrecerea.

Nimeri în pauza dintre două dansuri. Înăuntrul şi împrejurul boxei de la capătul halei, unde se servea limonadă, era îmbulzeală mare. Tinerii alergau de colo-colo, câte unul, doi sau trei, ducând cu mare grijă pahare pline partenerelor în toalete albe, azurii şi trandafirii, aşezate de-a lungul zidului opus, flancate de mamele şi surorile lor mai mari, în rochii negre. Sala vuia de larma conversaţiilor, dominată când şi când de hohote de râs. Toată lumea părea bine dispusă. În căldura tot mai mare, ghirlandele şi verdeaţa cu care erau împodobiţi pereţii

răspândeau o mireasmă pătrunzătoare, ce amintea obişnuitele serbări organizate de Crăciun la şcolile duminicale *. În celelalte boxe tinerii aduseseră scaune şi îşi curtau de zor partenerele. Pieptănaţi frumos, cu cărare la mijloc, se aplecau afabili în faţa lor şi, cu o mână pe speteaza scaunului, le făceau vânt cu evantaiul.

În prag Annixter îl întâlni pe *pater* Sarria, care ieşise să fumeze o ţigară groasă de foi. Faţa lui blândă, voioasă era luminată de un zâmbet statornic, binevoitor. Scrumul ţigării lăsase o dâră cenuşie pe sutană, la piept. Se feri din calea lui Annixter, temându-se, fără îndoială, că acesta ar putea să facă vreo aluzie la cocoşi, şi, înclinându-se îndatoritor spre cei ale căror priviri le întâlnea, îşi reluă locul pe scaun, lângă estrada muzicanţilor.

În timp ce străbătea sala încet, Annixter era salutat din toate părţile. Trebuia să se oprească să dea mâna cu unul şi cu altul şi să primească felicitări pentru construirea grajdului şi pentru succesul seratei. Asculta absent, cu gândurile aiurea, fără a-şi ascunde nerăbdarea ori de câte ori vreun tânăr căuta să angajeze o conversaţie cu el sau să-l prezinte surorilor sau prietenilor acestora. îi repezea cu o brutalitate jignitoare, stârnind indignare şi aruncând sământa viitoarelor conflicte şi alimentând antipatiile de care era înconjurat. O căuta din ochi pe Hilma Tree.

Dădu de ea pe neaşteptate lângă doamna Tree. Câţiva tineri forfoteau împrejurul ei. Îndrăzneala îi pieri ca

Şcoli care funcţionează în zilele de duminică pe lângă unele biserici din S.U.A.

luată de vânt. Arţagul şi insolenţa se mistuiră subit, făcând loc zăpăcelii şi sfielii. În loc să se apropie şi să-i vorbească, aşa cum avusese de gând, se prefăcu că n-o vede şi trecu pe lângă ea, cu ochii ţintă la un lampion japonez care era pe punctul de a lua foc.

Nu aruncase spre ea decât o singură privire iute, ageră, dar atâta îi fusese de-ai uns. Hilma se schimbase. Schimbare subtilă, insesizabilă, greu de definit, dar nu mai

puţin perceptibilă. Însufleţirea, emoţia delicioasă „a primului bal” îşi făcuseră efectul. Poate că numai atâta lipsise. Era greu de explicat cum şi ce fel, dar în acea scurtă clipă Annixter văzuse în Hilma femeia. Nu mai era fata pe care putea s-o privească de sus, cu care putea să fie binevoitor, a cărei graţie uşoară, copilărească se cuvenea să fie privită cu o îngăduinţă amuzată.

Când Annixter se întoarse, în magazie era ilaritate generală. Din *whisky*, diluat cu şampanie şi zeamă de lămâie, Osterman făcuse într-adevăr un minunat „îngrăşăminte Primul rând de pahare fusese salutat cu o salvă de aclamaţii. Aţâţat de băutură, Hooven îşi revenise şi striga că, *bei Gott*, Cutter „o să aibă de-a face cu el”, în timp ce Osterman, în picioare pe un scaun în fundul magaziei, cerea în gura mare „câteva clipe de tăcere, domnilor”, ca să le poată povesti o anecdotă.

Annixter băgă de seamă că băuturile – şampania, *whisky*-ul, coniacul şi toate celelalte – erau pe isprăvite. Ar fi fost o ruşine fără seamăn dacă s-ar fi putut spune despre el că nu îngrijise ca invitaţii să aibă destulă băutură. Se strecură afară neobservat şi, dând în uşă de doi dintre argaţi, îi trimise la casa ranchului, ca să aducă toate lăzile cu băutură care se mai găseau acolo.

După ce îngriji de băutură, Annixter nu se întoarse în cămăruţa hamurilor. În sală era în toi un cadril, şi dirijorul striga figurile. Neobosit, tânărul Vacca dădea roată prin sală, răzuind luminare după luminare, stăpânit de un singur gând, de gândul datoriei. îmbrâncind dansatorii şi refuzând să asculte pe cei care-i spuneau că duşumeaua era destul de lunecoasă. Farmacistul se întorsese în sală şi sta sprijinit de perete lângă uşă, deprimat, melancolic, căci de vreme ce nu mai putea să danseze, serata nu-i mai făcea nicio plăcere. Funcţionarul din Bonneville, îmbrăcat ţipător, tocmai provocase un incident deplorabil. Căutându-şi batista, pe care o pierduse tot umblând după carnetul de bal, din nebăgare de seamă nimerise în

magazia de furaje, care fusese amenajată toaletă pentru femei, tocmai în clipa când *missis* Hooven, după ce scosese rochia Minnei, îi strângea şireturile corsetului. Se iscase un scandal înfiorător. Fusese pur şi simplu pus pe goană de ţipetele asurzitoare scoase de *missis* Hooven. Un tânăr, „partenerul” Minnei, care sta lângă uşa magaziei, aşteptând-o pe aceasta, îl rugă cu un ton înadins batjocoritor să poitească afară pentru o clipă. Îmbrâncit încolo şi încoace, buimac, cu răsuflarea tăiată, funcţionarul din Bonneville se uita uluit de la unul la altul, neînţelegând ce se întâmplase.

Între timp, cadrilul se terminase. Muzica oraşului tocmai ataca un vals. În vreme ce-şi croia drum prin sală, ca să se încredinţeze că lucrurile merg bine, Annixter dădu cu ochii de Hilma Tree. Şedea singură, privind spre mulţimea dansatorilor, căutând parcă pe cineva.

— Te distrezi bine, *miss* Hilma? întrebă el, oprindu-se o clipă.

— O, *foarte* bine! exclamă ea. Foarte bine!… dar nu ştiu unde mi-a dispărut partenerul. Ca să vezi! Am rămas singură… întâia oară în toată seara, adăugă ea cu mândrie. Nu cumva l-aţi văzut… pe partenerul meu, sir? I-am ui*tat* numele. Abia l-am cunoscut. Am cunoscut şi alţii, atât de mulţi, încât nu prea pot să le ţin minte numele nici la jumătate din ei. Era un tânăr din Bonneville… funcţionar, cred, parcă îmi amintesc că l-am văzut într-o prăvălie acolo… un tânăr îmbrăcat foarte elegant.

— S-o fi rătăcit în învălmăşeala asta, răspunse Annixter.

Deodată îl fulgeră o idee. Încleştă dinţii, hotărât:

— Ascultă, *miss* Hilma, ce-ar fi dacă mi-ai acorda câteva minute? Nu ca să dansăm, nu, nici nu mă gândesc. Nu-mi place să ţopăi, ca să râdă unul şi altul de mine. Îţi propun să facem o plimbare. Vrei? Ce zici? Hilma consimţi.

— Nu-mi pare chiar *aşa* rău că nu dansez cu funcţionăraşul acela… spuse ea cu sfială. Cred însă că e

foarte urât din partea mea, nu-i aşa?

Annixter îi dădu toate asigurările că nu era aşa.

— Ce cald îmi e! murmură Hilma, făcându-şi vânt cu batista. Oh, ce bine m-am distrat! M-am temut foarte că n-o să mă invite nimeni la dans, c-o să stau cu mama şi cu tata toată seara. Dar n-a fost aşa, m-au invitat la fiecare dans, ba chiar unele dansuri a trebuit să le împart mai multor parteneri. Oh! suspină ea, rotindu-şi ochii prin sală, privind din nou ghirlandele din chembrică în trei culori, lampioanele japoneze, lămpile care filau, verdeaţa care împodobea pereţii. Oh! Totul e atât de drăguţ, întocmai ca în basme! Şi când te gândeşti că nu ţine decât o seară, şi mâine dimineaţă te trezeşti din nou pentru treburile obişnuite.

— Ei, remarcă Annixter, ţinând neapărat să-i aducă aminte cui se datorau toate, am făcut ce am putut, şi cred că nimeni n-ar fi putut face mai mult!

Hilma îl copleşi cu o explozie de mulţumiri, pe care dânsul le respinse încruntat. N-avea de ce să-i mulţumească. Nu-l costase cine ştie ce. îi plăcea să vadă oameni veseli. Mulţimea părea că se distrează bine. Ce părere avea ea? Era destul antren? Se distra bine?

Annixter repetă întrebarea, incapabil să găsească un subiect de conversaţie. Hilma îl asigură că niciodată nu va uita această serată şi adăugă:

— Dansul! Oh, nici nu vă închipuiţi ce mult îmi place să dansez. Nici nu mi-am dat seama de lucrul acesta. Aş putea să dansez toată noaptea, să nu mă opresc o clipă.

Auzind aceste cuvinte, Annixter se simţi stânjenit. Fără îndoială că plimbarea nu era câtuşi de puţin pe placul ei. Întrebându-se dacă nu se va face de râs, exclamă:

— N-ai vrea să dansezi acum?

— Oh, da 1

Se opriră în loc, Hilma se întoarse cu faţa şi se lăsă în braţele lui. Annixter încleştă dinţii, şi fruntea îi fu năpădită de sudoare. Nu mai dansase de cinci ani. Nici chiar în

zilele cele mai bune nu fusese tare la dans.

Şovăiră o clipă, aşteptând să prindă tactul. În momentul critic o pereche dădu peste ei, încurcându-i. Annixter înjură pe înfundate. O cuprinse cu braţul după mijloc şi o trase într-un colţ.

— Să încercăm din nou, murmură el.

Ascultând muzica – un, doi, trei, un, doi, trei – încercară încă o dată să prindă ritmul valsului. Annixter întârzie însă cu o fracţiune de secundă şi o călcă pe picior. Ieşind din colţ, făcură o a treia încercare, dar se ciocniră de o altă pereche, şi în clipa când îşi recăpătară echilibrul, o a treia pereche îl lovi atât de zdravăn pe Annixter, încât se clătină pe picioare, turbind de mânie. Nespus de stânjenită, Hilma se străduia din răsputeri să nu izbucnească în râs, şi astfel, izbiţi mereu din toate părţile, strângându-se în braţe Unul pe altul, cerându-şi scuze unul altuia, ajunseră amândoi în mijlocul sălii, când deodată se ivi Delaney.

Apăru brusc, ca o explozie. La intrare se stârni forfotă, izbucni o grindină de înjurături, răsună un tropot furios de copite, iar dansatorii se tălăzuiră de o parte şi de alta a sălii, în vreme ce el ţâşni printre ei. Călare pe Şarg, intrase în galop şi se oprise în mijlocul sălii.

Văzându-se înăuntru, trăsese dârlogii şi în acelaşi timp îşi înfipsese pintenii în pântecele calului. Acesta se cabrase din goană, şi apoi, făcând un zgomot asurzitor cu potcoavele de fier pe duşumeaua răsunătoare, rămase înfipt pe loc. împuns în acelaşi timp cu amândoi pintenii, sta arcuit, cu capul între ţurloaie. Dacă Delaney n-ar fi fost cel mai bun călăreţ din împrejurimi, ar fi zburat peste cap ca un sac de nisip. Slăbi însă dârlogii, strânse burta calului între genunchi, şi Şargul, cunoscându-şi de mult stăpânul, se lăsă strunit, tiemurând, în timp ce de pe zăbale picura spumă însângerată.

Urmărind să facă impresie, Delaney se echipase cu cea mai mare grijă, hotărât să-i dea gata pe toţi, aşa încât

măcar înfăţişarea să întărească reputaţia lui de „zurbagiu[45]1. Nimic nu fusese uitat, nici sombrero-ul cu borurile ridicate în sus, nici batista albastră cu picăţele, legată la ceafă, nici mănuşile groase de călărie cu tighele roşii, nici, în special, aşa-numiţii *chaparejo*st, pantalonii de piele ai cowboy-lor din regiunile de munte, nici tocul pistolului spânzurând pe şold. Dar tocul pistolului era gol, şi în mâna dreaptă a călăreţului lucea un „Colţ**2 de tip militar, încărcat, cu cocoşul tras, dându-i zurbagiului un aer războinic. Luminile lămpilor se oglindeau şters în oţelul brunat.

Dansul se opri instantaneu şi se iscă un adevărat haos. Muzica amuţi cu un scârţâit discordant, şi într-o clipă, mijlocul sălii, până atunci plin de lume, rămase pustiu. Ca nisipul măturat de vânt de pe o stâncă, oaspeţii, minaţi de un impuls irezistibil, se traseră spre laturile grajdului, răsturnând scaune, îmbrâncindu-se, căzând, ridicându-se, călcându-se în picioare, încălecându-se, ascunzându-se pe sub scaune, lipindu-se de pereţi, pe scurt, se stârni o hărmălaie cumplită, toţi fugind orbeşte care încotro, pradă unei panici de nedescris. Totul era o unduire de braţe, de muselină sfâşiată, de flori strivite, de chipuri palide, de picioare învălmăşite, fugind în toate părţile, lăsându-i singuri în mijlocul sălii pe Annixter şi pe Hilma, faţă în faţă cu Delaney, turmentat de băutură, clocotind pentru că nu uitase insulta ce-i fusese adusă, pus pe rele fără să-i pese de urmări.

Timp de o fracţiune de secundă, după acea goană nebună pentru a se pune la adăpost, mulţimea amuţi, lipită de ziduri, temându-se să mai facă vreo mişcare, uluită, buimăcită, încremenită de spaimă, şi în acel scurt răstimp, Annixter, cu ochii la Delaney, îi şopti repede Hilmei:

— Fugi, trage-te repede la o parte! Idiotul ar putea să tragă.

---

45 Pistol cu butoi, numit astfel după numele inventatorului.

În clipa următoare, în vreme ce Delaney îşi strunea calul, în acel moment critic se petrecu un lucru uimitor. Hilma, întorcându-se cu spatele spre Delaney, cu mâinile încleştate de braţul lui Annixter, cu ochii în ochii lui, strigă:

— Hai şi tu!

Atâta tot. Pentru Annixter însă asta constituia o revelaţie. Atent şi sensibil la tot ce se întâmpla în jurul lui, ghici deodată totul. O secundă se uitară adânc unul în ochii celuilalt, şi Annixter înţelese că nu-i era indiferent Hilmei.

Totul se petrecuse într-o clipită. Trei cuvinte şi o privire fuseseră de ajuns. Ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic, Annixter o împinse pe Hilma deoparte, repetând, cu asprime:

— Fugi, îţi spun! Nu vezi pistolul în mâna lui?! N-am destulă bătaie de cap şi fără tine?

Se desprinse din strânsoarea ei şi, cu ochii la Delaney, se trase pieziş îndărăt, spre peretele grajdului, îndepărtând-o pe Hilma. În cele din urmă, o împinse cu atâta violenţă, încât fata se dădu înapoi împleticindu-se. Careva o prinse de braţ şi o trase îndărăt, lăsându-l pe Annixter singur în mijlocul parchetului de dans, cu mâinile în buzunarele hainei, sfredelindu-şi adversarul cu privirile.

Văcarul nu era încă gata să se încaiere. Fără a se teme de nimic, curajul lui fiind biciuit de alcool, făcea pe grozavul, şi, jucând pentru galerie, întârzia deznodământul. Îmboldit cu mâna şi cu genunchii, calul tropotea, fornăia, scutura din cap, în timp ce călăreţul, adresându-i-se lui Annixter, vărsă un torent de invective:

— Ehei! Să-mi sară ochii dacă ăsta nu-i Buck Annixter în persoană! zicea că mă zvârle de aici cu vârful cizmei, aşa-i? Ei bine, iacătă acum şi prilejul s-o faci, să te vadă cucoanele. Ia te uită, dă o serată în grajdul lui şi uită să-şi invite prietenul nărăvaş. Dar prietenul nu l-a uitat. Nu, nu l-a uitat. Nărăvaşul lui prieten îşi aminteşte orice

fleac. Cu prilejul ăsta, prietenul lui vrea să-l vadă jucând. A venit, totuşi, crezând că va fi bine primit, şi doreşte să-l vadă pe drăguţul de Buck Annixter jucând! Doreşte doar să le arate prietenilor lui Buck Annixter cum ştie să ţopăie Buck, să ţopăie de unul singur, să ţopăie niţeluş ca găina pe o tavă încinsă. De aceea nărăvaşul lui prieten îl roagă frumos: ţopăie niţeluş în faţa cucoanelor, Buck. Numărul ăsta face singur toate paralele \ Hai, Buck, dă-i drumul. Atenţie! Acu îţi dau tonul.

Începu să-şi joace pistolul, rotindu-l cu o repeziciune de necrezut în jurul degetului arătător, pe care-l vârâse în garda trăgaciului. Pistolul părea în mâna lui doar un punct de oţel albastru. Deodată, fără să oprească rotirea pistolului, trase un foc şi, de la picioarele lui Annixter, o aşchie de lemn ţâşni în sus.

— E timpul, strigă el, în timp ce calul, speriat de detunătură, sări înapoi. Stai… o clipă. Aici e prea multă lumină pentru treaba asta. Lampa aia mare de colo îmi bate în ochi. Păzea! îi trimit un plumb.

Un al doilea foc stinse lampa de deasupra estradei muzicii. Privitorii scoaseră un ţipăt. Un fior frenetic, convulsiv străbătu mulţimea, care se crispă aşa cum se crispează în ţarcul lor iepurii de casă când se sperie de ceva.

Annixter abia se clinti din loc. Se afla la vreo treizeci de paşi de zurbagiu, cu mâinile în buzunare, cu ochii ageri, scânteietori, încordat.

Irascibil, impulsiv în împrejurări fără importanţă, acum, când îl ameninţa o primejdie gravă, era de o linişte nefirească.

— Sunt cu ochii pe tine! strigă Delaney. Nu te amăgi. Ţine-ţi mâinile în buzunarele *hainei*, de ai poftă să mai trăieşti puţin. Nu cumva să faci o mişcare spre şold, că atunci prietenii mătăluţă au să fie chemaţi mâine dimineaţă la morgă să te recunoască. Când mă apucă damblalele, sunt dat dracului ţ Aşa-s şi în noaptea asta!

Până şi mie mi-e frică de mine. Când am să plec de aici, o să trebuiască să modifice cifrele recensământului populaţiei. Ei, hai odată, am obosit tot aşteptând. Doar ţi-am spus că am venit să te văd jucând.

— Lasă calul aici şi… şterge-o, Delaney, îl somă Annixter, fără a ridica glasul. Hai, întinde-o!

Delaney se holbă, prefăcându-se copleşit de uimire, îl privi cu atenţie din şa.

— Ce e-e?! striga el. Ce-ai spus? Ia te uită! Mi se pare că chiar cauţi gâlceavă. Aşa mi se pare!

— Greşeşti, băiete, mormăi Annixter, parte către Delaney, parte către sine însuşi. Dacă aş căuta gâlceavă, ar fi limpede, nu ţi s-ar mai părea!

Şi rostind aceste cuvinte, începu să tragă. Nici nu apucase Delaney să intre în sală, că Annixter îşi şi făurise planul de luptă. Pistolul lui era de mult în buzunarul hainei, şi acum începu să tragă prin haină, fără să scoată mâinile din buzunare.

Până atunci Annixter nu fusese sigur pe sine. Fără îndoială că în primele câteva clipe ar fi salutat cu plăcere orice mijloc onorabil prin care ar fi putut să iasă din încurcătură. Detunătura pistolului îi dădu însă încredere în sine însuşi. îl scoase fulgerător din buzunar şi trase din nou.

Duelul începu brusc, împuşcătură după împuşcătură. Nouraşi de fum azurii ţâşneau între amândoi ca nişte săgeţi, răspândindu-se ca o ceaţă, ridicându-se deasupra lor, formând straturi unduitoare. Se părea că niciunul dintre cei doi adversari nu dorea să facă moarte de om. Trăgeau fără a ochi. Dorinţa amândurora era să-şi descarce pistoalele şi să-şi păzească pielea. Nu se mai ocărau. Acum vorbeau pentru ei pistoalele.

Annixter îşi aminti de această scenă vreme îndelungată. Putea să reconstituie cu uşurinţă toate amănuntele: mulţimea înghesuită, lipită de zidurile sălii, lampioanele, mirosul de verdeaţă amestecat cu acela al

lemnului proaspăt tăiat, al punguţelor cu miresme şi al prafului de puşcă. Murmurul vag, chinuit, înspăimântat, care se ridica din mulţimea invitaţilor, nechezatul calului, focurile trase la întâmplare, ecoul tropotului de copite, faţa aprinsă a lui Harran Derrick în uşa magaziei hamurilor, şi, în mijlocul sălii, el şi Delaney, singuri, sărind de colo-colo într-un nor de fum.

Pistolul lui nii avea decât şase cartuşe, dar lui Annixter i se părea că trăsese douăzeci de focuri. Fără îndoială că următorul avea să fie ultimul. Ce se va întâmpla atunci? Privi prin ceaţa albastră, care, cu fiece detunătură, se îngroşa între el şi zurbagiu. Ca să-şi apere pielea, trebuia neapărat să „plaseze" cel puţin un glonţ. La un moment dat, când calul, înnebunit de spaimă, sări înapoi, pieptul şi umerii lui Delaney se ridicară deasupra fumului. Pentru întâia oară de când se dezlănţuise lupta, Annixter ochi. Însă mai înainte ca el să fi apăsat pe trăgaci, răsună o detunătură puternică. Calul, cu dârlogii în vânt, cu şaua goală, se repezi cât era de mare cu capul înainte, prăbuşindu-se peste şirul de scaune. Delaney se ridică greu de pe podea. Pumnul şi încheietura îi erau pline de sânge. Pistolul nu mai era în mâna sa. Pe neaşteptate, se întoarse pe călcâie şi o luă la goană spre uşă. Mulţimea se dădu în lături, la dreapta şi la stânga, făcându-i loc. Apoi dispăru.

Douăzeci de oameni se aruncară în acelaşi timp asupra calului, dar, înnebunit, orb de spaimă, buimac, năuc, acesta îşi croi drum prin mulţime şi se repezi spre colţul în care se afla estrada muzicii. Se lovi crunt de perete, bufnind ca un sac de pietre, rănindu-se la cap. Ca un taur înfuriat, cu sângele curgând şiroaie de pe frunte, se întoarse şi o luă din nou la goană.

Ţipând înspăimântaţi, oamenii se fereau, fugind din calea lui. Un bătrân fu dat grămadă pe podea şi călcat în picioare. Calul se împiedică de dârlogii pe care îi târa după el, dădu peste un morman de scaune dintr-un colţ şi, cu un

trosnet înfiorător de lemn sfărâmat, se prăbuşi, zvârlind nebuneşte din copite în toate părţile. O mulţime de bărbaţi se repeziră la el, apucând dârlogii, apăsându-i capul, strigând, gesticulând. Câteva clipe calul se zbătu, se zvârcoli năuc. Apoi, încet-încet, începu să-şi vină în fire, scoţând când şi când icnete adânci, care făcură să plesnească chingile, rotindu-şi rugător ochii speriaţi, cu muşchii tremurând ca varga, tresărind şi încordându-se ca o fată căzută pradă unei crize de isterie. În cele din urmă se linişti. Oamenii îl lăsară să se ridice în picioare. Luară şaua de pe el şi îl duseră într-una din boxele goale, unde rămase tot restul serii, cu capul plecat, cu chişiţele tremurânde, întorcând capul cu teamă, arătându-şi albul ochilor şi fornăind prelung.

O oră mai târziu, serata continua, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Incidentul fusese închis. Iureşul neaşteptat al spaimei şi primejdiei de moarte care ţâşnise din întuneric, întrerupând deodată veselia, se ivise şi pierise ca fulgerul Multe dintre femei plecaseră acasă, luându-şi bărbaţii cu ele, însă cei mai mulţi invitaţi rămăseseră, neînţelegând ca acea întâmplare să tulbure bucuria serii, hotărâţi să rămână pe poziţie, cel puţin ca să braveze, dacă nu pentru altceva. Delaney n-avea să se întoarcă, de asta erau încredinţaţi cu toţii. Şi dacă ar fi făcut-o, doar erau acolo mai bine de cincizeci de tineri ca să-i dea o lecţie bună, la naiba! întâia oară prea fuseseră luaţi pe neaşteptate, şi mai înainte ca ei să-şi dea seama despre ce era vorba, zurbagiul se făcuse nevăzut. O clipă numai, şi i-ar fi arătat ei, oho! Da, da, puneau prinsoare că l-ar fi văzut pe dracu'!

Toată lumea povestea întâmplări asemănătoare. Cel puţin un bărbat din trei luase parte cândva la o luptă cu pistoalele. „Ei, să fi văzut ce s-a întâmplat odată în comitatul Yuba!” „Ehei, dar în comitatul Butte, în primele zile ale colonizării”... „Hm, n-a fost cine ştie ce... o nimica toată! Odată, într-un bar din Arizona... am fost eu de

faţă...” Şi aşa mai departe, ba una, ba alta. Osterman afirma solemn că văzuse un fochist tăiat în două de un joagăr din Nevada. Bătrânul Broderson fusese martor la un linşaj în 1855, la San Francisco, pe California Street. Dyke povesti cum într-o zi, când era mecanic pe locomotivă, călcase un om beat la o barieră. Gethings împuşcase un tâlhar de drumul mare. Hooven împlântase baioneta într-un chasseur francez la Seda[46]n*. Un bătrân hispanomexican, de 100 de ani, din Guadalajara, îşi amintea cum se apărase Frémont pe un pisc de munte, în comitatul San Benito. Farmacistul trăsese într-un spărgător care încercase să intre în prăvălia lui, odată, în seara Anului nou. Tânărul Vacca văzuse un zurbagiu împuşcat la Guadalajara. Pater Sarria administrase de mai multe ori sfintele taine unor desperadosă port*ughezi împu*şcaţi. Chiar şi femeile îşi aminteau întâmplări înfiorătoare. Missis Cutter povesti unui grup de curioşi despre o întâmplare la care asistase în 1851, când trei oameni din comitatul Plăcer căzuseră într-o cursă şi fuseseră împuşcaţi, murind după aceea pe duşumeaua bucătăriei, sub ochii ei. Missis Dyke fu*sese mar*tora unei tâlhării la drumul mare, când un factor poştal, deşi înarmat cu o puşcă de vânătoare, fusese ucis. O sumedenie de poveşti asemănătoare erau istorisite pretutindeni în sală. Atmosfera era supraîncărcată de sânge, horcăieli de moarte, de mirosul prafului de puşcă, de pârâitul armelor de foc, de toate isprăvile intrate în legendă, petrecute în 18494. Violenţa şi cruzimile vieţii de altă dată erau evocate, perindindu-se într-o procesiune fără de sfârşit – sub lumina lampioanelor de hârtie şi a lămpilor cu petrol – pe dinaintea ochilor oaspeţilor.

Întâmplarea stârnise spiritul războinic al bărbaţilor adunaţi. Deodată, o agresivitate aprinsă tresări sub jiletcile şi sub plastroanele scrobite. Pentru un fleac, cei de

---

46 Anul in care, îndată după descoperirea primelor zăcăminte aurifere, colonişti din toate colturile lumii au dat năvală în California.

faţă erau gata să provoace la luptă pe oricine le-ar fi stat împotrivă.

Parcă ar fi fost nişte ţapi tineri aţâţaţi de o luptă între cerbi. La cea mai uşoară provocare, îşi lăsau în jos capul cu coarnele întinse, grozăvindu-se în faţa ciutelor şi a viţeilor. Erau amintite vechi conflicte.

Unul căuta cu tot dinadinsul să plătească o veche poliţă, strecurând grosolan o înţepătură printre alte vorbe. Simţul onoarei personale se ascuţise neasemuit.

La cea mai mică pricină, capul se înălţa ţanţoş, buzele se strâmbau într-un zâmbet dispreţuitor. Caraher se jura că până într-o săptămână avea să-l împuşte pe S. Behrman. Hooven şi Cutter, care începuseră din nou disputa lor în privinţa taurului, trebuiră despărţiţi de două ori. Pe neaşteptate, partenerul Minnei Hooven dădu cu ochii de funcţionarul din Bonneville, cel cu hainele ţipătoare, pe care îl luă la pumni şi-l zvârli afară, strigând că o ofensase grosolan pe *miss* Hooven. Trei inşi abia putură să-l scape din mâinile lui pe funcţionarul din Bonneville, care, gâfâind, cu gulerul descheiat, ridicat în obraz, se holba năuc la cei dimprejur.

Annixter trona fudul într-un cerc de admiratori, pufnind în stânga şi în dreapta, cu pieptul bombat, cu bărbia în vânt. Era eroul zilei, şi pentru onoarea de a-i strânge mâna trebuia să lupţi. Admiratorii îl băteau pe spate, dând din cap cu gravitate, aprobator: „Aşa mai zic şi eu!” „Ţi-au trebuit nervi, nu glumă, pentru aşa ceva!” „Cum te simţi? Ce curaj!” „Nici Apache Kid[47] n-ar fi fost mai grozav!” „Cât sânge rece!” „Trebuie să ai ochi ageri şi mână sigură ca să tragi aşa!” „Despre împuşcătura asta o să se vorbească în comitatul Tulare cincizeci de ani de aici înainte”.

Annixter nu răspundea nimic, asculta doar,

---

47 Căpetenie a Indienilor nomazi apache (sau apaşi) din sud-vestul S.U.A., care pînă în 1886 au opus o rezistenţa disperata cotropiri) pămînturilor lor.

întrebându-se mirat ce se întâmplase. Ştia doar că Delaney o luase la fugă, zvârlind pistolul, cu sângele curgând şiroaie. Încet-încet, se încredinţase totuşi că ultimul glonţ pe care-l trăsese lovise mâna în care Delaney ţinea pistolul, zdrobindu-i-o şi zvârlindu-i pistolul cât colo. Mare mirare! După ce începuseră împuşcăturile, nu-l mai văzuse prea limpede pe Delaney. Lucrurile se desfăşuraseră valvârtej.

— Ia spune, unde-ai învăţat să tragi aşa? îl întrebă careva.

Annixter ridică din umeri cu un gest de negrăită nepăsare.

— Ei, răspunse el într-o doară, nu de *felul în care trag* mi-a fost mie grijă!

Cei dimprejur căscau gura încântaţi, dând din cap admirativ.

— Ei, cred şi eu că nu!

— Nu, domnule, nicidecum!

— Te cred!

Femeile se îmbulzeau în jurul lui Annixter, strângându-i mâinile, spunându-i că salvase vieţile fiicelor lor. El, luând o poză de superbă indignare, de modestă uitare de sine a cavalerilor medievali, scăpă amintindu-şi o frază de o eleganţă rafinată. Ai fi zis că este Lancelot[48] după turnir, că este Bayard2 primind felicitări după luptă.

— Ei, să nu mai vorbim de asta, murmură. Am făcut doar ceea ce orice alt bărbat ar fi făcut în locul meu.

Pentru a restabili pe deplin echilibrul psihic al oaspeţilor, vesti că masa va fi servită de îndată. Mizase pe

---

48 Personaj al romanelor medievale engleze despre cavalerii „Mesei rotunde" (secolele XIII - XIV) ; în lumea anglo-saxonă, Lancelot e considerat drept cea mal perfectă întruchipare a idealurilor etice înscrise în codul moralei cavalereşti.
: Pterre du Terroil, selgneur de Bayard (1473 7 - 1524), căpitan francez, care, pentru lealitatea şi vitejia iui, a fost supranumit „Cavalerul fără frică şl fără prihană".

acest lucru ca pe o surpriză înviorătoare. Hotărâse ca masa să fie servită la miezul nopţii, dar apariţia neaşteptată a lui Delaney tulburase programul seratei. De aceea, mesele au fost aduse cu o oră mai devreme. Fură aşezate de-a lungul celor trei ziduri ale sălii şi încărcate cu friptură rece de vită, cu pui şi raţe fripte, cu munţi de sandvişuri, garafe cu lapte şi limonadă, calupuri de brânză, castroane cu măsline, tăvi cu portocale şi nuci. Apariţia atâtor bunătăţi fu întâmpinată cu salve de aplauze. Muzica execută un step îndrăcit. Asistenţa se aruncă asupra bucatelor în scârţâitul scaunelor, în foşnetul febril al muselinei şi organdiului. Curând, farfuriile zăngăneau de mama focului, stârnind un vacarm de nedescris. Mesele fură luate cu asalt. Unii se apucară să mănânce ce era mai la îndemână, începând cu portocale şi nuci şi sfârşind cu carne de vită şi pui fript. La sfârşit, o jdată cu îngheţata, fură aduse tichii de hârtie. Pretutindeni în jurul meselor, plesnitoarele pocneau una după alta, ca nenumărate „puşcoace”. Musafirii se gătiră cu tichiile de foiţă satinată – „bonetele frigiene”, „cometele de magicieni”, „calotele libertăţii”. Uitându-se peste masă la cei din faţa lor, fetele izbucniră în hohote de râs şi începură să bată din palme.

Grupul din magazia hamurilor se aşeză la o masă separată, în capul căreia trona Annixter. La celălalt capăt şedea Harran. Împuşcăturile îl dezmeticiseră de-a binelea pe Presley. Şedea lângă Vanamee, care mânca puţin, preferând să privească olimpic cele ce se petreceau, şi când larma mesenilor aţâţaţi de băutură creştea peste măsură, zâmbea cu dispreţ. Osterman făcea cocoloaşe de pâine şi le zvârlea încolo şi încoace peste masă cu o dibăcie uimitoare, dar ceilalţi

— Dyke, bătrânul Broderson, Caraher, Harran, Hooven, Gamett, de la ranch-ul Ruby, Keast, proprietarul nmeh-ului cu acelaşi nume, Gethings, de la ranch-ul San Pablo, şi Chattern, de la Bonanza – se înfruptară zdravăn din toate bunătăţile. Într-un colţ, mult, neobservat, ignorat,

şedea Dabney, bătrânul tăcut, fără prieteni, despre care nu se ştia altceva decât că se numea astfel. Mânca şi bea domol, înmuindu-şi sandvişul în limonadă.

Osterman hăpăia toate măslinele care-i erau la îndemână – douăzeci, cincizeci, o sută – de altceva nu se atingea. Bătrânul Broderson se uita la el cu falca lăsată în jos. Osterman se lăuda că o dată, cu prilejul unei prinsori, mâncase o mie de măsline. Mesenii arătau spre el miraţi. Încântat că poate face senzaţie, Osterman înfuleca de zor măsline. Conţinutul unui întreg castron dispăru repede în gura mare ca de reptilă uriaşă. Obrajii lui stacojii erau întinşi, chelia îi lucea. îl apucară colicele. Stomacul se răzvrătise, dar n-avea a face! Era satisfăcut, radios. Îi lăsase cu gura căscată pe cei din jur.

— O dată am înghiţit din greşeală o broască, povestea el bătrânului Broderson. Mâncam struguri. Parşiva a trăit în stomacul meu trei săptămâni. Când ploua, orăcăia. Nu crezi? stărui el. Acum o am acasă într-o sticlă cu alcool.

Fără a se îndoi câtuşi de puţin, bătrânul Broderson clipea speriat şi dădea din cap uimit.

— Asta-i bună! strigă Caraher de la celălalt capăt al mesei. Asta-i bună! Alta la rând!

— Asta îmi aminteşte de o întâmplare, îndrăzni bătrânul Broderson şovăielnic. Odată, când eram la Ukiah, acum vreo cincizeci de ani…

— Stop! strigară deodată câteva glasuri. Asta-i prea bună! Povesteşte-ne alta!

— Aaalta? murmură Broderson, privind în jurul său. Alta nu ştiu. Eram la Ukiah. Mmm-aţi zăpăcit de tot.

Îndată ce mulţimea dădu gata tot ce era pe mesele din hala cea lungă, se mătură pe jos. Invitaţii cerură în gura mare să se cânte un *Virginia reel*[49]. Începuse ultima parte a seratei, cea mai zgomotoasă. Tinerii prindeau

49 Dans popular american în care jucătorii se prind de mină for- mînd un cerc.

fetele din preajma lor. Muzica intonă cu brio. Cele două şiruri se alcătuiră repede. O clipă după aceea, dansul era din nou în toi, invitaţii fiind încă gătiţi cu bonete frigiene şi cu calote de foiţă roz şi bleu.

Grupul intimilor se retrase din nou în magazia hamurilor. Noi cutii de ţigări de foi fură deschise şi prepararăcel de al şaptelea castron de *punch*. Osterman îşi picura pe chelie drojdia adunată în fundul unui pahar, şi îndată declară că simte cum îi creşte părul.

Deodată însă bătrânul Broderson se ridică în picioare.

— Ei, cotcodăci el, mă duc să ţopăi şi eu niţeluş. Ce, credeţi că m-am ramolit? Vă arăt eu vouă tinerilor! Éhei, când mă stârneşti, sunt ca un cocoş adevărat!

Cu mâinile în şolduri, urmat de ceilalţi, cum ieşi din sală, chiar lângă uşă, dădu peste o mexicană vârstnică, pe care o împinse buimac, chicotind, în mijlocul celor care dansau *Virginia reel*. În jurul lor se strânse curând o mulţime de privitori. Bătrânul Broderson stepa sprinten ca un cârlan, pocnind din degete, bătându-şi coapsele, cu gura căscată într-un rânjet aţâţat. Toţi cei din jurul lor îl aplaudau. Muzica oraşului îşi îndoi eforturile, şi bătrânul, buimac, gâfâind, cu răsuflarea tăiată, ţopăia din răsputeri. Parcă îl apucaseră năbădăile – făcea plecăciuni, înainta, se trăgea înapoi, bâţâindu-şi barba, scos din minţi de muzică, de larmă, de aplauze şi de efectul puâwh-ului.

— Să nu-ţi fie de deochi, Santa Claus1!

Dar privirile lui Annixter rătăceau de colo-colo. O căutau pe Hilma Tree, amintindu-şi expresia ochilor ei în acea clipă de primejdie. De atunci n-o mai văzuse. În sfârşit, dădu cu ochii de ea. Nu dansa. Şedea cu „partenerul 11 ei la capătul sălii, lângă părinţi, privind în gol, cu ochi mari, cu o expresie serioasă. Gândurile îi rătăceau aiurea, fără îndoială. Annixter tocmai voia să se îndrepte spre ea, când fu întrerupt de un strigăt.

Bătrânul Broderson, în plin dans, se lovise cu mâna

peste şold, scoţând un geamăt căruia îi urmă o tuse chinuitoare. îl apucase un junghi, un acces. Cu un gest de resemnare, se trase înapoi anevoie, şchiopătând jalnic, târând un picior. Ceru să fie chemată soţia lui. Bătrâna Broderson îl luă în primire, bombănindu-l că se dăduse în spectacol, dojenindu-l ca pe un băieţaş de 10 ani.

— Aş vrea să ştiu, izbucni ea, în timp ce Broderson şchiopăta amărât, melancolic, sprijinindu-se de braţul ei, ce i-o fi venit să ţopăie aşa, Dumnezeule? Acum

Formă coruptă din englezescul Saint Nicholas (sfântul Niculae), personaj care, în mitologia creştină a anglo-saxonllor, împarte daruri copiilor în fiece an la 24 decembrie.

ce-o să mai iacă? Vesel bunic, zău aşa! mai bine-ar face să se gândească la coşciug.

Era aproape de miezul nopţii. Într-un iureş de voioşie, serata se apropia de sfârşit. Muzicanţii, asudaţi, trudeau din greu, ca sclavii de pe galere. Dansatorii cântau din gură, acompaniind muzica.

Din nou grupul intimilor se adună în magazia hamurilor. Chiar şi Magnus Derrick le făcu onoarea să intre, ca să ciocnească un pahar. Presley şi Vanamee stăteau, ca şi până atunci, deoparte, privind. Vanamee era tot mai dezgustat. În colţul lui, nebăgat în seamă, uitat, Dabney sorbea mereu din pahar, cu încăpăţânare, grav, rezervat. Garnett, de la rarech-ul Ruby, Keast, proprietarul ranch-ului cu acelaşi nume, Gethings, de la San Pablo, şi Chattern, de la Bonanza, se lăsaseră pe spetezele scaunelor, cu jiletcile descheiate, cu picioarele întinse, şi râdeau – de ce, nici ei n-ar fi putut spune. În magazie îşi făcură acum apariţia şi alţi *ranchers*, cultivatori de grâu din locuri foarte îndepărtate, ca Goshen şi Pixiey, pe care Annixter nu-i văzuse niciodată. Tineri şi bătrâni, proprietari ai unor adevărate domenii – sute de mii de acri de pământ arabil – vreo zece – douăzeci de oameni care nu se cunoşteau, dar care ţineau să-i strângă mâna lui

Magnus Derrick, „figura proeminentă” a văii. Bătrânul Broderson, despre care toţi credeau că plecase acasă, se întoarse, de data aceasta mult mai cumpănit, şi se aşeză la masă, dar numai voi să bea niciun strop.

Musafirii lui Annixter se împărţiră în două grupuri

— Dansatorii, care executau ultimele figuri ale dansului *Virginia reel*, şi zgomotosul grup de bărbaţi din magazia hamurilor, care golea ultimele pahare de „îngrăşământ”. Ambele grupuri sporiseră. Chiar şi bătrânii participau la dans, iar cei care nu dansau se strecuraseră în magazie. Cele două grupuri lărmuiau pe întrecute. Afară, în sală, era un adevărat vârtej de veselie, o furtună de râseter de aplauze şi chiote. În cămăruţa hamurilor, strigătele şi cântecele învălmăşite, tropotul greu al picioarelor transmiteau o vibraţie lămpilor şi lampioanelor japoneze, a căror lumină pâlpâia şi juca în rafalele râsetelor. Când şi când, printre strigăte răzbeau accentele muzicii, modulaţiile viorilor, sunetele viguroase ale cornului, duduitul aprig, neîntrerupt al tobei.

Uneori, toate aceste sunete discordante se contopeau într-o larmă nedesluşită, zgomotoasă, asurzitoare, care se înălţa în noapte de sub uriaşul acoperiş al grajdului, trimiţându-şi ecourile departe peste ogoarele ranefi-iurilor înconjurătoare, care se rostogoleau în nemărginire sub cerul înnourat, liniştit, tainic, tăcut.

Annixter, cu castronul de punch în braţe, turna ultimele picături în paharul lui Caraher. Deodată simţi că îl trage cineva de mânecă. Lăsă jos castronul.

— Ei, de unde-ai răsărit? întrebă el.

Era un curier din Bonneville, un tinerel în uniformă, folosit de Compania de telefoane pentru transmiterea comunicărilor urgente. Tocmai sosise din oraş pe bicicletă, gâfâind, cu răsuflarea tăiată.

— Un plic pentru dumneavoastră, sir. Sunteţi bun să iscăliţi?

Şi deschise condica în faţa lui Annixter. Acesta semnă

de primire, mirat.

Tânărul plecă, lăsând în mâinile lui Annixter un plic gros, galben. Adresa era bătută la maşină, iar într-un colţ se afla scrisă cu creionul albastru menţiunea: „Urgent”.

Annixter deschise plicul. În el se aflau alte plicuri sigilate, nouă la număr, adresate lui Magnus Derrick, Osterman, Broderson, Garnett, Keast, Gethings, Chattern, Dabney şi lui însuşi.

Nedumerit, Annixter distribui plicurile celor în drept, murmurând pentru sine:

— Ce-o mai fi şi asta?

Episodul nu trecuse neobservat. Se aşternu o oarecare linişte. Oaspeţii urmăreau din ochi plicurile în timp ce treceau din mână în mână în jurul mesei. îşi închipuiau că Annixter le pregătise o surpriză.

Magnus Derrick, care şedea lângă Annixter, îşi primi plicul cel dintâi. Cerându-şi scuze, îl deschise.

— Citiţi scrisoarea, citiţi-o ca glas tare, *Governor*! strigară câţiva. În noaptea asta nu există secrete, ştiţi bine, totul cu cărţile pe masă.

Magnus parcurse iute conţinutul scrisorii, apoi se ridică în picioare şi citi cu glas tare:

Magnus Derrick Bonneville.

California

Comitatul Tulare

Stimate domn.

Cu începere de la 1 octombrie crt., preţul terenului proprietatea companiei, pe care-l ocupaţi, inclus în ranch-ul dumneavoastră Los Muertos, a fost fixat la 27,00 dolari per acru. Terenul se oferă în prezent spre vânzare la acest preţ pentru orice amator.

Al domniei-voastre etc…

Cyrus Blakelee Ruggles împuternicitul pentru problemele imobiliare al „P. & S.W”.

S. Behrman împuternicitul local al „P. & S.W”.

În mijlocul tăcerii care urmă, Osterman exclamă

încruntat:

— *Asta-i* bună! mai povesteşte-ne una.

Urmă un lung răstimp de tăcere.

Liniştea tot mai adâncă n-a fost tulburată decât de zgomotul hârtiei sfâşiate, pe măsură ce Annixter, Osterman, bătrânul Broderson şi ceilalţi îşi rupeau plicurile şi citeau scrisorile. Erau, aproape cuvânt cu cuvânt, identice cu cea adresată lui Magnus Derrick. Numai preţurile şi numele proprii variau. În unele cazuri, preţul per acru era de douăzeci şi doi de dolari. În cazul lui Annixter era de treizeci.

— Şi… când te gândeşti că au făgăduit să-mi vândă, să… să ne vândă tuturor pământul, gâfâi bătrânul Bro derson, „la doi d*olari* ş*i jumă*ta*t*e *per acr*u”.

Nu numai *rancher*-ii din jurul oraşului Bonneville se vedeau expuşi să fie jecmăniţi prin această manoperă a Căii Ferate, căci sistemul parcelelor alternate fusese aplicat pretutindeni în Valea San Joaquinului. Deşi nu-i lovea decât pe *rancher-ii* din jurul oraşului Bonneville, manopera crea un precedent periculos. Îi atingea aproape pe toţi cei de faţă, ameninţându-i cu ruina. Se aflau în această situaţie mai bine de un milion de acri.

Izbucni pe neaşteptate o adevărată furtună. Mulţi dintre cei de faţă săriră în picioare, cu dinţii încleştaţi, cu pumnii strânşi, stacojii de mânie. Înjurături, ocări, blesteme izbucneau ca exploziile succesive ale unor mine. Glasurile vibrau de indignare. Pumnii erau vânturaţi în aer, degetele se crispau ca nişte gheare, tremurând de furie. Amintirea nelegiuirilor, nedreptăţilor, samavolniciilor, jecmănirilor, jafurilor din ultimii douăzeci de ani stârni deodată un urlet care culmină în blesteme răguşite. O clipă, în acel urlet nearticulat, deznădăjduit, sălbatic, nu fu nimic inteligibil. Fiinţa omenească, hăituită, stoarsă, de pe care se luase şapte piei, sugrumată, ajunsă la ananghie, devenise necruţătoare, fioroasă şi, până la urmă, se întorsese arătându-şi colţii şi scoţând ghearele, spre a

înfrunta încleştarea morţii. Chinuită, încolţită, răcnea ca o fiară, apărându-şi bârlogul şi puii, gata să muşte, să sfâşie, să răpună duşmanul într-o încăierare sălbatică, înfricoşătoare, sângeroasă, turbată.

Larma scădea uneori, şi atunci, printre strigătele intermitente, răzbăteau acordurile muzicii şi animaţia dansului.

— Aici e mâna lui S. Behrman! strigă Harran Derrick.

— Şi-a ales bine momentul, murmură Annixter. Ne-a dat lovitura când ne simţeam mai bine ca oricând.

— Domnilor, asta înseamnă ruina.

— Ce e de făcut?

— *Să luptăm*! Pe dumnezeul meu! Crezi că o sa stăm cu braţele încrucişate? Cine o să înghită una ca asta? Ne dă mâna să înghiţim?

Larma izbucni din nou. Cu cât înţelegeau mai bine scopul acestei manopere a Căii Ferate, cu atât le părea mai îngrozitoare, mai criminală şi mai intolerabilă. Era oare cu putinţă ca această tiranie să fie îndurată încă multă vreme? Cunoşteau însă – căci anii care trecuseră fuseseră o învăţătură de minte – cunoşteau monstrul necruţător, monstrul de fier cu care aveau de-a face, şi, iară şi iară, amintirea nedreptăţilor, a silniciilor îi făcea să sară în picioare, blestemând în gura mare, cu pumnii încleştaţi, răguşiţi de atâta răcnit.

— Să luptăm! Cum să luptăm? Ce aveţi de gând să faceţi?

— Dacă este lege în ţara asta…

— Dacă este, e în buzunarul lui Shelgrim. În mâna cui e justiţia din California? Nu în a lui Shelgrim?

— Dumnezeu să-l pedepsească!

— Cât o să mai răbdaţi? Cât o să mai aşteptaţi ca să vă răfuiţi cu el?

— Cum rămâne cu angajamentul solemn al companiei de a ne vinde pământul cu precădere?

— Acum pământul e oferit spre vânzare oricui, fără

alegere.

— Ia te uită, te pomeneşti c-ar vrea să ne zvârle afară şi din case?! Ca să vezi, şi am pus la bătaie opt mii de dolari ca să ameliorez pământul!

— Eu, şase. Acum, când am pus treaba pe roate, Calea Ferată vrea să mă jefuiască.

— Dar sistemul de canale de irigaţie pe care l-am construit Derrick şi cu mine? Treaba asta a înghiţit mii de dolari.

— Am să lupt până la ultimul cent!

— „Unde? în faţa justiţiei pe care a cumpărat-o compania?

— Dar ce, crezi c-am să mă dau bătut aşa, cu una, cu două? Să-i las să-mi ia pământul? Pe dumnezeul meu, nu-mi pasă de lege, nu-mi pasă de Calea Ferată, *n-am să mă las*!

— Nici eu!

— Nici eu!

— Nici eu!

— Asta-i ultima picătură! întâi luptăm prin mijloace legale. Dacă nu izbutim, punem mâna pe puşcă.

— N-au decât să mă ucidă. Să mă împuşte. Dar mai bine mor luptând pentru căminul meu… decât să înghit ana ca asta.

— Să iasă toată lumea, în afară de *ranchers*! răsună deodată glasul lui Annixter. Hooven, Caraher, Dyke, ştergeţi-o! Aici e o afacere de familie. Presley, tu şi prietenul tău puteţi rămâne.

Vrând-nevrând, ceilalţi ieşiră. În afară de Presley şi de Vanamee, în magazie nu rămaseră decât Magnus Derrick, Annixter, bătrânul Broderson, Harran, Garnett, de la *ranch-ul*. Ruby, Keast, proprietarul ranch-ului ou aceiaşi nume, Gethimgs, de la rancâi-ul San Bablo, şi Chattem, de la Bonanza, şi alţi câţiva *ranchers* din diferite părţi ale ţinutului, printre care bătrânul Dabney, tăcut, nebăgat în seamă, căruia nu-i adresa nimeni nicio vorbă şi care nu

deschisese gura nici o singură dată.

Cei care fuseseră siliţi să iasă povestiră, fireşte, cele întâmplate. Repetată din gură în gură, ştirea se răspândi, şi, unul câte unul, invitaţii părăsiră parchetul de dans. Se formară grupuri-grupuri. Veselia se risipi repede. *Virginia reel* se întrerupse. Muzicanţii amuţiră, în locul voioşiei însufleţite care domnea cu o jumătate de oră mai înainte, prin sală se răspândi un murmur surd, un vălmăşag de şoapte, de glasuri scăzute, de paşi sfioşi, de scârţâit uşor de scaune, mutate cu băgare de seamă, în timp ce dinapoia uşii zăvorâte a magaziei hamurilor răzbea zvonul prelung, sumbru al dezbaterilor aprinse, pline de mânie. Serata dansantă se sfârşise brusc. Nehotărându-se să plece în felul acesta, amărâţi, uluiţi, invitaţii stăteau în picioare, stângaci, cu privirile pierdute în gol, cu mâinile atârnându-le fără vlagă de-o parte şi de alta a trupului, privindu-se buimaci. Presimţirea unei nenorociri sumbre, iminente, un freamăt tainic, deznădăjduit, de nelinişte şi spaimă, pluteau în noapte pe deasupra capetelor.

În magazie mânia se dezlănţuise însă neînfrânată.

Un *rancher* după altul turna şi fulgera, vorbind învălmăşit, fără nicio rânduială. Era izbucnirea frenetică a furiei oarbe. Aceeaşi hotărâre îi unea însă pe toţi – să ţină piept cu orice preţ, oricât ar fi durat lupta, oricare ar fi fost sfârşitul.

Deodată, Osterman sări în picioare. Chelia îi lucea în lumina lămpii, urechile clăpăuge îi ardeau, un torent de vorbe se revărsa din gura lui mare, ca o tăietură orizontală. Faţa lui de actor de comedie se învăpăiase. Intră în scenă ca un erou de melodramă, cu un gest larg, parcă ar fi măturat ceva dinaintea lui.

— *Organizare*, strigă el, acesta trebuie să fie cuvântul nostru de ordine! Nenorocirea *rancher-tiar* e faptul că îşi pulverizează forţele. *Acum* trebuie să stăm umăr la umăr. A sosit momentul critic, clipa hotărâitoare. Vom şti oare să-i facem faţă? Vă chem să *formăm o ligă*. Nu săptămâna

viitoare, nu mâine, nu în zori, ci acum, în clipa aceasta, pe loc, înainte de a ieşi de aici, să ne unim, să punem bazele unei mari organizaţii solidare, hotărâtă să lupte pe viaţă şi pe moarte, cu ajutorul căreia, dacă va fi nevoie, să ne apărăm drepturile şi căminele. Sunteţi gata? Acum, ori niciodată, vă chem *să formăm o ligă*!

În aceeaşi clipă cei de faţă îi răspunseră într-un glas. Cu un instinct de actor, Osterman luase cuvântul în momentul psihologic şi reuşi să-i ridice în picioare pe toţi. Nimeni nu ştia prea bine ce însemna o ligă, totuşi bănuiau că era ceva, un instrument, o armă cu care puteau să lupte.» Osterman nu sfârşise vorba, când încăperea vui, toţi cei de faţă răcnind:

— Ligă! Ligă!

— Chiar în noaptea asta, acum, chiar în clipa asta, înainte de a pleca, să iscălim constituirea ei.

— Are dreptate. Organizare! Ligă!

— Avem un comitet în funcţiune! strigă Osterman. Membrii lui sunt *mister* Broderson, *mister* Annixter, *mister* Harran Derrick şi eu. Ce scopuri urmărim, o să v explic altă dată. Fie ca acest comitet să constituie nucleul ligii, vremelnic, cel puţin. Aveţi încredere în noi. Acţionăm pentru dumneavoastră şi împreună cu dumneavoastră. Încuviinţaţi ca acest nucleu să se transforme cândva în acel comitet mai mare al ligii, iar ca preşedinte al ligii – aici se opri o clipă – ca preşedinte, nu poate fi propus decât un nume, numele unui om pe care toţi îl privim ca pe un conducător al nostru, numele lui Magnus Derrick.

Cuvintele lui Osterman fură întâmpinate cu o furtună de aplauze. Cămăruţa hamurilor vuia:

— Derrick! Derrick!

— Magnus, preşedinte!

— Derrick, conducătorul nostru firesc!

Derrick, Derrick, Derrick, preşedinte!

Magnus Derrick se ridică în picioare. Nu făcu niciun gest. Drept, ca un ofiţer de cavalerie, înalt, zvelt, autoritar,

impunător, îi domină pe toţi numaidecât. Liniştea se aşternu într-o clipă.

— Domnilor, începu el, dacă „organizare” este un cuvânt înţelept, „moderaţie” e şi mai înţelept. împrejurarea de faţă pare prea gravă ca să ne pripim. Propun’s ne întoarcem toţi la casele noastre, să dormim, uitând ceea ce s-a întâmplat, şi să ne întâlnim din nou mâine, când vom fi liniştiţi şi vom putea discuta această problemă cu mintea mai limpede. Cât despre onoarea pe care vreţi să mi-o faceţi, trebuie să vă spun că şi aceasta e o problemă ce necesită o cumpănire profundă. Deocamdată liga nu este decât un cuvânt. Să accepţi conducerea unei organizaţii ale cărei principii n-au fost încă stabilite e o responsabilitate gravă. Nu sunt înclinat să o accept...

Nu-l lăsară să continue, izbucni o furtună de proteste. Se striga:

— Nu, nu! înfiinţăm liga în noaptea asta! Derrick, preşedinte!

— Prea mult am fost moderaţi.

— Întâi liga, după aceea principiile.

— Nu putem să mai aşteptăm, stărui Osterman. Mulţi dintre noi n-ar putea să vină mâine la o adunare. Avem atâtea treburi pe cap I Acum suntem adunaţi laolaltă. Propun numirea unui preşedinte şi a unui secretar. Să punem chestiunea la vot. Însă mai întâi liga. Hai să aşternem pe hârtie câteva rezoluţii, ca, pentru apărarea căminelor noastre, să stăm umăr la umăr până la moarte dacă va fi nevoie, şi fiecare dintre cei de faţă să-şi pună semnătura.

Se aşeză, în mijlocul aplauzelor puternice. Un sfert de oră după aceea, în cameră era un adevărat vacarm, vorbeau toţi deodată, sau discutau între ei, cu glas scăzut, în toate colţurile. Din casa ranch-ului se aduseseră cerneală, tocuri şi peniţe şi un top de hârtie. Fură redactate un număr de rezoluţii cu caracter de

angajament, prin care se înfiinţa Liga de apărare. Annixter semnă cel dintâi. Urmară ceilalţi. Doar puţini se abţinură, spunând că se vor asocia la acea acţiune după ce se vor gândi mai bine. Lista membrilor creştea. Circula de jur-împrejurul mesei, fiecare semnătură fiind întâmpinată cu o salvă de aclamaţii. În sfârşit, ajunse la Harran Derrick. Acesta semnă, în mijlocul unei larme înfiorătoare, după care lăsă jos tocul, ca să strângă o mulţime de mâini.

— Acum, Magnus Derrick!

— Domnilor, începu acesta, ridicându-se din nou, vă rog să-mi îngăduiţi să mai reflectez. Domnilor…

Fu întrerupt de strigăte:

— Nu, nu! Acum, ori niciodată! Semnaţi, alăturaţi-vă ligii!

— Nu ne părăsiţi. Aşteptăm ajutor de la dumneavoastră.

Deodată însă *rancher*-ii, aprinşi, care întorseseră capetele spre el, dădură cu ochii de o nouă faţă. Uşa magaziei se deschisese, şi *missis* Derrick, neputând să mai aştepte afară, se hotărâse şi intrase. Se agăţă de braţul lui Magnus tremurând. Părul ei frumos, şaten-deschis, era răvăşit, ochii mari, ca de fată, îl priveau măriţi, speriaţi, mâhniţi. Ce primejdii pândeau, nu-şi dădea seama, dar oamenii cereau ca Magnus să se angajeze într-o acţiune gravă, într-o luptă crâncenă, necruţătoare, pe viaţă şi pe moarte, împotriva monstrului de oţel şi abur, cu inimă de fier. Îmboldită de îndrăzneala fricosului, ea, care dorea atât de mult să treacă neobáérvatá, îşi croise drum până aici şi pătrunsese în mijlocul grupului cuprins de frenezie, în încăperea caldă, neaerisită, duhnind a alcool şi a tutun, în atmosfera supraîncărcată de ură şi blesteme. Apucă braţul soţului ei, implorându-l, buimăcită de spaimă.

— Nu, nu, murmură ea. Nu, nu semna!

Annie Derrick se simţea ca un fulg prins în viitoare. Mulţimea se tălăzuia spre Magnus, care cumpănea ce să facă, ţinând tocul într-o mână, strângând degetele soţiei cu

cealaltă şi având lista de semnături dinainte. Larma era asurzitoare. Surescitarea ajunsese la culme. Şaizeci de mâini se întindeau spre el. Treizeci de glasuri stridenţe implorau, reproşau, îmboldeau, porunceau aproape. Ecoul larmei se rostogolea ca o cascadă năvalnică, vijelioasă, copleşitoare.

În sfârşit, mulţimea înălţase glasul, cerea să fie condusă, ridicată la luptă. Era mânia oarbă a răzvrătirii, era ca un balaur cu mai multe limbi, cu ochii roşii, rugând, cerând să fie condusă, arătându-şi colţii, scoţând ghearele, impunându-şi voinţa pe neaşteptate, inexorabil, necruţător, ca presiunea bruscă, irezistibilă a pistonului în camera de explozie.

— Nu, nu, îl imploră Annie Derrick. Nu, Magnus, nu semna.

— *Trebuie*, trebuie! îi strigă Harran în ureche, ca să se facă auzit. Trebuie! Nu înţelegi?

Mulţimea se tălăzui din nou înainte, vuind. Annie Derrick fu îmbrâncită înapoi, împinsă deoparte. Bărbatul ei nu-i mai aparţinea. Plătea pentru că era soţia unui om proeminent. Ca o uriaşă pană de fier, lumea se strecura între ei. Tropăind, mulţimea celor de faţă îl înconjurase pe Magnus. Nu mai putea să-l vadă, dar asculta, plină de spaimă. O clipă, se aşternu liniştea, apoi izbucni un tunet asurzitor, năprasnic, de bucurie. Magnus semnase.

Harran îşi găsi mama sprijinită de zid, astupându-şi urechile cu palmele. Ochii ei larg deschişi de spaimă erau plini de lacrimi. Ieşi cu ea din magazie, conducând-o într-o încăpere unde *missis* Tree şi Hilma o luară în grijă, apoi, nerăbdător, refuzând să răspundă la sumedenia de întrebări neliniştite care îl asaltau, alergă înapoi.

Între timp începuse votul. Osterman îndeplinea provizoriu funcţia de preşedinte. La primul scrutin, dânsul fu numit secretar interimar al ligii, iar Magnus se văzu ales, cu unanimitate de voturi, în funcţia de preşedinte. Se alcătui de asemenea un comitet executiv. Hotărâră ca

acesta să se întrunească în ziua următoare la casa ranch-ului Los Muertos.

Era unu şi jumătate noaptea. Cea mai mare parte a invitaţilor plecase. Muzicanţii se făcuseră nevăzuţi de mult. În sală nu se mai aflau decât familiile rancherilor care mai deliberau în magazie. Cei rămaşi se strânseseră grupuri-grupuri în colţurile sălii strălucitoare, viu luminată de nenumăratele lămpi şi lampioane, plină de ecouri. Toţi simţeau că-i ia cu frig. Femeile se înfăşurau în şaluri, tinerii ridicau gulerele hainelor.

Discuţiile aprinse din magazia hamurilor se prelungiră încă vreo jumătate de oră. În sfârşit, se auzi un zgomot învălmăşit de scaune date la o parte. Întrunirea se sfârşise. Cei dinăuntru ieşiră în grupuri, căutându-i pe ai lor, apoi începură să plece îndată spre casă. Toţi erau istoviţi. Unele dintre fetele rancherilor dormeau cu capul rezemat pe umerii mamelor.

Billy, grăjdarul, şi ajutorul lui fură treziţi ca să înhame caii. În curtea grajdului se legănau o mulţime de felinare şi de lămpi care filau. Caii, nervoşi, muşcau zăbalele. Brecurile scârţâiau şi se legănau, primindu-şi încărcătura. În fiece clipă răsuna huruit de roţi, pe măsură ce dispăreau în noapte brec după brec. Bura o ploaie binefăcătoare, şi felinarele începură să se estompeze într-o pâclă portocalie.

Magnus Derrick plecă cel din urmă. În pragul sălii dădu de Annixter, sub braţ cu lista membrilor ligii – se hotărâse ca deocamdată s-o păstreze el în casa de bani. îşi strânseră mâinile în tăcere. Magnus plecă. Roţile şaretei sale scrâşniră pe pietrişul aleii din faţa casei ranch-ului, apoi duduiră peste podeţul de scânduri şi, în sfârşit, şareta ieşi pe poartă. Câteva clipe, tropotul cailor se auzi înfundat pe drum, apoi pieri şi, pe neaşteptate, se aşternu o linişte adâncă.

În pragul grajdului, Annixter privi o clipă în jurul lui, îngândurat. Sala eră pustie. Acea seară neobişnuită se

sfârşise. Viitoarea întâmplărilor şi a oamenilor, mulţimea dansatorilor, Delaney, duelul cu pistoalele, Hilma Tree, cu ochii pironiţi în ochii lui, într-o mărturisire mută, îmbulzeala din magazia hamurilor, vestea reevaluării pământului, năprasnica explozie de mânie, înfiinţarea precipitată a ligii, totul roia învălmăşit prin mintea lui. Se simţea istovit. Dimineaţa va avea timp destul să se gândească la toate acestea. Începuse să plouă zdravăn. Puse lista într-unul din buzunarele interioare ale hainei, îşi aruncă un sac în spate şi se îndreptă spre casa ranch-ului.

Vanamee şi Presley rămăseseră în magazia luminată de pâlpâirea lampioanelor şi a lămpilor, în mijlocul scaunelor răsturnate, al mucurilor de ţigări şi al paharelor sparte, lângă *punch*-ul vărsat pe jos. Vorbeau şi vorbeau mereu. În sfârşit, se ridicară şi ieşiră în sală, unde se opriră o clipă, privind în jurul lor.

Billy, grăjdarul, dădea ocol de-a lungul pereţilor, stingând o lampă după alta. Încet-încet, uriaşa sală se cufundă în întuneric. Pe acoperiş, deasupra capului, ploaia susura mereu, jgheaburile picurau. Duşumeaua era presărată cu ace de brad, coji de portocale, fâşii de organdi şi muselină, petice de hârtie satinată, bonete frigiene şi calote ale libertăţii, boţite, rupte. Şargul moţăia în boxă pe trei picioare, schimbându-şi poziţia cu un suspin prelung. Sudoarea se uscase pe el, înţepenindu-i părul pe spate şi pe crupă, exalând un iz pătrunzător de amoniac, amestecat cu parfumul învechit al punguţelor cu buruieni înmiresmate şi al florilor ofilite.

Presley şi Vanamee priveau sala pustie. Tăcură îndelung. În sfârşit, Presley spuse:

Ei… ce zici de toate astea?

— Zic că, răspunse încet Vanamee, zic că la Bruxelles s-a dat un bal în noapte care a precedat băţălia de} a Wţerlop:

CARTEA A II-a t

— Într-o dimineaţă de la începutul primăverii acelui an, în biroul său din San Francisco, aşezat înaintea unei mese masive de lemn roşu, lustruit, încărcat de ornamentaţii, Lyman Derrick dicta dactilografei corespondenţa. Vocea lui surdă, monotonă enunţa domol frază după frază, exact, precis, oficial.

„Prin prezenta avem onoarea a confirma primirea scrisorii dumneavoastră din 14 crt. şi vă comunic că...” „Vă rog să binevoiţi a confirma primirea anexatei trate plătibile la New Orleans, care va fi folosită conform acordului intervenit între noi...”

„Ca urmare la scrisoarea dumneavoastră nr. 1.107, referitoare la procesul intentat de municipiul şi comitatul San Francisco firmei «Excelsior Ware House & Storage Co.», sunt de părere că...”

Vocea lui continua fără expresie, domoală, limpede. Dictând, se legăna uşor înainte şi înapoi pe scaunul turnant, tapisat cu piele, în vreme ce ochii bulbucaţi priveau în gol spre calendarul de pe peretele din faţă, clipind uneori, când se oprea în căutarea unui cuvânt.

— Asta-i tot deocamdată, zise el într-un târziu.

Fără să răspundă nimic, dactilografa se ridică şi, înfigându-şi creionul în coc, se retrase, închizând binişor uşa în urma ei.

Lyman se ridică, se întinse şi căscă, ducându-şi trei degete la gură. Ca să se mai dezmorţească, paşi de colo-colo de-a lungul încăperii, privind cu satisfacţie interiorul elegant, covorul roşu, moale, tapetul măsliniu-închis de pe pereţi, cele câteva gravuri frumoase

— Portrete ale lui Marshall[50], Taney Field5 şi o

50 Hoper Brooke Taney (1777 - 1864), preşedinte al Curţii Supreme a S.U.A.. (1836 - 1854).

1 Stephen Johnson Field (1816 - 1899), judecător la Curtea Supremă a S.U.A.. (1863 - 1897).

‘ Măreţ defileu din sud-vestul S.U.A. (statul Arizona), săpat de fluviul Colorado ; are o lungime de 350 km şi atinge pe alocuri o adîncime de

litografie în culori, excelent executată, a Marelui Canion* al fluviului Colorado – fotoliile adânci, de piele, marea bibliotecă, plină cu cărţi, pe care se aflau un bust al lui James Lick şi un uriaş glob, verzui, coşul de hârtii împletit din rafie colorată de indieni navajo, călimara masivă de argint de pe birou, clasorul lucrat cu măiestrie, finisat până la ultimul amănunt, şi rafturile unde erau înşirate impresionantele cutii de metal pe care stăteau înscrise numele clienţilor, ale proceselor şi terenurilor.

Lyman Derrick avea între 31 şi 35 de ani. Spre deosebire de Harran, semăna cu mama lui, dar era mai oacheş, având ochii mai mari, şi bulbucaţi, ceea ce-i dădea o expresie exotică, cu totul neobişnuită, neaşteptată. Avea părul negru. Purta o mustăcioară subţire, cu sfârcuri pe care obişnuia să le răsucească delicat între vârful degetului mare şi degetul mic. Totdeauna înainte de a face acest gest, îşi rotea uşor antebraţul, spre a scoate la vedere manşeta, mişcare care devenise şi ea un tic.

Îmbrăcat cu grijă, cu pantalonii impecabil călcaţi, avea un trandafir roz la butonieră. Purta pantofi de lac, haină de şeviot negru, o jiletcă de covercot cafeniu, încheiată la două rânduri cu nasturi de sidef fumurii. La gât avea o lavalieră „Ascot", o fundă mare de mătase grea, neagră, în care era înfipt un ac de aur, încrustat cu un opal şi patru mici diamante.

La una din extremităţile biroului se aflau două ferestre cu vitralii. Oprindu-se îndelung lângă una din ferestre, Lyman îşi alese o ţigară din caseta bombată de argint oxidat, o aprinse şi privi în jos, dorind să se recreeze o clipă, amuzat, atras de privelişte.

Biroul lui se afla la etajul al zecelea al clădirii Bursei, cel mai impunător edificiu public al oraşului, în formă de turn, din piatră albă, aflat la intersecţia dintre Markét Street[51] şi Kearney Street.

1.800 m.

51 Oraşul fiind aşezat în panta, legătura Intre cartierele de sus şl cele

Pe străzile care de sus păreau nişte şanţuri, oraşul forfotea tumultuos, vagoanele funicularelor2 porneau şi se opreau în zăngănitul vesel al clopotelor, în zuruitul strident al geamurilor. Camioanele încărcate cu butoaie de bere şi căruţele huruiau pe caldarâm, şi miile de pietoni se mişcau neîncetat pe trotuare. În jurul marelui havuz Lotta, coşurile pline cu crizanteme, violete, garoafe, trandafiri, crini, zambile ale negustorilor de flori aruncau o pată veselă de culoare pe fondul cenuşiu al străzii.

Lui Lyman această privelişte a centrului oraşului nu i se părea că ar indica o activitate comercială febrilă. După părerea lui, locuitorii nu erau niciodată preocupaţi de probleme grave, ci alergau necontenit după distracţii uşoare, ignorând aspectele serioase ale existenţei – oameni cumsecade, blajini, luând viaţa în glumă, generoşi, sociabili, entuziaşti; oameni care trăiau de pe o zi pe alta, într-un loc unde plăcerile puteau fi obţinute fără prea mare efort, într-un oraş care oferea viaţa trepidantă a New York-ului, fără agitaţia acestuia, seninătatea Neapolelui, fără lâncezeala lui, romantismul Sevillei, fără pitorescul ei.

În clipa când Lyman se întoarse de la fereastră ca să-şi reia lucrul, practicantul se ivi în uşă.

— Cineva de la „Litograph Company”, sir, anunţă acesta.

— Ce doreşte? întrebă Lyman, adăugând îndată: Să poftească.

Un tânăr cu un pachet mare în braţe intră în birou, puse pachetul pe un scaun, oftând uşurat, şi spuse cu răsuflarea tăiată:

— De la „Standard Litograph Company”.

— Ce conţine?

— Nu ştiu, răspunse tânărul. Hărţi, cred.

— N-am nevoie de hărţi. Cine le-a trimis? Cred că ai greşit adresa.

Lyman rupse hârtia de pe faţa pachetului şi trase

---

de Joi este asiguraţi de tramvaie cu tracţiune prin cablu.

afară una din uriaşele coli de hârtie albă, împăturite în opt. Apoi exclamă deodată:

— A, asta e! Sunt hărţi. Dar de ce ai venit cu ele aici? Trebuiau duse la biroul de expediţii, pentru a fi distribuite.

Scrise o altă adresă pe eticheta pachetului.

— Du-le la adresa asta, continuă el. Asta o păstrez eu. Celelalte le duci la adresa arătată. Dacă îl vezi pe *mister* Darell, spune-i că s-ar putea ca mister Derrick

— Ai reţinut numele? – *mister* Derrick s-ar putea să nu vină după-amiază, dar el să-şi vadă de treabă ca de obicei.

Tânărul porni cu pachetul, iar Lyman, întinzând hârtia pe masă, o studie gânditor.

Era o hartă oficială a căilor ferate din statul California, întocmită la 30 martie curent. Pe ea fuseseră trasate îngrijit, multicolor, diferitele linii ferate ale statului. Liniile albastre, galbene şi verzi erau scurte, foarte scurte şi izolate, lipsite de importanţă, de la distanţă abia puteau fi văzute. Întreaga suprafaţă a hărţii era împânzită însă cu o vastă şi complicată reţea de linii roşii, marcată: „P. & S. W”. Se întâlneau la San Francisco, şi de acolo radiau către nord, către est şi către sud, spre toate colţurile statului. Din colţul cel mai de sus al hărţii, de la Coles, până la Yuma, în colţul cel mai de jos, şi de la Reno, de o parte, până la San Francisco, de cealaltă, se împletea o reţea roşie, un adevărat aparat circulator, care se ramifica, se împreună, se despărţea, întinzând şi aruncând antene, ventuze, sugători mărunte, care se desprindeau din artera principală, şerpuind spre cine ştie ce colţ îndepărtat, năpădind cine ştie ce sat sau oraş uitat, înşfăcându-l într-unul din miriadele de laţuri ramificate, într-una din sutele de tentacule, şi târându-l, vrând-nevrând, spre centrul întregii reţele.

Harta era albă, şi părea că tot sângele roşu, cate trebuia să circule, să dea viaţă comitatelor, oraşelor şi orăşelelor însemnate pe ea, fusese absorbit de acea hidră

uriaşă, ale cărei sinistre, înfiorătoare artere convergeau spre inima, spre nucleul central. Pe fondul alb, incolor, parcă supt, arterele roşii ale monstrului ieşeau în relief umflate, ghiftuite de sânge, parcă gata să plesnească; arătau ca o excrescenţă, parazit uriaş, care se îngrăşa din sângele vieţii unei întregi comunităţi.

Într-unul din colţurile de sus ale hărţii figurau numele celor trei membri ai comisiei: Jones McNish, pentru primul district, Lyman Derrick, pentru al doilea, şi James Darell, pentru al treilea.

Numit candidat de convenţia partidului democrat al statului toamna trecută, susţinut de coteriile boss-ilor din San Francisco aflaţi în solda comitetului politic al rancher-ilor înfiinţat de tatăl lui, Lyman fusese ales odată cu Darell, candidatul companiei de cale ferată „Pueblo & Mojave”, şi cu McNish, candidatul companiei „Pacific & Southwestern”. Darell era adversarul companiei „P. & S. W.”, iar McNish, omul ei. Lyman era considerat a fi cel mai ponderat dintre toţi, căci deşi fusese desemnat de *ranchers*, şi, era, fireşte, devotat intereselor acestora, se dovedea un om calm, chibzuit, care nu se lăsa stăpânit de patimă, cum se întâmpla cu colegii lui.

Abil, Osterman izbutise până la urmă să-l angreneze pe Magnus în noua politică. Faimoasa ligă, înfiinţată în clipele de mânie aprinsă din noaptea seratei dansante date de Annixter, fusese consolidată peste iarnă. Prin manevrele lui Osterman, comitetul executiv, al cărui preşedinte era Magnus, se contopise cu vechiul comitet alcătuit din Broderson, Annixter şi Osterman. Acesta renunţase prompt la preşedinţia comitetului, lăsându-l pe Magnus în fruntea lui. Aşa cum plănuise Osterman, Magnus era acum printre ei. Noul comitet avea în vedere două obiective: pe de o parte, să lupte împotriva încercărilor Căii Ferate de a le lua pământurile şi, pe de altă parte, să acţioneze pentru traducerea în fapt a planului secret ce ţintea la alcătuirea unei comisii a căilor ferate care să stabilească pentru grâu

tarife de transport favorabile pentru *rancher*-ii din Valea San Joaquinului. În legătură cu terenurile intentaseră prompt procese în faţa instanţelor de judecată, şi noua evaluare – care fixa preţul pământurilor între 20 – 30 de dolari per acru în loc de doi – fusese combătută cu înverşunare. Amânările începuseră însă să se ţină lanţ, procesele dovedindu-se interminabile, şi între timp, comitetul îşi concentră forţele în lupta pentru alegerea membrilor în Comisia rancherilor, cum fusese supranumită comisia căilor ferate ce urma să fie aleasă.

Harran sugerase cel dintâi ca Lyman, fratele lui, să fie propus drept candidat al districtului. Sugestia fusese întâmpinată din capul locului foarte favorabil. Lyman părea omul cel mai indicat. Deşi ataşat prin legături de sânge de interesele *rancher-ilor*, nu fusese totuşi niciodată identificat cu ele. Crescuse la oraş. Calea Ferată nu putea să aibă prea multe suspiciuni în ceea ce-l privea. Era un jurist capabil, un om de afaceri energic, ager, cu mintea limpede, clarvăzător, avea de pe acum o oarecare experienţă politică, lucrase un timp ca procuror adjunct al districtului, iar în prezent ocupa postul de consilier juridic al şerifului[52]. Mai presus de toate acestea, însă, era fiul lui Magnus Derrick. Deci roncher-ii se puteau bizui pe el, puteau să aibă încredere în el – cum să nu fie Lyman fidel cauzei lor?!

Campania pentru alegerea membrilor Comisiei căilor ferate fusese foarte interesantă. Comitetul lui Magnus se văzuse angrenat din capul locului în manopere veroase. Cu orice preţ şi prin orice mijloace trebuiau să-şi pună candidaţii, şi la adunarea pentru desemnarea acestora s-a văzut că era necesar să se cumpere pe faţă voturile unora dintre delegaţi. Prin contribuţiile lui Magnus, Annixter, Broderson şi Osterman, fondul de acţiune se ridicase la suma de cinci mii de dolari.

---

52 In S.U.A., funcţionar local, cu atribuţii poliţieneşti, însărcinat cu menţinerea ordinii şi cu aducerea la Îndeplinire a legilor in comitate.

ííumai comitetul era la cürent cu manevrele întreprinse pentru mituirea delegaţilor. Ceilalţi membri ai ligii, în necunoştinţă de cauză asupra căilor şi mijloacelor de acţiune necesare, erau convinşi că întreaga campanie se desfăşura în mod onest.

O săptămână întreagă după încheierea acestei faze a acţiunii, Magnus se închisese în casă, neprimind pe nimeni, pretextând că e bolnav, lucru care nu era departe de adevăr. Ruşinea pentru manoperele la care recursese, dezgustul faţă de ceea ce făcuse erau pentru el insuportabile. Nu-l mai putea privi pe Harran în ochi. Începu o perioadă de disimulare, de răceală în relaţiile cu soţia. De mai multe ori hotărâse s-o rupă cu toată tevatura aceea, să renunţe la preşedinţie, să-i lase pe ceilalţi să meargă înainte, fără el. Acum însă era prea târziu, se angajase! Se alăturase ligii. Era capul ei, şi defetismul lui putea duce la destrămarea organizaţiei în clipa când trebuiau concentrate toate forţele pentru a lupta în faţa instanţelor de judecată. Situaţia implica multe aspecte respingătoare. Încercarea de a-i jefui de pământurile lor rămânea un fapt. Retragerea lui din acea acţiune neonestă ar fi însemnat slăbirea şi poate chiar prăbuşirea celeilalte acţiuni, pe care o socotea dreaptă, ca însăşi dreptatea. Se simţea însă prins într-o capcană fără ieşire. Răul părea iremediabil, împletit indisolubil cu binele. Orbit, buimac, copleşit, luat de şuvoiul evenimentelor, mergea înainte, resemnat, fără a şti încotro.

După o îndelungă opoziţie ostentativă din partea şnapanilor de la Calea Ferată, candidatura lui Lyman fusese acceptată, şi până la urmă acesta fu ales în comisie.

După ce au dobândit această izbândă, Magnus, Osterman, Broderson şi Annixter se priveau uimiţi unul pe altul. Nici în visurile lor cele mai trandafirii nu îndrăzniseră să spere o victorie atât de uşoară. Nu era de crezut că indivizii de la Calea Ferată aveau să se lase îmbrobodiţi aşa de uşor, să cadă în cursă cu ochii deschişi.

Cum fusese oare cu putinţă aşa ceva?

Totuşi, Osterman îşi aruncase pălăria în sus, chiuind de bucurie. Chiar bătrânul Broderson îşi îngăduise câteva uşoare exclamaţii. Însuşi Magnus fusese radios. Ceilalţi membri ai ligii, întruniţi cu acel prilej, îşi strânseseră mâinile care mai de care, propunând să se destupe câteva sticle pentru a sărbători succesul. Numai Annixter se împotrivise.

— Prea a fost uşor, declarase el. Nu, nu sunt satisfăcut. Unde să fie oare mâna lui Shelgrim în toate acestea? Cum de nu se vede mâna lui, blestemat să-i fie sufletul?! Nu, e ceva necurat în treaba asta, ascultaţi-mă pe mine! Undeva, în apele acestea, se ascunde o dihanie. Nu ştiu cum îi spune, nu ştiu ce urmăreşte, dar umblă încoace şi încolo, nevăzută. Dacă socotiţi că aţi prins-o în plasă, ei bine, aflaţi că eu, *unul, nu cred*! Asta-i tot ce am avut să vă spun.

Îl luaseră însă în zeflemea, spunându-i că-i o cobe. Comisia fusese alcătuită, ce mai tura-vura! Este? Darell şi Lyman Derrick erau amândoi oamenii rancherilor. Dumnezeule mare, Annixter ăsta nu era niciodată mulţumit! Încăpăţânatul! Nu se lăsa până nu era tras ultimul foc de armă. Dacă s-ar îneca într-un râu, nu încape îndoială că leşul lui Annixter ar pluti împotriva curentului, numai aşa, din spirit de contradicţie.

După aceea, noua comisie fusese instalată. În primele luni ale activităţii ei se ocupase cu lichidarea lucrărilor nerezolvate de comisia precedentă şi cu completarea hărţii căilor ferate. Acum însă trecutul fusese lichidat. Era vremea să se ia în considerare revizuirea tarifului pentru transporturile de grâne între Valea San Joaquinului şi litoral.

Lyman şi Darell făgăduiseră să obţină o reducere medie de zece la sută a tarifelor pe întreg teritoriul statului California.

Dactilografa se întoarse cu corespondenţa pentru

semnat. Lyman dădu la o parte harta şi se apucă să expedieze lucrările curente, întrebându-se ce avea să se aleagă de clientela lui în perioada cât va fi angrenat în lucrările Comisiei căilor ferate.

Spre prânz, în clipa când Lyman dăduse să-şi umple un pahar cu apă gazoasă de la sifonul aflat la îndemână, se auzi o bătaie în uşă, apoi aceasta se deschise, şi Magnus şi Harran, urmaţi de Presley, îşi făcură intrarea în birou.

— *Hello, hello*! strigă Lyman, sărind în sus, cu mâinile întinse. Ia te uită ce surpriză! Abia pe diseară vă aşteptam. Poftiţi, poftiţi, luaţi loc. Un pahar cu sifon, *Gover Tior*?

Cei trei arătară că sosiseră de la Bonneville noaptea trecută, întrucât comitetul executiv al ligii primise o telegramă de la avocaţii angajaţi să susţină procesul împotriva Căii Ferate, prin care aceştia comunicau că judecătorul de la tribunalul din San Francisco, care judeca procesele, avea să se pronunţe a doua zi.

Scurt timp după ce le comunicase noua evaluare a terenurilor, Calea Ferată, prin S. Behrman, făcuse *rancher-ilor* oferta de a le arenda pământurile disputate la un preţ foarte mic. Această ofertă fusese respinsă cu indignare, şi Calea Ferată, prin intermediul lui Ruggles din Bonneville, scosese în vânzare pământurile. Deşi preţul fixat era excesiv, se prezentaseră prompt cumpărători – fără îndoială, oameni de paie, care lucrau fie pentru Calea Ferată, fie pentru S. Behrman – nişte indivizi necunoscuţi în comitat, aventurieri, fără o leţcaie în buzunar. Printre ei se număra şi Delaney, care făcuse ofertă pentru pământul lui Annixter.

Farsa transferului proprietăţii parcelelor Căii Ferate către aceşti cumpărători fictivi fusese efectuată solemn în biroul lui Ruggles, Calea Ferată asumându-şi obligaţia de a-i apăra împotriva oricărei evicţiuni. Liga nu permisese însă acestor interpuşi să ia în posesiune pământul, şi Calea Ferată, respectându-şi angajamentele, intentase de îndată

împotrivă. rancher-ilor acţiuni de evacuare, în faţa tribunalului local din Visalia, capitala comitatului.

Aceasta constituise o ciocnire preliminară, o acţiune de recunoaştere în cursul căreia adversarii căutaseră să-şi măsoare puterile, procedând cu atenţie, cu grijă, amânând încleştarea hotărâtoare pentru clipa când fiecare îşi va fi întărit poziţiile şi îşi va fi organizat forţele.

În timp ce procesele erau pendinte în faţa tribunalului din Visalia, S. Behrman îşi făcuse adesea apariţia atât în faţa instanţelor, cât şi în camerele de chibzuire. După preliminarii obositoare, judecata propriu-zisă fusese scurtă. Roncher-ii pierduseră procesele. Făcuseră imediat apel la tribunalul federal din San Francisco. Acum aşteptau decizia acestei instanţe.

— Deci, aşa stau lucrurile! exclamă Lyman, drept răspuns la cele comunicate de tatăl lui. Nu m-aş fi aşteptat să judece atât de repede. Am fost la tribunal abia săptămâna trecută, nu părea să se sfârşească atât de curând. Presupun că sunteţi foarte nerăbdători.

Magnus dădu din cap afirmativ. Se aşezase într-unul din fotoliile adânci ale lui Lyman şi-şi pusese jos lângă el, jobenul cenuşiu cu boruri late. Vestonul lui de stofă neagră, care fusese strâns împăturit în valiză, era mototolit, şi purta pantaloni cu supieu. În timp ce vorbea, îşi pipăia cu degetul arătător îndoit rădăcina nasului acvilin.

Lăsându-se pe spate în fotoliu, îşi privea fiii cu o încântare ascunsă. În ochii lui, amândoi erau nişte exponenţi ai clasei sale, inteligenţi, chipeşi, înzestraţi. Era foarte mândru de ei. Niciodată nu se simţea mai fericit, mai vesel, mai mândru, mai energic, mai vioi, mai optimist decât atunci când se afla împreună cu cei doi fii ai săi. Era convins că în toată ţara nu existau tineri mai reuşiţi ca ei.

— Cred că vom câştiga apelul, observă Harran, privind bulbucii ce se spărgeau în pahar. Aici au fost administrate probatorii mult mai ample decât în cursul

proceselor de la Visalia. De data aceasta prea avem o situaţie solidă. Procesele au dat prea mult de vorbit. Curtea nu va îndrăzni să pronunţe o decizie în favoarea Căii Ferate. Drept mărturie, stau negru pe alb contractele şi circularele emise de Calea Ferată. Cum s-ar putea *încumeta* cineva să treacă peste ele?

— Ei, o să vedem peste câteva ore, remarcă Magnus.

— Oh, exclamă Lyman, mirat, deci se pronunţă în dimineaţa asta?! Atunci de ce nu v-aţi dus ia tribunal?

— N-ar părea demn din partea noastră, băiatule, răspunse Magnus Derrick. O să aflăm curând totul.

— Dumnezeule mare, exclamă Harran deodată, când mă gândesc ce înseamnă toate astea! Îţi dai seama, Lyman, e vorba de căminul nostru, de însăşi casa ranch-ului, aproape de tot pământul de la Los Muertos, practic, de întreaga noastră avere, şi tocmai acum, când se prevede o recoltă îmbelşugată. Şi nu e vorba numai de noi. Sunt în joc peste o jumătate de milion de acri din Valea San Joaquinului. În cazul micilor ranefi-uri, ar însemna să li se ia oamenilor întregul pământ. Dacă lucrul acesta ar fi îngăduit, ar fi ruinaţi aproape o sută de oameni. Broderson n-ar mai rămâne nici cu o mie de acri. Hm, ar fi îngrozitor!

— Dar compania a oferit terenurile în arendă, observă Lyman. Accepţi… sau cumpără alţii, dând pur şi simplu preţul cerut.

— Dau preţul cerut! exclamă Harran. Douăzeci şi treizeci de dolari per acru! Hm, niciunul din zece *ranchers* nu poate da aceşti bani / Sunt săraci lipiţi pământului. Cât despre arendă… să iei în arendă propriul tău pământ? Nu, prea puţini ar face aşa ceva, slavă Domnului! Asta ar arăta numaidecât celor de la Calea Ferată că ranc*her-ii r*enunţă la drepturile lor pentru totdeauna. Niciunul dintre memb*rii lig*i*i nu* va face aşa ceva, sunt convins. Ar fi cea mai mârşavă trădare.

Tăcu o clipă, cât goli paharul de sifon, şi apoi, întrerupându-l pe Lyman, care, din politeţe, tocmai voia să-

i spună ceva lui Presley, ca să-l antreneze în conversaţie, urmă:

— Lucrurile se precipită, se apropie cu paşi mari momentul critic. Cultivatorii de grâu din California se află, fără îndoială, la o răscruce. Soluţionarea proceselor pentru pământ şi a problemei tarifelor pentru transportul cerealelor sunt iminente. Dacă am câştiga procesele şi ar intra în vigoare noi tarife de transport impuse de noi, atunci totul ar fi în ordine. Dacă o scoatem la capăt – şi cred c-o s-o scoatem la capăt

— Toată Valea San Joaquinului va tresălta de bucurie!

— E revoltător cum ne exploatează, ne prind în cursa şi ne trag pe sfoară de fiecare dată pe noi, agricultorii, observă Magnus, posomorât. Justiţia, capitaliştii, Calea Ferată, toţi ne înşală, pe rând, ne amăgesc cu fel de fel de combinaţii, care de care mai uluitoare, pentru ca până la urmă să ne înşele. Ei bine, adăugă el, întorcându-se spre Lyman, un lucru cel puţin îl putem face, nu? Vom reduce tarifele de transport pentru aceşti cultivatori de grâu, nu, Lyman?

Lyman puse picior peste picior şi se aşeză mai comod în scaunul lui de la birou.

— Tocmai voiam să stau de vorbă cu dumneata despre asta. Da, vom reduce tarifele, pe tot întinsul statului nostru, aşa cum am făgăduit, în medie cu zece la sută. Dar vreau să vă previn, pe dumneata şi pe Harran: nu vă aşteptaţi la prea mult pentru moment. Omul care, chiar după douăzeci de ani de experienţă în administrarea căilor ferate, ar reuşi să elaboreze tarife echitabile aplicabile în practică pentru transporturile de la porturile de pe coastă până la staţiile de încărcare, ar fi vrednic să guverneze Statele Unite. Ce te faci însă cu liniile principale, cu liniile concesionate, cu staţiile de transbordare, cu normele care guvernează expediţiile de coletărie, cu deciziile Comisiei pentru reglementarea comerţului? Problema s-a încâlcit

atât de îngrozitor, încât nici chiar Vanderbilt[53] n-ar mai putea s-o descurce. Cum te poţi aştepta atunci ca o simplă comisie a căilor ferate, ai cărei membri sunt aleşi – să fim sinceri – aşa cum sunt ai noştri, de pildă, din rândul unor oameni care habar n-au ce diferenţă e între un fraht de tranzit şi un tarif diferenţial, cum te poţi aştepta să descurce harababura asta în şase luni? Să reducă tarifele? Da. Orice nătărău poate să le reducă. Orice nătărău poate scrie un dolar în loc de doi. Dar dacă le reduci cu o fracţiune din unu la sută mai mult decât se cuvine şi dacă cei de la Calea Ferată obţin suspendarea tarifului şi fac dovada că noul tău tarif e prohibitiv pentru companie, şi că din pricina lui ea nu poate realiza un profit echitabil, atunci ce folos ai?

— Scrupulele tale te onorează, Lyman. Te stimez pentru asta, băiatule, zise Magnus. Ştiu că vei fi leal faţă de Calea Ferată. Asta-i ceea ce dorim şi noi. Lealitatea faţă de companie înseamnă lealitate faţă de fermieri, şi noi nu aşteptăm de la tine o soluţie pripită. Reflectează bine. Ne putem îngădui să aşteptăm.

— Presupune că următoarea comisie ar fi alcătuită din oameni ai Căii Ferate care ar răsturna tot ce vom face!

Regele minelor de odinioară, cel mai temut jucător de pocher din comitatul Calaveras, îşi permise de data aceasta să facă cu ochiul.

— Atunci ar fi prea târziu pentru ei! Până atunci ne-am aranja cu toţii.

Remarca aceasta îl miră peste măsură pe Presley. Nu se putuse obişnui niciodată cu acele stranii sinuozităţi în caracterul lui Magnus Derrick. Magnus era prin spiritul său un exponent al intereselor obşteşti, un om judicios, chibzuit, plin de respect pentru principii, în anumite

---

53 Cornelius Vanderbilt (1794 - 1871), miliardar american, promotorul trustificării căilor ferate din estul şi nord-estul S.U.A.

' Parafrază a maximei lui Ludovic al XV-lea, „Aprés mol le dé- luge" („După mine potopul").

împrejurări, însă, câteva cuvinte, aruncate într-o doară, ca acestea, trădau prezenţa în subconştientul său a unui spirit de aventură care era cu totul în dezacord cu crezul şi principiile lui.

În ultimă analiză, Magnus rămânea încă unul dintre cei care dăduseră iureş în California în 1849. Spiritul de aventură stăruia încă adânc în inima lui. „Până atunci ne-am aranja cu toţii!” Asta echivala cu: „După noi, potopul!” 1 în pofida respectului pentru interesele generale, în pofida luptei pentru dreptate şi adevăr, în pofida supunerii sale în faţa legii, Magnus rămânea jucătorul de cărţi gata să rişte o avere pentru şansa de a câştiga un milion. În el îşi găsea expresie adevăratul spirit al Californiei, spiritul Vestului, dispreţuitor faţă de amănunte, nerăbdător, care refuza să aştepte rezultatele unei munci de migală. În ciuda tuturor aparenţelor, la el precumpănea acea năzuinţă instinctivă a căutătorilor de aur către bogăţiile câştigate peste noapte. Cu această mentalitate îşi exploatau ranchurile Magnus şi o mulţime de alţi *ranchers*, al căror prototip era. Nu-şi iubeau pământul. Nu erau ataşaţi de el. îşi exploatau raricâi-urile aşa cum exploataseră minele cu un sfert de secol mai înainte. A gospodări, a administra cu grijă resursele minunatei Văi a San Joaquinului, li se părea micime de suflet, meschinărie, un talmudism. Să stoarcă pământul, să-l secătuiască, să-l sleiască, să scoată din el tot ce putea da, şi basta! Când, în sfârşit, pământul era istovit, nici nu se gândeau să-l ajute ca să mai poată produce – investeau banii în altceva. Până atunci făcuseră toţi avere! Puţin le păsa. „După noi, potopul!”

Lyman, era însă vădit stânjenit şi voia să schimbe subiectul. Se ridică în picioare, trăgându-şi manşetele.

— Până una-alta, observă el, vă invit pe tustrei să prânziţi cu mine la club. E aproape. Acolo puteţi aştepta mai bine ca oriunde veşti în ceea ce priveşte decizia tribunalului, şi, de altfel, mi-ar face plăcere să vă arăt

clubul meu. Tocmai m-am înscris.

Ajungând la club, se aşezară cu toţii la o măsuţă în nişa rotundă a ferestrei din salonul cel mare. Familiaritatea lui Lyman cu toate categoriile de oameni era foarte vizibilă. Rareori intra cineva c'are să nu-i adreseze cu glas tare un salut, ba unii chiar se apropiau şi-i strângeau mâna. Părea că toţi îi erau prieteni, şi cu toţi era îndatoritor, jovial. Amabilitatea lui nu părea absentă nici chiar faţă de cei pe care nu-i putea suferi.

— Îl vezi pe tipul acela de colo? îl întrebă el pe Magnus arătându-i un bărbat între două vârste, îmbrăcat pestriţ, cu părul lung, cu ochi melancolici, morbizi, cu gulerul de catifea al hainei plin de mătreaţă. Ăsta e Hartrath, un pictor lipsit total de cel mai elementar bun-simţ. Cum de a putut pătrunde aici, e un mister pentru mine!

Totuşi, când Hartrath trecu, salutându-l pe Lyman, acesta îi răspunse cu promptitudinea şi cordialitatea cuvenită celui mai bun prieten

— La ce naiba eşti atât de prietenos cu el? întrebă Harran când Hartrath se îndepărtă.

Lyman îngăimă ceva în doi peri. Adevărul este că pe fiul cel mare al lui Magnus îl rodea o ambiţie nemăsurată. Visul lui era arivismul politic, şi pentru realizarea acestui vis, popularitatea părea esenţială. Orice om care putea să voteze, escroc sau *gentleman*, trebuia câştigat, dacă acest lucru era cu putinţă. După un calcul bine chibzuit, Lymhn hotărâse să se facă cunoscut pretutindeni în societate, să-i îndatoreze pe oamenii influenţi. Niciodată nu uita numele sau chipul cuiva. Cu oricine era jovial. Totuşi, ambiţia lui nu era vulgară. În desconsiderarea lucrurilor mărunte, semăna cu tatăl lui. Magistraturile municipale nu prezentau nicio atracţie pentru el. Ţintea mai sus. îşi făcuse planuri pentru douăzeci de ani înainte. Ca unul care era consilier juridic al şerifului şi membru în Comisia căilor ferate şi fusese adjunct al procurorului de district, ar

fi putut, dacă ar fi dorit, să obţină postul de procuror de district. Tocmai îşi punea întrebarea dacă ar fi fost sau nu folositor din punct de vedere politic să ocupe acel post. L-ar ajuta în cariera pe care o viza, sau l-ar pune pe linie moartă? Lyman dorea să ajungă ceva mai mult decât procuror de district, mai mult decât primar, mai mult decât membru în Senatul statului, mai mult chiar decât membru în Congresul Statelor Unite. Dorea să ajungă în fapt ceea ce tatăl lui era numai cu numele, să reuşească acolo unde Magnus eşuase. Voia să ajungă guvernator al Californiei. Încleşta dinţii şi, surd la orice alte considerente, orb la orice alte perspective, lucra cu o nesfârşită migală, cu tenacitatea de nezdruncinat a coralului, urmărind un ţel unic.

După ce prânziră, Lyman comandă ţigări de foi, lichioruri şi, împreună cu cei trei invitaţi, se întoarse în salonul cel mare al clubului. Vechiul lor loc, în nişa rotundă a ferestrei, era însă ocupat. Un bărbat între două vârste, cu părul sur ca fierul, cu mustaţă, în redingotă, cu jiletcă albă, aducând cu un ofiţer de marină în retragere, şedea la masa lor, pufăind dintr-o ţigară de foi, lungă şi subţire. La vederea lui, Presley se însufleţi, scoţând o exclamaţie cu glas surd:

— Ia te uită, e *mister* Cedarquist? Nu?

— Cedarquist? repetă Lyman Derrick. îl cunosc foarte bine. Da, el e, desigur, continuă Lyman. *Governor*, trebuie să-l cunoşti. Cedarquist este unul dintre oamenii noştri reprezentativi. îţi va face plăcere să stai de vorbă cu el. A fost proprietarul marilor uzine „Atlas Iron Works”. Din păcate, şi-au încetat activitatea, n-au dat faliment cu adevărat, dar nu mai erau rentabile, şi Cedarquist le-a închis. Are plasamente în alte direcţii. E un bogătaş, un capitalist.

Lyman îşi conduse invitaţii la domnul în chestiune şi-i prezentă.

— *Mister* Magnus Derrick? Mă bucur! exclamă

Cedarquist, strângându-i mâna. Am auzit de mult de dumneavoastră. E o mare plăcere pentru mine să vă cunosc. Vă asigur. Apoi, întorcându-se spre Presley, îl interpelă: Hei, Preş, băiatule, cum merge grandiosul poem?

— Nu merge de fel, sir, răspunse Presley, oarecum stânjenit, în timp ce luau loc cu toţii în fotolii. Adevărul e că aproape am renunţat la ideea aceasta. La Los Muertos lupta pentru ceea ce dumneavoastră numiţi „mijloace de existenţă" e prea interesantă, şi de aceea în fiece zi mă depărtez tot mai mult de realizarea poemului.

— Pot spune şi eu acelaşi lucru, remarcă industriaşul, întorcându-se către Magnus. Urmăresc cu cel mai viu interes campania dumneavoastră împotriva lui Shelgrim. Şi, adăugă el ridicând paharul cu *whisky* şi sifon, vă urez succes!

În clipa în care Cedarquist puse jos paharul, se apropie de ei, nepoftit, pictorul Hartrath şi, drept pretext, angajă o conversaţie cu Lyman. Credea că Lyman are „relaţii" la Primăria oraşului. În legătură cu o expoziţie şi cu un festival al florilor, care aveau să coste un milion de dolari, se vorbea că aveau să fie ridicate câteva statui, şi Hartrath solicita influenţa lui Lyman pentru a înlesni realizarea dorinţei unui sculptor, prieten al lui, care năzuia să fie numit director artistic al proiectului. Hartrath nu era lipsit de entuziasm în privinţa aceasta. Li se adresă celorlalţi cu gesturi extravagante, alipind cu pleoapele lui inflamate:

— Un milion de dolari! exclamă el. Ei, ia gândiţi-vă! Hm, ştiţi oare că s-au şi subscris cinci sute de mii? vorbiţi despre spiritul civic, domnilor? Ei bine, acesta-i oraşul cu cel mai desăvârşit spirit civic de pe continent. Şi banii nu sunt zvârliţi pe gârlă. Vor sosi cu miile vizitatori de pe coasta de est, capitalişti, oameni dispuşi să facă investiţii. Milionul pe care-l vom cheltui pentru expoziţia noastră, ne va umple buzunarele cu bani. Ah, de-aţi auzi ce spun

doamnele din oraş despre treaba asta! Dau tot felul de mici sindrofii, ceaiuri, organizează reuniuni, la care se interpretează cântece vechi, spectacole interpretate de artişti amatori, şi chermese cu turtă dulce. Totul merge în folosul fondului. Oamenii de afaceri contribuie şi ei cu generozitate. E splendid să vezi o comunitate atât de patriotică.

Industriaşul Cedarquist îl fixă pe artist cu o privire melancolică.

— Şi cu cât, îl întrebă el, vor contribui doamnele dumitale care organizează chermese cu turtă dulce şi capitaliştii cu spirit civic pentru a repune pe picioare uzinele „Atlas Iron Works”?

— Nu înţeleg, murmură pictorul mirat.

— Când o să-i aduci încoace pe capitaliştii dumitale din est, cu expoziţia dumitale de un milion de dolari, continuă Cedarquist, n-o să le propui, nu-i aşa? să viziteze o turnătorie de un milion de dolari, care şi-a închis porţile din pricina indiferenţei oamenilor de afaceri din San Francisco! Capitaliştii dumitale ar putea să pună întrebări directe, răspicate, şi noi am putea să le răspundem că oamenii noştri de afaceri preferă să-şi plaseze banii albi pentru zile negre în terenuri şi în obligaţiuni ale statului mai curând decât să sprijine o întreprindere industrială îndreptăţită să trăiască. Nu ne trebuie expoziţii. Avem nevoie de furnale în funcţiune. Nu ne trebuie statui în pieţele publice, n-avem nevoie să se lărgească parcurile, n-avem nevoie de chertnese cu turtă dulce. Ne trebuie întreprinderi comerciale. Aşa e, sau nu? exclamă el posomorât. Trist, dar adevărat *l* San Francisco nu-i un oraş, e un popas al plăcerilor la o răscruce de drumuri. Californiei îi place să fie amăgită. Crezi că altfel ar fi cu putinţă ca Shelgrim să pună mâna pe toată Valea San Joaquinului? Indiferenţa faţă de treburile publice, absoluta, totala indiferenţă ne caracterizează pe toţi! California este un adevărat paradis pentru fachiri, pentru şarlatani.

Dumneata şi târgul care va costa un milion de dolari! apoi se întoarse spre Hartrath cu un zâmbet molcom: Oameni ca dumneata, *mister* Hartrath, sunt nenorocirea noastră. Dumneata înjghebezi un paravan de carton cu zorzoane, îţi pui tichie de măscărici şi zurgălăi, baţi gongul la colţ de stradă, iar gloata te aclamă şi-ţi aruncă mărunţiş în pălărie. Chermesele dumitale cu turtă dulce! Da, am văzut una în plină desfăşurare ieri seară, în grădina uneia dintre doamnele dumitale, pe Sutter Street. Mă întorceam spre casă de la ultima şedinţă a consiliului de administraţie al companiei „Atlas”. Ce mai chermesă cu turtă dulce! Şi uzinele „Atlas” sunt silite să-şi închidă porţile din lipsă de sprijin financiar! Să cheltuim un milion de dolari ca să atragem oamenii de finanţe din est şi ca să le arătăm un laminor părăsit, a cărui unică activitate constă în vânzarea materialelor rămase şi a deşeurilor de oţel.

Lyman socoti necesar să intervină. Atmosfera devenea încordată. Încercă să împace cei trei oameni care se înfruntau – artistul, industriaşul şi fermierul. Dar Hartrath, nedorind să facă faţă ostilităţii pe care o simţea crescând, se retrase din proprie iniţiativă. O pictură a lui – un peisaj intitulat *Colinele Contra Costa*[54] – urma să fie pusă la loterie în saloanele clubului, în beneficiul târgului, şi de organizarea loteriei se ocupa personal. Sub acest pretext se făcu nevăzut.

Cedarquist îl urmări cu o privire contemplativă. Apoi, întorcându-se spre Magnus, se scuză pentru sarcasmul cuvintelor sale:

— Nu-i mai rău decât mulţi alţii. La urma urmei, oamenii din statul şi din oraşul acesta sunt doar ceva mai seci la cap decât ceilalţi americani. Era subiectul lui favorit, şi, sigur că îl ascultau cu interes, îşi descărcă sufletul: Dacă ar fi să numesc una dintre racilele cele mai revoltătoare ale vieţii americane, continuă el, ar fi

---

54 Situate în comitatul Contra Costa, pe coasta răsăriteană a Golfului San Francisco.

indiferenţa oamenilor mai ridicaţi pentru treburile obşteşti. Asta e situaţia în toate centrele noastre mai importante. În Statele Unite sunt, slavă Domnului, şi alte trusturi mari pe lângă scumpa noastră companie „P. & S.W”. Fiecare stat îşi are necazurile sale. Dacă nu-i un trust de cale ferată, e unul al zahărului sau al uleiului, ori un trust industrial, care exploatează poporul, *fiindcă poporul rabdă*. Apatia poporului deschide calea tiraniei. Acest lucru este tot atât de adevărat pe cât de adevărat e că întregul e mai mare decât o parte, adevăr atât de vechi, încât a devenit banal, evident, ignorat, perimat, făcând loc unor teorii ingenioase şi complicate, în favoarea vreunui miraculos proiect de reformă. Faptele rămân, totuşi, simple, fundamentale, permanente. Poporul n-are decât să spună: „Nu”, şi cea mai aprigă tiranie politică, religioasă sau financiară care a existat vreodată nu poate supravieţui mai mult de o săptămână.

Ascultătorii, absorbiţi, atenţi, aprobau, dând din cap în tăcere.

— De aceea, *mister* Derrick, continuă industriaşul după o clipă de tăcere, de aceea am fost atât de bucuros când v-am văzut. Dumneavoastră şi liga dumneavoastră încercaţi să spuneţi: „Nu” trustului. Sper că veţi reuşi. Dacă exemplul pe care-l daţi va ralia poporul la cauza dumneavoastră, veţi reuşi. Altfel… şi Cedarquist clătină din cap.

— O fază a luptei se va încheia chiar astăzi, observă Magnus. Fiii mei şi cu mine aşteptăm din clipă în clipă veşti de la tribunal; trebuie să se pronunţe în procesul nostru.

— Se pare că suntem amândoi luptători, *mister* Derrick, urmă Cedarquist. Fiecare îşi are inamicul lui. Un fermier şi un industriaş, măcinaţi amândoi între aceleaşi pietre de moară, de o parte, apatia publicului, iar de alta, asaltul trusturilor, cele două mari metehne ale Americii moderne. Pres, băiatule, iată subiectul poemului tău epic.

Cedarquist era însă obsedat de alt gând. Rareori se prezenta un prilej atât de favorabil pentru a-şi expune teoriile, a-şi mărturisi ambiţiile. Adresându-i-se lui Magnus, urmă:

— Din fericire pentru mine, „Atlas Company" nu constituia singurul meu plasament. Am investit capital şi în alte direcţii. Construcţia de vase – a vaselor de oţel – a fost o ambiţie a mea, *mister* Derrick. Vase de oţel pentru transportul griului american. De ani de zile studiez problema griului american, şi până la Armă am ajuns la o concepţie proprie. Daţi-mi voie să v-o expun: În prezent, tot grâul nostru din California merge la Liverpool, şi de acolo e trimis în lumea întreagă. La orizont se profilează însă o schimbare. Sunt sigur de asta. Dumneavoastră, cei tineri – zise el, întorcându-se către Presley, Lyman şi Harran

— Veţi trăi şi veţi vedea acest lucru. Veacul nostru şi-a trăit traiul. Lozinca veacului al XIX-lea a fost: Producţie. Lozinca veacului al XX-lea va fi, ascultaţi-mă pe mine, voi, cei tineri: Pieţe de desfacere. Europa nu mai prezintă interes ca piaţă pentru producţia noastră – sau daţi-mi voie să iau un exemplu concret – ca debuşeu pentru grâul *nostru*. Populaţia Europei nu creşte destul de repede pentru a ţine pasul cu ritmul producţiei noastre. În anumite cazuri, în Franţa, bunăoară, populaţia e staţionară. *Noi* însă am început să producem grâu într-un ritm impetuos. Rezultatul: supraproducţia. Noi trimitem mai mult decât poate să mănânce Europa, de aici prăbuşirea preţurilor… Remediul nu este, nu, *nu* este reducerea suprafeţelor cultivate cu grâu, ci aflarea unor debu*şeuri, un*or *pie*ţ*e de* d*es*f*acere mai mar*i*. De* ani de zile am trimis grâul nostru ţărilor occidentale; din California spre Europa. Va veni însă o vreme când va trebui să-l trimitem către Orient. Trebuie să păşim înainte pe calea expansiunii, nu să o ţinem în loc. Părerea mea este că trebuie să punem ochii pe China. Orezul din China şi-a

pierdut însuşirile nutritive. Totuşi, asiaticii trebuie să se hrănească, dacă nu cu orez, cu grâu. Ei, mist*er Der*rick, dacă numai jumătate din populaţia Chinei ar mânca o jumătate de uncie de [55]făină pe zi pe cap de locuitor, tot pământul cultivat cu grâu în California n-ar putea-o hrăni. Ehei, dacă aş putea să vâr ideea asta în capetele tuturor rancher-ilor din Valea San Joaquinului! Da, şi tuturor fermierilor din Dakota şi Minnesota! Trimiteţi grâul în China. Vindeţi-l direct. Înlăturaţi intermediarii Dispensaţi-vă de silozurile şi antrepozitele din Chicago. Atunci când veţi hrăni China, transporturile spre Europa vor scădea, şi efectul va fi instantaneu: în Europa preţurile vor creşte, şi acest lucru nu va avea nici cea mai mică influenţă asupra preţurilor din China. Cheia e în mâna noastră, avem grâu destul, mult mai mult decât putem mânca noi înşine. Asia şi Europa aşteaptă de la America să le hrănească. Ce neghiobie să pierdem asemenea prilej bun: să continuăm a inunda Europa cu surplusurile noastre de produse alimentare, când Orientul tremură în pragul inaniţiei.

Cedarquist şi Magnus Derrick îşi continuară conversaţia încă o bucată de vreme. Ideile industriaşului erau noi pentru *rancher*. îl interesau nespus. Se lăsă pe spate în fotoliu, gânditor, pipăindu-şi cu degetul arătător, îndoit, rădăcina nasului acvilin.

Cedarquist se întoarse spre Harran şi începu să ceară amănunte în privinţa condiţiilor de lucru ale cultivatorilor de grâu din Valea San Joaquinului. Lyman încă păstra o atitudine de rezervă politicoasă, căscând când şi când înapoia celor trei degete, iar Presley fusese lăsat singur cu gândurile sale.

Cândva, preocupările şi necazurile prietenilor lui fermieri – Magnus, Annixter, Osterman şi bătrânul Broderson – îi repugnau. Mintea îi era plină de un mare, de un confuz poem epic al Vestului, şi dispreţuia ceea ce

---

55 Unitate de măsură pentru greutăţi, folosită tn ţările anglo- saxone, egală cu aproximativ 21 de grame.

socotea că nu ar fi decât nişte gâlcevi meschine. Scena din magazia hamurilor de la ranch-ul lui Annixter îl stârnise însă. De-a lungul celor câteva luni ce trecuseră şi-a amintit cu aprindere de cele petrecute. Renunţase la ideea unui poem epic. În şase luni nu scrisese nici măcar un vers. Se frământa cu fiece fibră pe măsură ce relaţiile dintre trust şi ligă deveneau tot mai încordate. Vedea lucrurile în adevărata lor lumină. Sub ochii lui se petrecea un fenomen tipic. Era ciocnirea veche cât lumea dintre libertate şi tiranie. Uneori, ura lui împotriva Căii Ferate îl făcea să tremure, aşa cum tremură în vânt trestia uscată, iar indiferenţa opiniei publice californiene faţă de acest conflict îl umplea de furie oarbă.

Aşa cum îi spusese cândva lui Vanamee, trebuia neapărat să găsească o cale spre a se realiza. Simţea că altfel se sufocă. îmboldit de inspiraţie, începuse să ţină un jurnal. îşi aşternea gândurile pe hârtie uneori în fiecare zi, alteori numai de trei sau de patru ori pe lună. îşi zvârlise cât colo cărţile de versuri – pe Milton, pe Tennyson1, Browning[56] şi chiar pe Homer

— Şi se apucă să citească scrierile lui Mill, Malthus, Younge, Puşkin, Henry George4, Schopenhauer. Abordase tema inegalităţii sociale cu un nemărginit entuziasm. Devora mai curând decât citea, trezindu-se la realitate cu un vălmăşag de noţiuni contradictorii, istovit, clocotind împotriva nedreptăţii şi împilării, dar cu nicio idee constructivă în ce privea remediile, mijloacele de îndreptare.

Acum ţigara arzându-i degetele, se trezi din visare. Dând să-şi aprindă o altă ţigară, îşi aruncă privirile prin salon şi, surprins, dădu cu ochii de două tinere cochet îmbrăcate, care, împreună cu un domn bătrân cu redingotă lungă, stăteau în faţa tabloului lui Hartrath, cercetându-l

---

56 Henry George (1839 - 1897), economist mic-burghez american ; a preconizat naţionalizarea pămîntului ca mijloc pentru lichidarea mizeriei maselor muncitoare.

cu capetele lăsate pe un umăr.

Presley rămase foarte mirat. Fiind şi el membru al clubului, ştia că femeile n-aveau acces acolo decât în anumite împrejurări. Se întoarse către Lyman Derrick, spre a-i cere o explicaţie, dar acesta, care le văzuse şi el pe cele două tinere, exclamă:

— A, uitasem! Ei, desigur, astăzi e ziua doamnelor!

— Fireşte, confirmă Cedarquist, privind peste umăr spre tinere. Nu ştiţi? Doamnele au acces de două ori pe an, vă amintiţi, şi, în plus, azi mai e ceva. Se trage loteria pentru tabloul lui Hartrath, în beneficiul târgului de „turtă dulce”. Ia te uită, dumneata nu eşti la curent! Acesta este un rit religios, sacru, un important eveniment monden.

— Da, da, murmură Lyman, cercetându-i cu coada ochiului pe Harran şi pe Magnus.

Fără îndoială, nici tatăl, nici fratele lui nu aveau o ţinută vestimentară compatibilă cu reuniunea mondenă care urma să aibă loc. Ce absurd! Magnus, cu pantalonii lui cu supieu şi cu haina mototolită, era deplasat ca totdeauna. Cu o mişcare bruscă a încheieturilor, Lyman îşi scoase manşetele la vedere, cercetând încă o dată faţa rumenă a fratelui său, părul lui cârlionţat care-i cădea pe frunte şi hainele-i cu croială rurală. Dar nu era nimic de făcut. Se întrebă care erau regulile clubului în ce priveşte aducerea de invitaţi în ziua aceea.

— Desigur, e ziua doamnelor, întări el. îmi pare foarte bine că s-a nimerit aşa, *Governor*. Să rămânem aici. Din locul acesta se vede foarte bine. Nici că se putea un prilej mai potrivit pentru a vedea elita oraşului! Aşteptaţi familia, *mister* Cedarquist?

— S-ar putea să vină soţia şi fiicele mele, răspunse industriaşul.

— A, cu atât mai bine! murmură Presley. Tocmai voiam să-mi ofer plăcerea unei vizite la fiicele dumneavoastră azi după masă, *mister* Cedarquist.

— Îţi poţi cruţa osteneala, Preş, zise Cedarquist. Ai să

le vezi aici.

Fără îndoială, invitaţiile fuseseră lansate pentru ora 1, fiindcă între 1 şi 2, lumea dădu năvală într-un şuvoi aproape neîntrerupt. Din punctul lor de observaţie, din nişa rotundă a ferestrei salonului, Magnus, cei doi fii ai săi şi Presley priveau foarte interesaţi.

Cedarquist îşi ceruse scuze şi plecase, să-şi caute nevasta şi fetele.

Cel puţin şapte din zece nou-sosiţi erau femei. îşi făceau intrarea în salon – în acel local de reuniuni masculine, unde soţii, fraţii şi fiii lor îşi petreceau atâta timp – şovăind parcă, privind cu coada ochiului, legănându-şi capetele ca un şir de găini când pătrundeau într-un hambar străin. Intrau grupuri-grupuri, întâmpinate de un membru al clubului, care făcea onorurile casei, înclinându-se plin de efuziune, curtenitor, arătându-le doamnelor obiectele care le puteau interesa, picturi, busturi şi alte piese ce împodobeau salonul.

Imaginile de la Bonneville, Guadalajara şi amintirile de la serata din grajdul lui Annixter erau încă proaspete în mintea lui Presley, de aceea privea uimit frumuseţea doamnelor şi eleganţa toaletelor. Mulţimea sporea repede. Murmurul conversaţiilor răsuna surd, delicat, îmbinându-se cu un foşnet dulce de mătăsuri, grenadine[57] şi catifea. În aer plutea o adiere de parfumuri fine, suave, *Violettes de Parme*, *Peau d'Espagne*. Culori nespus de armonios asortate, reflexe de catifele parfumate cu lavandă, volane mov-pal şi garnituri de dantele crem apăreau şi dispăreau unduind.

Părea să nu fie nevoie de prezentări, ca şi când toată lumea s-ar fi cunoscut bine. Nimeni nu se simţea stânjenit. Reuniunea lăsa impresia unui divertisment rafinat. La fiece pas se întreţineau cu volubilitate şi naturaleţe, fără pauze, nenumărate conversaţii, spirituale, atrăgătoare, în care

---

57 Ţesături subţiri de mătase sau de bumbac.

interlocutorii nu rămâneau niciodată datori un răspuns. Se formară mici grupuri – care se împărţeau sau se amestecau cu alte grupuri, se destrămau sau se pierdeau în mulţime, spontan, fără stângăcie, totul decurgând de la sine, manierat, cu tact şi bună-cuviinţă.

O orchestră de coarde aşezată la o oarecare distanţă cânta în surdină. Lachei cu nasturi de alamă la livrele păşeau de la un grup la altul, tăcuţi, fără să deranjeze, servind salată şi îngheţate.

Centrul reuniunii era însă micul spaţiu din faţa picturii lui Hartrath. Tabloul, încadrat într-o ramă de lemn roşu-mat, era intitulat *Colinele Contra Costa*. Pânza, foarte mare, era desfăşurată ostentativ pe un şevalet fu salonul cel mare al clubului, la dreapta intrării. În prim-plan, spre stânga, la umbra unui stejar, se vedeau două vaci roşcate, cufundate până la genunchi într-o mare de maci-de-munte galbeni, iar în colţul din dreapta, spre a echilibra compoziţia, era plasată o fată în rochie roz, cu boneţică albă de soare, umbrele fiind indicate prin tuşe late de vopsea azurie. Doamnele şi domnişoarele cercetau lucrarea cu uşoare murmure de admiraţie, rostind fraze pe care şi le aminteau de undeva, căutând să păstreze echilibrul între elogiile generoase şi spiritul critic, exprimându-şi opiniile în termenii de specialitate corespunzători, reţinuţi din manualele de artă şi de la cursurile de pictură. Vorbeau despre efecte de atmosferă, distanţă medie, *chiaro-oscuro*[58], descompunerea luminii, subordonarea personalităţii faţă de fidelitatea interpretării…

O tânără înaltă, cu părul blond, aproape alb, observă că mânuirea maselor coloristice îi amintea frapant de Corot8. Prietena ei, care purta, petrecută pe după gât cu un lănţişor, o lornietă de aur, răspunse:

---

58 Charles-Francois Daubigny (1817 - 1878), pictor peisagist francez, unul dintre exponenţii şcolii de la Barbizon.
1 Protejaţi (tn limba francezi în original).

— A! poate de *Millet* *, nu de Corot!

Verdictul acesta avu un succes imediat şi făcu ocolul sălii. Părea să sugereze o distincţie, un rafinament care convingeau de îndată. Se hotărî categoric că vacile roşcate din pictură aveau ceva din Daubigny *, că maniera în care erau pictate masele amintea fără doar şi poate de Millet, că atmosfera generală nu aducea *câtuşi de puţin* a Corot.

Curios să vadă pictura care era subiectul atâtor discuţii, Presley se depărtă de grupul din nişa rotundă a ferestrei, şi se apropie de Hartrath, întinzând gâtul pe deasupra mulţimii, încercând să arunce o privire spre vacile roşcate, spre mulgătoare şi spre colinele albăstrii. Deodată auzi aproape vocea lui Cedarquist şi, întorcându-se, se găsi faţă în faţă cu industriaşul, cu soţia lui şi cu cele două fiice.

Presley strânse mâinile tuturor, exprimându-şi bucuria de a se revedea – erau în relaţii apropiate din copilărie, *missis* Cedarquist fiind mătuşa lui. Missis Cedarquist şi cele două fiice ale ei declarară că aerul de la Los Muertos trebuie să-i fi făcut nespus de bine, căci acum era desigur voinic! Poate puţin cam palid. Se ostenea, scria prea mult! Ah, ah, trebuia să fie cu băgare de seamă. La urma urmei, sănătatea era mai preţioasă decât orice. Scrisese multe versuri? în fiecare lună frunzăreau revistele, căutându-i numele.

Missis Cedarquist, o femeie mondenă, era preşedinta mai multor cluburi. Alerga însă întotdeauna după capricii, făcându-şi adeseori apariţia în societatea pe care o frecventa cu noi şi uluitori protégés1 – şarlatani pe care-i descoperea cine ştie unde, înaintea tuturor. Ba o contesă rusoaică, cu unghiile tivite cu negru, care călătorea prin America împrumutând bani de la unul şi de la altul, ba un *estet* care poseda o uluitoare colecţie de topaze şi prezenta proiecte decorative pentru amenajarea interioarelor, şi, îmbrăcat cu o sutană de catifea albă, „primea" musafirii în saloanele prea ospitalierei missis Cedarquist, ba văduva

unui mahomedan oarecare din Bengal sau Rajputana, cu un punct albastru, mare pe frunte, care solicita subscripţii pentru surorile ei în suferinţă, ba un oarecare poet bărbos care se întorsese recent din Klondike[59], ba un muzician ratat, alungat dintr-un pension muzical de domnişoare din Europa pentru că scrisese anumite pamflete indecente asupra amorului liber şi care acum venise la San Francisco să prezinte comunităţii muzica lui Brahms, ba un tânăr japonez cu ochelari şi cămaşă de flanelă cenuşie, care emitea când şi când cele mai uimitoare poeme, confuze, în versuri albe, bazaconii fără ritm, incoerente, bizare, ba o adeptă a doctrinei „Christian Science" \ o femeie subţire, cenuşie, al cărui crez nu era nici creştin, nici ştiinţific, ba un profesor universitar, cu o barbă răvăşită, de fruntaş anarhist, cu o voce tunătoare, guturală, a cărei intensitate îl făcea să gâfâie şi să fie mereu ameninţat de apoplexie, ba un irochez civilizat, cu o misiune oarecare, ba o recitatoare al cărei număr „tare" erau *Cântecele* lui Byron despre Grecia, ba un mandarin chinez, ba un pictor de miniaturi, ba un tenor, un pianist, un cântăreţ din mandolină, vin misionar, un maestru de desen, un virtuoz, un colecţionar, un armean, un botanist cu o floare nouă, un critic cu o nouă teorie, un medic cu un nou tratament...

Şi toţi aceştia aveau o adevărată manie pentru declamaţii şi o ţinută vestimentară extravagantă. Contesa rusoaică povestea despre temniţele din Siberia, purtând o coroniţă şi gătelile suflate cu aur ale mireselor slave. Estetul ţinea prelegeri asupra unor probleme obscure ale artei şi eticii, în sutană albă. Văduva din India descria viaţa socială a hinduşilor, îmbrăcată în veşmântul castei căreia îi aparţinea. Poetul bărbos declama versuri proprii despre viaţa aprigă din aşezările căutătorilor de aur din Alaska,

---

59 Regiune din nord-vestul Canadei, unde s-au descoperit bogate zăcăminte de aur tn ultima decadă a secolului trecut.

1 Curent mistic care susţinea cfi păcatul, bolile şl moartea pot fl biruite numai prin credinţă.

asudând în blănuri şi în cizmele din piele de ren. Tânărul japonez citea din operele sale, drapat în haina de mătase a samurailor, cu două paloşe la brâu: „Pământul neted, nemărginit, ţintuit noaptea, ruginind în întuneric”, „ploile aprige, verticale, care cad ca nişte solii din timpul de altă dată întrupat în fier”. Adepta doctrinei „Christian Science” perora despre contrasugestia hipnotică şi despre hilozoismul2 panpsihic, într-o ţinută impresionantă. Profesorul universitar arbora ţinuta de rigoare şi mănuşi albe de aţă la ora 3 după amiază, şi, vânturând pumnii cu vehemenţă şi stacojiu de exaltare, recita tunător în limba germană din Goethe şi din Schiller la cluburile literare şi cercurile de lectură. Irochezul, împopoţonat cu piei de căprioară garnisite cu franjuri şi mărgele albastre, închiriate de la vreun telal, intona cântece în limba maternă, din folclorul tribului său. Recitatoarea, în togă albă, cu brăţări de cositor, evoca „insulele Greciei unde a iubit şi a cântat focoasa Sapho”. Chinezul, în chimonou de mandarin, conferenţia despre Confucius. Armeanul, cu fes şi şalvari, vorbea despre odioşii osmanlâi. Cântăreţul din mandolină, travestit în toreador, ţinea *conversaziones*, dizertaţii muzicale, interpretând arii din Andaluzia.

Era Impostura, veşnica, nestăvilita, abila, omniprezenta şarlatanie. Şirul nesfârşit al şarlatanilor trecea pe dinaintea privirilor fascinate ale oraşului, patronat de „doamnele prezidente”, exploatat de cluburi de femei, cenacluri, cercuri de lectmră şi asociaţii culturale. Atenţia de care se bucura Impostura, timpul ce i se dedica, sumele de bani pe care le storcea erau de necrezut. Faptul că erau demascaţi panglicari după panglicari, faptul că se făcea dovada că asociaţiile, cluburile, cercurile fuseseră trase pe sfoară nu avea nicio importanţă. Când presa filistină a oraşului îi luă în derâdere şi îi ridiculiza, doamnele săreau în apărarea protejaţilor. În momentul în care vedeau că favoriţii lor erau persecutaţi, cădeau de-a dreptul în extaz, investindu-i

cu aureola de martir.

Şarlatanii exploatau comunitatea aşa cum scamatorii exploatează publicul de bâlci. Plecând cu buzunarele doldora, le spuneau celor care veneau după ei că vor face treabă şi dânşii, ştiind prea bine că era loc destul pentru toţi.

De cele mai multe ori, publicul, neputând să se concentrezé decât asupra unui singur lucru deodată, se prosterna doar la picioarele unuia dintre apostoli. Alteori, însă, bunăoară de astă dată, când festivalul florilor şi expoziţia care avea să coste un milion de dolari stârneau entuziasmul general, era posibilă o gală a tuturor impostorilor. Profesorii, virtuozii, literaţii şi artiştii rataţi dădeau năvală de pretutindeni.

Larma lor umplea văzduhul. La fiece pas auzeai scârţâitul viorilor, zumzetul mandolinelor, suavele accente ale conferinţelor despre artă, fantasmagoriile poeţilor, recitalurile actorilor, divagaţiile japonezului, mormăielile irochezului, tunetele guturale ale profesorului universitar german. Totul, în numele expoziţiei care avea să coste un milion de dolari. Sute de mii de dolari erau puşi la bătaie.

Missis Cedarquist alerga de colo-colo de dimineaţă până seara.

Unul după altul, panglicarii nou-sosiţi binevoiau să-i acorde audienţe. Fiecărui poet, fiecărui literat, fiecărui profesor îi adresa aceeaşi întrebare: „De când aţi aflat că posedaţi o asemenea putere?”

Îşi petrecea zilele agitându-se, radioasă. „Acţiona”. Locuitorii oraşului erau îmboldiţi să-şi dea concursul la „realizarea frumosului”, să-şi însuşească exigenţele mai înalte ale vieţii, arta, literatura, cultura, rafinamentul. Vestul cunoştea binefacerile Renaşterii.

Missis Cedarquist era o femeie de vreo 50 de ani, bondoacă, roşie la faţă, împopoţonată. Poseda averea ei personală dinainte de căsătorie, fiind rudă şi în relaţii apropiate cu însuşi Shelgrim, marele financiar, şi cu

familia lui. Soţul ei, cu toate că deplora politica pe care o ducea Cal ea Ferată, nu vedea de ce s-ar fi certat cu Shelgrim, şi cina adeseori în casa acestuia.

Acum *missis* Cedarquist, încântată că descoperise un „poet minor”, stăruia să i-l prezinte lui Hartrath.

— Dumneavoastră trebuie să aveţi multe trăsături comune! exclamă ea.

I Presley scutură mâna moale a pictorului, murmurând câteva cuvinte de circumstanţă, în timp ce *missis* Cedarquist ciripea:

— Sunt sigură că ai citit versurile lui *mister* Presley, maestre Hartrath. Le cunoşti, sunt convinsă. Aveţi multe trăsături comune. Sunteţi atât de asemănători în felul în care interpretaţi natura! în sonetul Partea cea mai bună al lui *mister* Presley se găseşte aceeaşi notă ca în pictura dumitale, aceeaşi sinceritate a tonului, aceeaşi subtilitate a tuşei, aceleaşi nuanţe…

— O, scumpă doamnă… bâigui pictorul, întrerupând replica nerăbdătoare a lui Presley. Eu sunt un simplu cârpaci. Sunt convins că nu credeţi ce spuneţi, că glumiţi, că nu vorbiţi serios. Adevărul e că sunt mult prea sensibil. Asta-i crucea mea. Frumosul, declară el cu o uşoară expresie de suferinţă, închizând ochii bolnavi, frumosul mă deprimă.

Missis Cedarquist nu-l asculta. Ochii ei priveau fix hălăciuga pictorului, chica deasă, lucioasă, care îi acoperea complet gulerul hainei.

— Leonin! şopti ea. Leonin! Ca Sámson[60] din antichitate! Totuşi, o clipă după aceea, exclamă cu vioiciune: Ei, sunt nevoită să plec. După-amiază trebuie să vând bilete pentru dumneata, *mister* Hartrath. Merge strună, am şi vândut douăzeci şi cinci! *Mister* Presley, ai să iei şi dumneata două bilete, sunt sigură! Oh, la drept vorbind, am atâtea veşti îmbucurătoare! Ştii, în calitate de

60 Lorenzo de Medici, poreclit Magnificul (1149 - 1492), tiran al Florenţei, protector al ştiinţelor şl artelor.

membră a comitetului de subscripţie pentru expoziţia noastră, i-am solicitat lui *mister* Shelgrim să contribuie cu ceva. Oh, oh, ce om generos, un adevărat Lorenzo de Medici *. În numele companiei „Pacific & Southwestern Railroad” a subscris, închipuiţi-vă, cinci mii de dolari! Şi se mai flecăreşte despre zgârcenia celor de la Calea Ferată!

— Se pare că la mijloc e un interes, murmură Presley. Târgurile şi festivalurile aduc oamenii la oraş cu trenurile lui.

Cei doi se întoarseră spre el dojenitori.

— Ce răutăcios eşti! îl mustră *missis* Cedarquist. Nu mă aşteptam la asta de la dumneata, Presley, să-i atribui asemenea motive meschine.

— Dacă poeţii devin materialişti, se vulgarizează, declară Hartrath. Atunci, ce o să mai spună oamenilor?

— Shelgrim sprijină expoziţiile dumneavoastră care costă un milion de dolari şi festivalurile numai ca să arunce praf în ochii oamenilor, se auzi o voce lângă Presley.

Toţi întoarseră capetele şi dădură cu ochii de Cedarquist, care se apropiase pe nesimţite, la timp, ca să prindă firul conversaţiei. Vorbise fără amărăciune, în ochii lui era chiar o sclipire şireată.

— Da, urmă el zâmbind, scumpul nostru Shelgrim încurajează târgurile dumneavoastră nu numai fiindcă îi umple buzunarul cu bani, aşa cum spune Pres, dar şi pentru că distrează lumea, îi abate atenţia de la nelegiuirile Căii Ferate. Când Beatrice era mititică şi avea colici, obişnuiam să-i sun cheile în faţa nasului, şi asta îi distrăgea atenţia de la suferinţă. Aşa face şi Shelgrim.

Ceilalţi protestară, dar, în acelaşi timp, râseră amuzaţi. *Missis* Cedarquist îl ameninţă cu degetul pe pictor, exclamând:

— Au tăbărât filistenii pe tine, Sámson!

— Apropo, observă Hartrath, ca să schimbe vorba, am auzit că sunteţi în Comitetul de ajutorare a

înfometaţilor. Iniţiativa dumneavoastră a început’s dea roade?

— O, roade admirabile, te asigur, răspunse *missis* Cedarquist. Cum să nu dea roade o asemenea iniţiativă?! Nefericiţii oameni! Fotografiile pe care le-am văzut sunt pur şi simplu înfiorătoare. Deunăzi, membrii comitetului au fost oaspeţii mei la dejun, şi le-am arătat fotografiile. Am obţinut subscripţii din tot statul, şi *mister* Cedarquist e pe cale să afanjeze expedierea donaţiilor.

Comitetul de asistenţă în chestiune era una din numeroasele organizaţii de acest fel din California şi din întreaga ţară care-şi fixaseră drept scop să strângă ajutoare pentru victimele foametei cumplite care se abătuse asupra Indiei Centrale. Lumea întreagă era înspăimântată de ştirile cu privire la suferinţele şi mortalitatea care bântuia în regiunile sinistrate şi se grăbise să trimită ajutoare. Un număr de doarne din San Francisco, prezidate de *missis* Cedarquist, organizaseră câteva comitete de acest gen, dar prudenta transformase şedinţele acestor comitete în leuniuni mondene – prânzuri, ceaiuri – unde, la o ceaşcă de ceai şi un platou de gustări reci, se discutau posibilităţile şi metodele de a-i ajutora pe asiaticii înfometaţi.

Scurt timp după aceea, printre invitaţii adunaţi în salonul clubului se stârni animaţie. În curând avea să înceapă tragerea loteriei. Nespus de aferat, Hartrath îşi ceru scuze, îndepărtându-se. Cedarquist îl luă pe Presley de braţ.

— Hai, Pres. Hai la bar, să ciocnim o cupă de Xeres. Abia izbutiră să iasă din înghesuială.

Salonul cel mare în care trebuia să se tragă loteria deveni deodată neîncăpător. Toţi invitaţii se îmbulzeau agitaţi în jurul mesei de lângă tablou, pe care unul din băieţii de serviciu pusese o urnă de vot cu numere pentru tragerea loteriei. Doamnele se îngrămădeau înainte, cu tichetele în mână. Şuşoteau de zor.

— Unde or fi Harran, Lyman şi *mister* Derrick? întrebă Presley.

Lyman se făcuse nevăzut, pretextând o obligaţie de serviciu. Magnus şi mezinul lui se retrăseseră în biblioteca clubului, la etajul de sus, unde nu era aproape nimeni, cufundându-se într-o conversaţie serioasă.

— Harran, spunea Magnus Derrick cu fermitate, să ştii că Cedarquist are dreptate. Să expediem grâul în China. Hm! Frumoasă afacere! Ce zici, băiete?

— Fără îndoială că merită să ne gândim serios la treaba asta, *Governor*!

— Mă ispiteşte, mă ispiteşte, băiatule! Frumoasă afacere! Ar ieşi bani buni. Ocaziile mari aduc câştiguri mari. îmi dau seama prea bine de acest lucru – bătrânul tău tată nu s-a ramolit încă, Harran! – poate că n-am vederi atât de largi ca prietenul Cedarquist, dar când se iveşte o ocazie favorabilă, îndată îmi dau seama. Băiatule, întregul Orient se deschide, se dezintegrează înaintea anglo-saxonilor. A sosit ziua când stocurile de cereale îşi vor găsi debuşeuri în Orient. Şi asta tocmai în momentul când Lyman are să scadă tarifele şi când vom putea transporta mai ieftin cerealele până la porturile de pe coastă.

Magnus, cu sprâncenele lui proeminente îmbinate, tăcu din nou, şi în liniştea din biblioteca pustie se auziră murmurul agitat din salonul cel mare al clubului, vocile stridente ale mulţimii de femei.

— Cred că merită să ne gândim la treaba asta, *Governor*, repetă Harran.

Magnus se ridică şi, ducând mâinile la spate, se plimbă o vreme de colo-colo prin bibliotecă, imaginaţia fiindu-i stimulată, înviorată. Pasionatul jucător sesizase ce *şansă* i se oferea, caleidoscopica schimbare de perspectivă care putea să aducă o avere. Perspectiva aceasta se ivise în tăcere, pe neaşteptate. Nu-i simţise apropierea. Se trezise într-o bună dimineaţă pentru a afla de existenţa ei.

Mai vedea încă un lucru.

O subită, o bruscă revoluţie pe piaţa griului, descoperirea umor noi debuşeuii, eveniment tot atât de important ca şi descoperirea Americii. Şuvoiul de gffâu trebuia abătut tarusc din drum, pentru a lua apa de la moară intermediarilor, antreprenorilor, proprietarilor de elevatoare şi de silozuri, spre a-i desfiinţa o dată pentru totdeauna. Hrana omenirii nemadfiimid la cheremul speculanţilor, îi vedea pe fermieri emancipaţi pe neaşteptate, vedea mii şi mii de oameni smulşi din ghearele taistiunilltor, ale concernelor, muncind pentru ei înşişi, vânzându-şi ei înşişi grâul, organizându-se ei înşişi într-un trust uriaş, trimiţându-şi agenţii în toate porturile din China. El însuşi, împreună cu Annixter, cu Broderson şi Osterman vor organiza un trust pentru expedierea grâului lor. Îi va convinge de perspectivele uriaşe ale noii acţiuni, şi ei vor fi pionierii acesteia. Harran va fi trimis la Hong Kong ca reprezentant al lor. Vor închiria un vas, poate chiar îl vor cumpăra, poate chiar un vas al lui Cedarquist, construit în America, cu pavilionul naţional fâlfâind în vârful catargului, şi asemenea vase, încărcate cu grânele recoltate pe rarcch-urile lui Broderson şi Osterman, la Quien Sabe şi la Los Muertos, vor brăzda mările, deschizând o nouă eră, o nouă epocă, aşa cum deschiseseră cândva caravelele plecate de la Paloş *.

1 Port spaniol din Golful Cádiz, de unde au pornit, în 1492, cele trei caravele comandate de Columb, care aveau să descopere America.

Cu această viziune dinaintea ochilor minţii, Magnus şi Harran se pregătiră de plecare.

Coborâră scara şi se amestecară pentru o clipă în mulţimea mondenilor care se înghesuiau în vestibul şi la intrarea salonului celui mare, unde se trăgea loteria. Aproape de palier îi întâlniră pe Presley şi pe Cedarquist, care tocmai ieşiseră de la bar.

Înainte de a-şi lua rămas bun, Magnus, aprins de

noua idee, puse mai multe întrebări industriaşului. Dorea şi alte amănunte despre acel subiect atât de interesant, de captivant. De astă dată, Cedarquist îi dădu răspunsuri vagi. El nu era fermier, abia deosebea grâul de alte cereale, dar sesiza direcţia, tendinţa traficului mondial – îl simţea îndreptându-se inevitabil spre Orient.

Chiar şi aceste răspunsuri evazive stârniră imaginaţia lui Magnus Derrick. Lăsând deoparte amănuntele, nu vedea la orizont decât *marea lovitură*, uriaşele rezultate, cucerirea Orientului, continuarea expansiunii spre Vest şi, în sfârşit, atingerea ţintei, a punctului de plecare: îndepărtatul, misteriosul Orient, îşi vedea grâul rostogolindu-se ca o creastă de talaz, străbătând Pacificul, revărsându-se peste Asia, înecând Orientul într-un torent de aur. Era începutul erei noi. Trăise ca să vadă pieirea erei vechi şi naşterea celei noi; odinioară avusese o mină, acum avea un *ranch*; odinioară scotea aur, acum – grâu. Se simţi din nou pionierul îndrăzneţ, scăpărător, care prindea din zbor ocaziile formidabile, deschizătorul de drumuri care câştiga o avere – un milion într-o singură zi. Tot ce era avântat în firea lui tresări din nou. Stimulat de aceste speranţe măreţe, se simţi iar tânăr, nestrămutat, conducător de oameni, în sfârşit, rege al semenilor săi, smulgând destinului, în ceasul al unsprezecelea, înainte de a veni bătrâneţea, autoritatea supremă care-i fusese refuzată atâta vreme, în sfârşit, putea să înfăptuiască opera vieţii sale.

Deodată Magnus îşi auzi numele Tostit de cineva. Privi în jurul lui. În spate, aproape de tot, se aflau doi necunoscuţi. Se retrăseseră din mulţime într-o mică nişă. Probabil că-şi pierduseră interesul pentru ceea ce se petrecea acolo în după-amiaza aceea. Magnus era convins că nu-l văzuseră. Unul îi citea celuilalt cu glas tare ceva din ediţia de seară a ziarului local. În cursul lecturii rostise numele lui Magnus. Magnus Derrick se opri, trăgând cu urechea. Presley, Harran şi Cedarquist îi urmară pilda.

Înţeleseră cu toţii repede despre ce era vorba. Necunoscutul citea un reportaj despre decizia pronunţată de tribunalul federal în procesul dintre ligă şi Calea Ferată, decizia pe care o aştepta Magnus. Câteva clipe zumzetul înfundat al loteriei se stinse. Fusese tras numărul câştigător. Toată lumea îşi ţinea răsuflarea, aşteptând rezultatul. În liniştea care se lăsase, Magnus şi ceilalţi auziră desluşit:

„Constată că intimata, compania «Pacific & Southwestern Railroad», posedă un titlu legal de proprietate asupra terenurilor în litigiu;

Constată că apelanţii deţin terenurile cu titlul precar, şi

În consecinţă, decide: Respinge apelul aşa cum a fost formulat şi dispune...”

Magnus păli fără voie. Harran scrâşni, înjurând înfundat. Vioiciunea lor de mai înainte se risipi ca luată de vânt. Viziunea noilor debuşeuri ale grâului, cucerirea Orientului păreau acum doar o ironie de prost-gust. Fuseseră zgâlţâiţi brusc, aduşi la realitate. Între ei şi acea viziune, între mănoasa, îmbelşugata Vale. a San Joaquinului şi milioanele de oameni din Asia care mureau de foame se afla monstrul cu inimă de fier, de oţel şi abur, balaurul necruţător, nesăţios, cu măruntaiele pline de sângele vieţii, supt din vinele unui întreg popor, balaurul cu pântecele mereu hămesit, ghiftuit de grânele care trebuiau să-i hrănească pe înfometaţii din întreaga lume a Orientului.

Pe neaşteptate, în timp ce ascultau, privindu-se ochi în ochi, răsunară aplauze însufleţite. Loteria se terminase. Presley întoarse capul şi zări pe *missis* Cedarquist şi pe cele două fiice ale sale făcând semne disperate industriaşului, care nu putea să ajungg ia ele din cauza mulţimii. Deodată *missis* Cedarquist strigă:

— L-am câştigat, l-am câştigat!

Căutând să iasă neobservaţi, Magnus şi Harran. îi

adresară un scurt salut lui Cedarquist şi coborâră tăcuţi treptele de marmură care duceau spre uşa din faţă, Harran cu braţul petrecut strâns pe după umărul tatălui său.

Orchestra începu pe neaşteptate o arie vioaie. Murmurul reînnoit al conversaţiilor răsună din nou. Luându-şi rămas bun de la Presley, Cedarquist se uită după cei doi *ranchers* care se îndepărtau, apoi întoarse privirile spre mulţimea de femei frumoase în toalete deschise, spre tinerii afabili şi, arătând întreaga societate cu o mişcare scurtă a mâinii, zâmbi sumbru:

— Asta nu e oraş, Presley, nu e oraş, e un popas pentru plăceri la răscruce de drumuri.

CAPITOLUL 2

Sub viaduct, unde Broderson Creek se întretăia cu linia ferată şi cu drumul, malul scund era năpădit de două şiruri de sălcii cenuşii, verzui. Pe marginile pinului se formau uneori ochiuri de apă, şi Hilma Tree se ducea câteodată pe acolo să culeagă creson pentru salată.

Locul era plăcut, izolat – o oază de umbră verde, pierdută pe întinderea monotonă, nesfârşită a lanurilor de grâu. Pârâul rosese adânc malul scund şi, oricât de mare ar fi fost căldura pe câmpia pârjolită de arşiţă până în zarea tremurătoare, acolo, pe malul apei, aerul era răcoros, înmiresmat, umed. Când şi când, clipocitul necontenit al undelor – pârâului, ce lunecau pe lângă pietroaiele din matcă, era întrerupt de zgomotul ca de tunet al trenurilor care vuiau pe viaduct, trecând în galopul furios al sutelor de roţi de fier, lăsând în văzduh o duhoare de ulei încins, de fum înecăcios şi o volbură de aburi.

Într-o după-amiază din primăvara acelui an, Hilma se întorcea la Quien Sabe de la Hooven, pe cărarea care ducea de la Los Muertos la casele ranch-ului lui

Annixter, strecurându-se pe sub viaduct. îşi petrecuse după-amiaza cu Minna Hooven, care de câtva timp şedea în casă fiindcă îşi scrântise o gleznă. Când cobori sub

viaduct pe malul apei presărat cu pietriş şi năpădit de sălcii, Hilma hotărî să culeagă creson pentru masa de seară. Găsi un loc în jurul unuia din piloanele viaductului unde cresonul creştea din belşug, culese câteva fire, le spălă în pârâu şi le legă în batistă, încălzită de drum, simţea o plăcere nespusă să lipească legăturica umedă, rece de obraz şi de gât.

Cu toată schimbarea pe care Annixter o observase la serată, Hilma rămăsese totuşi în multe privinţe o fetişcană. O bucura orice, putea să se distreze oricând. De astă dată se gândi să bea apă din pârâu, pe brânci, băgând faţa pe jumătate în undă, nu atât pentru că îi era sete, ci mai mult fiindcă o atrăgea noutatea acestui fel de a bea. Se închipuia un călător întârziat, o sărmană fată pribeagă, legăturica de creson ţinând locul cuvenitei boccele, şi-şi potolea setea la pârâu, în marginea drumului. Se însera. Părea că vine furtună. Nu avea unde să se ducă. Trebuia să caute un adăpost, o colibă.

Deodată fu ispitită să bage picioarele în pârâu. Totdeauna îi plăcuse să se bălăcească în apă. Ce plăcere să-şi scoată pantofii, ciorapii şi să păşească în apa nu prea adâncă de lângă mal. În după-amiaza aceea se încălţase cu pantofi, nu cu ghete, şi praful de pe cărare pătrunsese în ei. Uneori simţea pietricele sau nisip sub talpa piciorului, şi senzaţia aceasta o făcea să strângă din dinţi. Ce plăcut ar fi fost să-şi vâre piciorul în apa rece, limpede, ce uşor ar fi făcut aşa ceva dacă ar mai fi fost fetiţă. Ei, păcat că crescuse mare.

Stând pe mal cu mâna pe pantof, gata să-l scoată, Hilma şovăia. Dacă trecea vreun tren, mecanicul s-ar fi aplecat din cabină, rânjind cu gura până la urechi, ori vreun frânar i-ar fi strigat cine ştie ce vorbe de ruşine. Se înroşise toată. Sângele îi zvâcnea în tâmple. Inima îi bătea năvalnic.

Din ziua de neuitat a seratei, Annixter mai vorbise cu ea doar de două ori. De atunci nu mai făcuse curăţenie în

casa ranchiului. Se speria la gândul c-ar mai putea pune piciorul în sufrageria şi în dormitorul lui Annixter. Până la urmă, maică-sa îşi luase asupră-şi sarcina aceasta. Din cele două întâlniri cu stăpânul de la Quien Sabe, una fusese întâmplătoare, lângă puţul artezian, când doar îşi dăduseră „bună dimineaţa”. A doua oară fusese mai greu – atunci se întâlniseră din nou la căşărie. Annixter spusese că vrea să vadă cum merge noua presă de brânză. Când intrase întâia oară în căşărie, şi până la urmă încercase s-o sărute, Hilma fusese tare vorbăreaţă, turuind necontenit când una, când alta, nerămânând niciodată datoare cu răspunsul. A doua oară trecuse printr-o încercare grea. Îndată ce dăduse cu ochii de Annixter, îi sărise inima, începând să-i tremure ca a unei căprioare hăituită de ogari. Nu mai avea grai. Annixter stătuse acolo foarte puţin, şi în tot acest timp ea fusese jalnic de tăcută, abia îngăimând un răspuns, fâstâcită, groaznic de stângace, şi după ce el plecase, fugise acasă în odăiţa ei, încuind uşa, se aruncase cu faţa în jos pe pat şi plânsese amarnic, fără să ştie de ce.

Faptul că Annixter fusese copleşit de treburi toată iarna constituise o uşurare pentru Hilma. Treburile îl ţineau departe de *ranch*. Lipsea uneori cu săptămânile, fiind plecat la San Francisco, la Sacramente sau la Bonneville. Poate c-o uitase, că nu-şi mai amintea de ea, şi când, pentru întâia oară, îşi spuse că nici nu dorea altceva, gândul acesta începuse s-o frământe. Se întreba nedumerită dacă aşa era într-adevăr.

Ştia ce necazuri avea el. Toată lumea ştia. Vestea despre atacul neaşteptat al Căii Ferate, care deschisese ostilităţile, se lăţise ca un foc năprasnic pretutindeni în împrejurimi. În închipuirea Hilmei, atitudinea lui Annixter era vitejească, nespus de vitejească. Curajul cu care înfrunta Calea Ferată, aşa cum îl înfruntase pe Delaney la serată, i se părea culmea sublimului. Nici nu se gândea la cei care-l ajutau în lupta lui. Liga căreia i se alăturaseră toţi *rancher*-ii i se părea că există doar aşa, de formă –

numai Annixter, numai el înfrunta balaurul. Dacă n-ar fi fost el, compania de mult ar fi înghiţit Quien Sabe, aşa cum înghite balena un peştişor. În ochii Hilmei de mult era viteazul care-i apăra de nimiciie pe membrii ligii. I se părea că este ocrotitorul ei şi ai părinţilor ei. Începuse să-l pomenească în rugăciuni în fiecare seară. Se ruga să se facă om cumsecade, să nu mai înjure atâta şi să nu-l mai întâlnească niciodată pe Delaney.

În vreme ce Hilma încă mai şovăia dacă să-şi vâre picioarele în apă sau nu, deodată, pe deasupra capului ei vui expresul de seară „Overland” \ care nu oprea nicăieri între Bakersfield şi Fresno. Ca o vijelie> duduind asurzitor, într-un vârtej de fum, trecură vagon după vagon – vagoane obişnuite şi vagoane „Pullman” 2 – ciocolatii, acoperite de praful luărilor deşerturi din sud-vest. Vibraţiile pilonilor viaductului făceau să tremure şi pământul de sub picioarele Hilmei. Tunetul roţilor expresului înăbuşi tropăitul copitelor Şargului care cobora cărarea spre Prundiş, aşa încât, după ce trecu trenul, când întoarse capul, Hilma dădu cu ochii de Annixter, care se afla chiar lângă ea. I se păru o nălucire.

Zâmbea, bine dispus, cum făcea rareori, cu buza de jos proeminentă, relaxată. îşi luase de pe cap pălăria, şi, cu toate că părul aspru i se răsucise ca uti fuior zburlit, micul moţ ridicat de obicei în creştet, sfidător ca moţul unui războinic apaş, nu se zărea nicăieri.

— *Hello*, *tniss* Hilma, dumneata eşti? exclamă el, sărind din şa şi lăsând calul să se adape.

Hilma dădu din cap şi se ridică repede de jo Si SCuturându-şi fusta de praf cu amândouă mâinile.

Annixter se aşeză pe un bolovan din apr Opiere, ţinând dârlogii calului înfăşuraţi după încheietura mâinii, şi-şi aprinse o ţigară de foi. Se plătise de căldura de peste zi, de halul în care se afla Lowei

1 În traducere literală: peste munţi şi v81; În traducere liberă: expresul transcontinental.

1 Vagoane-salon sau vagoane cu paturi, luxos amenajate, numite astfel după numele constructorului lor, americanul George M. Pulimon (1831 – 1887).

Road pe care venise de la Los Muertos, unde se ţinuse o şedinţă a comitetului ligii, de încetineala lucrului la canalul de irigare şi îndeobşte de vremurile grele.

— *Miss* Hilma, spuse el pe neaşteptate, să nu te măriţi niciodată cu un *rancher*. N-are o clipă de linişte.

Hilma răsuflă adânc, ochii i se deschiseră mari, lăsând să se vadă tot irisul. Deodată o copleşi un simţământ inexplicabil de vinovăţie, o zăpăceală ciudată. Mâinile îi tremurau, strângând mănunchiul de creson legat în batistă.

Annixter îşi continua monologul. Era agitat, enervat de acea neaşteptată întrunire a comitetului. Niciodată de-a lungul lunilor de iarnă care se mistuiseră într-o activitate încordată, în febra luptei împotriva Căii Ferate, cu chinuitoare amânări, care culminaseră în eşecuri repetate în faţa instanţelor de judecată, niciodată nu uitase privirea Hilmei din seara aceea, când, cu un braţ petrecut pe după mijlocul ei, stătuse în centrul grajdului, ameninţat de pistolul lui Delaney. Mărturisirea mută rostită de ochii larg deschişi fusese suficientă. Cum, necum, până atunci nu avusese însă prilejul să mai facă niciun pas înainte. În scurtele perioade de răgaz când se aflase la *ranch*, Hilma izbutise întotdeauna să-l ocolească. La un moment dat, în jurul Crăciunului, se dusese pentru o lună la bunicul ei, care ţinea un hotel la San Francisco.

Acum, însă, se ivise prilejul să stea de vorbă cu ea între patru ochi. Trebuia să pună capăt îndoielilor care-l frământau, îl înciudau zi după zi, lună după lună. Fără îndoială, sosise clipa pentru un demers hotărât, cu toate că nu ştia care anume. Prinse ţigara de foi între dinţi şi – sub imboldul unei porniri care-i şoptea că acest lucru putea să ducă la o apropiere – încheie spunându-i că ar vrea să fie confidenta lui.

— Ce părere ai, *miss* Hilma, despre conflictul ăsta, despre tevatura asta cu Calea Ferată? Crezi că Shelgrim şi oamenii lui vor izbuti să pună mâna pe Quien Sabe? Să ne izgonească de aici?

— O, nu, sir, protestă Hilma, cu răsuflarea încă tăiată. O, nu, aşa ceva e cu neputinţă!

— Atunci, cum o să iasă?

Hilma făcu un gest vag.

— Nu ştiu, nu ştiu…

— Uite, liga a hotărât astăzi că dacă pierdem recursurile la Curtea Supremă – ştii, am făcut recurs la Curtea Supremă din Washington – vom lupta.

— O să luptaţi?

— Da, vom lupta.

— O să luptaţi – aşa cum aţi luptat dumneavoastră cu Delaney atunci… oh, Doamne, cu pistolul?

— Habar n-am cu ce, murmură Annixter evaziv. *Dumneata* ce crezi?

Vocea Hilmei, profundă, viguroasă, tremură puţin când răspunse:

— Să luptaţi… cu pistolul… vai, ce îngrozitor! Oh, împuşcăturile, detunăturile acelea din grajd! Le mai aud şi acum. Fiecare împuşcătură a răsunat ca explozia a tone de pulbere.

— Atunci, ce să facem, să plecăm de aici să-i lăsăm pe Delaney şi pe S. Behrman cu toată gaşca lor să pună mâna pe pământ? Să ne dăm bătuţi?

— Niciodată! exclamă Hilma, şi ochii ei mari aruncară scântei.

— Nu ţi-ar plăcea să fii alungată din căminul dumitale, nu-i aşa, domnişoară Hilma, fiindcă Quien Sabe e căminul dumitale, nu? Trăieşti aici de când erai fetiţă. N-ai vrea, nu, ca S. Behrman şi ceilalţi să te alunge?

— Nuuu, şopti ea, nu, n-aş vrea. Aici e mama şi…

— Ei, poţi crede, măcar o singură clipă, c-am să-i *las*? exclamă Annixter, strângând ţigara între dinţi. Ai să stai

aici. O să am grijă de dumneata, vei vedea. Apoi o întrebă pe neaşteptate: Ia ascultă, spune, dumneata n-ai nevoie de zurbagiul acela de Delaney, nu-i aşa?

— E un om rău, aşa cred. Cei de la Calea Ferată doar se prefac că vor să-i vândă lui o parte din pământ, şi el a primit ca *mister* S. Behrman şi *mister* Ruggles să se folosească de numele lui.

— Cred că n-o să te porţi cu mănuşi faţă de el. Urmară câteva clipe de tăcere. Calul începuse să fornăie în prundiş, căutând iarbă. Annixter îşi mută ţigara în celălalt colţ al gurii.

— E drăguţ aici, murmură el, privind de jur-împrejur. Şi adăugă! *Miss* Hilma, uite, dacă n-ai nimic împotrivă, aş vrea să stau de vorbă cu dumneata prieteneşte. Nu ştiu cum să vorbesc despre asemenea lucruri, şi dacă o scrântesc cumva, pune-o pe seama faptului că n-am avut niciodată de-a face cu fete. Înţelegi? Uite, chiar de când cu serata… da, da, dar şi înainte de asta, m-am gândit mult la dumneata.

O spun cinstit, am făcut-o, şi bănuiesc că dumneata ştii. Dumneata eşti aproape singura fată pe care am cunoscut-o mai bine, şi cred, urmă el cu precauţie, că eşti aproape singura pe care am dorit s-o cunosc. N-ai spus nimic când stăteam împreună, şi Delaney făcea pe nebunul, dar mi s-a părut oarecum că n-ai fi dorit ca Delaney să-mi facă de petrecanie. Mi s-a părut că dacă m-ar fi împuşcat, ai fi fost mai necăjită decât dacă ar fi împuşcat pe oricine altcineva. Cam în felul ăsta văd eu lucrurile în legătură cu dumneata. Cât despre mine, decât să tragă în dumneata, aş fi preferat să tragă în oricare altă fată din sală… Ce zic… din toată California! Uite, dacă ţi s-ar întâmpla ceva dumitale, miss Hilma… ei, n-aş mai avea ce face pe lumea asta. S. Behrman n-ar avea decât să dea năvală la Quien Sabe… – ar fi binevenit, iar Delaney ar putea să mă ciuruiască oricând pofteşte, gata, atunci aş isprăvi cu toate! Aş încheia cu toate. Puţin mi-ar mai păsa

dacă s-ar ţine careva de capul meu. Dumneata eşti singura fată la care ţin în toată lumea asta. La început nu-mi făceam niciun gând, nu doream nimic, dar dând cu ochii de dumneata în fiecare zi şi văzând ce drăguţă şi ce deşteaptă eşti şi auzindu-ţi mereu glasul, ei, toate astea au pătruns în mine nici eu nu ştiu cum, şi uite că nu mă mai pot gândi la nimic altceva. Nu-mi place să plec la San Francisco, la Sacramento, la Visalia, nici chiar la Bonneville, măcar şi pentru o singură zi, tocmai fiindcă nu eşti şi dumneata acolo. Fac în goană tot ce am de făcut, ca să mă pot întoarce mai repede aici. Când ai fost plecată de Crăciun, ei, m-am simţit atât de singur, încât… Oh, nici nu-ţi dai seama cât de singur m-am simţit. Am şters zilele din calendar în fiecare seară, una câte una, până te-ai întors. Şi acum am ajuns până acolo încât doresc să fii cu mine tot timpul. Aş vrea să ai un cămin care să fie şi căminul meu. Aş vrea să am grijă de dumneata… – să fii a mea, înţelegi? Ce zici?

În picioare, înaintea lui, Hilma făcu încă un nod la batistă, cu migală, privindu-l printre lacrimi şi clipind.

— Ce zici, *miss* Hilma? stărui Annixter. Ce părere ai? Ia spune?

Hilma răspunse în şoaptă:

— Nu… nu ştiu.

— Nu ştii? Nu crezi c-am putea să fim împreună într-o zi?

— Nu ştiu.

— Eu ştiu că o să putem, Hilma. De ce plângi?

— Nu ştiu.

Annixter se ridică, zvârli ţigara de foi şi, lăsând dârlogii, se aşeză lângă ea, punându-i o mână pe umăr. Hilma nu se mişcă. El o simţi că tremură. Trăgea mereu de nodul batistei.

— Nu mai pot trăi fără tine, fetiţă mică, continuă Annixter. Te doresc. Niciodată, de când mă ştiu, n-am fost în starea asta. Aşa ceva ştiu că nu-i în firea mea. Sunt un

om dur. Toţi vor să mă doboare. Uite, acum m-am ridicat împotriva Căii Ferate. Lupt împotriva tuturor, zi şi noapte, pe viaţă şi pe moarte, lupt pentru căminul meu, pentru pământul meu, pentru tot ce am pe lumea asta. Dacă voi învinge, aş vrea să se mai bucure cineva alături de mine, dacă nu voi învinge, aş VRea să sufere cineva pentru mine, să sufere împreună cu mine… şi acest cineva eşti dumneata. Mi-e lehamite de singurătate. Aş vrea să am sprijinul cuiva. Aş vrea să te simt alături de mine, să stăm din când în când umăr la umăr. Am obosit tot luptând pentru lucruri – pământ, avere, bani. Aş vrea să lupt pentru o fiin*ţă ome*nească, şi pentru altcineva, nu numai pentru mine însumi înţelegi? Vreau să simt în viaţa asta că nu e totul egoism… că mai e în joc şi altceva, nu numai eu însumi, că de mine depinde o fiinţă, că se gândeşte la mine aşa cum mă gândesc şi eu la ea… O fiinţă căreia, când vin seara acasă, să-i petrec braţul în jurul mijlocului… uite-aşa, şi ea să mă cuprindă cu amândouă mâinile, aşa.

Tăcu o clipă, şi ochii li se întâlniră din nou, aşa cum se întâlniseră şi atunci, în clipa aceea de primejdie, când o ţinea pe după mijloc.

— Să mă cuprindă cu amândouă braţele, o îndemnă Annixter, zâmbind uşor, uite-aşa… Nu, Hilma?

— Nu ştiu.

— Nu, Hilma? stărui Annixter.

— Aşa?… aşa?… întrebă ea, petrecându-şi braţele pe după gâtul lui, cu o mişcare nespus de drăgăstoasă, de tandră, cu ochii încă înrouraţi de lacrimi.

Îmbrăţişând-o, îi simţea uşor trupul cald, îi simţea prin mâneca subţire a bluzei braţul gingaş, durduliu, lipit de obrazul lui, şi fremăta de o plăcere pe care n-o cunoscuse până atunci. îşi înclină capul şi o sărută pe ceafă, acolo unde nuanţa gingaşă de chihlimbar a pielii se pierdea în masa deasă, plăcut mirositoare a părului şaten-închis. O străbătu un fior uşor. îl ţinea strâns, încă ruşinându-se să ridice privirile. Fără să spună o vorbă,

rămaseră astfel îndelung îmbrăţişaţi, în sfârşit, Hilma se trase înapoi, ştergându-şi cu batista umedă, făcută ghem, obrajii, pe care şiroiau lacrimile.

— Ei, ce spui? N-a fost bine? întrebă Annixter radios.

— Credeam tot timpul că te urăsc, spuse ea.

Timbrul profund, catifelat al glasului ei nu sunase niciodată mai dulce pentru Annixter.

— Şi eu credeam că la mijloc e nătărăul ăla, zurbagiul, mitocanul, văcarul ăla!

— Delaney! auzi vorbă! Oh, dragule, cred că mi-ai fost ursit dintotdeauna.

— De când crezi tu asta, Hilma? întrebă el, cuprinzând-o cu braţul. Ah, ce mult îmi place să te îmbrăţişez, fetiţo! exclamă, negrăit de încântat că-i îngăduia s-o ţină strâns. De când? Hai, mărturiseşte totul.

— Oh, dintotdeauna. De multă vreme, dinainte de a mă gândi la tine… da… de a mă gândi la ce s-a întâmplat… Vreau să spun să-mi amintesc… oh, ştii ce vreau să spun. Dar când mi-am dat seama, oh, atunci!…

— Atunci, ce?

— Nu ştiu… nu m-am gândit… nu poţi judeca numaidecât.

— Dar ai spus c-ai crezut totdeauna că eu trebuie să fiu…

— Ştiu… dar era altceva. Oh, m-am zăpăcit de tot. Sunt atât de tulburată… tremur din tot trupul. Oh! spuse ea deodată, cu faţa copleşită de o expresie serioasă, gravă, apucându-l cu amândouă mâinile de încheietura mâinii. Oh, acum ai să fii bun cu mine, nu? Sunt încă un copil, în atâtea privinţe, şi mi-am încredinţat inima aşa… deodată… acum nu mai pOt să dau înapoi, şi asta-i pentru totdeauna! Nu ştiu cum s-a întâmplat şi de ce. Uneori mă gândesc că n-am dorit aşa ceva, dar acum s-a sfârşit, şi sunt atât de veselă, atât de fericită! Acum, dacă n-o s*ă fi*i bun, gândeşte-te ce-o să se întâmple cu mine. Tu eşti puternic, şi mare, şi bogat, iar eu sunt doar o slujnică, un nimic, dar

ţi-am dat tot ce am avut… pe mine însămi.

— Şi tu acum trebuie să fii foarte bun cu mine. Totdeauna să-ţi aminteşti de asta. Fii bun, blând, blajin, şi în lucrurile *mărunte*, şi în orice. Altfel, îmi zdrobeşti inima.

Annixter o îmbrăţişă. Nu mai avea grai. Nicio vorbă din cele care-i stăteau pe buze nu mai era potrivită pentru clipa aceea. Izbuti să bâiguie doar atât:

— Foarte bine, fetiţo. Nu te teme. O să am grijă de tine. Foarte bine. Foarte bine.

Rămaseră îndelung acolo, în umbra viaductului, îmbrăţişaţi, abia rostind câte o vorbă când şi când Trecu o oră. Calul, negăsind hrană pe gustul lui, porni pe cărare către casă, târând dârlogii pe jos. Annixter îl lăsă să se ducă. Decât să-şi ia braţul din jurul mijlocului Hilmei, mai bine şi-ar fi pierdut toţi caii. În sfârşit, se mişcă vioi şi începu să vorbească. Se gândea că sosise clipa să formuleze un plan de acţiune.

— Ei, Hilma, acum ce avem de făcut?

— Ce avem de făcut? repetă ea. Cum, trebuie să facem ceva? Nu-i destul atât?

— Mai sunt multe de făcut de acum înainte, continuă el. Aş vrea să te aranjez undeva, să ai şi tu un mic cămin al tău. Să vedem. La Bonneville n-ar merge, acolo sunt o mulţime de flecari care ne cunosc şi ar începe să pălăvrăgească cei dintâi. Ce zici de San Francisco? Am putea să mergem acolo săptămâna viitoare, să vedem cum stau lucrurile. Găsim un apartament şi-l aranjăm frumos!

— Oh, dar de ce să plecăm de la Quien Sabe? întrebă ea mirată. Şi atât de repede! Să plecăm în voiaj de nuntă tocmai acum, când eşti atât de ocupat?! mai bine… oh, ce frumos ar fi… ca după ce ne-am cununa, să mergem numai pentru o săptămână la Monterey, la rudele mamei… După aceea ne-am întoarce la ranch, să vă*d de* casă. N-aş avea nevoie de nicio servitoare.

Annixter o asculta, şi pe faţă i se oglindea tot mai mult neliniştea.

— Hm, făcu el. Înţeleg…

Adună o mână de pietricele şi începu să le zvârle cu atenţie în apă. Rămase pe gânduri. Aşa ceva nici nu-i trecuse prin cap câtuşi de puţin. Socotise tot timpul că Hilma îşi dădea seama ce gânduri avea el. O clipă, vechea bănuială că încerca să-l prindă în mreje scoase din nou capul. Asemenea vorbe nu erau un semn bun. Fetişcanele astea se dau în vânt totdeauna după măritiş, ţin zor-nevoie să complice situaţia.

— N-ar fi frumos? întrebă Hilma, privindu-l.

— Nu ştiu, mormăi el, posomorât.

— Atunci, nu plecăm la Monterey. Rămânem la Quien Sabe. Cum ai să vrei tu, la fel vreau şi eu.

— Nu m-am gândit la aşa ceva, chiar în felul acesta, observă el.

— Dar cum atunci?

— N-am putea… n-am putea să amânăm căsătoria?

— Sigur că da! exclamă ea, bucuroasă. Şi eu am spus că e prea repede. Până atunci sunt atâtea de făcut. Să zicem, la sfârşitul verii.

— Ce să fie?

— Atunci să ne căsătorim, la sfârşitul verii, doar despre asta vorbeam.

— Dar de ce ne-am căsători? La ce bun atâta tevatură? Complicaţii, nervi fără rost. Nu prea-mi place să se amestece popa în treburile mele. Ce rost are, la urma urmei? Ne înţelegem minunat amândoi? Nu-i de-ajuns? Ei, Hilma, eu nu sunt bun de însurătoare.

Fata îl privi o clipă, buimacă, apoi, încet-încet, înţelese totul. Se ridică în picioare cu ochii larg deschişi, albă de spaimă. Annixter nu se uita la ea, dar îi auzea răsuflarea agitată.

— Oh, suspină ea adânc, o dată şi încă o dată, cu mâna lipită de buze.

Era suspinul sfâşietor al durerii neprefăcute. Ochii i se holbaseră înfricoşător. Annixter se ridică şi-i aruncă o

privire.

— Ei? întrebă el stingher. Ce ţi-e?

Hilma se trase înapoi sub imboldul unei repulsii instinctive, întinzând mâinile cu un gest de apărare, temându-se nici ea nu ştia de ce. În mintea ei nu era simţământul ofensei, al pudorii ultragiate. Era numai spaima, ca şi când ar fi căutat flori de câmp şi ar fi dat pe neaşteptate de un şarpe.

Rămase năucă, cu ochii măriţi, cu pieptul tresăltând, apoi, deodată, se întoarse şi o luă la fugă nebuneşte pe scândura aruncată peste pârâu drept podişcă, ajungând pe malul celălalt şi pierind ca o ciută speriată în foşnetul vijelios al tufelor.

Annixter se trezi pe neaşteptate singur. O clipă stătu locului încremenit, apoi îşi luă pălăria de jos şi, după ce adânci cu grijă cuta calotei, şi-o puse pe cap, privind în pământ încoace şi încolo. Fără să scoată o vorbă, cu aceeaşi expresie pe faţă, cu mâinile în buzunare, pomi cu paşi mari pe cărare spre casa ranch-ului.

În seara aceea n-o mai văzu pe Hilma, iar în dimineaţa următoare se sculă devreme şi nu luă micul dejun la casa ranch-ului. Treburile ligii îl chemau la Bonneville, unde urma să se sfătuiască cu Magnus şi cu avocaţii angajaţi de ligă să susţină procesele în legătură cu terenurile. Trebuia înaintat recursul către Curtea

Supremă de la Washington, şi în ziua aceea urmau să aleagă dosarele cu şansele cele mai mari.

În loc să plece la Bonneville călare sau cu docarul, ca de obicei, Annixter luă dis-de-dimineaţă cursa Bakersfield-Guadalajara şi sosi la Bonneville la şapte şi douăzeci de minute. Se întâlni cu Magnus Derrick şi cu Osterman şi luară împreună micul dejun la „Yosemite House”, pe Strada Mare.

Consfătuirea cu avocaţii avu loc la „Yosemite House”, într-o încăpere din faţă. Unul dintre avocaţi venise cu secretarul lui, care lua note stenografice asupra celor

discutate şi făcea copii cu carbon de pe toate scrisorile redactate. Consfătuirea fu lungă şi complicată, problemele fiind de cea mai mare importanţă, astfel că Annixter nu scăpă decât spre orele 2.

În sfârşit, când el şi Magnus coborâră în holul hotelului, dădură cu ochii de un grup agitat ce se îmbulzea în dreptul uşilor batante ale barului. Pricina zarvei era Dyke. Aducea cuiva învinuiri aprinse. Glasul lui de bas răsuna cu mânie. Magnus şi Annixter se alăturară grupului de curioşi şi asistară pe neaşteptate la cea dintâi scenă a unei drame.

În aceeaşi dimineaţă, mama lui Dyke îl trezise în zori, aşa cum o rugase. îi sosise un transport de araci pentru hamei de undeva din nord, la halta de mărfuri a companiei „P. & S. W". din Bonneville, şi avea de gând să se ducă să încarce aracii în car şi să-i aducă la fermă. îl aştepta o zi grea.

— Da, da… mormăi el când maică-sa îl trase de ureche ca să-l trezească. ’neaţa, mamă!

— Scoală, spuse ea. A trecut de cinci. Am şi pus mâncarea la încălzit.

Îi luă mâna şi i-o sărută cu multă afecţiune. O iubea pe maică-sa din suflet, aproape tot atât de mult ca şi pe Mormoloc. În căsuţa lor, pierdută în marea de hamei verde, duceau tustrei o viaţă veselă şi singuratică – harnici, mulţumiţi, fericiţi, necerând nimic mai mult de la soartă. Dyke însuşi era un tânăr voios, cu inimă largă, aducând o atmosferă de bună dispoziţie oriunde se ivea. Seara se juca îndelung cu Sidney ca un băieţel, ca un frate mai mare al ei, zbenguindu-se cu ea în braţe pe pat sau pe sofa. Născociseră un joc grozav. Fostul mecanic îşi scotea ghetele şi, ca un acrobat de circ, îşi ridica în sus picioarele uriaşe, în ciorapi, cu Mormolocul pe tălpi, legănând-o şi făcându-se mereu c-o scapă jos. Sidney, cu inima cât un purice de frică şi cu răsuflarea tăiată de plăcere, se ţinea bine, dând câte un chiot de spaimă sau ciripind de bucurie,

în timp ce el o schimba încetişor de pe un picior pe celălalt, după care urma ultimul număr – marele număr de senzaţie

— Când o lua în palma lui uriaşă. În clipa aceea, bătrâna Dyke era chemată înăuntru, tatăl şi fiica, amândoi copii, strigând-o din răsputeri să vină să-i vadă, şi ea alerga cu răsuflarea tăiată din bucătărie, cu furculiţa de pireu în mână.

— Ce copii! murmura bătrâna, dând din cap, nespus de amuzată, luând furculiţa sub braţ şi aplaudind.

În sfârşit, urma scena în care Sidney sărea pe pieptul lui Dyke, cu care prilej el se tânguia totdeauna în gura mare că-l doare, că i-a rupt coastele. Gâfâind, cu ochii închişi, se prefăcea că-i e rău de tot, că moare, şi mai multe nu! Sidney, având oarecare îndoieli, era amuzată şi totodată mâhnită şi îl scutura cu aprindere, îl trăgea de barbă, îi ridica pleoapele cu un degeţel, mgân (ju-l din suflet să n-o sperie, să fie bun şi să se trezească.

În dimineaţa cu pricina, Dyke, în cămaşă, intră tiptil în odaia maică-sii şi se uită la Sidney, care dormea dusă în pătucul de fier, cu mânuţele sub cap, cu buzele întredeschise. O sărută de două ori cu multă atenţie, apoi, ridicând de jos un ciorăpel, îl puse grijuliu alături de perechea lui, pe speteaza scaunului, strecură în el un bănuţ de zece cenţi, înfăşurat într-o hârtiuţă, îşi făcu sieşi cu ochiul şi ieşi din odaie, închizând Uşa cu neasemuită precauţie.

Apoi luă gustarea de dimineaţă singur, missis Dyke turnându-i cafeaua şi întinzându-i farfuria cu şuncă şi ouă. Curând după aceea plecă la treabă, cu carul gol, îngânând un cântec în barbă şi pocnind din bili peste capul cailor săi de fermă, domoli, nepăsători.

Dimineaţa era frumoasă. Soarele abia răsărea. Lăsă Guadalajara, adormită, pustie, în urmă, pe stânga, şi, luând-o de-a curmezişul loturilor de pământ, tăie ranch-ul Quien Sabe şi ieşi pe Upper Road, cam la o milă de

viaduct. Vesel, privea de jur-împrejur ogoarele cafenii, care păreau roşcate în lumina zorilor. Drept înaintea lui, dar foarte departe, cupola aurie a clădirii tribunalului din Bonneville sclipea în bătaia primelor raze ale soarelui, în timp ce, la câteva mile spre miazănoapte, venerabila campanilă a misiunii „San Juan” se contura purpurie, întunecată pe cerul învăpăiat. Caii voinici, de fermă, păşeau domol, totul se trezea la viaţă de jur-împrejur. Dincolo de canalul de irigare întâlni câţiva portughezi, care, cu cazmale şi lopeţi pe umeri, se duceau la muncă. De dincolo de gardul ranch-ului Los Muertos, Hooven, trezit încă de mult, îi strigă „pune timineţ”. Departe, spre sud-est, un pâlc de eucalipţi şi chiparoşi părea ca o pată verde, întunecată, pe întinderea netedă a câmpului deschis, şi aproape de ea, un fir subţire de fum se ridica drept în sus de la bucătăria casei ranch-ului lui Derrick.

La o milă şi ceva dincolo de viaduct îl zări pe protejatul lui Magnus Derrick, fostul păstor Vanamee, venind pe cărare peste câmpul ranch-ului Quien Sabe de la una din casele tarlalelor lui Annixter. Mirat, fără a-şi da seama anume de ce, Dyke avu impresia că tânărul nu închisese ochii toată noaptea.

În timp ce se apropiau unul de altul, Dyke îl privea cu coada ochiului, bănuitor, cum sunt ţăranii faţă de oamenii ciudaţi. Vanamee, fără îndoială, nu făcea parte din viaţa ranch-urilor saú a oraşelor de provincie. Era mi om din altă lume, un pribeag, un om straniu, care aici venea, aici se făcea nevăzut în chip misterios, fără a căuta prietenia nimănui, închizându-se în sine. De ce oare umbla totdeauna fără pălărie? De ce oare purta barbă neagră, ascuţită, ca de ţap, când toată lumea purta bărbi rotunde sau mustăţi? De ce nu-şi tăia laţele? Dar, mai cu seamă, pe unde tot hoinărea noaptea? Când trecură unul pe lângă altul, în pofida firii lui voioase, Dyke îi dădu bineţe posac, uitându-se peste umăr după el.

Bănuielile lui Dyke erau îndreptăţite: Vanamee nu-şi

întinsese aşternutul de trei nopţi. Luni, săptămâna aceea, rămăsese toată noaptea în grădina misiunii, de unde se vedea ranch-ul Seed, jos, în vâlcea. fyarţi prinsese înserarea la multe mile spre răsărit (Je locul acela, într-un *arroyo* adânc, pe colinele de la picioarele Sierrei Nevada, iar miercuri dormise într-o colibă părăsită, pe păşunea ranch-ului lui Osterman, la douăzeci de mile de locul unde poposise noaptea trecută.

Adevărul este că pe Vanamee îl cuprinsese din nou vechea lui stare de nelinişte. Începuse să-l frământe ceva, îl împungea în coaste pintenul unui cătreţ nevăzut. Dorul de ducă se trezise din nou în el şi îmboldea. O vreme slujise la ranch-ul Los Muertos. La Quien Sabe, ca şi la celelalte *ranch*-uri, se apropia vremea încetării muncilor. În aşteptarea încolţişi griului, nu mai erau cine ştie ce treburi de făcut. Vanamee venise la Los Muertos şi-şi petrecuse cea mai mare parte a timpului călare, alergând de-a lungul şi de-a latul păşunii de pe tarlaua a patra a ranch-ului, gonind vitele şi păzindu-le. Dacă în firea ciudată a acestui om se trezea acum din nou dorul de ducă, se vădea însă şi o contrapondere. După ce se înnopta, Vanamee se îndrepta tot mai des spre grădina misiunii, uneori rămânând acolo până mijeau zorile, zăcând la pământ, cu bărbia pe braţele încrucişate, sfredelind cu ochii întunericul, peste vâlcea, spre ra7 ich-ul Seed, veghind, pândind. Zi cu zi era tot mai închis în sine. Presley se ducea adesea la el, la păşune, zărindu-i de departe silueta singuratică în pustietatea de la poalele verzi, golaşe ale dealurilor. Vanamee nu-i mai făcea însă mărturisiri. Doar *pater* Sarria îi mai auzea povestirile stranii.

Dyke merse înainte, spre Bonneville, gândindu-se la toate acestea. Cunoştea, ca toată lumea din partea locului, romanul de dragoste al lui Vanamee şi ai An gélći, întâlnirile lor din grădina misiunii, povestea necunoscutului misterios, dispariţia lui Vanamee în

deşerturile din sud-vest, revenirile periodice, firea lui ciudată, închisă, singuratică, dar, ca mai toţi oamenii de la ţară, îşi explica simplu ciudăţeniile lui Vanamee: fără îndoială, se scrântise la cap! Ce mai tura-Vura!

Fostul mecanic ajunse la Poşta din Bonneville către orele 11. Nu se duse numaidecât la biroul de expediţie al lui Ruggles, unde trebuia să prezinte avizul de sosire a transportului de araci. Se gândi să petreacă un ceas hoinărind pe străzi. Venea rareori la oraş, şi atunci îi plăcea să se plimbe şi să constate că se bucura de vădite simpatii. Pretutindeni întâlnea prieteni – la Poştă, la *drugstore*, la frizerie şi în preajma tribunalului. Cu toţi, aproape fără excepţie, schimba câteva vorbe, care se încheiau astfel:

— Hai să bem Un păhăruţ.

— Hai. De ce nu?!

Intrau în barul hotelului „Yosemite", unde închinau tacticoşi unul în sănătatea celuilalt. Totuşi, Dyke era un om destul de cumpătat. Viaţa pe locomotivă exercitase o înrâurire pozitivă asupra lui. Nu se atingea niciodată de băuturi spirtoase, tari, preferând berea de ghimbir[61] sau sarsaparillacare erau destul de slabe.

La *drugstore*, unde se vindea şi papetărie, privirile îi fură atrase de „o tăbliţă transparentă", un joc pentru copii, un gemuleţ mat pe care se puteau copia foarte amănunţit vaci, pluguri, mănunchiuri de fructe şi chiar mori de apă, ale căror contururi erau imprimate anume pe foi de hârtie.

— Hm, asta e o chestie, Jim! îi spuse el băiatului de la tejghea. Ştiu un mormoloc care ar sări în sus când ar vedea marafetul ăsta. Cred c-am s-o iau.

— Ce mai face Sidney? îl întrebă Jim în timp ce împacheta jocul.

Înflăcărarea cu care povestea Dyke despre fetiţă făcuse să i se ducă vestea pretutindeni în Bonneville.

---

61 Forma populara, prescurtată, pentru San Francisco.

Dyke deveni deodată vorbăreţ, aprins, mândru, ba chiar încrezut.

— Cel mai drăguţ mormoloc din tot comitatul Tulare! Şi hazlie, foc! Ai ce vedea la ea oricând.

— Dar hameiul cum merge? întrebă vânzătorul.

— Merge strună, declară Dyke cu promptitudinea oamenilor veseli, gata să vorbească despre treburile

1 Băutură nealcoolică, aromatizată cu ghimbir. s Apă gazoasă, amestecată cu esenţă extrasă din rădăcinile unei plante tropicale americane numite sartfapartua.

lor oricui vrea să-i asculte. Strună! Acum nu mai ai fi nicio îndoială, o să iasă o recoltă straşnică. Ploaia a căzut la *ţanc*. Vorba e că nu ştiu cum o să încapă atâta recoltă în hambarele pe care le fac, căci o să iasă hamei berechet! Ajutorul meu e o minune de băiat. Ehei, Jim, am să fac bani buni cu afacerea asta! După ce şterg şi gajul şi ipoteca – ştii că am pus gaj, da, pe recoltă, şi ipotecă, pe fermă, dar o să plătesc toată datoria foarte uşor, cu dobândă cu tot – ei, cum am spus, după ce termin cu datoriile, au să-mi rămână bani frumoşi, băiete, da, da, dragul meu! *Ştiam* eu că e treabă de făcut cu hameiul. Ehei, află că am şi vândut recolta! Da, a avut grijă ajutorul meu de treaba aste. E o minune de băiat! O ia în întregime un negustor din San Francisco. Şi banii peşin, înainte! Am vrut să mai tărăgănesc, să văd dacă n-ar da şase cenţi, dai omul meu mi-a zis: „Nu, e destul”. Aşa că am iscălit Spune, nu e straşnic?

— Şi după aia ce-o să faci?

— Ei, habar n-am. O să trândăvesc, acolo, vreo lună, până o să înceapă şcolile, să le duc, pe Mormoloc şi pe mama, la Frisco, apoi o s-o înscriu pe Sid la pensionul din Marysville, înţelegi?

— Zi, ţi-ai pus toată nădejdea în hamei!

— Da, băiete, când îl văd, ştiu una şi bună: face parale! La anu’ o să se apuce şi alţii să pună hamei. Au să se ia după mine. Să nu te mire când o să-i vezi pe mulţi de

pe aici că se apucă de treaba asta an de an îmi fac de pe acum socoteli pentru anul viitor. Acu, când am învăţat şi eu cum stă chestia, o să-i pot da drumul ajutorului. Mă gândesc să cumpăr o bucată de pământ din trupul ranch-ului Quien Sabe, să pun şi mai mult hamei, şi să mai clădesc câteva hambare. Pe legea mea, vreo cinci ani o să meargă din plin! Ce nu s-a văzut! O să iasă bani, nu glumă, Jim;

În sfârşit, Dyke ieşi în stradă şi pomi încetişor la plimbare. Se gândea că de astă dată lumea care îl vedea îi dădea mai multă importanţă. Nu mai era un lefegiu, un oarecare, sub ordinele cuiva, acum era stăpân pe sine, era proprietar, avea pământ, conducea o exploatare bănoasă, nu glumă! Nimeni nu-l ajutase.

Nu imitase pe nimeni. Dăduse lovitura, făcuse totul după cum îl tăiase capul. Faptul că izbutise se datora hărniciei şi deşteptăciunii sale. îşi lăţi umerii spătoşi până ce pânza albastră a bluzei începu să pârâie. În ultima vreme, barba lui, mare, blondă, crescuse, şi munca în plin soare îi arsese şi mai mult faţa. Sub cozorocul şepcii – amintire a zilelor când era mecanic

— Ochii lui albaştri sclipeau cu o voioşie nemărginită, îşi închipui că arăta foarte bine în timp ce trecu pe lângă un grup de fete în rochii de batist şi de muselină, cu pălării de vară, care se îndreptau spre Poştă.

Se întreba dacă fetele se uitau după el, dacă auziseră că era pe punctul de a face avere.

Dar cronometrul din galantarul giuvaiergiului îi aminti îndată că timpul trecea. Făcu cale întoarsă şi trecu strada, îndreptându-se spre biroul lui Ruggles, care se ocupa totodată de expediţii şi de administrarea terenurilor companiei „P. & S. W”. În timp ce aştepta la ghişeu, în faţa reţelei de sârmă, ca funcţionarul să emită dispoziţia pentru impiegatul de la magazia gării, Dyke zări un domn care i se părea cunoscut, stând de vorbă cu Ruggles la un birou, dincolo de paravanul de sârmă.

Era un om între două vârste, gras, cu pântecele rotofei, pe care şi-l lovea din când în când cu palma. La un moment dat se întoarse şi-i spuse ceva funcţionarului. Dyke îl recunoscu pe S. Behrman. Fostului mecanic, bancherul, care în acelaşi timp era şi împuternicitul şi agentul politic al Căii Ferate, i se păru acum mai gras ca niciodată. Pielea de sub fălci, rasă cu îngrijire, îi atârna, tremurând, de fiecare parte a obrajilor. Cutele de grăsime ale grumazului, presărate cu perişori răzleţi, ţepoşi, luceau, răsfrângându-se peste guler. Pântecele voluminos, acoperit cu o jiletcă de in maron, pe care erau imprimate nenumărate potcoave îmbucate, se revărsa departe înaintea lui, mătăhălos, agresiv. Purta nelipsita pălărie tare de pai, cafenie, atât de lăcuită, încât reflecta ca un coif lumina ce intra pe ferestrele biroului. Chiar din locul unde se afla, Dyke putea să-i audă răsuflarea grea şi clinchetul verigilor răsucite ale lanţului de la ceas lovindu-se de bumbii din sidef ai jiletcii, în ritmul în care-i tresălta pântecele.

Dyke îl privi cu atenţie. Iată deci duşmanul, omul trustului cu care se războia liga lui Derrick. Această luptă aprigă începuse să stimuleze interesul pentru combatanţi. În fiecare zi, aproape ceas de ceas, Dyke se întâlnea cu *rancher*-ii, cultivatorii de grâu, le auzea protestele, scrâşnetele de mânie şi înverşunare. Iată-l şi pe duşmanul lor, burduhosul acesta domol, cu pălărie tare de pai şi cu jiletcă de in care nu-şi pierdea niciodată stăpânirea de sine, zâmbind prietenos duşmanilor, dându-le sfaturi folositoare, arătându-le compasiunea lui cu prilejul unei înfrângeri sau alteia, niciodată aprins, nervos, niciodată iritat, sigur de puterea lui, conştient că în spatele lui se afla maşina, forţa uriaşă, tezaurul nesecat al unei întreprinderi puternice care înfrunta cu milioane de dolari miile ligii.

Liga era zgomotoasă, pretutindeni prezentă, ţelurile ei cunoscute fiecărui pici de pe stradă, în vreme ce trustul

era mut, uneltirile lui ascunse, ieşind la iveală numai efectele. Lucra în umbră, calm, organizat, irezistibil. Deodată Dyke avu impresia că vede nenumăratele tentacule ale monstrului. Sub picioarele lui, pământul părea scurmat. Sub el, în întuneric, uriaşele tentacule se târau în tăcere, încollcindu-se, întinzându-se în toate părţile încet-încet, frângând orice împotrivire, poruncind timpului să se scurgă înainte sau oprindu-l în loc fulgerător.

— Spre sfârşitul verii o să am nevoie de la dumneavoastră de câteva vagoane, spuse Dyke funcţionarului, în timp ce împăturea şi punea bine hârtia pe care i-o dăduse acesta.

Îşi amintea foarte bine că aranjase cu câteva luni mai înainte problema transportului recoltei, dar, încântat de noul său rol, îi plăcea să se ocupe mereu şi mereu de aceleaşi amănunte.

— Cred, adăugă el, c-o să mi le daţi la vreme. Anul ăsta o să iasă o recoltă straşnică, şi n-aş vrea să am încurcături.

— O, n-aveţi nicio grijă… mormăi funcţionarul.

— Ehei, acu o să vă dau de lucru! urmă Dyke? Am făcut o afacere atât de bună cu hameiul, că la anu’ mulţi o să se apuce de treaba asta. Ia spuneţi, urmă el, venindú-i deodată o idee, dacă ne-am uni toţi expeditorii de grâne, şi-am face un fel de organizaţie, atunci ne-aţi da tarife speciale, mai ieftine, hai să zicem… un cent şi jumătate… nu?

Funcţionarul ridică privirile spre el.

— Un cent şi jumătate! Dac-aţi oferi *patru* cenţi şi jumătate, da, atunci, am mai sta de vorbă!

— Patru cenţi şi jumătate?! izbucni Dyke. Cum vine asta? I-auzi! Tariful obişnuit e doi cenţi!

— Nu, nu e doi cenţi, răspunse funcţionarul, privindu-L grav în ochi, e cinci cenţi.

— Fugi d-acolo! contestă Dyke, jovial. Mai uită-te o

dată. O să vezi că transportul de hamei de la Bonneville la Frisco e doi cenţi pfundul... vagoane complete. Chiar matale mi-ai spus aşa data trecută.

— Asta a fost toamna trecută, explică funcţionarul. Urmară câteva clipe de tăcere. Dyke îi aruncă o privire bănuitoare, apoi, liniştindu-se, stărui:

— Uitaţi-vă încă o dată. O să vedeţi că e cum zic eu! S. Behrman se apropie şi dădu mâna prietenos cu fostul mecanic.

— Pot să vă fiu de folos cu ceva, *mister* Dyke? Dyke îi explică despre ce era vorba. După ce spuse tot ce avea pe suflet, funcţionarul se întoarse spre S. Behrman şi preciză respectuos:

— Tariful nostru normal pentru hamei e de cinci cenţi.

— Da, răspunse S. Behrman, după ce reflectă o clipă. Da, *mister* Dyke, cinci cenţi.

Funcţionarul aduse un pliant tipărit pe hârtie galbenă şi-l întinse lui Dyke. Pe copertă scria: „Tariful nr. 8”. Şi sub aceste cuvinte era o precizare cu litere mai mici: „Înlocuieşte tariful nr. 7 din august 1”.

— Citeşte cu ochii dumitale, spuse S. Behrman, arătându-i rubrica cu titlul: „Diverse”.

— „Tarifele indicate mai jos pentru transportul hameiului, vagoane complete, citi Dyke, sunt aplicabile de la data de iulie 1 şi Tămân în vigoare până vor fi înlocuite cu altele. Cele care figurează în zona Stoekton vor fi reglementate conform convenţiilor cu societatea de navigaţie din punctul respectiv”.

În lista tipărită dedesubt scria că tariful de transport pentru hamei între Bonneville sau Guadalajara şi San Francisco era de cinci cenţi.

O clipă Dyke rămase buimac. Înţelese însă numaidecât despre ce era vorba. Calea Ferată ridicase tariful de transport pentru hamei de la doi la cinci cenţi Toate socotelile în ceea ce privea rentabilitatea micii sale

investiţii le bazase pe tariful de doi cenţi pfundul şi contractase mai înainte vânzarea recoltei. Nu mai putea să dea înapoi. Noul tarif îi răpea câştigul până la ultimul cent, îl lăsa sărac lipit pământului.

— Cum vine asta?! izbucni el. Mi-aţi spus că tariful e de doi cenţi, şi am mers înainte cu afacerea, ţinând seama în socoteli de această înţelegere. Cum vine asta?!

S. Behrman şi funcţionarul îl priveau din partea cealaltă a ghişeului.

— Tariful este cinci cenţi, repetă funcţionarul.

— Ptiu! Dar aşa mă lăsaţi sărac! strigă Dyke. Înţelegeţi? N-au să-mi rămână nici cincizeci de cenţi. Nici atât. Hm! O să rămân chiar *dator*… O să fiu… O să fiu… Mă ruinaţi. Înţelegeţi?!

Funcţionarul ridică din umeri.

— Noi nu vă silim să transportaţi hameiul. Sunteţi liber să faceţi ce vreţi. Tariful e cinci cenţi.

— Bine, dar… fir-aţi să fiţi, am contractat vânzarea. Ce fac acum?! Cum e cu putinţă?! Mi-aţi spusea tariful e doi cenţi.

— Nu-mi amintesc, răspunse funcţionarul. Habar n-am. Ştiu doar că tariful la hamei s-a urcat. Ştiu că în Germania recolta e compromisă şi că în statui New York recolta e proastă. Hameiul a ajuns aproape la un dolar. Crezi că noi nu ştim, *mister* Dyke?

— Ce legătură are preţul hameiului cu dumneavoastră?

— Arc, spuse funcţionarul, cu o bruscă agresivitate, fiindcă tariful de transport se urcă ca să ajungă preţul. Păi ce, noi facem afaceri aşa, de amorul artei? Am primit dispoziţie să ridic tariful dumneavoastră la cinci cenţi. Aflaţi că aţi scăpat ieftin!

Dyke se holbă la el. O clipă îl uluise neobrăzarea cu care cei de la Calea Ferată îşi impuneau voinţa. Uitase I că aplicarea acelei măsuri îl lovea personal.

— Doamne-Dumnezeule! murmură el. Doamne-Dum*

nezeule. Şi ce-o să faceţi mai departe? Cum, dumneavoastră aplicaţi tarifele de transport aşa, oricum, fără nicio bază?! strigă el deodată, tăios, scos din fire. N-aveţi nicio lege? Sunteţi de capul vostru?

La auzul acestor cuvinte, S. Behrman, care tăcuse tot timpul cât ţinuse acea discuţie aprinsă, se aplecă deodată înainte. Pentru întâia oară de când îl ştia, Dyke îi văzu faţa învăpăiată de mânie, cu o expresie de vrăjmăşie şi dispreţ faţă de aceşti fermieri cu care avea de luptat.

— Da, n-aveţi lege, sunteţi de capul vostru, repetă Dyke, întorcându-se brusc spre el.

S. Behrman accentuă fiecare cuvânt al răspunsului său, bătând cu degetul arătător în ghişeul din faţa lui.

— Noul… tarif… e aplicabil… întregului trafic!

Fostul mecanic se dădu înapoi cu un pas, agăţându-se cu degetele de marginea ghişeului pentru a nu cădea.

Simţea că păleşte. Inima i se oprise în loc, nu mai voia să bată.

Într-o clipă toate urmările acelei samavolnicii îi trecură fulgerător pe dinaintea ochilor minţii, ca desfăşurarea rapidă a unei panorame. În acea afacere cu hameiul băgase toate economiile, până la ultimul cent. Mai mult decât atât, sigur de reuşită, împrumutase bani ca să continue treaba – împrumutase de la S. Behrman, dându-şi în garanţie recolta şi căsuţa. Îndată ce nu-şi va îndeplini obligaţiile, S. Behrman îl va executa. Cei de la Calea Ferată vor înghiţi până la ultimul cent tot câştigul său, dar nu numai atât, îi vor lua casa cât ai clipi, va rămâne pe drumuri. Ce se va alege atunci de mama lui? Ce se va alege de Mormoloc, din care voia să facă o adevărată doamnă? În ultima vreme povestise oricui îi ieşea în cale, ce ambiţii nutrea el, ce voia să facă pentru fetiţa lui. Toţi cei din Bonneville ştiau despre treaba asta. Ce subiect de râs le dăduse el însuşi! Ha! ha! Muncitorul care făcea pe fermierul! îşi închipuise c-o să se strecoare, c-o să scape din ghearele Căii Ferate! Da, careva spusese că marele

trust nu va pune ochii pe mica lui exploatare, dispreţuind o plevuşcă atât de neînsemnată. Ar fi trebuit să dea dovadă de mai multă înţelepciune! Cum îşi putuse închipui că cei de la Calea Ferată u vor îngădui să facă avere?

Nu mai era furios. Mânia oarbă, aprinsă, care te face să-ţi sfâşii duşmanul cu dinţii şi cu ghearele, se stinsese în el. Lovitura pe care i-o dăduseră îl uluise, îl buimăcise.

Se dădu la o parte, făcând loc unui om fără haină, cu cămaşă roz, care adusese un automat pentru închiderea uşii.

— Unde trebuie montat? întrebă el.

Dyke se lăsă pe o banchetă, luată dintr-un vagon de cale ferată, ca să mai fie de folos la biroul lui Ruggles. Cu un căpeţel de creion albastru smângăli pe dosul unui plic nişte socoteli încâlcite, înmulţind, scăzând, încurcându-se.

S. Behrman, funcţionarul şi omul care adusese automatul tot discutau ceva, uitându-se, cercetând din ochi tăblia de sus a uşii. Omul care venise să monteze automatul nu dădea asigurări pentru buna lui funcţionare dacă nu se punea o inscripţie pe uşă care să atragă atenţia noilor-sosiţi că uşa se închidea automat. Această inscripţie costa cincisprezece cenţi în plus.

— Dar n-ai spus nimic despre asta când ţi s-a comandat automatul, protestă S. Behrman. Nu, nu dau un ban în plus, prietene. Asta-i exorbitant!

— Nu trebuie să-ţi închipui, îi ţinu hangul funcţionarul, că dacă ai de-a face cu Calea Ferată, pOţi să ne joci cum vrei.

Genslinger intră împreună cu Delaney. S. Behrman şi funcţionarul îl concediară brusc pe omul care venise cu automatul şi se apropiară de ghişeu, angajând o conversaţie cu noii-sosiţi. Genslinger îl prezentă pe Delaney. Acesta voia să expedieze spre miazăzi un număr de cai. Fără îndoială că venise să ceară vagoane în acest scop. Discutau nespus de cordial.

Tot socotind şi socotind pe dosul plicului, Dyke să i

apropie din nou de ghişeu. Absorbit numai de necazurile sale, nici nu luă seama la directorul ziarului local şi la Delaney.

— Ia spuneţi-mi, se adresă el funcţionarului, aici cât e? Am socotit şi am răssocotit.

— Ţi-am spus ce tarif e! izbucni funcţionarul enervat. Nu putem face nimic. îţi convine, nu-ţi convine, treaba dumitale!

Şi se aplecă din nou spre Genslinger, întorcându-i spatele fostului mecanic.

Dyke se îndepărtă, apoi se opri o clipă în mijlocul încăperii, holbându-se la socotelile de pe plic.

— Nu ştiu ce e de făcut, murmură el. Nu, nu văd ce e de făcut până la urmă.

Ruggles intră însoţit de doi necunoscuţi, despre care Dyke aflase că erau aşa-zişii cumpărători ai ranch-ului Los Muertos şi ai aceluia al lui Osterman. Trecură pe lângă el, lovindu-l cu cotul, şi, în timp ce ieşea pe uşă, îi auzi salutându-se zgomotos cu Delaney, Genslinger şi S. Behrman.

Dyke coborî scările în stradă şi porni înainte, fără nicio ţintă, spre barul hotelului „Yosemite”, răsucind între degete plicul gălbui şi privind absent trotuarul.

Umerii masivi i se încovoiaseră. Braţele vânjoase i se bălăbăneau în neştire de o parte şi de alta a trupului, cu palmele deschise.

În timp ce mergea înainte, îl copleşea un simţământ de ruşine. Fără îndoială că toţi trecătorii observau ce necăjit era. Fără îndoială că după felul cum păşea, încovoiat, vedeau în el un om înfrânt. Fetele, în rochii de batist şi de muselină, cu pălării de vară, care se întorceau de la Poştă cu mâinile pline de scrisori, fără îndoială că îi puteau citi pe faţă insuccesul, falimentul.

Apoi furia lui se aprinse deodată. Pe Dumnezeu, *na*, nu greşise cu nimic! N-avea nicio vină. Dăduse dovadă de hotărâre, de hărnicie şi prevedere. Doar că-l înşelaseră

îngrozitor, că voiau să-l jefuiască mârşav. Balaurul nesăţios îşi întindea spre el, din hău, din beznă, din întunericul de sub picioarele lui, una din nenumăratele tentacule, ca să-l înşface, să i se în colăcească în jurul gâtului, să-l sugrume, să-l gâtuie, să-i sugă sângele. O clipă se gândi să-i dea în judecată, dar râse îndată de acest gând. Aurul nu e oare cheia ce merge la toate încuietorile? Oh, turbarea slăbiciunii, furia neputinţei! Niciun sprijin de nicăieri, nicio speranţă… Să se prăbuşească atât de repede… el, un bărbat zdravăn, un voinic în toată puterea, un om sănătos la trup şi la minte? Cum să se mai întoarcă acasă? Cum să-i spună maică-sii ce nenorocire căzuse pe capul lui?! Dar Mormolocul lui? Cum o să înţeleagă ce năpastă dăduse peste ei? Cum să-i aline durerea, cum să-i stăvilească lacrimile, ce să facă pentru ca să nu-şi piardă încrederea în el, în destoinicia lui?

Amară, cruntă, mânia îi clocotea, rău prevestitoare, în inimă. Încleşta pumnii, scrâşnea din dinţi. Oh, dacă ar fi avut atunci în mână, numai o clipă, gâtlejul lui S. Behrman, să-i scoată sufletul, să smulgă viaţa din el! Să murdărească strada cu sângele lui supt din vinele poporului!

Dyke îşi povesti nenorocirea celui dintâi prieten pe care îl întâlni, şi celui de-al doilea, şi următorului. Cele spuse de el treceau din gură în gură, răspândindu-se fulgerător, luându-i-o înainte, alergând mai departe, aşa încât atunci când ajunse la intrarea barului „Yosemite”, povestea era cunoscută. În jur se strânse un grup de oameni. La apropierea sa, toţi îşi lăsară treburile pentru o clipă. Grupul creştea. La el se adăugau, unul după altul, prietenii lui. I se alăturaseră şi Magnus Derrick şi Annixter. Dyke povesti din nou cele întâmplate, începând de atunci de când fusese concediat din serviciul aceleiaşi companii pentru că nu voise să primească un salariu necorespunzător. Făptura-i masivă clocotea, ochii îi erau injectaţi, sângeroşi, faţa îi ardea, în timp Ce glasul lui gros, în care tremura furia, domina tunător glasurile învălmăşite

ale celor.de faţă, ca vuietul unui diapazon uriaş.

Cele întâmplate erau comentate în fel şi chip, când cu aprindere, când în linişte, de cei care îl ascultau. Printre toate părerile prevala totuşi un verdict. îl rostise Annixter:

— N-ai nicio ieşire! Acum poţi să urli până crăpi. N-ai cum să înfrunţi Calea Ferată! N-ai ce face!

— Împuşcă-l pe tâlhar, împuşcă-l pe S. Behrman! strigă careva din mulţime. Da, frate, pe dumnezeul meu, împuşcă-l!

— Biet nerod, mormăi Annixter, întorcându-i spatele.

Nu era nimic de făcut. Nu, nu se putea face nimic, nimic.

În sfârşit, singur, mânându-şi caii afară din oraş, Dyke se tot gândea la cele întâmplate, răsucindu-le şi pe o parte şi pe alta. Sfaturi, sugestii, chiar făgăduieli de ajutor bănesc plouaseră asupra lui din toate părţile. Nu-i lipseau prietenii, care-i înfăţişaseră cu aprindere tot felul de planuri ingenioase, de proiecte minunate. Zadarnic, ghearele balaurului îl înhăţaseră zdravăn. N-avea nicio ieşire.

Încet-încet, pe măsură ce carul înainta tot mai departe pe întinderea câmpiei golaşe, mânia i se risipea, făcând loc din nou uluirii, buimăcelii. Nu ştia ce-l aşteaptă în viitor, ba nici măcar ce-i va aduce ziua de mâine. Nu ştia ce să mai facă. N-avea nicio ieşire.

Moleşit, doborât, cu hăţurile lunecându-i printre degetele vlăguite, cu ochii holbaţi în gol printre capetele cailor, se lăsa dus înainte fără ţintă. Se împăcase cu soarta, ce putea să mai facă? Ce rost avea să mai stăruie? Nu-i rămânea nicio ieşire.

Cumpărase caii de la Magnus Derrick, şi acum, nefiind ţinuţi în hăţuri, aceştia o luară pe drumul ce ducea spre grajdurile ranch-ului Los Muertos. Cufundat în gânduri, Dyke nu-şi dădu seama de lucrul acesta decât atunci când caii, însetaţi, se opriră lângă jgheabul din faţa

cârciumii lui Caraher.

Fostul mecanic coborî din car privind în jurul lui, ca să-şi dea seama unde se află. La Caraher? Cu atât mai rău! N-avea a face! Acum, când ajunsese atât de departe, putea foarte bine s-o ia pe aici spre casă; ce să se mai întoarcă, drumul nu era mai lung. Scoase zăbalele cailor şi rămase lângă ei, privindu-i cum se adapă.

„Ce-o să fac acum?” se întreba el.

Caraher se ivi în uşa prăvăliei, rumen, cu barba roşcată şi cu cravata roşie, ieşind izbitor în relief din umbra uşii. Îi ură bun sosit lui Dyke.

— *Hello*, şefule!

Dyke îşi ridică privirile, dând din cap, absent.

— Noroc, Caraher, răspunse el.

— Ei, continuă cârciumarul, făcând un pas înainte, ce mai e nou în oraş?

Dyke îi spuse cele întâmplate. Faţa stacojie a lui Caraher se întunecă deodată. Din ochii lui, de sub sprâncene, ţâşniră scântei roşii de mânie şi izbucni într-o grindină de înjurături.

— Iată că ţi-a venit şi dumitale rândul! strigă el. La urma urmei, ei nu ţintesc numai pe marii cultivatori de grâu, pe bogătaşi. Pe toţi dracii, bagă mâna chiar şi în buzunarul săracului! Ei, într-o zi au să-şi găsească ei naşu! O să li se înfunde lor odată! Aşa nu poate merge la nesfârşit. Într-o zi au să dea de dracu’; o să li se întoarcă lovitură la lovitură, cu copita o să li se vorbească, ba cu foc într-o mână şi cu dinamită în cealaltă. Caraher ridică pumnii încleştaţi: Doamne iartă-mă, când mă gândesc la toate astea, îmi vine să turbez, văd roşu înaintea ochilor! oh, dacă mulţimea ar şti ce putere e în mâinile ei, oh, dac-aş putea s-o trezesc! Ehei, nu e vorba numai de Shelgrim, mai sunt şi alţii, toţi grangurii, toţi casapii, toţi sugătorii de sânge, mii şi mii! Le va suna lor ceasul într-o zi, pe dumnezeul meu că le va suna!

În cele din urmă, fostul mecanic şi negustorul intrară

într-o odăiţă din dosul băcăniei pentru a discuta amănuntele noii samavolnicii. Dyke, încă zăpăcit, se aşeză la una din mese, pierdut în gânduri, abia scoţând câte o vorbă, şi Caraher, ca de la sine înţeles, puse sticla de *whisky* la îndemână.

Întâmplător, chiar în clipa aceea, Presley, care se întorcea la Los Muertos de la Bonneville cu buzunarele pline de scrisori, intră în băcănie să cumpere soluţie de lipit pentru camerele bicicletei lui. Dyke şi Caraher vorbeau de cealaltă parte a paravanului. Presley auzea desluşit fiece cuvânt.

— Povesteşte totul, de-a fir-a-păr, Dyke, stăruia Caraher.

Dyke începu să povestească pentru a cine ştie cita oară cele întâmplate. Povestea lui căpătase de pe acum o formă bine definită. Folosea de fiecare dată aceleaşi fraze, aceleaşi observaţii, aceleaşi cuvinte. În mintea lui totul se cristalizase – de acum înainte, săptămâni după săptămână, an după an, câte zile mai avea de trăit, aşa avea să povestească faptele oricui ar fi vrut să-l asculte.

— …îmi făcusem toate socotelile pornind de la tariful de doi cenţi. Îndată ce au văzut că aş putea scoate ceva bani, au dublat tariful… Se aplică întregului trafic, zicea S. Behrman. Pe deasupra, i-am mai dat dintr-o trăsătură de condei şi ipotecă. M-a adus la sapă de lemn… N-am nicio ieşire! M-a doborât! M-a pus la pământ! Nu mai e nimic de făcut.

Tot vorbind, bău pahar după pahar de *whisky*, şi mânia nestăpânită, făţişă, furia turbată care clocotea în el se închegă, se înteţi, preschimbându-se într-o ură neagră, veninoasă, într-o vrăjmăşie aprigă. Caraher, sigur de data aceasta că va câştiga un adept, îi umplu din nou paharul.

— Ei, ne mai ocărăşti acu, exclamă el, pe noi, roşiii? Te cred, clasei dumneavoastră mijlocii îi dă mâna să predice moderaţia. Şi nouă ne-ar da mâna dacă am avea burta plină, dacă nu ne-ar aduce la sapă de lemn, dacă nu

mi-ar fi ucis nevasta, dacă nu mi-ar fi flămânzi copiii. Atunci ar fi destul de uşor să predici metode legale, acţiuni legale şi toate fleacurile astea. Dar putem noi face aşa ceva? strigă el. A, da, te cred, sunt „gură spartă”, sunt un zurbagiu, un negustoraş, nu-i aşa? Sunt un grevist înrăit, nu-i aşa? Sunt un anarhist însetat de sânge, nu-i aşa? Te întreb, ce-ai zice să-ţi vezi nevasta adusă acasă, cu faţa, pe care obişnuiai s-o săruţi, strivită de potcoava unui cal… ucisă de trust, aşa cum mi s-a întâmplat mie? Atunci n-ai mai vorbi de moderaţie. Să te văd ce-ai zice dumneata, Dyke, mecanic pus pe lista neagră, telegiu concediat, agricultor ruinat, dacă ţi-ai vedea Mormolocul şi pe mama dumitale zvârlite din casă, dacă l-ai vedea pe S. Behrman executându-şi ipoteca. Ce-ai zice să le vezi slabe, albe, palide, s-o auzi pe fetiţa dumitale că te întreabă de ce nu mâncaţi cu toţii mai bine, şi-ţi spune că vrea să stea la masă, iar dumneata să nu poţi să-i dai nimic de mâncare. Ce-ai zice să vezi că, în timp ce ai dumitale flămânzesc, o sută de mii de acri de grâu, milioane de bush*els de* grâu sunt înhăţaţi, înghiţiţi de trustul Căii Ferate? Atunci să te aud vorbind de moderaţie. Acest fel de a vorbi este tocmai ceea ce doreşte să audă trustul. Aşa ceva nu-l sperie. Un singur lucru trebuie să audă trustul, un singur lucru îl sperie: dinamita, bombiţa! Ea vorbeşte!

Dyke nu răspunse nimic. îşi turnă *whisky* în pahar şi apoi goli paharul din două înghiţituri. Şedea întunecat ca un nor aducător de furtună. Faţa lui era stacojie, capul îi căzuse în piept, între umerii masivi, ca de taur. Fără să clipească, se holba cu ochi tulburi la mâinile-i musculoase, butucănoase, care zăceau înaintea sa, deschise, trândave, nemaiavând ce face.

Ascultându-l pe Caraher prin uşa deschisă, Presley uită de soluţia de lipit. O clipă zări spatele vânjos, încovoiat al lui Dyke, umerii lui laţi, gârboviţi.

Vedea aievea întreaga dramă a tarifelor de transport. Şi acesta era doar un exemplu, un caz izolat. Se

întâmplase să-l vadă, fiindcă se petrecuse la doi paşi de el. Câte alte cazuri asemănătoare se întâmplau de-a lungul şi de-a latul Californiei! Atare lucruri se petreceau frecvent; micile întreprinderi erau sugrumate din faşă; peste tot agonizau, şi sucombau, fără să afle nimeni de ele, cine ştie pe ce coclauri, sus, în vreun canion sau în vreun *arroyo* uitat de toată lumea, afară doar de monstrul care nu se temea de nicio întreprindere, oricât de mare, nescăpând din vedere nicio pradă, oricât de neînsemnată, balaurul cu o gheară înşfăca o sută de mii de acri de grâu şi cu cealaltă şterpelea un pumn de hamei dat în pârg.

Fără a spune un cuvânt, Presley îşi văzu de drum cu capul în piept, cu mâinile încleştate pe manşoanele de plută ale ghidonului bicicletei. Buzele-i erau albe, demonul orb al revoltei spumega năprasnic în inima lui, şi el blestema, clocotind de mânie.

La Los Muertos dădu de Annixter. Cotind cu bicicleta pe aleea ce ducea la casa ranch-ului, îi zări pe Annixter şi pe Harran discutând pe treptele verandei. Magnus Derrick, în uşă, îi spunea ceva soţiei sale.

Reţinut de redactarea atâtor acte la consfătuirea cu avocaţii ligii, în ajunul plecării acestora la Washington, Annixter scăpase trenul care trebuia să-l ducă la Guadalajara, de unde să se întoarcă la Quien Sabe. De aceea acceptase invitaţia lui Magnus Derrick de a-l duce cu brecul lui la Los Muertos şi, înainte de a pleca din Bonneville, telefonase la *ranch* tânărului Vacca, spunându-i să vină cu calul la Los Muertos. Îl găsi aşteptându-l acolo. Înainte de a pleca spre Quien Sabe, întârzie câteva clipe să-i spună lui Harran ce se întâmplase cu Dyke.

— Întrebarea e: ce-o să se facă acum? observă Harran după ce prima lui explozie de indignare se potoli.

— Ce să mai facă? răspunse Annixter. N-are nicio ieşire.

— Înseamnă că Dyke îşi va pierde economiile până la ultimul cent, continuă Harran. Economiile lui pe zece ani!

Hei, când mi-a spus întâia oară că are de gând să cultive hamei, i-am atras atenţia să deschidă bine ochii, să vadă cum stă cu Calea Ferată.

— L-am văzut mai adineauri, spuse Presley, alăturându-li-se. Era la Caraher. Bea la o masă. Şedea cu spatele spre uşă. Părea doborât, distrus. E îngrozitor!

— Era la Caraher? Ce spui! exclaipă Annixter.

— Da. Acolo era!

— Zici că bea?

— Aşa mi s-a părut. Da, am văzut o sticlă pe masă.

— Bea la Caraher! exclamă din nou Annixter, cu ciudă. Ei, ăsta-i sfârşitul lui!

Câteva clipe amuţiră tustrei. S-ar fi părut că nu mai aveau ce spune. Tăceau, privind gânditori în pământ.

Ca şi când s-ar fi aflat în localul lui Caraher, cei trei tineri priveau fără grai, încruntaţi, amărâţi, negrăit de trişti prăbuşirea lentă, inevitabilă a unuia dintre tovarăşii lor, ruina unei vieţi, naufragiul unui om. Un om cinstit, puternic, neînfricat, un om întreg, cu capul sus, doborât la pământ de o putere copleşitoare, căzut sub o influenţă nefastă, rostogolindu-se spre prăpastie, cu voinţa măcinată.

— Ăsta-i sfârşitul lui! repetă Annixter. S-a isprăvit cu Dyke. Marcaţi un nou gol pentru S. Behrman, Shelgrim & Co.

Se îndepărtă fierbând de mânie, dezlegă dârlogii calului şi sări în şa.

— Domnul cu noi, şi să-i ia dracu'! strigă el, dând pinteni calului. La revedere. Mă duc acasă, cât mai am casă.

Porni în galop pe Lower Road spre Quien Sabe, ieşind din crângul de chiparoşi şi eucalipţi pe câmpia golaşă, caienie, în aparenţă stearpă, a grânarului ce se întindea şi pe stânga şi pe dreapta.

Ziua era pe sfârşite, umbra i se aşternea prelungă, la picioare, în colbul moale al drumului. Înainte, departe,

spre miazănoapte, vechea campanilă a misiunii „San Juan” sclipea în ultimele raze ale soarelui, iar în urma lui, spre nord-vest, cupola poleită a clădirii tribunalului din Bonneville se contura, purpurie, întunecată, pe fundalul asfinţitului învăpăiat. Annixter dădu pinteni calului, temându-se că va întârzia de la cină, întrebându-se dacă bucatele îi vor fi aduse de Hilma.

Hilma! îl săgeta un fior plăcut, pătimaş. În tot cursul acelei zile de activitate febrilă, de punere la punct minuţioasă, cu grijă, a campaniei finale în marea luptă a ligii împotriva trustului, amintirea Hilmei fusese ca un şuvoi subteran al gândurilor lui. În sfârşit, acum rămăsese singur. Putea să lase toate celelalte lucruri deoparte şi să se gândească numai la ea.

O vedea din nou în strălucirea, în nimbul de raze sclipitoare ale asfinţitului. Fără fantezie, ursuz, direct, închipuirea o învia totuşi înaintea lui ca într-o aureolă, scăldată în acea lumină de vrajă. Îi vedea simplitatea înduioşătoare, modularea statuară a trăsăturilor chipului, a pieptului, îi vedea aievea părul involt. îşi amintea de uşoarele ciudăţenii ale gingăşiei feminine pe care le observase atât de adesea la ea, piciorul subţire, micile catarame de oţel ale pantofiorilor, funda neagră pe care o purta în ultima vreme la ceafă, îi auzea glasul profund, catifelat, timbrul dulce, viguros, care părea să vină mai mult din piept decât din gât.

Potcoavele calului ţăcăniră pe prundişul de pe malul pârâului Broderson Creek, sub viaduct. Annixter îşi aminti de cele petrecute cu o seară mai înainte, când dăduse de Hilma în locul acela. Încleştă dinţii înciudat, aprins. Cum de nu putuse să-l înţeleagă?

Ce să fie cu femeile astea?! Le ard călcâiele după măritiş I Nu era destul că o dorea mai mult decât pe orice fată de pe lumea asta, şi că dânsa îl dorea?

Ea îi mărturisise acest lucru! Spera oare să ajungă stăpână la Quien Sabe? Aha, asta era! îi râvnea averea,

voia să-l prindă în mreje pentru banii lui. Nu putea să uite bănuielile de neînvins împotriva femeilor, neîncrederea înnăscută în speţa femeiască. De necrezut câtă prefăcătorie ascunsă, în acelaşi timp câtă gingăşie putea să ascundă femeia! Da, de necrezut!

Totuşi, deodată, pentru întâia oară, îl cuprinseră îndoielile. Dar dacă Hilma era într-adevăr aşa cum părea să fie, dacă, la urma urmei, nici nu se gândea la averea lui? De altfel, ar fi ales un moment atât de nefericit să se gândească la averea lui, tocmai atunci când tot pământul *ranch-ului* Quien Sabe depindea de rezultatul luptei pe care aveau s-o dea în următoarele câteva luni. Dacă era sinceră? La naiba! Să fie oare prostit într-atât de o fetişcană? El, Buck Annixter, şiretul, abilul, practicul om de afaceri?! Haida de! Orice s-ar întâmpla, el va fi stăpânul!

În această stare sufletească ajunse la Quien Sabe. În pofida celor hotărâte, nu se mai putea stăpâni de loc. În timp ce lua şaua de pe cal şi-l ducea la jgheabul cu apă de lângă grajd, inima îi bătea năvalnic la gândul că se afla din nou aproape de Hilma. Se întuneca. Privea cu coada ochiului încoace şi încolo, tot nădăjduind s-o zărească. Nu-şi dădea seama de ce, dar era încredinţat că Hilma nu le va spune părinţilor ce se petrecuse între ei seara trecută. Nu-i venea să creadă că se sfârşise totul între el şi tânăra fată. Trebuia să-şi ceară iertare, îşi dădea seama de lucrul acesta destul de limpede, trebuia să-şi recunoască greşeala. Ei, avea s-o facă şi pe-asta! Ce să se mai teamă de ea acum, când i se spovedise? Trebuia să stea de vorbă cât mai curând posibil, să lămurească lucrurile, să ia totul de la început. Nu putea să-şi definească limpede în minte ce voia de la Hilma. Altă dată ar fi ştiut foarte bine ce dorea. Acum năzuinţele lui erau vagi. Nu putea spune exact ce voia. Ar fi preferat ca lucrurile să meargă înainte de la sine, fără a-şi pune prea multe întrebări asupra consecinţelor. Dacă erau inevitabile, n-aveau decât să se producă de la sine, în chip firesc. Fapt cert era însă că

Hilma îi stăpânea gândurile din zori şi până în noapte, că era fericit aproape de ea şi nefericit departe.

Bucătarul chinez îi servi cina în tăcere. Annixter mâncă şi bău, apoi îşi aprinse o ţigară de foi, ieşind pe verandă, unde privi încântat amurgul. Seara era frumoasă, caldă, cerul – o pulbere de stele. Dinspre grajduri se auzea zumzetul unei ghitare, ale cărei strune le ciupea un portughez.

Dorea însă s-o vadă pe Hilma. Îl necăjea gândul că se va duce să se culce fără s-o fi zărit măcar din fugă. Se ridică de pe scaun şi, coborând scările verandei, începu să se plimbe fără niciun ţel de colo-colo, printre acareturile ranch-ului, cu ochii şi urechile la pândă. Poate că o va vedea pe undeva.

Căsuţa familiei Tree, spre care Annixter îşi îndrepta paşii fără voie, era întunecată. Se culcaseră oare atât de devreme? îi dădu ocol pe departe, trăgând cu urechea. Nu se auzea niciun zgomot. Uşa căşăriei era întredeschisă. O dădu de perete şi păşi peste prag în întunericul dinăuntru, plin de mirosuri. Tingirile şi garniţele de metal lustruit luceau stins în unghere şi pe pereţi. Mirosea pătrunzător a brânză proaspătă. Domnea o linişte adâncă. Înăuntru nu era nimeni. Ieşi afară, închizând uşa, şi rămase o clipă între căşărie şi grajdul cel nou, neştiind ce să facă.

În timp ce stătea acolo, administratorul ieşi din dormitorul muncitorilor, aflat în faţa bucătăriei, străbătând curtea spre grajd.

— Ei, Billy! mormăi Annixter când acesta trecu pe lângă el.

— O, bună seara, *mister* Annixter, rosti administratorul, oprindu-se în faţa lui. Nu v-am văzut. Şi aşa, de parcă Annixter ar fi ştiut despre acest lucru, adăugă: Familia Tree a plecat Au să lipsească multă vreme? Ori au plecat pentru totdeauna?

— Ce spui?! exclamă Annixter. Când au plecat? Au plecat toţi, toţi trei?

— Credeam că ştiţi. Au plecat cu toţii la San Francisco, cu trenul de după-amiază. Pe nepusă masă. Şi-au luat toate lucrurile. Da, au plecat toţi trei. Şi domnişoara. Mi-au spus de treaba asta dis-de-dimineaţă. N-ar fi trebuit să plece aşa, pe neaşteptate. Acum nu ştiu pe cine să pun să vadă de căşărie. Nu cunoaşteţi pe cineva priceput, *mister* Annixter?

— Ptiu! De ce naiba i-ai lăsat să plece, strigă Annixter, de ce nu le-ai spus să stea până mă întorc eu? De ce nu i-ai întrebat dacă pleacă pentru totdeauna? Eu nu pot să fiu pretutindeni în acelaşi timp. De aceea îţi dau să mănânci, ca să vezi de treburi pentru care eu n-am timp.

Se întoarse pe călcâie şi se îndepărtă, fără să ştie nici el unde se ducea. Călca apăsat şi, depăşind casele ranch-ului, ieşi la câmp, cu dinţii încleştaţi, scurmând furios pământul cu tocurile. Clipele treceau. Păşea repede, mormăind ceva din timp în timp:

— Dumnezeule, a plecat! Dumnezeule, a plecat! Dumnezeule, a plecat!

Îşi simţea mintea pustie. Nu reuşea să se concentreze, să se gândească la această nouă întorsătură a lucrurilor. Nici măcar nu încerca.

— Dumnezeule, a plecat! exclamă el mereu. Drace, a plecat!

Ajunse la canalul de irigare, trecu peste podeţ şi o luă pe cărarea bătătorită de-a curmezişul câmpului gloduros. Curând dădu peste un pietroi mare, alb. Se aşeză pe el şi, aplecându-se înainte, îşi sprijini coatele pe genunchi, privind în gol, în noapte, în întuneric. Gândurile îi roiau în minte.

Era singur. Tăcerea nopţii şi nesfârşita linişte a pământului neted, golaş – două imensităţi – îl învăluiri ca două mări neţărmurite. Dinspre stele se cernea o lumină difuză, sură, tainică, gravă.

Annixter se zbuciuma cumplit. Acum nu mai exista nicio îndoială: ori Hilma, ori nimic! Departe de el,

pierdută, amintirea ei îl copleşea, îi sfredelea inima.

drept că dânsa îi stăpânise gândurile şi până atunci, dar niciodată nu-şi dăduse seama ce nemărginit era locul ce-l ocupa în viaţa lui. îi spusese el că o iubeşte, dar nici atunci nu-i venea a crede că ar fi adevărat.

Deodată, la gândul jignirii pe care i-o adusese cu o seară mai înainte, îl copleşi o furie turbată împotriva lui însuşi. Ar fi trebuit să procedeze altfel. Cum, nu ştia, dar simţământul ofensei pe care i-o adusese se întoarse pe neaşteptate împotriva lui cu o înverşunare crâncenă. Acum îi părea rău că-i spusese acele vorbe, îi părea nesfârşit de rău, sfâşietor. O jignise. O făcuse să plângă. O insultase atât de vădit, încât nu mai putuse să respire acelaşi aer ca şi el. Spusese părinţilor totul. Plecase de la Quien Sabe, îl părăsise pentru totdeauna tocmai când credea că o cucerise. Vită încălţată, dobitoc ce fusese! O alungase!

Trecu un ceas, trecură două, patru, şase. Annixter stătea încă încremenit în acelaşi loc, bâjbâind, zbătându-se, cu mintea învălmăşită. Până atunci nu i se mai întâmplase aşa ceva. Nu ştia ce-i cu el. Nu putea să-şi găsească drumul prin beznă, prin viitoarea ce se rotea împrejurul lui. Nu avusese de-a face cu femeile, nu ştia să se poarte cu ele. Nu avea experienţă. Cum să iasă din încurcătură? Care era firul conducător? Pe unde putea să ajungă la lumină?

Să renunţe la Hilma nici prin gând nu-i trecea. Avea să fie a lui! Ea însăşi i se dăruise. Ce simplu ar fi fost totul pe urmă! În loc de asta, iată-l acum singur, în noapte, zbuciumându-se mai crunt ca oricând, şi Hilma, mai departe ca niciodată.

Era adevărat, Hilma putea fi a lui chiar şi acum dacă voia să se căsătorească. Dar în mintea lui căsătoria fusese întotdeauna o eventualitate vagă, foarte îndepărtată, aproape tot atât de îndepărtată şi de vagă ea şi moartea, un lucru care li se întâmpla unora, dar care lui, cu siguranţă, nu i se va întâmpla, sau dacă avea să i se

întâmple, nu se va întâmpla decât după ani şi ani, când va înainta în vârstă, va fi mai aşezat, mai matur, şi până atunci mai era vreme.

Nu fusese pus niciodată faţă în faţă cu perspectiva căsătoriei. O ignorase complet. Nu făcuse parte niciodată din problemele care-l preocupau. N-avea de gând să se însoare, şi basta!

Hilma era însă o realitate palpabilă, permanentă, tot atât de apropiată ca şi mâna lui dreaptă. Căsătoria era o abstracţie, o perspectivă nebuloasă, îndepărtată, Hilma – o realitate tangibilă, imediată. Înainte de a putea să îmbine cele două aspecte, înainte de a putea să asocieze perspectiva căsătoriei cu imaginea Hilmei, trebuia să străbată o distanţă imensă, să pună alături lucruri atât de deosebite în mintea lui ca focul şi apa, fiind tras de amândouă, schingiuit ca pe roată.

Treptat, imaginaţia lui, neobişnuită să lucreze, ca o maşină nerodată, intră în acţiune. Raţiunea i se estompa tot mai mult. Începu să gândească mai puţin şi să simtă mai mult. În acel amalgam zgrunţuros, învălmăşit, întunecat, aspru, fusese tras adânc un făgaş, fusese aruncată o semincioară, la început firavă, uitată, pierdută în tainiţele adânci, întunecoase ale firii sale.

În timp ce intelectul acţiona tot mai încet, funcţiunile lui amorţind, egocentrismul i se estompa şi el tot mai mult. Nu se mai gândea atât la sine însuşi, nu mai privea căsătoria din punct de vedere al propriei sale comodităţi, al propriilor sale plăceri, al propriilor sale interese. îşi dădea seama că era sincer în dorinţa lui, nou descoperită, de a o face fericită pe Hilma. Era ceva adevărat în acest gând. Să faci pe cineva fericit, hm! Merita să te gândeşti la aşa ceva!

În zare, departe, spre răsărit, miji o licărire firavă, sură. Campanila misiunii se profila neagră pe cer. Se lumina de ziuă. Întunericul nepăsător al nopţii se risipea. Lucruri ascunse până atunci ieşeau la iveală.

Cu ochii pe jumătate închişi, cu bărbia în pumni, Annixter dăduse frâu liber imaginaţiei. Cum va fi viaţa lui atunci când se va căsători cu Hilma, cu această fată drăgălaşă, pură, aşa cum o ştia că este, inocentă, plină de gingăşia feminităţii abia născânde. În timp ce se gândea la ea, îl copleşi deodată simţământul zguduitor al propriei josnieii. Se purtase îngrozitor. Greşise din capul locului. Hilma era neasemuit mai presus decât el. N-ar fi trebuit să dorească, şi nu putea să fie el stăpânul. Ea, slujnica, sărmana, simpla, umila, ea se cobora până la el.

În faţa ochiloi minţii i se profilă deodată, pe neaşteptate, imaginea anilor care aveau să vină, dacă, de data aceasta, va şti să-şi urmeze imboldurile inimii, cele mai frumoase, cele mai nobile, cele mai altruiste.

O vedea pe Hilma alături de el, şi la bine şi la rău, şi la bucurie şi la necaz. Nu va mai exista nicio barieră între ei, el dăruindu-i-se cu tot atâta sinceritate şi nobleţe precum i se dăruise şi ea lui. Printr-un suprem efort nu al voinţei, ci al simţămintelor, îşi croi drum prin adânca prăpastie care, de la un timp, se căscase între Hilma şi perspectiva unei eventuale căsătorii. Pe loc, ca un reflex fulgerător de culori feerice, ca armonia unor sublime acorduri muzicale, cele două gânduri se contopiră, şi în clipa aceea, în lumea lui cerebrală, aspră, se născu o nouă viziune a vieţii. Sări în picioare, cu fruntea sus, şi în inima lui izvorî, se revărsă deodată o duioşie fără seamăn, o negrăită nobleţe a spiritului. Din făgaşele negre ale sufletului, din tainiţele adânci, întunecate, ale fiinţei sale, ţâşni ceva, risipindu-se în neant.

Dădu braţele în lături. îl copleşise o fericire neasemuită, îl podidiră lacrimile, lacrimi adevărate. Fără a-şi da seama de ce, nu-i era ruşine. Acest om mediocru, aspru, rigid, dificil, îngust la minte, zgârcit, meschin, mărginit, urâcios, impulsiv, egoist, încăpăţânat, acest om află deodată că înăuntrul lui izbucnise la lumină toată bucuria de a trăi, veşnica, măreaţa forţă care însufleţeşte

omenirea.

Semincioarele, răsădite demult, adunând în linişte puteri, încolţiseră, în sfârşit!

Când transfigurarea aceasta deveni o certitudine, Annixter scoase un strigăt, în lumina mereu sporită a noii zile care răsărise pentru el. În sfârşit, înţelesese tâlcul tuturor acelor întâmplări.

— Da… o iubesc! strigă el.

Aşa ceva nu i se mai întâmplase până atunci. În toate gândurile în legătură cu Hilma, acest cuvânt mare nu fusese încă rostit de buzele lui.

Era strigătul lui Memnon[62], strigătul de salut a asprei, durei imagini a omului, greu dăltuit în cremene, în granit, strigătul de bucurie cu care acesta întâmpina răsăritul soarelui.

Între timp se luminase de-a binelea. La răsărit orizontul avea sclipiri de opal. Pretutindeni de jur-împrejur câmpia era scăldată în lumină. Se petrecuse însă o schimbare. Da, peste noapte se schimbase ceva. În emoţia lui, acea schimbare i se păru la început nedesluşită, aproape închipuită, ireală. Dar, pe măsură ce se făcea tot mai multă lumină, Annixter privea iară şi iară uriaşul sul de pergament, caleidoscopul câmpiei ce se întindea înaintea lui de la o zare la alta. Schimbarea nu era o închipuire. Era reală. Câmpia nu se mai întindea golaşă, aridă, stearpă, nu mai era cafenie, negricioasă. Şi deodată strigă din răsputeri:

— Griul, grâul!

Semincioarele zvârlite de mult încolţiseră în brazdele adânci, negre, şi, încordându-se, umflându-se, într-o noapte ţâşniseră la lumină. Răsărise grâul! Iată-l înaintea lui, în jurul lui, pretutindeni, cât vedea cu ochii: fără

62 Aluzie la o legendară statuie a lui Memnon, personaj din mitologia elină, fiul Aurorei, zeiţa florilor; tradiţia afirmă că această statuie, care se găsea la Teba, capitala regatului mijlociu al Egiptului (2200 - 1730 i.e.n.), saluta zilnic cu sunete de harfă apariţia soaTelui.

margini. Cafeniul din iarnă al pământului era acoperit acum de o uşoară licărire verde. Făgăduinţa făcută semănătorului se împlinise. Glia, maica noastră cea bună, care îşi ţine totdeauna făgăduinţele, nu-şi dezamăgise fiii nici de astă dată! Vlaga omenirii fusese încă o dată reînnoită. Puterea lumii fusese încă o dată însufleţită. Încă o dată uriaşa fire, blândă, domoală, se mişca, se trezea, iar dimineaţa îşi revărsa încă o dată nimbul de lumină peste făptura unui bărbat a cărui inimă iremăta de dragoste pentru o femeie, peste pământul în care pulsa viaţa, învăluindu-l în sclipiri de basm, în măreţia strălucitoare a unei făgăduinţe…

CAPITOLUL 3

Odăiţa lin Presley se afla la etajul întâi al casei ranch-ului Los Muertos. Una din ferestrele ei dădea spre miazăzi, cealaltă – spre răsărit. Încăperea era mobilată cât se poate de simplu. Într-un colţ se afla un pat de fier îngust, alb, acoperit cu un pled. Pereţii erau tapetaţi cu hârtie albă, pe care erau pictate mănunchiuri de frunze verzui, nespus de frumoase, de vesele. Pe podea fusese aşternută o rogojină. La ferestre atârnau perdele albe, scurte, de muselină. Pe pervazuri, în cutii lungi, creşteau plante cu flori trandafirii, moi, ca de ceară, al căror nume Presley nu-l cunoştea. Pe pereţi se aflau numai două tablouri, unul – o reproducere a picturii *Lectură din Homer*; celălalt – o schiţă în cărbune a misiunii „San Juan de Guadalajara”, făcută chiar de Presley. La fereastra dinspre răsărit se afla o masă de bucătărie, simplă, neacoperită. Pe ea scria Presley, şi de obicei era plină de hârtii aruncate talmeş-balmeş, de manuscrise neterminate, ciorne de poeme, carnete de însemnări, tocuri, mucuri de ţigări şi altele. La îndemână, pe o poliţă, se aflau cărţile. În cameră erau numai două scaune – un scaun cu spătar drept, vertical, de lemn, aşezat în faţa mesei, în care nu se simţea bine, şi în dreptul ferestrei de la miazăzi, un balansoar confortabil, din nuiele împletite. Lui Presley îi era nespus de dragă odaia. îi făcea

plăcere şi se preocupa să-i menţină atmosfera de riguroasă simplitate şi prospeţime. Avea oroare de interioare încărcate cu tot felul de objets d'art[63]. Adeseori îşi supunea camera unui control sever, punând-o în ordine, îndepărtând orice obiect neesenţial, lăsând numai puţinele podoabe care, într-un anume sens, făceau parte din viaţa lui.

Viziunea sa creatoare suferise între timp o schimbare radicală. Notele pentru marele său *Imn al Vest*ului, poemul epic pe care odinioară spera să-l scrie, le aruncase deoparte, împreună cu toate celelalte încercări ratate ale începuturilor sale. De asemenea, rupsese o mulţime de versuri scrise „din fuga condeiului”, păstrând numai un poem neisprăvit, intitulat *Truditorii*. Acest poem era un comentariu asupra orânduirii sociale şi fusese inspirat de un tablou pe care îl văzuse în galeria de artă a lui Cedarquist. Îi lipsea doar ultimul vers.

În ziua când îl auzise pe Dyke povestindu-i lui Caraher, la cârciumă, despre nedreptatea strigătoare la cer a sporirii tarifului, Presley se întorsese la Los Muertos, tremurând, scos din sărite, cum nu i se mai întâmplase niciodată până atunci. Indignarea lui era aproape tot atât de mare ca şi a lui Caraher. Vedea şi el roşu în faţa ochilor. O revoltă aprigă îi clocotea în piept. I se părea cu neputinţă ca samavolnicia să dăinuie multă vreme. Asemenea batjocură era de necrezut. Dacă ai fi povestit despre ea cuiva din altă ţară, pur şi simplu nu te-ar fi crezut.

Presley se închise în cămăruţa lui, unde începu să păşească de colo-colo cu pumnii încleştaţi, aprins la faţă, şi, în cele din urmă, simţind că se sufocă de mânie, se repezi la masă şi începu să scrie. Un timp, peniţa păru că-i aşterne gândurile de la sine; îi ţâşneau în minte fără ca el să le caute, alcătuindu-se spontan în propoziţii, propoziţiile

---

63 Obiecte de artă (în limba franceză in original).

îmbinându-se spontan în fraze energice, pline de elocvenţă, de foc, de pasiune. Pe măsură ce proza devenea tot mai aprinsă, tot mai înflăcărată, trecu pe nesimţite pe făgaşurile poeziei. Curând, cadenţa aliniatelor căpătă rimă, ritm, şi până la urmă Presley zvârli cât colo jurnalul şi se trezi scriind din nou versuri.

Luă manuscrisul poemului neterminat *Truditorii* şi-l citi la repezeală, pentru a-i prinde ritmul. Deodată, în minte îi ţâşni ultimul vers, versul pe care-l căutase zadarnic atâta vreme. îl scrise fără măcar să mai înmoaie peniţa în cerneală. Adăugă apoi încă un vers, dând poemului o concluzie precisă, care-i rezuma întreaga concepţie, şi sfârşi cu o cugetare sintetică, măreaţă, simplă, înălţătoare, demnă, nespus de convingătoare.

Presley lăsă jos tocul şi se rezemă pe speteaza scaunului cu certitudinea că de astă dată atinsese culmi nesperate. Mâinile îi erau reci. Fruntea îi ardea, inima îi zvâcnea năvalnic în piept.

În sfârşit, făurise o operă de artă. Acum îşi dădea seama de ce nu putuse niciodată să prindă din zbor viziunea vastului, vagului *impersonalului* său *Imn al Vestului*. Pe atunci îşi căuta drumul, dar nu-şi formase anumite convingeri. Nu se preocupa de oameni, încă nu participa cu tot sufletul. Nu era deci de mirare că nu izbutise. Acum aparţinea poporului – sufletul lui fusese zguduit până în străfunduri. Credinţa în viitor era acum aproape frenetică. *Credea*, şi de aceea totul i se părea deodată cu putinţă.

De data aceasta, creatorul din el se dezlănţuise de la sine. Poemul ca atare îl preocupa aproape mai mult decât cauza care îl inspirase. Parcurse versurile din nou, retuşându-le cu multă grijă, schimbând ici-colo câte un cuvânt şi îmbunătăţind ritmul. În clipele acelea uitase de popor, uitase de revolta, de indignarea care-l stăpânise cu un ceas mai înainte, acum doar tresălta de bucurie: scrisese un mare poem.

Deodată îl cuprinseră însă îndoielile. La urma urmelor, era chiar atât de mare? Nu cumva sublimul lui depăşea abia cu puţin limitele ridicolului? Văzuse oare totul cum trebuie? Nu cumva ratase şi de astă dată? Reciti din nou versurile cu atenţie. Pe neaşteptate, i se păru că-şi pierduseră avântul.

Nu mai putea spune dacă scrisese poezie adevărată sau nişte biete versuri banale. N-avea câtuşi de puţin încredere în propria lui părere. Simţea nevoia să audă aprecierea altcuiva, a unui om competent. Nu putea să aştepte. A doua zi ar fi fost prea târziu. Trebuia să aibă o certitudine în seara aceea, înainte de a se culca.

Atunci copie poemul cu grijă şi, punându-şi pălăria şi cizmele cu şiret, coborî scările şi străbătu pajiştea, îndreptându-se spre grajduri. Acolo îl găsi pe Phelps spălând cabrioleta.

— Nu ştii cumva unde este Vanamee? îl întrebă. Phelps ridică bărbia.

— Întrebaţi-mă un lucru mai iişor de aflat, răspunse Phelps. Poate să fie la Guadalajara, la ranch-ul Osterman, sau la o sută de mile depărtare. Ştiu unde ar fi trebuit să fie, dar nu pot spune unde este în clipa asta scrântitul, zănatecul ăla. Acum ar trebui să cutreiere călare pe la crescătorie, spre răsărit de tarlaua a patra, către Mission Creek Spring.

— Oricum, am să-l caut într-acolo, răspunse Presley. Dacă-l vezi cumva pe Harran, spune-i că n-o să mă pot întoarce la timp pentru cină.

Presley găsi poneiul în ţarc, puse şaua pe el şi porni în trap viu pe Lower Road, îndreptându-se spre răsărit.

În dreptul gospodăriei lui Hooven o salută pe Minna, care stătea întinsă într-un hamac la umbra uriaşului stejar de Virginia, cu un picior bandajat. Trecu în galop podeţul peste canalul de irigare, întrebându-se ce se va alege dintr-o fată atât de drăguţă ca Minna dacă nu se va mărita cu portughezul care conducea echipa muncitorilor de la

canal. Presley spera c-avea să se mărite cât mai curând. La ranch-<urile dimprejur se cam clevetea pe seama ei. Fără îndoială, era fată de treabă, dar o vedeai toată ziulica la Bonneville şi la Guadalajara, zbenguindu-se cu muncitorii portughezi de la Quien Sabe şi Los Muertos. Era foarte frumoasă. Bărbaţii îşi pierdeau minţile din pricina ei. Presley nădăjduia că n-aveau să-i joace festa până la urmă.

Dincolo de canalul de irigare, Presley părăsi Lower Road şi urmând cărarea care cotea din punctul acela spre sud-est, porni peste tarlaua a patra a ranch-ului, ţinând Mission Creek la stânga. Câteva mile mai departe se strecură printr-o poartă a gardului de sârmă ghimpată şi îndată intră într-un vălmăşag de mici *arroyos* şi măguri scunde, unduitoare, care se înălţau mereu pe măsură ce înainta. Învălurate, pleşuve, acoperite doar de ovăz sălbatic, aceste înălţimi pe care se zăreau ici şi colo câte un stejar de Virginia constituiau avanposturile colinelor de la picioarele Sierrei Nevada şi erau folosite ca păşune de rezervă pentru *ranch-ul* Los Muertos. În canioane şi *arroyos* creşteau desişuri măslinii de chaparral[64] şi de *manzanita*[65]. Pământul era ciuruit de gropile şobolanilor-de-câmp care mişunau peste tot. Când şi când, într-o rarişte, se zărea câte un iepure alergând de la un tufiş de *chaparral* la altul, în salturi mari, cu urechile în vânt. Deasupra capului săgetau când ici, când colo şoimi cărora le dăduseră drumul vânătorii, şi îndată după aceea se auzea fâlfâitul speriat al aripilor unui stol de pui de prepeliţă care ţâşniseră dintr-un desiş de la marginea cărării.

Pe povârniş păşteau domol pâlcuri de vite, păşind încet spre gropile pline cu apă pentru adăparea de seară. Caii se ţineau deoparte, împreună. Mânjii muşluiau după lapte sub pântecele mamelor, dând din codiţe şi tropăind

---

64 şi: Soiuri de arbuşti răspîndite tn California (respectiv Pickerin- gia montana şi Arcto staphylos).

65’ Rasă de bovine, proveniţi din crescătoriile de la Durham

cu copitele lor nepotcovite. Pe un tăpşan răzleţ păştea singuratic, măreţ, uriaş, cu părul cârlionţat scurt pe frunte, cu ochii mici, injectaţi, scânteietori, cu greabănul vânjos, cu muşchii proeminenţi, monarhul, regele, marele taur de Durham[66], grav, demn, cumpănit, solitar, falnic.

Presley îl găsi pe Vanamee lângă un izvor, într-un colţ îndepărtat al păşunii. îşi înjghebase acolo un sălaş unde înnopta.

Pătura lui albăstrie, cazonă, era aşternută sub un stejar. Calul păştea pe aproape. Vanamee se chincise lângă un foculeţ din rădăcini uscate de *manzanita*, ca să-şi fiarbă cafeaua şi să prăjească o felie de costiţă. Presley nu şi-ar fi închipuit niciodată că putea exista o senzaţie de singurătate atât de impresionantă ca aceea pe care o inspira făptura ghemuită deasupra focului. Priveliştea pleşuvă, stearpă se întindea în jurul lui cât vedeai cu ochii. Vanamee era doar un punct în toată acea nemărginire, un punctuleţ, un singur atom omenesc, plutind la nesfârşit pe oceanul neţărmuritei naturi.

Cei doi prieteni cinară împreună. Vanamee prinsese în capcană două prepeliţe, pe care le pregăti şi le fripse la proţap. După ce mâncară, băură pe săturate apă înviorătoare de la izvor. În sfârşit, după ce Presley îşi aprinse ţigara şi Vanamee pipa, cel dintâi spuse

— Vanamee, m-am apucat din nou să scriu.

Vanamee îşi întoarse spre el faţa slabă, ascetică, privindu-l atent cu ochii lui negri.

— Ştiu, spuse el. Jurnalul dumitale.

— Nu, un poem. îţi aminteşti? Ţi-am vorbit odată despre el. L-am intitulat *Truditorii*.

— O, versuri! Ei, mă bucur că te-ai întors la poezie. E forma de expresie care-ţi convine.

— Îţi aminteşti poemul? întrebă Presley. Era neterminat.

66(Anglia).

— Da, mi-l amintesc. Era mult mai promiţător decât tot ceea ce ai scris vreodată. L-ai terminat?

Fără a răspunde, Presley scoase hârtia din buzunarul de la piept al scurtei de vânătoare. Momentul părea prielnic. Pretutindeni, peste învălurarea colinelor pleşuve domnea o linişte adâncă. Soarele apunea într-o vatră de jăratic. Pe cer nu se zărea nici urmă de nor. O boare de aur învăluia toată priveliştea. Presley îşi citi poemul cu glas tare. După ce îl termină, prietenul lui îl privi în ochi.

— Ce ai făcut în ultima vreme? îl întrebă el. Mirându-se de întrebare, Presley îi spuse că hoinărise de colo-colo.

— Nu vorbesc de asta, răspunse Vanamee. Cu tine s-a întâmplat ceva. Te-a stârnit nu ştiu ce. Am dreptate, nu? Da, cred că da. În acest poem n-ai încercat să fii declamator. L-ai scris sub o mare tensiune. Chiar imperfecţiunile lui o dovedesc. E mai mult decât o simplă poezie. Constituie un manifest, un mesaj. E însuşi adevărul. Te-ai întors spre inima primordială a lucrurilor şi ai văzut limpede. Da, e un poem mare!

— Îţi mulţumesc! exclamă Presley înfierbântat. Începusem să nu mai am încredere în mine.

— Acum, observă Vanamee, cred că o să dai fuga la tipar cu el. Fireşte. Nu-i destul să fi formulat o idee mare, vrei s-o şi vezi materializată, negru pe alb.

— Uite, cred că vorbesc sincer, obiectă Presley. Dacă poemul e izbutit, va merge la inima cititorului. Ai spus tu însuţi că e un mesaj. Admiţând că are oarecare valoare, nu cred că-i just să-l ţin ascuns, chiar dacă publicul e destul de meschin şi de indiferent.

— În orice caz, nu-l publica în reviste mondene, răspunse Vanamee. De vreme ce inspiraţia a venit *din popor*, trimite-d înapoi *poporului*. Nu la cititorii aşa-zisei literaturi din periodicele lunare, la bogătaşii pe care nu i-ar interesa decât dintr-un punct de vedere. Dacă e să-l publici, publică-l într-o gazetă. Stai, nu mă întrerupe. Ştiu ce vrei să spui. Că presa zilnică e banală, vulgară, trivială,

dar eu îţi spun că un asemenea poem, intitulat astfel – *Truditorii* – trebuie citit de *truditori*. Dăruieşte-l tuturor, popularizează-l. Dacă vrei să ajungi la popor, nu-l privi de sus.

— Se pare că ceea ce spui e adevărat, încuviinţă Presley, dar nu pot să mă dezbăr de gândul că astfel ar însemna să-mi arunc poemul în anonimat. Un periodic, o mare revistă mi-ar oferi… o… bază, o greutate.

— Ţi-ar oferi o bază, ţi-ar oferi o greutate! La tine te gândeşti? Tu, care vrei să fii sprijinul celor fără de sprijin? Asta-i sinceritatea dumitale? Trebuie să te dai în lături. Să te uiţi, să uiţi propria-ţi sete de celebritate, de succes. *Poemul* tău, *mesajul* tău trebuie să prevaleze, nu tu, cel care l-a scris. Predici abnegaţia, uitarea de sine, şi-ţi semnezi numele pe placa comemorativă cât mai sus, aşa încât toată lumea să-l poată vedea. Să poată vedea nu poemul, ci poetul. Ehei, Presley, sunt mulţi oameni ca dumneata! Reformatorul social scrie o carte despre injusteţea posesiunii pământului, şi din ceea ce scoate pe ea îşi cumpără un petic de pământ. Economistul deplânge greutăţile săracului, dar îşi îngăduie să se îmbogăţească din vânzarea cărţii sale.

Presley nu voi să asculte mai departe.

— Nu, strigă el, ştiu că sunt sincer, şi pentru a-ţi dovedi acest lucru, îmi voi publica poemul, aşa cum spui, în presa zilnică, şi nu voi primi niciun ban pentru el.

Mai vorbiră de una, de alta încă vreun ceas. Se întuneca. Presley îşi dădu seama curând că Vanamee era cu fiece clipă tot mai îngândurat. În ultima vreme, tăcerea, îngândurarea lui erau mai vădite ca oricând. Deodată se ridică brusc şi-şi întoarse privirile spre miazănoapte, în direcţia misiunii „San Juan”.

— Cred că trebuie să plec, spuse el.

— Să pleci? Unde să pleci atât de târziu?

— Acolo, răspunse Vanamee, arătând vag spre miazănoapte. La revedere. Şi fără a mai spune un cuvânt,

se mistui în pâcla amurgului.

Rămas singur, mirat, Presley, îşi găsi calul şi, strângându-i chinga, sări în şa şi, la lumina stelelor, se întoarse spre *ranch*, cu capul lăsat în piept, gânditor. În seara aceea, înainte de a se culca, trimise poemul *Truditorii* unui ziar din San Francisco, pentru numărul de duminică.

După ce-l părăsise pe Presley, Vanamee, cu cele două degete mari vârâte în cartuşiera goală, coborî repede de pe colinele unde se afla păşunea ranch-ului Los Muertos şi străbătu tăcutul orăşel Guadalajara. Faţa sa slabă, oacheşă, cu obrajii scofâlciţi, cu frumoasa barbă neagră ascuţită, privea spre miazănoapte. După obiceiul lui, umbla cu capul descoperit, şi din pricina repeziciunii cu care mergea, pletele i se legănau în vânt. Ştia unde se duce. Ştia cum avea să-şi petreacă noaptea aceea.

Durerea neadormită ţâşnise din nou dintre umbre, încovoindu-i umerii, îndemnându-i să se întoarcă la locul fericirii pierdute, a romanului de dragoste de mult apus, a idilei moarte, în grădina misiunii, în întunericul de sub bătrânii peri.

În afară de asta, inima lui ascundea şi alte taine, în grădină se întâmpla ceva neobişnuit. Acolo, noaptea nu era totdeauna pustie, întunericul nu era întotdeauna mut. Când îşi striga durerea, departe de tot fremăta ceva, parcă l-ar fi ascultat, ba uneori chiar se apropia. La început, acea prezenţă îl speriase, dar, cu timpul, pe măsură ce o simţea că se apropie, în inima lui îşi făcuse încet-încet loc un simţământ neasemuit de dulce. Îndoindu-se de propriile simţuri, nevoind să creadă într-o asemenea fericire chinuitoare, temându-se de îngrozitoarea stare de buimăceală în care cădea după nopţile petrecute în grădină, Vanamee încercase să rămână departe de locul acela. Totuşi, când durerea ce-i fusese hărăzită îl sfredelea din nou, când gândurile nealinate şi amintirea Angélei îi sfâşiau inima şi îi umpleau ochii de lacrimi, ispita de a se

întoarce în grădină îi încleşta inima de fiecare dată, şi uneori nu putea să-i reziste. Paşii se îndreptau de la sine spre misiune, parcă l-ar fi chemat cineva.

Guadalajara era tăcută, întunecată. Nici chiar la Solotari nu se vedea vreo luminiţă. Oraşul dormea. Numai nelipsita ghitară zumzăia undeva într-o cocioabă nevăzută. Vanamee iuţi pasul. În timp ce ieşea din oraş pe drumul care ducea spre misiune, peste câmpul ranch-ului Quien Sabe, simţi mireasma ogoarelor şi un parfum îndepărtat de flori, pe care-l cunoştea atât de bine. De fiecare parte a drumului, pământul cafeniu dormea, hrănindu-şi în tăcere grăunţele ascunse la sân. Cu două zile mai înainte plouase zdravăn, şi pământul, încă moale, răspândea o aromă pătrunzătoare de fertilitate.

Vanamee trecu pe lângă casele ranch-ului Quien Sabe. Totul dormea. Când şi când, motorul eolian al puţului scârţâia, sub impulsul vântuleţului ce sufla de la nord-vest. Un motan care vâna şoareci-de-câmp se furişă din umbra uriaşului grajd, se opri şovăielnic în bătătură, bâţâindu-şi vârful cozii. Din grajd se auzea frecându-se de perete un corp greu. Răsună un tropăit de copite; una din vacile care moţăiau se lăsă jos, răsuflând prelung.

Vanamee trecu pe lângă casa cea mare a ranchjului şi-şi văzu de drum. Departe, spre dreapta, se zărea platoul pe care se afla misiunea, cu campanila ei ce veghea în noapte. Clipele treceau. Vanamee păşi hotărât înainte. Deodată se opri cu capul sus, cu ochii şi urechile la pândă. Acel ciudat al şaselea simţ al lui, care reacţiona ca frunzele mimozei senzitive, percepuse deodată apropierea unei fiinţe omeneşti. N-o văzuse, n-o auzise, totuşi se opri o clipă din drum.

Atunci acea senzaţie se întări. Vanamee păşi mal departe încet, înaintând cu luare-aminte.

În sfârşit, ochii lui, care rătăceau de colo-colo cu îngrijorare, se opriră asupra unei umbre mai negre, mai întunecate decât câmpul surcafeniu, cufundat în noapte.

Umbra se zărea la o oarecare depărtare de drum. Vanamee coti spre câmp, păşind cu atenţie peste bulgării moi ce se fărâmau sub picioare. La douăzeci de paşi de umbră se opri.

Era Annixter. Şedea cu spatele spre el pe un pietroi alb, rotund. Se aplecase înainte, sprijinindu-şi coatele pe genunchi şi bărbia în palme. Nu se mişca. Privea tăcut, neclintit câmpia netedă, întunecată.

Era în noaptea când stăpânul ranch-ului Quien Sabe se chinuise pentru izbăvirea lui, zbuciumându-se din amurg şi până în zori. În clipa când Vanamee îl zărise, frământările lui abia începuseră. Inima din el nu se trezise încă. Noaptea pogorâse de curând, zorile erau încă îndepărtate. Ogoarele dimprejur zăceau golaşe, cafenii, fără viaţă, netulburate încă de nicio mlădiţă verde.

O clipă, crugurile vieţii acestor doi oameni, atât de deosebiţi la fire, se întretăiară acolo, sub stele, în tăcerea nopţii. Apoi Vanamee se dădu înapoi, văzându-şi de drum în tăcere, mirându-se că şi acel om de acţiune, nesentimental, netulburat de vise, se zbuciuma ca şi el, că ieşise şi el în noapte spre a cugeta pe câmpul pustiu.

Curând însă uită de toate. Lumea materială se îndepărtă iute de el. Realitatea se micşoră, ajunse cât un punct, păli, aşa cum pălesc stelele când răsare luna. Tot ce era pământesc se mistuise, pierise ca un duh necunoscut, fâlfâind pe deasupra lui. împrejurimile păreau de pe alt tărâm. Pătrunsese în lumea irealului, a vedeniilor, a minunii, unde totul era cu putinţă. Se oprise la poarta grădinii misiunii.

Deasupra lui se ridica vechea campanilă a bisericii. Prin arcadele din vârf, unde se legănau clopotele dăruite de regina Spaniei, zări stelele licărind stins. Lilieci muţi fâlfâiau, aruncându-şi umbrele jucătoare pe faţada albă a bătrânei clădiri.

Nici cei mai uşor ţârâit de greieri nu tulbura liniştea. Albinele dormeau. Pe păşuni, în pomi, în caliciul adânc al

florilor de *punka*[67] şi ale magnoliei, gâzele, toată puzderia de vietăţi microscopice care mişunau în timpul zilei, moţăiau, dormitau. Nici cel mai Uşor fâşâit de şopârlă, pe pardoseala caldă, tocită, de sub colonadă, nu tulbura acea linişte adâncă. Numai în grădină se auzea susurul apei curgând în havuz, fără contenire, marcând scurgerea clipelor, depănarea ceasurilor, crugul anilor, neînlăturatul marş al veacurilor.

Altă dată, poarta înaintea căreia se oprise acum Vanamee era zăvorâtă zdravăn. El schimbase însă de mult acest obicei. Pătruns de misterul, de romantismul acelor locuri, stătu o clipă înaintea ei, apoi, ridicând ivărul, o deschise, intră şi o închise încetişor la loc. Se afla în grădina mănăstirii.

Stelele.se iviseră, dese, risipite sau apropiate, în adâncul albastru al cerului. Calea-laptelui lucea ca un văl de argint. Ursa-mare se rostogolea gigantica spre miazănoapte. Marea nebuloasă Orion părea un vârtej de pulbere siderală tremurătoare. Jos, deasupra orizontului, Venus lucea ca un disc fosforescent de şofran-pal. De la o zare la alta a lumii, marşul constelaţiilor îşi urma calea, ca alaiul unor împăraţi, şi nenumăratele aureole ale orbitelor acestora răspândeau o sclipire misterioasă, o lumină diafană, ce se împrăştia pe tot pământul, senină, nesfârşită, feerică.

Mica grădină abia se zărea sub lumina aceea difuză, abia răsărea din beznă. Frunzele perilor oglindeau stins acea lumină vagă, în timp ce pomii fremătau în adierea şovăielnică. Un scut estompat de argint arăta locul unde clipocea apa havuzului. Sub revărsarea sclipirilor albăstrii, întunecate, potecile aşternute cu pietriş se zăreau nedesluşit peste pajişti, ca o ţesătură de satin alb pe luciul unui lac. Pe fondul zidului de la răsărit, pietrele funerare ale mormintelor se aliniau ca o procesiune vagă de glugi

67 Plantă cu frunze persistente şi flori mari, deosebit de frumoase în formă de clopot (Melaleuca leucadendron).

cenuşii.

Vanamee străbătu grădina şi se opri, sărutând brazda de iarbă de pe mormântul Angélei. După aceea se apropie de şirul perilor şi se lăsă jos, în întunericul de sub ei, cu bărbia sprijinită în palme, cu ochii rătăcind peste întinderea vâlcelei de la poalele colinei pe care se înălţau zidurile misiunii.

Încă o dată chemă Vedenia. Încă o dată conjură Iluzia. Încă o dată, frământat de îndoieli şi chinuit de durerea-i nepieritoare, ceru un răspuns nopţii. Mistic, îşi trimise încă o dată antenele spiritului departe, peste încântătoarea mare a supranaturalului. În inima lui încolţea nădejdea, nici el nu ştia de ce. Fără îndoială, într-o noapte ca aceasta nălucirea trebuia să se întrupeze. Fără îndoială, vedenia se cuvenea chemată.

Cu ochii închişi, cu voinţa încordată într-o sforţare supremă, cu simţurile ascuţite până la amorţire, îi striga Angélei să vină, şi strigătul lui mut răzbea până departe în acea mare de lumină difuză, efemeră, care plutea în veşnicie peste vâlceaua de la picioarele lui.

Neclintit, prosternat la pământ, aştepta.

Luni întregi trecuseră din acea primă noapte când, în sfârşit, Vanamee primise un răspuns. La început speriat peste măsură, tulburat, zguduit până în străfundul sufletului, hotărâse să nu-şi mai pună nicicând la încercare straniile-i puteri. În pofida acelei hotărâri, intrase totuşi din nou în grădină şi în noaptea următoare, şi într-a treia, şi într-a patra. În cele din urmă, venea acolo noapte de noapte, lăsându-se tot mai mult stăpânit de acea atmosferă, încredinţat încet-încet că i se răspundea într-adevăr de îndată ce îşi striga mut chertiarea. Credinţa lui în acest fenomen se înteţea pe măsură ce iarna făcea loc primăverii. Pe măsură ce primăvara înainta şi nopţile erau tot mai scurte, această impresie devenea certitudine. Va ieşi oare din nou în calea lui iubirea moartă de atâta vreme? Se va întoarce oare la el, ieşind din mormânt, din

beznă? Nu putea să răspundă la această întrebare. Nu putea decât să aştepte, să nădăjduiască. Tot ceea ce ştia era că strigătul lui găsea un răspuns, că mâinile lui întinse, bâjbâind în întuneric, întâlneau atingerea altor mâini. Aştepta cu răbdare. Pe măsură ce primăvara se înstăpânea, nopţile erau tot mai calde. Stelele sclipeau tot mai limpezi. Nopţile păreau mai luminoase. Aproape o lună de zile după ce primise cel dintâi semn, nu se mai întâmplă nimic. În unele nopţi nu izbutea de loc, în altele răspunsul era slab, amăgitor.

În sfârşit, într-o noapte simţi o schimbare, cea mai subtilă, cea mai minusculă dintre schimbările perceptibile. Spiritul lui, care rătăcea în depărtare, fâlfâind ca o pasăre pierdută pe deasupra văii, simţi din nou ceva, simţi o prezenţă, şi o reţinu. De astă dată izbuti s-o atragă un pas mai aproape. Cu inima bătând năvalnic, cu sângele zvâcnind în tâmple, pândea cu toate simţurile încordate acea prezenţă care se apropia încet. Cine venea spre el? Al cui era chipul învăluit în zăbranicul nopţii? Ai cui, paşii care se apropiau de el cu o încetineală nesfârşită? Nu îndrăznea să-şi răspundă.

Mintea lui zburase înapoi, cu ani şi ani, spre zilele dinaintea tragicei morţi a Angélei, dinaintea nelegiuirii săvârşite de misteriosul necunoscut. Şi atunci o aştepta ca şi acum. Atunci însă nu aştepta în zadar. Atunci, ca şi acum, i se păruse că o simte apropiindu-se tot mai mult şi mai mult. De astă dată însă ce se va întâmpla? Nu ştia. Aştepta. Aştepta, nădăjduind. Aştepta, răbdând, îndurând. Credea că vedenia va veni.

Între timp, pe măsură ce primăvara se statornicea tot mai mult, florile ranch-ului Seed începuseră să renască la viaţă. Pe cei cinci sute de acri pe care erau răsădite, unduia o mare de verdeaţă. Apoi, cu sfială, începură să pâlpâie culori, nuanţe gingaşe, estompate de razele lunii pline. Se întindeau, sporeau. Licăriri diafane, trandafirii, albăstrii, gălbui, albe, sclipiri de aur, toate diluate de

lumina lunii.

Încet-încet, nopţile începură să fie îmbălsămate de parfumurile florilor. La început, ca o părere, apoi plutind ca firele mătăsoase de funigei şi, în sfârşit, când bobocii înfloriră, parfumurile florilor se revărsară nestăvilit, din belşug, fără contenire, val după val, pe deasupra misiunii, îmbinându-se, contopindu-se cu miresmele bobocilor de magnolia şi ale florilor de punka.

Pe măsură ce nuanţele florilor de la ranch-ul Seed se accentuau, parfumurile lor erau tot mai pătrunzătoare, mai limpezi, pe măsură ce lumina stelelor, noapte după noapte, era tot mai strălucitoare, mai caldă, iluzia căpăta tot mai mult relief. În timp ce Vanamee aştepta în întunericul de sub peri, răspunsul se apropia, pe nesimţite, tot mai mult. Nu vedea nimic altceva decât licăririle îndepărtate ale florilor. Nu auzea nimic altceva decât clipocitul havuzului. În jurul lui nu mişcau decât adierile nevăzute, uşoare ale parfumurilor. Totuşi, simţea apropierea Vedeniei.

La început venise până spre mijlocul ranch-ului Seed, la vreo jumătate de milă de misiune, printre straturile de violete, modeste, sfioase, ghemuite la pământ, apoi trecu de violete şi se apropie, oprindu-se printre rezedele mai îndrăzneţe, care cutezau să privească dintre frunze spre cer. După câteva nopţi lăsă în urmă albăstrelele şi înaintă spre straturile de stânjenei, care se ridicau cu mai multă îndrăzneală de la pământ cu petalele lor bătătoare la ochi, viorii ca înserarea. Înaintă apoi cu paşi mari spre mândra, spre sfidătoarea frumuseţe a garoafelor şi trandafirilor, şi, în sfârşit, după alte câteva nopţi, Vanamee simţea că se oprise, parcă tremurând de îndrăzneala ei, în mijlocul falnicilor crini regali, care creşteau la marginea ranch-ului Seed, aproape de misiune. După aceasta urmă o aşteptare îndelungată. Apoi, către miezul unei nopţi întunecate, înaintă din nou. Vanamee abia îşi putu stăpâni un strigăt. În sfârşit, Vedenia trecuse de flori. Nevăzută, se apropiase de poalele colinei pe care aştepta el, oprindu-se într-o

viroagă, unde întunericul era mai adânc, la o distanţă de la care aproape că putea fi auzită.

Nopţile se scurgeau una după alta tot mai calde. Când şi când, în timpul zilei, ploaia înviora pământul. Florile de la ranch-ul Seed creşteau năvalnic. Înflorea boboc după boboc, în timp ce acelea deschise se dezvoltau, ajungând în plină maturitate. Culorile ranchului Seed erau tot mai profunde.

Într-o noapte, după ceasuri întregi de aşteptare, Vanamee simţi pe obraz atingerea unei adieri prelungi, calde, care sufla peste vâlcea de la răsărit. Adierea atinse grădina misiunii şi mişcă ramurile perilor. Părea alcătuită din esenţele distilate ale florilor. Parfumul lor nu fusese niciodată atât de gingaş, atât de ameţitor. Adierea se risipi. Nu mai mişca nimic. Atunci, în sfârşit, în linişte nopţii, în acea linişte în care Vanamee îşi strigase de atâtea ori chemarea mută, auzi ceva. Speriat, ridicându-se pe jumătate de la pământ, asculta: da, auzea ceva. Auzea ceva, aproape, în bezna de la poalele colinei. Ce era, nu putea spune, dar nu părea niciunul din nesfârşitele zgomote asemănătoare de pe acele locuri, pe care le cunoştea atât de bine. Nu era nici foşnetul frunzelor, nici pârâitul crenguţelor, nici zumzetul gâzelor, nici adierea florilor de magnolia. Era numai un freamăt slab, imperceptibil, cu neputinţă de precizat, un mic semn la hotarul sensibil al liniştii.

Apoi nopţile se scurseră din nou unele după altele. Stelele de vară erau tot mai strălucitoare. Căldurile se înteţiră. Florile de la *ranch*-ul Seed se înmulţiră. Cei cinci sute de acri ai lui erau un covor de flori.

În sfârşit, într-o noapte, o nouă lumină răsări pe cer. Secera subţire a lunii se înălţa, învăluită, înnegurată, în adâncul ceţurilor pământului. Lumina sporea. Pe măsură ce razele ei erau tot mai strălucitoare, contururile îndepărtate, până atunci ascunse, ieşeau la iveală. Privind în jos spre vâlcea, Vanamee avea în faţă o privelişte de o

frumuseţe neasemuită. Înfloriseră toţi bobocii de pe câmpul ranch-ului Seed. Culorile florilor erau tot mai vii, tot mai izbitoare, luând ochii. Trandafiriul devenise roşu-regal, albastrul se preschimbase în purpuriu. Galbenul licărea în nuanţe portocalii. Portocaliul lucea ca aurul, scânteia ca briliantul. Pământul dispăruse sub straturile nesfârşite de flori strălucitoare. Pe neaşteptate, luna se înălţa spre zenit din ceaţa care o învăluia. O clipă se revărsă o boare, o pulbere de aur, şi Vanaţnee, ai cărui ochi sfredeleau bezna de la poalele colinei, îşi simţi inima zvâcnind deodată, apoi oprindu-se în loc, şovăielnică, nemaivoind să bată. În clipa aceea de lumină trecătoare zărise ceva. Acolo jos, la poalele colinei, mişcase ceva, pe jumătate în beznă, pe jumătate în lumină. Se ivise şi pierise într-o clipă. Ceaţa estompase din nou lumina lunii. Bezna înghiţise din nou Vedenia. Ce văzuse? Nu ştia. Apariţia fusese atât de scurtă, încât creierul amorţit nu percepuse prompt, nu descifrase numaidecât mesajul ochiului. Nu se mai mişca nimic. Totuşi, fusese ceva. Văzuse cu ochii lui.

Ce să fi fost oare? Fluturarea unei şuviţe de păr? Mişcarea unei mâini albe? Fâlfâirea poalei unui veşmânt? Nu puţea spune. Totuşi, nu făcea parte dintre priveliştile pe care le văzuse atât de adesea în locul acela. Nu fusese nici freamătul aripii unui fluture de noapte, nici legănarea unei flori mişcate de vânt, nici fâlfâirea mută a unui liliac. Era mai curând o sclipire stinsă, abia zărită, cu neputinţă de precizat, o vibrare imaterială în întunericul nemărginit al nopţii.

Asta fusese totul. Până atunci nu se întâmplase niciun fenomen concret, nimic pe care Vanamee să-l poată defini cu preciziune, care să poată fi exprimat prin cuvinte. Fenomenul, insesizabil uneori pentru acel straniu al şaselea simţ al lui, nu putea fi perceput decât de un ochi sau de o ureche foarte fină. Mistica întruchipare a vedeniei se petrecuse fugitiv, înceţoşat, ca în vis. Fenomenul

insesizabil părea că se conturase într-un nucleu material, lumina stelelor părea că se încheagă, strălucirea florilor părea să devină ceva concret, iar cel mai suav parfum, o prezenţă tangibilă.

În grădină se strecurase însă şarpele. Deşi legănat de unduirea uşoară a visului, deşi fermecat de acea feerie a unei nopţi de vară, îmbălsămată de parfumurile florilor, cufundată în liniştea întreruptă doar de clipocitul havuzului, în bezna revărsată peste marea de flori strălucitoare, Vanamee nu putea să uite tragedia pricinuită de nelegiuirea pe care o săvârşise necunoscutul, zbuciumul cumplit al atâtor ani, strania, sinistra nălucă ce se năpustise din întuneric şi pierise într-o clipă, lăsând în urmă moartea şi pângărirea.

Niciodată nu văzuse Vanamee aceste lucruri mai limpede decât atunci când, lăsându-l pe Presley la pă*m* sune, se îndreptase spre grădina misiunii peste câmpul raâwih-ului Quien Sabe.

Era noaptea în care Annixter veghease cu ochii la stele, regăsindu-se în cele din urmă pe sine însuşi.

Pe măsură ce vremea înainta, departe unul de altul, neştiind cât se zbuciuma celălalt, amândoi aşteptau să se petreacă minunea – Annixter la *ranch*, Vanamee în grădina misiunii.

Vanamee zăcea neclintit sub peri, cu faţa în jos, cu fruntea ascunsă sub braţul îndoit. Ridicând capul, îşi trimise pentru ultima oară strigătul mut peste vâlcea, chemând minunea, somând noaptea să i-o dea înapoi pe Angéle, lăsându-se pradă nălucirilor. îşi sprijini din nou capul pe braţ şi aşteptă. Clipele treceau. În havuz apa clipocea mereu. Pe coline, o boare luminoasă de culoarea şofranului prevestea răsăritul lunii pline. Nimic nu mişca. Pretutindeni domnea pace adâncă.

Deodată, mâna dreaptă a lui Vanamee se încleştă din încheietură… Iată… iată… Chemarea lui primea din nou răspuns. Departe de tot, în marea întunecată, liniştită a

nopţii, fremătă din nou ceva. Nu auzea, nu vedea nimic; era doar un tremur, o vibrare perceptibilă numai de o anume facultate sublimată a spiritului său, încă nedefinită. Rigid, cu nervii încordaţi la culme, neclintit, prosternat la pământ, aşteptă.

Năluca se apropie nespus de încet. Trecu de straturile de violete, apoi de cele de rezede. O clipă după aceea era printre stânjeneii albi. Lăsându-i în urmă, se avântă printre trandafirii şi garoafele roşii. Străbătu ca un meteor marea superbă a crinilor regali. Înainta încet, dar nu se oprea. Vanamee îşi ţinu răsuflarea, necutezând să ridice capul. Vibrarea părăsi grădinile Seminţeriei, înaintând în întunericul de la poalele colinei. Se va apropia oare? Acolo se oprise totdeauna

— Se oprise o clipă şi, în ciuda sforţărilor lui, îi scăpase, se pierduse înapoi în noapte. Acum însă se întreba dacă fusese în stare în sfârşit să-şi pună în acţiune toată puterea. Nu-l speriase întotdeauna gândul că se afla faţă în faţă cu acea taină? Atunci, când venea, nu lăsase el însuşi nălucirea să piară, răspunsul să se risipească din nou în beznă?

Nicio ftoapte nu fusese însă până atunci atât de frumoasă ca aceasta. Primăvara se revărsase din plin. Văzduhul era un adevărat balsam. Nesfârşita pace a micii grădini care dormea în întuneric încânta simţurile. Era un colţişor izolat, discret, romantic, o grădină fermecătoare a visurilor.

La picioarele lui, în vâlcea, coloritul năvalnic al mării de flori – trandafiri, crini, zambile, garoafe, violete – sclipea ca o incandescenţă în lumina de aur a lunii ce răsărea. îmbibat de parfumuri, aerai era greu, dulceaţa lui umplea gura, gâtul. În tării, constelaţiile călătoreau fără contenire. Pământul dormea sub picioarele lui. Chiar şi florile visau. Peste tot cuprinsul se aşternuse o linişte ca de biserică, pogorâse ca o binecuvântare, ca o dumnezeiască milostivire, ce se vădea în frumuseţea firii, în pacea

tihnită, adâncă.

Era ceasul vedeniilor, ceasul visurilor. Zăcând în iarbă, sub peri, Vanamee, îmbătat de misticism, însetat de supranatural, simţi deodată că spiritul lui se detaşase de trup, căzuse în transă. Aşa ceva nu i se mai întâmplase până atunci. Părea că imaginaţia zbura departe înaintea lui, fiind gata să perceapă impresii pe care nu le mai încercase nicicând. Se simţea tot mai uşor, tot mai mic. Până la urmă părea că se volatilizase cu totul. Parcă vedea cu ochii altcuiva, auzea cu urechile altcuiva, simţea cu inima altcuiva.

— Vino… şopti Vanamee.

Simţea că vedenia înaintează încet-încet. Venea spre el. Cu fiece clipă era tot mai aproape.

În sfârşit, acum trebuia s-o vadă. Ieşise din întunericul de la poalele colinei, urcând povârnişul încet, stăruitor. Dintr-acolo, de aproape, auzea un zgomot uşor. Iarba foşnea sub atingerea unui picior. Frunzele tufelor fremătau – parcă le atingea o mână. Trosni o crenguţă subţire. Paşii se auzeau tot mai desluşit. Se apropiau tot mai mult. Ajunseseră pe creasta colinei. În sfârşit, sosiră aproape de el.

Vanamee tremura ca varga, ascunzându-şi capul în îndoitura braţului. Auzi limpede paşii oprindu-se. Pesemne că Vedenia nu putea să vină mai aproape. îşi înălţă capul şi privi.

Luna se ridicase în slăvi. Marele ei scut de aur plutea deasupra zării, spre răsărit. Nu departe de Vanamee, limpede, desluşit, profilată pe talgerul lunii, se zărea făptura unei tinere fete, în veşmânt de mătase roşie, cu mânecile căzând în falduri, ca ale chimonourilor japoneze, cu ţesături din fir, închipuind flori şi păsări. Cosiţele gingaşe, aurii, nu lăsau să se vadă decât o parte, în formă de triunghi, din fruntea albă, boltită. Mâinile îi atârnau fără vlagă de o parte şi de alta a trupului, dar răsufla domol, regulat, printre buzele întredeschise, plinuţe,

aproape ca ale vechilor egipteni, iar ochii, cu pleoape grele, traşi în sus, spre tâmple, orientali, erau închişi. Părea că doarme.

Venea la el din lumea florilor, a culorilor, din atmosfera aceea grea, încărcată de esenţe, din întunericul îmbibat, saturat, îngroşat de parfumuri suave. Venea la el dintre flori, cu părul auriu înmiresmat de trandafiri, cu aroma şi roşul-imperial al garoafelor pe buze, cu gâtul alb, mlădios, parfumat de crinii gingaşi, diafani, din mâinile ei emanând balsamul heliotropului. Faldurile veşmântului roşu răspândeau mirosul ameţitor al macilor, picioarele lăsau o adiere de zambile. Stătea înaintea lui, aidoma unei vedenii, unei viziuni materializate – vis devenit realitate. Ieşise din lumea celor nevăzute. Era robul acestei icoane de aur şi purpură, scăldată în balsamuri, care se oprise nemişcată sub razele pale ale lunii noi. Nălucire a somnului fiind, era ea însăşi cufundată în somn. Vis fiind, ea însăşi visa.

Chemată din beznă, din îmbrăţişarea pământului, din încleştarea morţii, din nefiinţă, se înălţa la lumină şi viaţă, dumnezeiesc de pură. Pe fruntea netedă nu era nicio pată, nicio urmă, niciun stigmat al întinării, al pângăririi pământeşti. Păstrase aceeaşi gingăşie a inocenţei neprihănite pe care o cunoscuse în tinereţe. Anii nu lăsaseră urme – era tot atât de tânără ca şi odinioară, era puritatea reînviată, frumuseţea nepieritoare, veşnica viaţă renăscută, binecuvântata, nemuritoarea tinereţe. Rămase câteva clipe acolo, înaintea lui, şi, prosternat la picioarele ei, Vanamee o privi fermecat, vrăjit. Apoi, ea se trase încet înapoi, încă adormită, cu ochii închişi, se întoarse şi începu să coboare povârnişul. Pierise.

Vanamee sări în sus. Pe cât se părea, îşi venise în fire. Privi crunt în jurul lui şi dădu cu ochii de Sarria.

— Am văzut-o, spuse preotul. Era Angéle, fetiţa, fiica Angélei tale, leită maică-sa.

Vanamee însă abia îl auzea. Dându-l la o parte, păşi

înainte ca în vis, ieşind din grădină. Că fusese Angéle sau fiica ei, n-avea importanţă. Era ea. Moartea fusese învinsă. Mormântul – biruit. Viaţa, veşnic renăscută, dăinuia mai departe. Timpul fusese învins.

Dacă era ea sau fiica ei, n-avea nicio importanţă. Viaţa era nemuritoare, doar răul, păcatul pierea. Totul era veşnic, în afară de suferinţă.

Zorile se revărsară pe neaşteptate. Zenitul se învăpăie deodată. Vanamee mergea înainte, nici el nu ştia încotro. Lumina zilei sporea tot mai mult. În sfâişit, se opri pe creasta unei coline care domina ranefi-urile, îşi aruncă privirile la picioare, spre miazăzi, şi deodată ridică mâinile deasupra capului şi scoase un strigăt năprasnic:

— Grâul! Grâul!

Răsărise peste noapte. Ieşise pretutindeni, de la o zare la alta! Glia, multă vreme stearpă, fremăta – zămislise viaţă nouă. Încă o dată, cumpăna vremii se legăna pe arcul său veşnic, năzuind din moarte înapoi către viaţă. Viaţa răsărise din moarte. Veşnicia încolţise din nefiinţă. Acesta era tâlcul. Angéle nu era simbolul, ci *chezăşia* nemuririi. Sămânţa putrezise, se întorsese în pulbere, pierise în ţărână, pentru a se înălţa din nou la viaţă, biruitoare, neîntinată. Angéle murise, dând naştere pruncului său. Biruind moartea, viaţa răsărise din păcat – neprihănită, năvalnică. Până atunci el nu-l cunoscuse pe Dumnezeu. Nebun ce eşti! Ce semeni tu nu înviază dacă nu moare mai întâi. Sămânţa pierise, Angéle murise. Când semeni, semeni nu trupul care va fi, ci doar un grăunte, cum se întâmplă, fie de grâu, fie de altă sămânţă. Grâul, chemat din întuneric, din încleştarea pământului, din putreziciune, răsărise biruitor la lumină, la viaţă. Şi

Angéle, de asemeni, şi viaţa, de asemeni, şi învierea din morţi, de asemenea. Semeni în putreziciune. Răsare în neprihănire. Semeni în pângărire. Răsare în neîntinare, în strălucire. Semeni în slăbiciune. Răsare în putere. Moartea e biruită de viaţă.

Soarele se înălţa în tării. Întunericul fusese învins de lumină.

Strălucirea celor pământeşti se oglindea în strălucirea celor cereşti. Strălucirea soarelui alunga strălucirea mai firavă a lunii şi stelelor. De pe creasta pe care se afla, Vanamee privea veşnica viaţă Verde a grâului răsărit. Cu inima descătuşată, fremătând de bucuria bixuinţei asupra morţii, întinse braţele şi strigă din răsputeri:

— O, moarte, unde ţi-e puterea? O, mormântule, unde ţi-e izbânda?

CAPITOLUL. 4

Poemul socialist al lui Presley, *Truditorii*, stârni multă vâlvă. Redactorul suplimentului de duminică al gazetei din San Francisco, căruia îi fusese trimis, îl tipărise cu caractere gotice, ornamentând titlul atât de mult, încât era aproape neciteţ. Mai mult chiar, hotărâse ca poemul să fie ilustrat cât mai atractiv de unul dintre graficienii ziarului. Totul ocupa o pagină întreagă. Astfel prezentat, poemul atrase atenţia, fiind reprodus numaidecât în gazetele din New York, Boston şi Chicago. A fost discutat, atacat, apărat, elogiat, ridiculizat. A fost ridicat în slăvi cu cele mai dezgustătoare ditirambe, înfierat cu cele mai violente invective. I se consacrară editoriale. Articole speciale în fiţuicile literare îi disecară prozodia şi elocvenţa. Versurile lui începură a fi citate, fiind luate ca temă şi pentru peroraţii revoluţionare, şi pentru discursuri reacţionare. Poemul a fost parodiat şi denaturat astfel încât să servească drept reclamă unor produse cerealiere şi anumitor alimente pentru copii. În cele din urmă, redactorul unei reviste lunare întreprinzătoare retipări poemul, însoţit de portretul şi biografia autorului.

Presley rămase uluit. Începu să se întrebe dacă nu era într-adevăr „cel mai mare poet american” de la

Bryant[68] încoace. Când scrisese *Truditorii*, nici nu se gândise la celebritate. Zguduit până în adâncul sufletului, avusese pur şi simplu inspiraţie, clarviziune, scriind poemul în anumite clipe propice, când cuvintele îi veneau în minte cu uşurinţă, şi versificarea nu fusese dificilă. Aşa cucerise deci celebritatea? Un moment fu ispitit să străbată continentul, să se ducă la New York, şi acolo să se bucure de triumful său. Dar îndată îşi refuză această răsplată ieftină. Prea pusese lucrurile la inimă. Dorea să ajute poporul, comunitatea în mijlocul căreia trăia, mica lume din Valea San Joaquinului, în lupta ei cu Calea Ferată. Lupta îşi găsise poetul. Locul lui acolo era. Doar cuvintele unui impresar care organiza conferinţe prin ţară îl făcură să şovăie o clipă. I-ar fi plăcut să străbată continentul spre a le relata compatrioţilor săi de pretutindeni drama ce se consuma pe acea ignorată şi îndepărtată coastă a Pacificului, ca să le stârnească interesul, ca să-i cheme la acţiune. Acest lucru ar fi fost extrem de util. Să se dedice „cauzei”; să nu primească niciun ban drept răsplată, să-şi dea viaţa pentru a reteza ghearele monstrului de oţel şi abur, cu inima de fier, ar fi fost fără îndoială o faptă vitejească. Şi alte state, nu numai California, îşi aveau durerile lor. Seminţia căpcăunilor sporea pretutindeni, de-a lungul şi de-a latul ţării. Ar fi putut să se proclame el însuşi campionul poporului în lupta acestuia împotriva trustului. Ar fi putut să ajungă un apostol, un profet, un martir al libertăţii.

Presley era însă până în străfundurile sufletului său un visător, nu un om de acţiune. Şovăia, nu acţiona în momentul psihologic, hotărâtor, nu bătea fierul cât era cald, şi, în vreme ce şovăia, alte probleme presante începură să-i absoarbă atenţia.

Într-o seară, la vreun ceas după ce se culcase, fu trezit de nişte glasuri care răsunau pe veranda casei

68 Wllliatn Cullen Bryant (1794 - 1878) unul dintre cei dinţii reprezentanţi al romantismului in poezia americană:

ranch-ului. Coborând, le găsi acolo pe missis Dyke şi pe Sidney. Plângând, mama fostului mecanic vorbea cu Magnus şi cu Harran. Pare-se că nu ştia unde e Dyke. Plecase la oraş după-amiază, devreme, cu camionul, şi trebuia să se întoarcă la cină. Acum era 10 seara, şi încă nu se întorsese. *Missis* Dyke le povesti că se dusese mai întâi la Quien Sabe, vrând să telefoneze de acolo la Bonneville, dar Annixter plecase la San Francisco, şi în lipsa lui casa era încuiată, iar administratorul, care avea o a doua cheie, se afla la Bonneville. *Missis* Dyke telegrafiase de trei ori de la Guadalajara la Bonneville, informându-se ce era cu fiul ei, dar nu obţinuse niciun rezultat. În cele din urmă, chinuită de griji, se dusese la Hooven, luând-o şi pe Sidney cu ea, şi reuşise să-l convingă pe Bismarck să înhame caii şi s-o ducă la ranch-ul Los Muertos, spre a-l ruga pe Magnus Derrick să telefoneze la Bonneville, pentru a afla ce se întâmplase cu Dyke.

În timp ce Harran suna centrala ca să-i dea legătura, *missis* Dyke le povesti lui Presley şi lui Magnus ce jalnică schimbare se petrecuse cu Dyke.

— *Mister* Derrick, spuse ea, l-au scos din minţi pe fiul meu. Numai dacă l-aţi vedea! Stă ceasuri întregi pe terasă cu mâinile pe genunchi şi se uită la ele fără să scoată o vorbă. Nu mai vrea să mă privească în faţă şi nu doarme. Noapte de noapte umblă de colo-colo prin cameră până dimineaţa. De zile întregi tace, nu suflă niciun cuvânt. Stă nemişcat pe scaun, şi deodată, pe neaşteptate – oh, *mister* Derrick, e îngrozitor! – izbucneşte într-un acces de mânie îngrozitoare, ocărăşte, înjură, scrâşneşte din dinţi, îşi strânge capul în mâini, bate din picioare de zguduie toată casa şi strigă că dacă S. Behrman nu-i dă banii înapoi, îl ucide cu mâinile lui. Nu-i asta însă nenorocirea cea mai mare, *mister* Derrick! A început să intre tot mai des în cârciuma lui Caraher, stă acolo ceasuri întregi şi-l ascultă pe *mister* Caraher. Fiul meu nu mai e în toate minţile. Ştiu vag că el şi cu *mister* Caraher au pus ceva la cale

împreună, dar n-am aflat ce anume. *Mister* Caraher e un om rău, şi fiul meü a căzut sub influenţa lui.

Îi dădură lacrimile. Voi să şi le ascundă cu bărbăţie şi, întorcându-se, o luă pe Sidney în braţe şi puse capul pe umărul ei.

— Aşa ceva nu s-a mai întâmplat, mister Derrick, zise ea. Eram atât de fericiţi toţi trei în căsuţa noastră… Viitorul părea atât de luminos. Oh, Dumnezeu îi va pedepsi pe răii, pe hainii aceia de la Calea Ferată!

Harran ieşi pe verandă, întorcându-se de la telefon. Bătrâna tăcu, privindu-l cu ochi arzătoii.

— Cred că nu s-a întâmplat nimic, *missis* Dyke, îi spuse el liniştitor. Am cam aflat unde se află. Dumneata şi cu Mormolocul rămâneţi aici. Mă duc eu după el cu Hooven.

Peste vreo două ceasuri, Harran se întoarse împreună cu Dyke la Los Muertos, în căruţa lui Hooven. îl găsise beat turtă în prăvălia lui Caraher.

În beţia lui Dyke ryi era nici urmă de sentimentalism dulceag. Alcoolul stârnea în el numai spiritul răului, al răzbunării, al îndrăznelii, al nesăbuinţei.

Mai târziu, când, ieşind de sub eucalipţi, căruţa în care se aflau missis Dyke, Sidney şi fostul mecanic trecu pe lângă casa ranch-ului, în drum spre casă, Presley, aplecându-se pe fereastra cameiei, îl auzi pe Dyke spunând:

— Caraher are dreptate. De un singur lucru se tem: de dinamită.

În ziua următoare Presley îl însoţi la Guadalajara pe Magnus, care pleca la San Francisco cu trenul. După ce-şi luă rămas bun de la acesta, se gândi să se abată pe la ferma lui Dyke, să vadă ce mai era pe acolo. Se întoarse la Los Muertos copleşit de tristeţe, clocotind de mânie. Plantaţia de hamei, pe care ultima dată o văzuse înfloritoare, acum se părăginise de tot. Munca fusese, vădit, lăsată baltă de mult. Buruienile năpădiseră totul.

Aracii se aplecaseră la pământ pretutindeni, şi mulţi căzuseră, târând după ei şi tulpiniţele de hamei care zăceau pe pământ într-un talmeş-balmeş de frunze veştede, cârcei putreziţi şi lujere rupte.

Gardul se şubrezise. Cu uşile şi ferestrele căscate, hambarul, care n-avea să mai fie terminat niciodată, oferea o privelişte tristă. În sfârşit, în pridvor, Presley îl zări pe Dyke prăbuşit în balansoarul lui împletit, cu barba şi părul vâlvoi, nemişcat, căutând cu priviri rătăcite spre mâinile-i care zăceau pe genunchi cu palmele în sus.

În drum spre San Francisco, Magnus Derrick se întâlnise la Bonneville cu Osterman. Acesta se aşeză în faţa lui Magnus Derrick în vagonul pentru fumători, îşi dădu pălăria pe spate şi, trecându-şi palma peste chelie, observă:

— Păreţi necăjit, *Governor*. Aţi avut necazuri în ultima vreme?

Magnus tăgădui dând din cap. Totuşi, Osterman avea dreptate. Magnus Derrick îmbătrânise pe neaşteptate. Ţinuta lui dreaptă dispăruse. Umerii laţi i se gârboviseră oarecum. Liniile ferme ale buzelor subţiri se relaxaseră, şi mâna, cu care strângea măciulia de fildeş îngălbenit a bastonului, tremura imperceptibil, ceea ce nu se întâmplase până atunci. Schimbarea lui Magnus era mai mult decât fizică. În sfârşit, conducea oamenii într-o luptă mare. Ca preşedinte al ligii „era cunoscut, se vorbea despre el pretutindeni în California, i se cereau sfaturi, era privit ca un „om proeminent”! în sfârşit, dobândise acea poziţie îndelung şi zadarnic dorita!

— Totuşi, nu era bucuros de triumful lui, căci totul în viaţă era aproape numai amărăciune. Triumfase pe căi ocolite, prin mijloace îndoielnice.

Era un mituitor. Nu putea să uite acest lucru nicio clipă. Pentru a-şi atinge scopurile, cât ar fi fost ele de dezinteresate, de altruiste, ba chiar filantropice, fusese de conivenţă cu ticăloşia, el, omul politic de şcoală veche,

riguros de integru, care-şi ratase „cariera” mai curând decât să facă un compromis în privinţa onestităţii. În ceasul al unsprezecelea, angrenat, prins în mrejele meşteşugit ţesute ale unor noi concepţii de viaţă, zăpăcit de abilitatea lui Osterman, de volubilitatea şi de sprinteneala lui, indignat, întărâtat peste măsură de samavolniciile trustului, în cele din urmă cedase, dăduse mită. Se gândise că, la urma urmelor, asta nu mai avea nicio însemnătate. Faptul acesta îl ştiau numai Osterman, Broderson şi Annixter. Şi n-aveau să-l osândească, fiind ei înşişi complici la săvârşirea lui. Putea să ţină capul sus. Cu timpul, întâmplarea avea să fie dată uitării.

Totuşi, nu era aşa. îl părăsise un anume element subtil al caracterului său. Simţea acest lucru. Ştia. Acea rigiditate a ţinutei care-i dădea toată prestanţa

— Imprimând forţă, greutate felului său de a fi, dominator, autoritar, temperându-i, înseninându-i severitatea politicoasă, inflexibilă – scădea zi de zi. În hotărârile pe care, ca preşedinte al ligii, era chemat să le ia, şovăia tot mai adesea. Nu mai putea să fie autoritar, dominator, acţionând cum credea el de cuviinţă, fără a cere părerea celorlalţi. Începuse să-şi consulte locţiitorii, să le ceară sfatul, să nu aibă încredere în propriile sale opinii. Făcea greşeli, erori de calcul, şi când acestea îi erau aduse la cunoştinţă, îşi găsea refugiu în fanfaronadă. Ştia că fanfaronada era un bluf, ştia că, mai curând sau mai târziu, subordonaţii lui o vor recunoaşte ca atare. Câtă vreme avea să-şi mai poată menţine poziţia? Dacă va putea ţine în mână pârghiile de comandă până ce se va sfârşi lupta, totul va fi bine, Dacă nu, se va prăbuşi şi, o dată prăbuşit, ştia că, mituitor cum era, n-avea să-şi mai revină nicicând.

Se ducea la San Francisco să se sfătuiască şi cu Lyman asupra unui anumit aspect al litigiului dintre Calea Ferată şi *ranchers*, care îi fusese adus la cunoştinţă de curând.

Când comitetul executiv al ligii înaintase recursul la Curtea Supremă, alesese câteva dosare reprezentative pentru situaţia tuturor terenurilor în litigiu. Nici Magnus, nici Annixter nu făcuseră deci recurs, socotind că deciziile ce vor fi pronunţate de Curtea Supremă din Washington în aceste dosare vor servi de precedent, le vor profila şi lor. Magnus făcuse o greşeală şi de data aceasta. Mandatarii din San Francisco ai ligii îi scriseseră, înştiinţându-l că cei de la Calea

Ferată ar putea să uzeze de această chichiţa şi să pretindă că, întrucât în privinţa ranch-urilor Quien Sabe şi Los Muertos nu se făcuse recurs, deciziile date în apel erau definitive şi ca atare să încerce să-i pună în posesie pe cumpărătorii fictivi ai celor două ranch-uri chiar mai înainte de a se pronunţa Curtea Supremă. Termenul de nouăzeci de zile pentru introducerea recursului avea să expire în curând, şi dacă pierdeau acest termen, Calea Ferată ar fi putut trece la executare. Osterman şi Magnus hotărâseră să plece de îndată la San Francisco, unde să-l întâlnească pe Annixter, care în ultimele zece zile lipsise de la Quien Sabe, şi să discute problema cu Lyman. Ca membru al comisiei, s-ar fi putut ca acesta să cunoască intenţiile Căii Ferate şi, în acelaşi timp, dacă aprehensiunile mandatarilor ligii s-ar fi dovedit întemeiate, era în măsură să dea un aviz juridic competent asupra măsurilor de luat.

— Spuneţi, începu Osterman, după ce trenul porni din gara Bonneville şi se aşezară amândoi pe banchete, spuneţi, *Governor*, ce se întâmplă cu Buck Annixter de câteva zile? După toate semnele, nu-i în apele lui.

— N-am observat nimic, răspunse Magnus. *Mister* Annixter a fost plecat în ultima vreme. Nu-mi pot da seama ce l-a putut reţine atât de mult la San Francisco.

— Aici e-aici! exclamă cu tâlc Osterman, făcând cu ochiul. Aveţi de trei ori, să ghiciţi. Hai să punem rămăşag pe un trabuc. Eu cred că e vorba de o f-a-t-a; mai exact, de

Hilma Tree. Deunăzi dumneaei şi-a luat tălpăşiţa de la Quien Sabe şi a plecat la Frisco. Buck a plecat după ea. Am câştigat trabucul! Este?

— O ştiu, zise Magnus. Drăguţă femeie. Fericit cine o va lua de soţie.

— Ha-ha! Soţie! Ţi-ai găsit, Buck Annixter să se însoare! Nu prea cred. Totuşi, i s-au aprins călcâiele bătrânului Buck. Nostim lucru. Ce-o să mai râd de el când o să dăm ochii amândoi!

Totuşi, când Osterman şi Magnus se întâlniră cu Annixter în holul hotelului „Lick”, pe Montgomery Street, nu reuşiră să afle nimic de la el. Era în toane rele. Când Magnus aborda problema care-l aâusese acolo, Annixter spuse că putea să se ducă la naiba totul, şi când Osterman, rânjind şugubăţ, îşi îngădui o aluzie destul de Vagă că o fi vreo fustă la mijloc, Annixter îl repezi atât de violent, că până şi Osterman o sfecli.

— Ei, insinuă el, atunci ce te tot învârţi pe aici pe la Frisco?

— Nu-ţi vârî nasul unde nu-ţi fierbe oala! replică Annixter.

Annixter sosise la San Francisco cu două săptămâni mai înainte şi trăsese la un hotel de pe Bush Street, în dosul clădirii „First National Bank”, hotel despre care ştia că-l ţine o rudă a familiei Tree. Presupunerea că Hilma şi părinţii ei locuiau acolo se dovedi întemeiată. Le citi numele în registrul de călători. Annixter bătuse la uşa lor şi se trezi că îi cerea iertare bătrânului Tree.

Hilma şi mamă-sa nu erau acolo. Se nimerise tocmai bine. Ceva mai târziu, *missis* Tree se întorsese singură. Pe Hilma o lăsase să-şi petreacă ziua cu una dintre verişoarele ei care locuia departe, pe Stanyan Street, într-o căsuţă aşezată cu faţa la parc Annixter îi împăcă repede pe părinţii Hilmei, încredinţându-i pe amândoi de sinceritatea dorinţei sale de a se căsători cu Hilma. Totuşi, Hilma nu voia să-l vadă. Îndată ce află că venise după ea la

San Francisco, numai voi să se întoarcă la hotel şi se înţelese cu verişoara să rămână la ea o vreme.

În tot timpul acesta, foarte nefericită, nu puse piciorul afară din casă, plângând seară de seară până ce adormea. Ura oraşul. îi era de pe atunci un dor nespus de *ranch*, îşi amintea de zilele pe care le petrecuse la căşărie, fericită, cu lucrul ei, făcând unt şi brânză, smântânind laptele din tingirile mari, curăţind gamiţele de aramă şi ciuberele, cufundându-şi braţele până la coate în lapte acru, umblând încoace şi încolo în acea atmosferă de prospeţime, curăţenie însorită, veselă, cântând, nespus de fericită pentru simplul mo

Parcul Golden Gate (vezi nota 5, pag. 354).

tiv că strălucea soarele. îşi amintea de îndelungile ei plimbări spre misiune, târziu după amiază, de raitele pe sub viaduct după creson, de trâmbiţările cocoşilor, de şuierul îndepărtat al trenurilor, de dangătul clopotelor pentru *Angelus*[69], îşi amintea cu o jale nesfârşită de întinderile singuratice, pustii ale ranch-urilor, de locurile netede care se pierdeau în zare, scăldate în lumină, învăluite în linişte. îşi amintea de căldura de la amiază, de irizările cerului senin, fără urmă de nor în zori şi în amurg. Viaţa aceea fusese atât de fericită! Acum totul rămăsese în trecut. Oraşul – aspru, brutal, necruţător, cu nenumăratele-i case de lemn învelite cu tablă, cu negurile care ascundeau zarea şi răbufnirile vijelioase ale alizeelor – o tulbura, o întrista. Nu vedea ce-i va aduce ziua de mâine.

În sfârşit, într-o zi, după vreo săptămână de la sosirea lui Annixter în oraş, se lăsă înduplecată să facă o plimbare prin parc. Se duse singură, punându-şi pentru întâia oară pălăriuţa de pai negru cu puf de mătase albă, pe care i-o cumpărase maică-sa, bluza roz, cu cordon din imitaţie de

---

69 Rugăciune, ce începe cu cuvlntcle : „Angelus Domini..." (..Îngerul Domnului...") : se rosteşte în bisericile romano-catollce, dimineaţa, la prînz şi seara, în sunetul clopotelor.

piele de aligator, o fustă nouă de stofă maron şi pantofii pe care luceau micile catarame de oţel.

Lângă micul lac din parc zări un mic chioşc în stil japonez. Se aşeză acolo câteva clipe, cu mâinile în poală, privind amuzată peştişorii aurii, dorind… nici ea nu ştia ce.

Se trezi fără veste cu Annixter lângă ea. Era prea speriată ca să se mişte din loc. Ochii ei mari începură să se umple de lacrimi.

— Oh, exclamă în cele din urmă, oh… n-am ştiut…

— Ei, zise Annixter, iată-te, în sfârşit! Am tot pândit casa aia blestemată, încât mă temeam să nu mă ia la ochi vreun poliţist. Pe dumnezeul meu, strigă deodată, ce palidă eşti, Hilma!… Ia spune, nu te simţi bine?

— Ba da… îngăimă ea. Mă simt bine. N-am nimic.

Ba nu, nu te simţi bine! declară Annixter ritos. Mă pricep mai bine decât tine. Hai înapoi la Quien Sabe. Aici nu-i de tine. Hilma, ce s-a întâmplat? De ce n-ai vrut să ne vedem tot timpul acesta? Ştii… în ce situaţie mă aflu? Mama ta ţi-a spus, nu? Dacă ai şti cât îmi pare de rău! Acum sunt încredinţat că atunci, sub viaduct, am făcut cea mai mare greşeală a vieţii mele. Mi-am dat seama de acest lucru chiar în noaptea aceea, după ce ai plecat. Am stat toată noaptea pe o piatră, undeva, pe câmp. Nu ştiu exact ce s-a întâmplat, însă sunt alt om de atunci. Acum văd lucrurile cu totul altfel. Cum să spun, de atunci, pur şi simplu, am început să trăiesc. Acum ştiu ce înseamnă dragostea. În loc să-mi fie ruşine de ea, sunt mândru. Dacă ar fi să nu te mai văd niciodată, m-aş bucura – în aceeaşi măsură – că am trăit asemenea clipe. În noaptea aceea pur şi simplu m-am trezit. Până în clipa când mi-am dat seama că te iubesc cu adevărat, am fost cu totul egoist. Acum, fie că vrei să te căsătoreşti cu mine, fie că nu vrei, am de gând… nu ştiu cum să spun… să duc o altă viaţă. Am învăţat să trăiesc altfel. Ei… oh, nu ştiu cum să te fac să înţelegi, dar numai prin faptul că te iubesc mi-am schimbat toată viaţa. Asta uşurează săvârşirea unei fapte drepte,

curate. Aş vrea s-o săvârşesc. Aş săvârşi-o bucuros. îţi aminteşti? Odată mă lăudam că sunt aspru, că mă bucură faptul că oamenii mă urăsc. Mă urau şi se temeau de mine. Ei bine, de când te iubesc, mi-e ruşine de toate astea. Nu mai vreau să fiu aspru! Atât cât îmi va sta în puteri, voi face astfel încât nimeni să nu mă mai urască. Sunt fericit, şi vreau ca şi alţi oameni să fie tot atât de fericiţi. Te iubesc, rosti el deodată, te iubesc, şi dacă ai să mă ierţi, dacă ai să te cobori până la un dobitoc ca mine, aş vrea să fiu pentru tine omul cel mai bun, cât poate fi de bun un bărbat cu o femeie. Înţelegi, fetiţo? Aş vrea să fii soţia mea.

Hilma privi printre lacrimi peştişorii roşii.

— Nu vrei să-mi spui nimic, Hilma? întrebă el după o clipă.

— Nu ştiu ce-ai dori să-ţi spun, murm. – ră fata.

— Ba ştii, stărui Annixter. Am venit după tine ca să aud acest lucru. Am aşteptat mai mult de o săptămână în bătaia vântului, în parcul ăsta tâmpit, bun numai de picnicuri, ca să te ascult. Ştii ce-aş vrea să-mi spui, Hilma!

— Bine, te iert, murmură ea.

— Pentru început, e de ajuns şi atât. Dar nu-i vorba de *asta*.

— Atunci nu ştiu despre ce e vorba.

— Trebuie s-o spun eu pentru tine?

Şovăi îndelung, apoi răspunse:

— N-ai putea s-o spui cum trebuie.

— Ai încredere în mine. N-aş putea să vorbesc în locul tău, Hilma?

— Nu ştiu ce vrei să spui.

— Am să spun ceea ce gândeşti tu. Să spun?

Tăcură îndelung. Un peştişor auriu se ridică la suprafaţa apei cu un clipocit ce se auzi desluşit. O pală de vânt lunecă pe deasupra capetelor. Nu se zărea nimeni pe aproape.

— Nu, răspunse Hilma în sfârşit. Pot… pot s-o spun

eu însămi. Eu... Se întoarse brusc şi-şi petrecu braţele pe după gâtul lui. Oh, mă iubeşti? strigă ea. E adevărat? Te-ai gândit la fiecare cuvânt pe care l-ai spus? îţi pare rău? Ai să fi*i* b*un cu* mine dacă voi fi soţia ta? Ai să fii scumpul meu soţ?

Ochii lui Annixter se înrourară de lacrimi. O luă în braţe şi o strânse la piept. Niciodată în viaţa lui nu se simţise atât de umil, atât de nevrednic de această fată pură, neprihănită, care-l iertase şi credea în cuvintele lui, credea că va fi un om bun aşa cum el deocamdată numai îşi propunea să fie. Da, era ctf mult mai presus decât el. Era atât de sus, atât de generoasă, încât ar fi trebuit să-şi plece fruntea la picioarele ei, dar, în loc de asta, ea îl îmbrăţişase, crezându-l că va fi bun, că-i va fi un adevărat tovarăş de viaţă. Nu găsea cuvinte, nu ştia ce să răspundă. îl podidiră lacrimile, şiroindu-i pe obraz. Hilma se depărtă şi-l privi o clipă. Şi ochii îi erau umezi.

— Cred, spuse el, cred că suntem doi nătăfleţi!

— Nu, nu! protestă Hilma. Vreau, vreau şi plâng, şi vreau să plângi şi tu. Oh, dragule, n-am batistă.

— Ia-o pe-a mea.

Îşi şterseră ochii unul altuia ca doi copii şi stătură îndelung în micul chioşc japonez, îmbrăţişaţi, tot vorbind şi vorbind.

Sâmbăta următoare se cununară într-o biserică prezbiteriană din partea de sus a oraşului şi-şi petrecură săptămâna de miere într-o mică pensiune pe Sutter Street. îşi întrebuinţară timpul vizitând oraşul împreună. Dădură inevitabila raită a însurăţeilor la „Cliff House” şi-şi petrecură o după-amiază pe aleile şi printre straturile cu flori ale lui „Sutro Gardens”. Vizitară Chinatown *, „Palace Hotel” *, muzeul parcului, unde Hilma nu voi să creadă pentru nimic în lume că mumia era într-adevăr egipteană, şi făcură o excursie la Presidio şi la Golden Gate5.

În a şasea zi de plimbări, Hilma declară deodată că zburdaseră destul şi că acum trebuiau să fie serioşi, să-şi

vadă de treburi.

Aceste treburi constau pur şi simplu în achiziţionarea mobilei şi a celorlalte articole de uz casnic pentru utilarea din nou a casei ranch-ului Quien Sabe, unde trebuiau să locuiască. Annixter telegrafiase administratorului său, poruncindu-i: să tencuiască şi să zugrăvească casă, s-o învelească din nou cu şindrilă şi să golească odăile de toate lucrurile, în afară de telefon şi casa de bani. Dădu de asemenea instrucţiuni să se noteze dimensiunile fiecărei camere şi să i se comunice. După sosirea acestei note, Hilma intră în acţiune.

Urmă cea mai încântătoare săptămână. Înarmaţi cu liste nesfârşite, scrise de Annixter pe plicuri cu antetul hotelului, cutreierau amândoi magazinele universale ale oraşului, prăvăliile de covoare şi de mobilă. Târguiau în stânga şi în dreapta, trimiţând spre Quien Sabe transport după transport îndată ce făceau achiziţiile. Expediară la *ranch* un vagon încărcat cu covoare, perdele, mobilă de bucătărie, tablouri, lămpi, rogojini, scaune şi altele, Annixter ţinând neapăiat ca noul lor cămin să fie mobilat în întregime cu piese cumpărate la San Francisco.

Mobilarea dormitorului şi a salonului fu lăsată la urmă. Pentru cel dintâi, Hilma alese o garnitură de email alb, imaculat, trei scaune, lavoar şi birou, un chilipir „grozav[70]*, găsit graţie unei întâmplări fericite, la o „vânzare de vineri[71], cu preţul de treizeci de dolari. Patul, o piesă unică în felul ei, achiziţionat în altă parte, era şi el nu mai puţin o „minunăţie”. De alamă, falnic, năstruşnic, avea şi polog. Îl cumpăraseră complet, aşa cum era expus în vitrina magazinului universal. Hilma îi privea extaziată perdelele scrobite, curate, de muselină, întinse. Niciodată nu mai văzuse un asemenea pat, somptuos, ca al unei prinţese, pe care-l visase toată viaţa.

---

70 Claude-Josepii Rouget de Lisle (1760 - 1836), poet şi compozitor
71f rancez, autorul Marsiliezel.

După aceea se ocupă de mobila pentru salon. Până atunci, Annixter, buimăcit de atâtea achiziţii uluitoare, nefiind în stare să dea nici măcar o sugestie, nu făcea decât să se declare de acord cu tot ce cumpăra ea. Salonul urma să fie tapetat cu hârtie frumoasă, vărgată – albastru cu alb – şi mobilat astfel: o rogojină din pai răcoros, carpete albe, de lână, o jardinieră în dreptul ferestrei, un acvariu sferic cu peştişori aurii, balansoare, o maşină de cusut iar în mijloc o masă mare, rotundă, de stejar galben, pe care să stea o lampă cu abajur de hârtie roşie, creponată. Pe pereţi urmau să fie atârnate câteva tablouri – imagini graţioase, fotografii suav colorate – tineri corişti cu ochi serafici, îmbrăcaţi în sutane, fete visătoare, în rochii roz, cu păr bălai, fluturând în vânt, aplecate asupra strunelor unor harpe de aur; o litografie colorată înfăţişându-l pe Rouget de Lisle1 cântând *Marsilieza* şi două lucrări sculptate în lemn, amândouă adevărate opere de artă, reprezentând una o prepeliţă, cealaltă o raţă-sălbatică, atârnate de un picior în mijlocul unor tolbe de vânătoare şi a unor cornuri pentru pulbere.

În sfârşit, achiziţionară şi rânduiră totul, puseră rochiile noi ale Hilmei în cufere, după care cumpărară biletele de tren pentru Bonneville.

— Mergem cu „Overland”-ul, pe legea mea! îi declară Annixter soţiei sale pe deasupra mesei, în timp ce prânzeau pentru ultima oară în hotelul la care trăseseră. Nu e niciun tren personal sau local.

— Dar ajungem la Bonneville la o asemenea oră! protestă Hilma. La cinci dimineaţa!

— N-are a face! o linişti el. Călătorim în vagoane „Pullman”, Hilma. Nu vreau ca neisprăviţii ăia din Bonneville să spună că nu ştiu să mă port. O să vină Vacca să ne ia cu cabrioleta. La naiba, mergem cu „Pullman”-ul, sau, la loc comanda! Când e vorba de cumpărat mobilă, nu-s grozav, dar altminteri, ştiu ce i se cuvine soţiei mele!

Annixter se încăpăţână şi, într-o bună după-amiază,

luară loc în „Overland”, expresul transcontinental de mare lux al companiei „Pacific & Southwestern Railroad”. La gară, la Oakland, nu-i petrecură decât părinţii Hilmei. Annixter ştia că Magnus şi Osterman se aflau încă în oraş, dar făcu ce făcu şi-i evită. Magnus, fireşte, ar fi fost la locul lui, dar de la Osterman nu puteai şti niciodată la ce să te aştepţi!

Încărcat cu coşuri împletite, cu săculeţe şi valize, cu biletele în gură, cu pălăria căzută pe ochi, Annixter străbătu peronul. Hilma şi părinţii încercau să ţină pasul cu el. Annixter era într-o stare de nervozitate cumplită, temându-se să nu facă vreo boroboaţă. Pentru el, a lua trenul era întotdeauna o mică dramă. Alergase atât de iute, încât, când găsi vagonul „Pullman” pentru care avea locuri, se trezi că era singur, că îşi pierduse partenerii. Lăsă valizele în faţa vagonului pentru a marca locul şi o luă la goană înapoi, de-a lungul peronului, dând din mâini.

— Veniţi încoace! strigă el, când, în sfârşit, dădu cu ochii de ei. Nu mai e timp!

Îi împinse cu umărul, grăbindu-i să meargă mai repede spre vagonul unde-şi lăsase valizele. Acolo constată că una din ele dispăruse. Începu de îndată să strige în gura mare.

— Aha! Frumos îşi tratează pasagerii! Aşa se îngrijesc cei de la „P. & S. W.”! O să... pe dumnezeul meu că o să...

În clipa aceea însă pe platforma vagonului apăru conductorul, care-i linişti, explicându-le că începuse să care bagajele înăuntru.

Annixter nu-i lăsă pe părinţii Hilmei să se urce în vagon, de teamă că trenul ar putea să pornească din clipă în clipă. Aşa că, urmându-l pe conductor pe culoarul îngust, spre compartimentul lor de lux, el şi soţia se instalară acolo şi, lăsând fereastra, se aplecară în afară, spre a-şi lua rămas bun de la *mister* şi missis Tree. Aceştia nu aveau să se mai întoarcă la Quien Sabe. Bătrânul Tree

îşi găsise de lucru în oraş, urmând să se ocupe de aprovizionarea cu produse lactate a hotelului rudei sale. Bonneville nu era prea departe de San Francisco, aşa că se puteau vedea din când în când.

Conductorii începură să ridice scările care duceau spre platformele vagoanelor de dormit.

— Ei, noroc şi bucurie, fata mea! îi ură Hilmei bătrânul Tree. De câte ori poţi, vino să ne vezi.

De dincolo de grilaj, de sub acoperişul peronului, se auziră bătăile măsurate ale clopotului.

— Cred că porneşte! strigă Annixter. La revedere, *missis* Tree!

— Să nu-ţi uiţi făgăduiala, Hilma, se grăbi să strige mama, scrie-ne în fiecare duminică după-amiază!

De-a lungul întregului tren răsună un pârâit prelung, un scârţâit de lemn încordat, un zăngănit de tampoane ciocnite. În aceeaşi clipă toată lumea începu să-şi ia rămas bun. Trenul porni, lunecă uşor înainte, tot mai repede, ieşind, în sfârşit, la lumina soarelui. Hilma se aplecă şi flutură batista tot timpul cât putu s-o zărească pe maică-sa. În cele din urmă se aşeză pe banchetă şi-şi privi soţul.

— Aşa, rosti ea.

— Aşa, repetă Annixter. Fericită? urmă privindu-i lacrimile din ochi.

Hilma dădu din cap cu hotărâre, zâmbindu-i curajoasă.

— Pari cam palidă, remarcă el, încruntându-se contrariat. Nu te simţi bine?

— Destul de bine.

Annixter fu cuprins pe loc de nelinişte.

— Dar nu foarte bine. Aşa-i?

Era adevărat, o încercase răul de mare pe feribotul care-i adusese din oraş la Oakland. Fără îndoială, de atunci rămăsese cam ameţită. Annixter nu acceptă însă această explicaţie. Era tare necăjit.

— Ptiu, acum o să te îmbolnăveşti! strigă el

îngrijorat.

— Da' de unde! protestă Hilma. Câtuşi de puţin.

— Ai spus că nu te simţi *foarte* bine. Ce anume ai?

— Nu-mi dau seama. Ei, nu sunt bolnavă. Oh, dragule, de ce-ţi faci griji?

— Te doare capul?

— De loc.

— Atunci eşti obosită, asta-i! Nu-i de mirare, cât te-am târât azi pe drumuri!

— Dragule, *nu* sunt obosită, *nu* sunt bolnavă, mă simt *foarte* bine.

— Ba nu, ba nu, ţi-o spun eu! Cred că ar fi mai bine să lăsăm cuşeta şi să te culci puţin.

— N-ar avea niciun rost.

— Ei, spune-mi unde anume te doare, arată-mi, pune-mi mâna acolo. Vrei să mănânci ceva?

Cu o stăruinţă obsesivă, o iscodi la nesfârşit, când de una, când de alta, refuzând să lase subiectul neepuizat, constatând înciudat că slăbise, că avea cearcăne la ochi.

— N-o fi vreun doctor în tren? murmură el, privind şovăielnic de jur-împrejur. Ia să-ţi văd limba. Ştiu eu, ţi-ar trebui puţin *whisky* şi câteva pru…

— Nu, nu, nu! se împotrivi Hilma. Mă simt mai bine ca oricând. Ia priveşte-mă. Hai, spune, arăt eu ca o doamnă bolnavă?

Îi scrută faţa foarte îngrijorat.

— Ei spune, nu sunt sănătatea întruchipată? întrebă ea sfidătoare.

— Şi da, şi nu… şovăi Annixter.

Hilma bătu cu picioarele în podele, încleştă pumnii, cu degetele mari vârâte înăuntru, închise ochii şi dădu din cap cu energie.

— Nu vreau să aud, nu vreau să aud!

— Dar tocmai…

— Fleacuri, fleacuri, fleacuri… strigă ea ghiduşă. Nu vreau să aud… nu vreau să aud… nu vreau să aud… îi puse

o palmă peste gură: Ia uite, trece chelnerul de la vagonul-restaurant – e primul semnal pentru masa de seară. Soţiei tale îi e foame.

Luară masa în vagonul-restaurant, în timp ce lungul tren, care între timp ieşise pe linia principală, o întinsese la drum în viteză, astfel cum avea să meargă aproape o săptămână, depănând milele aşa cum deapănă firul vârtelniţa.

Când trenul ieşi din Antioch, se însera. Asfinţitul stăruia încă pe cer, statornicindu-se la dreapta căii ferate, dincolo de creasta lui Mount Diabolo *, care se vedea aproape până la poale. Trenul cotise spre miazăzi. Lăsară în urmă Neroly, apoi Brentwood, apoi Byron. În amurgul tot mai albastru, munţii începură să se ridice în depărtare pe ambele părţi, perdeluind zarea. Trenul gonea înainte vuind. Între munţi se întindea o câmpie netedă, împărţită în ferme şi ranchuri. Începură să apară lanuri de grâu măricel, unduind în vântul stârnit de goana trenului. Munţii erau tot mai înalţi, câmpia tot mai mănoasă. Când trenul ajunsese la extremitatea nordică a văii San Joaquinului, răsări şi luna.

Annixter luase tot compartimentul, şi, după ce el şi Hilma se culcară, chemă conductorul să închidă cuşeta de sus. Hilma se ridică pe cuşetă şi-şi spuse rugăciunea, cu mâinile împreunate în dreptul feţei, apoi îl sărută pe Annixter şi adormi numaidecât, ca un copilaş, ţinându-i mâna între palmele ei.

Annixter nu putea niciodată să doarmă în tren. Moţăi, se frământă, se zvârcoli ore întregi. Ori de câte ori se opreau undeva, se uita la ceas şi la mersul trenurilor. De două ori se sculă, bău apă de la gheaţă, apoi se ridică în capul oaselor pe cuşeta îngustă, întinzându-se, căscând şi bombănind, înciudat că nu poate dormi.

— O, Doamne! Ohhhhh, *Doamne*!

În vagon mai erau vreo zece, doisprezece pasageri, o doamnă cu trei copii, un grup de institutoare, doi voiajori

comerciali, un domn gras cu favoriţi şi un tânăr bine îmbrăcat, cu şapcă de voiaj din ştofă ecosez, pe care, înainte de cină, Annixter îl văzuse citind *Tartarin* de Daudet[72] în franţuzeşte.

La ora 9 se culcaseră însă cu toţii. Din când în când, acoperind huruitul ritmic al roţilor, Annixter îl auzea pe unul dintre copiii doamnei frământându-se şi plângând. Domnul cel gras sforăia, emiţând alternativ două note, cea dintâi răguşită, de bas, cea de-a doua, prelungă, de sopran. Din când în când, câte un frânar sau conductor treceau pe culoar cu felinarul roşu şi alb în mână. Privind afară din compartiment, Annixter îl zări, pe o cuşetă de la capătul vagonului, pe însoţitor, în haina lui albă de doc, moţăind, cu gura căscată, cu capul lăsat pe un umăr.

Ceasurile treceau. Trecuse de miezul nopţii. Cu mersul trenurilor în faţă, Annixter socoti că depăşiseră Modesto, Merced şi Madeira. Apoi, după încă o picoteală întreruptă, pierdu socoteala gărilor. Se întreba mirat unde se aflau. Trecuseră oare de Fresno? Ridicând perdeaua, îşi umbri faţa cu ambele mâini şi privi pe geam. Afară era întuneric beznă. Cernea o ploaie măruntă, lăsând dâre pe şeam. Numai o pată sură, abia zărită, arăta unde era cerul, acoperit de nori. În afară de ea, totul părea de nepătruns.

„Desigur, trebuie să fi trecut de Fresno”, îşi zise Annixter. Privi ceasul. Era aproape trei şi jumătate. „Dacă am trecut de Fresno, ar trebui s-o trezesc îndată. Ca să se îmbrace, are nevoie de vreun ceas. Mai bine-ar fi să mă interesez”.

Îşi trase pantalonii şi pantofii, îmbrăcă haina şi ieşi pe culoar. Pe locul rezervat însoţitorului, conductorul vagoanelor „Pullman”, cu un creion albastru după ureche, cu caseta de bani şi cu mersul trenurilor dinainte, verifica pe schemă cuşetele ocupate.

— Ce gară vine acum, şefule? îl întrebă Annixter

72 Culme care domină împrejurimile San Franciscoului.

apropiindu-se. Am ajuns la Fresno?

— Adineauri am trecut de Fresno, răspunse conductorul, uitându-se la Annixter pe deasupra ochelarilor.

— Unde opreşte acum?

— La Goshen. Suntem acolo peste vreo patruzeci şi cinci de minute.

— Întunecoasă noapte!

— Să-ţi vâri degetele în ochi, nu alta. Staţi o clipă! Dumneavoastră ocupaţi numărul nouă, sus şi jos, nu?

Annixter abia reuşi să se agaţe la timp de speteaza banchetei celei mai apropiate ca să nu fie aruncat cât colo. Caseta de bani a însoţitorului lunecă pe pluşul banchetei şi căzu pe podea zăngănind. Lămpile „Pintsch” din tavan pâlpâiră orbitor de repede, zguduite de zvâcnetul sacadat care străbătu de la un capăt la altul trenul, frânat brusc. Însoţitorul fu zvârlit pur şi simplu de pe banchetă. De sub vagoane se auzi scrâşnetul asurzitor al saboţilor frânelor „Westinghouse” 2 pe bandajele roţilor, şi Annixter îşi dădu seama că trenul patina cu roţile blocate.

— Ia te uită, ia te uită! exclamă el. Ce s-o fi întâmplat?

— Frâna de alarmă, răspunse însoţitorul ridicând caseta şi aruncând înăuntru hârtiile şi tichetele. Nu cred să fie cine ştie ce. Pesemne, vreo vacă pe linie.

Şi, luând felinarul cu el, se făcu nevăzut.

Toţi pasagerii, în afară de domnul cel gras, se treziseră. De după portiere se iveau capete. Annixter alergă la Hilma. Pasagerii îl asaltau cu tot felul de întrebări.

— Ce s-a întâmplat?

— E ceva grav?

— Ce se petrece?

Hilma tocmai se deşteptase. Annixter dădu portiera la o parte.

— Oh, cum m-am speriat! Ce s-a întâmplat? exclamă

ea.

— Nu ştiu. S-a pus frâna de alarmă. Pesemne, e vreo vacă pe linie. Nu te speria. Ce poate fi altceva?

Cu un ultim scrâşnet al frânelor „Westinghouse”, trenul se oprise, în sfârşit.

Se aşternu o linişte adâncă. Urechile, încă asurzite de huruitul, de zăngănitul prelung al roţilor şi al tampoanelor de fier, o clipă nu percepură zgomotele mai uşoare dimprejur. De la celălalt capăt al vagonului se auzeau glasuri stranii, neobişnuite, parcă ar fi răsunat departe, dincolo de o apă. Liniştea nopţii era atât de adâncă, încât picăturile de ploaie care cădeau de pe acoperişul vagonului pe terasament se auzeau atât de limpede, ca tic-tacul unui ceasornic.

— Ia te uită! Categoric, ne-am oprit! observă unul dintre voiajorii comerciali.

— Ce-o fi? întrebă Hilma din nou. Eşti convins că nu s-a întâmplat nimic?

— Absolut. răspunse Annixter.

Afară, sub fereastra vagonului, răsunară nişte paşi grăbiţi, forfotind pe traverse. Paşii se îndepărtară. Annixter auzi un glas strigând de departe:

— Da, pe partea cealaltă.

Uşa din capătul vagonului se deschise. Un frânar cu barbă roşie alergă de-a lungul culoarului, ieşind pe platforma dinainte. Uşa se închise. Se aşternu iar liniştea. Sforăiturile sonore ale domnului celui gras se auziră din nou.

Clipele treceau. Nicio mişcare. Nu se mai auzea decât susurul ploii. Trenul rămăsese imobilizat, inert, în beznă. Unul dintre voiajorii comerciali ieşi afară pe platformă, să vadă ce se petrece. Se întoarse şi spuse:

— Categoric, nu e nicio gară şi nicio haltă pe aproape! Pun prinsoare că s-a întâmplat un accident.

— Întreabă-l pe însoţitor.

— L-am întrebat. Habar n-are.

— Poate că trenul s-a oprit să ia lemne sau apă, ori altefeva.

— Nu pun ei frânele de alarmă pentru aşa ceva. Este? Au fost frânate aproape toate vagoanele. Mai că m-a zvârlit de pe cuşetă. Au pus frânele de alarmă. Aşa zicea careva afară.

De departe, dinspre locomotivă, răsună un foc de revolver, vuind ascuţit, tăios, apoi încă două, aproape în acelaşi timp, şi, în sfârşit, după un lung interval, al patrulea.

— I-auzi, *împuşcături*! Pe dumnezeul meu, băieţi, împuşcături! Ia te uită! Banditţi!

O încordare adâncă se întinse de la un capăt la altul al vagonului. Sinistre, de necrezut, auzite astfel în noapte, în ploaie, misterioase, înfiorătoare, cele patru împuşcături tulburaseră atmosfera de siguranţă de până atunci cu iuţeala cu care un iepure speriat ţâşneşte din vizuină. Pasagerii din vagon se uitau unii la alţii cu ochii mari. Aşadar, li se întâmplase şi lor lucrul acela despre care citiseră adesea în ziare. Deci aveau să vadă totul aievea, aveau să fie puşi faţă în faţă cu realitatea, să înfrunte acea primejdie a nopţii care răsărea din beznă, mascată, înarmată, gata să ucidă. Aveau s-o privească în faţă. Avea să li se pună pistolul în piept.

Hilma nu suflă niciun cuvânt, doar luă mâna lui Annixter şi-l privi în ochi.

— Curaj, fetiţo! o îmbărbătă el. N-au de ce să-ţi facă vreun rău. Fii liniştită. N-o să te părăsesc. Pe dumnezeul meu, exclamă el, aprinzându-se deodată, pe dumnezeul meu că sunt bandiţi!

Institutoarele ieşiseră pe culoar în cămăşi de noapte şi în capoate, îmbulzindu-se ca o turmă, ţinându-se una de alta, uitându-se la ceilalţi pasageri, cerându-le din ochi bărbaţilor să le apere. Două dintre ele, cu buzele albe ca varul, plângeau.

— Vai, ce îngrozitor! Cine ştie ce-au să ne facă!

Doamna cu copii privi însă de pe cuşeta ei şi, zâmbind încurajator, spuse:

— Nu mi-e frică câtuşi de puţin. Dacă stăm liniştiţi, n-au să ne facă nimic. Ceasul şi bijuteriile mele îi aşteaptă în punguţa asta neagră.

Şi arătă pasagerilor punguţa. îşi trezise copiii, care priveau în jurul lor liniştiţi, ageri, curioşi, stârniţi, amuzaţi de cele ce se petreceau pe neaşteptate. În cuşeta lui, domnul cel gras, cu favoriţi, sforăia netulburat

— Aflaţi că mă duc să-i întâmpin! strigă unul dintre voiajorii comerciali, vânturând un Tevolver.

Prietenul lui îl apucă de braţ.

— Nu face prostii, Max, îl struni el.

— N-au să vină încoace, îşi dădu cu părerea tânărul bine îmbrăcat. Îi interesează vagonul poştal. Caseta „Wells-Fargo” şi gropurile poştale. Nu poţi face nimic acolo.

Voiajorul comercial protestă însă în gura mare. Ba, avea să se ducă. Nici prin gând nu-i trecea să se lase. prădat fără împotrivire. El nu era laş.

— Ei bine, n-o să te duci! Şi cu asta, basta! stărui prietenul cu aprindere. Aici, în vagon, sunt femei şi copii. N-o să te duci ca să-i atragi încoace.

— Adevărat, asta trebuie să ne dea de gândit, răspunse celălalt, catadicsind să se potolească, dar ţinând încă revolverul în mână.

— Nu-l lăsaţi să deschidă fereastra! strigă Annixter aspru, de la locul lui de lângă Hilma, văzându-l pe voiajorul comercial că dă să coboare fereastra unuia din compartimentele neocupate.

— Sigur, are dreptate, îl sprijiniră ceilalţi. Nu deschideţi fereastra. Staţi liniştit. Altfel, au să ne împuşte pe toţi.

Totuşi, mai înainte ca ceilalţi să sară şi să-l tragă înapoi, voiajorul coborî fereastra şi se aplecă în afară.

— Ia te uită! Doamne sfinte! strigă el, întorcându-se

către cei din vagon. S→a dus locomotiva. Ne aflăm în curbă, şi poţi vedea tot trenul. S-a dus, vă spun! Poftim, uitaţi-vă şi dumneavoastră!

Deşi se temeau grozav, pasagerii se uitară afară unul după altul Da, era adevărat, trenul nu mai avea locomotivă.

— Au făcut aşa fel ca să nu mai putem pleca, strigă voiajorul, cu revolverul în mână. Pe ce-am mai sfânt! Au. să vină prin vagoane şi au să ne facă harcea-parcea pe toţi. Au să fie aici într-o clipă. *Dumnezeule*! *Dar asta ce-a mai fost*?

Departe, pe linie, la vreo jumătate de milă înaintea trenului, vui o explozie puternică. Ferestrele vagonului zăngăniră.

— Trag din nou.

— Nu trag! exclamă Annixter. Au luat locomotiva, cu vagonul poştal, şi acum îl dinamitează.

— Aşa trebuie să fie. Da, da, asta fac!

Uşa dinainte a vagonului se deschise şi se trânti la loc. Institutoarele scoaseră un ţipăt şi se strânseră una în alta. Comis-voiajorul, cu revolverul în mână, se uită de jur-împrejur cu ochii holbaţi. Pe culoar se ivi conductorul trenului, în capul gol, cu felinarul în mână, ud de ploaie.

— Aici în vagon e vreun doctor? întrebă el.

Pasagerii se strânseră repede în jurul lui, copleşindu-l cu întrebări. Conductorul însă nu avea chef de vorbă.

— Nu ştiu nimic mai mult decât dumneavoastră! strigă el morocănos. Trenul a fost atacat de tâlhari. Cred că asta aţi aflat-o, nu? Ei, altceva ce mai doriţi să ştiţi? N-am timp de stat la taifas! Au detaşat vagonul poştal, l-au spart şi au împuşcat un om din personalul trenului, asta-i tot. E nevoie de un doctor.

— L-au împuşcat? Nu cumva l-au ucis?

— E rănit grav?

— Bandiţii au reuşit să fugă?

— Tăceţi odată! exclamă conductorul. Ce să vă pun?

Am întrebat dacă nu e vreun *doctor* aici în vagon.

Tânărul bine îmbrăcat păşi înainte.

— Sunt medic, spuse el.

— Atunci poftiţi cu mine, mormăi conductorul posac. Iar pasagerii din vagon, adăugă el întorcându-se spre uşă şi dând din cap ameninţător, să se culce şi să stea locului liniştiţi. Totul s-a terminat, nu mai e nimic de văzut.

Ieşi, urmat de tânărul medic.

Se aşternu o linişte interminabilă. Întregul tren părea pustiu. Neajutorat, văduvit de locomotivă, zăcea ca un balaur uriaş, decapitat, la jumătatea drumului, de-a lungul curbei în ploaie, părăsit.

Gândul acesta, imaginea lungului şir de vagoane de dormit, cu garnituri nichelate, cu geamuri în rame metalice, cu tapiserii, cu platforme şi toate celelalte, pline de oameni, părăsite, uitate în noapte şi în ploaie, gândul acesta era mai apăsător, mai neliniştitor decât clipele de primejdie acută prin care trecuseră.

Ce se va întâmpla acum? Cine îi va ajuta? Locomotiva plecase. Nu aveau nicio putere. Ce aveau să facă?

Nimeni nu se apropia de vagon. Însoţitorul dispăruse. Aşteptarea părea fără sfârşit. Sforăitul continuu al domnului cu favoriţi irita ca scrâşnetul unei pile.

— Cât o să mai stăm aici? izbucni unul dintre voiajorii comerciali. Or fi dinamitat locomotiva?

— Să vedeţi… au să intre în vagon şi au să ne jefuiască! se tânguiau institutoarele.

Doamna cu cei doi copii mici se duse să se culce, încredinţat că totul se terminase, Annixter făcu la fel. Totuşi, nimeni nu putea să adoarmă. De la cuşetă la cuşetă se auzeau şoapte înăbuşite. Pasagerii comentau la nesfârşit cele întâmplate, făcând fel şi fel de presupuneri. Unele amănunte se şi aflaseră, nimeni nu ştia cum, dar păreau indiscutabile. Bandiţii – patru la număr – opriseră trenul, trăgând semnalul de alarmă. Un frânar încercase să intervină, dar îl împuşcaseră. Tâlharii se suiseră în tren la

San Francisco. Comis-voiajorul, căruia prietenul lui îi spunea Max, îşi amintea că, la Lathrop, zărise patru „indivizi suspecţi” în vagonul rezervat fumătorilor şi se gândise să atragă atenţia conductorului asupra lor. Mai fusese o dată martor la săvârşirea unei tâlhării, şi povestea şi iar povestea amănuntele acelei întâmplări

În sfârşit, după vreun ceas, când zorile începuseră să mijească, locomotiva se întoarse, cu tenderul înainte, şi ciocni uşor garnitura, şocul transmiţându-se brusc de la vagon la vagon. Institutoarele scoaseră un ţipăt. Sforăiturile domnului cu favoriţi încetară, şi el scoase capul printre draperii, clipind mărunt spre lampa „Pintsch” din plafon. După fizionomie părea englez.

— Spuneţi-mi, îl întrebă el pe comis-voiajorul cu numele de Max, spuneţi-mi, domnul meu, unde am ajuns?

În compartiment se produse animaţie.

— Am fost atacaţi de bandiţi, domnule. Acolo am ajuns. Am fost atacaţi de bandiţi, şi dumneavoastră aţi dormit tot timpul. Aţi scăpat cel mai mare spectacol din viaţa dumneavoastră!

Domnul se uită lung la cei din faţa lui.

Nu rosti niciun cuvânt, dar, încet-încet, îşi dădu seama că voiajorii comerciali spuneau adevărul. Pe neaşteptate, se învăpăie de mânie. Încheind nasturii draperiei, îşi trase capul înapoi, nespus de furios. Pricina mâniei sale era inexplicabilă. Îl auziră cum se trânteşte violent pe perne. Câteva clipe după aceea, basul profund şi sopranul strident al sforăielilor răsunară din nou în vagon.

În sfârşit, trenul se puse în mişcare. Fluierul locomotivei semnaliza fără rost, în rafale. Peste câteva clipe trenul despica zările cu o viteză ameţitoare, legănându-se la curbe, vuind pe podeţe, recuperând timpul pierdut Tot restul acelei nopţi stranii, pasagerii, culcaţi pe cuşetele lor răvăşite, în vagonul ce se balansa, luminat de bizara îmbinare a zorilor palide cu pâlpâiala lămpilor „Pintsch”, gonind cu o viteză ameţitoare prin negura ploii,

erau obsedaţi de vedenia înspăimântătoare a călăreţilor groazei, rămaşi departe în urmă, în noapte, mascaţi, înarmaţi, galopând spre munţi, cu pistoalele în mâini, cu prada săltând la oblânc, gonind întins, în vreme ce şuierele lor răsunau înfiorător în depărtări…

Tânărul medic se întoarse. Intră în compartimentul pentru fumători şi-şi aprinse o ţigară. Annixter şi voiajorii comerciali se strânseră în jurul lui pentru a afla ce se întâmplase.

— Frânarul a murit, îi informă el. A fost împuşcat cu două gloanţe în plămân. Se crede că banditul a fugit cu cinci mii de dolari în monede de aur.

— Banditul? N-au fost patru?

— Nu, numai unul. Staţi, lăsaţi-mă să vorbesc. Era un om cu nervii tari. Se pare că a pândit tot timpul pe acoperişul vagonului de poştă şi, în ciuda vitezei trenului, a sărit de pe acoperişul vagonului pe cărbunii din tender şi de acolo s-a târât până la cei din cabina locomotivei, i-a ameninţat cu revolverul, le-a luat armele şi i-a silit să oprească trenul, ba chiar i-a somat să utilizeze frâna de alarmă, ceea ce înseamnă că se pricepea la treaba asta. Pe urmă s-a întors şi a decuplat cu mâna lui vagonul de poştă. În timp ce făcea acest1 lucru, un frânar, vă amintiţi? frânarul cu mustaţa roşie, care a trecut pe aici o dată sau de două ori*?!

— Flăcăul ăla?

— El. Ei bine, îndată ce trenul s-a oprit, frânarul acela a bănuit că se întâmplă ceva şi a alergat într-acolo, l-a văzut pe bandit decuplând vagonul şi a tras două gloanţe. Fochistul spune că banditul nici n-a luat mâna de pe cuplaje. Doar s-a întors liniştit, cum ai zice „ce mai faci”, şi l-a doborât pe frânar. Erau la cinci paşi unul de altul când a început să tragă. Frânarul dăduse de el pe neaşteptate, nu se gândea că era atât de aproape. t

— Dar poştaşul? Ce a făcut în tot timpul ăsta?

— Ei, n-a stat cu mâna în sân. Când a auzit

împuşcăturile, a sărit afară, trăgând şi el mai multe focuri, dar banditul l-a dezarmat repede. S-a repezit la el şi i-a smuls revolverul. Asta înseamnă să ai sânge rece! Da, da, un om să înfrunte astfel un tren întreg! îndată ce a decuplat vagonul, l-a silit pe mecanic să-l ducă cu locomotiva o jumătate de milă, până la o barieră *unde îşi legase calul*. Ce zici de asta? Şi-a întocmit planul amănunţit. Când a ajuns acolo, a spart casa de fier cu dinamită şi a luat o casetă în care se aflau cinci mii de dolari aur. Poştaşul spune că erau banii Căii Ferate. Compania îi trimisese la Bakersfield ca să se facă nişte plăţi. Erau într-un săculeţ. Necunoscutul nu s-a atins nici de grupurile poştale, nici de un teanc de bancnote care se aflau în casa de fier, a luat numai banii Căii Ferate, a sărit în şa şi s-a făcut nevăzut. Mecanicul spune că s-a îndreptat spre răsărit.

— Aşadar, a fugit?

— Da. Dar se crede că va fi prins. Purta mască, dar frânarul l-a recunoscut. A dat o declaraţie înainte de a muri. Frânarul a afirmat că necunoscutul avea o răfuială cu Calea Ferată, că era un fost mecanic, concediat, şi că locuieşte aproape de Bonneville.

— E Dyke, pe dumnezeul meu! exclaipă Annixter.

— Acesta-i e numele, confirmă tânărul medic.

Trenul sosi la Bonneville cu patruzeci de minute întârziere. Annixter şi Hilma coborâră în mijlocul a ceea ce doreau nespus să evite – o mulţime imensă. Vestea că „Overland”-ul fusese atacat la treizeci de mile spre miazăzi de Fresno, că un frânar fusese ucis şi casa de bani prădată, că Dyke, singur, săvârşise acea ispravă nocturnă, fusese comunicată prin telegraf de la Fowler, de unde conductorul expresului îi aruncase din mers şefului gării textul unui mesaj.

Înainte de a trage la peron sub acoperişul frietalic al gării Bonneville, trenul fu pur şi simplu luat cu asalt. Annixter, cu Hilma la braţ, aproape trebui să lupte ca să-şi

poată croi drum din vagon. Gara era neagră de lume. Se aflau de faţă şi S. Behrman, Delaney, Cyrus Ruggles, şeful poliţiei, primarul. Cu pălăria dată pe ceafă, Genslinger luă la rând compartimentele trenului, începând de la cabina mecanicului până la felinarele din spatele trenului. Cu blocnotesul în mână, lua interviuri, punea întrebări, aduna material pentru ediţia specială. Când Annixter reuşi în sfârşit să coboare pe peron, directorul ziarului *Bonneville Mercury*, sprinten ca un terier, cu mâinile slabe, ósoase, cu muşchii feţei smede, uscăţive, jucând, tremurând de agitat ce era, îl apucă de cot.

— N-aţi vrea să-mi împărtăşiţi părerea dumneavoastră despre cele întâmplate, *mister* Annixter?

Annixter se întoarse brusc.

— Ba da! izbucni el violent. Dumneata şi gaşca dumitale l-aţi dat pe Dyke afară din slujbă fiindcă nu voia să muncească pentru un salariu de foame. După aceea aţi ridicat tariful de transport şi l-aţi jefuit de tot ce avea. L-aţi ruinat şi l-aţi împins să se zăpăcească de tot cu *whisky* la Caraher. N-a făcut decât să-şi ia înapoi ceea. ce i-aţi furat. Acum o să-l hăituiţi pretutindeni, o să-l vânaţi ca pe o sălbăticiune, să-l târâţi la spânzurătoare, la San Quentin. Părerea *mea* despre cele întâmplate asta e, *mister* Genslinger! Pentru gologanii pe care-i primiţi de la „P. & S. W”. face să inseraţi în ziar părerea mea.

Din mulţimea care-i înconjura se ridică un murmur de aprobare. Genslinger dădu din umeri mânios şi se depărtă.

În sfârşit, Annixter şi Hilma răzbiră prin mulţime spre tânărul Vacca, acolo unde îi aştepta cu cabrioleta. Nu plecară de îndată spre *ranch*, Annixter dorind să se informeze la biroul de mărfuri despre un ultim transport de scaune ce trebuia să vină pe numele său. Când, în sfârşit, putură să pornească spre casă, era aproape 11. Ca să ajungă la Upper Road, adică la drumul spre Quien Sabe, trebuiau să străbată Strada Mare, care trecea prin centrul

oraşului Bonneville.

Întregul oraş părea că ieşise în stradă. Între timp ploaia încetase. Ieşise soarele. Vestea că trenul fusese atacat de un om pe care toată lumea îl cunoştea şi-l iubea era pe toate buzele. Cum putuse Dyke să facă aşa ceva? Cine şi-ar fi închipuit una ca asta despre el? Când te gândeai la sărmana maică-sa şi la Mormoloc! La urma urmei, nu el era cel care trebuia osândit. Cei de la Calea Ferată îl scoseseră din minţi. Ucisese un om! Asta era foarte grav. Blajinul, voinicul, spătosul şi veselul Dyke, pe care-l cunoşteau, căruia îi strânseseră mâna, cu care băuseră abia în ajun, împuşcase un om, ucigându-l; pândise acolo, în întuneric şi în ploaie, în timp ce ei dormeau în paturile lor, şi ucisese un om! Acum unde o fi? Instinctiv, ochii se întorceau către răsărit, peste acoperişurile caselor sau de-a lungul uliţelor laterale, unde se vedea în zare capătul văii înceţoşate, uriaşe. Se ascundea acolo, pe colinele acelea, undeva, în acel vălmăşag de creste albastre şi canioane purpurii. Acum aveau să urmeze săptămâni întregi de cercetări, de căutări zadarnice, de iscodiri, urmăriri, pânde, tresăriri şi palpitaţii, toată înfrigurarea hăituielii. Oare avea să scape? În ziua aceea, pe străzile oraşului nu era ori să nu dorească şi să nu spere că va scăpa.

În timp ce caii lui Annixter tropăiau prin centrul oraşului, tânărul Vacca arătă spre un grup de oameni strâns în jurul intrării din spate a Primăriei. Mai bine de douăzeci de cai de şa erau legaţi acolo, de stănogul de sub copacii piperniciţi, rari. Când Annixter şi Hilma se opriră, mulţimea făcea loc unei cete de bărbaţi u pistoalele atârnând la şold, care îşi croiră drum spre marginea trotuarului şi, sărind în şa, se îndepărtară în galop.

— Potera, spuse tânărul Vacca.

Afară din oraş, pe câmpia întinsă, Vacca arătă spre miazănoapte, către ranch-ul lui Osterman, altă ceată de călăreţi care galopa spre răsărit, şi în urma acesteia, încă

una.

— Alte potere, spuse el. Pe cei din urmă îi conduce Archie Moore, şeriful. A venit azi-dimineaţă de la Visalia cu o locomotivă specială.

Când cabrioleta apucă pe aleea care ducea spre casa ranch-ului, Hilma scoase un strigăt uşor, bătând din palme bucuroasă. Casă, proaspăt văruită, strălucea, pe alee fusese presărat pietriş nou, straturile de flori erau îmbelşugate. *Missis* Vacca şi fiica ei, care tocmai terminaseră ultimele pregătiri, ieşiră în prag, să le ureze bun venit.

Annixter îşi ajută soţia să coboare din cabrioletă.

— Ce-i cu lada asta? întrebă el zărind pe verandă o ladă de lemn, de trei picioare pe patru, cu eticheta roşie a fabricii „Wells-Fargo”.

A fost adusă aseară pe adresa dumneavoastră, sir. Fiind încredinţate că nu conţine mobilă, n-am deschis-o.

— Oh, poate că-i un dar de nuntă! exclamă Hilma, cu ochi sclipitori.

— Da, s-ar putea, răspunse soţul ei. Ia, băiete, ajută-mă s-o car înăuntru.

Annixter şi tânărul Vacca duseră lada în salon. Annixter luă tesla şi se apucă s-o desfacă. La un semn discret al maică-sii, Vacca se retrase tăcut, închizând uşa după el. Annixter şi soţia lui rămaseră singuri.

— Oh, hai mai repede, repede! strigă Hilma, jucând în jurul lui. Abia aştept să văd ce-i înăuntrul Cine crezi că ne-a trimis-o? Ce grea-e! Ce *crezi* că poate fi înăuntru?

Annixter băgă leafa teslei sub marginea capacului şi aisă cu toată puterea. De-a curmezişul capacului fusese bătută o stinghie, care se desprinse odată cu acesta. Din ladă apăru o învelitoare, şi pe ea, o scrisoare bătută la maşină, adresată lui Annixter. Scrisoarea purta antetul unei firme din Los Angeles. Annixter o luă repede, mai înainte ca Hilma s-o poată vedea.

— A, acum ştiu ce este J exclamă el, încercând să

oprească mâinile soţiei, care apucaseră învelitoarea. Mai nimic, nişte maşinării! Las-o…

Hilma însă şi dăduse la o parte învelitoarea. Dedesubt, aşezate în rasteluri speciale, erau douăzeci şi patru de arme „Winchester” cu repetiţie.

— Ce-i cu asta?… murmură ea nedumerită, zăpăcită.

— Ţi-am spus că nu te priveşte, spuse Annixter. Nu e nimic.

— Dar ziceai că ştii… ziceai că sunt maşinării… protestă ea, zăpăcită. îmi ascunzi ceva? Spune-mi, ce înseamnă toate astea? Oh, ce faci cu puştile astea?…

Şi îl apucă de braţ, privindu-l drept în ochi. Pe jumătate înţelesese despre ce era vorba. Annixter îşi dădea seama de acest lucru.

— Ei bine, îngăimă el, ştii tu… până la urmă s-ar putea să nu se întâmple nimic, dar, ştii… liga aia a noastră… Să presupunem că cei de la Calea Ferată ar încerca să pună mâna pe Quien Sabe, pe Los Muertos sau pe oricare din celelalte ranch-un… Ne-a*m gândit* la o asemenea eventualitate… şi am hotărât, liga a hotărât să nu-i lăsăm. Asta-i tot.

— Şi eu, care credeam că-i un dar de nuntă… bâigui Hilma, trăgându-se înapoi, speriată, de lângă lada cu arme.

Astfel se întoarseră acasă, astfel se sfârşi” voiajul lor de nuntă. După noaptea de groază în care răsunaseră focuri de armă, după acea scenă de tâlhărie şi omor, nimeriseră într-o atmosferă de alarmă, în toiul pregătirilor de urmărire, când în toate zările se profilau siluete de călăreţi înarmaţi, şi în loc de daruri de nuntă găsiseră lăzi cu arme, căci, de fapt, Annixter îşi adusese tânăra soţie într-un cămin pe care, în orice clipă, s-ar fi putut vedea nevoit să-l apere cu preţul vieţii.

Zilele treceau. Curând se scurse o săptămână. Magnus Derrick şi Osterman se întorseseră din oraş fără a fi aflat ce planuri avea compania. Lyman fusese evaziv. Nu ştia nimic în privinţa recursurilor făcute la Washingtoni Nu

sosise nicio veste. Comitetul executiv al ligii ţinuse o şedinţă sumară la Los Muertos, cu prilejul căreia nu fuseseră rezolvate decât probleme mărunte. O propunere făcută de Osterman ca să se ia contact cu conducerea Căii Ferate nu avu nicio urmare, din pricina refuzului companiei de a trata cu *rancher-ii* pe altă bază decât pe aceea a noii evaluări. Era cu neputinţă să se afle dacă cei de la Calea Ferată considerau da sau ba că recursurile introduse profitau şi ranc/i-urilor Los Muertos, Quien Sabe şi celorlalte ranch-uri din jurul oraşului Bonneville.

Între timp, vâlva stârnită pretutindeni în împrejurimi de isprava lui Dyke nu se potolea de loc. Această ispravă rămânea mai departe unicul subiect al conversaţiilor la colţ de stradă, la răspântii, la masă, în birouri, la bănci şi prin prăvălii. S. Behrman afişă în tot oraşul o înştiinţare prin care aducea la cunoştinţă că oferă 500 de dolari recompensă pentru prinderea fostului mecanic, viu sau mort. Compania „Express”, proprietara vagonului cu valori prădat, adăugă o recompensă echivalentă. Pretutindeni mişunau potere de că lăreţi, înarmaţi cu puşti şi pistoale, recrutaţi din Visalia, Goshen şi din rândurile puţin numeroşilor simpatizanţi pe care îi avea compania în jurul oraşelor Bonneville şi Guadalajara. Cetele de urmăritori se întorceau pe rând fără să fi făcut nicio ispravă. Călăreţii erau plini de praf şi noroi; caii – iâtoviţi. Alte cete, odihnite, se înenicişau cu ei sau le-o luau înainte, continuând urmărirea. În ajutorul cetelor de călăreţi, şeriful din Santa Clara trimisese de la San José câţiva copoi

— Micuţi şi, în aparenţă, inofensivi – care lătrau înfiorător. îşi făcură apariţia şi reporteri ai ziarelor din San Francisco, care luau interviuri în stânga şi în dreapta, ba uneori chiar însoţeau poterele. Copitele cailor tropăiau pe drumuri toată noaptea; clopotele băteau, *Bonneville Mercury* scotea ediţie specială după ediţie specială; copoii lătrau, paturile puştilor răsunau pe asfaltul trotuarelor din

Bonneville. Orice foc de armă ridica tot oraşul în picioare; oamenii se strigau unii pe alţii peste gardurile care despărţeau curţile

— Într-un cuvânt, tot ţinutul era în stare de alarmă.

Şi toate acestea, fără niciun rezultat. Urmele copi— telor calului lui Dyke fuseseră văzute în noroiul de pe drum până la vreun sfert de milă de coline, şi acolo dispăruseră definitiv. Trei zile după tâlhărie, un păstor declară că-l zărise pe fugar sus, în creierii munţilor, la nord-est de Taurusa. Asta era tot. Umblau destule zvonuri, erau descoperite urme promiţătoare, dar nimic concret, care să-i ajute pe urmăritori să se apropie de urmărit. În sfârşit, după zece zile de încordare, interesul publicului începu să scadă. Se credea că Dyke reuşise să dispară. Dacă era adevărat acest lucru, însemna că fugise spre miazăzi, îşi ziceau oamenii. Căutase să ajungă în munţi, vrând pesemne să se strecoare până undeva aproape de capătul de miazăzi al Văii San Joaquinului, lângă Bakersfield. Aşa presupuneau şerifii, poliţaii şi locţiitorii lor. Hăituiseră prea mulţi fugari prin munţi ca să nu cunoască drumurile pe care aceştia căutau să scape de obicei. Într-o bună zi, vrând-nevrând, Dyke avea să fie nevoit să coboare din munţi ca să facă rost de apă şi de hrană. Zilele treceau, şi nu venea nicio veste despre ivirea lui în reza vreunuiaţ dintre *în* posturile de pândă. În cele din urmă, poterele începură să se împrăştie. Încet-încet, urmărirea încetă.

Numai S. Behrman nu se dădu bătut. El ţinea morţiş să-l prindă pe Dyke. Izbutise să stârnească aceeaşi hotărâre la Delaney – care între timp ajunsese om de încredere al companiei – şi la un văr al său, misit de terenuri, un anume Christian. Acesta fusese cândva poliţai la Visalia, pe vremea când creşterea vitelor era în floare, şi cunoştea munţii. Într-o bună zi cei doi plecară spre culmile Sierrei Nevada, însoţiţi şi de doi locţiitori ai şerifului, angajaţi anume, luând merinde pentru o lună de zile şi doi copoi dintre cei împrumutaţi de şeriful din Santa Clara.

Într-o duminică, la câteva zile după plecarea lui Christian şi Delaney, Annixter, care citea *David* Copperfield în hamacul lui de pe veranda casei ranch-ului, puse cartea deoparte şi se duse după Hilma, care, împreună cu Louisa Vacca, aşeza masa pentru prânz. O găsi în sufragerie, cu braţele încărcate de farfuriile de porţelan cu chenar aurit, pe care nu le întrebuinţau decât în anume ocazii şi de care Louisa nu avea voie să se atingă.

În ziua aceea Hilma era mai drăguţă ca niciodată. Purta o rochie de organdi înflorat pe fond de şaten roz, cu funde roz la mijloc şi la gât, iar în picioare pantofii ei preferaţi cu tocuri joase şi catarame cochete, sclipitoare. Părul bogat, şaten, plăcut mirositor, era pieptănat în sus şi legat cu o fundă de catifea neagră. ochii, larg deschişi, tiviţi de linia subţire, neagră a genelor, scânteiau, oglindind lumina soarelui. Căsătoria nu făcuse decât să-i accentueze frumoasa împlinire a făpturii, acum aceasta nemaipărând precoce, rotunjindu-i liniile durdulii ale mijlocului, ferma, delicata plinătate a buzelor, gingaşa, feminină mlădiere a gâtului şi umerilor. Obrajii îi erau rumeni de sănătate, şi mâinile dolofane duceau farfuriile fără a tremura. Annixter, căruia nu-i scăpa nimic din ceea ce o privea pe soţia lui, observă cum sclipirile porţelanului alb i se reflectau uşor sub bărbie.

— Hilma, îi zise el, în ultima vreme m-au frământat anumite gânduri. Suntem atât de fericiţi, încât n-ar trebui să-i uităm pe cei în suferinţă, nu-i aşa? S-ar putea ca norocul să ne părăsească şi pe noi. Eram pe punctul de a uita de treaba asta. Aşa-i firea mea!

— Soţia îl privi radioasă. Vorbise noul Annixter, fără îndoială.

— În tot tărăboiul acesta cu Dyke, urmă el, e cineva la care nimeni nu s-a mai gândit câtuşi de puţin. Mă gândesc la missis Dyke şi la Mormoloc! N-ar fi de mirare să se afle în nevoie. Ce-ai zice dacă am da o raită până la ele, să vedem dacă nu le putem fi de folos cu ceva?

Hilma lăsă jos farfuriile, dădu ocol mesei până la el şi-l sărută fără să spună o vorbă.

Îndată după masă, Annixter porunci să se înhame caii la cabrioletă şi, lipsindu-se de tânărul Vacca, plecă, împreună cu Hilma, la ferma lui Dyke.

Hilma nu-şi putu reţine lacrimile în timp ce străbăteau jalnica paragină a mlădiţelor veştede, rămăşiţe ale hameiului uscat, semnul munpii părăsite. Annixter blestema printre dinţi.

Deşi roţile cabrioletei huruiau tare pe drumeagul ce ducea spre casă, nimeni nu ieşi în uşă, nimeni nu se uită pe fereastră. Totul părea pustiu, părăsit, neasemuit de trist.

Annixter legă caii de un pom şi, împrâună cu Hilma, se apropie de uşa larg deschisă, tropăind pe terasă, spre a atrage atenţia. Nicio mişcare. Domnea o linişte adâncă. Pe câmp, frunzele hameiului, veştejite, foşneau în vânt ca hârtia uscată. Liniştea era rău prevestitoare. Intrară în odaia din faţă, Hilma ţinându-l de mână pe goţul ei. Înăuntru dădură cu ochii de *missis* Dyke. Şedea la masa din mijlocul odăii, cu capul lăsat pe un braţ. O grămadă de vase nespălate zăceau în neorânduială pe faţa de masă cu dungi roşii şi albe. În odaia care altă dată sclipea de curăţenie nu se făcuse rânduială de zile întregi. Peste tot erau răspândite ziare, ediţiile speciale scoase de Genslinger şi exemplare ale unor gazete din San Francisco şi Los Angeles. Pe masă erau împrăştiate o mucimé de telegrame boţite, fluturând în curentul din cameră. Mama fugarului, istovită, părăsită, uitată de toată lumea, adormise în liniştea acelei după-amiezi de duminică, în acea harababura, înconjurată de ştirile inserate în ziare asupra isprăvii fiului său, de telegramele care-i fluturau pe deasupra capului, răspunsuri la jalnicele sale apeluri prin care cerea veşti. [4]

Nici Hilma, nici Annixter n-au putut uita vreodată conversaţia lor din ziua aceea cu *missis* Dyke. Trezindu-se

brusc, bătrâna dădu cu ochii de Annixter şi întrebă numaidecât cu înfrigurare:

— Aveţi vreo veste?

După asta, multă vreme nu mai putură scoate nicio vorbă de la ea. N-o interesa nimic altceva decât dacă fusese prins Dyke. Nu răspundea la întrebări şi nici la ofertele de ajutor. Fără să coboare glasul, Hilma şi Annixter vorbeau de una, de alta, iar ea privea în gol spre duşumea, frământându-şi mâinile, stăruitor, obsesiv. Când şi când, sărea brusc în sus, făcând ochii mari, ca şi când şi-ar fi dat seama deodată de prezenţa lui Annixter, şi întreba cu glas tare:

— Aveţi vreo veste?

— Unde e Sidney, *missis* Dyke? întrebă Hilma, pentru a patra oară. E sănătoasă? Vede cineva de ea?

— Iată ultima telegramă, rosti *missis* Dyke cu glas tare, monoton. Uitaţi-vă, zice că nu se ştie nimic despre băiatul meu. N-a făcut el isprava, se tângui bătrâna, legănându-se încoace şi încolo, frângându-şi mâinile. N-a făcut el isprava, n-a făcut-o el, n-a făcut-o, n-a făcut-o… Unde-o fi acum?

Când, în sfârşit, se dezmetici, vărsă şiroaie de lacrimi. Hilma o îmbrăţişă. Sărmana bătrână se aplecă deasupra mesei, suspinând şi plângând.

— Oh, fiul meu, fiul meu! Băiatul meu! Singurul, meu fecior! De-aş fi putut să mor pentru tine, să împiedic prin moartea mea cele ce s-au întâmplat! îmi amintesc când era mic, ce copil minunat, ce plin de curaj, ce drăgăstos! Niciodată nu-i trecea prin minte ceva urât, niciodată n-a săvârşit o faptă josnică. Aşa a fost toată viaţa. Nu ne-am despărţit o zi. Între noi, totdeauna, el era dragul mamei băieţel, şi eu, mămica dragă… niciodată n-a fost urâcios cu mine, mă iubea, era cel mai devotat fiu, avea inima cea mai bună! Şi ácum este, este… Ei nu-l înţeleg. De altfel, nici nu sunt siguri că el a săvârşit fapta. Niciodată n-a pomenit de aşa ceva. Ei nu-l cunosc pe fiul meu, n-ar fi făcut rău nici

unei pisici! Toată lumea îl iubea. Ei l-au împins la asta. L-au hărţuit, nu l-au lăsat în pace. L-au scos din minţi. Ei l-au împins la asta, strigă ea deznădăjduită, ei l-au împins! L-au împins, l-au întărâtat, până n-a mai putut să rabde, şi acum vor să-l omoare pentru că a sărit la ei. îl aleargă, îl hăituiesc cu câinii. Noapte de noapte am stat afară pe terasă şi am auzit câinii lătrând în depărtare. îmi fugăresc băiatul cu câini, ca pe o sălbăticiune. Nu i-ar mai răbda Dumnezeu! Cu părul alb despletit, înspăimântătoare, bătrâna se ridică în picioare: Răsplăti-i-ar Dumnezeu după faptele lor! N-ar mai avea spor în casă! în genunchi am să mă rog pentru asta în fiecare seară! Blestem să fie banii. pentru ei! Fiii lor, primii lor născuţi, băieţii lor să fie smulşi de lângă ei din tinereţe!

Hilma o întrerupse, rugând-o să tacă, să se liniştească. Atunci, pe bătrână o podidiră iar lacrimile, o sugrumară suspinele. Hilma o îmbrăţişă din nou.

— Oh, băieţaşul mamei... se tângui bătrâna. Singurul meu copil, tot ce aveam! Mi-a fost dat să ajung aici! N-a fost în toate minţile. Altfel, şi-ar fi dat seama că-mi sfâşie inima. Oh, fiul meu, fiul meu, fiul meu, de-aş fi putut să mor pentru tine!

Sidney intră şi se agăţă de rochia ei, cu ochii plini de lacrimi, rugând-o din suflet să nu mai plângă, încredinţând-o că n-au să-l prindă pe taică-său niciodată, că avea să se întoarcă repede. Hilma le cuprinse cu braţele ei vânjoase pe amândouă – şi pe fetiţă, şi pe bătrâna doborâtă de durere – începând să suspine tustrele.

Annixter stătea afară, pe terasă, privind paragina hameiului veşted, cu dinţii încleştaţi, cu buza de jos scoasă înainte.

— Cred că S. Behrman e mulţumit de asta! scrâşni el. Cred că-i pare bine acum, blestemat să-i fie sufletul!

Deodată îi veni o idee. Se întoarse pe călcâie şi intră din nou în casă.

— *Missis* Dyke, începu el, îţi propun ca dumneata şi

Sidney să veniţi la noi, să locuiţi la Quien Sabe. Ştiu, n-o să mă faci să cred că nu te plictisesc de moarte toţi gazetarii, toţi conţopiştii, toate mărimile, toate mutrele făţarnice care zic că-şi oferă ajutorul numai pentru a-şi satisface curiozitatea. Aş vrea să vă ajut, pe dumneata şi pe fetiţă, până se va termina toată dandanaua asta. La mine e loc destul pentru amândouă. Poţi sta în casa în care a locuit familia soţiei mele. Înfruntă totul cu curaj. Cum o să trăieşti de acum înainte? Pesemne că eşti foarte strâmtorată cu banii. S. Behrman poate cere executarea ipotecii, şi vă ia totul cât ai clipi. Dă-mi voie să te ajut, dă-ne voie, Hilmei şi mie, să-ţi fim buni prieteni, ne-ai îndatora, ne-ai bucura!

Missis Dyke se strădui cu bărbăţie să-şi regăsească mândria, încredinţându-i că are s-o scoată ea la capăt şi singură. Zadarnic însă, era doborâtă! Discuţia se încheie pe neaşteptate. Annixter şi Hilma le luară cu ei la Quien Sabe, pe mama lui Dyke şi pe fetiţă.

Bătrâna nu vru să ia niciun lucruşor din casă. N-ar fi făcut decât să-i amintească de fericirea pierdută. Ajutată de Hilma, puse doar câteva rochii ale ei şi ale fetiţei într-o mică valiză. Annixter aşeză valiza sub capra cabrioletei. *Missis* Dyke întoarse cheia în broască, şi Annixter o ajută să se urce alături de soţia lui. Porniră printre vrejurile hameiului veşted, uscat. La cotitură, *missis* Dyke se întoarse şi privi înapoi spre plantaţia de hamei! Acoperişul rtisei abia se mai zărea deasupra pomilor. Se uita la el pentru ultima oară.

După ce ajunseră la Quien Sabe şi le instalară, pe *missis* Dyke şi pe Sidney, în fosta locuinţă a familiei Tree, îndată ce Annixter şi Hilma rămaseră singuri, Hilma îşi îmbrăţişă soţul.

— Ce frumos! exclamă ea. Oh, ce frumos din partea ta că te-ai gândit la ele şi ai fost atât de bun! Soţul meu e un om atât de milos, atât de săritor! Acum câtva timp nu ţi-ar fi trecut prin cap să fii atât de bun cu *missis* Dyke şi cu

Sidney. Nici măcar nu te-ai fi gândit la ele. Acum însă ai făcut-o, şi asta fiindcă mă iubeşti cu adevărat, nu-i aşa? Nu-i aşa? Fiindcă dragostea a făcut din tine un om mai bun. Sunt atât de mândră şi de bucuroasă că-i aşa! E aşa, nu? Fiindcă mă iubeşti cu adevărat, nu?

— Ştii bine, Hilma, că aşa e.

Când Hilma şi Annixter se aşezară la cina care îi aştepta, Louisa Vacca se ivi în uşa sufrageriei şi spuse, că Harran Derrick telefonase de la Los Muertos după Annixter şi lăsase vorbă să-l sune îndată ce se va întoarce.

— A spus că e ceva important, adăugă Louisa Vacca.

— Poate au veşti de la Washington, îşi dădu cu părerea Hilma.

Annixter nu aşteptă să cineze, ci telefonă imediat la Los Muertos. Răspunse Magnus. îi spuse lui Annixter că pentru a doua zi fusese convocată o şedinţă specială a comitetului executiv al ligii. La ordinea de zi era discutarea noului tarif pentru transportul cerealelor, elaborat de Comisia căilor ferate. Lyman scrisese că proiectul acestui tarif tocmai apăruse, nu izbutise însă să-l lămurească asupra lui, nu putuse să-i dea o interpretare în sensul doleanţelor pe care le exprimaseră cultivatorii de grâu, precizând că va veni şi el la – Los Muertos, pentru a lămuri contradicţiile aparente. Magnus repetă că Lyman va participa la şedinţă.

Deşi curios să afle amănunte, Annixter se stăpâni. Nu puse nicio întrebare. Legătura dintre Los Muertos şi Quien Sabe se făcea prin Bonneville, şi în perioada aceea critică te puteai aştepta la orice. Nu era exclus să asculte careva pe ar. îl asigură pe Magnus că va fi punctual.

Şedinţa comitetului fusese fixată pentru ora 7 seara, în aşa fel ca să poată participa şi Lyman, care înştiinţase că va sosi cu trenul de seară, dar că, obligat fiind de ocupaţiile sale, va trebui să se întoarcă în oraş a doua zi dis-de-dimineaţă.

La ora fixată, membrii comitetului se adunară în jurul

mesei din sufrageria casei ranch-ului Los Muertos. Priveliştea era aproape aidoma aceleia din neuitata seară în care Osterman propusese ca în Comisia căilor ferate să fie aleşi oameni credincioşi intereselor ranchurilor. Magnus Derrick, cu rpdingota încheiată la toţi nasturii, şedea în capul mesei. Sticle de *whisky* şi sifoane se aflau la îndemână. Presley, acum socotit ca prieten şi confident de toţi membrii comitetului, se tolănea, ca şi atunci, pe sofa, fumând ţigară după ţigară, cu pisica Princess Nathalie pe genunchi. În afară de Magnus şi de Annixter, erau de faţă Osterman, bătrânul Broderson, Harran, apoi Garnett, de la ranch-ul Ruby, şi Gethings, de la ranch-ul San Pablo, şi ei membri ai comitetului executiv, care şedeau atenţi, preocupaţi, fumând ţigări de foi, şi, în sfârşit, ultimul dintre toţi, Dabney, bătrânul cel tăcut, despre care nu se ştia mai nimic, în afară de nume, ajuns şi el, nimeni nu ştia cum, membru al comitetului.

— Domnilor, fiul meu, Lyman, va sosi în cel mult zece minute, declară Magnus, deschizând şedinţa. Am trimis şareta să-l ia de la Bonneville. Deocamdată secretarul va face apelul.

Osterman strigă lista membrilor şi, pentru a nu sta degeaba, citi cu glas tare procesul-verbal al şedinţei precedente. Casierul tocmai prezenta darea de seamă în privinţa fondurilor de care dispunea liga, când sosi şi Lyman.

Magnus şi Harran se îndreptară spre el, iar membrii comitetului se ridicară, oarecum stingheriţi, şi rămaseră în picioare atât timp cât cei trei îşi strânseră mâinile. Membrii comitetului, dintre care unii nu-şi văzuseră niciodată reprezentantul în Comisia căilor ferate, îl priveau cu coada ochiului.

Lyman era îmbrăcat cu corectitudinea obişnuită. Purta o cravată după ultima modă, iar hainele-i erau croite impecabil. Pantofii, de lac, oglindeau lumina lămpii. Avea pe braţ un pardesiu maron-deschis. Înainte de a fi

prezentat membrilor comitetului, se scuză pentru o clipă şi se duse repede s-o vadă pe maică-sa, care-l aştepta alături „în salon. Câteva minute după aceea, se întoarse, cerându-şi iertare pentru că se lăsase aşteptat.

Era numai amabilitate. Ochii lui bulbucaţi, care dădeau o notă neobişnuită, exotică, feţei foarte negricioase, radiau bună dispoziţie. Era evident preocupat să placă, să-i impresioneze pe gravii, greoii, stângacii fermieri înaintea cărora se afla. În acelaşi timp, însă, Presley, care îl observa din locul lui de pe sofa, îşi zise că părea mai curând agitat, timid, preocupat de ceva. Jovialitatea lui era cam forţată. Ticurile cu care-şi scotea la iveală manşetele şi îşi netezea sfârcurile mustăţilor dese, negre, cu vârful degetului mare, se repetau cam prea des.

— *Mister* Broderson, Lyman, fiul meu cel mare. *Mister* Annixter, fiul meu, Lyman.

Magnus Derrick îl prezentă rancher-ilor, mândru de înfăţişarea lui chipeşă, de costumul lui elegant, de manierele lui degajate. Lyman strânse mâinile în stânga şi în dreapta, rostind de fiecare dată câteva cuvinte de complezenţă, găsind ce să spună fiecăruia, complimentându-l pe Osterman, pe care-l cunoştea de mai înainte, pentru talentul lui de organizator, reamintindu-i bătrânului Broderson că aveau un prieten comun, în sfârşit, se aşeză undeva la capătul mesei, vizavi de fratele său. Urmară câteva clipe de linişte.

Magnus se ridică pentru a recapitula motivele convocării unei şedinţe extraordinare a comitetului, menţionând încă o dată că noua comisie a căilor ferate, pe care ei, *rancher*-ii, reuşiseră s-o înscăuneze, întocmise în sfârşit proiectul tarifelor reduse, şi că mister Lyman Derrick fusese destul de îndatoritor, oferindu-se să vină personal la Los Muertos, spre a-i pune la curent pe *rancher*-ii din Valea San Joaquín cu noile tarife de transport pentru grâne.

Lyman, însă, protestă foarte curtenitor, adresându-i-

se tatălui său cu solemnitate şi pedanterie: „Domnule preşedinte”, iar celorlalţi *ranchers*: „Domnilor membri ai comitetului executiv al ligii”. Nu dorea, le zise el, să tulbure procedura uzuală a comitetului. N-ar fi fost preferabil să lase comunicarea lui pentru la urmă? Între timp, comitetul ar putea să-şi expedieze afacerile curente. El îşi dădea seama de natura delicată a muncii comitetului şi s-ar fi retras bucuros, la aşteptarea momentului propice pentru a expune ceea ce dorea.

— Câtă vorbărie ca să citească, acolo, un şir de cifre! mormăi Annixter către vecinul său.

În „aşteptarea deciziei comitetului”, Lyman se aşeză jos, mângâindu-şi sfârcurile mustăţilor.

— Să trecem la fapte „bombăni din nou Annixter.

Gethings se ridică şi spuse că, întrucât şedinţa fusese convocată anume pentru a asculta şi a pune în discuţie noul tarif de transport, el era de părere ca afacerile curente să fie lăsate deoparte şi să se citească tariful imediat. Comitetul încuviinţă să se dea citire tarifului.

Lyman se ridică, perorând îndelung. Vorbăreţ, ca şi Osterman, avea la îndemână o frazeologie gata ticluită, clişeele oratorului politic, retorica avocatului specializat în drept comercial. Limba i se învârtea în gură cu cea mai convingătoare elocvenţă. Încet-încet, începu să insinueze că *Tancher-ii* nu s-ar fi aşteptat niciodată ca litigiile lor cu Calea Ferată să fie soluţionate într-o singură legislatură, de o singură comisie; că ei ar fi avut în vedere o lungă şi susţinută campanie de ani de zile, şi concursul mai multor comisii succesive, mai înainte ca tarifele dorite să poată fi obţinute; că actuala comisie făcuse doar începutul, că, fireşte, nu puteau fi aşteptate rezultate spectaculoase! Toate acestea căuta să le menţioneze accidental, printre altele, ca o concluzie apriorică, o problemă cu care toată lumea ar fi fost de acord.

Pe măsură ce vorbea, ochii *rancher*-ilor din jurul mesei se fixau cu o atenţie tot mai mare asupra acelui

tânăr fercheş, educat la oraş, care vorbea atât de curgător, amintindu-le de propriile lor intenţii. Un simţământ de uimire se răspândea tot mai mult, şi în minţile lor începu să se strecoare cea dintâi umbră de neîncredere.

O frumoasă operă a fost însă inaugurată sub cele mai bune auspicii, continuă Lyman. Reforme atât de radicale ca acelea pe care le aveau cu toţii în vedere nu puteau fi realizate peste noapte. Operele mari se făuresc încet! Pentru a fi permanente, beneficiile trebuie să se realizeze treptat. În pofida tuturor acestor dificultăţi, membrii comisiei făcuseră mult. De pe acum, falanga inamicului fusese străpunsă, pe armura lui rămăseseră semne. Îndatorându-se solemn să obţină o reducere medie de zece la sută a tarifelor pentru transporturile de cereale efectuate cu trenurile companiei „Pacific fit South western Railroad”, membrii comisiei au răspuns cu lealitate doleanţelor exprimate de alegătorii lor şi s-au supus cererilor poporului. Problema principală nu a fost încă rezolvată în ansamblu. Au lăsat-o pentru o clipă mai prielnică, „pentru momentul când vom fi reuşit să concentrăm destule forţe pentru a ataca inamicul chiar în fortăreaţa lui; totuşi, în linii generale, o reducere medie de zece la sută a fost Realizată pe toate traseele din California. Am făcut un progres substanţial, un mare pas înainte”, şi, dacă acţiunea va fi continuată potrivit principiilor statornicite de actuala comisie, cei care-i dăduseră mandat aveau toate motivele să spere că în câţiva ani se va ajunge la stabilirea unor tarife echitabile pentru transportul cerealelor din Valea San Joaquinului către Stockton, Port Costa[73] şi spre coastă.

— Ia staţi! exclamă Annixter, fără a cere cuvântul şi ignorând privirea reprobativă a lui Magnus Derrick. Comisia dumneavoastră n-a redus tarifele de transport în Valea San Joaquinului?

---

73 Port situat tn partea de nord-est a Golfului San Francisco.

— Am redus tarifele de transport cu zece la sută în general, repetă Lyman. Poftiţi câte un exemplar al noului tarif.

Scoase din valiză câteva exemplare ale tarifului şi le dădu din mână în mână.

— Vedeţi, observă el, pe ruta Mayfield – Oakland, de pildă, tariful a fost redus cu douăzeci şi cinci de cenţi per tonă.

— Da… însă… însă… interveni bătrânul Broderson, nu prea se obişnuieşte, nu-i aşa, ca grâul din acel district să fie expediat la Oakland…

— Ia priviţi! exclamă Annixter, ridicându-şi ochii de pe hârtie. Unde vedeţi vreo reducere a tarifelor în Valea San Joaquinului, bunăoară de la Bonneville şi Guadalajara? Nu văd nicio reducere. Nu-i aşa? Mi-aţi dat tariful cel nou?

— Fireşte, n-au putut fi reduse dintr-odată tarifele *tuturor* rutelor, replică Lyman. N-am sperat niciodată, ştiţi bine, că vom putea reduce tarifele în Valea San Joaquinului dintr-o trăsătură de condei. Acest lucru se va face cu timpul. Observaţi însă că am făcut reduceri substanţiale la transporturile din susul Văii Sacramento. De asemeni, tariful de la Ioné la Marysville a fost redus cu optzeci de cenţi per tonă.

— Mofturi! exclamă Annixter. Nimeni n-a expediat vreodată grâu pe ruta aceea.

— Tariful Salinas, continuă Lyman, a fost scăzut cu şaptezeci şi cinci de cenţi, tariful Sf. Helena, cu cincizeci de cenţi, şi vă rog să notaţi reducerea foarte drastică de la Red Bluff, către nord, spre Oregon, pe linia de cale ferată a statului Oregon.

— Unde nu se încarcă nici un singur vagon de grâu pe an, comentă Gethings, de la *ranch-ul* San Pablo.

— Oh, veţi fi de acord că vă înşelaţi în privinţa aceasta, *mister* Gethings, ripostă Lyman, curtenitor. Şi fiindcă veni vorba, tariful redus ar putea să stimuleze producţia de grâu în acel district.

Prai se alesese din disciplina şedinţei. Magnus nici măcar nu mai pretindea să prezideze. În nervozitatea crescândă, stârnită de acel tarif inexplicabil, nimeni nu mai ţinea seama de regulile obişnuite. Vorbeau toţi deodată.

— Cum asta, Lyman? întrebă Magnus, privind peste masă spre fiul său. Tariful acesta este bun? Atunci, în San Joaquín n-aţi redus câtuşi de puţin tarifele! Deci noi – domnii de faţă şi cu mine – n-am făcut niciun pas înainte. Ne aflăm în aceeaşi situaţie ca înainte de a fi obţinut alegerea voastră în comisie.

— Ne-am angajat să efectuăm o reducere de zece la sută în medie…

— Aţi făcut o reducere de zece la sută în medie, îl întrerupse Osterman. O, desigur, asta-i limpede. Aţi făcut în medie o reducere de zece la sută, dar aţi făcut-o reducând tarifele de transport între punctele unde practic nu se transportă cereale! *Noi*, agricultorii din Valea San Joaquinului, unde se produce grâul, ne aflăm exact în aceeaşi situaţie ca şi până acum. Calea Ferată nu va pierde niciun cent. Pe legea mea, fraţilor, exclamă el privind în jurul mesei, tare-aş vrea să înţeleg ce înseamnă asta!

— Calea Ferată, dacă vreţi să ştiţi, ripostă Lyman, a şi introdus contestaţie împotriva noului tarif.

Annixter izbucni în hohote batjocoritoare de râs:

— Contestaţie! Asta-i bună, zău aşa! Când „P. & S. W”. are ceva de obiectat împotriva tarifelor, nu introduce contestaţie, fiule! Primul lucru pe care-l face domnul Shelgrim este să obţină o ordonanţă judiciară de suspendare a intrării în vigoare a noilor tarife. Pe dumnezeul meu, strigă el furios, sărind în sus, şi eu aş vrea să ştiu ce înseamnă toate astea! De ce n-aţi redus tarifele noastre de transport? Pentru ce v-am ales?

— Da, pentru ce v-am ales? întrebară Osterman şi Gethings, ridicându-se şi ei de pe scaune.

— Linişte, linişte, domnilor! strigă Magnus, amintindu-şi de îndatoririle sale, şi ciocăni cu încheieturile

degetelor în masă. Lucrurile au mers şi aşa prea departe.

— Ne-aţi ales, stărui Lyman cu încăpăţânare, ca să facem o reducere a tarifelor cu zece la sută în medie. Am făcut-o! Ridicaţi obiecţii numai pentru că nu puteţi beneficia îndată de reducere! Fiecare cu interesul lui!

— Lyman!

Strigase Magnus, ridicându-se în toată înălţimea celor şase picioare ale sale. Privirile lui îl fulgerau de-a dreptul în ochi pe fiu, glasul suna sever:

— Lyman, ce înseamnă asta?

Lyman îşi dădu mâinile în lături.

— Ceea ce vedeţi, sir. Am făcut tot ce am putut. V-am prevenit că nu trebuie să vă aşteptaţi la prea mult. V-am spus că această problemă a transporturilor este dificilă. Cred că n-aţi dori nişte tarife atât de scăzute încât să echivaleze cu o confiscare a proprietăţii!

— De ce n-aţi scăzut tarifele în Valea San Joaquín?

— Nu aceasta era problema esenţială, răspunse Lyman, accentuând cu grijă fiecare cuvânt. Fireşte, acest aspect va fi avut în vedere şi soluţionat *la* timpul *său*.

Esenţialul era să se realizeze o *reducere de zece la sută în medie*. Tarifele *vor fi* scăzute şi în Valea San Joaquinului. *Rancher-ii* din jurul oraşului Bonneville vor putea să-şi expedieze grânele la Port Costa pe baza unor tarife echitabile, dar o asemenea măsură radicală nu poate fi realizată dintr-un condei. Trebuie să studiem…

— Dumneata ştiai bine că tariful din Valea San Joaquinului constituie o problemă esenţială! strigă Annixter, ameninţându-l cu degetul peste masă. Ce ne încălzeşte pe noi, cei care te-am sprijinit, tariful aplicabil în comitatele Del Norte şi Siskiyou? Nu ne încălzeşte câtuşi de puţin, la toţi dracii! Noi ne-atţi zbătut pentru reducerea tarifului aplicabil în Valea San Joaquinului, şi am votat ca să-l reduceţi. N-aţi făcut-o, şi pare-se că nici n-aveţi de gând s-o faceţi. Pe bunul Dumnezeu, aş vrea să ştiu, pentru ce?

— Veţi şti, domnul meu... începu Lyman.

— Lasă, am să ţi-o spun eu de ce n-au făcut-o! \ ociferă Osterman. Fiindcă am fost vânduţi, fiindcă şi-au vârât coada cei de la „P. & S. W.”, fiindcă oamenii noştri din comisie ne-au trădat. Fiindcă noi, nătărăii de fermieri, am fost din nou traşi pe sfoară.

Atacat direct, Lyman păli. Nu se aşteptase atât de curând la discuţia aceasta. O clipă, îşi pierdu cumpătul. Se străduia să vorbească, dar i se tăiase răsuflarea şi tremura ca varga.

— Ce-ai de spus? interveni răstit Harran, care până în clipa aceea nu scosese o vorbă.

— Am de spus, răspunse Lyman, străduindu-se din răsputeri să facă faţă, am de spus că aceasta nu este o atmosferă în care se poate discuta serios. În orice caz, comisia şi-a îndeplinit obligaţiile. A pus la punct tarifele în măsura posibilităţilor ei. Am lucrat două luni la întocmirea acestui tarif...

— E o minciună, strigă Annixter, învăpăiat la faţă, e o minciună! Tariful a fost ticluit în birourile companiei „Pacific & Southwestern Railroad”, şi dumneata ştii lucrul acesta. E un tarif făcut pentru Calea Ferată de către Calea Ferată, şi dumneata ai fost cumpărat să-l subscrii!

La aceste cuvinte, izbucni o larmă de nedescris. Tol cei de faţă săriră în picioare, gesticulind, vociferând.

— Domnilor, domnilor, strigă Magnus, suntem şcolari? Suntem golani de pe stradă?

— Suntem nişte nătărăi de fermieri, şi am fost trădaţi! strigă Osterman.

— Ei bine, ce ai de spus? Ce ai de spus? stărui Harran, aplecându-se peste masă spre fratele lui. Pentru numele lui Dumnezeu, Lyman, trebuie să ne dai o explicaţie!

— Vă înşelaţi, protestă Lyman palid, tremurând ca varga. M-aţi înţeles greşit. V-aţi aşteptat la prea mult. Anul viitor... anul viitor... peste scurt timp, comisia va lua în

discuţie… comisia va lua în considerare şi tariful San Joaquín. Am făcut tot ce am putut! Asta-i tot.

— Aţi făcut tot ce aţi putut, domnul meu? întrebă Magnus.

Îi vuia capul. îl cuprinsese o senzaţie aproape de leşin. Era oare cu putinţă? Era oare cu putinţă?

— Aţi făcut într-adevăr tot ce aţi putut?

O clipă se încordă, atrăgând spre el privirile lui Lyman. Ochii tatălui şi ai fiului se întâlniră. În ciuda celor mai mari sforţări, privirile lui Lyman începură totuşi să rătăcească de colo-colo. Protestă din nou, repetând explicaţiile ce le dăduse înainte. Magnus mi-l mai ascultă însă. În aceste clipe se încredinţase că lucrul acela îngrozitor se întâmplase, că ceea ce îi păruse de necrezut se petrecuse. Plutea în aer. Între tată şi fiu, pe căi subtile, nevăzute, adevărul – adică minciuna! – se dezvăluise deodată. Totuşi, Magnus nici acum nu voia să creadă. Lyman să facă una ca asta! Piui lui, fiul lui cel mare, vlăstarul lui, să se înjosească până într-atât?! încă o dată, pentru ultima oară, se întoarse spre el. Glasul lui avea acel timbru care impunea tăcere:

— Lyman, zise, te invit… te… te somez, ca fiu al meu şi ca om de onoare, explică-te! Care-i adevărul? Acum nu-ţi vorbesc ca preşedinte al comitetului, ţie, unui membru al Comisiei căilor ferate, acum îţi vorbeşte tatăl. Mă adresez ţie, fiului meu! înţelegi gravitatea acestor momente critice? îţi dai seama de răspunderea pe care o implică funcţia ta? înţelegi importanţa momentului? Răspunde. Explică-te.

— N-am nimic de explicat.

— N-aţi redus tarifele în Valea San Joaquinului? N-aţi redus tarifele între Bonneville şi litoral?

— Repet ceea ce am spus şi mai înainte o reducere de zece la sută în medie…

— Lyman, răspunde-mi: da, sau nu? Aţi redus tariful Bonneville?

— Treaba asta nu poate fi făcută atât de repede. Daţi-ne răgaz. Noi…

— Da, sau nu?! Pe dumnezeul meu, îndrăzneşti să-mi răspunzi în doi peri? Da, sau nu? Aţi redus tariful Bonneville?

— Nu.

— Acum răspunde-mi *mie*! strigă Harran, întinzându-se spre el peste masă. Răspunde-mi *mie*! Ai fost plătit de Calea Ferată ca să laşi neatins tariful Văii San Joaquinului?

Lyman, mai palid ca oricând, se întoarse furios spre fratele lui.

— Să nu îndrăzneşti să-mi mai pui această întrebare încă o dată!

— Nu, n-am să-ţi mai pun nicio întrebare, fiindcă îţi *spun* acum de la obraz, nemernicule, că *ai fost plătit* să faci acest lucru!

În aceeaşi clipă izbucni un vacarm cumplit. În picioare, agitaţi, încet-încet, *rancher-ii* se ridicaseră de la locurile lor. Numai Magnus nu se clintise de la masă. Ceilalţi se îmbulzeau înaintea lui Lyman, înconjurându-l, încolţindu-l, împingându-l spre perete, răcnindu-i în faţă, gesticulând, ameninţători. Faptul că fuseseră minţiţi, certitudinea că încrederea lor fusese înşelată, că Lyman îşi călcase în picioare fără ruşine angajamentul luat era limpede pentru toţi!

— Pentru numele lui Dumnezeu! Unii au fost împuşcaţi pentru mai puţin decât atât! strigă Osterman. Şi aşa, ne-ai vândut! Ei, dacă îţi mai arăţi vreodată mutra murdară în faţa mea, află c-am să te pălmuiesc!

— Lasă mâna jos, ripostă Lyman iute, cu agresivitatea şoarecelui încolţit. Fără acte de violenţă! Să nu depăşiţi măsura!

— Cât ţi-au plătit? Cât ţi-au plătit? răcni Harran.

— Da, da, ce preţ ai luat? strigară ceilalţi, scoşi din minţi de furie, şuierând cuvintele printre dinţii încleştaţi, vânturând pumnii.

— Comisia şi-a îndeplinit îndatoririle cu bună-credinţă! ripostă Lyman. Ştiţi că s-a procedat corect, cinstit.

— Mincinosule! strigă Annixter. Mincinosule! Şperţarule! Te-au cumpărat şi te-au plătit pentru asta!

În clipa când rosti aceste cuvinte, braţul lui ţâşni înainte. Lyman primi lovitura drept în faţă, şi violenţa acesteia îl zvârli până la perete. Se împiedică de valiză şi căzu, izbindu-se cu spatele de uşă. Magnus sări. Fiul lui fusese lovit, şi instinctele tatălui se răzvrătiră spontan; se răzvrătiră o clipă, dar îndată se stinseră pentru totdeauna în inima lui. Nu rosti cuvintele care îi săgetaseră mintea. Lăsă jos braţul ridicat. Nu, acum nu mai avea decât un singur fiu! Sărmana creatură care se clătina pe picioare, cu faţa albă, cu buzele pline de sânge, nu mai era fiul lui! O lovitură nu-l putea dezonora mai mult decât se dezonorase el însuşi!

Interveni însă Gethings, cel mai bătrân dintre toţi, care, trăgându-l înapoi pe Annixter, strigă:

— Stai! Asta nu se face. Cel puţin nu sub ochii tatălui!

— Nu mai sunt tatăl acestui om, domnilor! exclamă Magnus. De-acum înainte nu mai am decât un singur fiu. Dumneata, domnule, se întoarse el către Lyman, dumneata, domnule, părăseşte casa mea!

Lyman, cu batista la buze, cu cravata-i elegantă mototolită, îşi luă pălăria şi pardesiul. Dădu uşa de perete, spumegând de furie, cu ochii injectaţi.

— Tâlharilor! strigă el din prag. Tâlharilor! Bătăuşilor! De acum încolo n-aveţi decât să vă învârtiţi singuri afacerile voastre murdare! Am terminat cu voi! Ia te uită, v-aţi găsit deodată să vorbiţi despre onoare! Ca să vezi, deodată sunteţi cinstiţi, corecţi!

La Sacramento, înainte de alegerea membrilor comisiei, nu eraţi aşa! Ia spuneţi, cum au fost aleşi aceştia? Sunt un şperţar, nu? Aşa e? Dar ia spigţ e vreun

lucru mai grav decât să dai şperţ? întrebaţi-l pe Magnus Derrick ce crede despre asta! întreba. Ţi-l cu cât i-a sfănţuit pe boss-ii partidului democrat la Sacramento ca să schimbe macazul adunării pentru desemnarea candidaţilor!

Şi, trântind uşa în urma lui, ieşi.

Presley ieşi şi el. Toată povestea îi făcea greaţă, îl umplea de un dezgust nesfârşit. îi era lehamite. Ar fi vrut să fie departe de toate acestea. Părăsi sufrageria, lăsându-i acolo pe oamenii aceia aprinşi cre vociferau şi ieşi pe verandă, închizând uşa după ei. Ly m-au dispăruse. Nu se zărea nicăieri ţipenie Om. Efa târziu. În comparaţie cu aerul încălzit de lampa din sufragerie, răcoarea nopţii îi păru încuietoare. După aprinderea, după larma şedinţei comitetului liniştea nemărginită a nopţii pogora din stele ca o binecuvântare. Presley păşi spre marginea verandei, privind spre miazăzi.

În jurul lui, pe mile întregi, la nesfârşit, zare în zare, grâul, de curând încolţit, se şi înălţase de la pământ, întinzându-se ca un ocean nemărginit mut, unduitor, verde-pal sub lună şi sub stele – O forţă puternică, vlaga popoarelor, viaţa lumii, cresejnci cu hotărâre în noapte, sub bolta cerului! înaintea acelei privelişti, mintea lui Presley reducea la prop Orţii în finitezimale cele petrecute în încăperea pe cre tocmai o lăsase în urmă. Da, grâul, pentru grâu se încăieraseră Calea Ferată, *Taneher-ii*, trădătorul e. şi călcase cuvântul şi toţi ceilalţi părtaşi la acele întunecate uneltiri. Ca şi cum faptele oamenilor ar fi ţ» utut să înrâurească această putere gigantică! Ce îresemnau acele frământări josnice, acea zarvă sterilă, Meschină, acea forfotă zadarnică a gâzelor omeneşti, faţă ţie reţia, de liniştea grandioasă a mării de grâu? ţ Nepăsător, uriaş, grâul plăpând îşi urma ciclurile sale statornice. Oamenii, liliputani, ţânţari care bâzâiavţ cu neruşinare, încăierându-se neobrăzaţi în lumina soarelui, se năşteau, îşi trăiau scurta lor zi, mureau şi erau daţi

uitării, pe când *grâul*, învăluit în liniştea Nirvāņei, creştea năvalnic în noapte, singur, cu stelele şi cu Dumnezeu.

CAPITOLUL 5

Iepurii erau o calamitate în anul acela. Lui Presley îi făcea plăcere să plece din când în când la vânătoare cu haita de ogari ai lui Harran, fugărindu-i călare, într-o zi, după câteva luni de la vizita lui Lyman la Los Muertos, în timp ce se întorcea spre casa *ranchului* dintr-un colţ îndepărtat, singuratic al câmpiei, dădu de o privelişte neaşteptată.

Vreo douăzeci de oameni, arendaşi ai lui Annixter, ai lui Osterman şi mici *ranchers* de la răsărit de Guadalajara, toţi membri ai ligii, făceau instrucţie de luptă sub supravegherea lui Harran Derrick. Toţi erau înarmaţi cu puşti „Winchester**. Harran le arăta cu puşca lui cum trebuiau executate diferitele comenzi pe care le dădea. Îndată ce unul, dintre oamenii instruiţi deprindea cât de cât meşteşugul armelor, era pus să înveţe mai departe un alt grup întârziat. După mânuirile de arme, Harran comanda trecerea la formaţia de atac. Oamenii se răspândeau în linie, la câţiva metri unul de altul, şi înaintau peste câmp, aplecaţi spre pământ, apăsând pe trăgacele armelor, în timp ce ocheau un inamic închipuit.

Liga avea la San Francisco informatorii ei, care pândeau cu multă luare-aminte mişcările Companiei de cale ferată. Cu câtva timp mai înainte, Annixter fusese informat că şeful poliţiei, însoţit de locţiitorii şerifului, urma să vină în curând la Bonneville, să-i pună în posesie pe oamenii de paie care acceptaseră să joace rolul de cumpărători ai ranch-ului său. Această ştire se dovedise deocamdată neîntemeiată, ca multe altele, dar îi îmboldi pe membrii ligii să facă pregătiri înfrigurate. împărţiră arme la vreo trei-patru sute de oameni, şi, din timp în timp, aceştia făceau instrucţie pe ascuns.

Rancher-ii declaraseră ferm că dacă cei de la Calea Ferată îşi închipuiau că ei n-ar fi absolut hotărâţi să ia

lucrurile în serios, făceau o greşeală fatală.

În ziua aceea, pe când se întorceau la casa rânch-ului, Harran îi repetă acest lucru lui Presley. Harran îl ajunsese din urmă în timp ce el ieşise pe Lower Road, şi acum mergeau amândoi la trap peste întinderea de grâu crescut mărişor.

— Dacă au curaj, să vină să ne ia *ranch-v*]., spuse el. N-au s-o facă niciodată atâta timp cât sunt eu în viaţă. Le-am trimis vorbă ieri, lui S. Behrman şi lui Cyrus Ruggles, să plece de aici. Desigur, n-au s-o facă, dar nu vor putea spune apoi că n-au fost avertizaţi.

După vreun ceas ajunseră la casa ranch-ului. Când Harran intră pe alee, scoase o exclamaţie:

— Dar asta ce-o mai fi?! Să ştii că se petrece ceva. Uite trăsura lui Genslinger!

Într-adevăr, caii directorului lui *Bonneville Mercury* erau legaţi la umbra unui eucalipt uriaş. Tulburat de acea neaşteptată vizită a omului duşmanilor, Harran descălecă şi, fără să bage calul în grajd, se îndreptă numaidecât spre sufragerie, unde erau primiţi de obicei vizitatorii. Acolo nu se afla nimeni. Maică-sa îi spuse că Magnus şi Genslinger-se aflau în birou şi că Magnus lăsase vorbă să nu fie deranjaţi.

Genslinger sosise cu trăsura mai devreme, după amiază, şi o întrebase pe *missis* Derrick, care citea pe verandă un volum de versuri, dacă putea să stea de vorbă cu Magnus. Acesta tocmai plecase cu phelps să vadă cum arăta grâul răsărit pe lotul lui Hooven. Peste vreo jumătate de oră se întorsese, şi Genslinger îi solicitase o întrevedere „de câteva clipe” între patru ochi.

Intraseră amândoi în birou, şi Magnus încuiat uşa în urma lui.

— Frumos v-aţi instalat, *mister* Derrick! exclamase ziaristul în felul său jovial, direct, privind în toate părţile cu ochii negri ca mărgelele, care sclipeau înapoia ochelarilor. Telefon, casă de bani, telegraft registre

contabile, ei, semne de progres, nu-i aşa?! Asta-i singura cale ca să exploatezi azi un *ranch* mare! Totuşi, zilele ranch-urilor mari sunt numărate. Pe măsură ce valoarea pământului creşte, ispita de a vinde loturi mici e tot mai mare. Atunci, loturile vor fi cultivate intensiv, cu mai multă rentabilitate. Într-o zi voi publica un editorial pe tema aceasta.

— La drept vorbind, observă Magnus cu nepăsare, întreţinerea loturilor mici e mai costisitoare decât a unei suprafeţe mari de pământ.

— Posibil, posibil, încuviinţă Genslinger.

Urmă o lungă pauză. Genslinger se lăsă pe spate în fotoliu şi-şi frecă un genunchi. Magnus rămase în picioare lângă casa de bani, aşteptându-l să spună pentru ce venise.

— *Governor*, începu Genslinger, neînţelegerea aceasta dintre *ranchers* şi Calea Ferată este o poveste nefericită. Tare-aş dori să fie aplanată! Aici e vorba de două ramuri productive care *trebuie* să convieţuiască în armonie. Altminteri, unde ajungem?

— Aş prefera să nu dau interviuri asupra acestei teme, domnule Genslinger, spuse Magnus.

— O, nu, o, nu, Doamne fereşte, *Governor*, nu doresc să vă iau un interviu! Ştim cu toţii care-i punctul dumneavoastră de vedere.

Din nou se aşternu tăcerea. Magnus se întreba intrigat ce dorea de la el omuleţul acesta, de obicei atât de flecar. În sfârşit, Genslinger continuă, uitându-se la Magnus doar din când în când:

— Apropo de actuala Comisie a căilor ferate, remarcă el, campania ce-aţi dus-o la Sacramento şi la San Francisco trebuie să fi fost foarte interesantă.

Magnus încleştă pumnii, stăpânindu-se din răsputeri. Aflase oare Genslinger despre cele întâmplate cu Lyman? Pentru asta venise? Nu cumva povestea aceea constituia subiectul editorialului de a doua zi al ziarului său?

— O campanie interesantă, repetă Genslinger încet. O campanie foarte interesantă. Am urmărit-o cu cel mai mare interes. I-am urmărit fiecare fază, *mister* Derrick.

— Campania n-a fost lipsită de interes, încuviinţă Magnus.

— Da, confirmă încet Genslinger, fazele au fost care de care mai interesante, de exemplu, modul în care dumneavoastră… personal… v-aţi asigurat voturile unora dintre preşedinţii delegaţiilor… E nevoie să *i*n*tru în* amănunte? Hm… modul în care v-aţi asigurat voturile, ei… deocamdată atât aş vrea să spun, mister Derrick: a fo*st cea* mai interesantă acţiune din tot jocul. Nostim… murmură el gânditor. Aţi pus două bancnote de câte o mie de dolari şi patru de câte cinci sute într-un seif, seiful numărul trei sute opt… la „Safe Deposit Vaults” din San Francisco, ap Oi… hai să vedem, aţi dat câte o cheie a acestui seif fiecăruia dintre domnii în chestiune… şi după alegeri, seiful era gol. De aceea spuneam că e interesant… că e nostim… fiindcă reprezintă o metodă nouă, sigură şi nespus de ingenioasă de mituire. Cum de-aţi născocit-o, Governor?

— Vă daţi seama ce spuneţi, domnule? izbucni Magnus. Vă daţi seama ce insinuaţi aici, în propria mea casă?!

— Vai de mine, *Governor*, replică dulceag, nu *insinuez* nimic. Spun ceea ce ştiu.

— E o minciună!

Genslinger îşi frecă bărbia meditativ.

— Bine, răspunse el, s-ar putea să aveţi ocazia de a dovedi acest lucru înaintea marelui jurir dacă veţi dori!

— Corectitudinea mea e cunoscută pretutindeni în California, blufă Magnus. Acţiunile mele politice an fost întotdeauna oneste. Eu…

— Nimeni n-are nevoie de o reputaţie mai bună decât acela care porneşte să mituiască pe alţii, îl întrerupse Genslinger. De altfel, trebuie să vă amintesc că n-aveţi

posibilitatea să tăgăduiţi. Pot pune mâna chiar azi pe cei doi preşedinţi pe care i-aţi mituit. Declaraţiile lor se află de şase săptămâni în casa mea de fier. Dacă am dori, am putea proceda la arestarea lor chiar mâine. *Governor*, dumneavoastră v-aţi asumat, fără îndoială, un mare risc când v-aţi amestecat în campania aceea de la Sacramento. Un risc îngrozitor. Anumiţi oameni îşi pot permite să… şperţuiască… să fie acuzaţi de manopere frauduloase. Aşa ceva nu-i tulbură nici atâtica! Dar dumneavoastră… Dumnezeule… pe dumneavoastră, Governor, v-ar di*struge,* v-ar u*cide / Ş*tiu totul, de la A la Z, despre întreaga maşinaţie. Dacă nu credeţi… iată, zise el scoţând din buzunar un şpalt lung, iată proba zdrobitoare a întregii afaceri.

Magnus luă şpaltul…

Acolo, sub ochii lui, în şpalt, cu un titlu de o şchioapă şi cu frazele mai importante subliniate, se afla o dare de seamă amănunţită a „tranzacţiei” pe care Magnus o încheiase cu cei doi delegaţi. Un document necruţător, cinic, fără perdea. Fiecare afirmaţie era susţinută de probe concludente, fiecare cifră fusese verificată cu meticulozitatea lui Genslinger. Pe deasupra, documentul avea rezonanţa adevărului. Însemna demascare, ruină, nimicire totală.

— E oarecum exact, nu? comentă Genslinger, după ce Magnus Derrick isprăvi de citit

Acesta nu răspunse nimic.

— Cred că e destul de exact, continuă gazetarul. Mi-am zis însă că ar fi corect să v-o arăt înainte de a o publica.

Singurul gând care-l domina pe Magnus Derrick, singurul său impuls în clipele acelea era ca, oricât l-ar fi costat, să-şi păstreze demnitatea. Să nu îngăduie acestui om să jubileze la vederea unui tremur de slăbiciune, a unui semn de înfrângere, a unei impresii de umilire. Printr-un efort care-i puse la încercare toată rigiditatea de fier, se strădui să privească drept în ochii lui Genslinger.

— Te felicit, observă el, dându-i înapoi hârtia, pentru spiritul dumitale de iniţiativă gazetărească. Ziarul dumitale se va vinde bine.

— O, nu ştiu dacă am să public acest material, remarcă Genslinger cu nepăsare, punând în buzunar şpaltul. Aşa sunt eu! Mă amuză să alerg până în pânzele albe după un material nostim, dar îndată ce am pus mâna pe el, îşi pierde farmecul pentru mine. Nu mi-ar plăcea să văd – dat fiind poziţia pe care o aveţi, ca preşedinte al ligii şi ca om proeminent în comitat – nu mi-ar plăcea să văd că o poveste ca asta v-ar da lovitura de graţie. Dumneavoastră aveţi mai mare interes să nu fie tipărită decât am eu s-o tipăresc! Ce-aş câştiga? Câteva ediţii speciale. Dumneavoastră – Dumnezeule! – dumneavoastră aţi pierde totul! Comitetul dumneavoastră e şi el vârât până în gât înţ treaba asta, iar liga dumneavoastră, şi toată Valea San Joaquinului, toată suflarea din California crede că membrii comisiei au fost aleşi în mod corect.

— Istoria dumitale, exclamă deodată Magnus, venindu-i o idee, va fi pe de-a-ntregul discreditată de îndată ce va fi publicat noul tarif de transport al cerealelor. Sunt informat că tariful pentru grâul din Valea San Joaquinului, problema pentru care a fost aleasă comisia, va rămâne neatins. E oare cu putinţă ca ranclier-ii să fi luptat pentru alegerea unei comisii care să-i tragă pe sfoară?

— Oh, ştiu asta, răspunse Genslinger, zâmbind. Aţi crezut cu toţii că l-aţi strecurat pe Lyman în comisie cu uşurinţă! V-aţi închipuit că cei de la Calea Ferată au jucat cum le-aţi cântat. Nu v-aţi întrebat cum a fost oare posibil să trageţi sforile cu atâta uşurinţă?! *Lyman e omul Căii Ferate de doi ani*. Când s-a pus problema candidaturilor, compania *tocmai pe dânsul* se gândea să-l propună drept candidat. Dar oamenii dumneavoastră l-au ales, scutind astfel Calea Ferată de toată tevatura unei campanii în favoarea lui. Nu veţi putea aduce aici o contraacuzaţie de corupţie. Nu, sir, compania nu uzează de asemenea metode

diletante. Între noi fie vorba, tot ceea ce a făcut Calea

Ferată pentru Lyman, spre a-l atrage de partea ei, a fost să-i tăgăduiască sprijinul în viitoarea campanie electorală pentru funcţia de guvernator. E destul de regretabil, continuă ziaristul cu glas scăzut, aşezându-se mai comod în fotoliu, e într-adevăr regretabil să vezi oameni cumsecade încercând să dărâme un zid cu capul gol. Nu puteaţi avea nicio şansă! Tare-aş fi vrut să stau de vorbă cu dumneavoastră şi cu prietenii domniei-voastre înainte de a vă lansa în acea campanie la Sacramento! V-aş fi putut spune ce perspective aveaţi. Când o să vă daţi seama, oameni buni, că nu puteţi înfrunta Calea Ferată?! Vai, *mister* Derrick, e ca şi când aţi naviga cu o barcă de hârtie şi aţi bombarda cu boabe de mazăre un cuirasat.

— Asta-i tot, *mister* Genslinger? întrebă Magnus, ridicându-se. Sunt cam ocupat azi.

— Bine! răspunse gazetarul. Vă daţi seama ce va însemna pentru dumneavoastră publicarea acestui articol?!

Tăcu, îşi luă ochelarii, suflă în ei, şterse lentilele cu batista şi-i puse din nou pe nas.

— Am intenţia, *Governor*, începu el iar, cu o concentrare reînnoită, în aparenţă fără nicio legătură cu cele vorbite mai înainte, am intenţia să dau amploare gazetei mele. Vedeţi, sunt la jumătatea drumului între cele două mari centre ale Californiei – San Francisco şi Los Angeles – şi aş vrea să extind sfera de influenţă a gazetei în vale atât de departe pe cât îmi va fi cu putinţă. În plus, aş vrea s-o ilustrez. Vedeţi, dacă aş avea o zincografie, aş face o afacere bună – investiţia ar aduce zece la sută. Ca să faci bani, trebuie să ai bani de pus la bătaie. N-aş vrea să fac ceva de mântuială, mi-aş dori o zincografie ca lumea. Mi-am şi făcut un plan. M-am gândit că, afară de zincografie, mi-ar trebui hârtie de calitate superioară. Pentru reproduceri e nevoie de hârtie velină, şi asta costă bani! Ei, una peste alta, plus cheltuielile de regie până ce

ar începe să producă, toată afacerea ar costa vreo zece mii de dolari. Mă întrebam dacă n-aţi putea să mă ajutaţi…

— Zece mii?

— Da. Hai să zicem cinci mii imediat, şi restul în şaizeci de zile.

Neînţelegând numaidecât unde bătea Genslinger, Magnus se întoarse spre el mirat.

— Bine, dragul meu, dar ce garanţie mi-ai putea da pentru o asemenea sumă?

— Între noi fie vorba, răspunse Genslinger, nu prea m-am gândit la garanţii. Adevărul e că mi-am închipuit c-o să vă daţi seama cât de avantajos e pentru dumneavoastră să discutaţi această afacere cu mine. Luaţi notă că n-am intenţia să public articolul despre dumneavoastră, *Governor*, şi nici să-l las să-mi scape din mână ca să-l publice altcineva. Ei, cred că un serviciu ca acesta merită un contraserviciu, nu?!

Magnus înţelese, în sfârşit, despre ce era vorba. Cuprins de acea mânie teribilă din vremuri trecute, în faţa căreia se pleca odinioară orice voinţă, simţi deodată o pornire irezistibilă să-l înşface pe şantajist şi să-l sugrume acolo, pe loc, sau cel puţin să-l zvârle afară. În aceeaşi clipă, însă, îşi dădu seama că aşa ceva nu se va mai întâmpla. Numai corectitudinea făcea ca altă dată mânia lui să fi fost atât de înfricoşătoare, numai dreptatea mâniei sale o făcea de temut. Acum, însă, îi fugea pământul de sub picioare, îl surpase el însuşi. De trei ori mai slab e acela a cărui mânie nu are la bază dreptatea. Înaintea acestui gazetăraş de provincie, înaintea acestui trepăduş, stipendiat de Calea Ferată, şedea cu capul în jos, se simţea condamnat. Era la discreţia lui! Mituitorul descoperit nu se poate supăra de o insultă. Genslinger se ridică, netezindu-şi pălăria.

— Ei, încheie el, desigur, trebuie să vă gândiţi la toată treaba asta. De altfel, nici banii nu-i puteţi procura cu una, cu două. Aştept până vineri la prânz. Vineri după

amiază, în jurul orei patru, începem să dăm la tipar gazeta de sâmbătă. Şpalturile sunt gata în jurul orei două dimineaţa. Sper, *mister* Derrick, adăugă el, întorcându-se în pragul uşii, că sâmbătă dimineaţa nu veţi descoperi nimic dezagreabil în *Bonneville Mercury*!

teşi, trăgând uşa în urma lui. O clipă după aceea, Magnus auzi roţile trăsurii huruind pe alee.

În dimineaţa următoare sosi o scrisoare, adresată lui Magnus de Gethings, de la ranch-ul San Pablo, care se afla foarte aproape de Visalia. Scrisoarea vestea că peste tot în jurul Visaliei, la ranch-urile afectate de manevrele companiei în vederea reevaluării terenurilor, oamenii se înarmau şi făceau instrucţie, şi că în ţinut forţa ligii era neîndoielnică. „Trebuie să menţionez, însă, continua scrisoarea, un lucru foarte dureros. Fără îndoială, vă amintiţi că atunci când s-a încheiat ultima şedinţă a comitetului nostru s-au adus pe faţă învinuiri în ceea ce priveşte săvârşirea anumitor manopere ilicite cu prilejul propunerii candidaturii şi cu prilejul alegerii unuia dintre membrii noştri în comisie, învinuiri emanând, ceea ce-i cu atât mai dureros, chiar de la membrul respectiv. Aceste învinuiri, scumpe *mister* Derrick, au fost îndreptate împotriva domniei-voastre personal. Cum a fost posibil oare să transpire secretele comitetului, nu pot să înţeleg! Desigur, domnia-voastră puteţi conta pe indiscutabila mea discreţie şi loialitate. Totuşi, regret nespus, dar trebuie să vă comunic că zvonurile cu privire la învinuirile despre care am pomenit mai sus nu numai că s-au răspândit în districtul acesta, dar sunt chiar speculate de inamicii ligii. Regretabil e şi faptul că unii dintre membrii ligii – ştiţi desigur că numărăm în rândurile noastre mulţi mici fermieri portughezi şi alţi străini ignoranţi – şi-au plecat urechea la aceste zvonuri şi au îngăduit să se cuibărească un simţământ de nelinişte în mijlocul lor. Chiar dacă am admite că în alegeri s-au întrebuinţat manopere frauduloase, lucru pe care, desigur, personal nu-l recunosc,

nu cred că un asemenea fapt ar avea vreo influenţă asupra încrederii pe care marea majoritate a membrilor ligii o au în şefii lor. Totuşi, noi am stăruit atât de mult asupra corectitudinii noastre, în expoziţie cu tertipurile Căii Ferate, încât socot că ar fi de dorit să curmăm de îndată această bănuială neobrăzată. A. se tăgădui public acuzaţiile despre care circulă acele zvonuri ar însemna să li se dea prea mare importanţă. Totuşi, nu socotiţi că ar fi util să ne trimiteţi o scrisoare prin care să se arate exact cum a fost dusă campania, cum a fost aleasă şi numită comisia? Aş putea să arăt această scrisoare unora dintre cei mai nemulţumiţi oameni ai noştri, şi asta ar duce de îndată la înlăturarea oricăror bănuieli. Ar fi bine, socot, ca scrisoarea să nu pară că se datorează vreunei sugestii venite din partea mea, ci iniţiativei dorrinieivoastre, şi să nu pomeniţi nimic de prezentele rânduri. Consideraţi cele de mai sus numai ca o sugestie. În ceea ce mă priveşte, mă voi ralia cu toată încrederea oricărei hotărâri la care aţi putea ajunge”.

Scrisoarea se încheia cu reînnoite declaraţii de fidelitate.

Magnus era singur când citi rândurile de mai sus. Puse scrisoarea cu grijă în clasorul său, ştergându-şi broboanele de sudoare de pe frunte şi de pe faţă, rămânând o clipă cu mâinile rigide de o parte şi de alta a trupului, cu pumnii încleştaţi.

„Ajunge funia la par! murmură el, privind în gol spre peretele din faţă. Dumnezeule, ajunge funia la par! Ce e de făcut?”

Ah, cât de cumplită e amărăciunea regretelor nemărturisite, zadarnicele, chinuitoarele compromisuri cu conştiinţa, remuşcarea pentru fapta rea săvârşită într-un moment de aprindere! Ah, umilinţa de a fi descoperit, de a fi prins ca un şcolar care cotrobăieşte în pupitrele colegilor pentru a şterpeli ceva, şi mai rău decât orice, mai rău decât orice, conştiinţa pierderii respectului de sine.

conştiinţa pierderii prestigiului, a demnităţii, conştiinţa că autoritatea care a ţinut cândva mulţimea în şah se clatină, că mâna a început să tremure, să şovăie, şi că respectul e slăbit. Apoi, micile trucuri pentru amăgirea mulţimii, micile subterfugii, micile simulacre pentru a salva aparenţele, minciunile, bluful, poza, bravada, gasconada, acolo unde odinioară era autoritatea de fier, întoarcerea capului pentru a nu vedea inevitabilul, teama de a nu se bănui ceva, spaima obsedantă de omul de pe stradă, privirile directe, neliniştitoare, cererile de explicaţii:

„De ce ai spus acest lucru? Ce ai înţeles prin acest cuvânt, acel gest, acea privire?”

Trecu şi ziua de miercuri, şi ziua de joi. Magnus stătea închis, nevoind să vadă pe nimeni, evitându-i chiar şi pe ai săi. Cum să scape prin ochiurile plasei, cum să-şi recâştige vechea poziţie, cum să împiedice demascarea? Dacă ar exista o ieşire, dacă ar putea face un efort uriaş spre a dobândi din nou vechea lui putere, ca să-l zdrobească pe Lyman cu o mână şi pe Genslinger cu cealaltă şi pentru ca măcar pentru o clipă, pentru o ultimă clipă, să se ridice din nou, să fie iar conducătorul implacabil, şi apoi să înfrunte, triumfător, moartea, memoria lui rămânând neîntinată, reputaţia nepătată. Totuşi, stigmatul era în el însuşi, era pecetluit pentru totdeauna, ca o amprentă, în adâncul fiinţei sale! Chiar dacă Genslinger ar fi putut fi redus la tăcere, chiar dacă l-ar fi zdrobit pe Lyman. chiar dacă liga ar fi învins Calea Ferată, chiar dacă el ar fi fost conducătorul recunoscut care-i dusese pe ai lui la o victorie strălucită, totuşi stigmatul avea să rămână! Pentru el nu mai exista perspectiva triumfului. Oricât de mare ar fi fost în aparenţă victoria, el însuşi, Magnus Derrick, eşuase ruşinos şi iremediabil.

Ce meschine complicaţii materiale, ce socoteli josnice. Chiar dacă ar fi vrut să-i astupe gura lui Genslinger, de unde să ia banii? Campania pe care o

dusese de ani de zile împotriva Căii Ferate îl costase scump. Planul de a semăna griu pe tot pământul ranch-ului Los Muertos, descotorosindu-se de arendaşi, se dovedise costisitor, iar cheltuielile implicate de acţiunea care dusese la alegerea lui Lyman atârnaseră greu în bugetul lui. Tot timpul sperase o recoltă record, care să-l pună din nou pe picioare. Nu-i venea să creadă că cei de la Calea Ferată vor încerca să pună mâna pe *ranch*, dar dacă acest lucru s-ar fi întâmplat, ar fi rămas pur şi simplu pe drumuri. Zece mii de dolari! Ar putea el să scoată o asemenea sumă? Poate că da. Dar pentru ce? Ca s-o dea unui şantajist?! Să lase să i se pună astfel pistolul în piept, ca la drumul mare, şi să nu existe niciun mijloc de

Scăpare? Dar dacă i-ar da banii, oáré nu ar fi tot ruinat? Avea să-l lase pe Genslinger să facă ce poftea. El, unul, avea să-l înfrunte cu curaj, avea să braveze. Cinstea lui nu era oare mai presus de orice bănuială?

Dar era oare cu adevărat? Da, scrisoarea aceea a lui Gethings. Începea să se audă un murmur de neîncredere. nu vestea el oare apropierea dezastrului? Publicarea materialului lui Genslinger ar precipita lucrurile. Scânteia bănuielii ar stârni vâlvătaia învinuirilor făţişe! S-ar face cercetări! O anchetă! Ce perspectivă înfiorătoare! N-ar putea supravieţui unei anchete! Şi, cuprinzându-şi capul cu mâinile încleştate, Magnus gemu. Mituitor, corupător al moralei publice, măsluitor de urne, doborât la nivelul afaceriştilor politici, al trepăduşilor electorali! El, Magnus Derrick, omul de stat din vechea şcoală, cu integritatea lui de fier, vrednică de un erou roman, care, mai curând decât să se adapteze la „noile moravuri”, preferase să renunţe la cariera lui politică, el, într-o clipă de slăbiciune, mizase totul pe o singură carte şi, acceptând riscuri mari spre a realiza obiective considerabile, îşi pusese în joc chiar şi onoarea, făcând *tabula rasa* din opera unei vieţi întregi.

Fire de jucător, mizase bunul cel mai de preţ – onoarea – în cea mai mare partidă a vieţii sale, şi pierduse.

Presley, cu un spirit de observaţie de o agerime morbidă, deosebi cel dintâi semnele acestei noi frământări pe faţa şi în felul de a fi al lui Magnus Der – rick. De la început, poetul simţi că nu trădarea lui Lyman îl tulbura într-atât. În dimineaţa care urmase şedinţei comitetului, Magnus îi chemase în birou pe Harran şi pe Annie Derrick şi, după ce îi relată soţiei împrejurările trădării lui Lyman, le interzise amândurora să-i mai pomenească vreodată numele în faţa lui. Nutrea faţă de fiul rătăcit un resentiment adânc, neînduplecat. De data aceasta, însă, Presley constata la el urmele unui zbucium mult mai profund. În aer plutea ceva. Vremurile erau tulburi. Ce va aduce ziua de mâine? Ce năpastă ameninţa la orizont?

Într-o dimineaţă, către sfârşitul acelei săptămâni, Presley se trezi devreme în patul lui alb, de fier. Se grăbi să se scoale şi să se îmbrace. Avea multe treburi în ziua aceea. Seara trecută lucrase până târziu la o culegere a unora dintre versurile sale, adunate de prin revistele în care apăruseră. Primise o ofertă generoasă pentru publicarea acestor versuri în volum. Poemul *Truditorii* urma să fie inclus în volum şi chiar să-i dea titlul – *Truditorii* şi *alte poeme*. În ajun lucrase la culegere până la miezul nopţii, revizuind, adnotând. Manuscrisul trebuia expediat în dimineaţa aceea.

În plus, Presley primise şi un bileţel de la Annixter, scris la maşină, prin care era invitat la Quien Sabe în dimineaţa aceea, explicând că Hilma îşi sărbătorea ziua de naştere şi că organizase cu acest prilej un picnic sus pe platou, la izvoarele pârâului Broderson Creek. Vor merge cu brecul, Hilma, Presley, *missis* Dyke, Sidney şi el însuşi, şi aveau să petreacă până seara. Urmau să plece din Quien Sabe la 10 dimineaţa. Presléy hotărâse de îndată să se ducă. Annixter îi era nespus de drag, mai cu seamă de când se căsătorise cu Hilma şi de când se schimbase atât de uimitor. Hilma, de asemenea, era încântătoare de când devenise *missis* Annixter, iar *missis* Dyke şi Mormolocul

fuseseră dintotdeauna prietenele lui. Ziua se vestea deci foarte plăcută.

În dimineaţa aceea de la *ranch* nu pleca nimeni la Bonneville să ducă poşta, aşa că dacă ţinea să-şi expedieze manuscrisul, nu-i rămânea decât să-l ducă el însuşi. Hotărî deci să facă acest lucru – să plece cât mai de dimineaţă călare, şi de la Bonneville să se întoarcă la Quien Sabe.

Era abia 6 când Presley se aşeză la masă în sufrageria de la Los Muertos ca să bea cafeaua şi să mănânce ouă. Ziua se vestea caldă. Presley îmbrăcase pentru întâia oară un costum de călărie kaki, de croială englezească, deşi în locul cizmelor obişnuite purta bilgherii lui cu şiret până la genunchi şi cu un pinten mare la tocul stâng. Harran, în salopeta de lucru din dril gros, albastru, i se alătură la micul dejun. Se pregătea să se ducă să vadă cum mai mergea treaba la canalul de irigare.

— Cum arată grâul? întrebă Presley.

— Minunat, răspunse Harran, amestecându-şi cafeaua. Tata a avut noroc, ca de obicei. A semănat grâu pe tot ranch-ul, şi a ieşit o frumuseţe pretutindeni. Am fost alaltăieri la tarlaua a doua. Totul merge strună, cred că acolo au să iasă treizeci de saci[74] de acru! Cutter a comunicat că pe tarlaua a patra sunt porţiuni pe care o să scoatem patruzeci şi doi şi. chiar patruzeci şi trei de saci. La Hooven, de asemenea, grâul e foarte frumos! Numai să-l vezi! Spicele tocmai au început să lege. Unele au şi douăzeci de boabe. Asta înseamnă aproape patruzeci de *bushels* de grâu la acru. Cred că o să iasă o recoltă record.

— Ai vreo scrisoare de expediat? întrebă Presley, ridicându-se. Mă duc la oraş.

Harran dădu din cap negativ şi plecă la treburile lui, iar Presley se îndreptă spre grajd, ca să-şi ia poneiul.

Când ieşi călare din curtea grajdului şi trecu pe alee, în dreptul casei ranch-ului, dădu cu ochii de Magnus, care

---

74 In S.U.A-. sacii 911 o Capacitate medie de 3 bushels.

sta pe ultima treaptă a verandei.

— Bună dimineaţa, *Governor*! îl salută Presley. Vă sculaţi devreme, n-am ce zice!

— Bună dimineaţa, Pres, răspunse Magnus şi, făcând un pas înainte, puse mâna pe greabănul poneiului, păşind mai departe pe lângă el.

— Te duci în oraş?

— Da, sir. V-aş putea fi de folos cu ceva?

Magnus scoase din buzunar un plic pecetluit.

— Te-aş ruga să-l predai în numele meu la redacţia ziarului *Bonneville Mercury*, spuse el. Înmânează-l lui *mister* Genslinger personal. Înăuntru sunt numai documente, dar reprezintă o sumă considerabilă, şi de aceea te rog să ai grijă, nu cumva să se piardă. Acum câţiva ani, când nu eram adversari, ca acum, *mister* Genslinger şi cu mine am făcut împreună nişte afaceri. Am socotit că se cuvine, îndeosebi acum, când ne aflăm atât de făţiş pe două baricade ostile, să termin întreaga poveste şi s-o rup cu el. Am ajuns amândoi ţ la un aranjament. Documentele acestea reprezintă soţ coteala finală. Să i le înmânezi personal, Presley, auzi?

Presley porni în trap şi, cotind pe County Road, o luă spre miazănoapte, pe lângă uriaşul rezervor de apă, de-a lungul perdelei de plopi plantate de Broderson. Când trecu în faţa cârciumii lui Caraher, acesta se afla în prag. Îl salută, fluturând din mână, şi Caraher îi răspunse.

În ultima vreme Presley începuse să-l vadă pe Caraher într-o lumină mai favorabilă. Spre marea lui mirare, descoperise că acesta ştia câte ceva despre Mill şi despre Bakunin1, deşi nu din cărţile lor, ci din extrasele şi din citatele reproduse în ziarele anarhiste la care era abonat. De câteva ori discutaseră îndelung amândoi. Presley auzise chiar de la Caraher înfiorătoarea poveste a morţii soţiei acestuia, ucisă din întâmplare de Pinkertons, în timpul unor demonstraţii ale greviştilor. Asta îl investea pe cârciumar în ochii lui Presley cu aureola tragediei. Nu-l

putea osândi că e un „roşu”, dar se întreba de ce nu-şi pusese teoriile în practică, plătind cu maşina infernală pentru nenorocirea care îl lovise odinioară. Totuşi, Presley începuse să vadă în el un „caracter”.

„Aşteaptă, domnule Presley, îi spusese odată Caraher, când Presley îi combătea ideile radicale*. Ehei, încă nu-i cunoşti pe cei de la Calea Ferată. Observă-i, pândeşte-le manevrele, şi ai să vii la vorba mea!”

Era aproape şapte şi jumătate când Presley ajunse la Bonneville. În cartierul comercial al oraşului se zărea puţină mişcare. Presley expedie manuscrisul, apoi alergă la redacţia ziarului *Bonneville Mercury*. Genslinger, aşa cum bănuia, nu-şi făcuse încă apariţia.

1 Mihail Aleiandrotricl Batcunin (1B14 – 1176), revoluţionar rus, unul dintre ideologii narodnicismului; i anarhismului.

— Atlan Pinkerton (1819 – IBM), detectiv particular din Chicago; năimit al trusturilor americane, a tolosit metode criminale pentru a sparge grevele şi demonstraţiile muncitorilor organizaţi.

1 în limbajul curent american, termenul radical este folosit exclusiv pentru a desemna idei, elemente şi organizaţU revoluţionare.

dar portarul imobilului îi dădu adresa acestuia. Când sosi acolo, ziaristul tocmai se aşeza să ia micul dejun. Presley abia izbuti să fie cât de cât politicos, dar îi refuză prompt invitaţia de a bea ceva. îi înmână plicul lui Magnus şi plecă.

Se gândi că nu era frumos să se ducă la aniversarea Hilmei cu mâinile goale şi, după ce ieşi de la Genslinger, îşi îndreptă poneiul înapoi, spre cartierul comercial al oraşului, oprindu-l în faţa giuvaiergeriei tocmai când vânzătorul ridica obloanele.

Cumpără o mică broşă pentru Hilma şi, intrând în holul hotelului „Yosemite”, luă de la debit o cutie de ţigări de foi extrafine, dar îndată după aceea îşi dădu seama că

Annixter nu le va fuma niciodată, căci ţinea cu o consecvenţă sfidătoare la ţigările lui negre, amare, pe care le cumpăra din Guadalajara pe o nimica toată, cinci cenţi trei bucăţi.

Presley sosi la Quien Sabe aproape cu o jumătate de oră mai târziu decât fusese hotărât, dar, aşa cum era de aşteptat, gazdele nu păreau nici pe departe gata de plecare. Brecul, cu caii acoperiţi de plase albe, împotriva muştelor, aştepta sub un pom, lângă «gă tânărul Vacca moţăind pe capră. Hilma şi Sidney, aceasta din urmă nespus de veselă, ceea ce înroură de lacrimi ochii lui Presley, făceau sandvişuri pe terasa din dos. *Missis* Dyke nu se vedea nicăieri. Annixter se bărbierea în dormitor.

Când Presley intră în trap pe poartă, Annixter se ivi în fereastră, cu faţa pe jumătate săpunită, şi-i făcu semn, fluturând briciul.

— Hei, Pres, strigă el, vino încoace! Nimeni nu-i încă gata. Ai venit mult prea, devreme.

Presley intră în dormitor. Pintenul lui uriaş zornăia pe rogojină. Annixter era fără haină, vestă şi guler, cu bretelele de mătase albastră atârnându-i de nasturi pe fiecare şold, cu părul vâlvoi, cu moţul cârlionţat mai rebel ca niciodată.

— Mă bucur să te văd! Nu, nu-mi strânge mâna, sunt plin de săpun. Uite, ia loc, te rog. Sunt gata numaidecât.

— Mi s-a părut că ai fixat plecarea pentru ora zece, spuse Presley, aşezându-se pe marginea patului.

— Ei, am fixat-o eu, dar…

— Pe de o parte, da, iar pe de alta, nu, aşa-i? îl întrerupse prietenul lui.

Annixter bombăni ceva, bine dispus, şi se întoarse să-şi ascută briciul. Presley îi privi chiondorâş bretelele.

— Ce să fie asta?! observă el. Îndată ce se însoară, bărbaţii îşi cumpără totdeauna bretele de mătase bleu!

De mătase! Ia gândeşte-te! Tu, Buck Annixter, cu bretele de mătase bleu! Ar trebui să pui şi o curea.

— Gugumanule! observă Annixter, clipind repezit.

Ia spune, continuă ţinând briciul departe de faţă şi lăsându-şi capul pe un umăr, în timp ce-l privea pe Presley în oglindă. Priveşte de jur-împrejur. Nu-i plăcută odăiţa asta? Am renovat toată casa, ştii? Ai văzut c-am zugrăvit peste tot?

— Am văzut, răspunse Presley, dând roată cu privirile prin cameră de câteva ori.

Se abţinu însă de la orice comentarii. Annixter se mândrea cu atâta naivitate de aspectul camerei, încât ar fi fost nepoliticos să-l dezamăgească. Presley privea grozavul pat de alamă, cu baldachin, cumpărat de la magazinul general, lavoarul de serie, cu ligheanul şi cu ulciorul din porţelan roş cu verde, litografiile în rame de rafie, înfăţişând nişte femei serafice, pe fondul multicolor al noului tapet, scaunele albe cu garnituri aurii, abajurul de hârtie satinată al lămpii şi câteva panicule de iarbă de pampas1, prinse în perete, în unghiuri artistice, dominând două picturi extravagante, în ulei, în rame aurii, sclipitoare.

— Ia spune, ce zici de tablourile astea, Pres? întrebă Annixter cam neliniştit. Habar n-am dacă sunt bune sau rele. Sunt pictate de un chinez din Monterey care nu avea decât trei degete. Am dat pe ele, una peste alta, treizeci de dolari, cu rame cu tot! Hm, cred că numai ramele fac treizeci de dolari!

— Da, aşa cred şi eu, confirma iPresíey. Buck, iiriftă el, grăbindu-se să schimbe subiectul, am auzit că le-ai adus aici pe *missis* Dyke şi pe Sidney. Asta-i foarte frumos din partea ta!

— Fleacuri! murmură Annixter, întorcându-se brusc şi continuând să se bărbierească.

— Nu mă amăgeşti tu pe mine, urmă Presley. Ai organizat picnicul ăsta pentru soţia ta, dar, în aceeaşi măsură, pentru missis Dyke şi pentru Mormoloc, ca să se mai înveselească puţin.

— Ptiu, mă plictiseşti!

— Ei, aşa trebuie să se poarte un om, Buck. îmi pare bine şi pentru tine, şi pentru ele. Altă dată le-ai fi lăsat să se ducă unde vedeau cu ochii, nici nu te-ai fi gândit la ele. N-aş vrea să fac pe înţeleptul, dar te-ai schimbat în bine, şi cam bănuiesc eu care-i pricina. Ea… Presley prinse privirea prietenului său şi adăugă grav: E o fată bună, Buck!

Annixter se întoarse brusc, cu faţa îmbujorată sub spuma de săpun.

— Preş, exclamă el, a făcut din mine om! înainte eram o maşină, un robot, un automat, şi dacă îmi ieşea în cale un bărbat, o femeie sau un copil, îi zvârleam cât colo. Nu mă gândeam niciodată decât la mine însumi. Dar îndată ce mi-am dat seama că o iubesc cu adevărat, ei bine, asta a fost pentru mine ceva înălţător! Într-un anume sens, de atunci mi-e drag orice om, şi vreau să fiu prietenul oricui. Am început să-mi dau seama că nu poţi trăi numai *pentru* tine, şi cu atât mai puţin numai prin tine, trebuie să te gândeşti şi la cei dimprejur. Dacă ţi-a venit mintea la cap, te gândeşti la sărmanii schilozi, la cei slabi de minte, şi nu le dai cu piciorul în spate fiindcă din întâmplare sunt săraci cu duhul. Dacă ţie îţi merge bine, trebuie să te gândeşti şi la cei în suferinţă. Dacă ţi-ai făcut o casă, gândeşte-te şi la cei care n-au unde să pună capul. De când am îndrăgit-o pe Hilma, am înţeles o mulţime de lucruri. Îndată ce am să pot, am să mă duc să *ajut* oamenii. Sunt hotărât să nu uit lucrul acesta câte zile îmi va mai fi dat să trăiesc! Nu-i cine ştie ce, aşa zice şi religia, dar pentru mine a cel mai frumos lucra de care mi-am dat se ama. Toate acestea îşi au izvorul în faptul că ne iubim.

Presley sări în sus, îşi petrecu braţul pe după umerii lui Annixter şi-i strânse mâna cu căldură. Omul acela, căruia i se bălăbăneau bretelele de mătase, omul acela, cu bărbia săpunită, cu ochii plini de lacrimi, păru deodată aureolat de o adevărată nobleţe. În comparaţie cu dorinţa

lui de a lupta pentru dreptate, de a-şi ajuta semenii, vagile proiecte ale lui Presley, strălucitoarele lui sisteme de reconstrucţie socială, se prăbuşeau în ruină, şi cu tot rafinamentul său intelectual, cu tot spiritul său poetic, cu toată cultura sa, Presley se vedea pe sine însuşi ca pe un ageamiu la bancul de lucru al omenirii.

— Eşti minunat! exclamă el, negăsind o expresie mai potrivită. Eşti minunat! Aşa se vorbeşte! Ei, în treacăt fie zis, ţi-am adus o cutie de ţigări.

Annixter se uită cu ochi mari la cutia pe care Presley o pusese pe marginea lavoarului.

— Eşti un prostănac, la ce naiba ai făcut treaba asta?

— Ei, tocmai ca să avem de ce râde!

— Pesemne că-s nişte ţigări de mahorcă puturoasă, altfel nu le-ai fi adus!

— Ia te uită ce preaplecate mulţumiri… începu Presley.

— Gura 1 strigă Annixter.

Şi cu asta incidentul se închise.

Annixter isprăvi cu ferchezuitul, şi Presley îşi aprinse o ţigară.

— Ceva veşti de la Washington? întrebă el.

— Nicio bucurie, bombăni Annixter. Ia ascultă, adăugă el, ridicând capul, vine careva în goană.

Se auzea galopul unui cal atât de năvalnic, încât copitele sunau într-un ropot neîntrerupt. Ropotul răsuna dinspre drumul care ducea de la misiune către Quien Sabe, apropiindu-se vertiginos. Presley sări în picioare. Annixter deschise fereastra.

— Un evadat! exclamă Presley.

Cu gândul la Calea Ferată şi la posibila „năvală” asupra ranch-ului, Annixter duse repede mâna la buzunarul de la şold.

— Ce e, Vacca? strigă el.

Tânărul Vacca se întoarse pe capra brecului, uitându-se spre drum. Deodată sări din brec şi veni în fugă spre

fereastră.

— Dyke! strigă el. Dyke! E Dyke!

În timp ce aceste cuvinte zburau de pe buzele lui, ropotul copitelor răsuna vijelios tot mai aproape. Un glas puternic, tunător strigă de trei ori:

— Annixter, Annixter, Annixter!

Era glasul lui Dyke. După o clipă, acesta se ivi în plin galop pe pajiştea din faţa casei.

— Oh, Dumnezeule! strigă Presley.

Fostul mecanic struni calul. Acesta cabră, şi Dyke sări din şa. Animalul se prăbuşi la pământ, tremurând ca varga. Annixter ţâşni pe fereastră şi o luă la goană spre el, urmat de Presley.

Era Dyke, fără pălărie, cu pistolul în mână, o imagine jalnică, înspăimântătoare, cu barba nesfârşit de lungă, cu obrajii scofâlciţi, cu ochii adânciţi în orbite. Hainele-i, rupte, zdrenţuite de săptămânile de hăituială, de fugă prin hăţişuri, erau într-un hal fără hal, cizmele, însângerate la glezne, fiindcă dăduse pinteni calului cu furie, ajunseseră ferfeniţă.

— Annixter! strigă el o dată şi încă o dată, rotindu-şi în cap ochii cufundaţi în orbite. Annixter! Annixter!

— Iată-mă, iată-mă! răspunse Annixter.

Dyke se întoarse, îndreptând pistolul spre el.

— Un cal, un cal! Repede, n-auzi?! Dă-mi un cal, sau trag!

— Uşurel, uşurel! Cu mine nu merge aşa, doar mă cunoşti, Dyke! îl mustră Annixter. Ştii că aici eşti între prieteni!

Dyke lăsă pistolul în jos.

— Ştiu, ştiu, gâfâi el. Uitasem. Mi-am ieşit din minţi, mister Annixter. Fug ca să-mi scap capul ţ sunt la mai puţin de zece minute în urma mea.

— Vino, vino! strigă Annixter, luând-o la goană I spre grajduri, cu bretelele fluturând.

— Uite calul ăsta! strigă Dyke.

— Al meu?! exclamă Presley. N-o să te ducă nicio milă!

Annixter ajunsese însă departe, răcnind în stânga şi în dreapta.

— Şargul! urlă el. Scoate-l afară, Billy. Unde-i grâjdarul? Scoate calul. Adu şaua!

Trecură câteva clipe de grabă înfrigurată. Presley, Annixter, Billy, grăjdarul, şi Dyke însuşi forfoteau, cu buzele albe, pe lângă cal, legând chingile, cu degetele tremurând de emoţie.

— Vrei ceva merinde? întrebă Annixter, care-şi vârâse capul sub pulpana şeii în timp ce trăgea de chingă. Vrei ceva merinde? Ai nevoie de bani? Să-ţi dau o puşcă?

— Apă! răspunse Dyke. Au pus pază la toate izvoarele, ca să mor de sete.

— Uite aici gura de apă. Repede!

— Ajunsesem la Kem River, dar m-au gonit îna-ţi°i, spuse Dyke cu răsuflarea tăiată, în timp ce bea apă.

— Bea! Nu mai vorbi.

— Mama şi Mormolocul…

— Am avut eu grijă de ele. Le-am adus aici.

— Aici?

— N-o să le vezi. Pe dumnezeul meu! N-o să le vezi I Trebuie să fugi imediat. Unde-i codarul, Billy? La toţi dracii, vrei să-l împuşte aici? Acum, Dyke, sări în şa şi fugi! Calul ăsta plesneşte, dar nu se lasă ajuns din urmă.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, Annixter! Unde-i Mormolocul? Ea şi mama sunt bine, Annixter? Spufte-le…

— Da, da, da. Totul e în ordine, Preş? Nu-l struni, Dyke! Lasă-l în voia lui! Eşti pe cel mai bun cal din comitat. Dă-i drumul, Billy. Acum, Dyke, dă-mi mâna să ţi-o strâng! Totul e în ordine. Da, Dumnezeu să te ocrotească. Dă-i drumul. Ai şters-o?

Îmboldit de pintetil, tremurând nervos, molipsit de înfrigurarea oamenilor din jurul lui, din două salturi, Şargul ajunse dincolo de curtea grajdului. Apoi, cu capul în

jos, cu gâtul întins, ţâşni din alee în drum, pierind într-un nor de praf.

Sprinten ca o maimuţă, tânărul Vacca se căţără repede pe schela puţului artezian, urcându-se până în vârf.

— Ei?! strigă Annixter de jos.

Ceilalţi ridicară capetele, trăgând cu urechea.

— Se vede! strigă Vacca. Goneşte ca un diavol. A luat-o spre Guadalajara.

— Dar înapoi, pe drum, dinspre misiune, zăreşti ceva?

Răspunsul sună neliniştitor:

— Se vede o ceată de călăreţi. Trei sau patru… Au şi câini. Vin încoace. Oh, se aud câinii lătrând! Se vede altă ceată venind dinspre Lower Road. Gonesc toţi către Guadalajara. Au puşti, le sclipesc ţevile. Oh, Doamne! Se mai văd trei călăreţi! Coboară de pe coline, dinspre păşunea ranch-ului Los Muertos. O iau spre Guadalajara. Se aude clopotul tribunalului din Bonneville. Tot ţinutul e în picioare!

În timp ce tânărul Vacca luneca în jos, două potăi negre cu pete cafenii, cu urechile clăpăuge bălăbănindu-li-se, cu limbile atârnând, se iviră în salturi pe drumul din faţa casei.

Sure de praf, alergau, adulmecând încoace şi încolo. La poarta pe care Dyke năvălise în grădina casei ranch-ului se opriră o clipă, nedumerite. Una o luă pe urma lăsată de fugar spre curtea grajdului, dar cealaltă, adulmecând drumul cu o repeziciune fulgerătoare, mirosi deodată cealaltă urmă a fugarului, care ducea spre Guadalajara, şi săltă capul. În aceeaşi clipă Presley îşi astupă urechile.

Ah, strigătul acela groaznic, pătrunzător, răsunător, ca dangătul unui clopot greu! strigătul triumfător al copoilor care au dat de urma prăzii, urletul răguşit, nesăţios, rău prevestitor, vibrând ca alarma sinistră a unui clopot, ca horcăitul greu, de moarte, îndată după câini,

ropoti galopul cailor. Cinci călăreţi, cu ochii la câini, cu puştile de-a curmezişul oblâncului, cu caii aburind, negri de sudoare, trecură fulgerător, într-o volbură de praf, de potcoave sclipitoare, de coame ce fluturau în vânt.

— Banda lui Delaney! strigă Annixter.

— Era cu ei şi Christian, vărul lui S. Behrman, spuse Vacca. Şi doi locţiitori ai şerifului. Cel cu pălăria albă lăsată pe ochi e şeriful din Visalia.

— Pe dumnezeul meu, sunt pe urmele lui! exclamă Annixter.

Când întoarseră privirile, Hilma şi *missis* Dyke se aflau în pragul căsuţei unde locuia aceasta din urmă. Priveau nedumerite, neştiind ce se întâmplase. Pe veranda casei ranch-ului, însă, singură, uitată în zăpăceala aceea, Sidney – Mormolocul – şedea palidă, serioasă, cu ochii larg deschişi. Văzuse şi înţelesese totul, dar nu spunea nimic. Cu capul aplecat în direcţia drumului, asculta hămăitul slab, îndepărtat al câinilor.

Dyke trecu în goană linia ferată lângă gara Guadalajara cu cel mult cinci minute înaintea urmăritorilor. Părea că-l părăsise norocul. În faţa gării, de obicei atât de pustie, staţiona pe linia a doua garnitura unui tren de marfă, în timp ce, nu departe de ea, pe linia întâi, îndreptată în aceeaşi direcţie ca şi garnitura mărfarului, se afla o locomotivă decuplată, al cărei mecanic fără îndoială că-l recunoscuse când trecuse Şargul peste linii.

Dyke nu avusese timp să-şi întocmească un plan de acţiune până în dimineaţa aceea, când, chinuit de sete, se aventurase spre un izvor din susul pârâului Broderson Creek, aflat în direcţia ranch-ului Quien Sabe, fiind cât pe ce să cadă în mâinile pândarilor, care atât aşteptau. Acum, la ce bun să-i mai pară rău – făcuse tot ce era cu putinţă ca să i se piardă urma, dând un ocol pentru a ajunge din nou pe culmile de la răsărit de Bonneville. Totuşi, Delaney era pe urmele lui. Singurul lucru la care trebuia să se

gândească deocamdată era să mărească distanţa de ceata acestuia. Să se ascundă undeva, nu mai putea, atâta vreme cât urmăritorii nu-l slăbeau de loc. H alungaseră din idăpostul munţilor, devale, în acea zonă populată, înde, la fiece răspântie, putea să întâlnească un duşnan. Acum lupta era pe viaţă şi pe moarte; ori va ic&pa, ori va fi ucis. Era hotărât să nu cadă viu în nâinile urmăritorilor, dar nici să se lase ucis cu una, în două. îi va înfrunta, va lupta până la ultima suflare! Deocamdată, Gingurul lui gând era să mărească distanţa dintre el şi urmăritori.

Săptămânile de hăituială îi ascuţiseră fiecare simţ. Când coti pe Upper Road, aproape de Guadalajara.

Îi zări pe cei trei călăreţi, care galopau la vale dinspre păşunile lui Derrick, îndreptându-se spre şoseaua dinaintea lui. Aveau să-i taie drumul! Întoarse calul. O va lua pe Lower Road, care străbătea ranch-ul Los Muertos, venind dinspre Guadalajara. Trebuia să ajungă la drumul acela înaintea clinilor şi a cetei lui Delaney. îşi continuă drumul în galop. Şargul se întrecea pe el însuşi. Zări din nou gara. Se ridică în scări, privind peste câmp, spre Lower Road. Într-acolo se învolbura un nor de praf. Să fie vreo căruţă? Nu, erau cai care goneau, şi călăreţi înarmaţi! Ţevile puştilor sclipeau în soare. Toţi se îndreptau spre el, apropiindu-se concentric, de la Guadalajara, pe toate drumurile existente. La apus de Guadalajara, Upper Road ducea drept spre Bonneville. Nu mai putea s-o ia pe acolo! căzuse în cursă? Sosise, în sfârşit, clipa hotărâtoare?

Când se apropie însă de gara Guadalajara, dădu cu ochii de locomotiva decuplată, care pufăia liniştită pe linia întâi. Cu un freamăt de bucurie, Dyke îşi aminti că era mecanic get-beget, mecanic de locomotivă înnăscut! Câinii lui Delaney se şi auzeau, ropotul copitelor pe Lower Road răsuna în urechile lui când sări din şa în faţa gării. La vederea lui, personalul trenului, care staţiona pe linia întâi, se împrăştie ca o turmă înspăimântată. Dyke nu se uită la nimeni. Cu pistolul în mână se repezi spre

locomotiva singuratică.

— Jos! le strigă el celor din cabină. Şi unul, şi altul! Iute, sau vă ucid pe amândoi!

Mecanicul şi fochistul săriră de pe platforma de fier a tenderului, în timp ce Dyke se repezi în cabină, zvârlind pistolul pe pardoseala el şi punând mâna cu vechea deprindere pe comenzile bine cunoscute.

Greaua maşină începu să şuiere şi să vibreze în timp ce el dădea drumul la abur. Uriaşele roţi se puseră în mişcare, învârtindu-se încet pe linii. În clipa aceea se auzi un strigăt Ceata armată a lui Delaney, câini şi oameni, îşi făcuse apariţia la cotitura drumului, călăreţii aplecându-se în şa, în timp ce coteau în plină goană. Dyke dădu presiune maximă şi puse mina pe revolver. Înapoi detună un foc de „Winchester”. Cei de pe Lower Road erau şi mai aproape decât Delaney. Aceştia îi observaseră manevra, şi prima împuşcătură a luptei făcu să zumzăie geamurile cabinei deasupra capului său.

După ce, la început, patinaseră în gol, roţile locoi motivei începură să adere la linii. Maşina înaintă, trecu de gară, de garnitura mărfarului şi, mărindu-şi viteza, ieşi la câmp. Din coşul ei ţâşnea spre cer un nor de fum negru, învălătucit. Nu era articulaţie care să nu vibreze sub presiunea şuvoiului năvalnic de abur. Dar, îndată ce marea lui inimă ce pulsa simţi mina stăpânului pe manete, colosul de fier – una din cele mai noi şi mai bune locomotive „Baldwin” – răspunse supus comenzilor. Încordându-şi muşchii de oţel şi fier, lua viteză tot mai mare, vuind peste câmpie, umplând văzduhul de şuierul răsuflării sale vijelioase, ascunzând soarele cu erupţia fumului său fierbinte, gros. Când Delaney, Christian şi şeriful din Visalia dădură buzna în gară, începuse să se zărească tot mai mică în depărtare.

Poteraşii văzuseră tot ce se petrecuse.

— Ptiu, ce ghinion! strigă Delaney.

Şeriful sări însă din şa şi se repezi la oficiul

telegrafic.

— Între gară şi Pixiey e o linie de evitare, nu? strigă el.

— Da.

— Telegrafiaţi să deschidă macazul. Să deraiem locomotiva acolo! Haideţi! strigă el întorcându-se spre Delaney şi spre ceilalţi.

Se repeziră cu toţii spre locomotiva trenului de larfă.

— În numele statului California, strigă şeriful meinicului, care-l privea uluit, decuplează locomotiva!

Şeriful era un om căruia trebuia să-i dai prompt scul tare. Echipajul nu avu vreme să discute dacă cea sau nu dreptul de a rechiziţiona locomotiva şi, l-ai înainte de a se gândi careva dacă acţiunea era irimejdioasă sau nu, locomotiva trenului de marfă; bura pe linia a doua, în urmărirea lui Dyke, care se afla acum departe, înainte, pe linia întâi.

— Îmi amintesc cu precizie că între gara aceasta II Pixiey e o linie de evitare! strigă şeriful, dominând mietul locomotivei. Serveşte pentru a deraia locomo-Avele care ar scăpa pe linie şi duce de-a dreptul peste: împ. O să-l prindem acolo! Armele gata, băieţi!

— Dacă vine încoace, pe linia asta, alt tren? întrebă mecanicul speriat.

— Sărim jos sau ne facem praf. Priviţi: uite-l!

În timp ce maşina trenului de marfă lua o curbă, locomotiva lui Dyke se zări într-o volbură de fum, la vreun sfert de milă, gonind înaintea lor.

— Macazul nu-i departe! strigă mecanicul. Uitaţi-vă, se zăreşte Pixiey.

Dyke zbura vuind, cu mâna pe maneta supapei de abur, cu capul aplecat pe fereastra cabinei. Era din nou în elementul lui! Era iar mecanic, simţea din nou locomotiva trepidând sub el. În urechi îi răsunau iar zgomotele familiare. În faţa lui se tălăzuiau, şuierau binecunoscutele rafale de vânt. Trăgea pe nas mirosurile familiare – ale

aburului încins, ale fumului. De ambele părţi ale liniei se desfăşurau ca două panorame paralele cele două jumătăţi de peisaj, ca şi când acesta ar fi fost tăiat în două de roţile zăngănitoare ale locomotivei, scurgându-se, perindându-se repede, ca nişte pete verzi şi cafenii.

Dyke se trezi pe scaunul din cabină, sprijinit în cot, la fereastră, cu o mână pe maneta de conducere. Deodată, instinctul fugarului, care, în ultima vreme, devenise nespus de ascuţit, îl făcu să arunce o privire înapoi. Zări cealaltă locomotivă pe linia a doua, legănându-se în goană turbată după el. Deci, nu scă1 pase de urmăritori, nu era în afară de primejdie. I încleştă dinţii şi, deschizând uşiţa focarului, aruncă I înăuntru lemne cu înverşunare. Manometrul arătă I creşterea presiunii, viteza locomotivei spori. Privind 1 spre stâlpii de telegraf, Dyke îşi dădea seama că era I pe punctul de a atinge cincizeci de mile la oră, că 1 locomotiva de marfă din urma lui nu fusese făcută 1 pentru o asemenea viteză. Dacă nu se întâmpla nimic, I avea şanse să scape.

Deodată, însă, mecanicul dominându-l pe fugar, înî chise aburul şi trase frâna până la refuz. Drept îna1 intea lui se ridica un semafor, plasat în punctul în I care se afla macazul liniei de evitare. Braţul semafo1 rului era lăsat deasupra liniei, semnalând primejdia. 1 Macazul era deschis.

Într-o clipă, Dyke îşi dădu seama ce se petrecuse. Voiau să-l facă praf acolo. Fuseseră destul de isteţi, destul de dibaci ca să deschidă macazul, dar uitaseră I semaforul automat, manevrat simultan cu liniile! Să meargă înainte, însemna o moarte sigură. Dyke dădu contraabur. Nu-i rămânea altceva de făcut decât s-o ia înapoi. Cu un freamăt, cu un spasm al tuturor fibrelor sale metalice, uriaşa maşină se încorda, lunecând pe şine cu roţile ei rigide. Dyke întorsese maneta, fugind de primejdia mai mare spre cea mai mică. Era inevitabil ca ambele maşini, una pe linia întâi, cealaltă pe linia a doua, să se

încrucişeze, să treacă una pe lângă cealaltă.

Dyke lăsă maneta şi puse mâna pe pistol. Mecanicul redevenise un tâlhar încolţit. Acum, fără nicio îndoială, clipa hotărâtoare se apropia.

Cei care se îngrămădeau în cabina greoaiei locomotive de marfă, cu ochii aţintiţi asupra volburii de fum dinainte, scoaseră deodată un strigăt:

— S-a oprit! A deraiat! Priviţi! N-o ia cumva spre câmp?

— *N-a deraiat*! *Se-ntoarce*. Fiţi gata! Trece curând pe lângă noi.

Mecanicul frână, dar greaua locomotivă construită pentru tracţiune, mai puţin mobilă decât maşina de láre viteză a lui Dyke, răspundea încet la cóméiizi. aţa de pe linie se mărea repede.

— Vine. Vine! Atenţie, a început să tragă.

Din pervazul ferestrei negre de funingine a cabineiări o aşchie de lemn alb.

— Trageţi în el! Trageţi în el!

În timp ce locomotivele erau încă. la două sute de arzi una de alta, duelul începu, împuşcătură răspunând la împuşcătură, asprul stacato al focurilor de irmă punctând tunetul roţilor şi şuierul aburului.

Deodată pământul începu să vibreze, să se cutremure. Un vuiet, ca bubuitura unui tun greu, izbucni, brusc, ca o explozie. Cele două maşini trecură una pe lângă alta, în timp ce oameni trăgeau, îşi descărcau pistoalele, sfărâmând lemnul, spărgând geamurile. Gloanţele ţăcăneau pe metal, tot lovind şi lovind. Oamenii se aplecau din cabine unii spre alţii, ieşiţi din minţi de furie, înjurând, ocărind. Maşinile trepidau, aburul şuiera. Parc-ar fi fost vârtejul dănţuielii unei vrăjitoare. Norii albi de aburi, vâltorile negre de la gurile coşurilor, scânteierile albastre ale împuşcăturilor, spiralele din gurile încinse ale pistoalelor, totul se învolbura într-un vălmăşag de aburi orbitor, ce-i înconjura, ameţindu-i, zăpăcindu-i. Vuietul

înfiorător îi buimăcea, toată fiinţa lor tresărea, se crispa în iureşul, în trepidaţia tumultuoasă a maşinilor.

Duduind, mugind, mirosind a praf de puşcă şi a ulei încins, scuipând moartea, uriaşe, turbate, vedenii copleşitoare, ivite brusc din haos, chipuri schimonosite de furie, holbându-se prin fum, mâini întinse din întunericul ce se lăsase deodată, gata să înşface, vrăjmaşe, înfricoşătoare ca tunetul, repezi ca fulgerul, cele două locomotive se întâlniră şi trecură una pe lângă alta.

— E rănit! strigă Delaney. Sunt sigur că l-am nimerit. Acum nu poate să ajungă departe. Înapoi, după el 1 Nu îndrăzneşte să treacă prin Bonneville.

Era adevărat. Tot timpul duelului Dyke stătuse expus, imprudent, între cabină şi tender, gândindu-se numai la atac, nu şi la apărare, şi un glonţ tras de unul din pistoale îl atinsese la şold. Cât de serioasă era rană nu-şi dădea seama, dar nici nu. Se gândea să se predea. Ţâşni înapoi prin gara Guadalajara, întâmpinat cu o grindină de gloanţe. Sprijinindu-se de marginea ferestrei sfărâmate a cabinei, se îndreptă spre Bonneville trecând peste Broderson Creek, peste viaduct, străbătând câmpul deschis dintre *ranch*-urile Los Muertos şi Quien Sabe.

Să meargă la Bonneville, însemna moarte sigură, înaintea, ca şi înapoia lui, drumurile erau blocate. Se gândi din nou la munţi. Hotărî să părăsească locomotiva şi să facă încă o ultimă încercare de a ajunge la adăpostul colinelor din colţul de la miazănoapte al ranch-ului Quien Sabe. Încleştă dinţii. Nu se va preda. Mai putea să lupte încă. Avea să joace ultima carte.

Lăsă locomotiva încet şi, încărcându-şi din nou pistolul, sări jos. Privi în toate părţile, trăgând cu urej chea. De jur-împrejur se întindea o mare de grâu. Nu se zărea ţipenie de om.

Locomotiva, lăsată singură, necondusă de mâna omului, îşi continua drumul încet, ţăcănind greoi la încheieturile şinelor. Privind-o cum se îndepărtează, Dyke

fu cuprins de o senzaţie vagă de singurătate. îl părăsea ultimul prieten, care fusese şi cel dintâi. îşi amintea de ziua, tare îndepărtată, când deschisese supapa primei locomotive pe care o conducea. Acum, ultimul său prieten îl lăsa singur, întorcându-se împotriva lui. Încet-încet, se ducea spre Bonneville, spre depourile Căii Ferate, spre tabăra vrăjmaşului care îl adusese la sapă de lemn, îl răpusese. Pentru ultima oară în viaţa lui fusese mecanic. Acum era din nou tâlharul scos în afara legii, împotriva căruia oricine putea să ridice mâna, fugarul care se ascundea în munţi, care trăgea cu urechea la hămăitul câinilor.

Totuşi, nu se va preda! încă nu-l doborâseră! Atâta vreme cât mai putea să lupte, nu-i va prilejui lui S. Behrman bucuria de a pune mâna pe el.

Îşi cercetă rana şi, dându-şi seama că nu e gravă, intră în lanurile de gnu ale ranch-ului Quien Sabe, luând-o spre miazănoapte, către casa unei tarlale, care, înconjurată de pomi, se ridica din grâu ca o insulă. Ajunse acolo cu sângele mustindu-i în ghete şi dădu este doi muncitori portughezi, care, miraţi de aparr ia lui, îl priveau, cu ochii holbaţi, din colţul grajduui. Prezenţa lor îl îmboldi să treacă la acţiune, lepezindu-se spre ei, le strigă poruncitor să-i dea în cal.

Între timp, la Guadalajara, Delaney şi şeriful cobo> râseră din locomotivă.

— Caii! strigă şeriful. Nu se duce el până la Bonleville, fără doar şi poate. Lasă locomotiva în drum; i fuge peste câmp. îl urmărim călări. Îndată ce sare jos, îl luăm ca din oală.

Caii poterei, printre care era şi Şargul, pe care Dyke îl lăsase acolo, se aflau încă în gară. Săriră cu toţii în şei. Delaney strigă:

— Uite şi calul meu! şi încălecă Şargul. îi luară din nou şi pe cei doi copoi. Îndemnând caii, istoviţi, călăreţii porniră în galop pe Upper Road, privind toţi cu luare-

aminte în stânga şi în dreapta drumului, căutând din ochi locomotiva lui Dyke.

La trei mile dincolo de viaduct dădură de S. Behrman. îşi ţinea calul de dârlogi şi privea cu atenţie o dâră lăsată prin grâul înalt de pe câmpul ranch-ului Quien Sabe. Călăreţii struniră caii.

— Locomotiva a trecut singură pe lângă mine, spuse S. Behrman. Băieţi, cred că aici a sărit jos din ea.

Înainte de a răspunde careva, copoii începură să latre, semn că adulmecaseră urma.

— El a fost! strigă S. Behrman. Daţi-i drumul, băieţi!

Călăreţii se repeziră înainte după câini. S. Behrman se urcă greoi în şa, gâfâind, leoarcă de sudoare, ştergându-şi cutele de grăsime de deasupra gulerului hainei, şi se luă după ceata de călăreţi, tropotind departe în urmă, cu pântecele lui mare şi bărbia tremurătoare clătinându-i-se în mersul calului.

— Ce mai zi! murmură el. Ce mai zi!

Urma lăsată de Dyke era proaspătă – mergeau după ea tot atât de uşor ca şi când ar fi rămas pe zăpada nou căzută. Peste puţin, potera dădu năvală la casa tarlalei. Cei doi portughezi erau încă acolo.

holbându-se la călăreţi, grozav de miraţi de tot ce sc. 1 întâmpla.

Da, da, Dyke fusese acolo, nu era o jumătate de I oră de când îi ameninţase. Luase un cal şi pornise în 1 galop spre miazănoapte, către coline, spre izvoarele I pârâului Broderson Creek.

Porniră din nou în galop prin grâul crud, călcându-l 1 în picioarele cailor, în timp ce câinii, aţâţaţi, aduimé1 cau urma, lătrând necontenit. Oamenii, pe cai odih-I Uiţi, luaţi de la casa tarlalei, se aplecau înainte în şei, 1 dând pinteni fără cruţare. S. Behrman se clătina departe în urmă.

Fugărit astfel, în câmp deschis, unde nu putea să se i ascundă nicăieri, era uimitor cât le dădea de lucru I tâlharul acela. Trecură dincolo de garduri, a căror 1 sârmă

ghimpată fusese tăiată de pumnalul fugarului. I începea urcuşul. Colinele erau aproape. Totuşi, urmă – Irirea continua. Soarele, de multă vreme trecut de I amiază, începuse să scapete. Avea oare să se însereze înainte de a sfârşi cu el?

— Priviţi! Priviţi! Uite-l! Repede! Uite-l colo! Îndreptându-şi privirile în direcţia în care arătase Delaney, văzură cu toţii, sus, pe povârnişul pleşuv al colinei celei mai apropiate, silueta unui călăreţ ieşind dintr-un hăţiş şi urcând repede, într-un galop chinuitor. Deodată scoaseră un strigăt: calul căzuse, zvârlind călăreţul din şa. Omul se ridică în picioare, prinse dârlogii, îi scăpă, şi calul o luă la goană înainte. Omul se opri o clipă, privi de jur-împrejur, zări urmăritorii care se apropiau, se întoarse şi dispăru în hăţiş. Delaney dădu un chiot asurzitor.

— Am pus mâna pe tine!

Călăreţii se repeziră care încotro pe costişe şi prin viroage, urma fiind acum atât de proaspătă, încât putea fi zărită cu uşurinţă de toţi. Urcau după ea pas cu pas, din greu, cu furie, cu înverşunare. Clipele se scurgeau. Trecură prin matca secată a unui pârâu, săriră peste un gard, străbătură un hăţiş de *manzanita*, un tăpşan cu ovăz sălbatic, unde se hârjoneau nişte vite; o luară apoi printr-un *arroyo* plin de tufe de *chaparral* şi de stejari pitici. Deodată izbucni o răpăială de împuşcături. Toţi începuseră să tragă, ca la comandă. Unul dintre locţiitorii şerifului se aplecă înainte, în şa, ducându-şi mâinile la faţă, şi sângele îi ţâşni printre degete.

În sfârşit, Dyke fusese încolţit. Rezemat cu spatele de o stâncă, ascuns după rădăcinile unui copac prăbuşit ca în dosul unui meterez, pândea, cu pistolul fumegând în mână.

— Dyke, eşti arestat! strigă şeriful. Nu mai are niciun rost să te împotriveşti. Tot ţinutul e în picioare.

Dyke trase. Glonţul spintecă piciorul dinainte al calului pe care se afla şeriful.

Ceilalţi călăreţi, în total patru oameni – locţiitorul

rănit, scos din luptă după prima împuşcătură a lui Dyke, fusese dus de acolo – săriseră din şa după primul schimb de focuri şi se adăpostiseră după stânci şi copaci. Nu puteau să lupte călare pe coclaurile acelea. Între timp, Dyke susţinea un foc viu, deşi ştia că, îndată ce-şi va descărca pistolul, nu va mai avea timp să-l încarce din nou.

— Dyke, strigă din nou şeriful, pentru ultima oară te somez să te predai!

Dyke nu răspunse. Şeriful, Delaney şi Christian se sfătuiră tustrei cu glas scăzut, apoi Delaney şi Christian se îndepărtară, făcând un mare ocol, ca să cadă oarecum la stânga şi în spatele lui Dyke.

În clipa aceea sosi la faţa locului şi S. Behrman. Nu se putea spune ce îl aducea pe reprezentantul căii Ferate în faţa pistolului lui Dyke: curajul, sau imprudenţa? Poate să fi fost într-adevăr un om curajos. Poate că, străduindu-se să se ţină bine pe spatele calului său, care urca din greu, nu observase că se afla atât de aproape de locul luptei. Fără îndoială că nu-i văzuse pe oamenii care stăteau culcaţi la adăpostul stâncilor şi copacilor. Mai înainte de a apuca să-l prevină câteva, se ivi pe tăpşan, la mai puţin de treizeci de paşi de ascunzişul lui Dyke.

Acesta dădu cu ochii de el. Iată-l pe vrăjmaşul cel mai cumplit, cel mai urât dintre toţi, omul care-l lăsase sărac, care-l scosese din minţi şi-l împinsese la crimă, care îndemnase la urmărirea aceea fără răgaz de-a lungul ultimelor săptămâni îngrozitoare. Sfidând moartea, Dyke sări deodată în sus şi se repezi spre el.

La vederea acestui om, uitase şi de sine şi de toate.

Ar fi murit bucuros numai să-l vadă pe S. Behrman dându-şi duhul înaintea lui.

— Am pus mâna pe tine! strigă el, năpustindu-se spre S. Behrman.

Când Dyke apăsă pe trăgaci, gura pistolului nu era [1] nici la zece picioare de uriaşul pântece al lui S. Behrman. Dacă ar fi trimis glonţul, soarta lui S. Behrman ar fi fost

pecetluită, dar tocmai în clipa aceea, singura dintre toate, cartuşul nu luă foc.

Cu o neaşteptată sprinteneală, S. Behrman sări din şa şi, ţinând calul între el şi Dyke, aplecându-se, o luă la fugă în zigzag, de la un copac la altul. Ratând primul foc, Dyke trase încă o dată şi încă o dată după duşmanul lui, descărcându-şi pistolul, fără să-i pese ce se va mai întâmpla după aceea. Trăgea cu înverşunare, orbeşte, şi, mai înainte de a-şi putea scoate pumnalul, toţi urmăritorii săriră pe el.

Fără un plan dinainte stabilit, fără a aştepta vreun semnal, răspunzând impulsului spontan de a prinde ocazia prielnică, urmăritorii, Delaney şi Christian, de o parte, şeriful şi locţiitorul teafăr, de cealaltă, se năpustiră asupra lui. Nu traseră. Voiau să-l prindă viu. Unul dintre ei smulsese un lasou de la oblâncul şeii, şi acum încercau să-l lege.

Săriseră patru împotriva unuia – patru bărbaţi cu legea de partea lor, împotriva unui om scos în afara legii, rănit, pe jumătate înfometat, istovit de zile şi nopţi de hăituire, doborât de nesomn, de sete, de lipsuri şi de nesiguranţa permanentă, obsedantă, chinuitoare.

Se năpustiră asupra lui din toate părţile, înşfăcându-l de picioare, de braţe, de gât, de cap, lovindu-l, apucându-l, smucindu-l, căzând la pământ, rostogolindu-se încoace şi încolo, când dedesubt, când deasupra, clătinându-se înainte, răsturnându-se înapoi.

Totuşi, Dyke lupta mereu, din răsputeri”. S. Behrman îi vedea când şi când faţa învăpăiată, ochii injectaţi, părul încâlcit, ud de sudoare, în ghemul de oameni care se zbătea, se zvârcolea, în vălmăşagul de trupuri răsucite, de braţe încleştate, de picioare încordate. Ba era doborât, pironit la pământ de doi oameni care-i înşfăcaseră picioarele, ba se ridica pe jumătate, luptând într-un genunchi, ba sărea din nou în picioare, cu jumătate din duşmani în spate. Puterea lui uriaşă părea că se dublase.

Când îi ţineau braţele, lovea cu capul ca un taur. O clipă, credeai că sunt gata-gata să-l ţintuiască zdravăn la pământ, dar, deodată, îşi smucea un braţ, un picior, un umăr, şi ghemul care nu mai mişcase, pironindu-şi victima la pământ, se desfăcea din nou atunci când el izbutea să zvârle pe unul din spate, răsucindu-se, plin de sânge, zbătându-se, zvârcolindu-se, sărind încoace şi încolo cu pumnii lui uriaşi, care loveau ca nişte ciocane, dându-se înapoi, târându-i, trăgându-i şi pe ceilalţi după el.

De mai multe ori scăpă din mâinile tuturor, râmânând o clipă aproape liber, gâfâind, rotindu-şi ochii în toate părţile, cu hainele sfâşiate, sângerând, scăldat în sudoare – o imagine groaznică. Aproape liber! Şeriful strigă cu răsuflarea tăiată:

— Pe dumnezeul meu, o să ne scape din nou!

S. Behrman urmărea lupta satisfăcut.

— Asta poate însemna încăpăţânare, dar în niciun caz înţelepciune, comentă el.

Totuşi, oricât ar fi izbutit Dyke să scape din strânsoare, din ghearele care-l strângeau, îl încătuşau din toate părţile, oricât ar fi putut să desfacă, să risipească ghemul de duşmani dare tăbărâseră pe el, oricât ar fi putut să-i zvârle din spate, unul sau altul i se agăţa mereu, orbeşte, de un braţ sau de un picior, gâfâind, înşfăcându-l necruţător, crud, cum înşfacă dulăii un lup.

În cele din urmă, doi dintre ei izbutiră să împreune încheieturile mâinii lui Dyke, astfel încât şeriful să-i poată pune cătuşele. Chiar şi atunci, însă, Dyke îşi apropie mâinile şi, folosindu-se de cătuşe ca de o armă, îl dădu grămadă pe Delaney, lovindu-l năprasnic în frunte. Nu putu însă să se mai apere multă vreme de atacurile din spate, şi lasoul fu în sfârşit petrecut în jurul trupului său, ţintuindu-i braţele. Acum ml mai avea niciun rost să se împotrivească.

Locţiitorul rănit şedea rezemat de o stâncă, ţinându-şi cu amândouă mâinile falca zdrobită. Calul şerifului, cu piciorul rupt, fu împuşcat. Delaney avea o rană mare de la

tâmplă până la falcă. Încheietura mâinii drepte a şerifului fusese pur şi simplu dislocată, iar cel de al doilea locţiitor era atât de istovit, încât trebui ajutat ca să ajungă până la calul lui. Dar Dyke fusese prins.

Căzu deodată într-o stare de apatie aproape de inconştienţă, nemaiputând mei să meargă. îl urcară pe Şarg. S. Behrman îl sprijinea, iar şeriful mergea pe jos, ducând calul de dârlogi. Micul convoi coborî astfel de pe coline, cotind spre Bonneville. Acolo avea să fie formată o garnitură specială, un vagon şi o locomotivă, fugarul urmând să doarmă în noaptea aceea în închisoarea din Visalia.

În cele din urmă, Delaney şi S. Behrman rămaseră în urma cavalcadei. La un moment dat, Delaney se întoarse către patronul său.

— Ei, şefule, spuse el, gâfâind şi oblojindu-şi fruntea, l-am *înhăţat*!

CAPITOLUL 6

În vara aceea, Osterman seceră grâul înaintea tuturor celorlalţi *ranchers*, şi îndată ce recolta fu în hambare, organiză o vânătoare de iepuri. Ca şi serata pe care o dăduse Annixter cu prilejul terminării grajdului, vânătoarea trebuia să fie un eveniment la care să ia parte toată suflarea din împrejurimi. Goana urma să înceapă în tarlaua de la apus a ranch-ului lui Osterman, înaintând spre sud-est, ajungând în partea de miazănoapte a ranch-ului Quien Sabe, pe care Annixter nu semănase grâu, şi sfârşind pe coline, la izvoarele lui Broderson Creek, unde trebuia să se organizeze o mare petrecere câmpenească.

În ziua vânătorii, dis-de-dimineaţă, în faţa grajdurilor din Los Muertos, în timp ce Harran şi Presley puneau şeile pe cai, Phelps, vătaful, spuse:

— Aseară am fost în oraş, unde am auzit că Christian trage de Ruggles ca să-l pună în posesie aici, la Los Muertos, şi că Delaney cere acelaşi lucru pentru Quien Sabe.

Misit de terenuri şi văr al lui S. Behrman şi un Ui dintre principalii actori în drama prinderii lui Dyke, acest Christian se prezentase în calitate de cumpărător al ranch-ului Los Muertos atunci când Calea Ferată reevaluase terenurile din jurul oraşului Bonneville.

— Pretinde, urmă Phelps, că atunci când a cumpărat ranch-ul Los Muertos, Calea Ferată i-a garantat netulburată posesie, şi vrea să-l ia în stăpânire din timp, ca să culeagă recolta.

— Asta-i cusută cu aţă albă, bombăni Harran, vârând zăbala în gura calului. Christian ăsta n-a cumpărat ranch-ul Los Muertos, cum n-a cumpărat nâr-i Delaney ranch-ul lui Annixter! Calea Ferată a evaluat *ranch*-ul Quien Sabe la vreo zece mii de dolari, ba chiar la cincisprezece, şi Delaney nu cred că are bani nici pentru un cal ca lumea! Ticăloşii, nici măcar nu *încearcă* să salveze aparenţele! Cu ce să cumpere Christian ranch-ul Los Muertos? Nimeni din Bonneville n-are atâţia bani! Şarlatani blestemaţi i îşi închipuie că nu ne dăm seama că sunt amândoi uneltele lui S. Behrman. Ei bine, dacă au să-şi ia prea mult nasul la purtare, o să le retezăm noi ghearele! strigă el deodată cu înverşunare.

— Cum e cu putinţă, întrebă Presley când ieşiră călări din curtea grajdului, cum e cu putinţă, Harran ca indivizii de la Calea Ferată să-şi facă astfel de cap înainte de a se pronunţa Curtea Supremă?

— Păi, nu ştii cum argumentează ei? mormăi Harran. Pretind că procesele pendinte la Curtea Supremă nu sunt cazuri tip, aşa cum spunem noi, că întrucât nici Annixter, nici tata n-au făcut recurs, deciziile rostite în apel au rămas definitive. O perfidie fără margini, dar n-o să le meargă! Cu liga nu-i de joacă! Deocamdată nu îndrăznesc ei să vină încoace. Ehei.

Preş, numai să încerce să se atingă de vreunul din ranch-urile de pe aici, şi-ar fi întâmpinaţi cu răpăitul a şase sute de puşti! La naiba, ar trebui să aducă un regiment din

trupele federale ca să ne alunge de pe pământul nostru. Da, dragul meu, îşi dau ei seama că de astă dată liga va reacţiona!

În timp ce Presley şi Harran mergeau la trap pe County Road, întâlneau mereu sau depăşeau alţi călăreţi, precum şi şarete, brecuri, docare, ori chiar căruţe cu coviltir, care înaintau în aceeaşi direcţie, pline de invitaţi de la fermele din împrejurimile oraşului Bonneville, care se duceau la vânătoarea de iepuri. Erau aceiaşi oameni, gătiţi în haine de sărbătoare, care fuseseră şi la serata lui Annixter – fete în rochii de muselină, cu pălării de vară, bărbaţi cu halate de in împotriva prafului, peste costumele negre, femeile vârstnice în rochii de stambă înflorată sau cu picăţele. Multe dintre femei îşi scoseseră pălăriile, căci ziua era foarte caldă, şi, împachetate în ziare prinse cu ace, le puseseră sub banchete, sau îşi vârâseră batistele sub gulerele rochiilor, înnodându-le la gât, spre a se feri de praf. Căldări galvanizate, acoperite cu grijă, în care erau puse merinde pentru prânz, atârnau de osiile vehiculelor. Copiii mai mici – băieţii, cu gulere mari, plisate, fetele, cu ghetuţe care le strângeau – şedeau de o parte şi de alta a briştilor, cu picioarele atârnând, mâncând banane şi picromigdale, privind de jur-împrejur, absenţi, cu ochi mari, inexpresivi. Legaţi de osii, câinii se ţineau după copitele cailor, cu limbile scoase, pline de praf.

Soarele Californiei se revărsa ca o avalanşă copleşitoare. Pârjolite de arşiţă, colinele se zăreau roşcate, brăzdate de crăpături. Iarba şi ovăzul sălbatic, veşted, uscat, scrâşneau sub picioare ca nişte filamente de sticlă. Drumurile, gardurile care le mărgineau, ba chiar şi frunzele şi crengile copacilor erau îngroşate, cenuşii de praf. Toate culorile peisajului păliseră, arse de soare, cu excepţia porţiunilor irigate, care licăreau verzi ca nişte oaze în pustietatea roşcat-gălbuie.

Grâul, care dăduse în pârg, trecând de la gălbui-pal la auriu şi de la acesta la roşcat, se întindea din zare în

zâră ca un covor uriaş. Cât vedeai cu ochii, nu se zărea altceva decât marea nesfârşită de grâu copt, fremătând sonor în rarele adieri ale vântului cald de la sud-est.

Pe măsură ce Harran şi Presley înaintau pe County Road, numărul vehiculelor şi al călăreţilor sporea. îi ajunseră din urmă pe Hooven şi pe ai lui. Aceştia se aflau într-o căruţă, în spatele căreia era legat un cal de şa. Nemţişorul, gătit cu o veche redingotă a lui Magnus Derrick şi cu o pălărie nouă, de pai, cu boruri mari, trona pe capră, împreună cu *missis* Hooven. Mezina, Hilda, şi fiica mai mare, Minna, şedeau în spatele lor pe o scândură sprijinită pe cele două laturi ale căruţei. Presley şi Harran se opriră şi le strânseră mâinile.

— Uitaţ, strigă Hooven, scoţând la iveală o puşcă veche, dar foarte bine păstrată, uitaţ, *bei Gott*, eu loat plocon pentru iepur. Feteţ, chint o s-o ia la fuga şi-mi este nainte, ochesc cu puşca… şi… pum, pumi Am prins pe el.

— Poliţaii n-au să te lase să tragi, Bismarck, îi spuse Presley, uitându-se la Minna.

Hooven se aplecă vesel spre călăreţi.

— Ho! La naipa, asta-i gluma foarte pun, eu… şi eu sunt Poli*zei, ho*hoti el nespus de vesel şi-şi plesni genunchiul.

Socotind că era grozavă, o repetă apoi toată ziua.

„Torul Prest zice: «*Polizei* n-o să te las să traji, Bismarck», tar eu: «*Ach*, *Gott*, eu nu sunt *Polizei*?»”.

Cei doi prieteni îşi văzură de drum. Presley se tot gândea la Minna Hooven. Era tare drăguţă în rochia ei curăţică, roz, cu pălăriuţa de pai, ieftină, ca de marinar, cumpărată la Bonneville. Avea părul negru cu reflexe albăstrii, faţa albă de tot, buzele roşii ca sângele, şi ochii de un albastru-verzui, era tare drăguţă, neîndoielnic! Mereu îi dădeau târcoale o mulţime de curtezani. Poveştile ei de dragoste erau pe buzele tuturor celor de la Los Muertos.

— Bine mi-ar părea ca fata lui Hooven să n-o ia

razna, îi spuse Presley lui Harran.

Oh, să ştii că e o fată cuminte, răspunse acesta. N-are nimic vicios în ea. Cred că se va mărita cu şeful echipei de la canalul de irigare.

— Da, da, fără îndoială că e cuminte, se grăbi Presley să încuviinţeze, numai că e prea frumuşică pentru o fată săracă, şi, în afară de asta, prea sigură de frumuseţea ei. La oraş, urmă el, asemenea fetişcane o iau razna foarte uşor…

În preajma cârciumii lui Caraher era îmbulzeală mare. Cai de şa şi o mulţime de docare se înghesuiau unde se găsea cât de puţină umbră, sau erau legaţi de gard în faţa jgheabului cu apă. Trei dintre arendaşii portughezi de pe ranch-ul lui Broderson şi câţiva muncitori de la atelierele de cale ferată din Bonneville zăceau pe terasă, de pe acum beţi turtă.

Tineri – singuri sau în grupuri – ieşeau din cârciumă ştergându-şi buzele cu mişcări piezişe ale mâinilor. De jur-împrejur era mare forfotă, ca de obicei duminica dimineaţa.

Şiruri de vehicule se scurgeau şuvoi prin Bonneville, sporind la fiece colţ de stradă. Pe Upper Road se iveau mereu, venind de la Quien Sabe şi de la Guadalajara, alte şi alte pâlcuri de oameni, hispano-mexieani de la oraş – tineri oacheşi pe cai jucăuşi, fete cu ochi negri şi mame de familie cu rochii în care dominau roşul, negrul şi galbenul, mulţi portughezi cu salopete nou-nouţe, fumând ţigări de foi, lungi şi subţiri. îşi făcu apariţia chiar şi pater Sarria.

— A, exclamă Presley deodată, uite-i pe Annixter şi pe Hilma! Şi-a găsit calul.

*Ranch*erul de la Quien Sabe, în cizme cu şiret până sus, cu sombrero, cu ţigara între dinţi, urma călare cabrioleta. Hilma şi *missis* Derrick şedeau pe bancheta din spate, iar tânărul Vacca mâna caii în faţă. Harran şi Presley se înclinară, scoţându-şi pălăriile.

— *Hello*, *hello*, Prés! strigă Annixter pe deasupra

capetelor mulţimii, ridicându-se în scări şi fluturând mâna. Frumoasă zi! Ce de lume, ce ziceţi?! Ascultaţi, după ce se termină întrecerea şi când o începe lumea să se risipească, veniţi să prânziţi cu noi. Vă aşteptăm pe amândoi. *Hello*, Harran, *Governor* unde e?

— Nu vine, strigă Harran peste umăr, în timp ce puhoiul îl îndepărta de Annixter. A rămas cu bătrânul Broderson la Los Muertos.

Mulţimea ieşi din oraş, răspândindu-se pe câmpul ranch-ului lui Osterman. Cai şi vehicule veneau din toate părţile spre miriştе, îndreptându-se către locul de întâlnire. Casele lui Osterman rămăseseră la răsărit. Şuvoiul invitaţilor iuţea pasul – începea să fie cam târziu – spre stâlpul pe care flutura un steag roşu. În jurul stâlpului se strânsese de pe acum un mare număr de docare şi cai. Începuseră să apară şi vătafii puşi să ţină rânduială. Hooven coborî din căruţă, îşi înfipse semnul distinctiv, alb, la pălărie şi încălecă. Osterman, într-un elegant costum de călărie englezesc, galopa încoace şi încolo pe cel mai bun pursânge al lui, schimbând glume cu unul şi cu altul, tachinând în stânga şi-n dreapta, cu gura lui mare întinsă într-un permanent zâmbet prietenos.

— Staţi, staţi! strigă el pe neaşteptate, repezindu-se înaintea lui Presley şi a lui Harran şi fluturându-şi cravaşa.

Convoiul de vehicule se opri cu caii îndreptaţi spre răsărit. Linia hăitaşilor începuse să se înfiripe. Vătafii strigau, se frământau, galopau de colo-colo, asudând, zorindu-l pe unul să meargă mai înainte, poruncindu-i altuia să se dea înapoi, rânduind miile de vehicule şi de călăreţi într-un şir lung, curbat, ca o semilună larg deschisă. Aripile semilunii, sub comanda vătafilor, erau uşor împinse înainte. Departe, în faţa centrului, Osterman îşi ocupa locul de comandant, încântat la culme de rolul lui, îmboldindu-şi calul să joace sub el, pozând pentru mulţime.

— Spuneţ, sunt gata se încep curint? întrebă *missis*

Hooven, care se aşezase, în locul soţului ei, pe capră.

— Niciodată nu mi-a fost atât de cald, murmură Minna, făcându-şi vânt cu pălăria.

Părea că totul e gata. Pretutindeni domnea o voioşie înfrigurată. Pe miriştea netedă se întindea nesfârşita linie de cai şi de vehicule. La cea dintâi privire, să tot fi fost acolo vreo cinci mii de oameni. Era una din cele mai mari vânători organizate vreodată. Oamenii se uitau în toate părţile, nerăbdători – nu Sé dădea de loc plecarea. Marea semilună stătea nemişcată sub soarele arzător. Ici şi colo răsunau glume: j

— Ei, daţi-i drumul careva!

— Poftiţi în vagoaneee!

— Of, în curând o să prind rădăcini aici!

Unii încercau o plăcere maliţioasă strigând:

— Aaa, uite că pornim!

— Of, în sfârşit!

— Ei, s-a dat semnalul!

Asemenea glume induceau în eroare de fiecare dată pe cineva din linie. Vreun bătrân sau vreo bătrână, nerăbdători, tari de ureche, puneau mâna pe hăţuri şi porneau. Numaidecât erau siliţi însă de cel mai apropiat vătaf să intre înapoi în rând. De fiecare dată şotiile acestea stârneau râsetele celor mai apropiaţi. Toţi făceau haz de cel păcălit, iar mucalitul îl lua în balon pe faţă:

— Hei, ia fă-te-ncoa!

— Uşurel, uşurel!

— Încetişor, tataie! Copăcel!

— Nu cumva vrei să prinzi toţi iepurii doar mătăluţă?

Într-un târziu, câţiva începură iar să se ţină de feste.

— Ia spuneţi, mult om mai aştepta păcăliciul ăla?

— Ce păcălici?

— Păi nu ştiţi că nu poţi vâna iepuri fără păcălici?

— Ce-i acela „păcălici”?

— Ia te uită! Nu ştie ce-i păcăliciul! Nu poţi să vânezi fără păcălici! Pete s-a dus înapoi să-l aducă!

— Ei, îţi baţi joc! Nu există aşa ceva.

— Păi bine, da’ ce crezi că *aşteptăm* noi aici?

— Ei, ia uitaţi-vă, uitaţi-vă! strigară nişte femei de sub un coviltir. Uitaţi-vă, colo au pornit.

Într-adevăr, părea că extremitatea îndepărtată a liniei se pusese în mişcare. Deasupra ei se ridica praful.

— Au pornit? Noi de ce nu pornim?

— Aş! Ţi-ai găsit! Uite, se opresc!

— Nu se opresc!

— Da’ noi de ce n-om porni?

Unul sau doi făcură câţiva paşi înainte. Cel mai apropiat vătaf le strigă mânios:

— Dă-te înapoi, dă-te înapoi!

— Păi, uite, colo au pornit!

— Dă-te înapoi, când zic!

— Unde-i păcăliciul?

— Ia te uită, o să rămânem de căruţă. În partea aia toţi au pornit.

Alt vătaf veni în galop de-a lungul liniei, strigând:

— Hei, ce se petrece aici? De ce n-aţi pornit? izbucni o larmă asurzitoare. Toată lumea răsuflă în acelaşi timp, prelung:

— Ohhhhh!

— Pornim, în sfârşit.

— Adevărat, sau chiar că i-a dat drumul.

— Nu uitaţi să ţineţi alinierea. Nu mergeţi prea repede.

Vătafii se repezeau încoace şi încolo pe caii lac de sudoare, spre locurile în care linia ieşea înainte, şi strigau vânturând din mâini:

— Mai încet, mai încet… Opreşte-te!… Stai! Ţineţi aproape. Vreţi să fugă toţi iepurii printre dumneavoastră?

Un vuiet învălmăşit se ridica în văzduh – scârţâitul osiilor, hurducăturile obezilor de fier peste bulgării uscaţi, pârâitul miriştii fragede sub copitele cailor, hămăitul câinilor, larma conversaţiilor şi râsetele oamenilor.

Întreaga linie – cai, docare, căruţe, brişti, câinii bărbaţi mai vârstnici şi mai tineri, pe jos, înarmaţi cu măciuci – păşea încet peste câmp, stârnind un nor de praf care plutea ca fumul pe deasupra tuturor. Domnea o atmosferă veselă, însufleţită. Toţi erau în cea mai bună dispoziţie, strigând de la vehicul la vehicul, râzând, turuind, glumind. Garnett, de la ranch-ul Ruby, şi Gethings, de la ranch-ul San Pablo, amândoi călări, se pomeniră unul lângă altul. Ignorând vânătoarea şi voioşia dimprejur, discutau îndelung şi serios o eventuală urcare la preţul griului. Dabney, tot călare, se ţinea după ei, ascultând atent fiece cuvânt, dar neîndrăznind să facă vreo remarcă.

Missis Derrick şi Hilma stăteau pe bancheta cabrioj letei, în spatele tânărului Vacca. *Missis* Derrick, puţin buimăcită la vederea atâtor oameni strânşi laolaltă, gândindu-se înspăimântată câţi iepuri aveau să fie 1 ucişi, şedea absentă, cu ochii ei de fată tânără neliniştiţi, plini de o tristeţe nedefinită. Hilma, foarte însufleţită, se apleca în toate părţile, nerăbdătoare să vadă totul, uitându-se după iepuri, punându-i nenumărate întrebări lui Annixter, care călărea alături de cabrioletă.

— Schimbarea ce se vădise în Hilma încă din noaptea faimoasei serate părea să se apropie acum de punctul culminant. În caracterul ei se dezvăluia tot mai mult un nou aspect, o demnitate conştientă – fata devel ni se femeie, şi acum femeia devenea mamă. Sfiala, stângăcia fetei în care se trezea femeia dispăruseră. Emoţia, necunoscutul tulburător al vieţii de femeie, o taină pentru ea, pierea tot mai mult. Răsărea maternitatea, îi revenea vechea simplitate de pe timpul când era fată. Acum însă nu mai era simplitatea ignoranţei, ci a înţelegerii depline, simplitatea împlinirii, simplitatea măreţiei vieţii. Acum privea lumea în ochi fără teamă. În sfârşit, vălmăşagul gândurilor ei, ce roiau ca nişte păsări înspăimântate, se limpezea, se statornicea de la sine, şi ieşea din el liniştită, senină, luându-şi în primire prerogativele divine, ca o

regină domnia unui regat al păcii veşnice.

Da, purta acum pe frunte o cunună, cununa unei gingăşii pline de farmec, înduioşătoare, ca gingăşia unei mângâieri. În jurul ei plutea aureola nevăzută a iubirii. Iubirea sclipea în ochii ei mari, căprui. Iubirea, reflexul cununii de pe frunte, radia tainic din părul ei des, şaten-închis. Iubirea îi împodobea ca un şirag de nestemate gâtul ce cobora sculptural spre umeri, iubirea fără cuvinte, tandră adia de pe buzele ei întredeschise, adia gingaş, ademenitor, ca un fluid electric, de-a lungul braţelor albe, durdulii, până în vârfurile degetelor trandafirii. Ca notele unei muzici necunoscute, iubirea îi vibra în timbrul profund, catifelat al glasului.

Annixter, ciudatul, impulsivul ei soţ, sub înrâurirea soţiei care devenise mamă, stăpânit ceas de ceas de acest simţământ nobil, gingaş, şi de acela al dragostei, în timp ce instinctele tatălui îl şi prindeau în mreje, plămădindu-se în inima lui, Annixter fremăta în pragul unei transformări adânci. Asprimea, cruzimea masculină se topeau repede în sufletul lui. Într-o seară, întorcându-se târziu din oraş, unde avusese treburi, o găsise pe Hilma adormită. Această seară îi rămăsese întipărită în suflet. Simţământul fericirii fără margini, izvorâtă din dragostea pe care o dăruia şi o primea, bucuria că Hilma *avea încredere* în el, convingerea că nu merita acea fericire, recunoştinţa nemărginită, umilă pentru faptul că Dumnezeu îl alesese pe el dintre toţi oamenii pentru o atât de mare bucurie, toate acestea îl făcuseră să îngenunche pentru întâia oară în viaţa lui agitată, aprinsă, de luptător. Se rugă, nici el nu ştia cu ce cuvinte vagi, cu ce gânduri mute, hotărând aprig să meargă pe calea cea dreaptă, să răscumpere într-un fel darul pe care i-l hărăzise Dumnezeu.

Unde altă dată s-ar fi gândit numai la sine, acum se gândea numai la Hilma. Nu sosise încă ziua când gândurile sale să poată trece dincolo de Hilma, la *aproapele* lui, la toţi semenii. Ajunsese deocamdată la pruncul încă

nenăscut şi, aşa cum fusese în cazul lui *missis* Dyke, simţămintele i se revărsaseră îmbrăţişând un alt copil şi o altă mamă, legată de el. Şi asta din omenie, din milă. Plecând de la acest punct, structura sa sufletească avea să evolueze tot mai mult, până ce, în clipa potrivită, avea să cuprindă toţi bărbaţii, şi toate femeile, toate fiinţele omeneşti, şi firea lui intolerantă, egoistă, fără a-şi pierde vrednicia înnăscută, avea să devină îngăduitoare, mărinimoasă, blândă, miloasă.

Deocamdată, cele două laturi ale firii sale se înfruntau încă. Trebuia să dea o luptă, încă una, cea din urmă şi cea mai aprigă, trebuia să ţină piept duşmanului care-i ameninţa căminul, vatra. Atunci, după ce-şi va dobândi pacea, evoluţia sa sufletească avea să continue.

Hilma privea din cabrioleta câmpia deschisă dinăj intea liniei hăitaşilor care înaintau.

— Unde-s iepurii? îl întrebă ea pe Annixter. Nu 1 se vede niciunul.

— Sunt încă departe, înainte, răspunse acesta. Uite! ia binoclul.

Îi întinse binoclul. Dânsa îl potrivi la ochi.

— O, da! îi văd, îi văd. Se zăresc cinci sau şase, 1 dar foarte departe…

— Ehei, urecheaţii sunt iuţi de picior, nu glumă!

— Adevărat. Vai, cum fug, parcă-s nişte punctu-l leţe! Când şi când se opresc pe lăbuţele dinapoi, cu urechile ciulite.

— Uite unul aproape!

La vreo douăzeci de iarzi, ditamai iepuroiul parcă ţâşni din pământ, îndepărtându-se în salturi grozave, ţinând drept în sus urechile lui sure, negre spre vârfuri, şi se făcu nevăzut, făptura cenuşie pierzându-se. pe fondul cenuşiu al câmpului.

— Ce mare era!

— Uite colo altul! Uite-l!

— Da, da, oh, priveşte-l cum fuge!

Pe întinsul câmpului, la început în aparenţă pustiu, lipsit de orice viaţă, unde nu păreau să existe ascunzişuri decât cel mult pentru un şoricel-de-câmp, pe măsură ce înainta linia hăitaşilor, săreau iepuri din toate părţile. În primele clipe ţâşnea când şi când câte unul, apoi, pe măsură ce goana continua, câte doi şi câte trei. Se îndepărtau în salturi, şi la un moment dat se opreau, ridicându-se pe lăbuţele dinapoi, cu urechile ciulite, apoi, când erau ajunşi din urmă de alţii se ghemuiau la pământ, cu urechile lipite de cap, şi o luau la goană din nou, făcând un ocol, întorcându-se pe urmele lor, zvârlindu-se înainte fulgerător, pierind din vedere, pentru ca în locul lor să răsară alţii.

Încet-încet, numărul iepurilor de pe întinderea miriştii dinaintea liniei hăitaşilor sporea, şi toţi făceau fel şi chip de giumbuşlucuri. Nu vedeai doi ale căror mişcări să semene. Unul se lungea la pământ cu îndărătnicie într-o gropiţă de pe câmp, între doi bulgări de pământ, până ce copitele cailor aproape că-l călcau, sărind din ascunziş în ultima clipă. Alţii fugeau ina. inte, dar la câţiva iarzi se opreau deodată, adulmecând înainte o primejdie mai mare decât în urmă. Alţii, surprinşi în ultima clipă, săreau cât colo şi se întorceau pe urmele lor, repezindu-se orbeşte printre vehicule, căutând înnebuniţi scăpare. De fiecare dată izbucnea o larmă asurzitoare.

— Nu-l lăsaţi să scape, nu-l lăsaţi să scape!

— Uite-l colo! Colo!

Cornurile vuiau, clopotele sunau, iar tingirile, bătute, zăngăneau asurzitor. Vânatul fie că scăpa, fie că, zăpăcit de zgomot, se repezea înapoi, valvârtej, ca şi când viaţa i-ar fi atârnat de un fir de păr. La un moment dat, un iepure năuc sări drept în poala Ai mei Derrick, care şedea în cabrioletă, apoi ţâşni de acolo ca o săgeată.

— Sărmană fiinţă înfricoşată! exclamă *missis* Deirick, care, multă vreme după aceea, simţi pe genunchi atingerea celor patru lăbuţe dârdâind de spaimă, atingerea

trupşorului îmblănit, tremurător, a inimioarei aceleia ce zvâcnise nebuneşte pe inima ei.

Spre prânz, prin binoclul lui Annixter se zăreau o puzderie de iepuri care săreau, se aruncau într-o parte şi alta, se întorceau, fugeau încolo şi încoace un vălmăşag de urechi agitate, de cozi şi de picioruşe care trepidau. Aripile liniei vehiculelor începură să înainteze, îndreptându-se către centru. Ranch-ul lui Osterman rămăsese în urmă. Goana continua acum pe ogoarele ranch-ului Quien Sabe.

Lucru ciudat, treptat, iepurii se arătau mai puţin zăpăciţi. Nu mai fugeau nici atât de departe şi nici atât de repede, ci săreau câţiva paşi şi se ghemuiau la pământ, cu urechile date pe spate.1 Treptat, hăitaşii începură să se strângă în jurul grosului turmei de iepuri. Cu fiece clipă turma sporea. Acum nu mai erau mii, ci zeci de mii. Un adevărat furnicar.

Se îngrămădeau tot mai mulţi şi mai mulţi. Oriunde te uitai, nu se vedea decât o masă clocotitoare de iepuri. Flancurile liniei vehiculelor începuseră să se apropie. În depărtare se zărea ţarcul. Masa fluidă a iepurilor parcă începuse să se solidifice, să se închege.

Mai înainte iepurii se aflaseră la vreo trei picioare unii de alţii, dar încet-încet se apropiaseră într-atât incit, în cele din urmă, săreau unii peste alţii.

Priveliştea era tot mai ciudată. Pe câmp nu se mai zărea un furnicar, o masă de vieţuitoare, ci o mare ce se tălăzuia învălmăşit, zvârcolindu-se fără contenire, săltând, prăbuşindu-se, vânzolită de forţe nevăzute. Liniştea ce se lăsa uneori pe neaşteptate ici şi colo, în masa vie, înceta deodată, şi în locul ei se dezlănţuia o viitoare iscată de spaimă. Spaima se răspândea, stârnind o goană oarbă, deznădăjduită, o învălmăşeală cumplită de mii de spinări, de trupuri îngrămădite, ce săreau unele peste altele, până ce răpăitul surd al puzderiei de picioare ce alergau se înălţă, crescu, vuind ca ecoul unui tunet îndepărtat, străpuns când şi când de ţipetele stranii, sălbatice ale

iepurilor înspăimântaţi.

Vehiculele fură oprite. Dacă ar fi mers mai departe, ar fi însemnat să calce iepurii sub roţi. Hăituiala încetase – iepurii intrau în ţarc. Acest lucru necesita timp, pentru că iepurii erau acum prea înghesuiţi ca să mai alerge. Totuşi, ca poarta deschisă a unui stăvilar, aripile intrării ţarcului înghiţeau încet mulţimea de iepuri. Masa acestora, mai îmbulzită ca niciodată, scadéa treptat, întocmai ca o baltă atunci când se deschide zăgazul. Ultimii întârziaţi intrară în goană, şi poarta fu coborâtă.

— Hai să-i vedem! strigă Annixter.

Hilma coborî din cabrioletă şi, împreună cu Presley şi cu Harran, se apropie şi privi peste gardul înalt.

— Oh, aţi mai văzut vreodată aşa ceva? exclamă Hilma.

Ţarcul, o împrejmuire foarte mare, se dovedea neîncăpător pentru puzderia iepurilor închişi în el. Masa dinăuntru colcăia, unduia, zvâcnea, se tălăzuia. Iepurii se îngrămădeau pe o adâncime de două, trei şi patru picioare. Era o mişcare continuă – cei de dedesubt se zbăteau să se ridice sus, cei de deasupra cădeau, dispăreau. Părea că prezenţa oamenilor nu-i mai speria câtuşi de puţin. Bărbaţi vârstnici şi băieţi se aplecau peste gard şi luau câte un iepure în fiecare mână, ţinându-i de urechi, în timp ce doi reporteri de la ziarele din San Francisco îi fotografiau. Zgomotul pe care-l făcea sumedenia de trupuri ce se zvârcoleau aducea cu şuierul vântului într-o pădure, în timp ce din masa încinsă, scăldată în sudoare, a iepurilor se ridica un miros ciudat, pătrunzător, de amoniac, un miros de sălbăticiune.

La un semnal începu măcelul. Câinilor care fuseseră aduşi acolo în acest scop li se dădu drumul în ţarc, dar, aşa cum era de aşteptat, şovăiră să-şi facă datoria. Adulmecau curioşi grămada de iepuri, apoi se trăgeau înapoi tulburaţi, neliniştiţi. Dar bărbaţii tineri şi bătrâni – portughezi în cea mai mare parte – erau necruţători. Annixter se îndepărtă

cu Hilma. Cei mai mulţi dintre invitaţi se şi apucaseră să înjghebe petrecerea câmpenească.

În ţarc, masacrul continuă. Băieţi din Guadalajara, din Bonneville şi de la rarac Tuuri săreau în ţarc, cu câte un retevei în fiecare mână, clătinându-se peste sumedenia de trupuri îngrămădite sub picioare. Când se făcea loc, se cufundau aproape până la brâu în masa ce tresălta şi se zbuciuma în jurul lor. Croiau în stânga şi în dreapta, cu înverşunare, orbeşte. Privitorii anglo-saxoni, strânşi împrejur, se trăgeau înapoi, înfioraţi, dar sângele fierbinte al tinerilor portughea, mexicani şi metişi clocotea, aţâţat de acel uriaş măcel.

Doar puţini dintre participanţii la hăituire stăteau şi priveau. Toţi invitaţii se îndepărtaseră spre coline, la vreun sfert de milă de acolo.

Picnicul şi petrecerea câmpenească urmau şi aibă loc în jurul izvoarelor pârâului Broderson Creek. Acolo se şi frigeau doi boi. Caii de ham fuseseră deshimati, cei de călărie, deşăuaţi. O mulţime de bărbaţi, femei şi copii se împrăştiaseră în umbra stejarilor de Virginia. O larmă surdă – vălmăşagul conversaţiilor, zăngănitul farfuriilor de tinichea, al cuţitelor şi furculiţelor – se ridica în văzduh. Se desfundau sticle; pe iarbă se aşterneau şervete şi muşamale. Bărbaţii îşi aprindeau lulelele şi ţigările de foi, femeile îşi alăptau pruncii.

Osterman, prezent pretutindeni, ca întotdeauna, radios, cu cizmele-i strălucitoare şi cu pantalonii lui de călărie englezeşti, umbla de colo-colo printre pâlcurile de invitaţi, susţinând un şuvoi nesfârşit de conversaţii, glumind zgomotos, făcând cu ochiul, dând ghionturi, gesticulând, schimonosindu-se, nerămânând dator cu niciun răspuns, făcând pe măscăriciul.

— Şugubăţul ăsta de Osterman se tot maimuţăreşte, dar, la urma urmei, e un băiat bun şi isteţ. Totuşi, nu are prestanţa lui Magnus Derrick.

— Totul e în ordine, Buck? întrebă Osterman,

apropiindu-se de locul unde se aşezaseră Annixter, Hilma şi *missis* Derrick.

— Da, da, totul ar fi în ordine, dar am uitat tirbuşonul.

— Aţi uitat sfredeluşul? Poftim! şi scoase din buzunar un briceag plat, de argint, cu tirbuşon.

Harran şi Presley se apropiară, aducând de la foc o halcă de carne friptă, care fumega. Hilma se grăbi să scoată la iveală un uriaş platou de porţelan.

Lui Osterman îi stătea pe buze o glumă cam deocheată, pe care voia s-o spună celor doi tineri, dar, întorcând capul, dădu cu ochii de Hilma, pe care n-o mai văzuse de două luni. îi dăduse platoul lui Presley, şi acum şedea rezemată de copac în intervalul dintre două rădăcini, puţin mai sus decât ceilalţi, iar rădăcinile pe care se sprijinea păreau braţele unui scaun mare, ale unui jilţ. Şedea ca pe un tron, dominându-i pe ceilalţi muritori. Aureola cununii nevăzute a maternităţii strălucea pe fruntea ei, frumuseţea împlinirii feminine o înconjura ca un nimb.

Gluma se stinse pe buzele lui Osterman. Fără a-şi da seama, îşi ridică repede pălăria de pe cap. Ceva fluturase prin aer în jurul lui, ceva ce nu înţelegea, ce, totuşi, care impunea o stimă, un respect profund. Pentru întâia oară în viaţa lui, acest ghiduş, acest filfizon, acest colportor de anecdote, cu urechile roşii, clăpăuge, chel, cu faţa de clovn, simţindu-se stânjenit, bâigui ceva şi se îndepărtă repede, absent, grav, îngândurat.

Între timp, toată lumea începuse să mănânce. Era ospăţul elementar, îmbelşugat, homeric al mulţimii care-şi potolea aprig foamea şi-şi alina setea. Erau devorate hălci întregi de carne friptă – coaste, spinări, pulpe – şi mormane de pâine. Butoiaşe întregi de vin curgeau în gâtlejurile uscate, pline de praf timp ce oamenii mâncau şi beau, conversaţiile Uncezeau. Toţi înfulecară din răsputeri. Unii se îadopau din plăcerea de a mânca, hotărâţi să nu

lase nimic socotind o fală să arate farfuria goală.

După ospăţ începură pregătirile pentru întreceri. Concurenţii trebuiau să se producă pe un tăpşan, unde fetele sub 17 ani şi grăsunii aveau să se întreacg ja alergare, iar băieţii mai tineri aveau să participe ia concursuri de tir, de sărituri în lungime şi în nălţime şi de lupte clasice.

Presley era încântat de tot ce vedea, de osp&ţuţ omeric, căruia îi urmau acum întreceri voiniceşti, simplitatea şi francheţea lor şi veselia nevinovată a acestor anglo-saxoni înnobilau ospăţul. Era grosolan şi necioplit, dar fără urmă de viciu. Oamenii aceştia erau cumsecade, plăcuţi, chiar blajini, întotdeauna gata mai curând să dea decât să primească, mai curând să ajute decât să fie ajutaţi. Bun soi de oameni, adevărata coloană vertebrală a naţiunii! Unde mai găseai asemenea bărbaţi vânjoşi, oneşti, îndrăzneţi, asemenea femei voinice, frumoase?! Toţi, americani din cap plna picioare.

Annixter, Harran şi Presley urcară spre tăpşanul pe care trebuiau să aibă loc întrecerile, pentru a le organiza şi a marca distanţele. Acolo trândăvea cândva Presley după-amiezi întregi, citind poeme, fumând şi moţăind. Tăpşanul domina întreaga vale spre miazăzi şi spre apus. Priveliştea era minunată. Cei trei tineri se opriră o clipă pe creasta colinei, uitându-se în toate părţile.

Gâfâind, tânărul Vacca veni în fugă după ei strigându-l pe Annixter.

— Ei, ei, ce este?

— Vă caută *mister* Osterman pe dumneavoastră şi pe *mister* Harran. Vanamee, «no-boy-ul deja Ios

Muertos, tocmai a venit cu un bilet de la *Governor*.

Se pare că e ceva grav.

— Ce-o mai fi? mormăi Annixter, în timp ce coborau devale.

Îl găsiră pe Osterman punând în mare grabă şaua pe pursângele lui. Aproape de el, Vanamee ţinea de dârlogi un

cal ud de sudoare, înspumat. Câţiva dintre petrecăreţii care se ospătau pe iarbă întoarseră capetele spre ei, curioşi. Vădit, plutea ceva în aer.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Annixter, apropiindu-se, împreună cu Harran şi urmat de Presley.

— La toţi dracii! exclamă Osterman cu răsuflarea tăiată. Citeşte biletul; l-a adus Vanamee adineauri, îi întinse biletul şi se întoarse, continuând să strângă chingile şeii. Trebuie să alergăm numaidecât într-acolo, strigă el. Ne-au luat-o înainte.

Annixter citi biletul. Harran şi Presley priveau peste umărul lui.

— Aha, a sunat ceasul! exclamă Annixter.

Harran încleştă dinţii.

— Acum, pe ei! rosti el.

— Au şi sosit la dumneavoastră, *mister* Annixter, spuse Vanamee. Am trecut pe acolo. L-au pus pe Delaney în posesie şi v-au scos toată mobila în drum.

Annixter se întoarse spre el cu buzele albe. Presley şi Harran se repeziră la cai.

— Vacca, strigă Annixter, unde eşti, Vacca? Pune şaua pe Şarg! *Repede*! Osterman, adună cât mai mulţi dintre membrii ligii care sunt pe aici. Înţelegi? într-o clipă sunt înapoi. Trebuie să-i spun Hilmei.

Annixter o luă la goană. Hooven venea valvârtej spre cei rămaşi pe loc. Ochii lui mici scânteiau. îşi aducea şi calul.

— Spuneţ, oameni ceia fenit? Eu sunt deşa gât, uite, am puşca în mun.

— Au năvălit la *ranch*, fetiţo, îi spuse Annixter Hilmei, petrecând un braţ pe după umerii ei. Acum sunt în casa noastră! Alerg să văd ce e de făcut. Du-te la Derrick şi aşteaptă-mă.

Hilma îi cuprinse gâtul cu braţele.

— Tu pleci acolo? îl întrebă.

— Trebuie să mă duc. Nu-ţi fie frică. Totul o să iasă

bine. Aşteaptă-mă la Derrick… Ei, la revedere.

Hilma nu spuse un cuvânt. Îl privi lung în ochi, apoi îl sărută pe buze.

Între timp, vestea se răspândise.

Oamenii se ridicaseră în picioare. Femei şi bărbaţi, albi ca varul, se uitau unii la alţii, amuţiţi, sau scoteau exclamaţii nearticulate. Un murmur straniu, neobişnuit, luă locul veseliei însufleţite de până atunci, în aer plutea o senzaţie apăsătoare – de spaimă, de zăpăceală, de primejdie ameninţătoare. Ce se va întâmpla acum?

Când Annixter se întoarse la Osterman, câţiva dintre membrii ligii se şi adunaseră. Toţi erau călări. Printre ei se aflau Hooven, Harran, Garnett, de la ranch-ul Ruby, Gethings, de la ranch-ul San Pablo, Phelps, vătaful de la Los Muertos, şi, în sfârşit, Dabney, stând deoparte, tăcut ca întotdeauna. Presley se întoarse şi el, călare.

— Mai bine nu te-ai amesteca în povestea asta, Pres! îi strigă Annixter.

— Suntem gata? întrebă Gethings.

— Gata, suntem gata toţi.

— *Toţi*? Care toţi? strigă Annixter. Unde sunt cei şase sute de oameni care trebuiau să se ridice la cea dintâi chemare?!

Ceilalţi membri ai ligii şovăiau. Acum, când venise clipa hotărâtoare, erau uluiţi. A, nu, n-aveau să se bată, să fie împuşcaţi numai pentru pământul lui Derrick! N-aveau arme! Drept cine îi luau Annixter şi Osterman? Nu, drăguţilor, Calea Ferată le-o luase înainte! Cu toate vorbele lui mari, Derrick îngăduise să fie luaţi prin surprindere. Singurul lucru care rămânea de făcut era să convoace comitetul executiv. Altceva nu se mai putea face. Cât despre a merge acolo cu mâna goală, *nuuu,* drăguţilor! Asta era prea mult!

— Atunci să-i dăm drumul, băieţi! strigă Osterman, întorcându-le spatele. *Governor* ne-a trimis vorbă să venim la Hooven. Mergem spre viaduct, şi de acolo o luăm pe

cărarea care duce la Hooven.

Porniră. Începu o cavalcadă înfiorătoare. În timp ce coborau povârnişul abrupt, poneiul lui Presley îngenunche sub el de două ori. Annixter, pe Şarg, şi Osterman, pe pursingele lui, amândoi călăreţi buni, îi duceau pe ceilalţi într-o goană nebună, turbată. Colinele rămaseră în urmă. Trecură Broderson Creek. Cei nouă cai, şfichiuiţi, împunşi cu pintenii, galopau din răsputeri pe şesul ranch-ului Quien Sabe, de-a dreptul prin grâul nesecerat. Goana lor făcea să răsune lanul, parcă s-ar fi sfâşiat o ţesătură uriaşă. Peisajul de pe ambele părţi se contopea, părând o pată lungă. Le dădeau lacrimile. Pietricele, bulgări de pământ, boabe de grâu le ţâşneau în faţă, lovindu-i ca nişte gloanţe. Mai încolo, când întâlniră din nou cursul şerpuit al lui Broderson Creek, pursângele lui Osterman îl trecu dintr-un singur salt. Pe sub viaduct copitele împroşcară o ploaie de noroi şi de pietriş. Caii urcară apoi dâmbul gâfâind şi scoţând aburi ca nişte maşini cu vapori. O luară pe cărarea care ducea spre casa lui Hooven, înşiruindu-se unul după altul. Poneiul lui Presley rămăsese în urmă. Calul lui Hooven avea ochii injectaţi. Şargul, întărâtat, ca un cocoş în luptă, se întrecea pe el însuşi şi conducea cavalcada, lăsându-l mult în urmă chiar şi pe pursângele englezesc al lui Osterman.

În sfârşit, în zare, sub uriaşul stejar de Virginia, se ivi casa nevăruită a lui Hooven. Călăreţii trecură în ropot peste Lower Road, năvălind peste gard, şi dădură buzna, tropăind, în curte. Magnus îi aştepta.

Descălecară, fiind la fel de istoviţi ca şi caii.

— Ei, unde-s toţi oamenii? îl întrebă Annixter pe Magnus.

— Aici se află doar Broderson şi Cutter. Altcineva n-a mai venit. Credeam că o să aduceţi mai mulţi oameni.

— NU suntem decât nouă.

— Unde-s cei şase sute care trebuiau să se ridice la cea dintâi chemare a ligii?! exclamă Garnett cu

amărăciune.

— Naiba s-o ia de ligă! spuse Annixter. S-a dus pe copcă, s-a spulberat la prima suflare de vânt.

— La urma urmelor, am fost luaţi prin surprindere, zise Magnus. Nu ne-am aşteptat câtuşi de puţin la aşa ceva. În sfârşit, suntem unsprezece. E destul!

— Ei, ce s-a întâmplat? A venit portărelul? câţi oameni are?

— Portărelul tribunalului federal din San Francisco, explică Magnus, a venit în zori şi s-a oprit la Guadalajara. Am aflat lucrul acesta acum aproximativ o oră de la prietenii din Bonneville. Mi-au telefonat mie şi domnului Broderson. S. Behrman i-a ieşit înainte şi a avut grijă să-i pună la dispoziţie vreo zece – doisprezece locţiitori de-ai şerifului. După ce li s-au alăturat şi Delaney, Ruggles şi Christian, au părăsit Guadalajara, îndreptându-se spre cssa ranch-ului Quien Sabe. Înmânează ordonanţele de evacuare şi îi pun în posesie pe cumpărătorii fictivi. Sunt înarmaţi. S. Behrman îi însoţeşte.

— Unde sunt acum?

— Cutter îi pândeşte de pe viaduct. S-au întors la Guadalajara. Acolo se află acum.

— De la Guadalajara, îşi dădu cu părerea Gethings, nu pot face decât una din două: sau să se îndrepte spre ranch-ul lui Osterman, pe Upper Road, sau s-o ia pe Lower Road spre ra7 ich-ul lui *mister* Derrick.

— La asta m-am gândit şi eu, confirmă Magnus. De aceea v-am chemat. De aici de la Hooven putem supraveghea ambele drumuri în acelaşi timp.

— Avem pe cineva pe Upper Road?

— Pe Cutter. E la viaduct.

— Uitaţ, observă Hooven, pe care-l îmboldeau instinctele fostului soldat, uitaţ, acest flăcăi e pun acolo, cret eu. Trepuie punem pichet şi încolo pe Lower Road, *alzoh*! Să ia pinocl te ia torul Enixter. Uitaţ, prifiţ canal de irigar. Canal merj drept peste amântou trumur, nu? Acolo

fain fortificat, nu-i aşa? Se luptam la canal.

Într-adevăr, canalul de irigare era o tranşee gata făcută foarte potrivită, căci tăia ambele drumuri, aşa cum le arătase Hooven, închizând drumul de la Guadalajara spre toate ranch-urile din împrejurimi, în afară de acela al lui Annixter, care şi fusese ocupat.

Gethings plecă, spre a se alătura lui Cutter la viaduct, în timp ce Phelps şi Harran, luând binoclul de câmp al lui Annixter şi încălecând pe cai, porniră spre J Guadalajara pe Lower Road, ca să pândească apropierea portărelului din partea aceea.

După ce pândarii plecară spre posturile lor, cei rămaşi în casa lui Hooven se îngrijiră de arme. De multă vreme, toţi membrii ligii luaseră obiceiul de a purta pistoale la ei. Erau şi acum. Înarmaţi. Hooven avea puşcă. Numai Presley nu avea nicio armă.

Odaia cea mare din casa lui Hooven, în care se adunaseră membrii ligii, mobilată sărăcăcios, era curată.

— Un ceasornic vechi ticăia zgomotos pe o poliţă. Într-un colţ era patul, cu plapuma ponosită. În mijlocul odăii, pusă de-a dreptul pe duşumea, se afla o masă de brad. Se adunară cu toţii împrejurul ei, doi sau trei aşezându-se pe scaune. Annixter stătea pe colţul mesei. Ceilalţi rămăseseră în picioare.

— Sper, domnii mei, spuse Magnus, că ziua aceasta va trece fără vărsare de sânge. Sper că nu va trebui să se tragă niciun foc. Calea Ferată nu va forţa nota, nu va aduce lucrurile până acolo încât să se provoace o încăierare. Când portărelul îşi va da seama de seriozitatea cu care privim lucrurile, de hotărârea noastră fermă, sunt convins că va bate în retragere.

Se auzi un murmur de încuviinţare.

— Ascultaţi, spuse Annixter, dacă toată dandanaua asta poate fi aplanată paşnic, printr-un mijloc oarecare, fireşte, cu condiţia de a nu ceda o iotă, sunt de părere că trebuie să cădem la înţelegere.

Cei de faţă făcură ochii mari. Vorbea oare Annixter, omul aprins, arţăgos, cârcotaş, care căuta cearta cu luminarea, Annixter, care, de data aceasta, era cel dintâi şi singurul păgubaş, căruia îi luaseră ranch-ul şi-i zvârliseră lucrurile în drum?!

— Când ai ajuns să ucizi un om, urmă el, când ai ajuns să ucizi, pentru o pricină sau alta, e grav! Propun să facem încă o încercare spre a împiedica un asemenea lucru. Să vedem dacă n-am putea să stăm de vorbă chiar cu portărelul. În orice caz, trebuie preîntâmpinat pericolul de a merge prea departe. Domnilor, nu care cumva să tragem noi cel dintâi foc! Ce aveţi de spus?

Cei de faţă încuviinţară de îndată într-un glas. Frământându-şi neliniştit barba lungă, bătrânul Broderson adăugă:

— Nu… nu… nicio violenţă, nicio violenţă inutilă. *Da, da*, mi-ar fi silă să-mi mânjesc mâinile cu sânge nevinovat… dacă este nevinov*at.* Nu ştiu dacă S. Behrman… ei, este… este… fără îndoială că el are sânge nevinovat pe mâini. Povestea aceea cu Dyke, ce îngrozitor, ce îngrozitor! Dacă Dyke a căzut în greşeală, a fost împins la asta! Calea Ferată nu trebuia să-l aducă până acolo… Vreau să fiu cinstit şi drept cu fiecare…

— Vine o căruţă de la Los Muertos, vesti Presley din uşă.

— Cinstit şi drept cu fiecare, mormăi bătrânul Broderson, clătinând din cap şi încruntându-se, încurcat. Nu vreau să… să… nedreptăţesc pe nimeni dacă nu mi-a făcut niciun rău.

— Căruţa se duce spre Guadalajara? întrebă Garnett, ridicându-se de pe scaun şi apropiindu-se de uşă.

— Da, e un portughez. Unul din căruţaşii care lucrează la grădinărie.

— Să-l întoarcem din drum! strigă Osterman. Nu trebuie să meargă mai departe. Nu e bine să-l lăsăm să ducă ştiri şefului poliţiei şi lui S. Behrman.

— Îl opresc îndată, spuse Presley încălecând.

Şi o luă la goană după căruţă. Ceilalţi priveau din faţa casei lui Hooven. Presley opri căruţa şi spuse ceva portughezului. Acesta putea fi auzit cum protestează cu aprindere. Până la urmă însă se întoarse.

— Stare de asediu la Los Muertos, nu?! observă Osterman. Atenţie! strigă el, întorcând capul. Vine Harran.

Harran sosi în galop. îl înconjurară cu toţii.

— Se zăresc! strigă el. Vin pe drum, S. Behrman şi Ruggles sunt într-o trăsură cu doi cai. Toţi ceilalţi, unsprezece la număr, sunt călări. Printre ei se află Christian şi Delaney. Aceştia doi au puşti. L-am lăsat pe Hooven să-i supravegheze.

— Ar fi bine să-i chemăm încoace pe Gethings şiji pe Cutter, propuse Annixter. Avem nevoie de toţi JI oamenii.

— Îi chem îndată, se oferi din nou Presley. Aş puţeaji să iau Şargul? Poneiul meu este aproape la capătul ţi puterilor.

Se îndepărtă în galop. Nu departe îi întâlni pe Gethings şi pe Cutter întorcându-se spre casa lui Hooven.

De pe dâmbul de unde pândeau, zăriseră şi ei ceata îi şefului poliţiei ieşind din Guadalajara pe Lower Road. n Presley le comunică hotărârea de a nu deschide ei I cei dintâi focul.

— Foarte bine, încuviinţă Gethings. Dacă se va 1! ajunge la un schimb de focuri, înseamnă că s-a isprăvit cel puţin cu unul dintre noi. Delaney nu-şi gre1 şeşte niciodată ţinta!

Când ajunseră la casa lui Hooven, membrii ligii J ocupaseră în şanţ poziţii de luptă. Podeţul de scânduri 9 de peste şanţ fusese răsturnat. Cu două pistoale lungi se în faţa lui, pe marginea şanţului, Magnus se afla în 1 centru. Harran era alături de el. De o parte şi de alta, la interval de cinci picioare unul de celălalt, luaseră 1 poziţii restul membrilor ligii, cu pistoalele gata de tragere. Dabney, bătrânul cel tăcut, îşi scosese haina.

— Ocupaţi-vă locurile între Osterman şi Broderson! le strigă Magnus celor trei care se apropiau călări. Presley, adăugă el, îţi interzic să te amesteci câtuşi de puţin în povestea asta!

— Da, să stea deoparte! strigă Annixter, din margine. Preş, du-te înapoi la casa lui Hooven şi vezi de cai, adăugă el. Treaba asta nu te priveşte. Supraveghează drumul dinapoia noastră. Nu lăsa pe *nimeni* să se apropie. *Pe nimeni*, înţelegi?

Presley se îndepărtă, ducând de dârlogi Şargul şi cei doi cai pe care călăriseră Gethings şi Cutter. îi legă sub uriaşul stejar de Virginia, apoi ieşi în drum, în faţa casei, ca să vadă ce se întâmplă.

În şanţul adânc până la umeri, membrii ligii, gata de luptă, încordaţi aşteptau în tăcere, cu ochii aţintiţi spre licărirea albă de pe drumul care ducea spre Guadalajara.

— Unde-i Hooven? întrebă Cutter.

— Nu ştiu, răspunse Osterman. A plecat împreună cu Harran Derrick să supravegheze drumul. Ei, Harran, strigă el, Hooven n-a venit înapoi?

— Nu ştiu ce-o mai aştepta, răspunse Harran. Trebuia să vină îndată după mine. Credea că ceata portărelului s-ar putea preface că vine încoace şi până la urmă să ocolească pe Upper Road. Zicea că vrea să-i mai supravegheze. Acum însă ar fi trebuit să fie aici.

— Nu cumva o trage în ei, de capul lui?

— Nu, nu cred să facă aşa ceva.

— S-ar putea chiar să-l prindă.

— Da. Şi asta s-ar putea.

Deodată, dinspre răspântie se auzi un strigăt şi se zări un nor de praf, din care ieşi capul unui cal.

— Atenţie, vine cineva!

— Nu uitaţi: nu deschidem focul cei dintâi.

— S-ar putea să fie Hooven. Nu se vede bine. El o fi? S-ar părea că e numai un cal.

— Prea mult praf pentru un singur cal!

Annixter luă binoclul din mâna lui Harran şi-l duse la ochi.

— Nu, nu sunt ei, spuse numaidecât. Şi nici Hooven. E o căruţă. E căruţa măcelarului din Guadalajara, adăugă după o clipă.

Încordarea slăbi. Toţi îşi traseră adânc răsuflarea, lăsându-se înapoi pe locurile lor.

— Îl lăsăm să treacă, *Governor*?

— Podeţul e răsturnat. Nu poate să treacă mai departe, dar nici înapoi să nu-i dăm drumul. Să-l oprim şi să-l întrebăm ce-i pe acolo. Mă mir că portărelul l-a lăsat să treacă.

Căruţa se apropia în trap viu.

— N-or fi cumva pitiţi în căruţă, *mister* Annixter? întrebă Magnus. Uită-te cu atenţie. Poate fi un vicleşug. Ciudat, cum de l-a lăsat portărelul să treacă?!

Membrii ligii.se ridicară din nou. Osterman puse mâna pe pistol.

— Nu, strigă Annixter după câteva clipe, în căruţă nu se vede decât un singur om!

Căruţa se apropia. Cutter şi Phelps săriră din şanţ şi o opriră.

— Ce e… ce e?… strigă tânărul măcelar, ridicându-se.

E rupt podeţul?

când auzi însă că va fi ţinut acolo, flăcăul protestă în gura mare, nespus de speriat, de buimăcit, neştiind ce avea să se întâmple.

— Nu, nu. Trebuie să duc carnea. Lăsaţi-mă să plec. N-am nimic de-a face cu dumneavoastră.

Şi trase de hăţuri, încercând s-o ia înapoi. Cutter scoase cuţitul de vânătoare şi tăie hăţurile calului chiar lângă zăbale.

— Rămâi aici câtăva vreme, fiule. Nu-ţi facem niciun rău. N-o să te întorci în oraş până nu-ţi spunem noi. Când veneai încoace pe câmp ai văzut pe cineva?

Asaltat de întrebările membrilor ligii, tânărul măcelar

le spuse până la urmă că trecuse chiar la linia ferată pe lângă o trăsură cu doi cai şi o ceată de călăreţi care se îndreptau spre Los Muertos.

— Ei sunt, da, da, murmură Annixter. Vin pe drumul acesta. Fără îndoială!

Calul şi căruţa măcelarului fură trase deoparte, calul fiind legat la gard cu unul din hăţurile tăiate. Măcelarul fu încredinţat lui Presley, care îl încuie în grajdul lui Hooven.

— La naiba! Ia staţi! exclamă Osterman. Dar Bismarck unde-i?

Într-adevăr, măcelarul nu văzuse nici urmă de Hooven. Clipele treceau, dar acesta nu se ivea de loc.

— Hm! Unde-o fi dispărut?

— Pun rămăşag că l-au prins. Cum se aprinde zănatecul ăsta de neamţ, s-o fi apropiat prea mult de ei! Din partea lui, oricând te poţi aştepta să-şi piardă capul.

Trecură cinci minute, apoi zece. Drumul spre Guadalajara se întindea pustiu, încins, albit de soare.

— Se pare că portărelul şi S. Behrman nu se grăbesc.

— Să plec înaintea lor, în recunoaştere, *Governor*? întrebă Harran.

Dabney, însă, care şedea lângă Annixter, îi atinse umărul şi, fără a rosti o vorbă, arătă spre drum. Annixter privi într-acolo, şi deodată strigă:

— Uite-l pe Hooven!

Neamţul galopa sub ochii lor, aproape de cotitura drumului, cu puşca de-a curmezişul şeii. Sosi repede, trase de dârlogi şi sări din şa pe buza şanţului de irigare.

— Fin! strigă el, tremurând de emoţie. I-am pântit mult freme de pe parte a trum tin tufiş. S-a oprit la porta te tincol te linie ferat şi a forpit mult freme uni cu alt. Apoi a pornit mai ţepart. Au sicur puşc la oplinc, l-am fezut pe unu cum pune cartuş în puşc. Cret că fin spre caz me întâi, să mă alunj, să-mi le caz, *bei Gott*!

— Nu-i nimic. Descalecă şi stai liniştit, Hooven. Nu tragi decât dacă…

— Uite-i!

Izbucniseră toţi într-un glas. De data aceasta nu se puteau înşela. La cotitura drumului se ivise o trăsură trasă de doi cai, însoţită de trei călăreţi. În urma lor, într-un nor de praf, se zăreau la intervale doi… trei… cinci… şase, alţi bărbaţi călări.

Aceştia erau deci S. Behrman şi portărelul tribunalului federal, cu escorta lor! Aşadar, sosise clipa despre care spuneau că n-avea să vină niciodată, suprema încercare a forţelor, lupta finală dintre trust şi popor, încleştarea directă, violentă a oamenilor înarmaţi, sfidarea legii, nesocotirea autorităţii de stat. Da, clipa aceea se apropia.

Osterman trase cocoşul pistolului şi, în liniştea adâncă ce se aşternuse, ţăcănitul lui se auzi limpede de la un cáp la altul al şirului de oameni.

— Domnilor, nu uitaţi ce-am vorbit! strigă Magnus. *Mister* Osterman, te-aş ruga să laşi cocoşul pistolului.

Nu se auzi niciun răspuns. Într-o tăcere adâncă, stând nemişcaţi la locurile lor, membrii ligii îl aşteptau pe portărel să se apropie.

Trecură vreo cinci minute. Călăreţii îşi continuau drumul. Ajunseseră aproape. Începu să se audă trojiotui prelung de copite şi scrâşnetul roţilor trăsurii pe pietrişul amestecat cu praful drumului. Acum membrii ligii puteau desluşi chipurile duşmanilor.

În trăsură se aflau S. Behrman şi Cyrus Ruggles. Acesta din urmă mâna caii. Un bărbat înalt, în redingotă, cu pălăria lăsată pe ochi – portărelul, fără îndoială – călărea în stânga trăsurii. Delaney, în mână cu un „Winchester”, călărea în dreapta. Christian, misitul de terenuri, vărul lui S. Behrman, şi el cu o puşcă în nună, se zărea în urma şefului poliţiei. După aceştia venea întins un pâlc de călăreţi, ale căror feţe nu se vedeau prin praful stârnit de roţile trăsurii.

Se apropiau repede.

— Să nu-i lăsăm să sé apropie prea mult, *Go verilor*! şopti Harran.

Când trăsura lui S. Behrman ajunse la vreo sută de iarzi, Magnus sări în drum, lăsându-şi pistoalele pe marginea şanţului. Le făcu semn lui Garnett şi lui Gethings să-l urmeze; cu excepţia lui Broderson, ei trei erau cei mai vârstnici. Înaintară fără arme, ca să stea de vorbă cu portărelul.

Magnus îi strigă acestuia:

— Opriţi!

Din şanţ, Annixter, Osterman, Dabney, Harran, Hooven, Broderson, Cutter şi Phelps, cu mâna pe pistoale, priveau tăcuţi, cu ochii în patru, ageri, gata la orice.

Când răsună strigătul lui Magnus Derrick, îl văzură pe Ruggles că trage brusc de hăţuri. Trăsura se opri, şi călăreţii, de asemenea. Magnus, urmat de Garnett şi de Gethings, se apropie de portărel şi începu să vorbească. Cei din şanţ îi auzeau glasul, dar cuvintele nu le puteau desluşi. îl auziră şi pe portărel răspunzând destul de liniştit. Amândoi îşi strânseră mâinile. Delaney dădu ocol trăsurii şi-şi opri calul înaintea ei, de-a curmezişul drumului. Se apleca din şa, ascultând ce se vorbea, dar nu spunea nimic. Când şi când, S. Behrman şi Ruggles, de pe bancheta trăsurii, făceau o remarcă sau alta, însă, la început, în măsura în care membrii ligii puteau să-şi dea seama, nici Magnus, nici portărelul nu le acordau vreo atenţie. Observară totuşi că cel din urmă dă din cap de mai multe ori, şi la un moment dat îl auziră exclamând: „Îmi cunosc eu prea bine datoria, *mister* Derrick!”

În clipa aceea, Gethings se întoarse şi, văzându-l pe Delaney aproape, îi spuse ceva, dar cei din şanţ nu auziră ce anume. Delaney răspunse tăios, şi cuvintele lui părură să-l înfurie pe Gethings. Acesta arătă cu mâna înapoi spre şanţ, către membrii ligii, postaţi acolo. Delaney păru să comunice celorlalţi oameni din ceată că membrii ligii erau acolo, gata să reziste. Priviră cu toţii spre şanţ şi-i văzură

limpede pe *ranchers* cu pistoalele în mâini.

Între timp, însă, Ruggles i se adresase direct lui Magnus, şi între ei doi se iscase o discuţie aprinsă. La un moment dat, Harran îl auzi pe tatăl lui strigând:

— Afirmaţia aceasta e o minciună, şi ştii acest lucru mai bine decât oricine!

— Hm! mormăi Annixter către Dabney, care sta alături de el, în şanţ. S-au apropiat prea mult! Ia te uită cum se furişează! Magnus nu-i vede oare?

Ceilalţi călăreţi din ceata portărelului trecuseră din spatele trăsurii înaintea ei, răsfirându-se pe drum. Câţiva îi înconjuraseră pe Magnus, pe Garnett şi pe Gethings, ceilalţi vorbeau ceva între ei, arătând spre şanţ. Cei din şanţ nu-şi puteau da seama dacă acţionau din ordin sau nu, dar era neîndoielnic că unul sau doi dintre oamenii portărelului înaintaseră prea mult. În afară de asta, Delaney îşi împinsese calul între Magnus şi şanţ, şi acum alţi. doi călăreţi din urmă îi urmaseră pilda.

Ceata de oameni înarmaţi îi înconjurase pe cei trei *ranchers*, şi acum vorbea toată lumea deodată.

— Hei, îi strigă Harran lui Annixter, nu-mi place ce se petrece! Parc-ar voi să-i prindă! înainte de a ne dumiri noi, ar putea pune mâna pe *Governor* şi pe ceilalţi.

— Ar trebui să se întoarcă, îşi dădu cu părerea Annixter.

— Ar trebui să le atragem atenţia că se strâng pe furiş în jurul lor.

În clipa aceea, disputa aprinsă dintre Magnus Derrick şi Ruggles ajunsese la paroxism. Răcneau care mai de care, gesticulând mânioşi.

— Ar trebui să vină înapoi! strigă Osterman. De s-ar întâmpla ceva acum, n-am putea trage, de teamă să nu-i lovim.

— Da, şi se pare c-o să se întâmple ceva foarte curând!

Gethings şi Delaney se certau cu aprindere, şi un

locţiitor se apropie, intervenind în discuţie.

— Mă duc să-l chem pe Governor înapoi! strigă Annixter, sărind deodată afară din şanţ.

— Nu, nu, îl opri Osterman, nu ieşi din şanţ. Dacă 1 rămânem pe loc, n-au să ne poată scoate de aici!

Auzindu-l pe Osterman, Hooven şi Harran, care îl urmaseră instinctiv pe Annixter, şovăiră, oprindu-se nehotărâţi în faţa şanţului, cu armele în mâini.

— *Governor,* strigă Harran, vino înapoi! Nu poţi a face nimic.

Totuşi, disputa continuă. Înaintând puţin, unul dintre locţiitorii şerifului răcni:

— Staţi acolo! Nu vă mişcaţi!

— Să te ia toţi dracii! îi răspunse prompt Harran. Aici eşti pe pământul meu!

— Oh, coboară în şanţ! îl rugă Oste Tman. N-are niciun rost.

— Ia… ascultaţi… strigă deodată Harran. Ne cheamă Governor*. Haideţ*i! Mă duc!

Osterman sări din şanţ, se apropie de el şi, luându-l de braţ, îl trase înapoi.

— Nu te-a chemat. Ce te aprinzi aşa?! Ai să dai totul peste cap! Coboară în şanţ.

Neînţelegând bine ce se întâmpla şi văzându-l pe Osterman că ieşise din şanţ, Cutter, Phelps şi bătrânul Dabney îi urmară pilda. Toţi membrii ligii erau acum afară din şanţ. Hooven, Osterman, Annixter, în frunte cu Harran, se opriseră ceva mai departe, pe drum, iar Dabney, Phelps şi Cutter păşeau spre ei.

— Staţi pe loc! le strigă din nou locţiitorul.

În grupul din jurul trăsurii lui S. Behrman, Gethings şi Delaney se certau încă, iar disputa aprinsă dintre Magnus, Garnett şi portărel continua.

Până în clipa aceea, Christian, misitul de terenuri, se ţinuse deoparte, în spatele trăsurii. Acum, însă, păşi înainte.

Neavând loc suficient, când trecu pe lângă trăsură, calul lui se lovi de butucul roţii. Animalul sări brusc înapoi şi, dând peste Garnett, îl trânti la pământ. Calul lui Delaney aflându-se între trăsură şi membrii ligii care ieşiseră pe drum, în faţa şanţului, aceştia nu văzură bine ce se petrecuse şi interpretară greşit întâmplarea.

Garnett nu apucase să se ridice, când deodată Hooven răcni:

— Hoch der Kaiser! Hoch das Vaterland!

Şi, lăsându-se într-un genunchi, duse puşca la umăr, ochind cu grijă, şi trase în grupul de oameni din jurul trăsurii.

În aceeaşi clipă, toate pistoalele şi puştile părură să se descarce de la sine. Locţiitorii şerifului şi membrii ligii deschiseseră focul aproape simultan. La început nu se auzi decât un vuiet învălmăşit de împuşcături, apoi vuietul se transformă într-o răpăială precipitată, dezordonată, foc cu foc, după care urmă o clipă de linişte, şi, în sfârşit, răspicate ca tic-tacul unui ceas, răsunară la intervale regulate încă trei detunături. În cele din urmă se aşternu liniştea.

Delaney, împuşcat în pântece, lunecă din şa şi începu să se târască pe brânci de pe drum în grâul nesecerat. Christian căzu pe spate peste trăsură şi rămase atârnat astfel, cu capul şi umerii pe roată, cu un picior înţepenit de-a curmezişul şeii. În clipa când încercă să se ridice din genunchi, Hooven fu lovit de un glonţ drept în gât. Se prăbuşi pe brânci, strigând:

— Oh, m-au puşcat, păieţi!

— Ah, m-au împuşcat, fraţilor! strigă bătrânul Broderson, clătinându-se cu capul în piept, cu mâinile ţepene, depărtate de trup, şi se prăvăli în şanţ.

Cu sângele podidindu-i pe nas şi pe gură, Osterman se întoarse pe călcâie şi se trase înapoi. Presley îl ajută să treacă şanţul. Osterman se aşeză jos, cu capul pe braţele împreunate. Harran Derrick se prăbuşi la pământ, cu faţa

în jos, şi rămase nemişcat, gemând îngrozitor. Sub pântecele lui se forma o baltă de sânge. Tăcut ca totdeauna, bătrânul Dabney primi moartea fără să crâcnească. Căzu în genunchi, se ridică din nou, se lăsă înapoi şi-şi dădu duhul fără o vorbă. Annixter, ucis pe loc, se prăvăli pe spate ca trăsnit, încremenind, aşa cum căzuse, cu un braţ deasupra ochilor.

CAPITOLUL 7

În drum spre casa ranch-ului Los Muertos, Hilma şi missis Derrick auziră nişte împuşcături undeva departe.

— Opreşte! strigă Hilma, punând mâna pe braţul tânărului Vacca. Opreşte! Ascultaţi >. Ce a fost asta?

Cabrioleta se opri. Din depărtare, dominând freamătul lanurilor de grâu, se auzeau înăbuşit focuri de puşcă şi de pistol.

— Auziţi?! strigă Vacca, rotindu-şi ochii. Acolo se bat! Se luptă!

Missis Derrick îşi acoperi faţa cu mâinile.

— Se luptă?! izbucni ea. Oh, oh, ce îngrozitor! Magnus e acolo… Şi Harran.

— Unde credeţi că sunt? întrebă Hilma.

— Încolo, spre gospodăria lui Hooven.

— Întoarce. Mână spre Hooven, repede!

— Mai bine nu, missis Annixter, se împotrivi tânărul. Mister Annixter a spus să ne ducem la Los Muertos. Dacă s-au încăierat acolo, mai bine am face să ocolim casa lui Hooven. Oricum, nu vom ajunge decât după ce se va fi isprăvit totul.

— Da, da, hai la noi, insistă missis Derrick. Mi-e frică. Oh, Hilma, mi-e frică!

— Dac vă e frică, haideţi cu mine la Hooven

— Acolo unde se luptă?! Mi-e cu neputinţă… Nu pot… Şi aşa cum spune domnul Vacca, până ajungem noi acolo, se va fi isprăvit totul.

— Sigur! întări tânărul Vacca.

— Mână spre Hooven! porunci Hilma. Dacă nu vreţi

să mergeţi, mă duc singură, pe jos! Şi zvârli poala rochiei peste marginea cabrioletei, pregătindu-se să coboare. Cum puteţi… exclamă ea, întorcându-se spre miss*is Der*rick… când Harran şi soţul dumneavoastră cine ştie dacă nu sunt… în primejdie!

Bombănind, Vacca întoarse cabrioleta şi, mânând caii de-a dreptul peste câmp, ajunse la drumul ce ducea la Guadalajara, nu departe de zidurile misiunii.

— Repede! strigă Hilma.

Şfichiuiţi de bici, caii goneau întins. În zare se iviră casele ranch-ului Quien Sabe.

— Nu vreţi să oprim la *ranch*? întrebă Vacca peste umăr.

— Nu, nu! Oh, mână mai departe!

Trecură în goană printre acareturile ranch-ului.

— Oh, exclamă Hilma deodată, priviţi! Ia uite ce au făcut!

Vacca trase de hăţuri, ridicând caii în două picioare, căci din faţa casei lui Annixter drumul era blocat.

Un morman de efecte casnice – scaune, sofale, tablouri, lămpi – zăcea în mijlocul aleii. Micul cămin al Hilmei fusese devastat, toate lucruşoarele ei scoase afară, zvârlite fără milă în drum, toate lucruşoarele pe care ea şi soţul ei le cumpăraseră în săptămâna aceea minunată care urmase căsătoriei lor. Iată „garnitura” albă, emailată, de dormitor, cele trei scaune, lavoarul şi biroul – sertarele biroului căzuseră, şi conţinutul lor se risipise în colbul aleii. Iată carpetele de lână albă din salonaş, iată consola pentru flori, cu toate vazele sfărâmate, cu florile veştejite! Iată acvariul cu peştişorii aurii – spart! Iată peştişorii – morţi! Iată balansoarul, maşina de cusut, masa mare, rotundă, de stejar galben, lampa cu abajurul uriaş de hârtie roşie, fotografiile gingaş pastelate, care atârnau pe pereţi – coriştii cu ochi drăgălaşi, fetiţele, gânditoare, în rochii roz. Iată bibelourile sculptate în lemn, înfăţişând prepeliţe şi raţe, iată, în sfârşit, perdeleié de muselină,

încreţite, odinioară imaculate, acum sfâşiate, călcate în picioare fără milă, iată patul, minunatul pat cu baldachin, atât de falnic şi de vesel, de care Hilma era atât de mândră, aruncat acolo, în calea tuturor, smuls de la locul lui, din intimitatea iatacului conjugal, violat, pângărit, zvârlit în praf, ziua-n amiaza mare, în văzul lumii, ca o batjocură, ca o ruşine.

Hilmei i se părea că fusese astfel dezvăluit, înjosit cevaj din ea însăşi, din fiinţa ei, că fusese pus la stâlpul infamiei, atârnat în ştreang, spre batjocura lumii, tot ceea ce socotea sacru. Lacrimile durerii îi podidiră ochii, învăpăierea pudorii ultragiate îi aprinse obrajii.

— Oh, strigă ea, sugrumată de un suspin, oh, cum au putut să facă aşa ceva?!

Scoaseră capul însă din nou celelalte temeri, o asaltară iar celelalte spaime, ameninţătoare.

— Dă-i drumul! îi strigă ea lui Vacca. Mână repede! Vacca însă nu pomi caii. Zărise ceea ce scăpase atenţiei Hilmei: pe veranda casei ranch-ului vegheau doi oameni, fără îndoială, doi locţiitori ai şerifului. Stăteau de pază acolo, atestând luarea în posesie a ranch-ului, şi prezenţa inamicului la Quien Sabe îl intimidă.

— Nu! declară el sărind de pe capră. Nu vă duc unde s-ar putea să vi se întâmple ceva. Şi apoi drumul e-nchis de mormanul ăsta de lucruri. Nu putem să trecem cu cabrioleta.

Hilma sări jos.

— Haideţi, îi spuse ea Anniei Derrick.

Tremurând, şovăind, buimacă de spaimă, *missis* Derrick se supuse. Hilma îşi croi drum pe lângă ruinele căminului ei şi o luă pe cărarea care ducea spre viaduct, spre Hooven.

Când ajunseră acolo, găsiră drumul din faţa casei şi curtea lui Hooven pline de lume. Alături de drum, ceva mai departe, zăcea o trăsură răsturnată. Caii, încurcaţi în hamuri, erau ţinuţi de câţiva oameni. Sub stejarul de

Virginia, Hilma zări trăsurica lui Caraher şi, alături de ea, o a doua trăsurica, pe care o recunoscu ca fiind a medicului din Guadalajara.

— Oh, ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat? gemu missis Derrick.

— Veniţi, răspunse Hilma.

O luă de mână, şi împreună îşi croiră drum prin mulţimea bărbaţilor şi femeilor şi intrară în curte.

Oamenii le făceau loc, dându-se înapoi la dreapta şi la stânga, fără o vorbă.

— Presley! strigă missis Derrick, zărindu-l pe acesta în pragul casei. Oh, Presley, ce s-a întâmplat? Ce-i cu Harran? Ce-i cu Magnus? Unde sunt?

— Nu intraţi, *missis* Derrick, răspunse Presley, păşind înaintea ei. Nu intraţi.

— Unde-i soţul meu? întrebă Hilma.

Presley se întoarse în loc şi se sprijini de uşorul uşii. Hilma o lăsă în drum pe *missis* Derrick şi intră în casă. Odaia din faţă era plină de oameni. Ca prin ceaţă îi văzu pe Cyrus Ruggles şi pe S. Behrman, amândoi îngrozitor de palizi, vorbind grav, în şoaptă, cu Cutter şi cu Phelps. În aer plutea mirosul straniu, înţepător, al unui medicament necunoscut. Pe masa dinaintea ei se aflau o trusă, instrumente chirurgicale, role de tifon şi o cutie albastră, de carton, plină cu vată. Dominând zgomotele înăbuşite ale glasurilor şi paşilor, se auzea un horcăit prelung, chinuit, agonizant.

— Unde-i soţul meu? strigă Hilma, croindu-şi drum. îl zări pe Magnus cu capul gol. Trei sau patru oameni zăceau pe duşumea, unul pe jumătate gol, cu trupul înfăşurat în pansament alb. Medicul, cu mânecile suflecate, şedea într-un genunchi lângă un om întins în faţa lui.

Garnett se întoarse spre ea, alb ca varul.

— Unde-i soţul meu?

Garnett nu răspunse, dar se dădu la o parte, şi Hilma zări cadavrul soţului ei zăcând pe pat. Nu izbucni în ţipete.

Nu scoase niciun cuvânt. Se apropie de pat şi, aşezându-se pe marginea lui, luă capul lui Annixter, ridicându-l uşor cu amândouă mâinile. Apoi încremeni, rămânând astfel îndelung, cu capul lui în poală, privind buimacă spre cei de faţă. Fără niciun suspin, fără niciun ţipăt, lacrimi mari îi podidiră ochii larg deschişi, rostogolindu-i-se încet pe obraji.

Aflând că soţia sa era afară, Magnus ieşi repede s-o întâmpine. Dânsa i se aruncă în braţe.

— Spune-mi, spune-mi… strigă ea, Harran e… e…

— Nu se ştie încă… Oh, Annie…

Magnus tăcu brusc. El, neînvinsul, nu putea să se lase doborât acum.

— Doctorul e la căpătâiul lui. Face tot ce poate. Încearcă să-ţi păstrezi curajul, Annie. Sunt speranţe. A fost o zi îngrozitoare. Dumnezeu să ne ierte pe toţi.

Dânsa voi să intre, dar Magnus o opri.

— Nu, să nu-l vezi acum. Intră în camera de alături. Garnett, ai grijă de dânsa.

Totuşi, n-o putură opri. îl dădu la o parte pe Magnus şi, croindu-şi drum printre cei care-l înconjurau pe fiul ei, căzu în genunchi lângă acesta, gemând de durere şi de groază.

Harran zăcea ţeapăn, pe podea, cu capul sprijinit pe o pernă, cu haina de care fusese dezbrăcat pusă pe piept. Pantalonii îi erau stropiţi de sânge. Ochii erau pe jumătate închişi, şi pupilele licăreau, tresăreau, cu regularitatea unei maşini. Faţa îi era atât de albă, încât părul lui blond părea castaniu, iar din gura-i larg căscată ieşea acea horcăială îngrozitoare care te amuţea, acea răsuflare grea, hârâitoare, chinuită, sugrumată de fiecare dată când rănitul trăgea aer în piept.

— Oh, Harrie, Harrie! strigă *missis* Derrick, apucându-l de mână.

Medicul clătină din cap.

— Şi-a pierdut cunoştinţa, missis Derrick.

— Unde a fost… unde e… ră… ră…

— În plămâni.

— Scapă? Spuneţi-mi adevărul!

— Nu ştiu, missis Derrick.

Văzând-o că e gata-gata să leşine, bătrânul Garnett o duse mai mult pe sus în camera alăturată, în iatacul Minnei Hooven. Buimacă, paralizată de spaimă, Annie Derrick se aşeză pe marginea patului şi, legănându-se încolo şi încoace, murmură:

— Harrie, Harrie, oh, fiul meu, oh, băieţelul mevi… În camera din faţă, Presley, năuc, tremurând ca varga, alerga de colo-colo, străduindu-se să fie de folos.

Supravieţuitorii, atât membrii ligii, cât şi locţiitorii şerifului – cele două tabere beligerante: Calea Ferată şi poporul – se amestecau fără duşmănie. Presley îl ajută pe medic să acopere cadavrul lui Christian. S. Behrman şi Ruggles ţinură ulcelele cu apă în timp ce medicul îl pansa pe Osterman. Oroarea acelei întâmplări îngrozitoare le alungase orice alte gânduri din minte. Duşmani juraţi până mai adineauri, acum nu se mai gândeau la nimic altceva decât să-i ajute pe aceia pe care în furia lor îi împuşcaseră. Lăsând baltă tentativa de a pune în executare celelalte ordonanţe, portărelul plecase la San Francisco.

Cei căzuţi fuseseră aduşi în casa lui Hooven. Cadavrul lui Annixter fusese aşezat pe pat; Dabney şi Hooven, care fuseseră răniţi la faţă şi la cap, erau acoperiţi cu o faţă de masă. Pentru ceilalţi se făcuse loc pe duşumea. Cutter şi Ruggles piccaseră călări la Guadalajara, ca să aducă medicul şi să telefoneze la Bonneville după alţii”.

De când fusese împuşcat, Osterman nu-şi pierduse cunoştinţa nicio clipă. Zăcea pe duşumeaua casei lui Hooven, gol până la brâu, bandajat cu tifon peste pântece şi umeri. Ochii îi erau pe jumătate închişi. În aşteptarea birjei de la Bonneville, care trebuia să-l ducă la *ranch*, Presley îl îngrijea, şi îşi dădea seama că e în agonie.

Acest cabotin, acest fanfaron, acest mucalit pe care nimeni nu-l luase vreodată în serios, acum, în clipele acelea supreme, îşi răscumpărase toate păcatele. Când, în sfârşit, sosise medicul, deschisese ochii pentru întâia oară.

— Pot să aştept, i-a spus el. Vedeţi mai întâi de Harran.

Când, în cele din urmă, îi venise rândul, broboane de sudoare începură să i se rostogolească pe frunte în timp ce medicul căuta glonţul cu sonda. Întinzând mâna liberă, apucase mâna lui Presley, strângându-i-o tot mai aprig, pe măsură ce sonda pătrundea mai adânc în rană, răsuflând scurt pe nări. Faţa lui, ca a unui clovn, cu umerii obrajilor înalţi, cu craniul pleşuv, cu urechile clăpăuge, se făcu tot mai palidă, tăietura mare a gurii, tot mai încleştată, totuşi nu gemu nici o singură dată.

După ce trecuse durerea cea mai mare şi putuse să-şi tragă răsuflarea, primele lui cuvinte fuseseră:

— Mai e cineva grav rănit?

Presley, care adusese o găleată cu apă pentru medic, şedea în uşa casei, când zări dincolo de canalul de irigare o ceată de tineri care înaintau cu băgare de seamă în lanul de grâu. Dând cu ochii de Cutter, Presley îl întrebă ce căutau acolo.

— S-au dus după Delaney, răspunse Cutter. Cei care erau cu el spun că după ce a fost împuşcat s-ar fi târât în grâu. Acum s-au dus să-l caute.

Presley uitase de Delaney. îşi amintea vag că la începutul luptei îl văzuse lunecând de pe cal. Vrând să vadă ce se întâmplase cu el, alergă după cei care-l căutau.

— Umblaţi cu băgare de seamă, spuse unul dintre tinerii ce forfoteau încoace şi încolo. Dacă mai trăieşte, s-ar putea să nu-şi dea seama cât căutăm şi să tragă în noi.

— Cred că nu mai are el multă putere, răspunse altul. Ia uitaţi-vă la grâul acesta!

— Dumnezeule, ce de sânge! Parc-ar fi fost înjunghiat un porc.

— Uite, asta-i pălăria lui! strigă deodată tânărul din capul grupului. Trebuie să fie pe aproape. Să-l strigăm.

Strigară de mai multe ori, fără a primi vreun răspuns, apoi păşiră înainte cu atenţie. Deodată, cei din frunte se opriră atât de brusc, încât cei care-i urmau dădură peste ei. Izbucniră exclamaţii:

— Uite-l!

— Dumnezeule mare. El e!

— Nenorocitul! Nenorocitul!

Delaney zăcea pe spate, cu genunchii ridicaţi, cu ochii larg deschişi, cu buzele vinete. Degetele îi erau încleştate pe pistolul descărcat.

finerii, argaţi cíe pe la ranc/i-urile învecinate şi muncitori din Guadalajara, se dădură înapoi fără voie. În sfârşit, unuţ îndrăzni să se apropie, privind în jos spre faţa celui căzut.

— E mort? întrebă careva din urmă.

— Nu ştiu.

— Ei, pune-i mâna la inimă.

— Nu! Nu… nu fac aşa ceva.

— Ce, ţi-e frică?

— Aduce nenoroc. Pune tu…

— Numai după asta nu se poate şti! Mi-ar fi nu ştiu cum… să-i simt inima…

— Atunci, cum poţi să ştii?

— Ce v-a găsit?! Mi-e lehamite când vă aud! Faceţi-mi loc să pun eu mâna.

Şi tânărul care-i repezise pe ceilalţi se aplecă şi puse mâna pe pieptul lui Delaney. Se aşternu o tăcere îndelungată.

— Ei?

— Nu-mi dau seama. Uneori mi se pare că bate, alteori, nu. Până acum n-am văzut om mort.

— Ei, după inimă nu poţi să-ţi dai seama.

— Ce rost are să tot sporovăim atât? Mort sau nu, să-l luăm de aici.

Doi sau trei tineri alergară înapoi, în drum, să aducă scânduri de la podul sfărâmat. Se întoarseră, înjghebară o targă şi, aruncându-şi hainele peste trupul lui Delaney, îl duseră cu targa înapoi la drum. Chemară medicul. Acesta spuse că Delaney murise de peste o jumătate de oră.

— Ce-am zis eu? exclamă unul din grup.

— Ei, nici eu n-am spus că nu e mort, protestă cel care-i pusese mâna la inimă. Am zis doar că nu-ţi poţi da seama dacă inima îi bate sau nu.

Deodată, mulţimea din curte începu să se tălăzuiască. Intrase căruţa în care se aflau *missis* Hooven, Minna şi micuţa Hilda.

— Oh, parpat meu! strigă *missis* Hooven, cercetând buimacă feţele celor dimprejur. Ce s-a întâmplat? Spuneţ, acest ticăloşi au făcut cefa rău la parpat meu? Oh, spuneţ!

Sări din căruţă, urmată de Minna, care o ţinea pe Hilda în braţe. Cei dimprejur se dădură înapoi din faţa lor, privindu-le în tăcere.

— Oh, ce s-a întâmplat, ce s-a întâmplat? se tângui *missis* Hooven, luând-o la fugă cu mâinile întinse, cu degetele răşchirate. Oh, Hooven, oh, parpat meu, eşti senetos?

Se năpusti în casă. Cadavrul lui Hooven fusese dus alături, în dormitor, şi spre această odaie dădu buzna instinctiv missis Hooven, urmată de Minna. Cei din săliţă le făcură loc, fără a spune o vorbă. Intrară în dormitor, închizând uşa în urma lor, şi toată ziua aceea îngrozitoare nu mai fură mei auzite, nici văzute de cei care se îngrămădeau în sală şi în jurul acelei case a morţii. Dintre toţi cei apropiaţi participanţilor la tragica luptă de lângă canal, ele trecură aproape neobservate, închizându-se în sine, ascunzându-se de ochii lumii. Deocamdată erau uitate.

În jurul gospodăriei lui Hooven era o mare de capete. Spre locul luptei se revărsa o mulţime de oameni din Bonneville, din Guadalajara, de la rancâi-uri, sporită cu

miile de bărbaţi şi femei, băieţi şi fete, muncitori de la ferme, săteni, orăşeni, *ranchers*, slujbaşi de la Calea Ferată, mexicani, spanioli, portughezi, care luaseră parte dimineaţa la vânătoarea de iepuri. Presley, care se întorcea din lanul de grâu, unde fusese găsit Delaney, îşi croi drum anevoie spre casă”.

Deasupra mulţimii se ridica o rumoare vagă, nedesluşită. Ca şi până atunci, în rumoarea aceea nu era nici ameninţare, nici mânie. Nu erau decât uimirea şi buimăceala exprimate în prelungile exclamaţii „oh! oh!” cu care sunt întâmpinate veştile oricărei nenorociri. Oamenii încă nu se gândeau la cauza nenorocirii. Impulsul dominant era curiozitatea. Toţi voiau să vadă ce se întâmplase, şi dacă nu puteau să vadă, măcar voiau să afle, şi dacă nu puteau nici să afle, voiau măcar să fie aproape de locul nenorocirii. Mulţimea se îngrămădea pe aproape un sfert de milă jur-împrejurul gospodăriei. Curioşii se căţăraseră pe sârma ghimpată a gardurilor, căutând să vadă peste umerii celor din faţă, se urcaseră pe caprele căruţelor, trăsurelelor, camioanelor, ba câţiva, chiar pe şeile cailor. Se îmbulzeau, se înghionteau, se zbăteau, se tălăzuiau încoace şi încolo, fără un scop anume, împingându-se tot timpul spre gospodăria lui Hooven.

Când, în sfârşit, Presley ajunse la poartă, dădu cu ochii de un brec oprit dinaintea acesteia. Între poartă şi uşa casei, mulţimea se dădea în lături de-o parte şi de alta, formând o cărare. Presley se opri în loc o clipă. Câţiva membri ai ligii, printre care se aflau Garnett şi Gethings, ieşiră încet pe uşă, ducându-l pe bătrânul Broderson pe braţe. Medicul, cu capul gol, în cămaşă, clipind mărunt în bătaia soarelui, îi însoţea, repetând la fiece pas:

— Încet, încet, uşor, domnilor…

Bătrânul Broderson zăcea în nesimţire. Nu era palid la faţă, nu se vedeau pansamente. îl duseră la brec cu multă băgare de seamă şi-l aşezară pe bancheta din spate. Pe o latură fusese lăsată prelata, ca să împiedice privirile

mulţimii.

Deodată se stârni o agitaţie. Presley, care se afla în spatele unui grup de oameni, nu putea să vadă ce se petrece. Se auzeau exclamaţii, forfotă. Medicul ceru ceva repede. Un om alergă înapoi spre casă şi se întoarse numaidecât cu trusa. În timpul acesta, Presley ajunsese lângă roţile brecului şi putea să-l vadă pe doctor înăuntru, aplecat asupra bătrânului Broderson.

— Poftiţi, poftiţi! strigă omul care adusese trusa.

— Nu mai e nevoie, răspunse medicul. A intrat în comă.

O linişte adâncă se aşternu peste rândurile cele mai apropiate ale mulţimii. Câţiva îşi scoaseră pălăriile.

— Daţi-vă înapoi, spuse medicul calm. Daţi-vă înapoi, oameni buni, vă rog.

Mulţimea se trase puţin îndărăt. În liniştea ce se aşternuse, o femeie începu să suspine. Clipele se scurgeau. Caii brecului tropăiau şi dădeau din cozi, alungind muştele. În sfârşit, medicul coborî din brec, lăsând prelata şi pe partea cealaltă.

— Vrea cineva să însoţească mortul până acasă la el? întrebă medicul.

Gethings păşi înainte şi se urcă lângă vizitiu. Brecul porni.

Presley intră din nou în casă. În lipsa lui, toţi membrii ligii care participaseră la luptă, în afară de unul sau doi, părăsiseră odaia. Hilma şedea încă pe pat, cu capul lui Annixter în poală. S. Behrman, Ruggles şi toţi ceilalţi oameni ai Căii Ferate plecaseră. Cadavrul lui Osterman fusese dus cu birja, iar faţa de masă cu care era acoperit Dabney fusese înlocuită cu un cearşaf. Răsuflarea grea, agonizantă a lui Harran se auzea încă. Tot ceea ce fusese cu putinţă se făcuse. Deocamdată nici vorbă nu putea fi să-l transporte de acolo. Mama şi tatăl lui se aflau lângă el, Magnus – cu faţa împietrită, cu privirile aţintite în ochii aceia care tresăreau mereu; Annie Derrick – ghemuită

lângă fiul ei, cu mâna lui în ale sale, făcându-i vânt tot timpul cu un ziar vechi, boţit.

Presley se apropie de ei în vârful picioarelor, uitându-se încordat la rănit Unul dintre chirurgii care fuseseră chemaţi din Bonneville privea faţa lui Harran, cu braţele încrucişate la piept.

— Cum merge? îl întrebă Presley în şoaptă.

— E în comă, răspunse celălalt.

Încet-încet, horcăielile muribundului deveniră tot mai neregulate, şi pleoapele se închiseră deasupra ochilor care tresăreau. Deodată horcăielile încetară. Magnus aruncă o privire întrebătoare spre chirurg.

— A murit, *mister* Derrick, spuse acesta.

Annie Derrick scoase un ţipăt care răsună în toată casa şi se aruncă peste trupul fiului, lipindu-şi capul de pieptul lui. Umerii laţi ai lui Magnus se încovoiară, pentru a nu se mai ridica niciodată.

— Doamne, ajută-mă şi mă iartă, mormăi el.

Scos din minţi de durere, de groază, de milă, de o mânie turbată, iraţională, Presley ieşi în fugă din casă. Pe veranda casei dădu cu ochii de Caraher.

— A mu… a mu…? îngăimă acesta.

— A murit! strigă Presley. Toţi sunt ucişi, împuşcaţi, morţi! Toţi. Cui îi va veni rândul acum?

— Aşa mi-au ucis-o şi pe soţia mea, Presley.

— Caraher, strigă Presley, dă-mi mâna! Până acum um greşit necontenit. Şi liga a greşit. Toţi am greşit. Dumneata eşti singurul dintre noi care vede lucrurile cum trebuie. De acum înainte sunt alături de dumneata. *Pe dumnezeul meu, am devenit şi eu roşu*!

Peste câtva timp, în faţa casei lui Hooven se opri un furgon, trimis de la Bonneville. Cadavrul lui Annixter şi cel al lui Harran fură puse în el. Furgonul porni pe Lower Road, la vale, spre casele ranch-ului Los Muertos.

Cadavrul lui Delaney şi cel al lui Christian fuseseră duse la Guadalajara, şi de acolo transportate cu trenul la

Bonneville.

Hilma urmă furgonul în cabrioleta lui Derrick, împreună cu acesta şi cu soţia lui. Tot timpul drumului nu rostiră niciun cuvânt. Se înţeleseseră ca, atâta vreme cât ranch-ul Quien Sabe avea să rămână în mâinile Căii Ferate, Hilma să stea la Los Muertos. Acolo fu dus şi cadavrul lui Annixter.

În ziua aceea, târziu, pe înserate, duba neagră a antreprenorului de pompe funebre, venind dinspre gospodăria lui Hooven, trecu prin faţa casei ranch-ului Los Muertos şi coti pe County Road spre Bonneville. Vâlva stârnită în legătură cu întâmplarea de la canalul de irigare se potolise. Lumea se împrăştiase de mult.

Când duba trecu prin dreptul lui Caraher, soarele apusese. Se însera.

Duba neagră mergea prin întuneric, neînsoţită de nimeni, ignorată, singuratică, ducând cadavrul lui Dabney, bătrânul tăcut despre care nimeni nu ştia decât cum îl cheamă, care nu avea prieteni, pe care nu-l cunoştea nimeni, nimeni nu-l vorbea nici de bine, nici de rău, care venise nu se ştia de unde şi acum se ducea cine ştie încotro.

Spre miezul nopţii, *missis* Dyke fu trezită de gemete ce se auzeau din camera alăturată. Deşi copleşit de moartea lui Harran, Magnus Derrick nu-i uitase pe ceilalţi care se aflau în suferinţă şi, când auzise că missis Dyke şi Sidney fuseseră alungate, ca şi Hilma, de la Quien Sabe, le poftise şi pe ele la Los Muertos, prevenindu-le însă că, „în cel mai bun caz, şi această ospitalitate s-ar putea să fie tot vremelnică”.

În seara aceea missis Dyke stătuse până târziu cu Hilma, îmbărbătând-o cum şi cât se pricepea, îmbrăţişând-o, plângând împreună cu ea, încercând s-o liniştească. Îndată ce-şi dădea frâu liber, durerea Hilmei se dezlănţuia sfâşietoare, năprasnică. În cele din urmă, vlăguită, adormise în braţele bătrânei, suspinând ca o copiliţă.

Missis Dyke o aşezase binişor în pat, ieşind încet pe uşă.

Ceva mai târziu, deşteptată de gemete ce izvorau dintr-o suferinţă grea atât fizică, cât şi sufletească, bătrâna, luând lampa, alergase în camera Hilmei.

Dumerindu-se îndată despre ce era vorba, îl trezi pe Presley şi-l rugă stăruitor să telefoneze numaidecât la Bonneville după un medic. În noaptea aceea, Hilma, zdrobită de durere, avorta.

Presley nu închise ochii până în zori. Nici măcar nu se dezbrăcă. Multă vreme după ce medicul plecase, şi lăcaşul tragediei se liniştise din nou, rămase, încremenit de spaimă, la fereastra deschisă a odăiţei sale, privind în depărtare peste marea de grâu, cu ochii aţintiţi spre geana de lumină ce mijea la răsărit. Vedenii monstruoase, uriaşe, înfiorătoare, ale căror nume abia le aflase, se zbăteau nebuneşte în mintea lui, se ridicau fantomatice, cutremurătoare înaintea ochilor săi. Harran murise, Annixter murise, Broderson murise, Osterman poate că murea chiar în clipa aceea Oamenii aceştia erau lumea lui. Annixter fusese cel mai bun prieten al său, iar Harran, un tovarăş aproape de fiece zi. Broderson şi Osterman îi erau apropiaţi ca nişte fraţi Toţi aceştia erau tovarăşii, bunii săi prieteni, mediul lui, făceau parte din viaţa sa de fiece zi, şi, pe neaşteptate, îi văzuse împuşcaţi, acolo, în praful drumului, lângă canalul de irigare. Şi deodată se trezi la masă, cu luminarea aprinsă lângă cot, cu jurnalul înainte, scriind repede, însetat să dea glas gândurilor care-i roiau năvalnic în minte, nicicând mai stăruitoare, mai imperioase. Astfel a scris:

Dabney – mort; Hooven – mort; Harran – mort; Annixter – mort; Broderson – mort; Osterman – pe moarte; S. Behrman – viu, triumfător; Calea Ferată – în posedlunea ranch-ului Quien Sabe. I-am văzut când au fost împuşcaţi. Nici douăsprezece ore nu sunt de când am stat acolo, lângă canalul de irigare. Ah, acea clipă înfiorătoare, de groază, de nebunie! Fum de praf de puşcă… pistoale

fulgerând... bălţi de sâifge... cai sărind înapoi... oameni împleticindu-se şi căzând... Christian, într-o poziţie macabră, cu un picior ţeapăn, ridicat în sus peste şa... Broderson, prăbuşindu-se pe o parte în şanţ... Osterman, lăsându-se în jos cu capul pe braţe, parc-ar fi fost obosit, obosit de moarte* Imaginile acestea le-am văzut cu ochii mei! Vedeniile acestei zile tragice vor face parte de acum înainte din mintea mea, din mine. Da, au săvârşit nelegi*uire*a. Da, S. Behrman şi stăpânii Căii Ferate au făptuit o asemenea nelegiuire sub ochii lumii întregi, sub ochii întregului popor al Statelor Unite. Ei, poftiţi acum să vă etalaţi teoriile în faţa noastră, în faţa noastră, a oamenilor de la ranch-uri, care am suferit, care ştim. Oh, poftiţi acum să ne mai vorbiţi noua despre „drepturile capitalului”, să ne vorbiţi nouă despre trust, să ne vorbiţi nouă despre „echilibrul dintre clase”. Poftiţi de încercaţi ingenioasele dumneavoastră teorii asupra noastră. Noi ştim.

N-aş putea spune dacă teoriile dumneavoastră sunt sau nu excelente. Nu ştiu dacă ideile pe care le promovaţi sunt măcar plauzibile. Nu-mi dau seama cât de practic este planul dumneavoastră de organizare socială. Nu ştim dacă da sau nu Calea Ferată are vreun drept asupra pământurilor noastre, dar ştiu bine că Harran a fost ucis, că Annixter a fost ucis, că Broderson a fost ucis, că Hooven a fost ucis, că Osterman este în agonie şi că S. Behrman este viu şi nevătămat, că jubilează triumfător şi că, trecând peste cadavrele a cinci oameni ucişi de năimiţii lui, a pus mâna pe un adevărat domeniu.

Deznodământul este de prevăzut. Calea Ferată va învinge. Trustul ne va birui. Aici, în acest colţişor al unei ţari înşti, aici, la marginea continentului, în această vale din

Vest, departe de marile centre, uriaşa mână de fier zdrobeşte viaţa unor oameni izolaţi, răzleţiţi, pierduţi, le striţ veşte orice năzuinţă spre libertate şi spre fericire.

Zbuciumul nostru, zvâcnirea de o clipă a agoniei noastre nu prin = cinuieşte nicio tresărire în vastul, în trepidantul angrenaj al vieţii naţiunii; un firicel, un grăunte de nisip scăpat pe o roată dinţată, un scârţâit al axei – atâta înseamnă jalea unei mame după pierderea ei grea, sfâşietoare, atâta înseamnă geamătul de durere al soţiei – şi marele angrenaj se învârteşte mai departe, domol, din nou, şi piedica abia simţită o clipă, abia observată, este uitată ittunaidecât Al putea oare să convingi poporul că acea imperceptibilă trepidaţie a marelui angrenaj primejduieşte funcţionarea lui? Ce n-ai[75] vitate să-ţi închipui aşa ceva! încearcă de zugrăveşte poporului această primejdie, şi oamenii au să-ţi râdă în nas! Povesteşte-le peste cinci ani cele întâmplate între liga din Valea San Joaquinului şi Calea Ferată, şi nu vei fi crezut! * „Ce vorbeşti! O luptă între fermieri şi Calea Ferată, o luptă care a costat şapte vieţi? Fugi de-aici! Cu neputinţă, una ca asta nu s-a putut întâmpla! Povestea dumitale e o – născocire, o exagerare".

Totuşi, de fapt, e un Lexington1 – Doamne ajută. Doamne luminează-ne, Doamne trezeşte-ne din letargie! – de – fapt, e un Lexington; fermierii luptând cu arma în mână pentru libertate. Să fie oare California singurul stat care are un vrăjmaş vechi, ereditar? Oare să nu existe între cele două oceane şi alte trusturi afară de acest „Pacific & Sauthwestem Railroad"? Puneţi-vă această întrebare voi, cei din Vestul Mijlociu, şi voi, cei din Nord, puneţi-vă această întrebare voi, cei din Est, şi voi, cei din Sud, să-şi pună această întrebare cetăţenii tuturor statelor din Maine până în México, din Dakota până în Carolina: nu există oare monstrul şi între hotarele voastre? Chiar dacă nu aveţi un trust de căi ferate, să ştiţi că nu este altceva decât un cap al aceleiaşi hidre. Oare lupta noastră pe viaţa şi pe moarte nu-i tipică? Fiind una dintre numeroase alte

75 In vechea mitologie hindusă, zeu fioros, al cirul car striveşte totul tn cale, lăsînd in urma sa doar munţi de cadavre şl mormane de ruine.

lupte.

1 La 19 aprilie 1775, la Lexington (statul Massachusetts), iermieril, meseriaşii şi muncitorii din colonia americană Massachusetts s-au împotrivit trupelor engleze, trăgând acel prim loc de arir㠄auzit în lutnea întreagă44 care a marcat începutul războiului de independenţă al celor 13 colonii engleze din America de Norfl (177Ş – 1783).

nu constituie ea un simbol al profundului, al crâncenului conflict care se desfăşoară pretutindeni în Statele Unite? Oh, voi, oameni orbi, încătuşaţi, înşelaţi, trădaţi, nu vă daţi seama de acest lucru? Nu vedeţi oare că monştrii v-au prădat comorile şi că le ţin în ghearele lor de fier, dându-vă cu zgârcenie firimituri din ele, pe care le plătiţi cu preţul sângelui vostru, cu preţul vieţii soţiilor voastre şi a copilaşilor voştri? îi jertfiţi Molohului pe copilaşii voştri pentru o pâine pe care singuri aţi plămădit-o şi vă aruncaţi soţiile înfometate înaintea lui Juggernaut1 pentru nişte biete cuie făurite cu mâinile voastre.

Presley îşi petrecu toată noaptea aplecat asupra jurnalului, aşternându-şi pe hârtie multe asemenea gânduri, păşind de colo-colo prin odăiţă sau, cuprins când de o spaimă iraţională, când de o furie oarbă, prăvălindu-se cu faţa în jos pe pat, jurând că nici S. Behrman, nici Shelgrim nu vor apuca să se bucure de triumful lor.

Sosi dimineaţa şi, odată cu ea, ziarele, veştile, Presley nu aruncă nici măcar o privire peste *Bonneville Mercury*. La Bonneville apăreau încă două ziare care afirmau că exprimă voinţa şi oglindesc starea de spirit a opiniei publice. Pe acestea le citi cu interes.

Osterman trăia încă. Erau şanse să scape cu viaţă, să se însănătoşească. Vreo trei sute de membri ai ligii se adunaseră peste noapte la Bonneville şi patrulaseră pe străzi, hotărâţi deocamdată să păstreze liniştea, păzind chiar atelierele şi clădirile Căii Ferate. Scoseseră manifeste, îndemnându-i pe toţi cetăţenii să respecte legea

şi ordinea şi convocând pentru după-amiaza aceea o adunare de protest în sala Operei.

Din ziare rezulta că cei care se împotriviseră portărelului aflat în exerciţiul funcţiunii puteau fi deferiţi justiţiei fie pe baza unui rechizitoriu al procurorului districtual, sesizat printr-o plângere, fie prin trimitere în faţa marelui juriu. În perioada aceea, marele juriu nu se afla însă în sesiune. Pe de altă parte, se ştia că serviciul portăreilor nu dispunea de fonduri nici pentru plata cheltuielilor implicate de convocarea juraţilor, nici pentru citaţii. S. Behrman şi Ruggles dăduseră interviuri, declarând că acum Calea Ferată avea să se retragă din luptă; după părerea lor, de aici înainte litigiul rămânea pendinte între membrii ligii şi autorităţile federale; ei se spălau pe mâini de orice răspundere în această afacere. Rancher-ii n-aveau decât să se înţeleagă cu Washingtonul. Congresul pare-se că interzisese de curând folosirea trupelor în scopuri civile, aşa că deocamdată întregul litigiu dintre ligă şi Calea Ferată avea să rămână, evident, în *statu-quo* 1.

Pentru Presley, însă, ştirea cea mai semnificativă din dimineaţa aceea fu cea privitoare la măsurile luate de compania de cale ferată, cum aflase despre ciocnirea ce avusese loc.

Oraşul Bonneville fusese imediat izolat. Trenurile locale fuseseră suspendate, cele în tranzit nu mai opriseră în gară, corespondenţa nu mai fusese expediată. Mai mult chiar, pe baza unei înţelegeri surprinzătoare, oficiile de telegraf din Bonneville şi Guadalajara, acţionând conform unor ordine precise, refuzaseră orice telegrame, cu excepţia celor care emanau de la funcţionarii Căii Ferate. Amănuntele ciocnirii, versiunea care avea să creeze cea dintâi impresie, urmau a fi transmise, la San Francisco şi lumii exterioare, de S. Behrman, de Ruggles şi reprezentanţii locali ai companiei „P. & S. W”.

Cam cu vreun ceas înainte de micul dejun,

antreprenorul de pompe funebre sosise şi luase în primire cadavrul lui Harran şi pe acela al lui Annixter. Presley nu-i văzu nicăieri nici pe Hilma, nici pe Magnus sau pe *missis* Derrick. Medicul veni pentru a o îngriji pe Hilma. Acesta luă micul dejun cu *missis* Dyke şi cu Presley şi-l asigură pe acesta din urmă că Hilma avea să se restabilească după şocul pricinuit de moartea soţului ei şi după avortul din noaptea aceea.

1 În starea în care se află (în limba latină în original).

— Ar fi bine ca mama doamnei să vină să stea cu dânsa, spuse el. Tot timpul o cheamă şi mereu mă roagă să-i dau voie să se ducă la dânsa. Am încercat să expediez o telegramă doamnei Tree, dar compania refuză s-o primească, şi chiar dacă i-aş putea trimite vorbă, cum ar ajunge aici? Trenurile nu circulă.

În ziua aceea Presley simţi că-i era cu neputinţă să rămână la Los Muertos. Jalea, umbra tragediei erau nespus de apăsătoare. Pretutindeni domnea o tăcere adâncă, întreruptă doar de paşii uşori ai antreprenorului de pompe funebre şi ai ajutoarelor sale. Presley hotărî să se ducă la Bonneville. Când ieşi pe uşă, îl găsi pe antreprenorul de pompe funebre legând o fâşie mare de crep negru la mânerul clopoţelului.

Presley puse şaua pe poneiul său şi porni spre oraş. Între timp, după ceasuri îndelungate de meditare necontenită asupra aceluiaşi subiect, o mânie sumbră, greu stăpânită, o dorinţă aprigă de răzbunare încolţise, se încuibase în mintea lui. Cea dintâi zăpăceală trecuse. Contactul cu ceea ce se petrecuse îi estompase simţământul de groază, de oroare, şi acum devenise dominantă setea de răzbunare. La început, în el mocnise doar o mânie sumbră, mânia celui înfrânt, indignarea stârnită de samavolnicie, dar, cu cât se gândea mai mult la cele petrecute, cu atât i se aprindea mai crâncen furia. Când ajungea pe neaşteptate la paroxism, această furie îl sugruma, izbucnirile ei crunte îi injectau ochii. Încleşta

dinţii, din gură i se revărsau blesteme, pumnii i se strângeau până secau de sânge. Deci Calea Ferată triumfase până la urmă! După luni întregi de pregătiri, după toate acele rezoluţii sforăitoare, după toată acea fanfaronadă a ligü?! Liga! Ce farsă! Ce însemnase ea atunci când sosise clipa hotărâtoare? Era oare cu putinţă ca trustul să-i zdrobească pe toţi cu atâta uşurinţă? Era cu putinţă ca S. Behrman să pună mâna pe ranch-ul Los Muertos? S. Behrman! Presley îl vedea aievea înaintea ochilor. Mătăhălos, buhăit, albicios, îi vedea bărbia puhavă, tremurătoare, grăsimea răsfrântă peste guler, presărată ici-colo cu peri, pântecele voluminos, jiletca de in maro, cu lanţul greu al ceasornicului, ale cărui

Verigi răsucite zornăiau ori de câte ori se loveau de bumbii din sidef. Şi acest individ – după ce luase viaţa unor oameni ca Harran şi ca Annixter – îl va zdrobi oare acum definitiv pe Magnus Derrick? Acest ipochimen va pune mâna în numele trustului pe ranch-ul Los Muertos, aşa cum pusese mâna pe Quien Sabe, şi, după Los Muertos, va urma ranch-ul lui Broderson, apoi acela al lui Osterman, apoi altele şi altele, întreaga va. e, întreaga Californie?!

Tot mergând înainte, Presley îşi lovea fruntea cu pumnii.

„Nu, nu, striga el, nu, am să-l ucid, am să-l ucid, am să-l ucid cu mâinile mele!”

Gândul acesta îl scotea din minţi. Ah, să-şi înfigă o dată degetele în beregata aceea albă, puhavă, să le încleşteze în gâtlejul acela buhăit, să smulgă viaţa din el, să-l gâtuie, să-l sugrume, să-i plătească jafurile şi samavolniciile săvârşite ani şi ani, să se răfuiască cu el pentru mituirea juraţilor, pentru cumpărarea jude – cătorilor, pentru coruperea adunărilor legiuitoare, să-l pedepsească pentru mârşăvia pe care o pusese la cale în legătură cu Comisia căilor ferate, pentru şarlatania aşa-zisei „reduceri de zece la sută”, pentru ruinarea lui Dyke, pentru că pusese mâna pe ranch-ul Quien Sabe, pentru că-i

asasinase pe Harran şi pe Annixter.

În aceasta. stare sufletească ajunse la Caraher, care tocmai deschisese localul. Stătea în prag, pufăind din pipă. Presley descălecă şi intră în cârciumă, unde stătură îndelung de vorbă.

Trei ore mai târziu, tânărul ieşi, încălecă din nou şi îşi continuă drumul spre Bonneville. Faţa îi era albă ca varul, buzele strânse ferm, cu îndârjire – pe scurt, avea înfăţişarea unui om hotărât.

Întrunirea din sala Operei fusese fixată pentru ora 1, dar, cu mult înaintea prânzului, strada din faţa acestui edificiu, precum şi străzile vecine erau înţesate de oameni ce se îmbulzeau, se vânzoleau, se tălăzuiau agitaţi. Se vedeau puţine femei în mulţime, dar nu părea să lipsească un singur bărbat din Bonneville sau din Guadalajara. Veniseră unii chiar şi de la Visalia şi de la Pixiey. Nu mai era mulţimea curioasă care se strânsese în jurul gospodăriei lui Hooven, lângă canalul de irigare, oamenii nu mai erau zăpăciţi, buimaci. Acum toţi înţelegeau limpede, pe deplin, ce se întâmplase în ajun. Lăsaseră treburile baltă; aproape toate prăvăliile fuseseră închise. Membrii ligii se iviseră încă din zori, călări, umblând de colo-colo, cu puştile de-a curmezişul oblâncului. Spre ora 10 începu să se adune tot mai multă lume pe străzi. Grupurilor strânse la colţ de stradă li se adăugau mereu alţi oameni, şi încetul cu încetul acestea se contopiră. Nemaiavând loc pe trotuare, mulţimea se revărsa spre mijlocul străzii, sporind ceas de ceas, până ce se făcu îmbulzeală. Circulaţia, tot mai stânjenită, până la urmă deveni de-a dreptul imposibilă. Mulţimea compactă se înghesuia de pe un trotuar pe celălalt, între cele două rânduri de prăvălii. Deasupra acelei mase omogene, deasupra acelui organism viu care răsufla – deasupra poporului – se ridica un vuiet surd, o rumoare înfricoşătoare. Nu era încă larma sălbatică, pătrunzătoare, cruntă a răscoalei, a revoltei, era doar începutul, mârâitul

fiarei trezite, care, simţind fierul în coaste, înălţa capul, scotea colţii, cu coardele vocale vibrând din pricina mârâitului ei prelung, înăbuşit, fioros.

Astfel trecură ceasurile dimineţii. Mulţimea sporea tot mai mult, se îmbulzea, unduia uşor înainte şi înapoi, într-o parte şi alta, în timp ce acea rumoare surdă se ridica fără contenire în aerul cald, liniştit.

În sfârşit, spre 12 tălăzuirea mulţimii luă o direcţie precisă. Oamenii se îndreptau spre Operă. Presley, care îşi lăsase poneiul la grajdul comunal, se trezi şi el la un momeiat dat prins de şuvoi şi purtat înainte. Braţele îi erau lipite de trup. Apăsarea părea atât de mare din toate părţile, încât mai-mai că-i strivea coastele. Abia îşi mai putea trage răsuflarea. împrejurul lui roiau fel şi fel de chipuri omeneşti, aprinse, sumbre, întunecate. Masa înainta încet-încet, într-o singură direcţie, înghesuindu-se, îmbulzindu-se. Cine ştie din ce pricină, un freamăt năvalnic, ca suflul unui flux iminent, unduia când şi când deasupra mulţimii. Uneori, Presley era luat pe sus şi împins înapoi, înapoi, înapoi, împreună cu mulţimea, îndepărtându-se de intrarea Operei. Apoi, refluxul îl zvârlea din nou înainte. Gâfâind, împleticindu-se, împins din toate părţile, fu prins de viitoare şi aruncat încă o dată în faţa foaierului. Acolo, unduirile erau mai scurte, mai repezi. Strâns din toate părţile, strivit, nu mai avea putere să scoată strigătul care i se ridica pe buze. Deodată, toată masa aceea de oameni – care tropăia, se zbătea, se zvârcolea în jurul lui – păru să se ridice, să se înalţe, ca o mare umflată, nemărginită.

Un zvâcnet năprasnic îl zvârli pe Presley înainte, spre viitoarea de o clipă a unei privelişti alcătuite dintr-un vălmăşag de feţe învăpăiate, guri căscate, pumni strânşi, izbucni brusc o larmă furioasă, curmată când şi când de strigăte, aclamaţii, înjurături. O clipă, încleştarea mulţimii deveni atât de năprasnică, încât Presley se temu c-avea să-i frângă coastele ca pe nişte vreascuri. Buimac, cu

răsuflarea tăiată, vlăguit, fu târât, ca un fulg pe creasta unui val învolburat de furtună, zvârlit sus pe scările Operei, aruncat prin uşi în hol şi, în sfârşit, în sala de spectacole.

Înăuntru era o goană nebună după locuri. Nemaiţinând seama de intervalele dintre rânduri, oamenii călcau de pe un fotoliu pe altul, săreau peste spătare, lăsând pecetea tălpilor prăfuite pe pluşul roşu. Sala se umplu repede de la scenă până sus la ultimul rând al galeriei. Intervalele erau ticsite, şi chiar şi pe marginea scenei, de fiecare parte a luminilor rampei, oamenii se înghesuiau ca un franj negru.

Cortina, ridicată, descoperea scena, pe jumătate aranjată pentru spectacol. Decorurile, aplecate în unghiuri periculoase, reprezentau o terasă pardosită cu lespezi pătrate de marmură, negre şi albe, în timp ce din nişte amfore şi vaze se înălţau flori roşii, albe şi galbene, ca şi când ar fi crescut în ele. Două rânduri de scaune se întindeau de-a curmezişul scenei dintr-o parte în alta, flancând o masă acoperită cu pânză roşie, pe care se afla, pentru vorbitor, o garafă cu apă şi un pahar.

Curând, scaunele fură ocupate de membrii ligii, lumea din sală aplaudând când îşi făceau apariţia anumite figuri bine cunoscute, printre care Garnett, de la *ranch-ul* Ruby, Gethings, de la ranch-ul San Pablo, Keast, de la *ranch-ul* cu acelaşi nume, Chattem, de la *ranch-ul* Bonanza, oameni vârstnici, bărboşi, domoli la vorbă, chibzuiţi.

Garnett declară şedinţa deschisă; vorbea simplu, sincer, fără înconjur. Relată pe scurt ceea ce se întâmplase, anunţă că trebuiau luate anumite hotărâri şi dădu cuvântul vorbitorului următor.

Acesta pledă pentru moderaţie. Le spuse că este conservator şi că se împotrivise tot timpul ideii rezistenţei armate, la care nu trebuia să se recurgă decât în ultimă instanţă. Deplângea întâmplările îngrozitoare din ziua

precedentă. Rugă asistenţa să aştepte în linişte, să nu comită alte violenţe, făcând cunoscut că gărzi înarmate ale ligii patrulau în clipele acelea la Los Muertos, la Broderson şi la Osterman. Se ştia foarte bine că portărelul tribunalului federal declarase că nu era în măsură să pună în executare ordonanţele de evacuare. Deci nu mai era în perspectivă altă vărsare de sânge.

— A fost, urmă vorbitorul, destulă vărsare de sânge, şi aş vrea să o spun cinstit aici: cine ştie dacă evenimentele îngrozitoare de ieri nu puteau fi evitate! Un om stimat de toţi, care de la început a fost conducătorul nostru recunoscut, în clipa aceasta deplânge pierderea unui fiu, ucis înaintea ochilor săi. Dumnezeu mi-e martor că, aşa cum suntem cu toţii, sunt şi eu alături de durerea preşedintelui nostru. Mă doare sufletul pentru el. În acest ceas sfâşietor, inima mea e alături de el. Totodată, însă, poziţia ligii trebuie lămurită. Avem faţă de noi înşine şi faţă de locuitorii comitatului datoria să facem acest lucru. Liga s-a înarmat în scopul precis de a prezerva ordinea, nu de a o încălca. Noi credem că, sprijinindu-ne pe cei şase sute de oameni înarmaţi şi instruiţi, care sunt la dispoziţia noastră, gata să răspundă la cea dintâi chemare, am putea să zădărnicim orice tentativă de a ni se lua pământurile, şi putem fi siguri că asemenea încercare, înainte de a se soluţiona procesele pendinte înaintea Curţii Supreme, nu se va mai face. Dacă ieri, când inamicul a apărut între noi, ar fi íost întâmpinat de şase sute de puşti, nu cred că s-ar mai fi forţat lucrurile, nu s-ar fi dezlănţuit nicio luptă, şi astăzi n-am deplânge moartea a patru cetăţeni, a patru oameni de-ai noştri. S-a făcut o greşeală, şi noi, cei din ligă, nu trebuie să fim ţinuţi responsabili pentru aceasta.

În mijlocul aplauzelor paternice ale membrilor ligii şi al unor demonstraţii mai puţin însufleţite din partea auditoriului, vorbitorul se aşeză.

Îi luă locul un alt membru al ligii, un bărbat înalt, neîndemânatic, jumătate *rancher*, jumătate politician.

— Aş dori să întăresc cele spuse de colegul meu, începu el. Problema aceasta a rezistenţei în faţa executorilor când vor încerca să-i pună în posesie asupra ranch-urilor din împrejurimi pe oamenii de paie ai Căii Ferate a fost discutată şi dezbătută încă demult, în întrunirile comitetului ligii. N-a fost în intenţia noastră să tragem niciun foc de armă, nicio persoană n-a fost împuternicită cu o asemenea autoritate absolută ca aceea asumată ieri. Stimatul nostru preşedinte este un om de treabă, dar ştim cu toţii că domniei-sale îi place să fie autoritar, să procedeze în orice împrejurare cu de la sine putere, fără a da socoteală nimănui. Noi, ceilalţi membri ai ligii, n-am fost niciodată informaţi asupra lucrurilor care se petreceau. Am presupus, fireşte, că mişcările Căii Ferate sunt urmărite pas cu pas, aşa încât să nu putem fi luaţi prin surprindere, cum s-a întâmplat ieri. Acum însă pare că n-a fost organizată nicio supraveghere ca lumea, sau, dacă a fost, s-a dovedit mai mult decât insuficientă. Intenţia noastră era să contracarăm orice acţiune a Căii Ferate şi voiam ca, atunci când vom fi aflat că portărelul se pregăteşte să vină, să convocăm o şedinţă a comitetului executiv, care să hotărască ce avem de făcut. Ar fi fost necesar să avem chiar răgaz pentru a convoca adunarea generală a ligii. Dar ce s-a întâmplat? Pe când ne aflam cu toţii la vânătoarea de iepuri, Calea Ferată şi-a permis să ne atace pe furiş, şi, atunci când era prea târziu, s-au adunat în grabă câţiva membri ai ligii, care au precipitat lupta, şi oamenii noştri au fost ucişi. *Sunt* şi eu alături de preşedintele nostru în durerea lui. Nimeni nu-i mai mult alături de domnia-sa ca mine. Totuşi, îmi permit să-mi exprim părerea că a procedat pripit, imprudent. Dacă ar fi luat măsurile necesare, ar fi putut avea la dispoziţie şase sute de oameni pentru a-i opune Căii Ferate, şi atunci nu s-ar fi întâmplat nicio ciocnire, n-ar fi fost ucis niciun om. Domnia-sa *n-a* procedat cum trebuie, consecinţa a fost moartea câtorva oameni, şi nu văd cum ar putea fi ţinută

liga răspunzătoare pentru acest lucru. Concepţia ligii, întreaga raţiune pentru care a fost creată era aceea de a apăra *toate* ranch-urile din valea aceasta împotriva Căii Ferate. Mi se pare că dacă vieţile tovarăşilor noştri au fost sacrificate, aceasta s-a făcut nu în apărarea tuturor raâic/nurilor noastre, ci numai pentru unul dintre ele, şi anume pentru ranch-ul Los Muertos, pe care-l deţine *mister* Derrick.

Vorbitorul abia se aşeză pe scaun, când fu văzut un om ieşind din culise şi apropiindu-se de Garnett, căruia îi înmână o hârtie şi-i şopti ceva la ureche. Garnett citi hârtia, apoi se apropie de rampă şi ridică mâna. Când se făcu linişte în sală, spuse:

— Am primit o veste tristă. *Mister* Osterman, prietenul şi tovarăşul nostru, a murit azi-dimineaţă, între orele 11 şi 12.

În sală se stârni deodată un adevărat vacarm. Toată asistenţa se ridică în picioare, strigând, gesticulând. Vacarmul creştea, sala vuia, făclioarele din policandrele aprinse tremurau. Se auzeau urlete răguşite, blesteme, mugete asurzitoare, furioase, inarticulate.

O viitoare de nebunie se învolbură brusc de la un perete la altul, copleşindu-l şi pe Presley, care nu mai era stăpân pe simţămintele, pe pornirile sale. Deodată se trezi pe scenă, în faţa sălii, aprins, cu imaginaţia înflăcărată, gesticulând aprig, cu înverşunare. Cuvintele ţâşneau în mintea lui într-un şuvoi năvalnic.

— Încă un mort, strigă el, încă unul! Harran – mort; Annixter – mort; Broderson – mort; Dabney

— Mort; Osterman – mort; Hooven – mort! împuşcaţi, ucişi, ucişi pentru că-şi apărau căminele, ucişi pentru că-şi apărau drepturile, ucişi pentru că voiau să salvgardeze libertatea! * Cât va mai merge astfel?

Cât timp va mai trebui să îndurăm toate acestea? Unde-i capătul suferinţei? Unde-i sfârşitul? Câtă vreme se va mai hrăni monstrul cu inimă de fier din sângele nostru?

Câtă vreme ne va mai călca în picioare balaurul de abur şi oţel? N-o să vă săturaţi niciodată, n-o să vă mai potoliţi, voi, domnii şi stăpânii noştri, voi, regii noştri, voi, patronii noştri, voi, faraonii noştri? Când veţi da 1 oare ascultare poruncii: *„Dă drumul poporului meu să plece!”*? Oh, acest strigăt, care răsună de-a Iuni gul veacurilor, ascultaţi-l, ascultaţi-l! E glasul Dumi nezeului atotputernic vorbind prorocilor săi! Ascul—taţi-l, ascultaţi-l! „Daţi drumul poporului meu să plece!” Ramses a auzit glasul acesta când cu pilaştrii de la Teba; Cezar l-a auzit pe Palatin, Ludovic Bourbonul l-a auzit la Versailles, Carol Stuart l-a auzit la Whitehall, ţarul cel alb l-a auzit în Kremlin. „Dă *drumul poporului meu să plece*!” Acest strigăt al popoarelor, acest glas măreţ al veacurilor se ridică pretutindeni. Vocea poporului – vocea lui Dumnezeu! Poporul strigă: „Dă drumul poporului lui Dumnezeu să plece!” Voi, stăpânii noştri, voi, regii noştri, voi, tiranii noştri, nu ne auziţi? Nu-l auziţi pe Dumnezeu vorbind prin glasul nostru? Până când ne veţi hăitui? Până când ne veţi schingiui? Nimic nu vă poate speria, nimic nu vă poate înfrâna? Nu ştiţi oare că dacă veţi rămâne prea multă vreme surzi la strigătul nostru, veţi trezi furia distrugătoare? Ramses n-a voit să-l asculte, şi a fost răpus de o moarte năprasnică. Cezar n-a voit să-l asculte, şi a fost înjunghiat în Senat. Ludovic Bourbonul n-a voit să-l asculte, şi a murit pe eşafod. Carol Stuart n-a voit să-l asculte, şi a pierit pe butucul călăului. Ţarul cel alb n-a voit să-l asculte, şi a fost măturat din propria lui capitală. Vreţi să ajungeţi tot acolo? Vreţi să ne împingeţi la aşa ceva şi pe noi, care ne fălim cu ţara noastră, a libertăţii, noi, care trăimân ţara libertăţii?! Faceţi-vă mendrele mai departe tot astfel, şi *acolo* veţi ajunge! Astupaţi-vă multă vreme urechile la acest strigăt: „Daţi drumul poporului meu să plece!”, şi atunci se va ridica alt strigăt, pe care, vrând-nevrând, îl veţi auzi, pe care nu-l veţi mai putea înăbuşi, pe care nu-l veţi mai putea amuţi. Va fi strigătul omului din

stradă, strigătul: „*A la Bastille*!”[76] care dezlănţuie Teroarea şi aprinde pălălăile revoluţiei! Hărţuit, vândut, scos din minţi, deznădăjduit, în cele din urmă poporul se va ridica, aşa cum s-a ridicat de atâtea ori în trecut! Voi, dumnezeii noştri, voi, stăpânii noştri, voi, regii noştri, l-aţi prins pe Sámson şi i-aţi supt vlaga. I-aţi tăiat părul, i-aţi scos ochii, l-aţi pus să întoarcă pietrele de moară, să macine grâul în morile voastre, aţi făcut din el o ruşine, o batjocură! Băgaţi de seamă, oh, dacă vă e dragă viaţa, băgaţi de seamă, altminteri, într-o bună zi, ridicându-şi ruga către stăpânul, către dumnezeul lui, îşi va întinde mâinile spre pilaştrii templelor voastre!

Ascultătorii, la început miraţi, buimăciţi de asemenea invocări neaşteptate, la ultimele cuvinte ale oratorului se aprinseră deodată, izbucni un tunet de aplauze. Apoi, mai semnificativ decât dacă ar fi început vacarmul din nou, când Presley îşi continuă cuvântarea, toată sala amuţi, ascultându-l, numai ochi şi urechi. Şi el îşi rosti frazele următoare într-o tăcere adâncă:

— Ei sunt stăpânii noştri, patronii noştri, stăpânii căminelor noastre, ai adunărilor legiuitoare. Nu putem scăpa de ei, nu avem nicio ieşire! Ni s-a spus că-i putem înfrunta la urnele de vot. Urnele de vot sunt în mâinile lor! Ni s-a spus că putem cere justiţiei să ne facă dreptate. Justiţia e în mâna lor! Ştim câte parale le face pielea: tâlhari în viaţa politică, tâlhari în viaţa economică, tâlhari în justiţie, tâlhari în comerţ, mituitori, escroci, şarlatani. Nicio ocară nu-i face să roşească; nu se dau înapoi, nu se ruşinează de niciun furtişag, fie că ar prăda tezaurul guvernamental de un milion de dolari, fie că ar buzunări un zmuncitor de pâinea cea de toate zilele. Jefuiesc o naţiune de o sută de milioane de oameni, şi numesc acest lucru politică financiară; se dedau la şantaj, şi numesc acest lucru comerţ; corup adunările legiuitoare, şi I

76 La Baslilia ! (In limba franceză în original.) Semnalul atacului împotriva Bastillei, simbol al absolutismului feudal francez.

numesc acest lucru politică; mituiesc judecătorii, şi numesc acest lucru legalitate; plătesc escroci care să le ducă planurile la îndeplinire, şi numesc acest lucru organizare; prostituează onoarea unui stat, şi. numesc acest lucru concurenţă. Asta este America! Am luptat la Lexington pentru libertatea noastră, am luptat la Gettysburg[77] ca să-i eliberăm pe alţii! Totuşi, jugul a rămas! N-am făcut decât să-l schimbăm pe celălalt umăr. Vorbim despre libertate! Ce farsă! Ce naivitate! Ne spunem nouă înşine şi ne învăţăm copiii că ne-am cucerit libertatea, că nu mai avem nevoie să luptăm pentru ea. Ei bine, lupta este încă la începutul ei, şi atâta vreme cât concepţia noastră despre libertate rămâne aşa cum este astăzi, lupta va continua. Ni se pare că libertatea ar avea chipul statuilor pe care i le ridicăm, că ar fi femeie lainică, încununată cu lauri, triumfală, cu platoşă strălucitoare, în veşmânt alb, cu o făclie în mâna ridicată sus, că ar fi o zeiţă senină, calmă, liniştită, cuceritoare! Ce farsă!

Ce naivitate 1 Libertatea *nu* este imaginea falnicei zeiţe încununate cu lauri, în veşmânt neprihănit, triumfală, atotputernică. Libertatea este omul de pe stradă, o arătare spăimântătoare, care se avântă prin fumul de praf de puşcă, plină de mâzga şanţurilor, însângerată, furibundă, brutală, răcnind şi blestemând cumplit şi purtând într-o mână o puşcă fumegândă şi în cealaltă o torţă aprinsă. Libertatea nu e hărăzită a da pomană aceluia care o cerşeşte; libertatea nu purcede de la zei. Ea e vlăstarul poporului, e zămislită în chinurile, în focul, în măreţia luptei, e odrasla morţii, plină de sânge, mânjită de pulbere! Ea nu se înalţă ca o zeiţă, ci ca o Furie, o imagine înfiorătoare, care ucide prieteni şi duşmani deopotrivă, e Teroarea dezlănţuită, plină de o mânie nesăţioasă,

77 Bătălia de la Gettysburg (statul Pennsylvania), care s-a încheiat, la 3 Iulie 1863, prin victoria armatelor nordiste, a fost hotărîtoare pentru soarta războiului civil din S.U.A. şl a creat premisele eliberării sclavilor negri de pe plantaţiile din Sud.

necruţătoare!

Cu aceste cuvinte, Presley îşi încheie înflăcăratul discurs. Coborî de pe scenă istovit, clătinându-se, abia, mai dându-şi seama unde se aela, întâmpinat de o explozie de aplauze care se prelungi.

— Sala Operei vuia până la plafon, oamenii ovaţionau, băteau din picioare, îşi fluturau pălăriile. Nu erau însă aplauze trecute prin alambicul minţilor. În timp ce-şi croia drum prin mulţime, Presley îşi dădea seama instinctiv că nu captivase nicio clipă inimile ascultătorilor săi. Vorbise aşa cum ar fi scris. Plin de dispreţ pentru frazeologie, făcuse frazeologie. Auditoriul, *ranchers*, oameni de la ţară, prăvăliaşi, deşi ascultaseră cu luare-aminte, nu-şi apropiaseră o clipă inimile de el, nu se înfiripase o clipă osmoza între el şi ei. Simţeau vag că în vorbele lui era ceva, ceva care pentru alţi oameni, mai instruiţi, poate că ar fi părut elocvent. Aplaudau zgomotos, însă de complezenţă, ca să pară că au înţeles.

Cu toată dragostea lui pentru oamenii din popor, Presley îşi dădea seama limpede că deocamdată rămăsese în afara înţelegerii lor, e nu le ajutase câtuşi de puţin cauza, şi n-o va ajuta nicicând.

Descumpănit, buimac, ruşinat, îşi croi drum încet spre ieşire şi se opri pe treptele din faţa Operei, gânditor, cu capul în piept.

Eşuase, îşi spuse el. Eşuase în acel moment hotărâtor, despre care credea că dăduse aripi închipuirii sale. Oamenii n-aveau să-l preţuiască, n-aveau să creadă că ar putea să le fie de vreun folos! Apoi, deodată parcă-şi aminti de ceva. Buzele i se strânseră din nou, cu hotărâre. Croindu-şi drum prin mulţimea ce înţesa străzile, se îndreptă spre grajdul comunal, unde îşi lăsase poneiul.

Între timp, în sala Operei asistenţa fusese adânc zguduită de apariţia lui Magnus Derrick.

Numai sentimentul că-i incumbă o mare răspundere, numai simţul datoriei îl făcuseră pe Magnus să-şi

părăsească în ziua aceea casa şi să se despartă de rămăşiţele pământeşti ale fiului său. Era preşedintele ligii, şi de la înfiinţarea ei nu avusese loc niciodată o adunare de însemnătatea acesteia. În ajun, acolo, lângă canalul de irigare, el deţinuse comanda. În jurul lui se adunaseră cei câţiva membri ai ligii. Pe umerii săi se cuvenea să apese răspunderea pentru luptă aceea.

Când intră în sala Operei şi-şi croi drum spre scenă prin intervalul din mijloc, se stârni rumoare. Se auzeau când aplauze, când o larmă nedesluşită. Unii se îmbulzeau să-i strângă mâna, iar alţii păreau să se codească; oameni care altă dată fuseseră susţinătorii lui credincioşi, acum mirosind opoziţia în aer, şovăiau, se ţineau deoparte, temându-se să nu se compromită angajându-se alături de o persoană ale cărei acţiuni ar fi putut fi înfierate de însăşi organizaţia al cărei conducător era.

Magnus Derrick refuză să ocupe scaunul prezidenţial pe care i-l oferi Garnett şi se aşeză într-un colţ al scenei, unde fu urmat de Keast.

Acesta, încă credincios fără şovăire lui Magnus, îi relată pe scurt cuvântările ţinute până atunci.

— Mi-e şi ruşine, *Governor* / protestă el indignat. Să-ţi ieşi din sărite, nuzalta! Acuma vă înşală aşteptările, vă trădează! Fierbe sângele în mine când mă gândesc! Dacă ieri aţi fi izbândit, de-ar fi ieşit totul bine, credeţi că am fi auzit vreo vorbă despre „asumarea autorităţii”, despre „acţiuni cu de la sine putere, fără a avea mandat”?! Ca şi când ar fi fost timp să convocaţi comitetul! Dacă n-aţi fi acţionat aşa cum aţi făcut, Calea Ferată ar fi pus mâna pe întregul ţinut. Ridicaţi-vă, *Governor*, şi daţi cu ei de pământ! Faceţi-i fărâme, arătaţi-le că dumneavoastră sunteţi conducătorul! Asta trebuie să faceţi! Măcelul de ieri a băgat frica în ei.

Magnus Derrick rămase uluit. Cum asta?! Oamenii lui de încredere îl trădaseră? Cum adică, aveau să-l interpeleze, să-l cenzureze în legătură cu incidentele

funeste din ajun? în acel moment crucial se manifestau disensiuni în rândurile ligii? Căută să-şi uite pentru o clipă durerea îngrozitoare. Cauza era în pericol! Era încă preşedintele ligii, şeful, conducătorul! O mândrie aprinsă izbucni în el, un dispreţ total, suveran, sfidător. Va zdrobi din capul locului defecţiunea, se va justifica, va întări din nou cauza ligii. Păşi înainte şi se opri la pupitrul vorbitorilor, întorcându-se astfel ca să poată îi auzit şi de sală, şi de membrii ligii.

— Domnilor membri ai ligii, începu el. Cetăţeni din Bonneville…

Deodată, însă, liniştea care se aşternuse fu tulburată de un strigăt, ca şi când cuvintele fuseseră un semnal, într-un colţ al galeriei, drept în faţa sa, se ridică un om care strigă batjocoritor, sfidător:

— Ce-i cu mituirea celor doi delegaţi la Sacramento? Vorbeşte-ne despre asta! Asta vrem s-o auzim!

Izbucni un vacarm cumplit. Acum vocifera nu numai omul de sus, dar şi un întreg grup care îl înconjura. Dându-şi seama că acea tulburare a liniştii nu era decât manevra câtorva trepăduşi ai Căii Ferate, o parte din auditoriu încercă să-i reducă la tăcere, fluierând fioros şi răcnind:

— Afară cu ei! Afară cu ei!

— Linişte, linişte! strigă Garnett, ridicând mâna. Toată sala vuia.

Întreruperea cuvântării lui Magnus Derrick fusese pusă la cale dinainte, vădit, fiind o uneltire chibzuită în toate amănuntele. Grupul de la galerie vocifera stăruitor, cu îndârjire.

— Spune-ne cum i-ai şperţuit pe delegaţi la Sacramento! înainte de a împroşca pe alţii cu noroi, să vedem dacă dumneata eşti curat!

— Afară cu ei, afară cu ei!

— Mituitor! Mituitor! Magnus Derrick e un mituitor necondamnat, afară cu *el*!

Scos din sărite, Keast se repezi pe intervalul

deasupra căruia se afla grupul de scandalagii şi, scuturând pumnul, le strigă:

— Aţi fost plătiţi ca să tulburaţi liniştea! Dacă aveţi ceva de spus, vi se va da prilejul, dacă nu, lăsaţi-l pe preşedintele nostru să vorbească. Altfel, chemăm poliţia, să vă scoată afară.

Individul care strigase întâia oară se apleca peste balustrada galeriei şi, cu faţa aprinsă de mânie, hohoti:

— Ha, ha, ha!... Ia te uită cine vorbeşte de poliţie! Vedeţi să n-o chemăm noi întâi, ca să-l aresteze pe preşedintele vostru pentru mituire. Mai şi pălăvrăgiţi j. despre lege, dreptate şi corupţie! Iată, strigă el, întorcându-se spre sală, citiţi, citiţi cum a cumpărat + Magnus Derrick, preşedintele ligii din Valea San Joaquinului, adunarea pentru desemnarea candidaţilor ţinută la Sacramento! Iată, negru pe alb, faptele şi probele!

Şi, rostind aceste cuvinte, necunoscutul se aplecă şi trase de sub scaun un pachet mare conţinând o ediţie specială a ziarului *Bonneville Mercury*. Nu era „niciun ceas de când fusese tipărită. Pachete tot atât de mari se iviră în mâinile celor care îl înconjurau. Aceştia tăiară sforile şi zvârliră braţe întregi de ziare pe deasupra capetelor celor din sală. Foile fluturau pretutindeni, rostogolindu-se peste balustrada galeriei ca nişte nori de insecte înaripate, monstruoase, căzând peste capetele şi în mâinile celor de jos, trecând repede din mână în mână. În câteva clipe, toată lumea citi reportajul amănunţit şi susţinut de probe, scris de Genslinger, despre „tranzacţia* încheiată de Magnus Derrick cu boss-ii politici de la Sacramemito cu prilejul desemnării candidaţilor.

După ce băgase în buzunar banii ce-i ceruse lui Magnus Derrick drept preţ al tăcerii, acum Genslinger îl „vânduse”.

Tremurând de indignare, Keast îşi croi drum înapoi spre scenă. În sală domnea o confuzie îngrozitoare. Dintre membrii ligii, jumătate erau în picioare şi strigau buimaci.

De la rampă şi până în foaier era un tumult de nedescris. Puzderia de ziare licăreau ca nişte creste albe de valuri pe o mare agitată.

Keast se întoarse cu faţa spre sală.

— Mincinoşilor! strigă el din răsputeri, ca să domine larma. Mincinoşi şi calomniatori! Ziarul vostru e plătit de Calea Ferată. N-aveţi nici măcar umbra vinei dovezi în sprijinul calomniilor voastre. Clipa asta aţi ales-o ca să zvârliţi cu lături în capul unui om cinstit, pe care l-aţi şi doborât, asasinându-i fiul! Dovezi! Prezentaţi dovezi!

— Martori sunt chiar membrii adunării pentru desemnarea candidaţilor! sună răspunsul. Să vorbească Derrick! Unde se ascunde? Dacă este o minciună, s-o spună pe faţă! Să *facă dovada* că învinuirea este neîntemeiată.

— Derrick! Derrick! tuna sala.

Keast se întoarse pe călcâie. Unde era Magnus? Nu se zărea pe scenă. Dispăruse. Keast îşi croi drum spre culise prin mulţimea membrilor ligii. Acolo nu era mai mult loc. Aproape toată lumea avea în mâini ziare, din care se citea cu glas tare ici şi colo, în grupuri. La un moment dat Keast prinse cuvintele:

— La urma urmei, mă întreb dacă nu e adevărat!

— Şi dac-ar fi, ce importanţă ar avea? se răsti Keast, întorcându-se spre cel care vorbise. Noi suntem ultimii care am avea motiv să ne plângem. În orice caz, dacă s-a făcut, s-a făcut spre binele nostru, pentru alegerea oamenilor noştri în Comisia căilor ferate.

— Mare folos am avut de la comisia asta! îi replică celălalt.

— Dacă a făcut una ca asta, se amestecă cineva, e trist! Asta nu-i treabă, să mituieşti corpurile legiuitoare! Doar luptăm împotriva corupţiei politice! Nu ne putem îngădui să fim noi înşine nişte mituitori.

Keast dădu din mână plictisit şi-şi croi drum mai departe. Deschizând o uşiţă în dosul scenei, dădu în

„sfârşit cu ochii de Magnus.

Era într-o odăiţă. O cabină. Abia cu două seri mai înainte o folosise primadona unei trupe de operă comică în turneu care jucase la Bonneville trei seri la rând. O sofa ponosită şi o măsuţă de toaletă şchioapă ocupau o treime din spaţiu. Aerul dinăuntru era greu din pricina mirosului grimelor rânceде, a cremelor şi a punguţelor cu buruieni bine mirositoare. Fotografii îngălbenite ale unor balerine în tricouri strânse pe corp şi rochiţe de tul împodobeau oglinda şi pereţii. Sub sofa se aflau două corsete vechi. O fustă roşie, garnisită cu paiete, întoarsă pe dos, átírna de un cui.

În acest decor, înconjurat de un grup de oameni aprinşi, care vociferau şi gesticulau în faţa lui, îl zări pe Magnus Derrick, palid, agitat, cu buzele sale subţiri strânse.

— A, izbucni Keast, intrând şi închizând uşa, aici eraţi, *Governor*? Vă căutam. Cei din sală parcă au înnebunit! Închideţi-le gura! Veniţi şi spuneţi acelor ticăloşi că mint. Pretind că vă ascundeţi.

Mai înainte ca Magnus să poată răspunde ceva, Garnett se întoarse spre Keast:

— Asta îi spunem şi noi să facă, dar nu vrea nici în ruptul capului.

— Da, da, strigară într-un glas cei care se îmbulzeau în jurul lui Magnus, da, asta îi spunem şi noi!

Keast se întoarse către Magnus.

— Cum aşa? Se poate, *Governor*? exclamă el. Trebuie să răspundeţi! De ce nu le spuneţi că mint?

— Da… da… bâigui Magnus, desfăcându-şi gulerul, e o minciună. N-am să mă cobor… ar fi… ar fi mai prejos… ar… ar fi sub demnitatea mea.

Keast îl privi uluit. Acesta era oare omul cel mare, conducătorul, caracterul neînduplecat, integru ca un roman, viteaz ca un roman, omul a cărui voce făcuse să tremure adunări întregi? Era oare cu putinţă să *se teamă*

de acei calomniatori cumpăraţi?

— Ei bine, care-i adevărul? întrebă deodată Garnett. Mint, nu-i aşa? Comisia a fost aleasă în mod cinstit, nu?

— Cum îndrăzneşti?!… izbucni Magnus. Cum îndrăzneşti să-mi pui asemenea întrebări?… îmi ceri să-ţi dau socoteală?! Te rog să-ţi dai seama că am îngăduit prea…

— Oh, sfârşeşte cu asta! strigă un glas din grup. Nu ne sperii, Derrick. Felul acesta de a vorbi mergea odată, dar acum nu mai merge! îţi cerem un răspuns răspicat: da, sau nu?

Apusese puterea lui de subjugare, facultatea lui de a comanda. îi fugea pământul de sub picioare. îl surpase de mult cu mâna lui! Nu mai avea nicio autoritate. Atunci, de ce să mai dăinuie prefăcătoria aceea blestemată? Ce, nu-i puteau citi minciuna pe faţă, în glas? Ce prostie să se amăgească acum cu o ficţiune stupidă! Se prăbuşise. Rămăsese sărac. Pe Harran îl pierduse. Banii îi pierduse. În curând avea să piardă şi ranch-ul! Pentru el Lyman era mai rău decât mort. Cinstea-i fusese pătată. Pierduse tot ce-i era mai scump. Totul se spulberase, pierise în acea luptă crâncenă. Şi, deodată, într-o clipă, ultimele resorturi ale fiinţei sale în care minciuna şi prefăcătoria stăruiseră prea mult, ciudat de mult, plesniră, se prăbuşiră.

— Comisia a fost aleasă cinstit? stărui Garnett. Delegaţii au fost… i-aţi mituit pe delegaţi?

— A trebuit să închidem ochii asupra mijloacelor, răspunse Magnus, şovăitor. N-am avut încotro… Apoi, brusc, cu ultimele rămăşiţe ale voinţei, încheie: Da, le-am dat câte două mii de dolari fiecăruia.

— O, Doamne-Dumnezeule! exclamă Keast, căzând pe sofaua ponosită.

Se aşternu o lungă tăcere. Un simţământ sfredelitor de jenă coborî asupra celor de faţă. Niciunul nu mai ştia ce să spună, unde să privească. Prefăcându-se nepăsător, Gamett murmură:

— Da. Înţeleg. Ei bine, asta am vrut să ştiu. Da. m-am lămurit

— Ei, spuse în cele din urmă Gethings, apropiindu-se, *eu* plec acasă.

Cei de faţă începură să păşească de colo-colo. Grupul se destrămă. Se îndreptară toţi spre uşă. Ieşiră unul după altul. În sfârşit, în cabină nu mai rămase decât Keast. Se apropie de Magnus şi-i strânse mâna lipsită de vlagă.

— La revedere, *Governor*, rosti el. O să mai trec pe la dumneavoastră. Nu vă lăsaţi doborât. Totul o să se aranjeze. Pe curând!

Ieşi şi închise uşa după el.

Magnus Derrick rămase îndelung nemişcat pe singurul scaun din încăpere, privindu-se în oglinda plesnită, care, ani de-a rândul, reflectase feţele grimate ale subretelor, în acea atmosferă de parfum răsuflat şi pudră de orez mucegăit.

Deci sunase ceasul prăbuşirii, al ruinei! După atâţia ani de viaţă integră, de luptă cinstită, ajunsese aici, în cabina unei actriţe, părăsit de prieteni, plângându-şi fiul pierdut – un bătrân zdrobit, zvârlit la o parte, dezonorat, părăsit de toată lumea.

Înainte de a se înnopta, locuitorii oraşului Bonneville fură zguduiţi de o veste senzaţională. S. Behrman locuia într-o vilă undeva în afara oraşului, în mijlocul unui crâng de stejari de Virginia şi eucalipt. Seara, puţin după şase şi jumătate, în momentul când se aşezase la masă să cineze, cineva aruncase în sufragerie, prin fereastra deschisă, o maşină infernală, care explodase aproape de uşa ce dădea în hol. Întreg mobilierul încăperii fusese nimicit şi aproape toate geamurile casei săriseră în ţăndări. Ca prin minune, însă, S. Behrman scăpase neatins.

CAPITOLUL 8

Într-o după-amiază de la începutul lui iulie, la vreo lună după ciocnirea de la canalul de irigare şi după întrunirea ţinută la Bonneville, Cedarquist, care tocmai se

pregătea să deschidă corespondenţa în biroul său din San Francisco, rămase foarte surprins când se trezi faţă în faţă cu Presley.

— Ce-i cu tine, Pres? exclamă fabricantul când acesta se ivi în uşa pe care o deschisese băiatul de serviciu pentru el. Nu cumva ai fost bolnav? Şezi, băiatule. Să te tratez cu un *sherry*. Totdeauna am la îndemână o sticluţă…

Presley luă paharul şi se lăsă în adâncul unui fotoliu mare, de piele.

— Bolnav? răspunse el. Am fost. Sunt şi acum. Sunt zdrobit, şir /

Presley părea cu totul absent, semn al unei adânci oboseli.

— Ce spui?! exclamă Cedarquist. îmi pare foarte rău. Ce necazuri ai, Pres?

— Oh, presupun că e vorba îndeosebi de nervi. Apoi, şi capul, insomniile, starea de slăbiciune, un colaps general, aşa zice doctorul. „Surmenaj intelectual11, mi-a zis, „Surescitare”. Cred că n-a lipsit mult ca să fac o febră generală”.

— Ei da, după toate prin câte ai trecut, e lesne de închipuit, îşi exprimă Cedarquist cu gravitate compasiunea.

Presley închise ochii – căzuţi în fundul unor cearcăne vineţii – şi-şi duse la ceafă mâna subţire.

— E un coşmar, murmură el. Un coşmar înfiorător. Şi încă nu s-a terminat! Dumneavoastră aţi aflat despre toate cele întâmplate numai din reportajele ziarelor. Acolo, însă, la Bonneville, la Los Muertos, oh, nici nu vă puteţi închipui ce disperare a pricinuit înfrângerea rancher-ilor şi decizia Curţii Supreme, care-i deposedează pe toţi. Nu încetasem a nădăjdui că, în cele din urmă, acolo vom obţine câştig de cauză. Socotisem că în faţa celei mai înalte instanţe de judecată a Statelor Unite – măcar acolo! – ni se va face dreptate. Ei, şi vestea deciziei pe care a pronunţat-o

Curtea Supremă a fost ultima lovitură, cea mai dureroasă! Pentru Magnus a fost lovitura de graţie. Efectiv, lovitura de graţie!

— Sărmanul Derrick, sărmanul Derrick… murmură Cedarquist. Ia spune-mi, Pres, cum reacţionează? Ce are de gând să facă?

— A rămas cerşetor. A investit în ranch-iul lui mai mulţi bani decât ne-am închipuit, atunci când a hotărât să denunţe contractele cu toţi arendaşii şi… să-şi lucreze singur tot pământul. După aceea, procesele susţinute împotriva companiei şi campania dusă pentru a-l plasa pe Lyman în Comisia căilor ferate, toate acestea l-au costat şi mai mult. Pare-se că banii pe care Genslinger i-a stors de la el prin şantaj erau tot ce-i mai rămăsese. A mizat totul – îl ştiţi cum e – sperând că anul acesta va obţine o recoltă îmbelşugată, care-l va pune pe picioare din nou. Şi a obţinut într-adevăr o recoltă îmbelşugată tocmai la timp ca să i-o smulgă S. Behrman şi Calea Ferată. Magnus e un om ruinat.

— Ce nenorocire! Ce nenorocire! murmură Cedarquist. Lyman să se dovedească un ticălos, Harran să fie ucis, şi pe deasupra, toate acestea, una după alta, într-un timp atât de scurt, toate *deodată*, s-ar putea spune!

— Mai bine-ar fi murit şi el, urma Presley, asta e partea cea mai tristă.

— Cum cea mai tristă? Ce vrei să zici?

— Mă tem, sincer vă spun, mă tem c-o să-şi piardă minţile. E distrus! Oh, dacă l-aţi vedea, dacă l-aţi vedea… Un moşneag… un moşneag… se târăşte, gârbovit, tremurător, senil, şade toată ziua în sufragerie, frunzăreşte hârtii, le sortează, le leagă teancuri, teancuri, le răsfoieşte din nou, le uită, se învârteşte stângaci de colo-colo, bolboroseşte, mormăie, buimac. La masă, uneori, uită să mănânce. Ei, ştiţi că din casă pot fi auzite trenurile când fluieră la intrarea pe viaduct. De câte ori trece un tren, Governor pare – *cum* să spun – pare speriat. îşi vâră capul

între umeri, ferindu-se parcă de ceva, şi nici nu îndrăzneşte să răsufle până nu trece trenul. Ai zice că-l stăpâneşte o spaimă iraţională, animalică de Calea Ferată.

— Şi, fireşte, acum va trebui să părăsească Los Muertos, nu?

— Da, toţi vor trebui să plece. Mai pot sta acolo vreo două săptămâni. Puţinii arendaşi care încă rămăseseră la Los Muertos pleacă şi ei. Acesta e de altfel şi unul din motivele pentru care am venit în oraş. Soţia şi fiicele unuia dintre cei ucişi – un anume Hooven – au venit încoace să caute de lucru. Numai printr-o minune ar putea să aibă noroc. Altfel, cred c-o vor scoate foarte greu la capăt. Vreau să le caut şi să încerc să le dau o mână de ajutor.

— Ar trebui să te îngrijeşti mai întâi de tine, Pres.

— Oh, îndată ce sunt departe de Bonneville şi de priveliştea dezastrului de acolo, mă simt mai bine. De aceea, am de gând să şi plec. Pentru că veni vorba, aş fi vrut să vă întreb dacă nu cumva aţi putea să-mi faceţi un serviciu. Medicul e de părere că o călătorie pe ocean mi-ar face bine. V-aş ruga să puneţi o vorbă, să mă pot îmbarca pe unul dintre vapoarele dumneavoastră care transportă grâu.

— Mai încape vorbă, Prés?! Totuşi, îmi pare rău că trebuie să pleci. Speram că iarna asta ai să vii să stai la noi la ţară.

Presley clătină din cap.

— Nu, răspunse el; trebuie să plec! Chiar dacă aş fi perfect sănătos, n-aş vrea să mai rămân în California tocmai acum. Dacă aţi fi bun să mă recomandaţi unuia dintre căpitanii dumneavoastră…

— Cu plăcere, Preş. Când ai vrea să pleci? Va trebui să aştepţi câteva săptămâni. Cel dintâi vapor al nostru ridică ancora abia spre sfârşitul lunii.

— Perfect. Vă mulţumesc foarte mult.

Cedarquist se interesa îndeaproape de problema pământurilor din jurul oraşului Bonneville. De aceea

întrebă:

— Ia spune, Calea Ferată a fost pusă în posesie asupra majorităţii ranch-urilor?

— Asupra tuturor, răspunse Presley. Îndată ce Magnus a fost silit să renunţe la preşedinţie, liga s-a destrămat. Vechea poveste – au început să se certe între ei. Careva a găsit o soluţie de compromis şi, ca urmare, a fost ales un nou preşedinte. Atunci au început defecţiunile. Calea Ferată a oferit să arendeze terenurile în cauză nmehenilor, rancher-ilor care de fapt erau proprietarii terenurilor! exclamă el cu amărăciune. Vrând-nevrând, mulţi au acceptat oferta aceasta, sperând că astfel vor salva situaţia. Fireşte, îndată ce au semnat contractele de arendă, au recunoscut implicit titlul de proprietate al Căii Ferate. Lui Magnus, Calea Ferată a refuzat să-i arendeze pământul. În câteva săptămâni, S. Behrman va fi pus în posesia ranch-ului Los Muertos.

— Fără îndoială că, drept recompensă pentru serviciile aduse, Calea Ferată are să treacă ranch-ul pe numele lui, observă Cedarquist.

— Fără îndoială, mormăi Presley obosit.

Se ridică spre a-şi lua rămas bun.

— Apropo, îşi aminti Cedarquist, ia spune, ce program ai vineri seara? Vrei să cinezi cu noi? Fetele se duc la ţară lunea viitoare, şi probabil că o vreme n-o să le mai vezi dacă pleci în călătorie pe ocean.

1 – Mă tem că am să fiu foarte anost. În ultima Vreme, abia îmi duc zilele, abia mai e viaţă în mine. Sunt ca un ceas cu arcul rupt.

— Nu e rupt, Pres, băiatule, îl îmbărbătă industriaşul, e doar neîntors. Ia să vedem, n-am putea să te remontăm niţeluş? Hai, făgăduieşte că vii! Cinăm la orele şapte.

— Vă mulţumesc. Atunci, pe vineri, la şapte! Coborând în stradă, Presley îşi trimise valiza printr-un băiat la club, unde-şi oprise o cameră, şi se urcă într-un tramvai care mergea spre Castro Street. Înainte de a pleca

din Bonneville, aflase, după cercetări stăruitoare, unde trăsese *missis* Hooven la San Francisco, şi acum se ducea s-o caute.

Când Presley îi spusese lui Cedarquist că e bolnav, istovit, vlăguit, nu rostise decât jumătate din adevăr. Deşi sleit de puteri, distrus, cu nervii zdruncinaţi, totuşi apatia lui era copleşită când şi când de izbucnirile aprige ale unei mânii, ale unei indignări crunte, revenindu-i pentru o clipă ideea fixă, obsedantă, care-l îndemna să săvârşească o faptă neasemuită, un act de dreptate – ce fel de act anume, nu putea spune – să îndure cândva un martiriu înfiorător, un sacrificiu total, suprem, hotărâtor, care să inspire respectul. Se închipuia înflăcărat de eroismul orb, iraţional al unui anarhist care-şi zvârle victima în viitoare, deplin conştient că va fi înghiţit şi el odată cu ea.

Firea lui şovăielnică îi zăgăzuia însă de fiecare dată drumul. Bolnav de nervi, lipsit de voinţă, emotiv, chiar timid, amâna de azi pe mâine, tărăgăna, în mintea lui mocnind fel şi chip de gânduri, luând noaptea hotărâri de care uita dimineaţa.

O singură dată trecuse la acţiune, şi acum, străbătând cu tramvaiul străzile pustii, murdare, bântuite de vânt, tremura la amintirea aceea. Groaza de „ce s-ar fi putut întâmpla”, nepotrivită cu răzbunarea, al cărui executor se închipuise, îl copleşea. Scena aceea era reconstituită necontenit de mintea lui. Se vedea în umbra copacilor şi a boschetelor din jurul acelei case dinafara oraşului Bonneville, târându-se pe brânci spre ferestrele luminate, aşteptând clipa favorabilă, pândind şi, atunci când perdelele, ridicate, îngăduiau acest lucru, privind în interior. La un moment dat se ivise în lumină omul pe care-l aştepta. Presley se vedea din nou ridicându-se şi furişându-se spre fereastră. îşi amintea ce grea i se părea maşina infernală pe care i-o dăduse Caraher – o ţeavă lungă de şase ţoli, umplută cu exploziv şi astupată la capete. Ridicase mâna şi o zvârlise. O vibrare, ferestrele

smulse, apoi, un gol, o viitoare roşie, un suflu năprasnic, un cutremur, şi din viitoare se trezise zvârlit în vid, în întuneric, tremurând de spaimă. Într-un târziu îşi venise în fire, dându-şi seama că fugea spre Los Muertos înspăimântat, gâfâind, scos din minţi. Urmaşe noaptea neuitată când se cufundase în hăul beznei, înfiorat de ceea ce credea că săvârşise, când chinuit de remuşcări, când spumegând împotriva slăbiciunii sale, a fricii, a nenorocitului său temperament şovăitor. Sosise, în sfârşit, dimineaţa, şi, odată cu ea, ştirea nereuşitei şi încredinţarea că nu era bănuit câtuşi de puţin. Scăpase ca prin minune, aşa cum scăpase şi duşmanul lui. Căzuse în genunchi, îngăimând o rugăciune, mulţumind lui Dumnezeu cu lacrimi în ochi că-l scăpase de pe marginea prăpastiei spre care-i lunecase piciorul.

După aceea, în minte se înrădăcinase adânc o idee fixă – era cea mai mizerabilă făptură umană, era un ratat, un avorton! Nimic nu izbutea să ducă la bun sfârşit – grozavul lui poem, sforţările de a-i ajuta pe cei dimprejur, chiar încercarea de a-i nimici pe duşmani, toate se dovedeau zadarnice. Cu un efort al voinţei, se gândi să facă o ultimă încercare spre a dărui ceea ce era mai bun în el, şi, în acest scop, hotărî să ajute, în nenorocirea în care se afla, văduvită familie a neamţului Hooven.

După ce se isprăvise cu toate, după ce Hooven şi ceilalţi şapte care pieriseră lângă şanţul de irigare fuseseră înmormântaţi în cimitirul din Bonneville, fără a cere ajutorul sau sfatul cuiva, *missis* Hooven plecase la San Francisco împreună cu Minna şi cu micuţa Hilda, ca să caute de lucru, părăsindu-şi pentru totdeauna căminul şi *ranch-ul* Los Muertos. Presley află de plecarea lor abia după cincisprezece zile.

Îndată începu să-l obsedeze teama că *missis* Hooven. şi Minna – Minna îndeosebi – care trăiseră la ţară, necunoscând obiceiurile de la oraş, lesne ar putea să fie doborâte în lupta aspră, pe viaţă şi pe moarte, pentru

existenţă. În scurt timp această temere se transformă într-o convingere care, până la urmă, îl determină să plece după ele la San Francisco, hotărât să le găsească şi să le ajute.

La adresa notată în carneţelul lui, aproape de centrala electrică din Castro Street, se afla o pensiune modestă, însă destul de curăţică. Acolo întrebă de missis Hooven.

Proprietara pensiunii îşi amintea foarte bine de familia Hooven.

— A, nemţoaica aceea, cu cele două fete, una mare şi cealaltă micuţă?! Da, desigur-Fata cea mare era tare drăguţă. Sigur, îmi amintesc de ele, dar nu mai stau aici. Au plecat de o săptămână. A trebuit să elibereze camera, aşa cum ne înţelesesem. îmi datora chiria pe o săptămână. Nu-mi pot îngădui, domnule…

— Ei, nu ştiţi unde s-au dus? N-aţi auzit la ce adresă au trimis cufărul?

— A, cufărul? răspunse femeia, izbindu-şi coapsele cu palmele. Şi, înroşindu-se: Cufărul lor, ei, l-am oprit, şi dumneata ce pofteşti? îl ţin până au să-mi dea banii! Ai ceva împotrivă? Să auzim!

Cu un gest de descurajare, Presley plecă cu inima strânsă. La colţul străzii se opri locului îndelung, încruntat, descumpănit, cu gândurile învălmăşite. Presupunerile lui se dovediseră deci întemeiate. Aşadar, soţia lui Hooven îşi cheltuise micile economii încă de acum o săptămână. Prin urmare, rămăseseră fără resurse de şapte zile, afară numai dacă găsiseră de lucru. „Dar ce, pentru numele lui Dumnezeu, se întreba el, ce puteau face ele acolo, la oraş?”

Şapte zile! La gândul acesta Presley se clătină de spaimă. Şapte zile, fără bani, fără să cunoască un suflet de om în acel oraş plin de lume. De unde să ştie Minna şi maică-sa că existau aşezăminte înzestrate generos pentru asemenea făpturi omeneşti în nevoie, ca ele? Ştia că nu le

lipsea mândria, mândria încăpăţânată, ursuză, a omului trăit la ţară. Chiar dacă ar şti de existenţa instituţiilor filantropice, ar vrea ele, şi ar călca pe inimă să facă apel la acestea? O nelinişte sfredelitoare se cuibări în sufletul lui Presley. Unde se aflau acum? Unde dormiseră noaptea trecută? Unde îşi luaseră micul dejun în dimineaţa aceea? La drept vorbind, avuseseră oare parte de aşa ceva? Găsiseră măcar un pat, o pernă pe care să-şi pună capul în noaptea aceea? Necunoscute de nimeni, pierdute în vălmăşagul vieţii oraşului, ce se întâmplase cu ele? încotro le târâse şuvoiul străzilor?

Ghearele de fier vor scrie oare încă o poveste pe aceeaşi cheie a portativului, veche de când lumea, largă cât lumea? Cât de departe aveau să ajungă urmările celor întâmplate în ziua aceea îngrozitoare, lângă canalul de irigare? Până unde aveau să se întindă tentaculele monstrului?

Presley se întoarse în centrul oraşului, în cartierul comercial, făcându-şi în minte plan după plan, şi rennnţând la ele numaidecât, pentru a o găsi şi a o ajuta pe *missis* Hooven şi pe fiicele ei. Ajunse pe Montgoraery Street şi coti spre club, trecând încă o dată în revistă toate cauzele şi împrejurările marii încleştări la care asistase în ultimele optsprezece luni.

Deodată se opri, cu ochii ţintă la firma de pe un zid, chiar la intrarea din stradă a unei clădiri înalte, în care se aflau birourile unei întreprinderi, şi deodată îi veni o idee. Rămase o clipă neclintit pe trotuar, cu ochii larg deschişi, cu pumnii încleştaţi.

În clădirea aceea se afla direcţia generală a companiei „Pacific şi Southwestern Railroad”. Deşi destul de mare, clădirea nu era totuşi pretenţioasă, şi de câte ori venise în oraş, Presley pesemne că trecuse de multe ori pe lângă ea fără s-o bage în seamă.

Totuşi, aceasta era citadela inamicului, inima acelui vast sistem de artere ramificate care sugeau sângele

naţiunii, centrul păienjenişului în care fuseseră prinse atâtea vieţi, atâtea averi, atâtea destine. Aici, îşi spunea Presley, era urzită acea politică de jaf, de samavolnicii şi nedreptăţi care, încet-încet, le smulsese *rancher-ilor* drepturile, până ce, doborâţi la pământ, scoşi din sărite, deznădăjduiţi, se ridicaseră la luptă şi muriseră. De aici porniseră dispoziţiile adresate lui S. Behrman, lui Cyrus Ruggles şi lui Genslinger, care-l împinseseră, pe Dyke în închisoare, care-l uciseseră pe Annixter, care-l ruinaseră pe Magnus, care-l pervertiseră pe Lyman. Aceasta era citadela; aici, îndărătul uneia din numeroasele ferestre, într-unul din numeroasele birouri, cu mina pe pârghiile puternicei sale maşini, se afla stăpânul, Shelgrim însuşi!

În clipa când îi trecu prin cap acest lucru, Presley fu cuprins de o dorinţă irezistibilă, de o curiozitate aprinsă de a-l cunoaşte, de a-l privi în ochi pe omul cu putere atât de nemărginită, cu voinţă atât de irezistibilă, a cănii forţă întru rău era atât de nestăvilită, omul împotriva căruia luptaseră cu toţii atâta vreme, cu atâta înverşunare. Avea reputaţia unui om accesibil. Atunci, de ce să nu se ducă la el? Presley hotărî cu tărie să facă acest lucru. Dacă n-avea s-o facă în clipa aceea, îşi dădea seama că n-o va mai face niciodată. Cu inima zvâcnind, cu răsuflarea tăiată, intră în clădire, şi după câteva clipe se pomeni şezând pe scaun într-o anticameră, cu ochii pironiţi hipnotic pe geamul jivrat al uşii pe care, cu litere aurite, era înscris cuvântul: „Preşedinte”.

Presley află cu mirare că Shelgrim se găsea încă acolo. Era destul de târziu, trecuse de ora 6, şi funcţionarii plecau. Multe birouri rămăseseră încă de pe acum pustii. Prin uşa deschisă a anticamerei zărea mereu în treacăt funcţionari, băieţi de serviciu, contabili şi alţi slujbaşi îndreptându-se grăbiţi spre scări şi ascensoare; pentru ziua aceea sfârşiseră munca. Iar Shelgrim rămăsese încă la masa de lucru, necunoscând oboseala, nesimţind nevoia de odihnă.

— La ce oră pleacă acasă în mod obişnuit *mister* Shelgrim? îl întrebă Presley pe tânărul care linia nişte blanchete pe masa din antecameră.

— De obicei pleacă pe la şase şi jumătate, şapte, răspunse funcţionarul. Şi adăugă: De multe ori se mai întoarce.

Hm! Shelgrim avea 70 de ani! Presley. nu-şi putu Stăpâni un murmur de mirare. Deci, nu era doar C\i numele preşedintele companiei „P. & S.W”. Avea 70 de ani, şi totuşi se află încă la post, muncind cu o energie, cu o încordare care ar fi năruit sănătatea şi nervii multor oameni în floarea vieţii.

O clipă după aceea, însă, Presley încleştă dinţii.

„Este vitalitatea unui căpcăun, îşi spuse el, întocmai ca aceea a tigrului. Omul care suge sângele unui întreg popor nu se poate să nu fie energic”.

Mica sonerie electrică din perete zbârnâi. Tânărul care linia blanchetele lăsă jos tocul şi, deschizând uşa, vârî capul în biroul preşedintelui. După câteva cuvinte schimbate cu el, deschise larg uşa, spunându-i mi Presley:

— Vă pofteşte *mister* Shelgrim, sir.

Presley intră într-un birou spaţios, bine luminat, dar neobişnuit de simplu. Pe parchet era aşternut un covoraş frumos, dar tocit, pe perete atârnau două gravuri în oţel, iar lângă masa mare, simplă, plină de hârtii în neorânduială, se aflau două-trei scaune. Aceasta era totul, cu excepţia unui lavoar în colţ, pe care se afla o carafă cu apă, de la gheaţă, acoperită cu un şervet curat, scrobit. Un bărbat, probabil, un subdirector, în picioare la capătul mesei, sta înclinat lângă speteaza unuia din scaune. Shelgrim însuşi se afla la masă.

Era un bătrân corpolent, aproape mătăhălos. Barba sură ca fierul şi mustaţa îi acopereau complet gura. Ochii erau albaştri, deschişi, puţin apoşi. Ici-colo pe faţa lui se vedeau pete hepatice. Uriaşa lăţime a umerilor atrase îndeosebi atenţia lui Presley. Niciodată nu mai văzute un

om atât de spătos. Gâtul părea oarecum înfipt în umerii rotunjiţi, încovoiaţi parcă de marile răspunderi pe care le avea şi de marile samavolnicii pe care le săvârşea.

Purta pe creştet o tichie de mătase, pusă pe o parte, puţin pieziş. Sub redingota largă, cu mâneci lungi, se zărea jiletca, ai cărei nasturi de jos erau tociţi pe margini, văzându-se prin stofă metalul de dedesubt. Sus, jiletca era neîncheiată, şi pe plastronul cămăşii desfăcute se zăreau doi butoni de sidef.

Presley se aşeză neinvitat. Părea că nu-l observaseră. Subdirectorul prezenta un raport. Nu vorbea prea încet, Presley îi auzea fiece cuvânt.

Raportul era interesant. Privea pe un contabil din biroul care controla efectuarea plăţilor. Îndeobşte, acel funcţionar era vrednic de încredere, harnic, sârguincios, zelos. Uneori însă se apuca de băutură şi-o ţinea într-un chef câte trei zile. Nu numai în această perioadă, dar şi în cele câteva zile care urmau nu mai era bun de nimic, lucrările lui suferind. Era familist şi lupta cu înverşunare să se descotorosească de acel viciu. Treaz, nebăut, era un slujbaş de nădejde. Având în vedere aceste împrejurări, fusese iertat în repetate rânduri.

— Vă amintiţi, *mister* Shelgrim, i-aţi luat de mai multe ori apărarea când noi eram hotărâţi să-l dăm afară. De astă dată, însă, cred că nu mai putem face nimic cu el. Făgăduielile de a se îndrepta sunt o poveste ce se repetă mereu. Ultima dată n-a mai dat niciun semn de viaţă timp de patru zile. Sincer vă spun, *mister* Shelgrim, cred că trebuie să-l concediem pe acest Tentell. Nu ne putem permite să-l ţinem mai departe în serviciu. Adevărul e că ne costă mai mult decât merită. Poftiţi dispoziţia de concediere. Dacă vreţi s-o semnaţi…

Urmară câteva clipe de tăcere. Presley, numai ochi şi urechi, aştepta cu răsuflarea tăiată. Directorul puse dinaintea preşedintelui dispoziţia de concediere scrisă la maşină. Tăcerea se prelungi. În hol grilajul ascensorului

lunecă huruind. Shelgrim nu se uita la hârtia din faţa lui. Se întorsese pe scaunul turnant şi privea pe fereastră. În sfârşit, spuse:

— Tentell are familie… soţie şi trei copii… Ce leafă primeşte?

— O sută treizeci de dolari.

— Dublaţi-i leafa. Sau, să zicem, faceţi-i două sute cincizeci de dolari. Să vedem cum se va comporta.

— Ei, desigur… dacă doriţi, dar adevărul este, mist*er Shel*grim…

— Ei, să mai facem o încercare… nu strică.

Presley nu avu vreme să-şi ajusteze părerile în aşa fel încât să ţină seama de acest nou punct de vedere exprimat de preşedintele companiei „P. & S. W.", căci directorul se retrase îndată. Înainte de a-şi îndrepta atenţia spre el, Shelgrim îşi notă ceva în agenda de pe birou şi semnă câteva scrisori. În sfârşit, îşi ridică privirile şi-l fixă pe tânăr cu o privire gravă. Nu zâmbea. Trecu o vreme până ce vorbi. În sfârşit, întrebă:

— Ei bine, domnul meu?

Presley păşi înainte şi se aşeză pe un scaun n-ai aproape. Shelgrim luă şi citi cartea lui de vizită. Presley notă că citea fără ochelari.

— Dumneata, zise el întorcând faţa spre Presley, dumneata eşti tânărul care a scris poemul Truditorii?

— Da, sir.

— Pare să fi stârnit multe discuţii. L-am citit. Am văzut şi tabloul din casa lui Cedarquist, pictura care te-a inspirat[78].

Cu simţurile mai ascuţite decât oricând, Presley observă destul de intrigat că Shelgrim nu-şi mişca trupul.

---

78 Poemul Iul Presley se suprapune, atît prin caracterul protestatar cît şi prin geneza Iul şi răsunetul ce l-a avut în mase, poemului The Man luttfi The Hoe, Inspirat de tabloul Iul J. F. MUlet Intitulat Paysan reposant sur sa hQue (Ţăran odihnindu-se în sapă), publicat ÎP 1809 de scriitorul american EduJln Mflrkhan (1853 - 1940).

Mişca doar braţele şi capul. Trunchiul lui, masiv, rămânea neclintit în scaun, şi pe măsură ce trecea timpul, această particularitate se accentua. Presley începu să aibă o imagine stranie; i se părea că trupul lui Shelgrim se odihnea pe scaun, în timp ce capul, creierul şi mâinile acţionau independent. Din când în când lua cu degetul cel mare şi cu arătătorul câte o alună cojită din farfuria ce se afla la îndemână şi o punea între dinţi.

— Am văzut în casa lui Cedarquist pictura intitulată *Truditorii*, urmă Shelgrim. Între poem şi pictură, o prefer pe aceasta din urmă.

— Pictura e opera unui maestru, se grăbi Presley să precizeze.

— Şi datorită acestui fapt, continuă Shelgrim, nu mai era nimic de adăugat. Dumneata făceai foarte bine dacă şedeai liniştit. Un lucru nu se poate exprima bine decât într-un singur fel. Meritul picturii *Truditorii* este că autorul a exprimat în ea ce era mai *important* de spus asupra subiectului.

— N-am privit-o niciodată anume în această lumină, observă Presley, confuz, descumpănit.

N-ar fi putut spune cu preciziune ce se aşteptase să găsească la Shelgrim. îşi închipuise că va întâlni un căpcăun, o brută, un om înfiorător, alcătuit din sânge şi fier, şi în loc de aceasta, descoperise un sentimental şi un critic de artă. N-ar fi putut aplica omului din faţa lui niciun etalon din registrul său mintal. îi încolţi în minte gândul că pesemne acest lucru se datora nu împrejurării că etaloanele sale erau nepotrivite obiectului, ci faptului că erau ridicol de modeste ca dimensiuni. Începu să vadă în omul din faţa lui nu numai corpolenţa, dar şi măreţia; un om multilateral, cu vaste simpatii, care se apleca cu aceeaşi înţelegere asupra naturii umane a unui beţiv nărăvit, asupra mesajului unei capodopere plastice, ca şi asupra problemelor ridicate de finanţarea şi exploatarea unei reţele de zece mii de mile de cale ferată.

— Niciodată n-am privit pictura în această lumină, repetă Presley. Ceea ce spuneţi e foarte interesant.

— Dacă trebuie să ascult acest limbaj, continuă Shelgrim, prefer să-l ascult de la prima mână. Prefer să aud ce a avut de spus marelé pictor francez, şi nu ce-ai avea *dumneata* de spus despre ceea ce el „a exprimat din capul locului.

La început, când ceea ce avea de spus îi era proaspăt în minte, bătrânul rostea vorbele tare, cu energie, dar spre sfârşitul frazelor, glasul scădea, ca şi când ideea nu l-ar mai fi interesat, şi cuvintele din urmă se auzeau nedesluşit de sub barba şi mustăţile sure. Uneori păreau a fi ecoul stins al unei şoapte.

— Am scris acest poem, se hazardă Presley, într-un moment când eram îngrozitor de agitat. Locuiesc, explică el, sau, mai bine zis, am locuit la ranch-ul Los Muertos, în comitatul Tulare, la ranch-ul lui Magnus Derrick.

— La *ranch-ul* Căii Ferate, deţinut de *mister* Derrick, preciză Shelgrim.

Presley dădu braţele în lături cu un gest de neputinţă, de resemnare.

Privindu-l pătrunzător, preşedintele companiei „p. & S. W". urmă apoi, ridicând glasul:

— Presupun că mă crezi un mare ticălos.

— Îmi dau seama… sunt convins… şovăi Presley, căutându-şi cuvintele.

— Dă-ţi seama, tinere, exclamă Shelgrim, împungând în masă cu arătătorul lui gros, puternic, pentru a-şi sublinia cuvintele, încearcă să-ţi dai seama în primul rând că *liniile ferate se construiesc cu mijloace proprii*. Unde-i cerere, acolo, mai curând sau mai târziu, va apărea şi oferta. Crezi că grâul creşte fiindcă îl cultivă Derrick? Grâul creşte de la sine! Ce rol are Magnus Derrick? Oare de la el vine forţa? Ce rol am eu? Oare construiesc eu calea ferată? Când e vorba de grâu sau de căi ferate, ai de-a face cu *forţe*, nu cu oameni, tinere. Aici e grâul, adică

oferta. Ca să poată hrăni oamenii, grâul trebuie transportat. Iată şi cererea. Grâul este o forţă, Calea ferată, alta, şi amândouă sunt guvernate de o lege: *legea cererii şi ofertei*! Oamenii au prea puţin de zis în toată povestea asta. Se pot ivi condiţii, împrejurări care să apese greu asupra anumitor indivizi, să-i strivească şi chiar, *totuşi*, *pentru a hrăni oamenii*, *grâul trebuie transportat*, şi acesta constituie un proces tot atât de inevitabil ca şi creşterea grâului. Dacă doreşti să condamni pe cineva pentru cele întâmplate la Los Muertos, faci o greşeală. Condamnă împrejurările, nu oamenii.

— Dar, îngăimă Presley, dumneavoastră sunteţi căpetenia, dumneavoastră conduceţi Calea Ferată.

— Eşti foarte tânăr! Conduc eu Calea Ferată! Pot oare să opresc în loc Calea Ferată? Dacă doreşti, pot da faliment. Altminteri, dacă vreau să administrez Calea Ferată pe baze economice, nu pot face nimic. *Nu pot* s-o conduc. Calea Ferată e o forţă născută din anumite condiţii, şi nici eu, nici nimeni altul nu poate opri Calea Ferată, nimeni n-o poate conduce. Poate *mister* Derrick al dumitale opri creşterea grâului? îi stă în putere să dea foc grânelor sale, să le dea pe degeaba, să le vândă cu un cent bushel-ul, aşa cum şi eu aş putea da faliment, dar grâul creşte mai departe. Poate cineva să oprească creşterea grâului? Ei bine, cu atât mai puţin pot eu opri Calea Ferată.

Presley coborî în stradă zăpăcit, cu gândurile învălmăşite. Acea nouă optică îl amuţise. Orice s-ar fi spus, nu putea s-o conteste. Era ca ecoul limpede al adevărului. Deci, nu trebuia nimeni osândit pentru grozăvia de la canalul de irigare? Forţe, condiţii, legea cererii şi ofertei, aceştia erau deci inamicii? De fapt, nu inamici, căci în natură nu există rea-voinţă, ci numai o indiferenţă nemărginită, o tendinţă irezistibilă de a realiza anumite ţeluri prestabilite. Natura era deci o maşină uriaşă, o putere ciclopică, gigantică, înspăimântătoare, un

Leviathan cu inima de oţel, nemiloasă, necruţătoare, neînduplecată, neîndurată; o putere care zdrobeşte cu un calm de nirvană atomul omenesc care-i stă în cale, fără ca suferinţele legate de nimicirea lui să pricinuiască cea mai mică trepidaţie, nici cel mai slab fior prin acel uriaş mecanism de roţi şi angrenaje.

Presley se duse la club şi cină singur, îngândurat, mohorât, pierdut într-un labirint de reflecţii sumbre. Totuşi, în clipa când se ridică de la masă, se petrecu ceva care, o clipă, îl învioră, îi abătu gândurile.

Masa lui se afla aproape de fereastră. În timp ce-şi sorbea cafeaua, aruncă întâmplător o privire pe stradă, şi pe neaşteptate zări o siluetă familiară. Nu era oare Minna Hooven?! într-o clipă, silueta, apucând-o pe o stradă laterală, o pierdu din vedere. Ciudat! Parcă ea era. Presley se ridică brusc de la masă şi, luându-şi pălăria, coborî repede în stradă, unde fuseseră aprinse lămpile.

Oricât o căută însă din ochi, Presley n-o mai zări pe tânăra în care credea c-o recunoscuse pe fiica nefericitului neamţ. În sfârşit, renunţă şi, întorcându-se la club, la ora aceea aproape pustiu, fumă câteva ţigări, încercă zadarnic să citească un volum de eseuri din bibliotecă şi, în cele din urmă, enervat, descumpănit, se culcă.

Presiey nu se înşelase câtuşi de puţin. Fata pe care o zărise era într-adevăr Minna Hooven.

O săptămână mai înainte, când, după o zi de eforturi zadarnice pentru a găsi de lucru, Minna se întorsese în cămăruţa lor de la pensiunea de pe Castro Street şi aflase că maică-sa şi Hilda plecaseră, rămăsese fără grai. Nu fusese în niciun oraş mai mare decât Bonneville, şi acum nu ştia nici ce să înceapă, nici cum să-şi explice dispariţia maică-sii şi a micuţei Hilda. Că proprietăreasa era pe punctul de a le da afară, înţelegea; totuşi, o rugaseră să le mai lase o zi, în speranţa că Minna va găsi de lucru. Aminti de acest lucru proprietăresei, care o repezi însă cu atâta aprindere, încât fata se zăpăci de-a binelea.

— Oh, oh… bâigui ea. Ştiu că vă datorăm bani. îmi pare rău. Totuşi, unde s-a dus mama? Vreau s-o caut.

— La naiba! Numai grija asta n-o am eu, vociferă proprietăreasa. De unde să ştiu?

Adevărul e că *missis* Hooven, temându-se să mai rămână prin apropierea pensiunii după ce fusese dată afară, şi ameninţată de proprietăreasă că o va duce la poliţie dacă va mai da târcoale prin împrejurimi, îi lăsase acesteia o bucăţică de sugativă pe care smângălise ceva, rugând-o s-o dea Minnei când se va întoarce.

— Proprietăreasa pierduse sugativa, şi pentru a nu arăta că e stânjenită, se făcea că e supărată foc.

— Numai de tine nu-mi arde! îi strigă ea Minnei în faţă. Habar n-am unde au plecat. Până acum am avut de-a face numai cu oameni cinstiţi. Atâta vreme cât mi se plăteşte chiria, nu-ţi spun nici dă-te mai încolo, dar mă duceţi de nas de o săptămână, am de ce să-mi ies din sărite! Hai, cară-te de-aici! Nu te cunosc, nu mă cunoşti! Nu vreau să-mi iasă nume rău din pricina tuturor neisprăviţilor. Hai, cară-te, sau chem poliţia!

Minna se trezi în stradă. Se învârtea pământul cu ea. Să tot fi fost ora 5. În buzunar avea treizeci şi cinci de cenţi, acesta era întreg avutul ei. Ce era de făcut?

Deodată, spaima de oro? o spaimă oarbă, iraţională, pe care o cunosc numai proscrişii, se abătu asupra ei, sugrumându-i glasul.

În cele câteva zile de când tot căuta de lucru, văzuţie prea bine la ce se putea aştepta de la această nouă lume în care fusese aruncată. Ce se va întâmpla cu ea? Ce să facă, unde să se ducă? înfiorătoare întrebări, la care nu putea răspunde. De astă dată nu se nelinişte a numai pentru sine. Maică-sa şi micuţa Hilda, o copiliţă, nu erau în stare niciuna, nici alta să se descurce în viaţă. Pierdute, ca şi ea, în vălmăşagul oraşului, ce se va alege de ele, încotro vor apuca? Totuşi, pe măsură ce paşii o duceau înainte, îşi recapătă curajul. Gândul că vor flămânzi, şi ea, şi maică-sa,

şi Hilda, nu avea niciun sens. Fără îndoială că nu vor ajunge acolo. Era cu neputinţă. Ceva se va întâmpla, desigur, se va întâmpla la timp. Totuşi, cum se vor descurca până atunci, ce vor face în noaptea asta şi în cele câteva zile următoare? La lucrul acesta trebuia să se gândească în primul rând.

O neliniştea îndeosebi faptul că totul se întâmplase pe neaşteptate. În cei nouăsprezece ani ai vieţii sale nu avusese niciodată prilejul să afle ce înseamnă să te descurci singur în viaţă. Din munca lui, taică-său reuşise totdeauna să întreţină toată familia; şi iată că dânsul se prăpădise pe neaşteptate. Iar acum maică-sa fusese despărţită de ea. Rămăsese deodată fără niciun ajutor de nicăieri. Un glas înfricoşător îi striga: lrăcum ce ai să faci ca să trăieşti?” Era pusă faţă în faţă cu viaţa! Se uita la uriaşa ei imagine cu inimă de piatră, o privea drept în ochii orbi.

Se însera. Căutând să treacă neobservată, i se părea că o urmăreau mii de priviri curioase, iscoditoare, Minna luă un aer flegmatic şi o porni cu pas vioi spre cartierul comercial al oraşului.

Era îmbrăcată destul de îngrijit – fustă de stofă albastră, cordon de pluş, tot albastrul pantofi prezentabili, pe care-i avea de la maică-sa, bluză roz, jachetă şi pălărie marinărească de pai. Arăta destul de drăguţ. Părea ciudat, nici măcar gândurile negre nu întunecaseră sclipirea din ochii ei albaştri-verzui, nu-i păliseră buzele, nespus de roşii, nu-i întunecaseră, faţa, negrăit de albă. Părul negru cu reflexe albăstrii era pieptănat cu grijă. Păşea dreaptă, bine proporţionată, bine împlinită. Chiar şi în nefericirea ei observa că atrăgea atenţia bărbaţilor, care uneori o urmăreau cu privirile. Acest lucru îl nota însă plină de amărăciune, cu o facultate adâncă, nedesluşită a subconştientului. Minna cea adevărată, hărţuită, speriată, săgetată de o mie de nelinişti, şfichiuită de o mie de griji, murmură cu răsuflarea tăiată: „Ce e de făcut? Ce e de

făcut? Oh, ce e de făcut acum?”

După ce străbătu un drum lung, interminabil, ajunse în Kearney Street şi merse pe această stradă până ce din bine luminatul şi îngrijitul cartier comercial ajunse pe Barbary Coast, în lumea tavernelor şi a şantanurilor. Ca să le evite, apucă pe o stradă laterală, dar se trezi pe uliţele Chinatown-ului, din care ieşi după o jumătate de oră, cu răsuflarea tăiată, după spaime pe care nu avea să le uite niciodată. Între timp se întunecase de-a binelea.

La întretăierea lui California Street cu Dupont Street se opri să chibzuiască.

„*Trebuie* să fac ceva, îşi zicea. Trebuie să fac *ceva*”. Era de pe acum zdrobită de oboseală. Se gândi să intre să stea jos şi să se odihnească în catedrala catolică lângă care se oprise. Aşa şi făcu. Tocmai se sfârşea slujba de seară. După ce preoţii şi băieţii din altar plecaseră, Minna rămase încă vreme îndelungată în interiorul întunecos, plin de ecouri, cumpănind cum să facă faţă situaţiei deznădăjduite în care se afla.

După două sau trei ore, paracliserul o trezi din gânduri. Era vremea să închidă biserica. Minna trebuia să plece. Înfrigurată de vântul rece, pătrunzător al nopţii, amorţită – stătuse multă vreme nemişcată – toropită de somn, buimacă, speriată, Minna se trezi din nou în stradă. O încerca foamea, o chinuia cu fiece clipă tot mai mult. În cele din urmă cumpără de cinci cenţi fructe, pe care le mâncă cu lăcomie, apoi porni mai departe.

În sfârşit, pe o uliţă întunecoasă care se desprindea din Kearney Street, aproape de Piaza, zări o firmă luminoasă, pe care scria: „Paturi pentru o noapte, cincisprezece şi douăzeci şi cinci de cenţi”.

Cincisprezece cenţi! Şi-ar putea îngădui aşa ceva? I-ar rămâne şi mai puţin, acel puţin cât mai avea până va începe să flămânzească, clipă la care nici nu îndrăznea să se gândească. În afară de asta, o speria înfăţişarea respingătoare a acelei clădiri negre, mohorâte, murdare,

ce părea locaşul unor crime întunecate, al unor spaime ascunse. Şovăi vreo douăzeci de minute sau chiar o jumătate de oră, plimbându-se de două sau de trei ori încolo şi încoace prin faţa intrării. În sfârşit, se hotărî. Nu se simţise niciodată atât de istovită. Oboseala îi apăsa umerii, îi atârna de picioare ca plumbul. Trebuia să doarmă. Nu putea să colinde străzile toată noaptea. Intră pe uşa de sub firmă şi urcă nişte scări murdare, fără balustradă. În capul scării, lângă un pupitru înalt, un om cu o bluză albastră umplea o lampă cu gáz. Minna se apropie de el.

— Bacă sunteţi bun, aş dori, îngăimă ea, o cameră… un pat pentru noapte. Unul de cincisprezece cenţi, vă rog.

— Aici e numai pentru bărbaţi, răspunse omul, ridicându-şi privirile de la lampă.

— Oh, suspină Minna, n-am… n-am ştiut.

Apoi îl privi o clipă, uluită, şi el o fixă cu o privire lipsită de expresie.

— N-am… n-am ştiut, repetă Minna.

— Da, numai pentru bărbaţi, spuse el încă o dată. Múlna coborî încet scările şi ieşi din nou în stradă. Pe măsură ce orele înaintau, oraşul devenea tot mai pustiu, tot mai sumbru, şi simţământul vitregiei vieţii apăs» tot mai greu pe umerii celor lipsiţi de mijloace. Minna Hooven petrecu trează cea dintâi noapte de luptă, de zbucium, străduindu-se să ţină capul sus deasupra valurilor vieţii în care fusese aruncată.

Se lumină de ziuă, şi, odată cu dimineaţa, foamea deveni sfâşietoare. O luă iar către cartierele de sus ale oraşului. Cam pe la 10 şedea pe o bancă într-un mic parc plin de bone şi de copii. Câteva dintre acestea se aprojiară cu trăsuricile copiilor şi se aşezară pe banca Minnei, continuând o conversaţie începută mai înainte. Minna ascultă. Prietena uneia dintre bone îşi părăsise slujba, lăsându-şi stăpâna în încurcătură.

— Oh! interveni Minna. Şi, minţind cu multă

naturaleţe, zise: Sunt şi eu bonă, şi deocamdată n-am slujbă. Nu cumva aş putea să intru acolo?

Celelalte se întoarseră şi o priviră cu indiferenţă şi superioritate pe această fată care, se vedea bine, abia venise de la ţară.

— Ei, ai putea să încerci, răspunse una din ele. Ai referinţe bune?

— Referinţe? repetă Minna stingherită.

Habar n-avea ce însemna aşa ceva.

— O, *missis* Field nici nu-ţi cere referinţe, spuse altă fată. E o molâie. O învârţi pe degete dacă vrei.

— Mă duc la ea! hotărî Minna. Unde stă?

Fetele îi spuseră adresa.

— La Lorin? murmură ea. E afară din oraş?

— Da, pe malul celălalt al golfului[79].

— Pe malul celălalt.

— Eşti de la ţară, nu?

— Da. Cum… cum pot să ajung acolo? E departe?

— Nu. Cobori Markét Street, treci cu bacul pe ttialul celălalt şi apoi iei trenul. Nu, nu e prea departe. Mai întrebi acolo pe cineva. O să te îndrepte.

Trebuia să încerce. Minna se duse pe jos la bac, unde constată că drumul până la malul celălalt costa douăzeci de cenţi. Dacă acea călătorie se dovedea zadarnică, nu-i mai rămâneau decât zece cenţi. După aceea se sfârşeau toate speranţele. Totuşi, se ivise o ocazie, o mică ocazie. Trebuia să încerce!

Pe tramvaiele care circulau pe străzi, pe bac, pe locomotivele şi pe vagoanele trenurilor locale se lăfăiau iniţialele „P. & S. W.”, amintindu-i de moartea tatălui ei, de puterea uriaşă care o adusese la acea ananghie. I se părea că vede aceste iniţiale pretutindeni, şi avea senzaţia că din toate părţile o pândeau tentaculele monstrului.

Clipă de clipă, foamea o chinuia tot mai rău. Nu-i mai

---

79 Este vorba de Golful San Francisco.

dădea pace nicio secundă. Pe bac se surprinsese că iscodeşte feţele călătorilor, întrebându-se când luase gustarea de dimineaţă unul, când va prinzi altul.

Când coborî din tren, la Lorin, pe malul celălalt al golfului, văzu că era vorba de o mică aşezare suburbană de felul celor care răsar la marginea oricărui mare oraş american. De-a lungul liniei ferate erau risipite ici-colo păsuţe şi vile clădite de antreprenori pentru speculă. Panouri uriaşe, aşezate de-a lungul liniei ferate, trâmbiţau cu litere de şapte picioare avantajele pe care le ofereau loturile de casă şi vilele din aşezările suburbane.

Minna găsi fără multă greutate adresa la care fusese îndrumată. Acolo se afla o vilă drăguţă, aşezată în fundul unei curţi, departe de stradă, umbrită de palmieri, stejari de Virginia şi nelipsiţi eucalipţi. Minna o privi cu simpatie. Oh, să-şi găsească aici un colţişor, un cămin, unde să se refugieze de acele străzi îngrozitoare ale oraşului, din ghearele foamei care o rodea cu dinţi neobosiţi! Cum va mai munci! Cu câtă râvnă va încerca să se facă plăcută! Cu câtă răbdare va asculta orice dojană. Cât de credincioasă, cât de conştiincioasă va fi! Ceea ce spusese nu era cu totul neadevărat. Acasă, grija micuţei Hilda, surioara, era lăsată pe umerii ei aproape tot timpul, aşa că ştia ce se cere, cum trebuiau îngrijiţi copiii.

Cu inima zvâcnind, cu răsuflarea tăiată, trase minerul clopoţelului, fixat în mijlocul uşii din faţă.

Îi deschise însăşi stăpâna casei, o femeie mai în vârstă, cu faţa plăcută. Minna spuse pentru ce venise.

— Dar am şi angajat o fată, răspunse doamna.

— Oh, murmură Minna, luptând din răsputeri să-şi păstreze cumpătul. Oh… am crezut că poate… Dădu să plece.

— Îmi pare rău, zise doamna. Apoi adăugă: Ai putea să îngrijeşti de trei copii şi, printre picături, să ajuţi la treburile casei?

— Da, doamnă.

— Sora mea caută o fată. Stă în North Berkeley \ la deal. Te pricepi la gospodărie? Ai referinţe bune?

— Da, doamnă.

— Bine, o să-ţi dau adresa. Stă în North Berkeley.

1 Orăşel pe ţărmul răsăritean al Golfului San Francisco.

Intră în casă şi, după o clipă, se întoarse, întinzând Minnei o carte de vizită.

— Iată adresa. Fii atentă, să n-o *mânjeşti*, fetiţo, cerneala nu s-a uscat încă, ar fi mai bine s-o citeşti chiar acum.

— E departe? Pot să mă duc pe jos până acolo?

— Nu cred. Mai bine ai face să iei tramvaiul, e o bucată bună de drum până sus în deal.

Când Minna sosi în North Berkeley, nu-i mai rămăsese nici ion cent. Printr-o crudă ironie a sorţii, luase din greşeală tramvaiul în direcţia opusă, şi, cu toate că îşi dăduse repede seama de greşeală, acest lucru o costase ultimii cinci cenţi. Acum avea să-şi încerce ultima şansă, şi dacă nu reuşea, urma prăbuşirea. În sfârşit, ajunse. Aici, ca şi dincolo, locul fusese ocupat. Minna se îndepărtă de uşa casei, încredinţată că nu mai are ce spera, că acum avea să-şi înfrunte soarta pentru ultima oară, să lupte pe viaţă şi pe moarte, de astă dată lipsită şi de cel din urmă sprijin jalnic, cea din urmă salvare, cel din urmă bănuţ.

Porni din nou înainte, fără niciun ţel. Se simţea vlăguită, sleită de puteri, îşi dădea seama c-o aştepta istovirea, sfârşeala foamei, tot mai neîndurătoare. Spaima morţii o îmboldea.

„*Trebuie* să fac ceva, *trebuie*! Orice. Trebuie să fac rost de mâncare”.

Se gândi să-şi amaneteze jacheţica, dar acum era departe de oraş, de casele de amanet, şi nu mai avea timp să ajungă acolo înainte de închidere.

Mergea înainte, în neştire. Trecu o oră. Pierduse orice simţ al orientării. Buimacă, nu mai ştia unde se duce,

cotea la colţuri, mergea pe străzi, fără a-şi da seama de ce. Ştia numai că trebuie să meargă înainte, spunându-şi că, îndată ce se va opri, foamea va începe s-o roadă cu şi mai multă înverşunare.

În sfârşit, intră într-un mic parc, un fel de grădina publică, un colţişor frumos, cu mulţi copaci, în a căror umbră şerpuiau ispititor drumeaguri şi alei bine îngrijite. În fund, printre copacii de la marginea unei pajişti întinse, cu iarba ofilită de arşiţă, zări nişte clădiri înalte şi un catarg pentru steaguri. Toată priveliştea avea o vagă înfăţişare a unei instituţii publice educative. Minna ghici după tăbliţele fixate pe copaci, care avertizau publicul să nu rupă florile, că se află în incinta Universităţii statului California. Merse înainte. Aleea pe care păşea o duse până la urmă într-un crâng de uriaşi stejari de Virginia, ale căror ramuri aproape că atingeau pământul. Acolo, fiind umbră deasă, iarba era verde şi se zăreau din loc în loc flori înflorite. Rareori văzuse un colţişor mai plăcut. Dădu cu ochii de o bancă, improvizată în jurul celui mai bătrân stejar, şi acolo, în sfârşit, istovită, vlăguită de foame, deznădăjduită, singură, Minna Hooven se aşeză, întrebându-se ce să facă.

Îndată ce se aşeză, chinurile foamei şi ale oboselii deveniră şi mai sfâşietoare, şi mai imperative. Dorea mai presus de orice, dorea cu nesaţ să mănânce, să se odihnească, să găsească un adăpost pentru noapte. Şi dorinţa aceasta lăuntrică, tot mai arzătoare, o făcea şi încleşteze pumnii ei mici, în timp ce pe obraji lacrimile i se scurgeau şiroaie, iar trupul tot îi era scuturat de suspine.

După un timp, Minna observă o femeie ca de vreo 30 de ani care trecuse de două ori pe alee, prin faţa băncii pe care şedea, şi, privind-o mai atent, îşi aminti că o văzuse pe bac când venise din oraş.

Femeia era îmbrăcată în mătase, strânsă zdravăn în corset şi purta o pălărie de o eleganţă ţipătoare. Minna îşi dădu seama că necunoscuta o pândea, dar mai înainte de a

hotărî ce să facă, o văzu cu nespusă mirare că se apropie şi-i vorbeşte.

— Ce coincidenţă! exclamă necunoscuta, aşezându-se lângă ea. Nu eşti dumneata tânăra care a şezut în faţa mea pe bac? Mi se pare ciudat că te întâlnesc din nou. M-am gândit tot timpul la dumneata.

Privind-o acum mai de aproape, văzu că faţa femeii era foarte fardată. Răspândea împrejur vin parfum pătrunzător. Nu avea trăsături bătătoare la ochi, dar expresia gurii era cam aspră, pleoapele parcă-i erau umflate de nesomn şi avea o siguranţă în mişcări care nu scăpară atenţiei Minnei.

— Pun prinsoare, urmă necunoscuta, că eşti necăjită. Aşa mi s-a părut când te-am văzut pe bac, tot aşa mi se pare şi acum. E adevărat? Ce necazuri ai? Eşti de la ţară, nu?

Bucuroasă că găsise cui să-şi împărtăşească necazul, chiar unei cunoştinţe întâmplătoare, Minna îi mărturisi că era într-adevăr necăjită, că se rătăcise de maică-sa, că era de la ţară.

— Am încercat să găsesc o slujbă, încheie ea, dar pare-se că n-am noroc. Până acum n-am fost în niciun alt oraş în afară de Bonneville.

— Ciudat! exclamă necunoscuta. îmi dau seama că nu degeaba m-am simţit atrasă de dumneata. Tocmai de o tânără ca dumneata am nevoie. Uite, sunt singură foarte multă vreme, şi totdeauna mi-am dorit o fată drăguţă, vioaie, apropiată, care să-mi ţină *companie*. Înţelegi? Ai ceva care-mi place. Mi-ai plăcut din clipa când te-am văzut pe bac. Vrei să stăm de vorbă despre asta?

Spre sfârşitul acelei săptămâni, într-o după-amiază, ieşind de la club, Presley se întâlni pe neaşteptate la colţ de stradă cu Minna.

— Ce surpriză! exclamă el bucuros, apropiindu-se de ea. Pe cuvântul meu, aproape îmi pierdusem speranţa c-am să te mai găsesc vreodată. Te-am căutat pretutindeni. Mă

temeam că n-ai să te descurci aici, şi aş fi dorit să-ţi pot fi de folos cu ceva. Ce face mama dumitale, ce face Hilda? Unde staţi? Aţi găsit o casă bună?

— Nu ştiu unde-i mama, răspunse Minna. M-am pierdut de ea şi n-am reuşit s-o regăsesc.

Între timp, Presley observase fugitiv amănuntele îmbrăcăminţii Minnei: rochie de mătase cu garnitură de dantele, volan de catifea şi, la cordon, pafta de argint Părul îi era pieptănat altfel ca de obicei. Pe cap, de asemeni, purta o pălărie mare, cu o agrafă sclipitoare fixată într-o parte cu o spelcă suflată cu aur şi un puf de pluş albastru, lucios. Presley o privi în ochi.

— Şi... şi... cum te descurci? întrebă el.

Minna râse dispreţuitoare.

— Eu?... strigă ea. Am păşit pe calea pierzaniei. N-aveam de ales. Asta, sau foamea!

Alb ca varul şi tremurând, Presley se întoarse în camera lui de la club. Se întâmplase mult mai rău decât se temuse. Nu venise la timp spre a-i da o mână de ajutor. Suferise un nou eşec. îl cuprinse o spaimă superstiţioasă la gândul că, într-un fel sau altul, era sortit să rateze, să eşueze. Minna ajunsese aici, fusese împinsă la asta, iar el, întârziind, punând prea târziu în practică hotărârea tardivă de a o sprijini, nu fusese în stare să împiedice prăbuşirea. Era oare scris ca lanţul nenorocirilor să nu mai aibă sfârşit? îi fusese hărăzit ca spectrul hidos al urmărilor ciocnirii de la canalul de irigare să dănţuiască mereu în calea lui? Când se va sfârşi cu povestea asta, când se va încheia totul? Nu exista un locşor unde tentaculele monstrului să nu poată ajunge?

Era bolnav de groaza tuturor celor întâmplate. Dorea arzător să plece departe, să scape de acele nenorociri ce nu se mai sfârşeau, să nu mai vadă că nu poate fi de niciun folos. Da, dar asta însemna că e un laş, îşi spunea, şi asta îi făcea silă.

Plin de dispreţ faţă de sine însuşi şi totodată amărât

că fusese amestecat în asemenea josnicii, începu să se îmbrace pentru a-şi îndeplini promisiunea de a lua cina la familia Cedarquist.

Sosi acolo cu o întârziere de aproape o jumătate de oră. Nu apucase să-şi scoată pardesiul, când *missis* Cedarquist se ivi în fundul holului, în pragul uşii ce dădea spre salon, gătită pentru a ieşi în oraş.

— Dragul meu Presley, exclamă ea, bondoacă şi împopoţonată, tresăltând, aplecându-se spre el cu un foşnet de mătase perceptibil, mă bucur nespus că te văd! Vai, scumpul meu poet, eşti slab ca o stafie, bietul de tine! Ai nevoie de o cină mai substanţială decât aş putea să-ţi ofer eu, şi tocmai acest lucru îl vei avea!

— Nu cumva am făcut vreo gafă? exclamă Presley precipitat. Nu m-a invitat *mister* Cedarquist pentru vineri seara?

— Nu, nu, nu dumneata, îl linişti ea, gafa a făcut-o el! *Dumneata*, care eşti atât de manierat, să faci gafe?! Cu neputinţă! Nu, dragul meu! *Mister* Cedarquist a uitat cu desăvârşire că astă-seară suntem invitaţi în altă parte, şi când mi-a spus că te-a poftit, m-am năpustit asupra lui, să-l sfâşii, şi alta nu! A propus să contramandeze invitaţia, dar de una ca asta nici n-am vrut să aud! I-am scris amfitrioanei noastre, întrebând-odacă n-aş putea să te aduc şi pe dumneata. Când a auzit cine *eşti*, a acceptat bucuroasă. Totul s-a aranjat. Cedarquist şi fetele au plecat înainte, iar dumneata, ca un scump poet ce eşti, o vei conduce pe bătrâna doamnă. Mi se pare că aud trăsura. *Allons*! *En voiture*![80]

După ce luară loc în cupeul întunecos, care mirosea a piele şi a tapiserie, *missis* Cedarquist exclamă:

— Oh, încă nici nu ţi-am spus la cine vei cina! Vei cina cu o adevărată personalitate. Închipuie-ţi, te vei afla

---

80 Să mergem ! Să ne urcăm în trăsură J (In limba franceză in original.)

Ei, am ajuns ! (tn limba franceză tn original.)

în tabăra celor mai iubiţi duşmani ai dumitale, vei cina cu familia Gerard, unul dintre vicepreşedinţii companiei de cale ferată „P. & S. W.”, care, precum ştiu, ţi-e dragă ca sarea-n ochi.

Presley tresări şi strânse pumnii atât de brusc, încât mai că-i plesniră mănuşile albe. Buimac, răspunse ceva, nici el nu ştia ce, dar *missis* Cedarquist era atât de furată de propria ei sporovăială, încât nici nu băgă de seamă ce tulburat era.

— Fiica lui, Honora, pleacă în Europa săptămâna viitoare, împreună cu maică-sa; au invitat câteva persoane la cină – numai prieteni intimi, bineînţeles – noi, dumneata şi, oh, nu mai ştiu, încă două sau trei persoane. O cunoşti pe Honora? Cât se poate de drăgălaşă, mititica, şi bogată, îţi închipui! Milioane? Nici nu îndrăznesc să spun câte! *Tiens, nous votci*! 2

Cupeul trase la scară, şi Presley urcă, urmând-o pe *missis* Cedarquist, treptele masive ale impozantei clădiri. Îngădui unuia dintre valeţi să-i ia pălăria şi pardesiuí; o ajunse pe *missis* Cedarquist într-o încăpere cu plafon de sticlă, plină de tablouri, galeria de artă, fără îndoială, şi auzi ca prin vis numele lor anunţate la intrarea salonului, ale cărui uşi erau ascunse de draperii grele, albastre.

Concentrându-şi atenţia pentru prezentările şi recomandările de rigoare, iminente, trecu pragul.

Salonul era foarte spaţios şi de o somptuozitate excesivă. Pilaştri netezi, paralelipipedici, din marmură trandafirie, brăzdată în fel şi chip, ce se înălţau din podea, încununaţi cu capiteluri aurite în stil corintian, sprijineau plafonul. Acesta, în loc să se unească cu pereţii în unghiuri drepte, se curba spre ei, părând mai curând bolta unui dom. Pe plafon, lucrate în basorelief, se împleteau sumedenie de arabescuri aurii, alcătuind un cadru masiv pentru o frescă imensă, reprezentând nimfe şi zeiţe, porumbei albi, care de luptă de aur, în jurul cărora se învălătuceau nori şi ghirlande de trandafiri. Între pilaştri,

pe pereţii salonului, atârnau goblenuri de mătase simple, de bun-gust, stil Louis Quinze1. Şemineul, adevărată operă de artă, se ridica până la plafon. Pe soclul lin din marmură neagră, sculptată, era reprezentat, în nenumărate exemplare, Atlas încovoiat, muşchiulos, sprijinind pe umeri partea de sus a şemineului îmbrăcat în marmură purpurie, brăzdată de vine albe, sculptată cu motive asemănătoare acelora ale goblenurilor de mătase. În centrul şemineului se afla un blazon de bronz, cu o monogramă indescifrabilă şi un motto în latineşte. Grilaje din alamă, aproape de şase picioare înălţime, flancau vatra.

Ferestrele încăperii erau încadrate fastuos de draperii din brocart închis, cu garnituri din dantelă *écru*, pe care era ţesută artistic monograma familiei. Pe peretele din faţa şemineului, un vitraliu gotic, imens, luminat din sera alăturată, arunca în salon licăriri de basm. În centrul vitraliului, doi cavaleri în armuri.

Stilul dominant în Franţa în perioada 1715 – 1774, perioadă în care a domnit Ludovic al XV-lea: ceea ce caracterizează acest stil este supleţea liniilor, prospeţimea culorilor şi preferinţa pentru temele pastorale.

În mitologia elină, titan osândit să sprijine cerul pe umerL

Lohengrin 1 şi Parsifal[81], ţineau în mâini unul o lebădă, celălalt o flamură. Efectul de lumini era feeric; vitraliul, o adevărată capodoperă, sclipea, scânteia, scăpăra, revărsând o puzderie de culori, de tente – opal, purpuriu, bordo, trandafiriu-pal, albastru-regal, galben ca şofranul şi nuanţe de violet atât de întunecate, încât păreau negre.

Sub picioare, covorul era moale ca iarba. Ici şi colo stăteau aşternute pe parchet blănuri – una din ele a unui uriaş urs polar – şi carpete din catifea de mătase. Un scrin

81> şi 1 Eroii unor vechi legende germanice.

în stil *Renaissance*[82], de abanos, mai înalt decât Presley cu câteva picioare, împodobit cu încrustaţii de fildeş şi argint, ocupa un colţ al salonului, iar în mijloc se afla o masă întinsă, din stejar flamand, negru, masiv, greu ca fierul. În aer plutea o mireasmă vagă de santal. Din sera alăturată se auzea susurul unui havuz. Un şir de becuri electrice, cu abajururi de cristal jivrat, opalescent, fixate de-a lungul frizei, între capitelurile aurii ale pilaştrilor, aruncau pretutindeni o lumină discretă, difuză.

Missis Gerard ieşi în întâmpinarea oaspeţilor.

— Dumnealui e desigur *mister* Presley, noul nostru poet, de care suntem cu toţii atât de mândri! Mă temeam că s-ar putea să nu veniţi! Este o reală plăcere să vă urez bun venit la noi!

Valetul apăru lângă ea.

— Masa e servită, doamnă, anunţă el.

După ce părăsi pensiunea din Castro Street, missis Hooven se opri în colţul străzii s-o aştepte pe Mina. Micuţa Hilda, care avea atunci cel mult 6 ani, o ţinea de mână.

Missis Hooven nu era o femeie bătrână, dar munca grea o ofilise de tot. Nu mai avea nicio veleitate de a fi atrăgătoare, aşa că nu mai dădea cine ştie ce importanţă ţinutei. Când fusese alungată din pensiunea de pe Castro Street, purta o pălărie neagră, Spălăcită, cu flori artificiale, decolorate, de un trandafiriu ponosit. Pe umeri avea un şal. Ziua aceea nefericită o doborâse însă cumplit, chiar mai rău decât pe fiica ei. Punga, în care mai avea câteva monede de zece şi de cinci cenţi, se afla în cufăr, şi cufărul rămăsese la proprietăreasă. Având asupra ei treizeci şi cinci de cenţi, Minna beneficiase de un răgaz corespunzător. Missis Hooven şi fetiţa simţiseră chiar din clipa izgonirii ce înseamnă a îi cu desăvârşire lipsit de bani.

---

82 Stilul perioadei Renaşterii, caracterizat prin îmbinarea severităţii liniilor cu profunzimea elementelor decorative. (In umka franceză în original.)

În timp ce o aştepta pe Minna, cercetând fiecare tramvai-funicular, fiecare trecător ce se apropia, apăru un *policeman*, care o întrebă ce făcea acolo, şi, necăpătând un răspuns satisfăcător, o invită fără multă vorbă să circule.

Minna nu avusese cine ştie ce încredere în sine când se văzuse nevoită să lupte pentru existenţă. *Missis* Hooven n-avea de loc. Durerea, nenorocirea prin care trecuse, strâmtorarea, mai presus de toate, nespusa spaimă de viaţa zgomotoasă, trepidantă a oraşului, toate acestea o zăpăceau, o buimăceau, o înfiorau, paralizându-i gândirea, făcând să i se împleticească limba în gură. Ameţită şi uluită, nu mai trăia decât pentru un singur scops-o salveze pe micuţa Hilda. Se agăţa de viaţă cu îndărătnicia oarbă a unei pisici zvârlite în apă.

De aceea, când poliţistul îi porunci să circule, se supuse fără o vorbă, fără a încerca măcar să-i explice situaţia, şi o porni devale. Puţin după aceea, se întoarse şi se opri din nou la colţ, aproape de pensiune, scrutând tramvaiele ce treceau, privind neliniştită de-a lungul trotuarelor.

Policeman-ul se ivi din nou şi îi porunci încă o dată să se depărteze, şi ea se supuse fără a crâcni. Când o găsi pentru a treia oară în acelaşi loc, *policeman-ul* se supără. De astă dată se luă după *missis* Hooven, şi când, buimacă, îndărătnică, dânsa dădu să se întoarcă, îi puse mâna pe umăr.

— Vrei să te arestez? Ia spune? o întrebă el. Vrei să te duc la răcoare? Vorbeşte!

Cuvintele acestea, rău prevestitoare, ajunseră în sfârşit la conştiinţa ei. S-o aresteze! Aşadar, s-o aresteze. Teama de închisoare a omului trăit la ţară O

făcu să-şi ia repede tălpăşiţa, gândindu-se să se întoarcă după ce policeman-ul se va fi depărtat când însă făcu cale întoarsă şi căută din ochi pensiunea, îşi dădu seama pe neaşteptate că se afla pe o stradă necunoscută. Fără îndoială că, fără să observe, o luase pe altă stradă. Nu

mai ştia drumul înapoi. Se rătăcise.

— Am obosit, mămico, se plânse Hilda.

Maică-sa o luă în braţe.

— Mămico, unte ne tucem, mămico?

Într-adevăr, unde? Uluită, *missis* Hooven privi jur-împrejur şirurile nesfârşite de clădiri, procesiunea neîncetată a vehiculelor pe străzi, forfota necurmată a trecătorilor pe trotuare. Unde era Minna? Unde aveau să se culce ea şi fetiţa în noaptea aceea? Ce avea să-i dea de mâncare Hildei?

N-avea astâmpăr. N-avea unde să se aşeze o clipă, îi rămânea de făcut un singur lucru: să meargă tot înainte.

Ah, această *via dólorosa*[83] a sărmanului, acest calvar al celor lipsiţi de adăpost! Oh, mile după mile de pavaj de granit, care *trebuiau*, *trebuiau* străbătute. Da, trebuiau să umble. Trebuiau să circule. Să meargă înainte, unde vedeau cu ochii. De ce, nu puteau spune. Da, nu puteau. Trebuiau să meargă, să meargă tot înainte, deşi le sângerau picioarele şi le usturau încheieturile; deşi le tremurau genunchii şi le durea spatele; trebuiau să meargă, deşi erau ameţite de oboseală; deşi ochii li se închideau de somn, deşi fiece nerv, vrând să se odihnească, abia mai dădea alarma despre suferinţa care-l chinuia. La sfârşitul acelui labirint de drumuri întortocheate, şerpuitoare, încolăcite, străbătute cruciş şi curmeziş, se afla moartea! Nu exista alt sfârşit al acelei *via dolorosa*, nu exista scăpare din labirintul acela. Soarta celor rătăciţi în acest labirint era pecetluită, îi pândea pieirea! Zadarnic ar încerca să se întoarcă pe urmele paşilor lor, zadarnic ar apuca la stânga sau la dreapta la miile de colţuri de stradă, zadarnic ar merge înainte, ar lua-o înapoi, ar alerga încolo şi încoace, dintr-o parte în alta, oriunde, zadarnic ar ocoli, zadarnic s-ar zbate, în cele din urmă vor ajunge inevitabil în centrul labirintului unde îi aşteaptă moartea. *Missis*

---

83 Drum al durerii (în limba latină In original).

Hooven păşea mereu înainte, fără ţel, când ducând-o de mână, când luând-o în braţe pe Hilda, lăsând în urmă clădire după clădire, stradă după stradă, temându-se să se oprească, să n-o vadă vreun *policeman*. De câte ori încetinea pasul, era sigură că zăreşte în depărtare una din acele siluete înspăimântătoare care o pândeau – aşa i se părea ei

— Abia aşteptând să se oprească o clipă pentru a putea să-i caute pricină.

Hilda se frământa fără încetare.

— Mămico, unte ne tucem? Am oposit, mami. Şi, în cele din uănă, înjunghie inima mamă-sii scâncind: Mămico, mi-e foame.

— Ai reptare, fetiţ al mami, căută s-o liniştească *missis* Hooven. Curint o s-o muncam.

În marea forfotă de la 6, când se închideau birourile, trecătorii, bărbaţi şi femei care se îndreptau grăbiţi spre casele lor, îi îmbrânciră încoace şi încolo. Cu o curiozitate buiniacă, *missis* Hooven privea acel şuvoi nesfârşit de feţe, gândindu-se că pe fiecare din ele se pot vedea orice alte simţăminte, numai mila nu. Feţele oamenilor erau vesele, îngrijorate, posomorâte, bucuroase, îngândurate, sau pur şi simplu serbede, inexpresive, dar niciuna nu se apleca spre ea cu compasiune. Fizionomiile lor se deosebeau, dar sub fiecare mască putea fi descoperită duritatea. Oamenii păreau nemăsurat de departe de ea; se aflau deasupra ei, la o înălţime incomensurabilă. În ochii lor, oare ce puteau însemna ea şi fetiţa? Nişte slăbănoage, nişte lepădături ale neamului omenesc, incapabile să supravieţuiască, zvârlite ca să piară la marginea drumului.

Nici nu-i trecu prin gând c-ar putea să ceară ajutor acestor oameni. Şi nu era vorba de mândrie. Pur şi simplu nu-i dădu în minte că cir putea cere pomană de la nişte sfincşi!

Merse tot înainte. Fără voie, picioarele o duseseră într-un cerc larg. Începu să recunoască unele clădiri – mai

trecuseră pe aici! Asta nu-i prea plăcu; apucând pe o stradă laterală, merse drept înainte cam vreo zece, cincisprezece rânduri de case. Se însera. Soarele apusese. Acele orologiului de la Centrala electrică a funicularelor arătau 7. Nu încăpea îndoială, Minna se întorsese de mult şi n-o găsise… Ce va fi făcut, ce ar fi putut să facă? Unde o fi acum? Fără îndoială, colinda şi ea de colo-colo. Ce avea să se aleagă de Mirrna, o fată frumuşică, fără adăpost, fără niciun cunoscut, rătăcită în forfota acelor străzi? Trezită din toropeală, miss*is Hoo*ven nu putu să-şi înăbuşe un strigăt de spaimă. Ce nenorocire, ce cumplită nenorocire! făcu un efort şi îşi aminti adresa pensiunii. Trebuia să ceară s-o îndrepte cineva într-acolo. Poli*ceman-ul s-*o fi dus acasă, doar se înserase. Privi de jur-împrejur. Se afla pe 9 stradă cu case modeste. Spre ea venea un tânăr, cu un furtun de stropit grădina încolăcit pe umăr.

— Spuneţ, tomle, spuneţ, fa roc…

Tânărul îi aruncă o privire şi-şi văzu de drum, săltându-şi pe umăr furtunul. După câţiva paşi, însă, încetini pasul şi se căută în buzunarul jiletcii, apoi sé întoarse spre *missis* Hooven şi-i strecură în mână o monedă de douăzeci şi cinci de cenţi.

Missis Hooven privi uluită bănuţul. Tânărul se depărtase. Aşadar, o luase drept cerşetoare. Apucase şi asta. Ea, care ţinuse capul sus toată viaţa, ea, al cărei soţ avusese în arendă cinci sute de acri de pământ, fusese luată drept cerşetoare. Roşi de ruşine. Tocmai voia să arunce moneda: după cel care i-o dăduse, când deodată Hilda scânci din nou:

— Mămico, mi-e foame.

Cu un gest de nesfârşită oboseală, de resemnare, *missis* Hooven păstră bănuţul. De acum înainte n-avea dreptul să mai fie mândră. Hilda trebuiá să mănânce.

În seara aceea, ea şi fetiţa cinară într-un birt modest dintr-un cartier sărac al oraşului şi-şi petrecură noaptea pe o bancă, într-un parc din partea de sus a oraşului.

Neobişnuită cu viaţa la oraş, neştiind cum se putea mânca ieftin într-un birt, cheltui cei douăzeci şi cinci de cenţi pe mâncare, pentru ea şi Hilda, şi nu îi mai rămase niciun ban cu care să-şi poată închiria un pat undeva.

Noaptea fu îngrozitoare. Hilda suspina, adormind în braţele maică-sii, trezindu-se din oră în oră, plângându-se că îi e frig, deşi maică-sa o înfăşurase în şalul ei, şi întrebând de ce nu se culcau în pat. Oameni beţi sforăiau, sau se târau pe aproape. Spre dimineaţă, un vagabond, duhnind a băutură, se aşeză lângă ea şi începu să mormăie de unul singur, fără şir, presărându-şi bâiguielile cu înjurături şi obscenităţi. Când aţipi, nu mai era mult până în zori.

Se trezi ziua-n amiaza mare. Hilda, slavă Domnului, dormea. îşi simţea mădularele ţepene de frig şi umezeală. îi zvâcneau tâmplele. Se mută pe altă bancă, la soare, şi rămase mai bine de două ore în bătaia razelor lui firave, până ce umezeala nopţii care îi pătrunsese şi în haine se zvântă.

Când la intrarea parcului se ivi un *policeman*, o trezi pe Hilda de îndată şi, luând-o în braţe, se îndepărtă.

— Mi-e foame, scânci Hilda îndată ce se dezmetici de-a binelea. Mi-e foame, mămico, tămi să mănânc ceva.

— Da, da, intrat, fetiţ al mami.

Şi ei îi era foame, dar nu-i stătea gândul la asta. Ce să-i dea Hildei să mănânce? îşi aminti de experienţa din seara trecută, când tânărul cu furtunul îi dăduse moneda. Oare era atât de simplu să cerşeşti? Primeai de pomană de fiecare dată îndată ce cereai? Aşa se părea. Dar tot ce mai rămăsese din mândria ei îndărătnică se revoltă la acest gând. *Ea*, să cerşească? Să întindă mâna la străini?

— Mămico, mi-e foame.

Nu exista altă ieşire. îi fusese dat să ajungă şi aici. De ce să tărăgăneze ceea ce era inevitabil? Căută o stradă mai umblată, pe care bărbaţi şi femei treceau grăbiţi spre slujbă, îi lăsă, pe rând, să treacă, cercetându-le chipurile,

descurajată în ultima clipă de o imperceptibilă schimbare a expresiei, de buzele strânse cu fermitate, de o sprânceană ridicată grav, de o bărbie proeminentă. A doua oară când hotărî să încerce era aproape gata să deschidă gura, când deodată şovăi, crispindu-se, dându-se înapoi, cu urechile vuind, întreaga ei fiinţă protestând împotriva acestei înjosiri.

I se părea că toată lumea o urmăreşte. Fără îndoială că sute de ochi erau aţintiţi asupra ei.

— Mămico, mi-e foame, scânci Hilda din nou.

Atunci se hotărî. Dar ce trebuia să spună, cum cereau de pomană cerşetorii? încercă să-şi amintească ce cuvinte îi spuneau vagabonzii care se iveau la uşa din spate a gospodăriei sale de pe ranch-ul Los Muertos. Cum, cu ce cuvinte i se adresau cerşetorii din Bonneville? în sfârşit, hotărându-se asupra câtorva cuvinte, se apropie de un domn pântecos, cu favoriţi, care se îndrepta grăbit spre centru.

— Fa rog, fa rog, aşutat un sarman femei.

Domnul cel pântecos îşi văzu de drum.

„Poate că nu m-a auzit”, îşi zise ea.

Două femei bine îmbrăcate se apropiau, ciripind vesel.

— Fa rog, fa rog, fa rog, aşutat un sarman femei. Una dintre femei se opri, şoptind ceva prietenei, şi scoase din pungă un bilet galben, pe care, turuind ceva, i-l întinse. *Missis* Hooven, însă, zăpăcită, nu înţelese niciun cuvânt. Ce să fie acel bilet? Femeile îşi văzură de drum.

În sfârşit, se apropie de o fată de vreo optsprezece ani, foarte cochet îmbrăcată.

— Fa rog, fa rog, aşutat, fa rog, aşutat un sarman femei.

Vădit stânjenită, tânăra se opri şi căută în mica» ei poşetă.

— Mi se pare că am… mi se pare că am… zece cenţi, aici, undeva… repeta ea mereu.

În sfârşit, găsi o monedă şi-o lăsă să cadă în palma pe care *missis* Hooven o ţineţi întinsă.

Acesta fusese începutul. Primul pas o dată făcut, ceilalţi urmară uşor. *Missis* Hooven şi Hilda cutreierară străzile toată ziua, cerşind mereu. Ici pica o monedă de cinci cenţi, dincolo una de zece, dincoace iar una de cinci. Nu se pricepea însă câtuşi de puţin să găsească mâncare mai ieftină, şi toată truda acelei zile abia îi ajunse pentru două porţii de pâine, două pahare de lapte şi o mâncare cu carne, gătită îngrozitor. Şi noaptea de marţi spre miercuri o petrecură sub cerul liber. Missis Hooven şi fetiţa dormiră din nou pe bănci în parc.

Miercuri, dis-de-dimineaţă, missis Hooven se trezi sfâşiată de colici, de crampe ascuţite în stomac. Din ce pricină, nu ştia. Ceas de ceas, durerile erau tot mai mari, alternând cu valuri de căldură în tot trupul şi cu un fel de slăbiciune, de sfârşeală. Pe măsură ce ziua înainta, crampele şi sfârşeala se înteţeau. Când încercă să umble, constată că putea s-o facă numai cu cea mai mare greutate. Altă năpastă! Ca să poată cerşi, trebuia să se târască anevoie o bucată de drum. Ajunse în stradă, izbuti să capete vreo două monede de câte cinci cenţi, cumpără o pungă cu mere şi, întorcându-se în paTE, căzu istovită pe bancă.

Acolo rămase toată ziua. Hilda, când scâncea, cerând pâine şi lapte, când se juca apatică la picioarele ei, pe aleea pietruită. Seara o porni din nou. De astă dată însă lucrurile merseră mai greu. Nimeni nu părea dispus să dea ceva de pomană. În două rânduri, un *policeman* îi porunci să circule. Se scurseseră două ore de când cerşea şi nu căpătase decât o monedă de zece cenţi. Cu asta cumpăra pâine şi lapte pentru Hilda. Dânsa nu mâncă nimic şi se întoarse în parc pe bancă

— Singurul adăpost pe care-l cunoştea – şi petrecu noaptea dârdâind de frig şi arzând de febră.

De miercuri dimineaţa până vineri seara missis

Hooven nu mâncă nimic, în afară de câteva mere cumpărate şi o bucată de pâine uscată găsită într-un ziar soios – rămăşiţa cinei vreunui muncitor. Sleită de puteri, îi era tot mai greu să cerşească, şi puţinele monede căpătate le cheltuia fără şovăială, dimineaţa şi seara, pe pâine şi lapte pentru Hilda.

Vineri după-amiază se simţi cu totul istovită. Vedea tulbure, şi uneori îi jucau în faţa ochilor imagini ciudate, cupe de cleştar uriaşe, nespus de graţioase, plutind şi legănându-se aproape de ea, la îndemână. Vaze frumoase de cristal scânteietor se înclinau, se aplecau spre ea, globuri de sticlă luau tot felul de forme gingaşe înaintea ochilor ei, când rotunjindu-se ca nişte sfere, când luând forma unor strangulate clepsidre, când forma şeicuită a covrigilor împletiţi.

— Mi-e foame, mămico, stăruia Hilda, atingându-i faţa.

Missis Hooven tresărea şi se dezmeticea. Era vineri seara. Pe străzi se şi aprinseseră luminile.

— Hai, micuţa fetiţ, zise ea ridicându-se şi luând-o de mână pe Hilda. Hai, să mâncăm, nu?

Ieşiră din parc. O luară pe o stradă transversală, lăsând în urmă cartierul în care cerşiseră în ajun. Acolo o urmărise ghinionul. Voia să-şi încerce norocul în altă parte. Abia târându-se, ajunse pe Van Ness Avenue, aproape de încrucişarea acesteia cu Markét Street. îşi continuă drumul pe Van Ness Avenue, îndreptându-se spre golf, înaintând cu greu, cerşind de la toţi trecătorii, căci acum nu mai făcea nicio deosebire între ei.

— Fa rog, fa rog, fa rog, aşutat un sarman femei.

— Mămico, mămico, mi-e foame.

Era vineri seara, între orele 7 şi 8. Marele bulevard, pustiu, se şi întunecase. Dinspre ocean, o pală de ceaţă se apropie cu repeziciune, lăsându-se treptat mai jos. Se răcorise. Lămpile de pe străzi – păsări de foc în colivii de sticlă – fluturau, dănţuiau în rafalele prelungi ale vântului

schimbător ce se învolbura pe străzile oraşului.

Cu gingaşa *miss* Gerard la braţ, Presley intră în sufrageria palatului ocupat de familia Gerard; înaintea lor intraseră toţi ceilalţi oaspeţi: Cedarquist, cu *missis* Gerard; un tânăr palid, molatic, care-i fusese prezentat lui Presley sub numele de Julián Lambert, la braţ cu Beatrice, verişoara lui Presley, una dintre cele două fete gemene ale soţilor Cedarquist; fratele său, Stephen Lambert, al cărui păr era neted ca al unui indian, dar gălbui ca paiul, la braţ cu sora Beatricei; Gerard, taciturn, bărbos, rotofei, astmatic, cu missis Cedarquist; în afară de aceştia, mai erau două sau trei perechi ale căror nume Presley nu le reţinuse.

Suirageria avea un aspect somptuos. Pe trei pereţi ai încăperii, înalte de vreo zece picioare, se desfăşura, o pictură în ulei, împărţită în panouri lungi prin stinghii înguste de stejar negru. Pictura reprezenta *f* episoade din *Le roman de la* rose1 şi era concepută în 1 atmosfera celei mai gingaşe, oeüei mai aeriene alegorii, i reprezentând tineri cavaleri cu ochi albaştri, frumoşi, 1 suavi ca nişte heruvimi, femei împodobite cu cunu1 niţe de aur, pe deasupra cărora pluteau trâmbe de nori, fete fermecătoare, cu văluri albe, cu păr de aur fluturând, în veşminte diafane, cu braţele pline de flori, întregul alai defilând pe un fond închipuit din luminişuri de pădure, stejari bătrâni, fântâni pe jumătate ascunse între copaci, poieni presărate cu trandafiri.

Altminteri, mobilierul era simplu. Lângă peretele pe care pictura nu se prelungea se afla un dulap] uriaş care, cândva, spre sfârşitul Renaşterii, împodobise sala de ospeţe a vreunui palat italian. Înnegrit de vreme, pe luciul său sumbru licărea un şir de talgere grele de argint, cupe de cristal şlefuit şi pocale gravate.

Invitaţii se aşezară la masă atacând primul fel: stridii albastre, crude, servite pe mici piramide de gheaţă pisată mărunt. Cei doi majordomi începură în acelaşi timp să

umple cupele cu Haut Sauteme2 rece.

Missis Gerard, de obicei foarte mândră de mesele pe care le dădea, nu putea niciodată să reziste ispitei de a comenta unele amănunte. De data aceasta se aplecă spre Presley şi spre *missis* Cedarquist şoptindu-le:

— *Mister* Presley, nu găsiţi acest Sauterne, prea rece? întotdeauna am fost de părere că e atât de bourgeois* să ţii la gheaţă un vin ca acest Sauteme, un Bordeaux4 sau un Bourgogne5... oh, e pur şi simplu o crimă!

1 Poem medieval francez din secolul al xm-lea; descrie în stil dulceag, alegoric, o poveste de dragoste.

— Vin franţuzesc.

Burghez; aici în sens de nepriceput (în limba franceză în original).

«şi vinuri franţuzeşti.

un

— Vinul acesta este din podgoria dumneavoastră, nu-i aşa? întrebă Julián Lambert. Am impresia că recunosc buchetul

Voia să treacă neapărat drept un *fin gourmeti*, neputând să se abţină de a comenta felurile meniului pe măsură ce se succedau.

Gingaşa Honora Gerard se întoarse către Presley:

— Ştii, explică ea, papa are propriile sale vii în sudul Franţei. foarte pretenţios la vinuri; strâmbă din nas când îi oferi vinuri californiene. La vară am să mă duc acolo. Localitatea unde avem viile se numeşte Ferriéres, un sat tare drăguţ.

Honora, o brunetă frumuşică, era ca o delicată figurină de porţelan. Nu purta bijuterii, dar gâtul şi umerii încă nedezvoltaţi pe deplin se ridicau fragezi, juvenili din corsajul de tul al primei ei toalete decoltate.

— Da, continuă ea, pentru întâia oară voi face un voiaj în Europa. Voi avea o cameristă proprie. *Maman* şi cu mine vom călători mult. Vom vizita Baden*, Homburg *,

Spa4, Tirolul! Va fi minunat, nu?

Cu gândul în altă parte, Presley încuviinţă. Sorbindu-şi absent. vinul, privea de jur-împrejur fastuosul interior, cu luminile lui galbene, discrete, cu sclipirile cristalurilor şi argintăriei, cu femeile frumoase în toalete elegante, cu valeţii îndemânatici, stilaţi, cu paharele de cristal şlefuit, cu tacâmurile de argint cizelat şi cu veselă de faianţă de Dresda. Aceasta era bogăţia, în formele ei exterioare, vizibile, o bogăţie atât de mare, că nu avea nevoie să fie economisită. Acesta era căminul unui magnat, al unui rege al căilor ferate. Iată deci pentru ce plăteau fermierii, pentru ce strângea şurubul S. Behrman. Iată pentru ce Dyke fusese împins în afara legii, pentru ce fusese întemniţat. Iată pentru ce fusese cumpărat Lyman Derrick, pentru ce Magnus ajunsese la ruină, iată de ce fuseseră împuşcaţi Annixter şi Hooven.

Amator de delicatese (în Umba franceză în original).

— şi Staţiuni balneare; prima, în Austria; a doua, în Germania; a treia, în Belgia.

Pu servită supa, purec de la Derby[84], şi, în acelaşi timp, ca *hors* d'oeuvres2, pateu de ortolani, împreună cu tartine foarte mici, făcute din felii de pâine prăjită, bine rumenită, cu şuncă tăiată subţire, presărată cu parmezan. Vinul, aşa cum dădea să se înţeleagă missis Gerard, era Xeres din recolta anului 1815.

Missis Hooven traversă bulevardul. Se făcuse târziu. Fără să ştie, ajunsese într-un cartier al oraşului pe care cerşetorii cu experienţă îl ocoleau. Nu se vedea nici ţipenie de om. De o parte şi de alta a bulevardului, până departe, se înşirau vile elegante, luminate, pline de lume. Trotuarele însă erau pustii.

— Mămico, scânci Hilda, am oposit, ia-mă în praţe. Adunându-şi toate puterile, *missis* Hooven o ridică şi porni cu ea înainte, în neştire.

---

84 Gustări (în limba franceză în original).

1 Fiică (în limba germană în original).

Nu trecu multă vreme, şi din nou auzi acel glas sfâşietor, glasul copilului flămând, adresat mamei neputincioase:

— Mămico, mi-e foame.

— Ah, Gott, micuţ fetiţ! exclamă *missis* Hooven, strângând-o la piept, cu ochii plini de lacrimi. Ah, *Tochter3* me mic. Taci, taci, taci. Rup la mine inima. Nu pot găsesc muncare; nu găsesc nimic muncare, nimic, nimic.

— Chind o s-o afem din nou pâine şi lapte, mămico?

— Mâini… curând… acum, Hilda. Nu ştii ce se întâmple cu noi acum, ce se întâmple cu fetiţ me mic.

Păşi mai departe, ţinând-o pe Hilda, strângând-o cu o mână la piept, iar cu cealaltă sprijinindu-se ea însăşi de gardurile ce se înşirau de-a lungul trotuarului, în sfârşit, se ivi un trecător singuratic, un tânăr cu joben şi pardesiu, care mergea repede. Când acesta trecu pe lângă ea, *missis* Hooven întinse o mână tremurătoare.

— Fa rog, fa rog, tomle, fa rog, ajutaţi o femeie sarman.

Tânărul grăbi pasul.

Apoi li se servi peşte: *grenadins*[85] de biban şi somoni umpluţi, copţi în vin alb, cu sos de ciuperci.

— Fireşte, ţi-am citit poemul, *mister* Presley, ciripea missis Gerard. *Truditorii*, desigur. Ce predică ne mai ţii, tinere, eşti teribil! Am simţit că trebuie „să vând numaidecât tot ce am şi să împart banii săracilor”. M-a răscolit, realmente. Te poţi felicita că ai făcut cel puţin un prozelit. Tocmai din cauza acestui poem *missis* Cedarquist şi cu mine am iniţiat o acţiune: să trimitem înfometaţilor din India un vapor încărcat cu grâu. Eşti mulţumit acum, réactionnaire2 înspăimântător?

— Sunt foarte mulţumit, murmură Presley.

— Mă tem, însă, observă *missis* Cedarquist, să nu sosească acolo prea târziu. Mor atât de repede, sărmanii!

---

85 Ai auzit, draga mea, ce spiritual e tînărul nostru Lamartine ?

Până va ajunge în India vaporul nostru, s-ar putea să se termine şi cu foametea.

— În privinţa aceasta, a ajutorării celor în nevoie, nu trebuie să vă temeţi niciodată că va ajunge „prea târziu[86], răspunse Presley. Din nefericire, există totdeauna destui oameni în nevoie.

— Inteligentă remarcă, observă *missis* Gerard.

Missis Cedarquist ciocăni în masă cu evantaiul, ca şi când ar fi aplaudat încetişor, declarându-se de acord.

— Sclipitor, sclipitor, murmură ea, lapidar!

— Honora, ciripi *missis* Gerard, întorcându-se spre fiica ei, care conversa de zor cu molaticul Lambert, Honora, *entends-tu*, *ma* chérie, *l'esprit de notre jeune Lamartine*? 3

Împleticindu-se, missis Hooven îşi urmă drumul de pe o stradă pe alta, strângând-o pe Hilda la piept. Foamea o chinuia cumplit. Mergea încolo şi încoace, întorcându-se pe urmele ei, spre bulevard, târându-se neîncetat, fără răgaz, în timp ce foamea îi sfredelea măruntaiele fără încetare. Era îngrozitor, şi dacă pentru ea, femeie în toată firea, constituia un chin insuportabil, ce trebuie să fi suferit sărmana fetiţă?! Oh, de unde să apară acum o mână care s-o ajute? Oh, de unde să capete o îmbucătură cât de mică? Ce să mănânce, ce să mănânce?! Toată biata ei făptură cerea de mâncare, cerea ceva care să amorţească dinţii aceia ascuţiţi ce o rodeau, orice – o bucată de pâine, o coajă uscată, zvârlită, un fruct pe jumătate mâncat, chiar şi rămăşiţe aruncate la gunoi, chiar şi resturi din mormanele de cenuşă. Mergea înainte, cu ochii aţintiţi spre colţurile întunecoase, de-a lungul drumului, pretutindeni, ascultând miorlăitul şi pasul furiş al pisicilor, urmărind din ochi câinii fără căpătâi care dădeau târcoale prin partea locului. Se simţea tot mai slăbită, crampele reveniseră, greutatea Hildei o dobora. De câteva ori

86({fi limba franceză in original).

simţise o ameţeală, o sfârşeală groaznică. Se învârtea pământul cu ea. Hilda dormea. S-o trezească, ar fi însemnat să-i deştepte foamea. Totuşi, cum s-o ducă mai departe? începu să se teamă c-avea să cadă cu fetiţa în braţe. Spaima că ar putea să se prăbuşească leşinată pe caldarâmul jilav, alunecos din pricina ceţei, o dezmetici; trebuia să facă un efort şi să reziste până la ziuă. îşi adună toate puterile, oprindu-se o clipă ca să schimbe fetiţa grea pe celălalt braţ, apoi porni din nou în noapte. Într-un târziu zări la marginea trotuarului cojile unei banane. Erau murdare, călcate în picioare, dar ce noroc că dăduse de ele!

— Hilda, strigă ea, treseşte, micuţ fetiţ! Fezi, prifeşte, uite cefa de muncare, fezi, hei? E pun, nu? Pun a ne.

Cojile nu puteau fi mâncate. Veştede, murdare, putrede, îţi făţeau greaţă.

— Nu, nu l strigă Hilda. Nu-i pun. Nu pot să mănânc. Of, mămico, te rog, tămi pâine cu lapte.

Între timp, oaspeţii familiei Gerard ajunseseră la *entrées*[87] – fazan Londonderry, raţă şi *rissolettes à la* Pompadour2. La acestea se servi vin Château Latour.

De jur-împrejurul mesei, invitaţii conversau cu animaţie. Vinurile fine înlăturaseră uşoara rezervă de la începutul serii, acum domnind o atmosferă de bună dispoziţie şi de jovialitate plăcută.

Julián Lambert şi *mister* Gerard depănau amintiri despre nişte vânători de raţe pe care le făcuseră împreună. *Missis* Gerard şi *missis* Cedarquist discutau despre un roman – ciudat amestec de psihologie, de degenerescenţă şi de analiză erotică – recent tradus din italiană. Stephen Lambert şi Beatrice dezbăteau problema însuşirilor unui câine ciobănesc scoţian pe care tocmai îl primise în dar tânăra domnişoară. Atmosfera era voioasă, lustrele

---

87 Carne tocată pe pline prăjită, care se consumă caldă, de la cuptor (in limba franceză In original).

răspândeau o lumină plăcută, care se reflecta în garafele cu vin. Feţele de masă albe, vesela de porţelan fin şi cupele de cristal, totul răspândea o strălucire difuză. Înapoia oaspeţilor, valeţii păşeau încolo şi încoace, îndemânatici, fără cel mai uşor zgomot, umplând mereu cupele, schimbând şervetele, servind *entrées-uTÍle*, îngrijindu-se de masă necontenit.

Presley nu se simţea însă câtuşi de puţin vesel.

De la aspectul acelui ospăţ, de la priveliştea acelui lux, de la acea atmosferă de rafinament decent, manierat, gândurile lui zburau înapoi la Los Muertos, la Quien Sabe şi la canalul de irigare de lângă casa lui Hooven. îi vedea pe toţi căzând, unul câte unul: Harran, Annixter, Osterman, Broderson, Hooven. Clinchetul cupelor cu vin era acoperit de detunăturile revolverelor. Calea Ferată, reflecta el, s-ar putea să fie într-adevăr o forţă pe care nimeni nu era în măsură s-o strunească, pentru oare nimeni nu ar putea fi tras la răspundere; totuşi, prietenii lui fuseseră ucişi. Ani după ani de jaf şi samavolnicii storseseră din toată Valea San Joaquinului banii care făcuseră posibilă însăşi priveliştea aceasta, în care se găsea el acum. Pentru că Magnus fusese adus la sapă de lemn, Gerard ajunsese rege al căilor ferate; pentru că fermierii din vale sărăciseră, oamenii aceştia făcuseră avere.

Imaginaţia lui era tot mai fecundă, tot mai deformată, mai caricaturală, mai înfiorătoare. Gerard şi ai lui se îndopau cu toate bunătăţile pământului. Se îngrăşau din sângele poporului, din sângele fermierilor ucişi lângă canal. Da, aceşti oameni ilustrau dictonul „omul pentru om este lup”, se dovedeau nişte canibali crunţi. Harran, Annixter şi Hooven fuseseră devoraţi acolo, sub ochii lui. Aceste tinere elegante, verişoara lui, Beatrice, şi gingaşa *miss* Gerard, delicată, fragilă, toate aceste doamne fine, cu degetele lor subţiri şi gâtul delicat, se transfigurau deodată în mintea lui chinuită în nişte harpii care sfâşiau

carnea omenească. De oroare, de spaimă, la gândul acesta îl prindea ameţeala. Ei bine, într-o bună zi poporul *se va ridica* şi-i va sfâşia pe cei care acum îl chinuiau. Atunci se va adeveri că „omul pentru om este lup”. Şi cu ochii minţii Presley vedea splendida casă a lui Gerard devastată până în temelii, mesele răsturnate, picturile sfâşiate, draperiile în flăcări, iar libertatea – omul cu mâinile mânjite de sânge, omul de pe stradă, înnegrit de fum, murdar de noroi – răcnind, dând buzna pe uşi cu torţa în mână.

La ora 10, *missis* Hooven se prăbuşi.

Din fericire, în clipa aceea o ducea pe Hilda de mână, şi fetiţa nu păţi nimic. Cutreierase în zadar străzile ceasuri de-a rândul. Nici măcar nu mai încerca să cerşească. De altfel, nu mai trecea nimeni. Nici măcar nu mai căuta de mâncare laolaltă cu câinii şi cu pisicile fără căpătâi. Hotărâse să se întoarcă în parc ca să se aşeze pe o bancă, dar se rătăcise şi, tot mergând pe Sacramento Street, dăduse până la urmă sus de tot, pe Clay Street, nu de un parc, ci de un mare teren viran. Nu se zăreau garduri. Drumul urca în pantă spre creasta colinei, presărat peste tot cu tufe şi cu câţiva stejari de Virginia piperniciţi. Încercând să străbată terenul acela, se împiedică şi căzu. Sări numaidecât în picioare.

— Ah, mămico, te-ai lovit?

— Nu, nu.

— La casa aia o să ne dea puine şi fapt?

Hilda arătă spre o clădire singuratică, răzleaţă, care se zărea prin întuneric pe culmea colinei, într-un pâlc de copaci

— Nu, nu, colo nu est puine, nici fapt, micuţ *Tochter*.

Hilda începu din nou să geamă.

— Ah, mămico, te rog, *te rog*, freu lapte. Mi-e foame.

Nervii încordaţi de tensiune plesniră deodată: zgâlţâind-o aspru pe Hilda, *missis* Hooven strigă:

— Taci, taci, nu mai secat un forb, tu, *mein* Gott, tu

ucişi la mine!

Îndată după aceea se produse însă reacţia. Mama îşi trase fetiţa spre sine, se lăsă în genunchi şi, cuprinzând-o cu braţele, o strânse la piept.

— Nu, nu, forpeşt chit frei. Spune că ţi-e foame, spune tin noii, spune tot timp tin nou. Spune, sarman mic copilaş flamint. Oh, sărmana mea mic *Tochter*. *Mein Gott*, oh, am se nepunesc curând mi se par. Ce se fac?! Mu pot să căscsc ce se meninci. Nimic, nimic. Hilda, o s-o murim aminteu. Pune praţe de ghit meu, strâns, copilaş. O s-o murim, o s-o murim. N-o să ne mai fi fonie niciotat.

— Unte mergem acum? întrebă Hilda.

— Nicăieri. Mămica foarte oposit. Ne oprim ici puţin şi o tihnim.

Missis Hooven se aşeză sub o tufă mare care le adăpostea cât de cât împotriva vântului. O luă pe Hilda în braţe şi înfăşură şalul în jurul ei. Nemărginită, vastă, noaptea se întindea imensă pretutindeni în jurul lor. Acolo, pe colină, se aflau sus de tot deasupra oraşului. Era linişte. Trâmbe de ceaţă se învolburau în văzduh, galopând spre pământ ca nişte care de triumf, lumini estompate, contururi nedesluşite se iveau ici-colo. Curând nu se mai zări nimic. Pieri chiar şi casa singuratică de pe culmea colinei.

Nu mai rămăsese decât ceaţa sură învăluratǎ, mama şi copilul tremurând singure pe o bucăţică de pământ umed, pe o insuliţă purtată în hău, fără ţel.

Degetele Hildei atinseră o frunză a tufei şi, instinctiv, o rupseră şi o duseră la gură.

— Mămico, îngăimă ea, mănânc frunsa asta. E pună?

Maică-sa nu-i răspunse.

— Ai atormit, mămico? întrebă Hilda, atingându-l faţa.

Missis Hooven tresări.

— Cum? Ce-ai spus? Tormit? Ta, cret c-am tormit.

Încetişor, glasul ei se pierdu din nou în linişte. Totuşi,

nu adormise. Ţinea ochii deschişi. Începuse s-o cuprindă uşurel o toropeală dulce, plăcută. Nu mai simţea durerea, crampele din stomac încetaseră. Nici chiar foamea n-o mai muşca.

— Sunt delicioase anghinarele împănate, *missis* Gerard! zise Julián Lambert, ştergându-şi buzele cu un colţ al şervetului. Iertaţi-mă că-mi exprim astfel entuziasmul, dar un asemenea dineu e o circumstanţă atenuantă pentru mine!

— Dar sparanghelul, de vreme ce mister Lambert a dat exemplul cel rău?! remarcă *missis* Cedarquist. Sparanghelul e atât de fraged, are un gust atât de bun! De unde-l procuri? Cum îl găteşti?

— Primim sparanghelul de la un *ranch* din sudul Californiei, explică missis Gerard. îl comandăm telegrafic şi îl primim în mai puţin de douăzeci de ore după ce a fost cules. Soţul meu se îngrijeşte să fie expediat cu un tren special. Acesta se opreşte la *ranch-ul* cu pricina numai atât cât să ia sparanghelul nostru. Extravagant, nu? Dar, pur şi simplu, eu nu pot să mănânc sparanghel mai vechi de o zi.

— Nici eu! exclamă Julián Lambert, care poza în epicurian. Pot spune cu destulă precizie de câtă vreme a fost cules!

— Nici nu înţeleg cum e cu putinţă, exclamă *missis* Gerard, să mănânci sparanghel obişnuit, cumpărat la piaţă, care va fi trecut Dumnezeu ştie prin câte mâini!

— Mămico, mămico, treseşte-te! strigă Hilda, încercând să deschidă pleoapele mamei, care se închiseseră, în sfârşit. Mămico, nu face aşa, ce, frei să mă sperii?

Hilda o zgâlţâi uşor de umăr. În sfârşit, buzele mamei se mişcară. Aplecându-se, Hilda desluşi şoaptele:

— Mi-e rău. Tu-te şi te culcă… polnav… nimic te muncare.

Desertul era o capodoperă alcătuită din straturi alternative de biscuiţi glasaţi, îngheţată şi castane glasate.

— Delicioasă, nu, această *Moscovite fouettée*?! remarcă Julián Lambert, parte către sine, parte către *miss* Cedarquist. Pe cuvântul meu, niciodată n-am gustat ceva asemănător!

— Şi o vei face acum, nu? răspunse tânăra Cedarquist.

— Mămico, mămico, treseşte-te! strigă Hilda. Nu tormi aşa. Mi-e frică.

O zgâlţâia, şi cu vârful degetelor încerca mereu să-i ridice pleoapele inerte. Dar maică-sa nu mai mişca. Făptura istovită, slabă, cu faţa osoasă şi ochii căzuţi în orbite, zăcea pe spate, cu vârfurile picioarelor în sus, arătând tălpile pantofilor făcuţi ferfeniţă, cu picături de apă pe frunte şi în părul cărunt, cu sărmana-i pălărie ponosită strâmbă, cu sărmana-i rochie spălăcită, murdară, ruptă

Hilda se lipi de maică-sa, o sărută pe obraz şi-şi încolăci braţele în jurul gâtului ei. Stătu astfel multă vreme, când suspinând, când dormitând. Într-un târziu simţi că mişca cineva în juru-i. Se trezi din toropeală şi dădu cu ochii de un policeman şi de alte două sau trei persoane aplecate asupra ei. Careva avea în mână un îelinar. Speriată, amuţită, nu reuşi să răspundă întrebărilor ce i se puneau. În sfârşit, veni o femeie, pesemne stăpâna casei de pe creasta colinei, o luă pe Hilda în braţe şi începu să plângă.

— Iau* eu fetiţa, îi spuse ea policeman-ului. Dar pe maică-sa, ce credeţi, o puteţi salva? E în stare gravă?

— Am trimis după doctor, răspunse.

În clipa în care invitaţii se ridicară de la masă, tânărul Lambert înălţă cupa de Madeira şi, întorcându-se spre soţia regelui căilor ferate, rosti:

— Felicitările mele cele mai călduroase pentru acest admirabil dineu!

Medicul, care se aplecase spre missis Hooven, se ridică.

— Nu. mai e nimic de făcut, spuse el, a murit de inaniţie!

CAPITOLUL 9

Pe tarlaua a treia a ranch-ului Los Muertos grâul fusese secerat. Într-o dimineaţă din prima săptămână a lunii august, S. Behrman străbătea în docar întinderea miriştii, spre sud-vest, căutând din ochi în depărtare şuviţa de fum care trebuia să arate locul unde se afla combina cu aburi. Totuşi, nu zărea nimic. Miriştea se întindea cât vedeai cu ochii, parcă până la marginea lumii.

S. Behrman opri docarul, luă binoclul de sub banchetă, se ridică şi, potrivind lentilele, dădu roată cu privirea spre miazăzi şi spre apus. Parcă ar fi fost într-adevăr pierdut pe ööéáh şi ar fi scrutat nemărginirea prin binoclu, căutând fumul unui vapor aflat dincolo de orizont.

— De mirare! murmură el. Oare să lucreze de pe acum pe tarlaua a patra?

În sfârşit, scoase o exclamare de satisfacţie. Departe, spre miazăzi, pe luciul alb al cerului, chiar la orizont, descoperi o pată slabă, estompată. Fără îndoială, acolo era combina.

Întoarse calul într-acolo. Cutreiera de un ceas pe câmpul gloduros, peste miriştea care pârâia sub copitele calului! Bine că găsise combina! Când ajunse aproape de ea, constată totuşi că nu lucra. Cusătorii de saci, împreună cu mânuitorul secerătorii, se tolăneau la umbra maşinii, iar mecanicul şi mânuitorul dispozitivului de triat meştereau ceva la o piesă.

— Ce s-a întâmplat, Billy? întrebă S. Behrman, strunind calul.

Mecanicul se întoarse spre el.

— Grăunţele sunt grele în partea asta. Ne-am gândit că ar fi bine să mărim turaţia cupei triorului.

S. Behrman dădu din cap, în semn că era nimerit să se facă acest lucru, şi apoi se interesă cum mergea treaba.

— Scoatem douăzeci şi cinci, treizeci de saci la acru.

Merge strună. Cred că nu-i cu supărare!

— Câtuşi de puţin!

— În ultima jumătate de oră am scos câte trei saci pe minut, se amestecă în vorbă unul dintre cusători.

— E bine, e bine.

Era mai mult decât bine. Era o recoltă record. Pe toată tarlaua aceea a ranch-ului se întindea o mare de grâu ca acesta, minunat! Pământul ranch-ului Los Muertos nu fusese niciodată mai darnic. Niciodată nu dăduse o recoltă mai îmbelşugată. Mulţumit, S. Behrman trase aerul adânc în piept. Ştia foarte bine care era partea lui din terenurile înghiţite de compania căreia îi slujea, ştia foarte bine câte mii de *bushels* din această minunată recoltă erau ai lui. De-a lungul acestor ani de incertitudine, de hărţuială, de vrăjmăşie deschisă şi, în cele din urmă, de ostilităţi făţişe, aşteptase calm, cu răbdare, sigur de izbânda finală. Deznodământul sosise, în cele din urmă! îşi primise răsplata. Se vedea, în sfârşit, instalat pe locul râvnit atâta vreme, se vedea stăpânul unui adevărat domeniu, stăpânul grâului.

Îndată ce triorul fu reglat, mecanicul îşi chemă oamenii, şi aceştia îşi reluară locurile. Fochistul alimentă zdravăn maşina, cei doi cusători de saci îşi ocupară posturile pe platforma unde se umpleau sacii, punându-şi ochelarii care le protejau ochii de pleavă. Mânuitorul dispozitivului de triat şi mânuitorul secerătorii puseră mâna pe pârghii…

Împroşcând drept în sus un sul de fum des, trepidând de la roţi până în vârful coşului, combina şuieră şi zăngăni şi se smuci înainte. Într-o clipă, toate piesele se treziră la viaţă. Cuţitele secerătorii, care scrâşneau ca nişte dinţi, tăiau o postată de treizeci şi şase de picioare; curelele de transmisie lunecau mişcându-se fără zgomot, ca apele molcome; selectorul uruia, malaxorul vibra răsunător, trosnea, cilindrii, sfredelele, ventilatoarele, toba de grăunţe, elevatoarele, tăietoarele clănţăneau, vuiau,

zumzăiau, răsunau. Aburul şuiera, scrâşnea; pământul răsfrângea un duduit înfundat, şi mii şi mii de snopi de grâu seceraţi, tăiaţi în bucăţi, retezaţi de cuţitele zăngănitoare, paiele cădeau cu un sunet ca acela al stufului uscat pe vijelie, de unde erau înşfăcate de cureaua conveierului, ce se învârtea necontenit, şi dispăreau în pântecele fiarei uriaşe care le devora.

Atât, şi nimic mai mult. Era ospăţul unui monstru fantastic, nesăţios, cu dinţi de criţă, care scrâşneau, îmbucând şi treierând lanuri întregi de grâu; înghiţind fără contenire, niciodată sătul, niciodată cu foamea potolită, înfulecând o recoltă întreagă, mârâind şi scuipând în mijlocul trâmbelor de aburi fierbinţi şi de fum înecăcios, şi al norilor de pleavă, aspră, orbitoare! Combina se lăsa până la pântece în holda de grâu ca un hipopotam afundat în apele unui fluviu, ghiftuindu-se cu stuf, sforăind, asudând, ca un dinozaur ce se târa prin ierburile dese, încropite, tăvălindu-se ici, bălăcindu-se colo, târându-se dincolo, în vreme ce fălcile-i uriaşe zdrobeau şi sfâşiau prada, în vreme ce gâtlejul lui enorm înghiţea fără încetare, cu lăcomie, hulpav.

Nespus de amuzat, S. Behrman îi spuse unuia dintre cusătorii de saci să-i ţină calul, apoi se urcă pe platforma de încărcare şi-i luă locul. Trepidaţia şi zvâcnetele maşinii îl zgâlţâiră până ce începură să-i clănţăne dinţii în gură. În urechi îi vuia un răcnet, izbucnit parcă din mii de piepturi – zăngănitul oţelului, şuierul curelelor întinde, scârţâitul pieselor de lemn – în vreme ce pulberea impalpabilă a plevii, împroşcată de vânturătoare, i se depunea pe păr, îi intra în ochi, în gură.

Drept în faţa lui, în gura unui sac pe jumătate plin, din jgheabul separatorului curgea un şuvoi nesfârşit de grâu vânturat, curăţat, treierat, gata de măcinat.

Grâul ce curgea din jgheab îi stimea lui S. Behrman o profundă bucurie. Fără o clipă de răgaz, puhoiul gros de grâu curgea, se rostogolea vijelios în sac. Într-o jumătate

de minut – uneori chiar în douăzeci de secunde – sacul plin era trecut în mâinile celui de al doilea cusător, care-l cosea la gură şi-l zvârlea jos, de unde era încărcat în care şi dus la tren.

S. Behrman privea fascinat cascada de grăunţe, privea maşina, asculta toată acea larmă stridentă, se gândea la acel mecanism – luni întregi de muncă, arăturile, semănăturile, aşteptarea ploilor, anii de pregătiri, necazurile, neliniştile, grijile, toată munca pământului, toată truda cailor, a aburului, a oamenilor vârstnici şi tineri, toate ţinteau spre clipa aceasta, spre torentul acesta de grâu care curgea în saci. Debitul lui era semnul eşecului sau succesului, al bogăţiei sau sărăciei. În punctul acesta se sfârşea munca rancherului. Aici, la gura jgheabului, *ranch*erul se despărţea de grâul lui, care pleca puhoi să hrănească omenirea. Gurile căscate ale sacilor parcă simbolizau nenumăratele guri ale oamenilor, ce aşteptau hămesite de foame. În aceşti saci, la început atât de moi, atât de fleşcăiţi, de moleşiţi, ca nişte stomacuri înfometate, ţâşnea stăruitor, la nesfârşit, şuvoiul viu al hranei oamenilor, umplându-i doldora, îngroşându-i, netezindu-i.

O jumătate de ceas mai târziu, combina se opri din nou. Oamenii de pe platforma de încărcare umpluseră toţi sacii. Administratorul, adus de curând de S. Behrman la Los Muertos, se apropie şi-i spuse că îndată trebuie să sosească alt rând de saci.

— Cum merge construcţia silozului din Port Costa, sir?

— E gata, răspunse S. Behrman.

Noul stăpân de la Los Muertos hotărâse să-şi depoziteze grâul într-un mare siloz în portul de pe coastă, unde erau încărcate vasele care transportau grâne la Liverpool şi spre răsărit. În acest scop cumpărase şi mărise mult o clădire din Port Costa, folosită şi până atunci pentru depozitarea grânelor. Într-acolo era transportată

recolta de la Los Muertos. Compania „P. & S.W”. îi acordase lui S. Behrman un tarif de transport special.

— Orice s-ar zice, îi spuse S. Behrman administratorului, avem noroc! Achizitorul lui Falion a fost ieri în Bonneville. Cumpăra grâu pentru Falion şi pentru Holt. L-am întâlnit din întâmplare şi i-am vândut încărcătura pentru un vas întreg.

— Un vas întreg?

— Da, un vas întreg, încărcat cu grâu de la Los Muertos. E mandatarul nu ştiu cărui comitet de ajutorare a înfometaţilor din India – format de doamnele din San Francisco – şi voia un cargobot întreg. Am făcut o afacere bună. În Golful San Francisco se află acum o mulţime de vase neafretate – vreo cincizeci de mii de tone disponibile – şi armatorii caută cu lumânarea încărcături. I-am telegrafiat lui McKissick, şi azi-dimineaţă am primit un telefon de la el. A navlosit vasul „Swanhilda”, care soseşte poimâine şi îndată începe încărcarea.

— N-ar trebui să plec acolo, sugeră administratorul, să văd cum merg lucrurile?

— Nu, răspunse S. Behrman. Dumneata trebuie să rămâi aici şi să ai grijă ca dulgherii să dea zor la casa ranch-ului. Între timp, Derrick va pleca. îţi dai seama că am încheiat o afacere bunicică. Important e că n-am vândut unui misit, n-am vândut achizitorului lui Falion. El doar m-a piis în legături cu cumpirtorii. Am încheiat tranzacţia direct cu doamnele şi mi-am luat obligaţia să mă ocup personal de expedierea încărcăturii! Am inclus şi navlul în preţul de vânzare. În sfârşit, este o tranzacţie neobişnuită; totuşi, complicată, care nu-mi prea place, dar ies bani frumoşi. De aceea am să mă duc eu însumi la Port Costa.

Ceva mai târziu, în cursul aceleiaşi zile, după ce S. Behrman se convinsese că secerişul mergea bine, se urcă din nou în docar şi, ieşind pe County Road, apucă spre miazăzi, spre casa remeh-ului Los Muertos. Nu departe

zări deodată înaintea lui silueta cunoscută a unui călăreţ săltând uşor în trapul calului. Era Presley. Scutură hăţurile pe spinarea calului şi-l ajunse repede.

— Ei, ce vă aduce pe aici, *mister* Presley? Credeam că n-o să vă mai vedem pe aici.

— Am venit să-mi iau rămas bun de la prietenii mei, răspunse Presley scurt.

— Plecaţi undeva?

— Da, în India.

— Departe, pe legea mea! Ca să vă îngrijiţi sănătatea, nu?

— Da.

— Păreţi tare obosit / îşi dădu cu părerea S. Behrman. Cred că aţi auzit ultima noutate, adăugă el.

Presley se crispă. În ultima vreme, veştile nenorocirilor se succedaseră atât de repede una după alta, încât începea să tremure la orice ştire neaşteptată.

— Despre ce noutate e vorba? întrebă el.

— În legătură cu Dyke. A fost găsit vinovat. Judecătorul l-a condamnat pe viaţă.

Pe viaţă! Călărind alături de omul acesta pe County Road, Presley îşi repetă cuvintele rostite de el, până ce întregul înţeles ajunse în sfârşit în conştiinţa lui.

Închisoare pe viaţă! Nicio luminiţă la orizont. Nicio speranţă în viitor. Zi după zi, an după an, să stai în aceeaşi monotonie a temniţei, să vezi aceiaşi pereţi de piatră cenuşie, aceleaşi uşi de fier, aceeaşi „curte” pavată, fără pic de iarbă sau de pomi, să stai în ăceeaşi celulă, îngustă, goală, sumbră, să porţi aceleaşi haine de puşcăriaş, să mănânti aceeaşi mâncare, să fii izolat de lumea de afară prin acele ziduri triste de granit întunecat, închis laolaltă cu urgisiţii; cu lepădăturile societăţii, cu hoţii, cu ucigaşii, cu acele fiinţe mai sălbatice decât fiarele, cu acei oameni îndopaţi cu opiu, ticăloşiţi de tot. Acolo îl aruncaseră pe Dyke, şi cine oare era mai cinstit, mai curajos, mai prietenos decât Dyke?! Ajunsese în temniţă. Starea civilă

era aceea de condamnat.

Presley găsi un pretext pentru a o lua înainte. Nu se mai opri la cârciuma lui Caraher, căci vâlvătăile mâniei începuseră să se răcească de multă vreme. Acum vedea lucrurile în adevărata lor lumină. Cu toată tragedia morţii soţiei sale, Caraher exercita o influenţă nefastă printre *ranchers*, o influenţă care nu făcea decât să îndemne la crimă. Nevrând să rişte el însuşi, să-şi pună în primejdie propria-i piele, negustorul anarhist îi împinsese la crimă pe Dyke şi pe Presley. Da, Caraher era un răufăcător, o plagă printre ranc7 ier-ii din împrejurimi, otrăvindu-le trupul cu alcool şi aprinzându-le minţile cu aţâţări.

În cele din urmă Presley ajunse la casa ranch-ului Los Muertos. Dejur împrejur domnea o linişte adâncă. Iarba de pe pajişte, înaltă de un picior, se ofilise. Pe alee, ici-colo, începuseră să apară buruieni. Presley îşi legă calul de un belciug înfipt în trunchiul unuia dintre eucalipţii mai mari şi intră în casă.

Missis Derrick îl întâmpină în sufragerie. Privirea neliniştită, aproape înspăimântată, de odinioară, pierise din ochii ei căprui, larg deschişi. Aceşti ochi oglindeau acum expresia cuiva peste care se abătuse şi trecuse nenorocirea de care se temuse atâta vreme. Privirea, felul ei de a fi exprimau suferinţa resemnată, durerea ireparabilă, deznădejdea de neînlăturat. Apatică, absentă, calmă, calmul ei era al unui om care ştia că mai mult nu poate suferi.

— Plecăm în curând, îi spuse lui Presley după ce se aşezară amândoi la ambele capete ale mesei din sufragerie. Magnus şi cu mine, adică ce a mai rămas din noi. Nu prea mai avem bani; Magnus abia îşi mai poate duce zilele, fără să mai vorbesc de mine. Trebuie să văd de el. Ne ducem la Marysville.

— De ce acolo?

— Vezi, din întâmplare, postul pe care l-am ocupat cândva la pensionul de acolo e vacant. Mă duc înapoi, să

predau… literatura, îi explică ea zâmbind stins. Luăm totul de la început. Nu-i aşa? Doar că de data aceasta nu mai avem ce spera. Magnus e de pe acum un om bătrân, şi trebuie să văd de el.

— Aşadar, merge cu dumneavoastră? întrebă Presley. Veţi avea cel puţin această mângâiere.

— Nu ştiu, murmură ea. L-ai văzut pe Magnus în ultima vreme?

— Ce vreţi să spuneţi? Nu se simte mai bine?

— Vrei să-l vezi? E în birou. Poţi să te duci. Presley se ridică. Şovăi o clipă.

— *Missis* Annixter, Hilma… e încă aici? întrebă el. Aş vrea s-o văd înainte de a pleca.

— Du-te de-l vezi pe Magnus, îi răspunse *missis* Derrick. Am să-i spun Hilmei că ai venit.

Presley străbătu coridorul pardosit cu mozaic, cu plafon de sticlă, ciocăni de trei ori la uşa biroului, o deschise şi intră.

Magnus şedea pe scaun la birou. Nu ridică privirile când intră Presley. Părea să aibă mai curând optzeci de ani decât şaizeci. Ţinuta lui dreaptă, mândră nu mai exista. Muşchii care, odinioară, îi ţineau spatele drept, se moleşiseră, se întinseseră parcă. Din cauza vieţii sedentare, se îngrăşase oarecum, şi grăsimea îi atârna greu în jurul şoldurilor şi abdomenului, ochii îi erau apoşi, privirile – vagi, obrajii – nebărbieriţi, neîngrijiţi, iar părul cărunt nu se mai cârlionţa spre tâmple, ci atârna rărit şi nepieptănat în jurul urechilor. Nasul acvilin părea să se încovoaie de tot, aproape întâlnind bărbia. Buzele îi erau ofilite, gura – pe jumătate deschisă.

Magnus fusese cândva un model de corectitudine vestimentară. Redingota lui era totdeauna încheiată şi lenjeria imaculată. Acum şedea cu jiletca descheiată şi purta o cămaşă murdară. Mâinile-i pătate de cerneală, singura parte a fiinţei sale care mai părea să activeze într-un fel, frunzăreaţi un teanc de hârtii, documente risipite pe

birou înaintea lui. Fără o clipă de răgaz, mâinile umblau încolo şi încoace printre hârtii, mişcându-se agile, sprintene, vioaie.

Magnus îşi sorta actele. Lua o hârtie din teancul de la stânga, o despăturea, se uita la ea, o împăturea la loc cu grijă şi o punea în dreapta. Când toate hârtiile se strângeau într-o parte, o lua de la început, ridica hârtiile din dreapta, punându-le în stânga, apoi din, nou de la stânga la dreapta, şi iar de la dreapta la stânga. Nu scotea o vorbă, şedea cu totul tăcut. Nici ochii nu i se mişcau. Numai mâinile, nervoase, agitate, păreau vii.

— Bună ziua, *Governor*, rosti Presley, apropiindu-se. Magnus se întoarse încet, uitându-se la el şi la mâna care i-o strângea pe a lui.

— Ah… Presley… Da… exclamă el într-un târziu. Privirea lui fixă coborî spre duşumea.

— Am venit să-mi iau rămas bun, *Governor*, spuse Presley. Plec.

— Pleci… da. A, tu eşti, Presley? Bună ziua, Presley

— Bună ziua, *Governor*, Plec. Am venit să-mi iau rămas bun.

— Rămas bun? Magnus se încruntă. De ce să-ţi iei rămas bun?

— Plec într-o călătorie, sir.

Magnus Derrick nu răspunse. Privea spre marginea mesei, părând pierdut în gânduri. Urmară câteva clipe lungi de tăcere. În sfârşit, Presley întrebă:

— Cum vă simţiţi, *Governor*?

Magnus îşi ridică încet privirea.

— A, dumneata erai, Presley? exclamă el. Ce mai faci, Presley?

— Vă simţiţi bine, sir?

— Da, da, foarte bine. Plec. Am venit să-mi iau rămas bun. Ba nu, zise Magnus după o clipă, *dumneata* ai spus asta, nu-i aşa?

— Ei, şi dumneavoastră plecaţi. Mi-a spus soţia

dumneavoastră.

— Da, plec, nu mai pot să stau aici la… Magnus şovăi îndelung, căutând cuvântul potrivit, nu mai pot să stau aici la… Cum se numeşte locul ăsta?

— Los Muertos, Tăspunse Presley.

— Nu, nu e aşa. Ba da, aşa-i, e adevărat… Los Muertos! Nu ştiu ce s-a făcut cu memoria mea de la o vreme!

— Sper că vă veţi simţi curând mai bine, *Governor*. În timp ce Presley rostea aceste cuvinte, S. Behrman intră pe uşă. Magnus Derrick sări în sus şi se rezemă de perete, răsuflând agitat şi privindu-l fix pe împuternicitul Căii Ferate.

S. Behrman, afabil, îi salută pe cei tipi şi se aşeză lângă birou, prefirând lanţul greu al ceasului printre degetele lui groase.

— Nu era nimeni afară, *Governor*. Am ciocănit şi, auzind glasurile dumneavoastră, am intrat. Aş dori să vă întreb, *Governor*, dacă dulgherii mei pot să înceapă lucrul aici poimâine. Aş vrea să dărâm acest zid şi să fac din camera aceasta şi din cea alăturată una singură. Cred că va fi foarte bine, nu-i aşa? Veţi pleca până atunci, nu?

De dáta aceasta, în felul de a fi al lui Magnus nu mai rămăsese nici urmă din apatia de până atunci. Era încordat ca un leu în prezenţa dresorului.

— Da, da, spuse el repede, poţi să-ţi trimiţi oamenii. Voi pleca mâine.

— N-aş dori să aveţi impresia că vă grăbesc, *Governor*.

— Nu, r. u mă grăbeşti. Sunt gata de plecare de pe acum.

— *R* Vă pot fi de folos cu ceva, *Governor*?

— Cu nipiic.

— Ce să facem, *Governor*? stărui S. Behrman. Sper că acum, după ce totul s-a terminat, putem fi buni prieteni, nu? Cred că vă pot îi de folos cu ceva. Este nevoie de un

impiegat la biroul local de mărfuri. Ei, ce spuneţi, n-aţi face o încercare? Salariul, una peste alta, e de cincizeci de dolari pe lună. Cred că trebuie să fiţi la strâmtoare. Şi apoi trebuie să vă întreţineţi şi soţia. Ce ziceţi? N-aţi vrea să încercaţi?

Uluit şi mut de mirare, Presley îl privi pe S. Behrman. Ce mai punea la cale? Ce ascundeau trucurile acelea? De ce proceda atât de direct, de faţă cu el? Lucrurile se lămuriră curând: Behrman jubila, îşi savura din plin triumful, îşi sărbătorea victoria, încercând să vadă până unde putea merge, cât putea să-l calce în picioare pe acest vechi inamic al său.

— Ei, ce spuneţi? stărui el. Încercaţi?

— Dumneata… dumneata insişti? întrebă Magnus Derrick.

— Oh, eu nu insist câtuşi de puţin, ridică vocea S. Behrman. Pur şi simplu vă ofer un post. Doriţi să-l ocupaţi?

— Da, da, îl voi ocupa.

— Veniţi alături de noi?

— Da, voi veni.

— Vreţi să vă împăcaţi cu Calea Ferată?

— Da, am să mă împac cu Calea Ferată.

— Vă daţi seama că uneori veţi primi dispoziţii din partea mea?

— Voi primi dispoziţii din partea dumitale.

— Va trebui să fiţi loial faţă de Calea Ferată, ştiţi, nu să umblaţi cu prefăcătorii.

— Voi fi ioial cu Calea Ferată.

— Deci, vă convine postul?

— Da.

S. Behrman îi întoarse spatele. Magnus se lăsă numaidecât pe scaun şi începu din nou să-şi sorteze hârtiile.

— Ei, Presley, exclamă împuternicitul Căii Ferate, cred că n-o să ne mai vedem!

— Sper că nu, răspunse tânărul. <.

— Ţţţ, Presley, ştii bine că nu mă poţi scoate din sărite.

Îşi puse pălăria de pai lăcuit şi-şi şterse cu batista fruntea unsuroasă. În ultima vreme se îngrăşase mai mult ca oricând. Jiletca de in pe care erau imprimate şiraguri de potcoave înlănţuite, întinsă pe abdomenul voluminos, trăgea de nasturii de sidef.

Presley se uită la el o clipă. Cu câteva săptămâni mai înainte n-ar fi putut privi astfel în faţă pe cel mai înverşunat duşman al fermierilor fără să i se urce sângele la cap. Spre mirarea lui, acum constata că mânia i se transformase într-un dispreţ adânc, în care era amărăciune, dar nu şi agresivitate. După toate cele petrecute, era obosit, obosit de moarte.

— Da, spuse el tărăgănat, plec! Dumneata ai pângărit toate locurile acestea. N-aş mai putea respira aici, de vreme ce atunci când aş ieşi pe uşă ar trebui să te văd pe dumneata sau urmările faptelor dumitale.

— Fleacuri, Presley! îi răspunse S. Behrman, hotărât să nu se supere pentru nimic în lume. Ce naivitate, ce mod de a vorbi, deşi, altminteri, înţeleg ceea ce simţi! Nu cumva dumneata ai aruncat bomba aceea la mine în casă?

— Eu.

— Ei, asta nu dovedeşte o judecată sănătoasă, Presley, spuse S. Behrman, câtuşi de puţin tulburat Ce ai fi câştigat dacă mă ucideai?

— Nu atât, probabil, cât ai câştigat dumneata ucigându-i pe Harran şi pe Annixter. Dar acum toate au trecut. Nu mai ai de ce să te temi de mine.

Deodată, dându-şi seama de ciudăţenia conversaţiei şi de ciudăţenia întregii situaţii, izbucni în hohote de râs.

— Cine ar putea să-ţi vină de hac dumitale, S. Behrman? Justiţia nu se atinge de dumneata, legea nu se atinge. Spre norocul dumitale, pistolul lui Dyke n-a luat foc! Ai scăpat chiar şi de maşina infernală a lui Caraher. Deci, eşti invulnerabil!

— Cel mai bun lucru ar fi s-o lăsăm încurcată, Preş, băiatule! replică S. Behrman. Da, este şi părerea mea că nimic nu mă poate atinge. Ei bine, Magnus, urmă el întorcându-se din nou spre gazdă. Am să reflectez la ceea ce ai spus. Într-o zi sau două o să-ţi comunic dacă am putut obţine postul pentru dumneata. Ştii doar, adăugă el, că eşti cam bătrâior, Magnus Derrick!

Presley ieşi repede din cameră, nemaiputând să asiste la acea groaznică degradare a lui Magnus, la alte scene de înjosire, să vadă cât de departe ducea

S. Behrmah umilirea. Simţea că dacă mai stă, áé sufocă.

Urcă în goană spre odăiţa în care locuise cândva.

În drvitni constată că cea mai mare parte a casei era în neorânduială. Peste tot se împacheta de zor… Pe coridoare se aflau cufere pe jumătate pline, precum şi lăzi şi cutii nenumărate. Slugile forfoteau încoace şi încolo cu braţele pline de cărţi, obiecte de artă şi haine.

Presley luă din odăiţa lui doar câteva manuscrise şi carnete de însemnări şi o valiză cu lucruri personale. Se opri în prag şi, cu mâna pe clanţă, privi îndelung cămăruţa.

În sfârşit, coborî scara şi intră în sufragerie. Missis Derrick nu se mai zărea nicăieri Presley se opri o vreme în faţa căminului, rotindu-şi ochii prin încăpere, amintindu-şi de scenele la care fusese martor

— Consfătuirea cu prilejul căreia Osterman propusese întâia oară planul pentru alegerea unor reprezentanţi ai rancher-ilor în Comisia căilor ferate, demascarea lui Lyman Derrick, descoperirea neaşteptată a acelei neînchipuite trădări. Cum stătea astfel, gândindu-se la toate acestea, uşa din dreapta se deschise, şi Hilma intră în sufragerie.

Presley păşi înainte cu mâna întinsă, neputându-şi crede ochilor. În faţa lui se afla o femeie gravă, impunătoare, cumpănită în gesturi. Hilma era îmbrăcată în

negru, croiala, forma rochiei, fiind severă, aproape mănăstirească. Nicăieri nu se mai vedeau acele, mici, contradictorii rafinamente feminine. Seninătatea calmă, statuară, a linilor sale persista, dar acum era seninătatea inarii dureri, a infinitei resemnări. Era încă frumoasă, dar părea mai bătrână. Avea aerul unui om care cunoscuse viaţa şi necazurile. Peste chipul Hilmei plutea parcă amărăciunea zilelor de suferinţă trecute, dar de neuitat. Încă nu împlinise 21 de ani, dar avea căutătura unei femei de 40.

Plinătatea de odinioară a făpturii, rotunjimea şoldurilor şi a umerilor, mlădierea pieptului, gâtului pieriseră. Slăbise, şi prin urmare părea neobişnuit, aproape neiiresc de înaltă. Gâtul îi era acum subţire, conturul buzelor plinuţe şi al bărbiei rotunde se asprise puţin. Braţele fermecătoare, minunatele ei braţe, slăbiseră oarecum, dar ochii ei, tot atât de mari ca şi până atunci, erau mărginiţi ca şi mai înainte de linia neagră, foarte neagră şi subţire, a genelor, iar părul castaniu, plăcut mirositor, tot atât de des ca altă dată, uneori mai lucea şi scânteia în soare. Glasul îşi păstrase gravitatea catifelată pe care Annixter o îndrăgise atât.

— Oh, dumneata eşti! rosti ea, întinzându-i mâna. Drăguţ din partea dumitale că ai dorit să mă vezi înainte de a pleca. Am auzit că ne părăseşti.

Se aşeză pe sofa.

— Da, răspunse Presley, trăgând un scaun aproape de sofa. Simt că n-aş mai putea sta… aici. Plec într-o călătorie lungă peste Ocean. Vaporul ridică ancora peste câteva zile. Dar dumneavoastră, missis Annixter, ce aveţi de gând să faceţi? Aş putea să vă fiu de folos cu ceva?

— Mulţumesc, nu, răspunse ea. Părinţii mei au venit şi stau cu mine.

— Vă simţiţi mai bine?

Hilma făcu cu ambele mâini un uşor gest de resemnare, zâmbind nespus de trist.

— Precum vezi.

În timp ce vorbea, Presley o privea cu luare-aminte.

Gravitatea devenise un nou element în înfăţişarea ei, şi acea zvelteţă a siluetei era accentuată de faldurile lungi ale rochiei negre pe care o purta cu o prestanţă impresionantă. Parcă era o regină în exil. Totuşi, nu-şi pierduse nimic din feminitate, ci mai curând dimpotrivă. Durerea o maturizase, şi totodată întreaga ei făptură părea şi mai înduioşătoare. Acest lucru era vădit. Hilma ajunsese acum la maturitatea deplină; cunoscuse şi marea iubire şi marea durere. Femeia pe care o trezise în ea dragostea pentru Annixter se oţelise şi se înnobilase nesfârşit prin moartea lui.

Dar dacă nu s-ar fi întâmplat acea nenorocire?

În timp ce vorbea cu ea, Presley îşi zicea că feminitatea, gingăşia, duioşia ei fermecătoare erau aproape palpabile. I se părea că obrazul îi era mângâiat uşor, că mâna lui era strânsă de o mână delicată. îşi dădea seama că aceasta era manifestarea compasiunii, a unei adânci comuniuni de simţăminte.

Şi deodată inima lui secătuită îşi revărsă aceste simţăminte. O dorinţă aprinsă de a-i închina gândurile cele mai înălţătoare, de a fi tare şi nobil, de a-şi făuri din nou un ţel al vieţii sale pe jumătate irosite, inspirat de nobleţea, de puritatea şi gingăşia ei, toate acestea îi izvorâră brusc în suflet, izvorâră tot mai vijelios, inspirându-i o hotărâre mai nestrămutată decât oricând.

O clipă, îşi spuse că acea nouă emoţie care îl cuprinsese prea brusc putea foarte bine să nu fie ancorată adânc în sufletul lui. îşi dădea seama prea bine că impulsurile îi erau precipitate şi de scurtă durată. Mai ştia însă tot atât de bine că nu izbucneau pe neaşteptate. Fără să-şi fi dat seama, Hilma îl atrăsese de mult, şi în toate acele ultime zile înfiorătoare de când o văzuse la Los Muertos după ciocnirea de la canal îi stăpânise necontenit gândurile. Văzând-o acum, calmă, fermă, resemnată, mai

frumoasă decât oricând, simţămintele lui se revărsară năvalnic.

— Hilma, o întrebă, eşti atât de nefericită încât nu întrevezi nicio geană de lumină în viaţa dumitale?

— De vreme ce nu pot uita, de vreme ce nu-mi pot uita soţul, răspunse ea, cum aş mai putea fi fericită? Prefer să fiu nefericită amintindu-mi-l decât fericită uitându-l. El era întreaga mea lume, în adevăratul înţeles al cuvântului. Pentru mine, nimic nu mai poate avea vreo însemnătate acum, după ce l-am pierdut.

— Deocamdată crezi că dacă ai fi din nou fericită, asta ar însemna o lipsă de loialitate faţă de amintirea lui. Cândva, însă, după câţiva ani, ai să-ţi dai seama că nu trebuie să vezi lucrurile astfel. Partea din fiinţa dumitale care-i aparţine îi poate păstra întotdeauna amintirea sacră. îi aparţine lui şi el ei. Totuşi, eşti tânără, ai toată viaţa înainte. Nu trebuie să te împovăreze durerea. Când ai să priveşti această încercare aşa cum trebuie, aşa cum o *vei* privi într-o zi, crede-mă, ea va fi un mare reazem pentru dumneata. Datorită ei vei fi mai nobilă, mai feminină, mai generoasă.

— Voi vedea. Până acum n-am privit lucrurile sub această lumină.

— Aş vrea să te ajut, aşa cum şi dumneata m-ai ajutat, spuse el. Aş dori să rămânem buni prieteni. Dar, mai presus de orice, aş vrea să ştiu că nu ţi-ai irosit viaţa. Plec curând, şi este foarte posibil să nu te mai văd niciodată, totuşi amintirea dumitale îmi va fi întotdeauna un reazem.

— Nu înţeleg prea bine ce vrei să spui, dar îmi dau seama că vrei să fii foarte, foarte bun cu mine, răspunse Hilma. Nădăjduiesc că atunci când te vei întoarce, dacă te vei întoarce vreodată, ai să fii acelaşi. Nu văd alt motiv pentru care eşti atât de bun decât faptul că… da… fireşte… faptul că ai fost cel med drag prieten al soţului meu.

Mai vorbiră un timp de una, de alta. În sfârşit*

Presley se ridică.

— Nu mai îndrăznesc să dau încă o dată ochii cu *missis* Derrick. N-aş face decât să-i trezesc durerea. Vrei să-i explici acest lucru? Cred că va înţelege.

— Da, răspunse Hilma. Bine, am să-i explic.

Câteva clipe tăcură. Parcă nu mai aveau ce să-şi spună. Presley îi întinse mâna.

— La revedere, rosti Hilma, cu mâna în mâna lui.

Presley îi luă mâna şi o duse la buze.

— La revedere, răspunse el. La revedere, şi Dumnezeu să te aibă în pază.

Se întoarse brusc şi ieşi pe uşă.

Păşea încetişor, sperând să-şi ia calul neobservat, când deodată dădu cu ochii de *missis* Dyke şi de Sidney» care şedeau pe verandă. Uitase că, de când cu cele întâmplate la canal, la Los Muertos se aflau şi mama şi fiica lui Dyke.

— Dumneata, *missis* Dyke, o întrebă el, luându-i mâna, unde ai să te duci acum, când se va desface casa?

— Plec la San Francisco. Am acolo o soră care o să vadă de fetiţă.

— Dar dumneata ce-ai de gând să faci, *missis* Dyke?

— Eu o să mor curând, *mister* Presley, foarte curând, răspunse bătrâna cu voce liniştită, stinsă. Nu mai am de ce să trăiesc pe lumea asta. Fiul meu e închis pe viaţă. Ce să mai fac umbră pământului degeaba… Sunt tare obosită.

— Nu vorbi aşa, *missis* Dyke, n-are rost, protestă Presley. Vei trăi destul ca s-o vezi pe Sidney măritată.

Încercă s-o îmbărbăteze, dar ştia că vorbele lui nu erau convingătoare. Moartea îşi aruncase de pe acum umbra pe faţa mamei mecanicului. Simţea că bătrâna spusese adevărul, şi, cum stătea acolo, vorbindu-i pentru ultima oară, cu mâna pe umărul micuţei Sidney, îşi dădea seama că era martor la prăbuşirea altei familii şi că, întocmai ca Hilda Hooven, altă fetiţă va fi zvârlită în lume fără nicio vină, va fi doborâtă, copleşită în pragul vieţii de

povara dezonoarei. Hilda Hooven şi Sidney Dyke! Cum se va desfăşura oare firul vieţii lor? Una – sora unei femei stigmatizate; cealaltă – fiica unui ocnaş. Şi gândurile îizburau spre cealaltă fată, spre gingaşa Honora Gerard, moştenitoarea atâtor milioane, răsfăţată, alintată, măgulită de toţi cei ce o înconjurau, a cărei unică grijă era să aleagă din mulţimea plăţerilor pe case lumea se grăbea să i le ofere.

— La revedere, spuse el, întinzând mâna bătrânei.

— Mergi sănătos.

— La revedere, Sidney.

O sărută pe fetiţă, strânse o clipă mâna bătrânei Dyke într-a sa, apoi îşi aruncă rucsacul pe umăr, coborî treptele verandei şi, sărind în şa, părăsi pentru totdeauna ranch-ul Los Muertos.

Ieşi la County Road. Nu departe, pe stânga, se zăreau casa şi acareturile în mijlocul cărora trăise cândva

Broderson. În ultima vreme acestea fuseseră renovate după cerinţele mai pretenţioase ale agriculturii moderne. Un străin ieşi la poarta din drum, fără îndoială, noul proprietar. Presley coti, depărtându-se repede pe County Road spre miazănoapte, trecând pe lângă uriaşul rezervor de apă şi de-a lungul perdelei de plopi.

Ajunse în dreptul cârciumii lui Caraher. Acolo nu se vedea nicio schimbare. Tot atât de indispensabil oamenilor noi cât şi celor vechi, localul fusese ocolit de furtună. Aceleaşi şarete, aceleaşi docare prăfuite erau legate la umbră. În timp ce Presley trecea repede mai departe, putu să desluşească vocea lui Caraher, gălăgioasă ca întotdeauna, proclamând încă o dată crezul nihilist.

Presley ocoli Bonneville-ul. N-avea nicio afinitate sufletească cu acest oraş. Se abătu din drum şi, după ce străbătu colţul de la nord-vest al ranch-ului Los Muertos, trecu linia de cale ferată, o luă pe Upper Road, ajungând la viaduct şi la ranch-ul lui Annixter. Tăcere, paragină, părăsire.

O linişte adâncă, nemărginită, netulburată mocnea pretutindeni. Nu mişca nicio fiinţă vie. Aripile acoperite de rugină ale motorului eolian de pe turla scheletică a puţului zăceau neclintite. Grajdul cel mare era pustiu, ferestrele casei ranch-ului, ale bucătăriei şi căşăriei fuseseră astupate cu scânduri. Pe un pom, aproape de poarta prăbuşită, era bătută în cuie o scândură, vopsită cu alb, pe care scria cu litere de tipar:

AVIZ

PERSOANELE CARE VOR ÎNCALCĂ ACEASTA PROPRIETATE VOR SUFERI RIGORILE LEGII DIN ORDINUL COMPANIEI DE CALE FERATĂ „P. & S. W”.

Aşa cum plănuise, Presley ajunse târziu după amiază sus, pe coline, de unde izvora Broderson Creek. Urcă anevoie pe creasta cea mai înaltă şi, întorcându-se, privi îndelung, pentru ultima oară, toată întinderea văii ce i se desfăşura la picioare. Pământurile ranchurilor se pierdeau în depărtare cât vedeai cu ochii.

Nemărginita panoramă a Văii San Joaquinului se mistuia în zare, şfichiuită de arşiţă, vibrând, licărind sub ochiul roşu al soarelui. Era după seceriş, şi uriaşa glie, maica noastră, după vremea zămislirii, după muncile lacerii, descătuşată de rodul pântecelui său, dormea istovită, se odihnea adânc, ca o făptură uriaşă binefăcătoare, veşnică, puternică, ce hrănea întreaga omenire.

Pe neaşteptate, Presley intui deodată, viu, pătrunzător, tâlcul, cheia tuturor enigmelor creaţiei. Da, o clipă, i se păru că înţelesese însăşi taina vieţii. Ce însemnau oamenii? Oamenii erau doar nişte gâze, nişte efemere, care trăiesc între răsăritul şi apusul soarelui şi apoi pier, dispar în noaptea nefiinţei şi sunt daţi uitării. Vanamee spusese că nu există moarte. O clipă, lui Presley i se păru că ar putea afirma mai mult. Oamenii nu erau nimic, moartea nu era nimic, viaţa nu era nimic. Exista numai FORŢA care aducea oamenii pe pământ, FORŢA

care-i zvârlea din lume ca să facă loc generaţiilor următoare, FORŢA care făcea grâul să crească, şi încă o dată FORŢA care-l culegea spre a face loc recoltei viitoare.

Era misterul creaţiei, minunea uimitoare a reproducerii. Vastul ciclu al anotimpurilor, cumpănit, alternat, soarele şi stelele, măsurând vremea ca o eternă simfonie a renaşterii, oscilând în cadenţe formidabile, ca uriaşul pendul al unui neasemuit orologiu – energia primordială ţâşnită din mâna atotputernicului, veşnicului, olimpicului Dumnezeu.

Cum şedea astfel, privind în jos spre întinderile văii, Presley zări în depărtare silueta unui om ce se îndrepta spre misiunea „San Juan”. Omul se vedea abiacât un punct, dar, în avântul cu care înainta, avea ceva familiar ce nu putea să înşele. Pe lângă asta, Presley era aproape sigur că nu purta pălărie. Dădu pinteni poneiului. Era Vanamee, fără îndoială! Cobo-TÂnd pe potecile şi cărările şerpuitoare care duceau la Broderson Creek, Presley îşi ajunse prietenul.

Observă la el de îndată o mare schimbare. Faţa lui Vanamee era încă aceea a unui ascet, încă radia focul lăuntric al unui tânăr vizionar, al păstorilor proroci, pe jumătate inspiraţi, din legendele biblice, dar umbra acelei tristeţi adânci, care mocnise în el atâta vreme, dispăruse. Durerea, pe care odinioară şi-o închipuise nepieritoare, acum nu se mai vedea, pierise cu adevărat sau mai curând fusese alungată de bucuria triumfătoare care strălucea ca lumina zorilor în ochii lui duşi în fundul capului, pe obrajii oacheşi, scofâlciţi. Stătură de vorbă până spre seară, dar la întrebările puse de Presley în privinţa pricinilor fericirii lui Vanamee. acesta nu voi să-i facă nicio destăinuire. O singură dată îşi îngădui să atingă în treacăt acest subiect.

— Moartea şi durerea n-au nicio însemnătate, spuse el. Sunt trecătoare. Viaţa şi bucuria trebuie să precumpănească. De altfel, moartea şi durerea nici nu există. Nu sunt decât negativele imaginii. Viaţa e pozitivă.

Moartea e doar lipsa vieţii, tot astfel precum noaptea e lipsa zilei. Şi dacă e astfel, moartea nu există. Există numai viaţă şi oprire a vieţii, pe care noi o numim, prosteşte, moarte. „Oprire”, zic eu, nu stingere a vieţii. Nu spun că viaţa se întoarce. Ea nu piere nicicând, viaţa pur şi simplu *există*. Un anumit timp se ascunde în întuneric, dar asta-i oare moartea, stingerea, nimicirea? Cred că nu, slavă Domnului! Oare grăuntele de grâu, ascuns pentru *jf* vreme în întuneric, moare? Grăuntele pe care îl credem mort îşi reia viaţa. Dar cum? Nu cu forţa unui grăunte, ci cu aceea a douăzeci de grăunţe. Acelaşi lucru se petrece în totul şi în toate! Moartea există numai pentru drojdiile lumii, pentru toată durerea, pentru toată nedreptatea, pentru toată suferinţa. Binele, Presley, nu moare niciodată. Răul, cruzimea, samavolnicia, egoismul, lăcomia, acestea mor. Nobleţea, iubirea, sacrificiul, mărinimia, adevărul, deşi există doar pe ici, pe colo, deşi sunt flori rare, slavă Domnului, trăiesc veşnic, sunt eterne! Tu ai fost zguduit de ceea ce ţi-a fost dat să vezi în valea asta, de acea luptă deznădăjduită, de acele suferinţe fără speranţă de alinare. Ei bine, lucrurile nu se sfârşesc aşa! După ce totul s-a terminat „după ce morţii au fost îngropaţi şi inimile au fost zdrobite, ce rămâne oare?! Priveşte toate acestea de la înălţimea nemărginită a umanităţii; judecă-le după criteriul „binelui maxim pentru cei mulţi”. Ce rămâne până la urmă? Oamenii pier, sunt ticăloşiţi, inimile sunt sfâşiate, dar ceva rămâne totuşi neatins, de neînvins, nepângărit! încearcă şi descoperă acel ceva nu numai aici, dar în toate perioadele de răscruce ale vieţii omenirii, şi dacă vei avea o perspectivă destul de largă, vei vedea că până la capăt nu răul, ci binele învinge.

Urmă o lungă pauză. Frământând în minte aceste gânduri noi, Presley stătea nemişcat. În sfârşit, Vanamee adăugă:

— Am crezut că Angéle a murit. Am jelit pe mormântul ei. Mi-am cernit toată fiinţa, socotind că ar fi

murit în păcat. Ei bine, s-a întors la mine, mai frumoasă ca oricând! Nu mă întreba mai mult. Să dau grai acestei poveşti, acestei idile, ar însemna o profanare! Atât trebuie să-ţi fie de ajuns! Angéle s-a întors la mine, şi sunt fericit. *Adios*!

Apoi se ridică brusc. Cei doi prieteni îşi strânseră mâinile.

— N-o să ne mai întâlnim niciodată, încheie Vanamee. Dacă acestea sunt ultimele cuvinte pe care ţi le-am spus, ascultă-le, aminteşte-ţi-le, fiindcă sunt încredinţat că ţi-am spus adevărul. Răului îi e hărăzită viaţă scurtă. Niciodată să nu judeci întregul crug al vieţii prin perspectiva micului segment pe care îl poţi vedea. Până la urmă întregul este perfect.

Vanamee se depărtă iute. Se fălu nevăzut. Singur, gânditor, Presley îşi urmă calea printre lanurile mnckurilor care dăduseră rod îmbelşugat, întorcându-şi faţa de la ele pentru totdeauna.

Vanamee, dimpotrivă. Privind în jur cu nesaţ, rătăci ceasuri întregi peste câmpuri, printre clădirile pustii care fuseseră cândva căminul lui Annixter, peste holdele fremătătoare, încă nesecerate, ale ranch-ului Quien

Sabe, sus, pe povârnişul colinelor, departe, spre miazănoapte, sau urmând din nou cursurile şerpuitoare ale şuvoaielor. Astfel îşi petrecu noaptea.

În cele din urmă, zorile mijiră strălucitoare, senine. Noaptea rămăsese în urmă. Toate sclipirile, tot clocotul bucuriei vibrau în lumina cristalină, în timp ce aurora se revărsa trandafirie şi învăpăind zenitul în clipa când globul de foc al soarelui se ivi în zarea lumii, privind în jos spre pământ, ca ochiul lui Dumnezeu-tatăl.

Într-un colţ singuratic al ranch-ului Quien Sabe, Vanamee tocmai intrase până la piept în lanul de grâu. Se întoarse spre răsărit, către strălucirea cerească a zilei, şi-şi trimise chemarea fără grai peste holdele aurii, departe, spre vâlceaua florilor.

Răspunsul veni numaidecât. Se apropia. Arse, pârjolite de soarele verii, florile ranch-ului Seed se veştejiseră, dăruindu-şi sămânţa din belşug, ca să fie din nou semănată şi ca să înflorească iară. Ranch-ul Seed, nu mai era scăldat în culori somptuoase. Trandafirii, crinii, garoafele, zambilele, macii, violetele, rezedele, toate florile pieriseră, vâlceaua rămăsese tristă! Acolo unde cândva plutiseră cele mai suave miresme, acum nu se mai simţea nicio adiere. Sub lumina orbitoare, valea se întindea golaşă, roşcată, stearpă. Poezia acelor locuri se risipise, dar cu ea pierise şi Vedenia. Făptura care venea în întâmpinarea lui Vanamee nu mai era o născocire a închipuirii lui, o zămislire a viselor sale. Era realitatea. În gura vâlcelei se ivise Angéle însăşi, vie, sănătoasă, materială. Visarea se risipise, dar acum totul era mai mult decât vis. Nu mai avea a face cu o arătare, nu mai trăia un vis, în faţa ochilor lui era ea, aievea. Noaptea se risipise, răsărise soarele; florile pieriseră, dar răsărise grâul, vânjos, puternic, generos.

O aşteptă în grâu. Venea spre el. În îmbrăcămintea ei nu era nimic neobişnuit. Nu avea pe cap nici cununiţe fantastice de chiparoase, nu purta nici ciudatul veşmânt roşu, ţesut cu fir de aur. Nu mai era o iluzie trecătoare, mistică, a nopţii, ci pur şi simplu o fată de la ţară care venea să-şi întâlnească iubitul. Vedenia nocturnă fusese frumoasă, dar ce însemna ea alături de fata aceasta? Realitatea era mai frumoasă decât visul. O inimă iubitoare, încrezătoare, deschisă înseamnă mai mult decât închipuirea înflorită, decât o nălucire în lumina lunii. Scăldată de razele soarelui, ajunsese aproape. Se uita la chipul ei, privea cele două cosiţe netede ce-i încadrau faţa, fermecătoarea rotunjime a buzelor, strania legănare a capului ei pe gâtul gingaş. De astă dată nu mai era adormită. Ochii minunaţi, albaştri ca vioreaua, cu gene grele, cu uimitoarea lor trăsătură orientală, adusă spre tâmple, îl priveau larg deschişi.

Venise, în sfârşit, la el din lumea viselor, din strălucirea nopţilor luminate de lună şi de stele, din licărirea crinilor, dintre miresmele imensei grădini. Lumina lunii, florile, visul, toate se risipiseră. În grâu era Angéle aievea. Se înălţa neclintită în lumina soarelui, cu adevărat, nu în închipuire.

Se repezi s-o întâmpine. Ea îi întinse mâinile. O strânse în braţe. Ridicând faţa spre el, îl sărută pe buze.

— Te iubesc, te iubesc… îi şopti.

Cum coborî din tren la Port Costa, S. Behrman ceru să i se arate unde încărca grâu „Swanhilda”. Deşi cumpărase şi mărise mult un siloz în acest port, până atunci nu-l văzuse. S. Behrman, având alte numeroase şi presante treburi care-i reclamau prezenţa şi atenţia, întreaga lucrare fusese executată sub supravegherea oamenilor săi. Acum, însă, aştepta să vadă pentru întâia oară materializarea concretă a triumfului său.

Trecu liniile ferate spre antrepozitele numerotate cu cifre romane uriaşe, pline de saci cu grâu, construite ca un brâu de-a lungul docurilor.

Vederea sacilor îl făcu să se gândească la faptul că dintre toţi expeditorii, singur el manipula grâul folosind metodele cele mai noi. Ceilalţi încărcau grâul în saci, dar el prefera să-l depoziteze în siloz, şi de acolo să-l deşerte în pântecele vaporului. Preţul sacilor ajungea uneori la patru cenţi bucata, şi S. Behrman socotise că amenajând silozul şi depozitindu-şi grâul acolo, va economisi această cheltuială. Numai o mică parte din grâul lui – recolta de pe tarlaua a treia – fusese încărcată în saci. Tot restul, două treimi din întreaga cantitate recoltată pe ranch-ul Los Muertos, se găsea depozitat în uriaşul siloz din Port Costa.

Dorise să vină la Port Costa, între altele, ca să vadă cum se încarcă vasul direct de la siloz. Totuşi, cel mai puternic motiv fusese curiozitatea, spre a nu spune de-a dreptul dorinţa de a gusta bucuria victoriei! Atâta vreme urzise, uneltise pentru această zi de triumf, cu atâta

înfrigurare o aşteptase, încât acum, când, în sfârşit, sosise, voia să se bucure din plin. Dorea să nu scape niciun amănunt din operaţiile de manipulare a grâului. Văzuse cum fusese secerat, cum fusese transportat la gară, şi acum avea să vadă cum e vărsat în pântecele vasului. Avea să asiste la plecarea vasului, avea să-l privească pornind la drum.

Se strecură printre magazii şi ajunse la docul care se întindea paralel cu ţărmul golfului. În port se aflau o mulţime de vase, cea mai mare parte vase cu pânză, care făceau curse în jurul Capului Horn, vase transoceanice, ale căror etrave ferecate brăzdaseră toate mările lumii, de la Rangoon la Rio de Janeiro, de la Melbourne la Christiania. Unele dintre ele, încărcate cu grâu până la limită, stăteau gata să ridice ancora la venirea fluxului. Altele însă staţionau cu bordajele lor mari de-a lungul cheiurilor, şi în clipa aceea, macaralele şi vinciurile revărsau în magazii mii şi mii de saci de grâu. Era o privelişte plină de însufleţire. Macaralele zăngăneau şi se legănau necontenit în zornăitul lanţurilor. Docherii şi hamalii trudeau şi asudau, şefii de echipaj şi meşterii din docuri dădeau comenzi, căruţele huruiau. Apa clipocea, lovindu-se de piloni; câţiva marinari vopseau bordajele unuia dintre transoceanice cântând în gura mare. Vântul şuiera eolian prin cordaje, răspândind peste tot un iz iute de sare. Pretutindeni mirosea a corăbii, a mare.

S. Behrman îşi descoperi curând silozul. Era cea mai mare clădire dintre toate, şi pe acoperişul ei îşi zări numele scris cu litere albe, uriaşe. Strecurându-se printre stivele de saci cu grâu, printre camioane, lăzi şi cutii cu mărfuri, S. Behrman se furişă pe lângă o piramidă de lăzi cu somon. Amarat la chei, aproape, chiar sub silozul lui, staţiona un vas mare, cu catarge înalte, semeţe, şi vergi lungi. Pe bordajul lui scria cu litere aurii, zvelte: „Swanhilda” – Liverpool.

Se urcă pe bord, căţărându-se pe pasarelă foarte

repede. Căpitanul era pe puntea de cart. S. Behrman se prezentă.

— Ei, întrebă el, cum merge treaba?

— Destul de bine, sir, răspunse căpitanul – un englez. Poimâine pe vremea asta e gata totul. Metoda nouă de încărcare înseamnă o mare economie de timp; trei oameni pot face munca a şapte!

— Aş dori să privesc şi eu cum merg lucrurile, răspunse S. Behrman.

— O, vă rog! încuviinţă căpitanul, dând din cap.

S. Behrman păşi înainte spre tambuchiul care se deschidea în jos către vasta magazie a vasului. Un jgheab lung de tablă unea tambuchiul cu silozul, şi prin el se revărsa o adevărată cascadă de grâu.

Grâul curgea dintr-un uriaş compartiment al silozului, luneca prin jgheab, vărsându-se în uriaşa cală întunecoasă cu un vuiet necontenit, metalic, stăruitor, năvalnic, copleşitor. De jur-împrejur nu se zărea niciun om. Grâul nu părea să se mişte prin acţiunea mâinii omului, ci împins de o forţă proprie, o forţă plină de viaţă, vijelioasă, furtunoasă, covârşitoare, arzând de nerăbdare să ajungă în larg.

Privea, asurzit de vuietul grăunţelor grele care loveau pereţii metalici ai jgheabului. La un moment dat atinse cu mâna şuvoiul de grâu, şi acesta îi juli pielea de pe degete, trăgându-i mâna în iureşul lui.

Se holbă în jos, spre cală, de unde i se ridica spre nări un iz de mucegai şi o aromă înţepătoare de grâne neuscate. Jos era întuneric – nu putea să vadă nimic

— Dar pretutindeni, de jur-împrejur şi deasupra tambuchiului, plutea o pulbere fină, impalpabilă, orbitoare, înecăcioasă.

Pe măsură ce ochii se obişnuiau cu întunericul cavernei de la picioare, începu să desluşească masa cenuşie, marea de grâu, mişcătoare ca un lichid care, pe măsură ce cascada de deasupra se prăvălea peste ea, se

deplasa, îşi schimba poziţia, rotindu-se prelung, încet, ca o vâltoare. Deodată, cascada se înteţi.

S. Behrman se întoarse privind în sus, spre siloz, pentru a descoperi pricina. Se împiedică de o parâmă făcută colac şi se prăbuşi în cală cu capul în jos.

Căderea fu lungă, şi când se izbi de masa de grâu, se auzi un pleoscăit ca de rufe umede. O clipă rămase buimac. I se tăiase răsuflarea. Nu putea nici să se urnească, nici să strige. Încet-încet însă îşi reveni în simţiri. Se uită de jur-împrejur şi în sus. În magazie lumina era pâclişă, încărcată de pleava ce se răspândea din ploaia de grăunţe, semiobscuritatea destrămându-se aproape de gura tambuchiului, în vreme ce ungherele mai îndepărtate erau pierdute într-o beznă de nepătruns. S. Behrman se ridică în picioare, dar constată îndată că se cufundă până la glezne în masa neconsistentă de sub picioarele lui.

— Drace, exclamă el, asta-i bună!

Sub jgheab grâul se clădise în forma unui crater de vulcan, dar luneca în jos, fără încetare, de pe marginile acestuia, revărsându-se în toate părţile în şuvoaie groase, ca un lichid. În clipa când scosese acea exclamaţie, un val de grâu se rostogoli peste picioarele sale, ridicându-i-se repede până la genunchi. Se trase iute înapoi. Dacă ar fi rămas sub jgheab, curând ar fi fost îngropat până la brâu.

Fără îndoială că trebuia să existe încă o ieşire din cală, vreo scară mobilă care ducea pe punte. S. Behrman se zbătu, înotă prin grâu, bâjbâind prin întuneric cu amândouă mâinile întinse. Cu fiece răsuflare, gura şi nările mai mult i se umpleau cu pleavă decât cu aer. Uneori nici nu mai putea să răsufle. Căsca gura, simţind că se înăbuşă. Zadarnic căută, zadarnic orbecăi prin întuneric, nu putu să găsească nicio ieşire din cală, nicio scară, niciun culoar. îşi făcu vânătăi la frunte şi la încheieturi lovindu-se de bordajele metalice ale vasului. Nemaisperând că va găsi vreo ieşire interioară, se întoarse anevoie sub tambuchiul deschis. Nivelul grâului se ridicase vizibil.

— Dumnezeule, murmură el, asta nu-i a bună. Răcni din răsputeri: Hei, voi, ăia de pe punte, nu-i careva pe aproape? Pentru numele lui Dumnezeu!

Vuietul vijelios, metalic al şuvoiului de grâu îi înăbuşea glasul. Abia se putea auzi el însuşi. Până la urmă îşi dădu seama că era cu neputinţă să rămână sub tambuchiu. Cascada de grăunţe îl izbea peste faţă ca grindina spulberată de vânt. Era o adevărată caznă, îl usturau mâinile. La un moment dat îşi dădu seama că nu mai vede. Pe deasupra, valurile de grâu care se rostogoleau unele după altele din gura jgheabului, prăvălindu-i-se peste picioare şi genunchi, ridicându-se repede tot mai sus, îl zvârleau înapoi, îl dădeau grămadă.

Încă o dată se trase îndărăt de sub tambuchiu.

O, clipă rămase nemişcat, apoi strigă din nou. Zadarnic. Glasul se răsfrângea ca un ecou, neputând să domine vuietul puhoiului de grâu. Constată îngrozit că, îndată ce rămânea nemişcat deasupra grâului, se afunda în el. Înainte de a-şi da seama de acest lucru, se cufundase din nou până la genunchi. Un val de grăunţe revărsându-se dinspre craterul care mereu se surpa şi mereu se înălţa la loc, sub cascadă, i se strânse în jurul şoldurilor, imobilizându-l.

O spaimă nebună îl cuprinse din nou. Groaza de moarte, de capcana în care căzuse, îl scutura ca pe o trestie uscată. Răcnind, se smulse din grâu şi se târî pe brânci încă o dată, zbătându-se, căutând să se caţere spre gura tambuchiului. Când ajunse aproape în dreptul ei, se poticni şi căzu sub torentul de grâu care-l împroşca întocmai ca o grindină de alice, necruţător, neîndurător. Puzderia de grăunţe îl plesnea, îl biciuia, îl pocnea, sfâşiindu-i carnea. Sângele începu să-i curgă şiroaie de pe frunte şi, îngroşat cu pleavă, îl orbea. Se căzni să se ridice încă o dată în picioare. O avalanşă revărsată din craterul de grăunţe îl îngropă din nou până la şolduri. Se trase înapoi, mai înapoi, bătând aerul cu mâinile, căzând,

ridicându-se, urlând, cerând ajutor. Nu mai vedea. De câte ori deschidea ochii, plini de pulbere, îl usturau îngrozitor, ca şi când în ei ar fi fost înfipte ace. Gura i se umpluse de pleavă, buzele îi erau uscate. îl chinuia setea. Gâtlejul, rănit din pricina răcnetelor, i se încleşta, făcându-l să se sufoce.

Şi tot timpul, fără o clipă de răgaz, neînduplecat, puhoiul de grâu, parcă mişcat de o forţă proprie, se prăvălea cu un vuiet prelung, stăruitor, năvalnic, de neînlăturat.

S. Behrman se târî spre un ungher îndepărtat al magaziei şi se aşeză jos, cu spatele rezemat de carena metalică a vasului, încercând să-şi adune gândurile, să-şi recapete cumpătul. Nu se putea să nu mai existe o cale de scăpare, nu se putea să moară astfel, să fie îngropat în acea masă îngrozitoare de grăunţe, nici solidă, nici lichidă. Ce era de făcut? Cum să-l audă cei de afară?

În timp ce se gândea la toate acestea, craterul de sub şuvoi se surpă din nou, revărsând un val de grăunţe care undui, se rostogoli şi, ajungând până la el, îi îngropă o mână şi un picior.

S. Behrman sări în sus tremurând ca varga şi alergă în alt ungher.

— Pentru numele lui Dumnezeu, pentru numele lui Dumnezeu, strigă el, trebuie să găsesc o ieşire, repede!

Nivelul grâului se înălţă din nou, şi boabele începură să se ridice grămadă în jurul lui, făcându-l să se tragă încă o dată înapoi. Se târî iarăşi sub cascadă, împleticindu-se, răcnind, până ce simţi că-i vuiesc urechile.

Ochii îi ieşiseră din orbite. Fluxul neîncetat al grâului îl zvârli din nou înapoi.

Atunci începu un înfiorător dans al morţii. Omul răcnea, trăgându-se când într-o parte, când într-alta, se încorda, se zbătea, alungat dintr-un colţ într-altul de grâul ce se revărsa încet, neîndurător, se ridica, se răspândea în toate ungherele, în toate crăpăturile. În sfârşit, îi ajunse la

brâu. Înnebunit, cu mâinile sângerânde, cu unghiile rupte, S. Behrman înota prin grăunţe din răsputeri; cădea pe spate, istovit, gâfâind, cu răsuflarea tăiată de aerul amestecat cu pleavă. Ridicat din nou de revărsarea înceată a puhoiului, sări în picioare şi-şi făcu vânt înapoi, cu spaima morţii în ochi, izbindu-se de peretele metalic al vasului. Se întoarse pe călcâie, cu sângele curgându-i şiroaie pe faţă, şi se opri ca să-şi adune gândurile. Cu o unduire suplă, alt val i se strecură în jurul gleznelor şi genunchilor. S. Behrman era istovit de tot. Să stea nemişcat, ar fi însemnat să se cufunde în grâu. Să se aşeze jos ori să se lase pe vine, ar fi însemnat să fie îngropat repede. Şi toate acestea se petreceau în întuneric, într-un aer unde abia mai putea să răsufle, în timp ce se lupta cu un duşman nevăzut, înotând într-o mare care nu putea fi stăvilită.

Orientându-se după vuietul cascadei de grâu, S. Behrman se târî din nou în patru labe spre gura tambuchiului, strigând încă o dată din răsputeri după ajutor. Gâtlejul însângerat – o carne vie – buzele uscate nu scoaseră decât o horcăială. Din nou încercă să privească fâşia de lumină firavă de deasupra. Pleoapele îmbâcsite, zgrunţuroase, pline de pleavă, nu se mai puteau deschide. În timp ce se ridica în genunchi, grâul îl îngropă până la mijloc.

Îşi pierdu minţile. Asurzit de vuietul grăunţelor, orbit, năucit, înăbuşit de pleavă, se aruncă înainte cu degetele chircite, rostogolindu-se pe spate, legănându-se pe o parte şi pe alta. Grăunţele se prăvăleau necontenit din jgheab, ridicându-se în jurul lui, umplându-i buzunarele hainei, strecurându-i-se în cămaşă şi în pantaloni, îngropându-i pântecele mare, pătrunzându-i până la urmă în gura căscată, horcăitoare, acoperindu-i faţa.

În sfârşit, nu mai mişca decât marea de grăunţe. Altfel de viaţă nu mai era acolo. Deodată, însă, suprafaţa grâului undui. O mână grasă, cu degete scurte, cu vinele

umflate, se ridică, se chirci, apoi căzu înapoi, moale. O clipă după aceea o acoperiră grăunţele. În cala „Swanhildei” nu mai mişcau decât valurile de grâu revărsate de pe craterul care mereu se surpa şi mereu se refăcea; nu se auzea decât vuietul prelung, stăruitor, furtunos, copleşitor al grăunţelor ce se prăvăleau necontenit din jgheabul de tablă.

A doua zi după ce Presley părăsise Bonneville şi ranch-urile, „Swanhilda” ridică ancora din Port Costa, îndreptându-se spre San Francisco, unde opri în rada din faţa oraşului. La câteva ore după sosirea vasului, Presley, care aştepta la clubul lui, primi o comunicare de la Cedarquist, prin care i se făcea cunoscut că vasul va ridica ancora în zorii zilei următoare şi că trebuia să se îmbarce înainte de miezul nopţii.

Îşi trimise geamantanele pe vas şi se duse îndată la Cedarquist la birou ca să-şi ia rămas bun. Îl găsi în cea mai bună dispoziţie.

— Ce zici de Lyman Derrick?! exclamă el, după ce Presley luă loc în fotoliu. S-a vârât până la urechi în politică. Drept răzbunare, aşa-i? Iar scumpa noastră companie de cale ferată îl proclamă deschis candidatul ei. Ai auzit ce campanie electorală desfăşoară, nu?

— Da, da, răspunse Presley. Lyman ştie cum să-şi învârtească afacerile.

Cedarquist era însă preocupat de alte gânduri. Noua lui afacere, care la început păruse destul de riscantă

— Organizarea unei linii pentru transporturi de grâu în zona Pacificului şi Extremului Orient – era înfloritoare.

— „Swanhilda” e mama flotei mele, Pres! Pe ea a trebuit s-o cumpăr, dar în timp ce va fi descărcată la Calcutta, chila surorii ei va fi pusă pe şantier. Vom transporta grâul nostru în Asia. De acolo au început anglo-saxonii! Destinul lor e să ocolească tot globul şi să ajungă de unde au pornit. Iar tu, Pres, eşti în fruntea procesiunii,

pleci în India cu un vas încărcat cu grâu pe care flutură pavilionul american. În treacăt fie zis, ştii de unde am să scot banii ca să construiesc cea de a doua „Swanhildă"? Din vânzarea utilajului şi fierului vechi al uzinelor „Atlas". Da, am lichidat definitiv afacerea aceea. Cei de aici nu vor să-mi dea niciun sprijin. Acum însă m-am lansat în direcţia asta. S-ar putea să-mi rup gâtul, dar nu-i nimic, omul e dator să încerce. Ştii, „expoziţia care a costat un milion de dolari" a fost inaugurată ieri, cu surle şi trâmbiţe. Lumea se distrează, ce să-i faci! *Missis* Cedarquist şi prietenul nostru Hartrath „au deschis o listă de subscripţie" pentru ridicarea monumentalei statui a Californiei… din caise uscate. Te asigur, remarcă el cu o gravitate amuzantă, că e o adevărată operă de artă, ba chiar o senzaţie a târgului. Ei, şi acum, la revedere, Pres. Scrie-mi din Honolulu. Bon *voyage.* – Să[88]lutările mele hinduşilor înfometaţi. Spune-le că „venim, tata Abraham, noi şi alţi o sută de mii". Spune-le oamenilor din Orient să-i aştepte pe oamenii din Occident. Impetuosul yankeu bate la uşile templelor lor şi doreşte să le vândă aspiratoare de praf pentru covoarele de prin haremuri şi instalaţii electrice pentru a-şi lumina raclele de prin altare. La revedere!

— La revedere, sir.

— Mai îngraşă-te niţeluş pe acolo, Presley, îl sfătui el, în timp ce se ridicară amândoi şi-şi strânseră mâinile.

— Pe un vas cu grâu nu poate fi lipsă de hrană. Se găseşte desigur pâine destulă.

— Totuşi, e cam plictisitor. Omul nu poate trăi numai cu pâine. Ei, şi acum, drum bun.

— Vă las cu bine, sir.

Când ieşi în stradă, Presley dădu cu ochii de un camion uriaş, drapat cu pânză albă, în care duduia de mama focului o tobă mare. Pe pânză erau scrise ditamai literele:

---

88 Drum bun ! (In limba franceză în original.)

„Votaţi-l pff Lyman Derrick, candidatul republican pentru postul de guvernator al Californiei!”

„Swanhilda” ridică ancora plutind încet, maiestuos, pe valurile Pacificului. Apa şuiera şi clocotea sub etravă, cordajele vibrau, zbârnâiau în iureşul alizeelor.

Se însera. Luminile fuseseră aprinse. Căpitanul trecu pe lângă Presley, care se sprijinea de copastie, fumând o ţigară. Tăcu câteva clipe, apoi remarcă:

— Vedeţi? Colo e Point Gordo. Dacă aţi trage o linie de aici prin punctul acela şi aţi duce-o cu vreo sută de mile mai încolo, ar străbate de-a dreptul prin ţinutul Tulare, nu prea departe de locurile în care aţi stat atâta vreme.

— Da, răspunse Presley, e adevărat. Mulţumesc. îmi pare bine că aud acest lucru.

Căpitanul se îndepărtă, şi Presley urcă pe puntea de cart, de unde privi lung, stăruitor, conturul estompat al munţilor ce se înălţau albăstrui în zare, deasupra întinderii de apă clocotitoare.

Aceia erau munţii Coast Range, şi în preajma lor se afla ceea ce fusese cândva căminul lui. Acolo erau Bonneville, Guadalajara, Los Muertos, Quien Sabe, misiunea „San Juan”, ranch-ul Seed, căminul pustiu al lui Annixter şi plantaţia de hamei a lui Dyke, lăsată în paragină.

Toate rămăseseră în urmă, împreună cu drama îngrozitoare pe care o trăise. Drama se îndepărta tot mai mult, dar câteva clipe învie din nou în mintea lui, rău prevestitoare, întunecată, de neuitat. Şi Presley trecu în revistă totul, începând din ziua primei lui întâlniri cu Vanamee şi până în clipa când îşi luase rămas bun de la Hilma. Revedea totul aievea – larga panoramă ce se întindea de pe creasta colinelor de unde izvora Broderson Creek; serata din grajdul lui Annixter; îmbulzeala *rancher*-ilor scoşi din sărite în magazia hamurilor; căsuţa lui Dyke, fuga acestuia cu locomotiva, lupta lui vitejească din hăţişuri; Lyman Derrick, încolţit în sufragerie la Los

Muertos; vânătoarea de iepuri; sângeroasa ciocnire de la canalul de irigare; mulţimea care vocifera în sala Operei din Bonneville.

Drama rămăsese în trecut. Lupta dintre Ranch-uri şi Calea Ferată fusese împinsă spre un deznodământ îngrozitor. Era adevărat ce spusese Shelgrim că în acea luptă tonul îl dăduseră mai curând forţele decât oamenii. Totuşi, suferiseră *rancher*-ii, nu domnii de la Calea Ferată. Monstrul în galop, dihania de oţel şi abur, se năpustise în acea vale înfloritoare, în liniştita comunitate a fermierilor, ţâşnind spre zări, tunând şi fulgerând pe deasupra tuturor ranch-urilor, lăsând în urmă sânge şi ruine.

Da, Calea Ferată învinsese. Ranch-urile fuseseră înşfăcate de tentaculele caracatiţei. Povara exorbitantă, spoliatoare a tarifelor de transport le fusese impusă ca un jug de fier. Monstrul îl ucisese pe Harran, îl ucisese pe Ostenuan, îl ucisese pe Broderson, îl ucisese pe Hooven, îl ruinase şi îl scosese din minţi pe Magnus, după ce se dezonorase într-o zadarnică încercare de a dobândi dreptatea pe căi piezişe. îl ademenise pe Lyman, pentru a smulge din el omenia şi onoarea, pervertindu-l, otrăvindu-l iremediabil. îl izgonise pe Dyke de la munca lui, la care avea un drept legitim, făcând din el un ucigaş, un tâlhar. O alungase pe missis Hooven, ca să moară de foame pe străzile San Franciscoului. O împinsese pe Minna la prostituţie. îl ucisese pe Annixter chiar în clipa când îşi dobândi se chinuitor, eroic salvarea sufletului, hotărând cu tărie să facă bine, să se lepede de egoism, să-şi dăruiască viaţa semenilor săi. O văduvise pe Hilma în zorile fericirii. Ucisese chiar pruncul în pântecele mamei, sugrumând viaţa înainte de a se naşte, stingând scânteia hărăzită de Dumnezeu să se nască de-a pururi.

Ce rămăsese? Nu mai exista oare nicio speranţă, nicio perspectivă de viitor; nicio luminiţă în beznă, nici olicăpre de lumină în noapte? Era oare scris ca binele să fie „călcat în picioare, ca răul să se ridice deasupra şi să

învingă? Nu mai exista nicio umbră de nădejde?

Deodată îşi aduse aminte de cuvintele lui Vanamee. Care era perspectiva cea mai cuprinzătoare a lucrurilor? Ce era bine pentru cei mulţi? Cum să vadăcrugul vieţii în întregimea lui, şi nu numai un segment? Care era concluzia? Iată concluzia: din acea încercare binele ieşea neatins, nepângărit, de neînvins.

Oamenii – firişoare de praf în razele soarelui – piereau, erau împuşcaţi în floarea bărbăţiei, inimile erau zdrobite, copilaşii păşeau jalnic pragul vieţii, fetele erau împinse la o existenţă ruşinoasă, femeile vârstnice mureau de foame, în acea comunitate, încă răzleaţă, de gâze omeneşti, suferinţele, lipsurile, moartea, grijile se depănau ca o roată de foc *Rămânea însă* GRÂUL. Neatins, nepângărit, de neînvins, rămânea grâul, această mare forţă mondială, hrana omenirii. Învăluit într-o linişte de Nirvană, nepăsător faţă de viermuiala omenească, atotputernic, copleşitor, grâul îşi urma ciclurile sale pe făgaşele predestinate. Ignorând sângele vărsat la canalul de irigare, operele caritabile iluzorii izvorâte din snobism, filantropia de paradă a comitetelor de ajutorare a înfometaţilor, grâul de la Los Muertos curgea şuvoi de la Munţii Sierra spre Himalaya pentru a hrăni miile de umbre omeneşti înfometate de pe câmpiile sterpe ale Indiei.

Făţărnicia rămâne o amintire; nedreptatea, samavolnicia până la urmă se sting, pier. Lăcomia, cruzimea, egoismul, neomenia au viaţă scurtă. Oamenii suferă. Dar omenirea merge înainte. Annixter murise, dar într-un colţ îndepărtat al lumii, o mie de vieţi fuseseră salvate. În pofida tuturor amăgirilor, a tuturor relelor şi viciilor, perspectiva largă asupra vieţii descoperă totdeauna Adevărul, până la urmă biruitor, totul năzuind, fără şovăire, cu hotărâre, nestrămutat, spre izbânda binelui.

CUPRINS

Pag.

— Bonneville (sau Tulare), capitala comitatului Tulare din statul California; staţie de cale ferată pe linia Southern Pacific.
1 Cuvântul ranch (derivat din spaniolul rancho) este folosit spre a desemna marile exploatări cerealiere şi zootehnice din vestul S.U.A.
— Situată în inima Californiei – între Slerra Nevada (Munţii Zăpezilor), la răsărit, şi Coast Range (Munţii Coastelor), la apus – Valea fluviului San Joaquín este grădina şi gâtnarul acestui stat.
1 Licheni filamentoşi, de felul mătreţei bradului, care cresc pe anumiţi copaci californient.
1 şi Staţii pe linia de cale ferată a companiei „Atchison, Topeka & Santa Fé”.
1 Capitala statului California
1 Magazin tipic pentru oraşele americane, în care se vând, de-a valma, atât produse farmaceutice, cât şi răcoritoare, îngheţată şi mărunţişuri.
1 Piaţa publică (în limba spaniolă în original).
1 Fasole neagră (în limba spaniolă în original).
1 Fermieri, proprietari de ranch-uri (în limba spanioli în original).
1 Una dintre cele mai vechi misiuni din California (întemeiata în 176S).
1 Nobil spaniol sau portughez de rang tnalt (În limba spanioli în original).
1 Adio (În limba spaniolă în original).
1 În traducere: drumul din deal.
1 Munte sau deal cu vârful teşit (În limba spaniolă în

original).

1 Prăpăstii adânci, cu pereţi verticali, săpate de puhoaie în stânca unul munte.

1 Clopotniţă construită în stilul Renaşterii Italiene, separat de biserică.

1 – 1 Două importante centre ale comerţului de grâu în S.U.A., amândouă pe teritoriul statului cerealier Minnesota» din nordul ţării.

1 Capitala statului Illinois, una dintre marile burse de cereale din lume.

1 Orăşel din statul California.

1 Roman ale cărui personaje aparţin Renaşterii Italiene, publicat! n 1860 de marele prozator american *Nathanlel Havethome* (1804 – 1864).

1 Henry Austin Dobson (1B40 – 1921), poet şi critic englez de mâna a doua.

1 Este vorba de spiritul îndrăzneţ. Inventiv al coloniştilor care, în 1849, atraşi de mirajul zăcfimintelor de aur recertt descoperite, s-au nipustit asupra Californiei.

1 Personaj din mitologia elină; e reprezentată cu părul împletit cu şerpi.

1 Este vorba, evident, de statul California.

1 În vechea organizare administrativă a Spaniei şi a fostelor el colonii din cele două Americi, alcade-le era în acelaşi timp primarul şi judecătorul unei comune.

1General prusian.

10 Marş militar prusian, care şi-a câştigat o mare popularitate în timpul războiului franco-prusian din 1870 – 1871; ulterior, a devenit imn al imperialismului german.

1 Oraş în statul Wisconsin din nordul S.U.A.

8 Corect: Springfield; capitala statului Illinois, din centrul S.U.A.

1 Patria (în limba germană în original).

1 Parafrazare a unel definiţii a democraţiei dată de Abraham Lincoln (în cuvântarea ţinută la Gettysburg la 19 noiembrie 1B63).

1 Joc de cuvinte: în loc de „Blakelee”, „Blackleg”, care înseamnă potlogar, şarlatan, escroc.

1 Aparat de proiecţie construit în 1883 de Edison (1847 – 1931).

1 Redingotă la două rânduji, numită astfel după *Albert-Edward*, duce de Wales (1B41 – 1910), care, ulterior, a domnit în Anglia auto numele de Edward al un-lea (1901 – 1910).

1 Nume sub care sunt desemnaţi în S.U.A. paznicii – de obicei călări – ai marilor cirezi ţi herghelii.

1 În limba hispano-mexicană în original.

1 Soldat aparţinând unor unităţi mixte, alcătuite din călăreţi şi pedestraşi (în limba franceză în original).

1 Bătălie în care masa principali a armatei franceze a fost zdrobită, pecetluind astfel soarta războiului íranco-pruslan din 1170 – 1871.

1 Răufăcători şi criminali (în limba spaniolă în original).

1 *John* Marshall (1755 – 1835), preşedinte al Curţii Supreme a S.U.A. (1801 – 1135).

1 Artera principală a oraşului San Francisco.

1 Elastic cusut de marginea de jos a pantalonilor şi petrecut sub tălpi, pentru a-i ţine tntinşl pe picior.

1 *Alfréd. Tennyson* (1809 – 1892), poet englez.

1 Róbert Browning (1B12 – 1889), poet englez.

1 Artivur Young (17U – 1820), economist englez, precursor al lui Malthus.

1 Clarobscur (în limba Italiană în original).

1 Jean-Baptiste-Camille Corot (1796 – 1875), pictor francez, maestru al peisajului liric.

1 *Jean-François* Millet (1B14 – 1875), remarcabil pictor realist francez; a zugrăvit aspecte din viaţa ţărănimii franceze.

1 Teorie care atribuie tuturor lucrurilor din natură capacitatea de a simţi şi de a gândi.

1 Personaj bibuc, înzestrat cu o putere fără seamăn.

1 Este vorba de romanul *Aventurile* lui *Tartarin* din Tarascon al scriitorului realist francez Alphonşe Daudet (1840 – 1097).

1 Lămpi în care petrolul lampant e împins prin pompare, folosite pentru iluminatul intensiv al vagoanelor de cale ferată înainte de introducerea generatoarelor electrice.

1 întreprindere care, pentru păstrarea obiectelor de preţ, închiria seifuri individuale în incinta unei construcţii special ainenajate ţi păzite contra incendiului şi spargerilor.

1 Supă-cremă de legume (în limba franceză în original).

1 Peşte împănat, tăiat felii (în limba franceză în original).

1 Cu toate că face paradă atât de cultură, cât şi de cunoştinţe de limba franceză, soţia magnatului nu este stăpână pe înţelesul cuvintelor folosite; aici, de pildă, este evident că intenţiona să-i arunce interlocutorului ei epitetul de *révolutionnaire* (revoluţionar), dar, greşind, îl numeşte réactionnaire (reacţionar).

1 Feluri de mâncare servite la începutul meselor (În limba franceză în original).

1 Traducerea expresiei latineşti *homo* homini lupus; această formulă – folosită de filosoful materialist englez Thomas Hobbes (1588 – 1579) pentru a caracteriza „războiul tuturor împotriva tuturor”, care după el, ar fi fost „starea naturală a oamenilor înainte de a se uni într-o organizaţie socială” – a dobândit o largă circulaţie în scrierile unor sociologi burghezi în pragul veacului al XX-lea.